

שבוע פרשת מצורע

(3 - 9 April 11)

כ"ח אדר ב' - ה' ניסן ה'תשע"א

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל
לְבַבְכֶם וּכְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטָר אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמְלֻקֹּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דְגָנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ
לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלַתְּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מְטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְדַּתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּתוּחָה אֲשֶׁר יְיָ
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יַדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיְכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵיהֶם כַּגִּדְיָהֶם לְדֹרְתָם,
וְנָתַנּוּ עַל צִיצַת הַכַּנָּף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֵתֶם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם) אָמַת.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מִצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תְּהִלָּת כּפִי
שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את
ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ
מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. כְּרוּךְ אַתָּה
יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר פֶּה תִבְרַכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
וּבְרַכְוּ יְהוָה וְיִשְׁמְרְוּ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשַׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על
התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של
היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד
ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִילִין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי
לשלי־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

כְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
בְּמְצוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ

כדאי לכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתכנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

א לְמַנְצָה לְדוֹד מִזְמוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתְחוּ דִבְרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וְדִבְרֵי שִׁנְאָה סִבְבוּנִי וַיִּלְחַמּוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁטַנּוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלָי רָשָׁע וְשִׁטְן יַעֲמֵד עַל־יְמִינִי: ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יְהוּי־יְמִי מְעַטִּים פִּקְדָתוֹ יִקַּח אַחֵר: ט יְהוּי־בְנֵי יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יְנוּעוּ בְנֵי וְשִׁאלוּ וְדַרְשׁוּ מִחֲרֹבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ נְוִשָּׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וּבָזוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לוֹ מִשְׁךָ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוֹזֵן לִיתוּמָיו: יג יְהִי־אַחֲרֵיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר אֶעֱנֶה אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אֲמֹן אֶל־תִּמְחַח: טו יְהוּי נִגְדֵי־יְהוָה תְּמִיד וּבְכֹרֶת מֵאֲרֶץ זָכָר: טז יַעַן אֲשֶׁר אֶל־זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכָאָה לִבִּי לְמוֹתָת: יז וַיֵּאֱהָב קָלְלָה וְתַבּוּאָהּ וְלֹא־חֲפֵץ בְּבִרְכָה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה כְּלָמֶד וְתַבָּא כַמָּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצוּמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲמָה וְלִמְזוּח תְּמִיד יַחְגֹּרֶה: כ זֹאת אֶפְעֹלֶת שְׁטֵנִי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה יְהוָה אֲדַבֵּר עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שְׂמֹךְ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הִצִּילָנִי: כב בִּי־עֵנִי וְאֶבְיוֹן אֲנִכִּי וְלִפִּי חֶלֶל בְּקִרְבִּי: כג בְּצַל־בְּנִטּוֹתָיו נִהַלְכְתִי נִנְעַרְתִּי כְּאַרְבֶּה: כד בְּרַפִּי כָּשְׁלוֹ מֵצוּם וּבְשׂוֹרֵי כַחַשׁ מִשְׁמֹן: כה וְאֲנִי הִיִּיתִי חֲרֻפָּה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעוּן רֵאשִׁים: כו עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כז וַיִּדְעוּ בִי־יְרֵדְךָ זֹאת אֲתָה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלְלוּ־הַמָּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ וַיִּבְשׂוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמַח: כט יִלְבְּשׂוּ שׂוֹטְנֵי כְלָמָה וַיַּעֲטוּ כַמְעִיל בְּשִׁתָּם: ל אֹדְהָ יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹךְ רַפִּים אֶהְלֹנוּ: לא בִּי־יַעֲמֵד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשׁוֹ:

קיא

א הַלְלוּיָהּ אֹדְהָ יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִי־וְהִדְר פִּעְלוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמַדַת לְעֵד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחֲמִים יְהוָה: ה טָרַף נֶתַן לִירְאָיו יוֹפֵר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו פַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתַת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יְדִיו אֵמֶת וּמִשְׁפָּט נֹאמְרִים כַּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לְעֵד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֵמֶת וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת אֶשְׁלַח לְעַמּוֹ צְוָה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רֵאשִׁית חֲכָמָה אֶיִרְאֵת יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהִלָּתוֹ עֲמַדַת לְעֵד:

מתוך פירוש רש"י

קט (יא) ינקש נושה לכל אשר לו. אדם הטורח ומחזיר ולהוט לעשות דבר, נופל בו לשון מתנקש, כלומר מוטרף ומתלבט, כמו (דניאל ה, ו) "וארכבתה דא לדא נקשין", וכן "פן תנקש אחריהם". אף כאן יהיה הנושה בעשו את עבודתו, שנאמר (בראשית כה, כג) ורב יעבוד צעיר, לשון אחר, יהיה הנושה נוגע ונקרב לכל אשר לו, ינקש, שייטט אצופי"ץ בלעז. (=יהא נתקל), יהי משפט הנושה נוקש ונשען על כל ממונו, וזהו יקרב הנושה בעשו את עבודתו, שנאמר ורב יעבוד צעיר. מצאתי. **בדור אחר**, שיבוא אחר כורתו ימש שמו וטבעו, שאפילו זיכרון לא יפול עליו בפי הדור הנולד בעולם לאחר שנשחת שמו. שארטמר"א בלעז. (=השמדה):

קיא (א) הללויה וגו'. מזמור זה הוסר באל"ף ב"ית, אות אחד בראש הפסוק ואחד באמצעותיו, וכן כולם מאל"ף ועד תי"ו. וכמו כן מזמור השני, הראשון מדבר בשבחו של הקב"ה, והשני מספר בשבחו של צדיק:

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין..... ב
(כא) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט קי"א..... ג
אדמו"ר הזקן..... קלח	ג) מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי (עם ביאור בדרך
(כב) שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות	אפשר) ש"פ טהרה, ה' ניסן, ה'תשי"ז..... ה
אדמו"ר הזקן..... קלט	ד) מכתב כללי ראש חודש ניסן, ה'תשד"מ..... י
(כג) תורה אור – ד"ה זכור את יום השבת	ה) שיחת שבת פרשת טהרה, ה' ניסן, ה'תשי"ז..... יד
אדמו"ר הזקן..... קמ	ו) לקוטי שיחות פרשת מצורע (בלה"ק) כרך יז..... כג
(כד) שערי אורה	ז) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
אדמו"ר האמצעי..... קמג	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל..... כט
(כה) דרך מצותיך – ספר המצוות	ח) ילקוט גאולה ומשיח על פרשת מצורע..... ל
אדמו"ר ה"צמח צדק"..... קמד	ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת מצורע..... לג
(כו) תורת שמואל תרל"ב	י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת מצורע..... נב
אדמו"ר מוהר"ש..... קמז	יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)
(כז) קונטרס עץ החיים	שבוע פרשת מצורע..... נג
אדמו"ר מוהרש"ב..... קמה	יב) אמירת הנשיאים לתחילת חודש ניסן..... סא
(כח) ספר המאמרים ה'תשי"י	יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת מצורע..... סג
אדמו"ר מוהרי"צ..... קמו	יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם..... סה
(כט) לקוטי דיבורים	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
אדמו"ר מוהרי"צ..... קמז	טו) – ג' פרקים ליום שבוע פרשת מצורע..... סח
(ל) ספר הזכרונות	טז) – פרק אחד ליום שבוע פרשת מצורע..... צד
אדמו"ר מוהרי"צ..... קמט	יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת מצורע..... צט
(לא) אגרות קודש	יח) נביאים וכתובים
אדמו"ר מוהרי"צ..... קנב	שמואל-א פרק כט-ל, תהלים פרק יח..... קה
(לב) חומש לקריאת התורה פרשת מצורע	יט) עין יעקב מסכת שבת..... קז
ע"פ חומש "תורה תמימה"..... קנג	כ) מסכת מנחות עם ביאורים
(לג) לוח זמנים לשבוע פרשת מצורע..... קנח	מדף כה עד דף לא..... קח
(לד) ברכת האילנות..... קנט	
(לה) סדר הדלקת נרות לשבת קודש..... קנט	

47 יִשְׂרָאֵל תְּלוּיִים בּוֹ, הָיוּ לִיָּהּ [תפלתו נחשבת] כְּמוֹ רַבִּים⁵.
 48 וְעַל־דֶּרֶךְ מְאֹמֵר רְבוּתֵינוּ ז'ל⁶ הגמרא אומרת: "פרנסה בשביל
 49 רבים", (שפע טובה ומחיה לכל העולם אינו בא לעולם בזכות אחד אלא
 50 בשביל רבים, שאם רבים צריכין שובע שתשלח ברכה בתבואה - הקב"ה עושה

51 אם זכו. אבל יחיד הצריך
 52 שיתברכו תבואותיו אין הקב"ה
 53 משנה עבורו דין השנה אלא כפי
 54 ברכותיה. רש"י, מקשה הגמרא:
 55 והרי מצינו שניתנה פרנסה
 56 לישראל במדבר בזכות משה

57 (שהיה, לכאורה, יחיד)? אלא,
 58 עונה הגמרא: שאני משה
 59 [=שונה הוא משה] כִּינן
 60 דְלַרְבִּים בְּעֵי לִיָּהּ [=כיון
 61 שביקש עבור רבים] [ובגורסת
 62 ספרים אחרים: דְאֵלִים
 63 זְכוּתֵיהּ [=שזכותו גדולה
 64 וחזקה]] כְּרַבִּים דְּמִי [=הרי
 65 הוא כרבים], וְהֵכָא נְמִי
 66 [=כמו הענין המבואר שם לגבי
 67 משה רבינו] גם כאן דְדוּד
 68 שְהִיָּה נְלַחֵם עֲבוּר הַרְבִּים
 69 וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ תְלוּיִים
 70 בּוֹ, לְכֵן כְּרַבִּים דְּמִי וְזָכוּת
 71 הַרְבִּים עֲמַדָּה לוֹ. וְזָהוּ כִּי
 72 כְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי, הַכַּח
 73 שֶׁל הַרְבִּים הִיָּה עֲמָדִי,
 74 שְׁלֹכֵן, הַכַּח שֶׁבְּצִבּוֹר
 75 נִמְשָׁךְ לְדוּד גַּם בְּיַחֲדִי,
 76 עַל־יָדֵי כִּי כְּרַבִּים הָיוּ
 77 עֲמָדִי⁷. וְהִינוּ, שְׁבָעֲנֵן זֶה
 78 יִשְׁנוּ הַצְרוּף דִּיחִיד
 79 וְרַבִּים - צִירוּף כּוּחַ הַרְבִּים עִם
 80 זְכוּתוֹ שֶׁל הַיַּחֲדִיד.

81 (ב) וְלִהְבִּינן מַעֲלַת הָעֲנָן
 82 דְצִירוּף יַחֲדִיד וְרַבִּים,
 83 וְשַׁעַל־יָדֵיָּהּ תַּהֲיָה
 84 הַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא, יֵשׁ
 85 לְהַקְדִּים תַּחֲלָה מַה
 86 שְׁאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ ז'ל⁸
 87 לְעֲנֵן הַהַפְּרָשׁ בֵּין יַחֲדִיד
 88 לְצִבּוֹר (רַבִּים), דְּקָתִיב⁹
 89 דְרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ

1 המאמר שלפנינו נאמר בשבת לפני יום הולדתו ה-55 של הרבי. הפסוק הפותח
 2 את המאמר "פדה בשלום נפשי", הוא מפרק נ"ה בתהילים, אותו טיים הרבי
 3 לומר בימים אלו, על-פי המנהג לומר בכל יום את המזמור תהילים המתאים
 4 לשנות חייו.

5 במאמר זה תבאר מעלת צירוף
 6 כוח הרבים עם תפילת היחיד.
 7 מעלה זו היא שסייעה לדוד
 8 ונתנה לו את הכוח לנצח כל
 9 אויביו באופן של שלום. עניין זה
 10 יתבאר על-ידי ביאור המעלה

11 הנפלאה שבעשרת-ימית-שובה,
 12 שנמצאת גם בכל יום בתפילת
 13 הרבים.
 14 פְּדָה¹ בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי
 15 מְקָרֵב לִי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ
 16 עֲמָדִי². - פירוש הפשוט
 17 בפסוק: הקדוש-ברוך-הוא פדה
 18 והציל את דוד מהקרב במלחמה
 19 עם שונאיו. בחסידות מבואר:
 20 הפדיה היא בדרך של שלום, ועד
 21 שאין צורך למלחמה כלל (וכמו
 22 שה"י בימי שלמה, שהגויים
 23 התבטלו אליו ללא כל מלחמה
 24 וקרב). וְהִינוּ, שְׁיֵשׁ פְּדִיָּה
 25 סֶתֶם שְׁיִכּוּלָה לְהָיִיתָ גַּם
 26 בְּדֶרֶךְ שֶׁל מְלַחְמָה, וְזָהוּ
 27 הַחֲדוּשׁ שֶׁבְּכַתּוּב
 28 שֶׁהַפְּדִיָּה הִיא בְּשָׁלוֹם
 29 דְּוָקָא. וּמְבָאֵר הַכַּתּוּב
 30 הַטַּעַם לָזֶה שֶׁהַפְּדִיָּה הִיא
 31 בְּשָׁלוֹם, כִּי בְּרַבִּים הָיוּ
 32 עֲמָדִי, הִינוּ, בְּשִׁבִיל
 33 הַרְבִּים שֶׁהָיוּ בְּעֲזָרְתִי
 34 לְהַתְּפַלֵּל עָלַי (כמו שנאמר:
 35 וכל ישראל ויהודה אוהבים את
 36 דוד)³, וְעַד כְּדֵי כָּךְ,
 37 שְׁאֵיִתָּא בִירוּשְׁלָמִי⁴ שְׁגַם
 38 אֲנִשִּׁי אֲבִשְׁלוֹם הָיוּ
 39 מִתְּפַלְלִים לְשָׁלוֹמוֹ שֶׁל
 40 דָּוִד. וְהִינוּ, שֶׁהַפְּדִיָּה
 41 בְּשָׁלוֹם הִיא מְצַד גְּדֹל
 42 מַעֲלַת הַרְבִּים. אֲמָנָם,
 43 מַעֲלַת הַרְבִּים הִיא בְּאִפְּן
 44 שֶׁהָיוּ עֲמָדִי, עִם דָּוִד,
 45 דָּאֶף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה יַחֲדִיד,
 46 מְכַלֵּי־מְקוֹם, בֵּין שֶׁל

בס"ד. שבת פרשת טהרה*, ה' ניסן,
ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

פְּדָה¹ בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מְקָרֵב לִי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי².
 וְהִינוּ, שְׁיֵשׁ פְּדִיָּה סֶתֶם שְׁיִכּוּלָה לְהָיִיתָ גַּם בְּדֶרֶךְ
 שֶׁל מְלַחְמָה, וְזָהוּ הַחֲדוּשׁ שֶׁבְּכַתּוּב שֶׁהַפְּדִיָּה הִיא
 בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא. וּמְבָאֵר הַכַּתּוּב הַטַּעַם לָזֶה שֶׁהַפְּדִיָּה הִיא
 בְּשָׁלוֹם, כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי, הִינוּ, בְּשִׁבִיל הַרְבִּים
 שֶׁהָיוּ בְּעֲזָרְתִי לְהַתְּפַלֵּל עָלַי³, וְעַד כְּדֵי כָּךְ, שְׁאֵיִתָּא
 בִירוּשְׁלָמִי⁴ שְׁגַם אֲנִשִּׁי אֲבִשְׁלוֹם הָיוּ מִתְּפַלְלִים לְשָׁלוֹמוֹ
 שֶׁל דָּוִד. וְהִינוּ, שֶׁהַפְּדִיָּה בְּשָׁלוֹם הִיא מְצַד גְּדֹל מַעֲלַת
 הַרְבִּים. אֲמָנָם, מַעֲלַת הַרְבִּים הִיא בְּאִפְּן שֶׁהָיוּ עֲמָדִי, עִם
 דָּוִד, דָּאֶף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה יַחֲדִיד, מְכַלֵּי־מְקוֹם, בֵּין שֶׁל
 יִשְׂרָאֵל תְּלוּיִים בּוֹ, הָיוּ לִיָּהּ כְּמוֹ רַבִּים⁵. וְעַל־דֶּרֶךְ מְאֹמֵר
 רְבוּתֵינוּ ז'ל⁶ שאני משה כִּינן דְלַרְבִּים בְּעֵי לִיָּהּ [וספרים
 אחרים: דְאֵלִים זְכוּתֵיהּ] כְּרַבִּים דְּמִי, וְהֵכָא נְמִי דְדוּד
 שְהִיָּה נְלַחֵם עֲבוּר הַרְבִּים וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ תְלוּיִים בּוֹ,
 לְכֵן כְּרַבִּים דְּמִי. וְזָהוּ כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי, הַכַּח שֶׁל
 הַרְבִּים הִיָּה עֲמָדִי, שְׁלֹכֵן, הַכַּח שֶׁבְּצִבּוֹר נִמְשָׁךְ לְדוּד גַּם
 בְּיַחֲדִיד, עַל־יָדֵי כִּי בְּרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי⁷. וְהִינוּ, שְׁבָעֲנֵן זֶה
 יִשְׁנוֹ הַצְרוּף דִּיחִיד וְרַבִּים.

(ב) וְלִהְבִּינן מַעֲלַת הָעֲנָן דְצִירוּף יַחֲדִיד וְרַבִּים, וְשַׁעַל־
 יָדֵיָּהּ תַּהֲיָה תַּחֲלָה מַה שְׁאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ ז'ל⁸ לְעֲנֵן הַהַפְּרָשׁ
 בֵּין יַחֲדִיד לְצִבּוֹר (רַבִּים), דְּקָתִיב⁹ דְרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ

(* כן נקראת פרשה זו בכמה ספרים. וראה בשיחה שנאמרה
 בהתוועדות (לקמן ע' כ. לקו"ש ח"א ע' 239) שכ"ק אדמו"ר
 מוהר"י צ"ח משתמט בכלל להזכיר שם פרשה זו, וברוב הפעמים הי'
 מזכיר (בע"פ וכן בכתב) רק היום בחודש וכדומה. וראה גם לקו"ש
 ח"ז ע' 100 הערה 5 (המו"ל). 1) לכללות המאמר - ראה אוה"ת (יהל
 אור) לתהלים עה"פ (ע' רד ואילך). 2) תהלים נה, יט. - הקאפיטל
 שמסיימים אמירתו ב"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן ח"א ע' 1
 ואילך). 3) פרש"י עה"פ. 4) סוטה פ"א סוף ה"ח. וראה אוה"ת (יהל אור) שם ע' רט. 5) אוה"ת שם.
 6) תענית ט, סע"א. 7) אוה"ת שם ע' רח. 8) ר"ה יח, א. יבמות מט, ב. קה, א. 9) ישעי' נה, ו.

פדה בשלום נפשי

ביאור בדרך אפשר

1 קראוהו בהיותו קרוב, ואימתי הוא קרוב בעשרה ימים שבין
 2 ראש השנה ליום הכפורים, שואלת הגמרא: והקתיב [=והרי
 3 כתוב]¹⁰ מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו פה'
 4 אלקינו בכל קראנו אליו, מפסוק זה משמע שתמיד הוא קרוב אלינו
 5 ("בכל קראינו") ולא רק בעשרת
 6 ימי תשובה? עונה הגמרא: לא! א
 7 קשיא פאן ביחיד פאן
 8 בעבור, דמה שכתוב בכל
 9 קראנו אליו היינו לצבור.
 10 ומה שכתוב דרשו ה'
 11 בהמצאו גו' (בעשרת)
 12 ימי תשובה), הוא
 13 ביחיד. ומבאר בנה כ"ק
 14 אדמו"ר ה'צמח צדק'¹¹,
 15 שמה מוכח שהצבור
 16 (הרבים) ממשיכים בכל
 17 יום מבחינה המאירה
 18 בעשרת ימי תשובה - כוח
 19 הציבור להמשיך בכל יום אותה
 20 קירבה המאירה בעשרת ימי
 21 תשובה, הפועלת שהתפלה
 22 תתקבל לרצון. והנה, ידוע
 23 באור רבנו הזקן¹²
 24 במאמר רבותינו ז"ל
 25 הנ"ל (פאן ביחיד פאן
 26 בצבור), פאן לצבור
 27 היינו העבודה עם עשר
 28 פחות הנפש - לכל אדם יש
 29 עשר כוחות: חכמה, בינה דעת
 30 (-מוחין), חסד, גבורה, תפארת,
 31 נצח, הוד, יסוד ומלכות (-
 32 מידות). 'ציבור' נקרא כאשר הוא
 33 משקיף כל כוחותיו הן שכלו הן
 34 מידותיו בהתקרבות לה', פאן
 35 ליחיד היינו העבודה
 36 דיחידה שבנפש - פנימיות
 37 הנשמה, שלמעלה מכוחות
 38 השכל ומידות. (חז"ל אמרו:
 39 "חמשה שמות נקראו לה
 40 (לנשמה) נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה". עבודת האדם בנפש רוח ונשמה
 41 פירושה עבודה עם שכל ומידות. (חיה - עבודה שלמעלה משכל, יחידה -
 42 גילוי עצם הנשמה). והינו, דמעלת עבודת עשרת ימי תשובה

ביאור בדרך אפשר

43 לגבי עבודת כל השנה, שאז מאיר בחינת יחידה שבנפש -
 44 בעשרת ימי תשובה האדם חוזר בתשובה מעומק ופנימיות הלב, ומעורר את
 45 פנימיות הנשמה. לפי ביאור זה נמצא, שיחיד' (עבודת עשרת ימי תשובה)
 46 הוא מדרגה עליונה יותר מ'ציבור'. ולפי ביאור ה'צמח צדק' הנ"ל
 47 (המתאים יותר בפרוש
 48 מאמר רז"ל הנ"ל לפי
 49 פשוטו) שהצבור
 50 ממשיכים בכל יום
 51 מבחינה הנמשכת על-ידי
 52 יחיד בעשרת ימי
 53 תשובה, נמצא, שעקר
 54 עבודת הצבור (הרבים)
 55 במשך כל השנה הוא
 56 להמשיך בחינת יחידה
 57 שבנפש בעשר פחות
 58 הנפש - גם כאשר מתעסק
 59 בכוחותיו הפנימיים, שכל
 60 ומידות, תמיד בו בחינת יחידה'
 61 שבנפש; והיא נתינת כח מיוחדת
 62 לעבוד עבודתו בשכל ומדות.
 63 ענין זה יבאר עתה מכאן ועד
 64 סוף סעיף ה'.
 65 ג) ובאור הענין, דהנה,
 66 ענינם של עשרת ימי
 67 תשובה לפי פשוטו הוא
 68 עבודת התשובה. ובענין
 69 התשובה מצינו דבר
 70 פלא, לכאורה, דנוסף
 71 לתרטה על העבר, צריך
 72 להיות גם קבלה על
 73 להבא - כלשון הרמב"ם:
 74 "ומה היא התשובה? הוא,
 75 שיעזוב החוטא חטאו ויסירו
 76 ממחשבתו ויגמור בלבו שלא
 77 יעשהו עוד"¹³. דהנה, לפי
 78 פשוטו טעם הדבר הוא
 79 משום שהקבלה על
 80 להבא מורה שהתרטה
 81 על העבר היא תרטה
 82 אמתית (דאם אין קבלה על להבא, הרי זה מוכיח שהתרטה
 83 על העבר אינה תרטה אמתית), אכל בפנימיות הענין צריך
 84 באור, שהרי תכן התשובה הוא לתקן את הפגם הנעשה

(10) ואתחנן ד, ז. 11) אוה"ת שם ע' רד. ע' רח. 12) לקו"ת תבא מג, סע"ד. וראה חנה אריאל (להרה"ח ר"א מהאמיל) האזינו מד, ב. 13) ראה רמב"ם ה' תשובה פ"ב ה"ב. סהמ"צ להצ"צ לח, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 וגדרי הזמן ויש לומר דהינו ההתמסרות הפלילית (די
 48 פללות'דיקע איבערגעגעבנקייט) לאלקות שלמעלה מגדרי
 49 הזמן] אזי ביכלתו לתקן גם את העבר.
 50 ד) והנה פיון שעקר ענין התשובה הוא למעלה מגדרי

51 הזמן, הרי מוכן
 52 שבדרגות הנפש, עבודת
 53 התשובה היא מצד
 54 יחידה שבנפש שהיא
 55 למעלה מהזמן, לפי
 56 שבחינת יחידה קשורה
 57 עם דרגת האלקות
 58 שלמעלה מגדרי העולם.
 59 וזהו מה שאמרו רבותינו
 60 ז"ל¹⁵: שאלו לחכמה
 61 נפש החוטאת מה תהא
 62 עליה כו' שאלו לנבואה
 63 כו' שאלו לתורה כו'
 64 שאלו להקב"ה אמר
 65 יעשה תשובה ויתכפר
 66 לו, היינו, שענין
 67 התשובה הוא מצד
 68 הקב"ה כפי שהוא
 69 למעלה אפלו מתורה, כי
 70 גם מצד התורה יש
 71 הגבלות, מה-שאינ-כן
 72 הקב"ה הוא למעלה
 73 מהזמן לגמרי. וענין זה
 74 קשור עם יחידה
 75 שבנפש, שנקראת יחידה
 76 על שם שמתקשרת עם
 77 בחינת יחיד שלמעלה

התשובה היא מצד יחידה שבנפש שהיא למעלה מהזמן, לפי שבחינת יחידה קשורה עם דרגת האלקות שלמעלה מגדרי העולם. וזהו מה שאמרו רבותינו ז"ל¹⁵ שאלו לחכמה נפש החוטאת מה תהא עליה כו' שאלו לנבואה כו' לתורה כו' שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה ויתכפר לו, היינו, שענין התשובה הוא מצד הקב"ה כפי שהוא למעלה אפלו מתורה, כי גם מצד התורה יש הגבלות, מה-שאינ-כן הקב"ה הוא למעלה מהזמן לגמרי. וענין זה קשור עם יחידה שבנפש, שנקראת יחידה על שם שמתקשרת עם בחינת יחיד שלמעלה

(14) ראה לקו"ת אחרי כו, ג. אוה"ת דברים ח"ה ע' בקלו. וראה לקו"ת נצבים מה, ג"ד. סה"מ צ להצ"צ שם ואילך. (15) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש תהלים רמז תשב. ראה אוה"ת דרושים ליוה"כ ע' א'תקנז. סה"מ תרכ"ט ע' שנח ואילך. תרס"ד ע' רסה ואילך. ד"ה מזמור לדוד תשכ"ד ס"ב ואילך (סה"מ י"א ניסן ח"א ס"ע ק ואילך).

1 על-ידי החטא - בזמן החטא האדם הוא 'פוגם' בנשמתו, וגם בעולמות
 2 שלמעלה, שעי"ז גורם שהמשכת השפע שהיתה צריכה להימשך בעולמות
 3 וקדושה, במקום להגיע למקום הראוי, תרד ח"ו למקום הטומאה. על-ידי
 4 התשובה האדם מוציא את החיות ממקום הטומאה ומתקן את הפגם, שהמשכת

5 השפע תגיע למקום הראוי,
 6 ולכאורה למה צריך לזה
 7 קבלה על להבא? ועל כן
 8 צריך לומר, שבשם
 9 שבפשוטות, הקבלה על
 10 להבא נוגעת לחרטה על
 11 העבר, כן הוא גם
 12 בפנימיות הענין,
 13 שבשכיל לתקן את פגם
 14 החטא (שבעבר) צריכה
 15 להיות גם קבלה על
 16 להבא.

17 והענין הוא, דלכאורה
 18 אינו מוכן איך אפשר
 19 שתועיל התשובה לתקן
 20 את פגם החטא שבעבר,
 21 שהרי מה שעבר עבר?
 22 אך הענין הוא, דמעלת
 23 עבודת התשובה היא
 24 שביכלתה להגיע לעור
 25 למעלה לבחינה שלמעלה
 26 מהזמן¹⁴, ומצד למעלה
 27 מהזמן הרי עבר הוה
 28 ועתיד הם בשוה, ואם כן
 29 כשם שיש לו בחירה על
 30 מעשיו בהוה ובעתיד, כן
 31 הוא גם בנוגע לעבר.
 32 וכנה יוכן מה שהתשובה
 33 היא לא רק חרטה על
 34 העבר אלא גם קבלה על
 35 להבא. דאם עבודתו היא
 36 רק בחרטה על העבר
 37 (ואינו כולל ב'תשובה' גם את
 38 העתיד), הרי זה בגדרי
 39 הזמן, ומצד זה אינו
 40 יכול לתקן את העבר.
 41 אבל פאשר עבודתו היא
 42 באפן כזה שבכת אחת
 43 הוא מתחרט על העבר
 44 ומקבל על העתיד, דהינו
 45 שמעמיד עצמו במצב
 46 שלמעלה מהגבלות

על-ידי החטא, ולכאורה למה צריך לזה קבלה על להבא. ועל כן צריך לומר, שבשם שבפשוטות, הקבלה על להבא נוגעת לחרטה על העבר, כן הוא גם בפנימיות הענין, שבשכיל לתקן את פגם החטא (שבעבר) צריכה להיות גם קבלה על להבא. והענין הוא, דלכאורה אינו מוכן איך אפשר שתועיל התשובה לתקן את פגם החטא שבעבר, אך הענין הוא, דמעלת עבודת התשובה היא שביכלתה להגיע לבחינה שלמעלה מהזמן¹⁴, ומצד למעלה מהזמן הרי עבר הוה ועתיד הם בשוה, ואם כן כשם שיש לו בחירה על מעשיו בהוה ובעתיד, כן הוא גם בנוגע לעבר. וכנה יוכן מה שהתשובה היא לא רק חרטה על העבר אלא גם קבלה על להבא. דאם עבודתו היא רק בחרטה על העבר (ואינו כולל ב'תשובה' גם את העתיד), הרי זה בגדרי הזמן, ומצד זה אינו יכול לתקן את העבר. אבל פאשר עבודתו היא באפן כזה שבכת אחת הוא מתחרט על העבר ומקבל על העתיד, דהינו שמעמיד עצמו במצב שלמעלה מהגבלות

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (הקב"ה - ייחידו של עולם) כַּנּוֹדָע¹⁶. וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּנוֹגַע
2 לְעִבּוּדַת עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, כָּאֵן בְּיַחֲדִיד. שֶׁהָעִבּוּדָה דְּעֲשֶׂרֶת
3 יְמֵי תְּשׁוּבָה (עִבּוּדַת הַתְּשׁוּבָה) הִיא בְּכַחֲנִית יַחֲדִידָה שֶׁבִּנְפֶשׁ,
4 שְׁעַל-יַדֵּי-זֶה אֲפֹשֶׁר לְתַקֵּן גַּם אֶת הָעֵבֶר, כְּאִלוּ לֹא הָיָה כָּלֵל
5 מֵעוֹלָם, וְלֹא רַק כְּאִלוּ
6 בְּכ"ף הַדְּמִיוֹן בְּלִבְד, 1
7 אֲלֹא שֶׁכָּל הָעֵבֶר מִתְּבַטֵּל 2
8 מִמֶּשׁ, שְׁלֹא הָיָה מֵעוֹלָם, 3
9 הוֹאִיל וְהַתְּשׁוּבָה הִיא 4
10 לְמַעֲלָה מִהֶזְמֵן. וְלִכֵּן 5
11 עַל-יַדֵּי עֲשִׂית הַתְּשׁוּבָה 6
12 בְּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה 7
13 נוֹתְנִים לוֹ שְׁנָה טוֹבָה 8
14 וּמִתְקָה בְּלִי הַבֵּט עַל מַה 9
15 שֶׁעָשָׂה בְּשָׁנָה שְׁעִבְרָה, 10
16 לְפִי שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הַבִּלְתִּי 11
17 רְצוּיִים נִתְּבַטְּלוּ לְגַמְרִי. 12
18 (ה) וְהִנֵּה עִם הַיּוֹת עִבּוּדַת 13
19 הַתְּשׁוּבָה בְּכַחֲנִית יַחֲדִידָה 14
20 שֶׁבִּנְפֶשׁ, הָרִי הַכְּפֹנָה בְּזָה 15
21 הִיא שְׁבַחֲנִית הַיַּחֲדִידָה 16
22 תְּמַשֵּׁךְ וְתֹאִיר גַּם בְּמוֹחִין 17
23 וּמִיּוֹת - בְּכַחֲנִית דְּנֶפֶשׁ- 18
24 רוּחַ-נִשְׁמָה-יַחֲדָה, וְעַד 19
25 לְמַעֲשֵׂה בְּפֶעַל. וְכִמוֹ 20
26 שֶׁנִּתְּבָאָר לְעִיל שֶׁעָקָר 21
27 עִבּוּדַת הַתְּשׁוּבָה הִיא 22
28 הַחֲרֻטָּה עַל הָעֵבֶר וְגַם 23
29 הַקְּבֻלָּה עַל לְהַבֵּא, וְהִנֵּנוּ, 24
30 שְׁעַם הַיּוֹתוּ בְּתַנוּעָה 25
31 שֶׁלְּמַעֲלָה מִהֶזְמֵן, שְׁזָהוּ 26
32 מִצַּד בְּחִינַת הַיַּחֲדִידָה, 27
33 מִכָּל-מְקוֹם הָרִי זֶה בְּאֶפֶן 28
34 שְׁמֻזָּה יְבוֹא הָאָדָם 29
35 לְמַעֲשֵׂה בְּפֶעַל לְהַבֵּא 30
36 בְּאֶפֶן הַרְצוּי. וְכִדְאִיתָא 31
37 בִּשְׁלֹחַן עֲרוּף¹⁷ לְעִנְיָן 32
38 פְּסוּלֵי עֲדוֹת שְׂאִינָם 33
39 חוֹזְרִים לְכַשְׁרוֹתָם עַד 34
40 שִׁיעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, וְעִנְיָן 35
41 הַתְּשׁוּבָה פְּרוּשׁוֹ עֲזִיבַת 36
42 הַחֲטָא בְּמַעֲשֵׂה בְּפֶעַל 37
43 שֶׁחֲזָרוּ בָּהֶם מִדְּרָכָם 38
44 הַרְעָה, כְּמִבְּאָר שֶׁם 39
45 בְּאֲרֵכָה (לְדוּגְמָא: "מֵאִמְתִּי 40
46 חוֹרַת מְלוֹה בְּרִיבִית? מִשְׁקִיעוֹ 41

16 לקו"ת ראה כה, א. סה"מ תרצ"ו ע' 57. וש"נ. 17 חו"מ הל' עדות ססל"ד. וראה תניא אגה"ת פ"א (צא, רע"א). 18 ראה "התמים" חוברת ב' ס"ע מה ואילך. לקו"ש ח"ב ע' 477 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (ו) וְזֶהוּ פְדָה בְּשָׁלוֹם נִפְשֵׁי מִקְרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עֲמָדִי,
 2 דְּהִנְהָ, נִתְבָּאָר לְעֵיל (סְעִיף א) שְׁבַרְבָּיִם הָיוּ עֲמָדֵי הוּא צְרוּף
 3 הַיְחִיד וְהַרְבִּיבִים, וְהוּא עֲנֵן הַמְּשַׁכֵּת בְּחִינַת יְחִידָה (יְחִיד)
 4 בְּכַחוֹת הַנֶּפֶשׁ (רַבִּימִים). וְלִכֵּן עַל־יְדֵי עֲבוּדָה זֹו בְּאִים לְפָדְיָה
 5 בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא, הִיִּינוּ
 6 שְׁהַפְדִּיָה אֵינָה בְּדֶרֶךְ שֶׁל
 7 מְלַחְמָה, אֲלֵא בְּדֶרֶךְ שֶׁל
 8 שְׁלוֹם דְּוָקָא,
 9 שְׁמִלְכַתְחַלָּה אֵינן מְקוֹם
 10 לְמִצִּיאוֹתוֹ שֶׁל הַמְּנַגֵּד,
 11 וְעֲנֵן זֶה הוּא בַּעֲבוּדָה
 12 שְׁמַצַּד גְּלוּי בְּחִינַת יְחִידָה
 13 שְׁבַנְפֶּשׁ דְּוָקָא, כִּינּוּן
 14 שְׁמַצַּד יְחִידָה שְׁבַנְפֶּשׁ
 15 אֵינן לְמַנְגֵּד תְּפִיסַת מְקוֹם
 16 וּמִצִּיאוֹת כָּלֵל. וְטַעַם
 17 הַדְּבָר, לְפִי שְׁבַחֲחִינַת
 18 יְחִידָה מִתְקַשְּׁרֶת עִם
 19 בְּחִינַת יְחִיד, יְחִיד דְּוָקָא,
 20 שֶׁהוּא לְמַעַלָּה גַּם
 21 מִבְּחִינַת אֶחָד, כִּינּוּן
 22 הַהֶפְרָשׁ בֵּין אֶחָד
 23 לְיְחִיד¹⁹ - 'אחור' מורה שיש
 24 אחריו שני ושלישי וכו', ופירוש
 25 "שמע ישראל.. ה' אחד"
 26 שלמרות שישנם שבעה רקיעים
 27 וארץ ("א-ח" שביאחד) וד'¹⁹
 28 ורוחות העולם ("ד") הרי גם בהם²⁰

29 שורה ומתגלה ה' אחד שכולם בטלים אליו: שְׁמַצַּד בְּחִינַת אֶחָד יֵשׁ
 30 תְּפִיסַת מְקוֹם לְמִצִּיאוֹת הָעוֹלָמוֹת אֲלֵא שֶׁהֵם בְּטָלִים,
 31 מֵהַשְּׂאִי־כֵן מַצַּד בְּחִינַת יְחִיד אֵינן שׁוּם מִצִּיאוֹת לְעוֹלָם
 32 כָּלֵל. וּמַצַּד הַתְּקַשְּׁרוֹת הַיְחִידָה עִם יְחִיד, נִמְשָׁךְ זֶה גַּם
 33 בְּבְחִינַת יְחִידָה, שְׁמַצַּדָּה
 34 אֵינן לְמַנְגֵּד מִצִּיאוֹת כָּלֵל,
 35 וְלִכֵּן נַעֲשִׂית הַפְדִּיָה
 36 בְּשָׁלוֹם. וְזֶהוּ גַּם מֵה
 37 שְׁפָסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל־יְדֵי
 38 דְּוֹד דְּוָקָא, דְּוֹד מְלַכָּא
 39 מְשִׁיחָא, כְּמַבְאָר בְּכַמָּה
 40 מְקוֹמוֹת²⁰ שְׁאֲמַתִּית
 41 הַפְדִּיָה בְּשָׁלוֹם תְּהִיָּה
 42 לְעַתִּיד לְבָא, שְׂאָז יִקָּיֵם
 43 הַיְעוּד אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה
 44 אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ²¹,
 45 בְּגָאָלָה הָאֲמַתִּית
 46 וְהַשְּׁלֵמָה עַל־יְדֵי דְּוֹד
 47 מְלַכָּא מְשִׁיחָא, בְּמַהֲרָה
 48 בְּיָמֵינוּ.

15 שׁוּם מִצִּיאוֹת לְעוֹלָם כָּלֵל. וּמַצַּד הַתְּקַשְּׁרוֹת הַיְחִידָה עִם יְחִיד, נִמְשָׁךְ זֶה גַּם
 16 בְּבְחִינַת יְחִידָה, שְׁמַצַּדָּה אֵינן לְמַנְגֵּד מִצִּיאוֹת כָּלֵל, וְלִכֵּן נַעֲשִׂית הַפְדִּיָה בְּשָׁלוֹם.
 17 וְזֶהוּ גַּם מֵה שְׁפָסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל־יְדֵי דְּוֹד דְּוָקָא, דְּוֹד מְלַכָּא מְשִׁיחָא, כְּמַבְאָר
 18 בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת²⁰ שְׁאֲמַתִּית הַפְדִּיָה בְּשָׁלוֹם תְּהִיָּה לְעַתִּיד לְבָא, שְׂאָז יִקָּיֵם הַיְעוּד
 19 אֶת רוּחַ הַטְּמָאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ²¹, בְּגָאָלָה הָאֲמַתִּית וְהַשְּׁלֵמָה עַל־יְדֵי דְּוֹד
 20 מְלַכָּא מְשִׁיחָא, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.

(19) תו"א וראר נה, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ קכד, א ואילך. (20) ד"ה פדה לאדמו"ר האמצעי פי"א (שערי תשובה ח"א נו, א).
 ד"ה הנ"ל תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע' תשסט). (21) זכרי' יג, ב.

אגרות קודש

[אדי"ש, תשי"ז]

בעת רצון אזכיר את כל אלו שכותב אודותם על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבגי"מ זי"ע.
 במש"כ בפני מרז"ל שלעת"ל כל המועדים בטלים חוץ מפורים. ויש עוד מ"ד דגם חוץ מחנוכה,
 יוהכ"פ.
 יעוין שו"ת הרשב"א סצ"ג. ס' החיים (לאחי המהר"ל) ס' פרנסה רפ"ז. עקרים מ"ג פט"ז. מ"מ
 ס"פ ויקהל. הוספות לתו"א לרבינו הזקן ריש מג"א. שערי אורה (לרבנו האמצעי) ע' קיג. ועוד.

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א (תרגום מאידיש)

ב"ה, יום ג' שהוכפל בו כי טוב,
ראש חודש ניסן, ה'תשד"מ.
ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בבואנו משבת פרשת החודש ובעמדנו ביום ראש חודש ניסן – עולה מיד ברעיון הפעם הראשונה שבה נאמר ראש-חודש ניסן בתורה, בפרשה זו, כאשר היום הזה נקבע כיום הראשון של החודש הראשון, חודש יציאת מצרים, זמן חרותנו.

התורה מספרת כי באותו יום, שבועיים לפני יציאת מצרים, קיבל עמנו, עם ישראל, את המצוה הראשונה: **קידוש החודש** – לקדש את היום הראשון של כל חודש לפי המולד של הלבנה, יחד עם שאר הפרטים שבלוח היהודי, כולל **עיבור השנים**. לפי הלוח שלנו נקבעים ימי החודש וחדשי השנה לפי מהלך הלבנה, עם "שנה מעוברת" אחת לאחרי שנתיים או שלוש שנים, כאשר מתווסף עוד חודש כדי להשוות ולהשלים את מספר הימים ש"הצטברו" בגלל העובדה ששנת הלבנה קצרה משנת החמה. כך חל חודש ניסן תמיד באביב, בהתאם לציווי התורה לחוג את הפסח דוקא ב"חודש האביב", באותו פרק זמן של שנת החמה שבו יצאו בני ישראל ממצרים. וממילא חלים גם שאר חגי השנה במועדיהם הנכונים לפי שנת החמה.

יום ג' שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז. ובאוה"ת (בראשית לג, ב. משפטים ע' א'קנו. ועוד) מקשר זה עם טוב לשמים וטוב לבריות – קידושין מ, א. וראה פיה"מ להרמב"ם פאה בתחילתה. מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בסה"מ ה'תש"ט ע' יח (השנל). מכי ומאמר כ"ק אדמו"ר שם. ובפרש"י שם בסופו – דגם העבר נעשה טוב. ראש-חודש: הכולל כל ימי החודש, כראש הכולל כל איברי הגוף (לקו"ת ר"ה נח, א. עט"ר בתחלתו). וראה ר"ה (ד, א): באחד בניסן כו' רגל שבו כו'.

ראש-חודש ניסן: אותו היום נטל עשר עטרות – שבת פז, סע"ב (וראה תוד"ה עשר. תו"ש לפקודי מ סק"י"ט. וש"נ). הובא בפרש"י עה"ת ר"פ שמיני (מסדר עולם (פ"ז)), נשא ז, יב. וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סתכ"ט ס"ט. ובירושלמי שקלים בתחילתה שבו ביום נתרמה התרומה לקרבנות ציבור (כולל – דאותו היום). ע"ד החסידות – ראה דרושי דא"ח עה"פ החודש הזה (אוה"ת, תורת שמואל תרכ"ו. ועוד) ועה"פ ויהי ביום השמיני. וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ר"פ שמיני.

חודש ניסן: שהוא חודש הגאולה – שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש היש"ת.

ניסן: ראה ברכות נז, רע"א: נסי נסים.

בבואנו משבת: דמיני מתברכין כולהו יומין (זח"ב סג, ב. פח, א), שבהם גם ר"ח ניסן. ושבת זו היא גם שבת **מבוכים ר"ח ניסן**. וי"ל ד"יחדשהו הקב"ה" קאי על "חודש" (ניסן), היינו שיחדש כל החודש (ניסן).

פרשת החודש: מגילה כט, א ואילך.

התורה מספרת: בא יב, א ואילך.

שבועיים: פרוס החג. וראה דעת רשב"ג (פסחים ו, א). – וראה שקלים רפ"ג ובירושלמי שם.

מצוה הראשונה: שהיא **מצוה ראשונה** שנצטוו בה ישראל (פרש"י בראשית א, א). וראה תנחומא באבער בראשית יא. יל"ש עה"פ בא שם (רמז קפז). גירסת מדרש לקח טוב ר"פ בראשית. – ולהעיר, שבמדרשים הנ"ל ליתא "שהיא מצוה ראשונה", אבל משמע שזוהי הכוונה. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 59 ואילך, וש"נ.

הראשונה: ועד כדי כך עד ש"לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה" (ראה בהנסמן בהערה הקודמת).

מצוה . . קידוש החודש . . כולל עיבור השנים: סהמ"צ לרס"ג מ"ע נו. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קנג. אבל הבה"ג (וכ"ה לדעת הסמ"ג מ"ע מו, מז) וכן הרמב"ן (בהשגותיו לשורש האי דסהמ"צ להרמב"ם) מונים עיבור שנים למצוה בפ"ע. וראה בארוכה ביאור הר"י"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג שם. תו"ש בא (כרך ג' ע' ד' ואילך).

וחדשי השנה לפי מהלך הלבנה: רמב"ם ריש הלי' קידוש החודש.

לאחרי שנתיים או שלוש שנים . . להשוות ולהשלים: רמב"ם שם פ"א ה"ב. שם פ"ד ה"א-ב.

ציווי התורה: משפטים כג, טו. תשא לד, יח. ראה טז, א. וראה סנהדרין יג, א-ב. ר"ה כא, א. רמב"ם שם פ"ד

ה"א.

אגרות קודש

בד בבד, באותו יום של ראש-חודש ניסן, ציווה הקב"ה לבני ישראל על קרבן הפסח וחג הפסח, ועל הדרך שבה צריכים בני ישראל לחגוג את חג "זמן חרותנו", לא רק כחרות משעבוד גופני, כי אם גם – ובעיקר – "זמן חרותנו" במובן הרוחני, השתחררות מן ההשתעבדות הרוחנית למצרים של אז ול"מצרים" שבכל הזמנים ובכל המקומות.

זו הוראה עיקרית בתורה ("תורה" – מלשון: הוראה) והרי התורה היא נצחית, וכל הוראותיה הן נצחיות ותקיפות בכל הזמנים ובכל מקום שבו נמצאים יהודים, ובמיוחד ההוראות הקשורות בחג הפסח, זמן חרותנו, החג המהווה הכנה למתן-תורה ולקבלת התורה.

כיון שהשנה הנוכחית היא שנה מעוברת, המבטאת בפועל את ענין המצוה של קידוש החודש ועיבור השנים, כאמור לעיל, הרי עתה הזמן להתבונן במשמעות הענין של שנה מעוברת, אשר – ככל ענין אצל יהודים – הדבר קשור בראש ובראשונה עם יהדות, תורה ומצוות בחיי יום יום.

במיוחד הדברים אמורים ביום הראשון של חודש ניסן, שעד ליום זה הי' בית-הדין יכול "לעבר" את השנה, לעשות שנה פשוטה – שנה מעוברת.

ראש חודש הגאולה "גואל" אותנו גם מספק זה, ומעניק את הוודאות ואת הכח לנכונות "לקבל" את מצוות הפסח וקרבן הפסח, וכעבור שבועיים לצאת מ"מצרים" על כל משמעויות המושג, וממילא גם את ספירת העומר וכו' – עבודת השם של כל העתיד.

בהתחשב בכך שכבר דובר פעמים מספר בנושא זה של שנת-עיבור, נתעכב כאן רק על נקודה אחת בענין זה ושייכותה המיוחדת לעבודת השם, שהרי עבודת השם היא היסוד לחרות אמיתית, כפי שחכמינו מסבירים שבן-חורין אמיתי, אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וחי על-פי התורה.

* * *

בד בבד . . ציווה : וראה מכילתא עה"פ וילכו ויעשו (בא שם, כח), הובא בפרש"י שם : מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם וכו'.

בד בבד . . הפסח : להעיר מפרש"י (מגילה כט, א) ד"ה ברביעית (בנוגע לפרשת החודש) – ששם פרשת הפסח. ציווה . . על קרבן הפסח וחג הפסח : בא שם, ג ואילך. חרותנו במובן הרוחני : ראה ז"ח ר"פ יתרו. זח"ב מ, א. וראה גם תקו"ז תקנ"ו (צז, סע"ב). וראה גם בהנסמן להלן הע' ד"ה כפי שחכמינו מסבירים. ול"מצרים" שבכל הזמנים : להעיר מבי"ר פט"ז. ה : כל המלכיות (הגליות) נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל.

"תורה" – מלשון : הוראה : זח"ג נג, ב.

התורה היא נצחית וכו' : רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סוף ה"ג. פיה"מ סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד התשיעי. וראה גם תניא רפ"ז. ובכ"מ. החג המהווה הכנה למתן-תורה ולקבלת התורה : שמות ג, יב : בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה. ולהעיר מפרש"י שם (משמו"ר פ"ג, ד) : זכות יש לישראל שיצאו ממצרים כו' שהרי עתידים לקבל התורה על החר הזה.

השנה הנוכחית היא שנה מעוברת : עיבור ושלמות במספר ימים הכי גדול שאפשר להיות בשנה, שפ"ה. וראה ל"ת להאריז"ל ר"פ וארא. קה"י ערך שפה. ושי"נ.

להתבונן . . קשור . . עם יהדות : ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט (כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות סי' קכו. קכט. ושי"נ. "היום יום ט' אייר). תורת הה"מ (לקו"א – הוצאת קה"ת – סי' ריג).

שעד ליום זה : רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ד הי"ד. ועיי"ש באריכות לשונו. ואת הכח : וי"ל שהוא ע"ד הגאולה בעתה או אחישנה (סנהדרין צח, א). ובנוגע לקידוש החודש – עיי' ב"יד או שכבר קדשוהו שמים (ר"ה כד, א).

כח : להעיר שגם בשנה מעוברת – ברי"ח ניסן דוקא "נוכרים ונעשים" דברי פ' החודש והפסח.

לצאת מ"מצרים" על כל משמעויות המושג : ראה בהנסמן להלן הע' ד"ה כפי שמוסבר.

דובר פעמים מספר : ראה מכו' וא"ו תשרי ה'תשל"ח (נדפס בלקו"ש ח"יד ע' 478 ואילך), וא"ו תשרי שנה זו, ועוד – בארוכה.

כפי שחכמינו מסבירים : אבות פ"ו מ"ב. וראה גם שמו"ר פמ"א, ז. ויק"ר פ"ח, ג. זח"ב קיג, סע"ב ואילך. ז"ח צז, ב. ועוד.

עוסק בתורה וחי : ראה ב"ח לטווא"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר וד"ה ונוסחא. ט"ז לשו"ע שם סק"א. סה"מ קונטרסים ח"א רח"א, א ואילך. תרפ"ח ע' קיב. שם ע' קכו. לקו"ש ח"יד ע' 1230 ואילך.

אגרות קודש

כפי שצויין לעיל – קשור ענין עיבור השנים ביחודו של הלוח היהודי שלנו. הבסיס לכך הוא העובדה ש"ישראל מונין ללבנה". הלוח היהודי מבוסס על הלבנה אך מביא בחשבון גם את השמש, דבר המבטיח שחג הפסח ושאר החגים יחולו במועדיהם המדויקים.

שניהם – השמש והלבנה – נבראו כדי "להאיר על הארץ", ולשמש את האדם, שתכליתו ויעודו הם – "אני נבראתי לשמש את קוני".

כשנתבונן נראה כי קיים הבדל בין האופנים שבהם מאירים השמש והלבנה את הארץ: השמש זורח ומאיר יום יום באותו אופן, ללא כל שינוי. לעומתו הלבנה מתחדשת מדי חודש (ומכאן גם השם "חודש") בהופעתה, או ב"היוולדה" ("מולד הלבנה"), בראשית החודש, תחילה כרצועה צרה חצי-עגולה, והיא הולכת ומתמלאת ומגביהה אורה מיום ליום עד שהיא מגיעה לשלימותה ושיא אורה, ביום ארבעה-עשר או חמשה-עשר לחודש.

במילים אחרות: השמש והירח מסמלים שני כחות. השמש מייצגת **אחידות ויציבות**, והלבנה – **תמורה והתחדשות**.

שני גורמים אלה קיימים גם בעבודת ה', ולמרות שהם, לכאורה, ענינים הפכיים ומנוגדים, הרי דווקא **שניהם יחד** הכרחיים ודרושים להשגת שלימות בעבודת השם.

ביאור הדבר:

ישנם ענינים בעבודת השם החוזרים ונשנים מדי יום ביומו ללא הבדל. כך – לדוגמא, פותח כל יהודי את יומו, מיד עם הקצו משנתו, באמירת "מודה אני לפניך", הוא מכיר ומודה לה "מלך חי וקיים", על שהעניק לו יום, כך גם מצות לימוד תורה, אהבת ישראל וכו', שיהודי חייב לקיימן בכל יום ומדי יום.

אך יחד עם זה חייבת להתווסף מדי יום התלהבות **מחודשת** בכל עניני היהדות, ובפרט בענינים החוזרים ונשנים מדי יום, בדיוק כאילו באו **היום** מפי הגבורה.

התלהבות חדשה ושמחה באה בימים של שבת ויום-טוב, וכו', כאשר מתווספות תפילות מיוחדות ומצוות מיוחדות הקשורות רק עם ימים מיוחדים אלה, כגון: הדלקת נרות וקידוש בשבת ובחגים, אכילת

כפי שצויין לעיל: בהבא להלן ראה בארוכה מכתב הנ"ל שנה זו. **וש"נ**.

ישראל מונין ללבנה: סוכה כט, א. וראה גם ב"ר פ"ו, ג. וראה ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש ג' תקס"ז (סה"מ תקס"ז ע' מוח ואילך). עם הגהות – באוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. וברמב"ם ריש הל' קידוש החודש: והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה, - נתבאר בלקו"ש חכ"ו שם סעיף י"ד ואילך.

שניהם.. נבראו כדי "להאיר על הארץ": בראשית א, טו.

לשמש את האדם: ועד שהשמש **ממתקת** הפירות והלבנה **מבשלת** הפירות (פרש"י ברכה לג, יד). וראה ברכות ו, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א שם. הקדמת פיהמ"ש להרמב"ם ד"ה אח"כ ראה להסתפק.

אני נבראתי לשמש את קוני: משנה וגמרא סוף מסכת קידושין.

ומכאן גם השם "חודש": לקוטי לוי"צ הערות לזח"ב ע' שלט. וראה אוה"ת לר"ה אישג.

כרצועה צרה חצי-עגולה: ראה פיה"מ להרמב"ם ר"ה פ"ב מ"ט (כן היא החלוקה במשניות ד"כת"י המקוריים דהרמב"ם – הוצאת קאפח). וצ"ע בצפ"ע להראגאצובי (לרמב"ם הל' קדה"ח בתחלתן) דראיית הלבנה בקדה"ח היא דמיונית ולא אמיתית. וראה מפענח צפונות ס"ע רלו ובהוספות שם שהאר"ך, **וש"נ**.

ביום ארבעה-עשר או חמשה-עשר לחודש: שהרי מילוי ושלימות הלבנה הוא "חצי כ"ט י"ב תשצ"ג (מן המולד)" (רמב"ם שם פ"ו ה"ג. ב"י לטואו"ח סתכ"ו ד"ה ומ"ש רבינו. ב"ח שם ד"ה אר"י וכו') – בין י"ד לט"ו.

אהבת ישראל: שהיא כלל גדול בתורה (תוי"כ הובא בפרש"י עה"פ קדושים יט, יח). ויתירה מזו – זו היא כל התורה כולה **ואיך פירושה הוא** (שבת לא, א). וראה תניא פ"ב. קונטרס אהבת ישראל.

בדיוק כאילו באו היום מפי הגבורה: ובל" חז"ל: בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוית עליהם – פרש"י עה"פ תבוא כו, טו. וראה פרש"י עה"פ עקב יא, יג. – ובפרש"י עה"פ יתרו יט, א – בנוגע **לתורה**. ספרי ופרש"י עה"פ ואתחנן ו, ו. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סא סעיף ב' (וש"נ) – בנוגע **לק"ש**. וראה ד"ה ביום השני תרפ"ב פ"ב ואילך (סה"מ קונטרסים ח"ב תסה, ריש ע"ב ואילך). ד"ה וכל העם רואים היש"ת פ"ה ואילך. ד"ה ואה"י אצלו אמון היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 116 ואילך).

אגרות קודש

מצה בזמן חרותנו וכו' – באופן עד שקדושת השבת מורגשת גם בימי החול, ותוכן כל חג חודר לחיי כל ימי השנה, כפי שמוסבר שענין "יציאת-מצרים" קיים בכל יום – ההשתחררות מכל המיגבלות הפנימיות והחיצוניות המפריעות לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב, חרות אמיתית.

* * *

ויהי רצון שהחל מראש-חודש ניסן, והלוך ומוסיף בימים הבאים, יתבוננו עמוקות כל אחד ואחת בכל האמור, ובכל העניינים הקשורים עם חג המצות, זמן חרותנו, אשר, כאמור, כל זה נוגע להתנהגות היום-יומית של כל השנה כולה.

ודבר זה גם יחיש ויקרב את הגאולה האמיתית והשלימה של כל יהודי ושל כל היהודים, ועל-ידי כך גם הגאולה לכל עמי העולם, ויתקיים: "כי אתה תנחל בכל הגוים", "וידעו כי שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ" (שהקב"ה ישלוט בכל העמים, וכל העמים ידעו שהקב"ה לבדו - שמו הוא האלקים, השליט העליון על כל הארץ).

בכבוד ובברכה

לחג פסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קדושת השבת . . בימי החול: ראה פע"ח שער השבת פכ"ד: להמשיך אור הסעודות לכל סעודות השבוע, וכנגד התפלות . . להמשיך . . לכל התפלות של כל השבוע. ולהעיר מדעת הרמב"ן (יתרו כ, ח) בפ"י זכור את יום השבת לקדשו, ש"היא מצוה שנוכח תמיד בכל יום את השבת". וראה לקו"ש ח"ט ריש ע"י 222 ובהערות שם.

תוכן כל חג חודר לחיי כל ימי השנה: להעיר מלקו"ת ברכה צח, ב. בפרט בנוגע לחג הפסח – ראה שיחת חגה"פ תשי"ג (סה"ש תשי"ג ע"י 75): באמת מאירה הארת כל המועדים בכל יום, **נאר חג הפסח ווערט נמשך שטענדיג** (= אלא שחג הפסח נמשך תמיד). – נתבאר בלקו"ש ח"ה ע"י 173 ואילך ובהערות שם. ולהעיר, אשר ענין זכר ליציאת מצרים הוא "ייסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו" – חינוך מצוה כא.

כפי שמוסבר: תניא פמ"ז. תו"א וירא נז, ב ואילך. בשלח ס"ד, א-ב. יתרו עא, ג ואילך. לקו"ת במדבר ג, א. י, ג. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). סידור שער התפילין (ח, ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרני"ה (סה"מ תרני"ה ע"י עא ואילך). ובכ"מ.

"יציאת מצרים" קיים בכל יום: ומזכירין יצי"מ בכל יום, ביום ובלילה – רמב"ם הל' ק"ש פ"א הי"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סז.

הגאולה לכל עמי העולם: ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

כי אתה תנחל בכל הגוים: תהלים סיום וחותרם מזמור פב.

וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ: תהלים סיום וחותרם מזמור פג.

ב"ה, כ"ח אד"ש, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א עוסק בצ"צ מו"ה אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעש"ק החדש עם המוסגר בו, ומוסגר בזה הקבלות.

ויהי רצון שיקויים בכאו"א מאתנו בתכ"י הציווי החדש הזה לכם וכמודגש בשמו"ר על אתר לכם דוקא, וע"ד שנתבאר במאמר שנאמר בעת ההתועדות אתמול, ע"פ מרז"ל בירושלמי חדש אשתו שנתחדשה הלכה, שיחדשו על ענין הבריאה שהיא מאין ליש ענין הפכי מיש לאין (פירוש הצ"צ בהני"ל).

ועי"ז יקויים ג"כ בניסן עתידין להגאל וכסתימת השמו"ר בזה דלשיטתו אזיל ר"י לא בכסף תגאלו (סנהדרין צז, ב) וכמבואר בד"ה החדש קיץ השי"ת וגם בזה מעשה נסים יהי שאף שזכר מזריע תחלה אתעדלי"ע (ראה לקו"ת דשבוע העבר ד"ה שוש תשיש) בכ"ז תלד זכר [להעיר מהירושלמי ברכות פ"ט הלכה ה' ביושבת על המשבר, ודלא כבבלי שם], גאולה העתידה שהיא (בלשון) זכר דוקא (פסחים קטז, ב בתוס').

בברכה.

בס"ד. שיחת שבת פרשת טהרה, ה' ניסן ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

1 א. נתבאר בארוכה מאמר רבותינו ז"ל¹ "כל הנהגה מסעודת חתן² . . . (ו)משמחו . . . זוכה לתורה שניתנה
2 בחמשה קולות", כנגד ה"חמשה קולות", "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, קול אומרים וגו"³,
3 ש"חמשה קולות" הם ד' הבחינות שבאדם (נפש-רוח-נשמה-חיה) ובסדר ההשתלשלות (אצילות-בריאה-יצירה-
4 עשיה, דומם-צומח-חי-מדבר), ובחינה החמישית שלמעלה מכל הגדרים (יחידה), ושייכותם ל"תורה", שיש בה
5 גם בחינה החמישית, להיותה קשורה ומאוחדת עם עצמות אור אין-סוף ברוך-הוא, וכמו כן ב"חתן" מתגלה
6 כח ההולדה, כח האין-סוף שמופשט ממצואות כל הגדרים - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי
7 שיחות' חלק ו' עמוד 107 ואילך (להלן נוספו כמה ענינים שלא נכללו ב'לקוטי שיחות').

8 בסעיף ב, שענין ה"קול" הוא המשכת וגילוי דבר שהיה תחילה בהעלם, בדוגמת קול האדם:

9 ובהקדמה - שאף-על-פי שהמדובר הוא אודות קול שלמעלה שהוא ענין רוחני, מכל-מקום, כיון שנקרא בתורה
10 בשם "קול", הרי מובן שהקול שלמטה הוא משל שעל-ידו יכולים להבין את הענין הרוחני למעלה הנקרא בשם
11 "קול".

12 והענין בזה:

13 כל המשלים שבתורה אינם באופן שמוצאים איזה דמיון בין המשל להנמשל, אלא פירוש הדברים הוא,
14 שהמשל אכן שייך וקשור להנמשל, ובפנימיות יותר - שהמשל נשתלשל ונלקח מהנמשל⁴.

15 ולדוגמא: ב"משל למלך" - אין הכוונה שמוצאים סתם איזה-שהוא דמיון בין ענין המלוכה למעלה של מלך
16 מלכי המלכים לענין המלוכה למטה של מלך בשר ודם, להבדיל אלף אלפי הבדלות עד אין קץ, אלא הפירוש
17 הוא, שענין המלוכה למטה נמשך ונשתלשל מענין המלוכה למעלה, ולכן הרי זה משל מכוון על ענין המלוכה
18 למעלה.

19 אלא שזהו כמו כל ענין שבא באופן של השתלשלות - שעל-ידי ה"השתלשלות" בא הענין בכמה לבושים
20 המעלימים ומסתירים, ובהגשמה כו'. וכמו בענין המלוכה, שכאשר מענין המלוכה למעלה משתלשל ענין
21 המלוכה למטה, הרי זה בא בריבוי הגשמה, עד שמ"מלך עליון" נעשה "מלך אביון".

22 וכמו כן הוא בענין ה"קול" - שהקול שלמטה נשתלשל מהקול שלמעלה, ולכן הרי זה משל מכוון שעל-ידו
23 תהיה לנו קצת השגה בענין הקול שלמעלה.

24 כלומר: כיון שהענינים שלמעלה הם ענינים רוחניים, וחושי הנשמה בהיותה מלוכשת בגוף אין להם מושג
25 בענינים הרוחניים שלמעלה - הנה בחסד הקב"ה ניתנו לנו משלים מאותם ענינים כפי שנשתלשלו למטה
26 בגשמיות, שעל-ידי משלים אלו - שבהם יש לנו הבנה והשגה - תהיה לנו קצת השגה בענינים הרוחניים
27 שלמעלה.

28 שם, שקול האדם מגלה שכלו או מדותיו:

29 וכן הוא בכל ענין שרוצה אדם לגלות לזולתו - שלכל לראש צריך להיות אצלו ידיעת הענין (שכל), ואחר
30 כך צריך להתבונן כיצד להביא ידיעה זו אל הזולת, היינו, להכין את הענין שיהיה באופן המתאים בשביל
31 ההשפעה אל הזולת (שזהו ענין של מדות).

32 אמנם, כל ענינים אלו נעשים אצלו, ובנוגע להזולת - הרי עדיין אין לו שום דבר מהם, ואינם אלא הכנה
33 להשפעה והגילוי להזולת. ואילו הגילוי להזולת - נעשה על-ידי קול הדיבור דוקא.

34 ואופן הגילוי על-ידי קול הדיבור הוא - שעל-ידו יכול לגלות להזולת כל הענינים שלו, היינו, לא רק גילוי

שליט"א: "הרי אין זה שבת מברכים", שבימי חודש ניסן נותנים
ה"נשיאים" . . . (המו"2).
(3) ירמ" לג, יא.
(4) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 173. וש"נ.

(1) ברכות ו, ב.
(2) ביום הש"ק זה ה' "שבע ברכות" של החתן ה' דוד שוחט,
ולאחר התפלה פנה אבי החתן, הרה"ח דוב יהודא, אל כ"ק אדמו"ר
שליט"א וביקשו להתוועד, באמרו (במענה לשאלת כ"ק אדמו"ר

1 השכל, אלא אפילו גילוי פנימיות הנפש, כמו שכתוב⁵ "נפשי יצאה בדברו", היינו, שעל-ידי הדיבור מתגלה
2 פנימיות הנפש.

3 וכשם שהוא אצל המדבר - כן הוא אצל השומע, היינו, שהקשר של השומע אל המדבר (שנעשה על-ידי
4 הדיבור) הוא לא רק בחיצוניות נפש השומע, אלא גם בפנימיות נפש השומע.

5 והיינו, שבקול הדיבור יש מדריגה נעלית כל כך שפועלת את הקשר של פנימיות נפש השומע עם פנימיות
6 נפש המדבר.

7 ולאידך גיסא, יש גם דיבור חיצוני שהוא מן השפה ולחוץ, ובודאי אין בו גילוי פנימיות הנפש, ועד כדי
8 כך, שיש דיבור שגם גילוי השכל אין בו, כיון שלא בדעת ידבר.

9 ונמצא, שכללות ענין הקול הוא גילוי אל הזולת, אלא שבקול גופא ישנן כמה מדריגות. ובמדריגה נעלית
10 יותר של קול הדיבור, מתגלית מדריגה נעלית יותר שבנפש.

11 בסוף סעיף י, ששורש כח הדיבור הוא מדרגא נעלית בנפש שאין בה שום הגדרה, גם לא זו שמחלקת בינו ובין הזולת:
12 ובפרטיות יותר:

13 למרות ה"רוחניות" וה"פשיטות" שמצד השכל - הרי כיון שזהו ענין הקשור עם מציאות האדם, אזי אין
14 להזולת תפיסת מקום, ולכן לא שייך שיהיה הגילוי להזולת.

15 ועל-כן צריך לומר, ששורש ענין הדיבור - גילוי להזולת - הוא מצד בחינת החכמה דוקא⁶, ש"היא מקור
16 השכל וההבנה" (אמיתית ופנימית השכל), "כ"ח מ"ה שהוא מה שאינו מושג ומוכן ואינו נתפס בהשגה עדיין"⁷,
17 שענינה ביטול, כמו שכתב אדמו"ר הזקן⁸ בשם מורו הרב המגיד שמדרגת החכמה היא ההרגש "שהוא לבדו
18 הוא ואין זולתו",

19 ומצד מדריגה זו יכול להיות הגילוי להזולת - כי, כאשר נרגש אצלו אמיתית המציאות, שמאמיתת המצאו
20 נמצאו כל הנמצאים⁹, אזי הוא והזולת שוים, ובמילא, יש נתינת מקום גם להזולת שיוכל להיות הגילוי אליו.

21 לאחרי סעיף י:

22 וכשם שבנפש האדם ישנם ד' בחינות דומס-צומח-חי-מדבר - כמו כן ישנם ד' בחינות אלו גם בגוף האדם:

23 דומם - הוא העקב, כדאיתא באבות דרבי נתן¹⁰ "מלאך המות באדם זה עקיבו של אדם", היינו, שהעקב
24 הוא המקום בגוף האדם שאין בו חיות כלל.

25 צומח - הם השערות, שצומחות מקטנות לגדלות, כדאיתא באבות דרבי נתן¹⁰ "ברא חורשים בעולם וברא
26 חורשים באדם זה שערות של אדם".

27 חי - הוא החיות שבגוף האדם, ומדבר - הוא פנימיות החיות שבגוף האדם.

28 והחילוק שביניהם - שבחיצוניות החיות (בחינת חי) אין הכל שוים, אלא יש חילוקי מדריגות בין אדם
29 לחבירו, מה-שאיין-כן בפנימיות החיות (בחינת מדבר) הכל שוים.

30 ועל-דרך החילוק שבין חי ומדבר בנפש האדם, שמצד בחינת חי שבנפש האדם הרי הוא נבדל מזולתו
31 ואינו מתגלה אליו, מה-שאיין-כן מצד בחינת המדבר שבנפש האדם הרי הוא והזולת שוים.

32 ודוגמתו בעבודת האדם - שיש ענינים שבהם יש חילוקים בין קטן לגדול, ואין הכל שוים בהם, ובכללות

33 הרי הם הענינים שעל-פי טעם ודעת, והרי ענין השכל הוא בחינת חי; אבל יש ענינים שבהם הכל שוים, וכמו

34 בענין ד'ונקדשתי בתוך בני ישראל"¹¹, עשרה מישראל הקרויים "עדה"¹² - שתשעה מישראל שכל אחד מהם

(9) ראה רמב"ם ריש הל' יסוה"ת.

(10) ספ"א.

(11) אמור כב, לב.

(12) ראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(5) שה"ש ה, ו.

(6) ראה תניא אגה"ק ס"ה. ובכ"מ.

(7) תניא פ"ח.

(8) שם פל"ה בהגהה.

1 הוא גדול שבגדולים כמו משה רבינו, אינם חשובים "עדה" (מנין), ואילו עשרה מבני ישראל שהם במדרגת
2 קל שבקלים, חשובים "עדה" - שענין זה הוא מצד בחינת המדבר.

3 בסעיף יב, בענין בחינה החמישית, בחינת יחידה:

4 ובהקדמה¹³ - שבזהר¹⁴ איתא שיש ד' דרגות: נפש רוח נשמה ונשמתא לנשמתא, אבל במדרש¹⁵ איתא:
5 "חמשה שמות נקראו לה נפש רוח נשמה חיה יחידה". והענין בזה - שד' המדרגות נפש-רוח-נשמה-חיה הם
6 כנגד ד' בחינות דומם-צומח-חי-מדבר שבנפש האדם, והמדרגה החמישית היא עצם הנפש שלמעלה מהתלבשות
7 והתחלקות לענינים פרטיים, למעלה גם מבחינת המדבר, ונקראת בשם "יחידה", כיון שקשורה עם בחינת
8 "יחיד".

9 וביאור ענינה של בחינת ה'יחידה', יובן על-פי הביאור בענין בחינת "יחיד":

10 מבוואר בכמה מקומות¹⁶ החילוק שבין "אחד" ל"יחיד" - ש"אחד" רומז¹⁷ שז' הרקיעים והארץ (ח) וד'
11 רוחות העולם בטלים להקב"ה אלופו של עולם (א), והיינו, שישנה מציאות של עולם, אלא שמציאות זו בטלה
12 להקב"ה, מה-שאיין-כן בחינת "יחיד" היא למעלה מהעולמות לגמרי, היינו, שמצד דרגא זו הרי מלכתחילה אין
13 סברא על איזו מציאות.

14 וזהו גם שבתבת "אחד" יש גם כן אחד המנוי, וכמו "יום אחד", שלאחריו יש גם "יום שני" ו"יום שלישי"
15 וכו', והיינו, שבדרגא זו ישנה עדיין מציאות העולמות, אלא שמציאותם היא ההתפשטות של האל"ף, שהוא
16 ענין התפשטות האלקות שבעולם; מה-שאיין-כן תיבת "יחיד" פירושה ש"אין שני"¹⁸, והיינו, שבדרגא זו אין
17 מציאות נוספת כלל.

18 ומזה מובן גם בנוגע לבחינת ה'יחידה':

19 כיון שאדם התחתון נשתלשל מאדם העליון, לכן, כשם שלמעלה ישנו לא רק הענין ד"אחד", אלא גם הענין
20 ד"יחיד", כמו כן יש גם באדם התחתון לא רק הביטול שמצד בחינת אחד, אלא גם הביטול שמצד בחינת יחיד.

21 וזהו ענין בחינת ה'יחידה', שלמעלה מהביטול דבחינת מדבר שהוא הביטול דחכמה, כי, הביטול שמצד
22 בחינת החכמה הוא באופן שעדיין ישנה מציאות, אלא שמציאות זו בטלה (ועל-דרך האמור לעיל שהביטול
23 שמצד החכמה הוא באופן שהוא והזולת שוים, כיון ששניהם נמצאו מאמיתת המצאו), מה-שאיין-כן הביטול
24 שמצד בחינת 'יחידה' הוא באופן שלמעלה מהמציאות לגמרי.

25 בסעיף יג, שכתורה ניתנו כל חמשת הבחינות, כדי שבחינת ה'יחידה' תאיר גם בד' הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה:

26 ונקודת הענין - שכללות החידוש דמתן תורה הוא המשכת האיין-סוף בנבראים, היינו, שבחינת "יחיד" יאיר
27 למטה, כדאיתא במדרש¹⁹ "משל למלך שגזר ואמר בני רומי לא ירדו לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, כך .
28 גזר (הקב"ה) ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם"²⁰, כשבקש ליתן התורה בטל גזירה הראשונה
29 ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים". ובהתאם לכך צריכה להיות העבודה באופן שבחינת
30 ה'יחידה' תאיר בד' הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה.

31 ועל-דרך-זה בנוגע לחתן:

32 כאשר חתן וכלה עומדים להתחיל סדר חדש בחיים²¹, להקים בית בישראל, בנין עדי עד, לדורי דורות, שהוא
33 ענין המשכת כח האיין-סוף בנבראים²² - יש צורך בעבודה דהמשכת בחינת ה'יחידה' לקשרה ולחברה עם ד'
34 הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה.

(18) קהלת ד, ח.

(19) שמור"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(20) תהלים קטו, טז.

(21) לאחרי שמוחלים לו על כל עוונותיו (ירושלמי בכורים פ"ג

ה"ג. מדרש שמואל רפי"ז. הובא בפרש"י עה"ת וישלח לו, ג).

(22) ראה לקו"ת שה"ש מ, א. ובכ"מ.

(13) ראה גם סה"מ תרצ"ו ע' 51. וש"נ.

(14) ח"א עט, ב.

(15) ב"ר פי"ד, ט.

(16) ראה תו"א וארא נה, ב. אמ"ב שער הק"ש פ"ח. סהמ"צ

להצ"צ שרש מצות התפלה פי"ח (דרמ"צ ככד, א).

(17) ראה סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א. שו"ע ואדה"ז שם ס"ו.

לקו"ת תזריע כג, ג.

1 וזהו גם הענין דשמחת חתן דוקא - דכיון ששמחה פורצת גדר²³, לכן נעשה על-ידה גילוי בחינת היחידה;
 2 (עד כמה ששייך בה ענין הגילוי), אף שמצד עצמה היא בהעלם.
 3 ועל זה נאמר "שמח תשמח . . כשמחך יצירך בגן-עדן מקדם" - "מקדם" דייקא, דקאי על המקור הראשון
 4 שהוא בחינת היחידה'.
 5 וזוהי גם השייכות דחתן לתורה - כי, הפעולה דחיבור בחינת יחידה עם הבחינות נפש-רוח-נשמה-חיה,
 6 והמשכת האיך-סוף בנבראים, היא בכח הענין דמתן תורה שבו היה החיבור דעליונים ותחתונים, כנ"ל.
 7 ב. על-פי-זה יש לבאר הטעם לכך שהזכרת ה"חמשה קולות" היא בברכה השביעית דוקא:
 8 הברכה השביעית היא הגמור של כל הברכות, ולכן ניכרת ומודגשת בה תכלית הנוונה שבענין הנישואין - לחבר
 9 בלי גבול (בחינת היחידה) עם גבול (ד' המדריגות דנפש-רוח-נשמה-חיה), שעל-ידי-זה בונים בנין עדי עד
 10 ב"דור ישרים יבורך"²⁴.
 11 ושלמות הענין תהיה לעתיד לבוא - שזהו שאומרים "מהרה גו' ישמע גו' קול ששון וקול שמחה וגו'" -
 12 כיון שלעתיד לבוא יאיר בחינת "יחיד", ואז יהיה גילוי עצמותו יתברך ללא לבושים, כמו שכתוב²⁵ "ולא יכנף
 13 עוד מוריק והיו עיניך רואות את מוריקך", וגילוי זה יהיה עד למטה מטה, אפילו לעיני בשר, כמו שכתוב²⁶
 14 "ונגלה גו' וראו כל בשר גו'".
 15 ג. על-פי-זה יש לבאר גם הטעם שבברכה השביעית (שבה נזכרו ה"חמשה קולות") חותמים "משמח חתן
 16 עם הכלה" - דלא כבברכה השישית שבה חותמים "משמח חתן וכלה", וכפי שמבאר רבינו הזקן²⁷ שהלשון
 17 "משמח חתן וכלה" (בוא"ו) מורה שהכלה היא רק טפלה להחתן ומקבלת ממנו, מה-שאיין-כן הלשון "משמח
 18 חתן עם הכלה" מורה ששניהם שוים, ויתירה מזה, ש"על ידי הכלה הוא משמח את החתן", היינו, שהכלה
 19 משפיעה שמחה בחתן.
 20 ויובן בהקדם הידוע²⁸ שהקב"ה וכנסת ישראל נקראים בשם "חתן" ו"כלה":
 21 כנסת ישראל (כלה) - מקבלת מהקב"ה (חתן), שהרי כל הענינים שבני ישראל זקוקים אליהם מקבלים הם
 22 מהקב"ה.
 23 ויתירה מזה: אפילו עניני התורה ומצוות שנעשים על-ידי עבודתם של ישראל - מקבלים הם מהקב"ה, שהרי
 24 הקב"ה נותן להם את הכח על קיום המצוות, כדאיתא במדרש²⁹ על הפסוק³⁰ "מי הקדימני ואשלם", "מי עשה
 25 לי מזווה עד שלא נתתי לו בית כו'", היינו, שהקב"ה נתן לו בית, נתן לו ממון לקנות מזווה, ונתן לו כח שיוכל
 26 לקבוע את המזווה.
 27 ואף-על-פי-כן, על-ידי-זה שבני ישראל מקיימים המצוות, פועלים הם נחת רוח למעלה, כמאמר רבותינו
 28 ז"ל³¹ "נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני".
 29 כלומר: אף-על-פי שזה גופא שבני ישראל ממלאים את רצון העליון על-ידי קיום המצוות הוא בכוחו של
 30 הקב"ה, מכל-מקום, על-ידי-זה שממלאים ומשלימים את רצונו יתברך בפועל, פועלים הם נחת רוח.
 31 וכידוע שעל-ידי מילוי הרצון נעשה ענין של תענוג, ותענוג זה הוא דוקא כאשר הזולת ממלא את
 32 הרצון. והיינו, שכאשר ידו או רגלו ממלאים את רצונו, אין בכך חידוש, ואין זה גורם נחת רוח. ודוקא
 33 כאשר מילוי רצונו נעשה על-ידי זולת, ובפרט כאשר הזולת נרגש למציאות בפני עצמו - הרי זה גורם
 34 נחת רוח.
 35 וכמו כן בנוגע לנשמות ישראל, שכאשר יורדים למטה, ומרגישים את עצמם למציאות בפני עצמם,
 36 ואף-על-פי-כן ממלאים הם רצונו יתברך - הרי זה גורם נחת רוח גדול ביותר.

28) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 213. חל"ד ע' 143. ועוד.

29) ויק"ר פכ"ז, ב.

30) איוב מא, ג.

31) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח.

23) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

24) תהלים קיב, ב.

25) ישע"י ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).

26) שם מ, ה.

27) ראה תו"א ס"פ ויגש. לקו"ת שה"ש מח, ב.

- 1 וכידוע גם המשל מענין המלוכה - ש"אין מלך בלא עם"³², "עם" דייקא, "מלשון עוממות, שהם דברים
2 נפרדים כו"³³.
- 3 והיינו, שעם היות שענין זה גופא (שבהיותם מציאות בפני עצמם ממלאים הם את רצונו יתברך) מקבלים
4 הם מלמעלה (כנ"ל), מכל-מקום, הרי זה גורם נחת רוח למעלה.
- 5 ונמצא, שאף שנשמות ישראל הם בבחינת מקבלים (כלה), הרי על-ידי עבודתם הרי הם גם פועלים כביכול
6 למעלה (בחינת משפיע), ועל-דרך מאמר רבותינו ז"ל³⁴ "ומתלמידי יותר מכולן" (יותר ממה שלמד מעצמו,
7 יותר ממה ש"למדתי מרבותי", ואפילו יותר "מחבירי").
- 8 ד. והנה, ענין זה שנשמות ישראל פועלים למעלה על-ידי עבודתם - יתגלה לעתיד לבוא, והיינו, שעכשיו
9 אין רואים בגילוי איך שנשמות ישראל הם בבחינת משפיע כביכול למעלה, אבל לעתיד לבוא, כאשר יקיים
10 היעוד "ונגלה כבוד הוי' גו'", אזי יראו בגילוי את גודל התענוג והינחת רוח' שנעשה למעלה על-ידי עבודת בני
11 ישראל בקיום המצוות.
- 12 וזהו מה שכתוב³⁵ "ישמח הוי' במעשיו" - שלעתיד לבוא³⁶ ("ישמח" לשון עתיד) יראו את השמחה והתענוג
13 שלמעלה, שהקב"ה שמח "במעשיו".
- 14 אמנם, כדי שיהיה הענין ד"ישמח הוי' במעשיו" (שנשמות ישראל פועלים שמחה למעלה), צריכה להיות
15 ענשיו עבודת נשמות ישראל בבחינת מקבל, היינו, שמבטלים לגמרי את המציאות שלהם ועומדים בתכלית
16 הביטול דמקבל, ובאופן של מסירה ונתינה לגמרי לאלקות, לקיים רצונו יתברך, ועל-ידי-זה יתגלה לעתיד לבוא
17 שהביטול וה'קבלת עול' של נשמות ישראל גרם והשפיע שתהיה השמחה למעלה.
- 18 וזהו שבתור הקדמה להענין ד"ישמח הוי' במעשיו" צריך להיות הענין ד"ישמח ישראל בעושיו"³⁷ - שזוהי
19 העבודה דישראל בבחינת מקבל, מתוך מסירה ונתינה עד שנעשה בטל לגמרי, שזהו ענין "ישמח ישראל בעושיו",
20 ענין השמחה שפורץ גדר³², היינו, שיוצא לגמרי מההגבלות וההגדרות שלו, ומתמסר לאלקות, ועל-ידי-זה נעשה
21 הענין ד"ישמח הוי' במעשיו", כיון שעל-ידי עבודתו ("ישמח ישראל בעושיו") פועל שמחה למעלה.
- 22 וזהו גם שלעתיד לבוא יהיה הענין ד"נקבה תסובב גבר"³⁸, היינו, שעכשיו כנסת ישראל היא רק בבחינת
23 מקבל, אבל לעתיד לבוא תהיה בבחינת משפיע, שזהו ענין ד"נקבה תסובב גבר", שתהיה למעלה מהזכר, שזהו
24 פירוש "תסובב", כמו בגשמיות שהדבר המסבב הוא גדול יותר בשטח מהדבר המוקף, וכמו כן ברוחניות,
25 שכנסת ישראל היא גדולה יותר כביכול, כיון שהיא בבחינת משפיע למעלה.
- 26 ה. והנה, כשם שהדברים אמורים בנוגע לכנסת ישראל והקב"ה, שעכשיו כנסת ישראל היא בבחינת מקבל,
27 ולעתיד לבוא תהיה בבחינת משפיע כביכול - כמו כן גם בנוגע לחתן וכלה למטה, שבתחילה ישנו הענין
28 ד"משמח חתן וכלה", שהחתן הוא המשפיע, אבל אחר כך ישנו הענין ד"משמח חתן עם הכלה", שהכלה משפעת
29 להחתן.
- 30 וזהו שאומרים "משמח חתן עם הכלה" בברכה השביעית דוקא, שבה מזכירים את ה"חמשה קולות" - כי,
31 הברכה השביעית היא גמר ותכלית כל ענין הנישואין, היינו, שישנם כבר כל ה"חמשה קולות", שענינם הוא
32 המשכת כח האין-סוף בנבראים, שזהו התכלית כנ"ל, ולכן חותמים "משמח חתן עם הכלה", שלשון זה מורה
33 שהכלה משפיעה בהחתן, שזוהי תכלית השלימות שתתגלה לעתיד לבוא.
- 34 וענינו בנמשל בנוגע לכנסת ישראל והקב"ה - שבזמן הזה שהוא בבחינת אירוסין בלבד³⁹, חסר עדיין הקירוב
35 הפנימי של המשפיע אל המקבל, ולכן לא ניכרת מעלת כנסת ישראל, מה-שאין-כן לעתיד לבוא שאז יהיה
36 בחינת נישואין³⁹, שהוא הקירוב היותר פנימי של המשפיע אל המקבל, אזי תהיה ניכרת מעלת כנסת ישראל,
37 שזהו הענין ד"נקבה תסובב גבר".

(36) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פט, א.

(37) שם קמט, ב.

(38) ירמי' לא, כא.

(39) שמו"ר ספטי"ו. וראה לקו"ת שה"ש מח, א ואילך. ובכ"מ.

(32) נסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' קמ הערה 86.

(33) תניא שעהייהו"א רפ"ז.

(34) תענית ז, א. ושי"ג.

(35) תהלים קד, לא.

- 1 ו. והנה, בנוגע להקב"ה וכנסת ישראל נתבאר לעיל (סעיף ד) שהענין ד"ישמח הוי' במעשיו" (שכנסת ישראל)
 2 פועלת ומשפיעה שמחה למעלה) נעשה על-ידי הענין ד"ישמח ישראל בעושו", שזוהי העבודה דכנסת ישראל
 3 בבחינת מקבל שנעשית בזמן הזה שהוא בבחינת אירוסין.
 4 וכמו כן הוא גם בנוגע לחתן וכלה למטה - שאף-על-פי שעכשיו החתן הוא המשפיע והכלה היא בבחינת
 5 מקבל, מכל-מקום, צריך להיות ענין של עבודה גם מצד הכלה, אלא שהעבודה היא בבחינת מקבל.
 6 וזהו גם שמצינו שאף שבזמן הזה ישנו רק הענין ד"קול חתן" ולא "קול כלה", שזהו ש"החתן הוא אומר
 7 הרי את מקודשת לי, והכלה שותקת"²⁷, מכל-מקום, צריך להיות ענין של עבודה גם מצד הכלה, שהרי הכלה
 8 צריכה להסכים ולהודות לאמירת החתן "הרי את מקודשת לי", שזהו ש"הכלה שותקת", שהשתיקה היא ההודאה
 9 וההסכמה לאמירת החתן, אלא שה"עבודה" היא בענין ההודאה וההסכמה בלבד, היינו, עבודה בבחינת מקבל⁴⁰.
 10 ועל-ידי-זה יהיה לעתיד לבוא הענין ד"קול כלה", עד כדי כך, שהכלה תשפיע בהחתן, כנ"ל.
 11 ז. וההוראה מזה לנשי ובנות ישראל:
 12 אף-על-פי ש"איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש"⁴¹, מכל-מקום, נדרשת גם עבודתן של נשי ובנות
 13 ישראל, שגם הן תעסוקנה בענין החינוך, אלא, שאופן העבודה שלהן צריך להיות (לא בדרך מלחמה, אלא)
 14 בדרך קירוב.
 15 והוראה מיוחדת מזמנים אלו - בעמדנו בימים שבין פורים לפסח:
 16 נס פורים - בא על-ידי אסתר המלכה וולכן נזכרת במגילה לפני מרדכי, כמו שכתוב⁴² "ותכתוב אסתר המלכה
 17 גו' ומרדכי היהודי", שעבדה עבודתה מתוך מסירת-נפש, שהרי היא עצמה, כיון שהיתה בבית המלך, לא היה
 18 חסר לה דבר (כמדובר לעיל⁴³), אלא שמסרה נפשה בשביל בני ישראל, ועבודתה היתה בענין החינוך - שזהו
 19 שאמרה "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן"⁴⁴, היינו, לאסוף ולקבץ את כולם, והרי ענין זה נעשה
 20 (לא בדרך מלחמה, אלא) בדרך אהבה וקירוב.
 21 ובנוגע לפסח - אמרו חכמינו ז"ל⁴⁵ "בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים", שהן
 22 אלו שהעמידו דור ש"הם הכירוהו תחילה"⁴⁶, לפני כל בני ישראל, ואפילו לפני משה רבינו ושבת לוי כולו,
 23 והיינו, שעם היות ששבת לוי לא היה בשעבוד מצרים⁴⁶, ואילו הילדים נולדו ונתחנכו במצב של קושי השעבוד,
 24 מכל-מקום, "הם הכירוהו תחילה".
 25 וזוהי ההוראה על כל הגליות - שנקראו על שם מצרים⁴⁷ - שנשי ובנות ישראל צריכות לסייע בעבודת
 26 החינוך, לגדל ולחנך דור ש"יכירוהו תחילה", דור שתהיה לו הכרה באלקות, הכרת אלקות במוחש, שענין זה
 27 נעשה על-ידי פנימיות התורה דוקא.
 28 ועל-ידי-זה שנשי ובנות ישראל יעבדו עבודתן עכשיו בבחינת מקבל, אזי נזכה לגאולה העתידה - כשם
 29 שגאולת מצרים היתה בזכות נשים צדקניות, כמו שכתוב⁴⁸ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" - שאז
 30 יהיה הענין ד"נקבה תסובב גבר", בגאולה העתידה לבוא במהרה בימינו.

* * *

31 ה. מאמר (כעין שיחה) 'דיבור המתחיל' פדה בשלום נפשי.

* * *

- 32 ט. ישנו "ביכל" שבו נרשמו מאמרים של אדמו"ר הזקן, והם שמועות ברורות. אבל יש שם גם מאמרים
 33 בשם אחר, ומסופקני אם אדמו"ר הזקן אמר תורה זו בשם אחר, או שענין זה כתב הרושם שרשם את ה"ביכל".
 34 וב"ביכל" הנ"ל ישנה גם התורה דלקמן⁴⁹:

(45) סוטה יא, ב.

(46) שמו"ר פ"ה, טז. הובא בפרש"י עה"ת שמות ה, ד.

(47) ב"ר פט"ז, ד.

(48) מיכה ז, טו.

(49) נדפסה לאח"ז במאמרי אדה"ז על כתובים ח"א ס"ע צה -

(40) ראה גם ת"ר"מ ח"ג ע' 295.

(41) יבמות סה, ב.

(42) אסתר ט, כט.

(43) שיחת פורים ס"ט (לעיל ע' 195).

(44) שם ד, טז.

1 "שמעתי בשם הבעל-שם-טוב ז"ל [וכאמור: מסופקני אם הרושם העתיק את דברי אדמו"ר הזקן שאמר
2 "שמעתי בשם הבעל-שם-טוב", או שהרושם כותב בעצמו "שמעתי בשם הבעל-שם-טוב"] על פסוק⁵⁰ מי ימלל
3 גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, פירוש ימלל ישברם ויבטלם, כמו מוללין מלילות⁵¹, והכוונה שיבטל גבורות ה',
4 פירוש דינין. ישמיע כל תהלתו, היינו שיאמרו תהלים שכולו תהלות ד', ועל-ידי-זה יבטל וישבר הדינין⁵² הבאין
5 עליו".

6 - הפירוש ד"מי ימלל גבורות ה'" נמצא גם במקום אחר⁵³, אבל הפירוש ש"ישמיע כל תהלתו" קאי על
7 אמירת תהלים, לעת-עתה לא מצאתיו במקום אחר, אלא שמספיק גם מקור זה.

8 וענין זה קשור גם עם התקנה דאמירת תהלים שנתפשטה בתפוצות ישראל⁵⁴ - לידע, שמלבד כל המעלות
9 שבאמירת תהלים, יש מעלה נוספת, שאפילו אם ישנם ענינים שיש להם אחיזה בגבורות ודינים שלמעלה, אזי
10 יכולים לבטלם על-ידי אמירת תהלים.

11 ויתירה מזה - כהלשון בתורה הנ"ל (אם נאמר שאכן נרשמה בדיוק) שתחילה נאמר הלשון שבירה ואחר כך
12 נאמר הלשון מיתוק⁵⁵, והרי מיתוק הדינים הוא ענין נעלה יותר, שלא זו בלבד ששוכרים ומבטלים את מציאות
13 הדינים, אלא יתירה מזה, שמהפכים את הדינים עצמם לטוב, והרי הפיכת הדינים לטוב היא טובה גדולה יותר.

* * *

14 י. יום⁵⁶ השבת-קודש זה, ככל שבתות השנה, קשור עם פרשה מסוימת בתורה,
15 - כ"ק מו"ח אדמו"ר היה משתמט מלהזכיר את שמה של פרשת היום. בספרים שונים לא נקראת פרשה זו
16 בשמה, אלא "פרשת טהרה". אבל כ"ק מו"ח אדמו"ר לא היה חפץ לקרותה בשם כלל, ועל הרוב היה כותב
17 או אומר רק את היום בחודש, וכדומה⁵⁷.

18 וכמו כן נמצאים עתה בחודש ניסן, שהוא הזמן של יציאת מצרים.

19 וככל הענינים, הרי גם מה שקורין פרשת היום בחודש ניסן הוא בהשגחה פרטית, כיון שיש קשר בין שני
20 הענינים.

21 יא. אודות יציאת מצרים אמרו רבותינו ז"ל⁵⁸: בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים. והדיוק בזה - אמונה
22 דוקא, היינו, לא השגה אלא אמונה.

23 מהו החידוש של אמונה, ומהי שייכותה עם יציאת מצרים שדוקא בזכותה נגאלו אבותינו ממצרים?

24 גם חסידי אומות העולם מודים במציאות הבורא. אבל אצלם אין זו אמונה, אלא ענין המוכרח מצד השכל.
25 כאשר מתבוננים במציאות העולם, הנה מצד הכלל אין דבר עושה את עצמו⁵⁹, באים לידי הכרה, שישנו מי
26 שברא את העולם ומנהיג אותו.

27 וכיון שבעצם לא מונח אצלם אלקות, אלא שמציאות העולם מביאה אותם לידי הודאה באלקות, הרי גם
28 ההודאה שלהם היא רק עד כמה שהעולם מכריח זאת, כלומר, במדה זו שאלקות שייך לעולם ומצומצם בלבושי
29 הטבע. על למעלה מהעולם והטבע - אינם מודים.

30 אבל האמונה של בני ישראל באה לא מצד העולם. בני ישראל קשורים בעצם עם אלקות, ובמילא מונח

(55) בהנוסח הנעתק לעיל מביכל הנ"ל - לא נזכר ענין המיתוק.
ולעת-עתה לא מצאנו ה"ביכל" שבה מופיעה תורה הנ"ל בנוסח זה
(הנו"ל).

(56) שיחה זו הוגעה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפסה
בלקו"ש ח"א ע' 239 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ
ע"י המו"ל.

(57) ראה גם תו"מ ח"א ע' 179. וש"נ.

(58) יל"ש הושע רמז תקיט (בשינוי לשון). וראה גם מכילתא
בשלה יד, לא. וראה שהש"ר פ"ד (עה"פ "אתי מלבנון כלה"), ב.

(59) בארוכה בכ"ז - ראה חובת הלבבות שער היחוד פ"ה.

מביכל כתי" 239 סח, ב. ראה גם כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט)
בהוספות סע"ב-ג. וש"נ.

(50) תהלים קו, ב.

(51) ראה גם מכתב ד' אייר שנה זו (אגרות-קודש חט"ו ריש ע'
קיא).

(52) באמירת תורה זו הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א גם ענין מיתוק
הדינים (וראה לקמן בפנים).

(53) ראה ביאורה"ז לאדהאמ"צ ויחי לג, ג ואילך. רשימות הצ"צ
לתהלים (יהל אור) עה"פ (ע' תיב ואילך. ע' תרמט ואילך).

(54) ראה "קובץ מכתבים אודות גודל ערך אמירת תהלים" שבסו"ס
תהלים "אהל יוסף יצחק".

- 1 אצלם האלקות. כשם שאומות העולם ענינם - עולם, כך בני ישראל ענינם הוא אלקות. ובמילא אין בזה הגבלות
2 הטבע, ומונה אצלם בפשיטות גם אלקות שלמעלה מהטבע.
- 3 וכמבואר בחסידות⁶⁰ החילוק בין אמונת אומות העולם לאמונת ישראל, שאמונת ישראל היא בשם הוי', היה
4 הוה ויהיה כאחד⁶¹, למעלה מהטבע. והאמונה של אומות העולם היא בשם אלקים, בגימטריא הטבע⁶². וכפי
5 שאמרו פרעה והחרטומים: "לא ידעתי את הוי'", "אצבע אלקים היא"⁶³.
- 6 יב. להבהרת הדברים:
7 בכל ענין שבעולם - מחפש אינו-יהודי את הטבע שבדבר, מלבד כאשר רואה נס גלוי שאין לו שום מקום
8 בטבע, מוכרח הוא להודות שזהו דבר אלקי. וגם אז, עד כמה שיכול - ברצונו להלביש זאת בלבושי הטבע.
9 אבל יהודי, להבדיל, בכל דבר שרואה, מחפש מיד את האלקות שבוה.
- 10 וכשם שאינו-יהודי, אפילו בנס גלוי מחפש הוא בכל מיני השתדלות להסביר שזהו מצד הטבע - הרי ההיפך
11 הוא אצל יהודי, שאפילו בענין שלכאורה הוא לגמרי מצד הטבע, נעמד הוא בתוקף של "עם קשה עורף"⁶⁴
12 וטוען: אין זה מצד הטבע אלא מצד אלקות.
- 13 וכפי שדובר⁶⁵ בפירוש דברי הירושלמי⁶⁶ "מאמין בחי העולמים וזורע": אף-על-פי שהכל יודעים שעל-פי
14 טבע כאשר זורעים גרעין באדמה אזי נעשית הצמיחה - הרי יהודי לא יסמוך על זה; הוא לא יטול גרעין
15 ויכניסנו באדמה, לקלקל דבר בידים, בגלל שמצד חוקי הטבע צריך לצמוח; חוקי הטבע אינם אמינים אצלו
16 דיים שבגללם יקלקל דבר בידים. הטעם לכך שזורע, הוא, בגלל שמאמין בחי העולמים, ובוטח בו שזריעתו
17 תצמיח ותתן פירות.
- 18 יג. כשם שנס, שאין לו מקום כלל בטבע, הוא בודאי מהקב"ה שפעל שינוי הטבע, כך הם גם הענינים
19 הטבעיים.
- 20 מי שרוצה לרמות את עצמו, אזי אפילו בנס גדול ביותר, יכול להשלות את עצמו שאין זה נס. אפילו הנס
21 דקריעת ים סוף, אחד הנסים הגדולים, ועד שחכמינו ז"ל אומרים⁶⁷ על זה הלשון "קשה" - גם בו היתה נתינת
22 מקום לטעות, לומר שאין זה נס.
- 23 איתא במכילתא⁶⁸ שבשעת קריעת ים סוף נבקעו כל מים שבעולם (חוץ מנהר פרת, כדאיתא במאמר של
24 כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁶⁹). וזהו מה שכתוב⁷⁰ "תפול עליהם אימתה ופחד", שבשעה שהאומות ראו את בקיעת
25 המימות, שאלו וחקרו לסיבת הדבר, וכשנודע להם שזהו בשביל בני ישראל, אזי נפל עליהם אימתה ופחד.
- 26 ולאידך גיסא, בקיעת כל המים שבעולם היה בה גם נתינת מקום שיוכלו להטעות את עצמם: אילו היה נבקע
27 ים סוף בלבד, היו הכל יודעים בבירור שזהו נס של הקב"ה בשביל בני ישראל. אבל כיון שנבקעו כל מים
28 שבעולם, היה זה נתינת מקום לטעות בשכל, שזהו מצד תהלוכות הטבע וכו', ולא נס בשביל בני ישראל,
29 והראיה, שנבקעו כל מים שבעולם.
- 30 בכדי שיהיה ענין הבחירה - הרי אופן ההנהגה מלמעלה הוא, שאפילו בנס גדול ביותר, יש מקום לטעות,
31 וכמאמר רבותינו ז"ל⁷¹: כתוב והרוצה לטעות יטעה.
- 32 יד. וזוהי הכוונה שבזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים:
33 מצרים הוא מלשון מצרים וגבולים⁷². והם בשני אופנים: (א) מצרים דקדושה, היינו, שנגש אלקות, אבל

(65) ראה שיחת פורים ס"ח (לקו"ש ח"א ע' 216. לעיל ע' 171).
וש"נ.

(66) הובא בתוד"ה אמונת - שבת לא, א.

(67) סוטה ב, א. וש"נ.

(68) הובא בפרש"י - בשלח יד, כא.

(69) המשך מים רבים תרל"ו פקמ"ז (ע' קסא).

(70) בשלח טו, טז.

(71) ב"ר פ"ח, ת.

(72) ראה תו"א וארא נז, ג ואילך. יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ.

(60) ראה סידור (עם דא"ח) ד"ה ששת ימים (הא' - רפד, ג ואילך).
שער האמונה פ"ד. ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז פ"ט (נדפס ב"התמים"
ח"ז ע' מא ואילך. סה"מ תשי"א ס"ע 187 ואילך. תרפ"ז ע' קיח
ואילך).

(61) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיוה"א פ"ז.

(62) פרדס שיי"ב פ"ב. ר"ח שער התשובה פ"ו (ד"ה והמרגיל -

קכא, ב). של"ה פט, א. קפט, א. ועוד. תניא שעהיוה"א רפ"ו. ובכ"מ.

(63) שמות ה, ב. וארא ח, טו.

(64) תשא לד, ט. וראה שמו"ר ספמ"ב. נתבאר בתו"א מג"א

(בהוספות) קכג, ב ואילך. ובכ"מ.

1 זה מוגבל בטעם ודעת כו' - דוגמת האמונה בשם אלקים. וזהו שרש ונתנית מקום שבירידה והשתלשלות וכו'
2 יוכל להיות (ב) מצרים דקליפה, ששוכחים חס־ושלום לגמרי על אלקות, ועד - בירידה למטה מטה - שיקוע
3 במ"ט שערי טומאה⁷³.

4 ובזכות האמונה, שבני ישראל לא התחשבו כלל בעניני עולם ותהלוכות הטבע - שלא רק בענינים רוחניים,
5 אלא גם בענינים גשמיים, שבהם שווים הם לכאורה לאומות העולם, להבדיל, גם בהם היו ישראל "מצויינים
6 שם"⁷⁴ - הרי זה הביא את הגילוי דשם הוי' שלמעלה מהטבע, ובמילא - יציאה ממצרים, ולא רק ממצרים
7 דקליפה, אלא גם ממצרים דקדושה.

8 טו. וענין זה מרומז גם בפרשתנו - בענין הנגעים:

9 הרמב"ם כותב⁷⁵ אודות ענין הנגעים - נגעי בגדים ונגעי בתים - ש"אינו ממנהגו של עולם, אלא אות ופלא
10 היה בישראל כדי להזהירן מלשון הרע". וכפי שמבאר באריכות סדר הדברים, שבתחילה "משתנות קירות ביתו",
11 ואם לא הועיל, "משתנין כלי העור שבביתו", וכן הלאה.

12 וכשם שבענין הנגעים ראו בבירור שאין זה מצד הטבע אלא ענין הבא מלמעלה, כך האמינו בני ישראל
13 שהכל בא מלמעלה בהשגחה פרטית, וכמו בנגעים, כך יש בכל דבר כוונה מיוחדת, כמו להזהירם מן החטא
14 וכו', ובאמת הרי גם זה הוא טוב - טוב נעלם, ועד שהוא גם טוב בגלוי, כמו שהיה בנגעים, כדאייתא במדרש⁷⁶
15 שעל־ידי "ונתן את הבית"⁷⁷ מצאו מטמוניות (אוצרות) של זהב שהכנענים הטמינו.

76 ראה ויק"ר פי"ז, ו. הובא בפרש"י פרשתנו יד, לד (נתבאר
בלקו"ש חכ"ז ע' 108 ואילך, חל"ב ע' 91 ואילך).

77 פרשתנו שם, מה.

73 ראה זו"ח ר"פ יתרו.

74 נוסח הגש"פ.

75 סוף הל' טומאת צרעת. וראה לקו"ת פ' תזריע ד"ה אדם כי

יהי' (כב, ב).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ב אדי"ש.

נבהלתי לקרות בו אשר יש סברא לנסוע באנ"י שמלחי' והעובדים בה ורב החובל הם ישראלים
ובנסיעתה נמצאת בים גם ביום השבת, שזהו חילול שבת בפרהסיא, וחלק בזה גם להנוסעים בה, והיאומן
כי יסופר אשר אברך הלומד בישיבת תומכי תמימים ובכלל בן ישיבה תהי' אצלו קס"ד כזו, ולא עוד אלא
שמבקש הסכמתי על זה, וכפי שמסיים בשביל לקבל תועלת בתורה ויראת שמים.

ובמ"ש אודות נסיעה ללמוד בישיבה כאן ומביא רא"י מעוד אברכים תלמידי תו"ת דצרפת.

בטח ידוע לו מה נכתב להם, היינו שילמדו בהתמדה ושקידה גדולה במשך החדשים דהחורף והקיץ
עד שהנהלת תו"ת תעיד עליהם אז יש לחשוב ע"ד הנסיעה לכאן בשילהי קייטא, ובתנאים אלו שייך הדבר
גם אליו, כיון שגם הוא מהראשונים שבאו ללמוד בישיבה הק' דתו"ת. ויהי רצון שילמוד תורה ביראת
שמים תורת הנגלה ותורת החסידות ויהדר בקיום המצות ויבשר טוב בכל הענינים הנ"ל.

בברכה.

לקוטי שיחות פרשת מצורע כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

ב.

רש"י אינו חוזר בדיוק על אותו פירוש

- 17 לכאורה, ניתן היה לענות בפשטות: בפרשת צו אומר
- 18 רש"י בתחילה⁸, ש"כל הענין הזה דפרשת המילואים
- 19 פירשתי בואתה תצוה", ולכן אין הוא צריך לחזור על
- 20 פירוש המילה "תנוך", המפורשת בפרשת תצוה, באותו
- 21 ענין. ואילו בפרשתנו, מובאת המילה בענין אחר לגמרי.
- 22 אך עדיין אין זה מובן, כי מדברי רש"י כאן מובן, שאין
- 23 בכוננתו רק לחזור על אותו פירוש של המילה "תנוך"
- 24 כבפרשת תצוה, כי:
- 25 נוסף לקשיים המתעוררים: (א) מדוע צריך רש"י בכלל
- 26 לחזור על פירוש של מילה שכבר הוסברה? (ב) אם בכל
- 27 זאת יש צורך בחזרה⁹ – די היה בפירוש בקיצור¹⁰ "גדר
- 28 אמצעי שבאזון" – בדומה למילה "בוהן" המופיעה אחר-
- 29 כך בפסוק, אשר בפרשת תצוה הוא מפרש "הגודל בפרק
- 30 האמצעי", ואילו בפרשתנו הוא אומר בקיצור "גודל".
- 31 הרי פירוש רש"י כאן מוסיף ומשנה לעומת פירושו
- 32 שבפרשת תצוה. הוא מוסיף (א) "ולשון תנוך לא נודע לי",

א.

פירושי רש"י למילה "תנוך"

- 1 מן הפסוק¹ "ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך
- 2 אוזן המטהר...", מצטט רש"י את המילה "תנוך" ומפרש
- 3 "גדר אמצעי שבאזון, ולשון תנוך לא נודע לי, והפותרים
- 4 קורים לו טנדרוס"².
- 5 צריך להבין: אמנם, המילה "תנוך" אינה נפוצה כל-כך
- 6 בתורה³, אבל היא כבר מוזכרת לפני-כן בחומש, בפרשת
- 7 צו⁴, ואף לפני-כן, בפרשת תצוה⁵. יתר-על-כן: בפרשת
- 8 תצוה מפרש רש"י את המילה, ואומר: "תנוך, הוא הסחוס
- 9 האמצעי⁶ שבתוך האוזן שקורין טנדרוס"⁷. ואם כך, אם
- 10 רש"י כבר פירש לפני-כן את המילה "תנוך", מדוע הוא
- 11 חוזר על כך?
- 12 וממה-נפשך: אם ישנה סיבה, מדוע אין רש"י מסתפק
- 13 בפירושו בפרשת תצוה, והוא צריך לחזור על כך כאשר
- 14 התורה אומרת שוב את המילה "תנוך", הרי צריך היה
- 15 רש"י לפרש מילה זו שוב בפעם הקודמת שהיא מופיעה,
- 16 בפרשת צו?

הרי"א האמליר (נדפס ב"גדיל תורה" נ"ג. תשרי תשל"ח ע' לו. וראה שם ע' מב תשובת הרד"ל). אבל בשו"ת הצ"צ שם מוכח לא כן בט"ז. וראה לקמן הערה 13. 39. ואכ"מ.

(3) ראה ראב"ע תצוה שם "אין לו ריע".

(4) ח, כג. כד.

(5) כט, ב.

(6) כ"ה בדפוס א' וב' ובכ"כ כתי"ר רש"י. ומזה משמע כנ"ל בתורו"ט וצ"צ שכל העליונה נק' "סחוס". ובדפוסים אחרים "הוא הסחוס גדר האמצעי".

(7) כ"ה ברוב הדפוסים ובדפוס ב'. וכ"ה בפרשתנו בדפוס ב' (טינדרוס), ובדפוס ראשון הוא כבפרשתנו "טינדרוס". ויש גורסים בפרש"י תצוה ופרשתנו "טנדרין". וכ"ה בפרש"י בכורות לו, א ד"ה הסחוס. וברע"ב שם "טנדריס". וברגמ"ה בכורות שם כבפרשתנו "טנדרוס".

(8) ח, ה.

(9) כיון שהוא לשון בלתי רגיל ויתכן ש(הבן חמש למקרא) לא יזכור מה שפירש בספר חומש שלפנ"ז.

(10) וכמו שמצינו כמ"פ בפירוש רש"י שחוזר ומפרש פירושו בקיצור פעם ב' מה שכבר פירש לפניו (בחומש) באריכות יותר. וכ"ה בנדו"ד שבתחלת פירושו מקצר לגבי פי' בפ' תצוה שכתב שם "הוא הסחוס האמצעי שבתוך האוזן". ובפרשתנו רק "גדר אמצעי שבאזון". אבל כאן בהמשך פירושו מוסיף ומשנה כדלקמן בפנים.

(1) פרשתנו יד, יד.

(2) מפשטות לשון רש"י משמע שכוונתו להגדר שבאמצע האוזן בפני נקב האוזן כמ"ש בפרישה לטור יו"ד סי' שט סק"ז. ט"ז שם סק"ד. וכן מוכח מלשון רש"י בפ' תצוה (שהובא לקמן בפנים) "שבתוך האוזן". ולפי"ז הוא דלא* כת"א כאן (יד. יז. כה. כח) "רום אודנא" (וכן תרגם עה"פ בפ' תצוה ופ' צו דלקמן בפנים. ועד"ז הוא במכילתא דרשב"י משפטים כא, ו: בגבוה שבאזון), כ"א כתיב"ע כאן (ופ' תצוה וצו שם)**. ולהעיר משו"ת צ"צ חיו"ד סי' רכט (ראה שם מתורו"ט ולחם תמודות רפ"ו דבכורות) דמוכה מפרש"י בש"ס דגובה של אוזן נק' סחוס (הל' שהובא ברש"י גם בפ' תצוה שם), ומשמע גם מפרש"י (בכורות מ, ב) דעליונה של אוזן כולו נק' תנוך, ועפ"ז יש לפרש ל' "תנוך" ו"גדר האמצעי שבאזון", גם לפי הת"א עיי"ש בארוכה*** – ולכאורה בפירוש המלה ובמציאות אין לחלק בין פירוש רש"י עה"ת לפרש"י על הש"ס.

אבל י"ל דמכיון שמפורש במשנה (שם לו, א) לענין מום "מן החסחוס אבל לא מן העור" (אל"י רכה של אוזן – פרש"י שם), משמע שהסחוס "תנוך האוזן" (פרש"י שם) כולל כל העליונה כהתורו"ט וכו'. כי לשון חסחוס ותנוך אפשר לפרש גם על העליונה, אבל פי' "תנוך" ו"סחוס" מצ"ע לפרש"י הוא גדר האמצעי ממש כפרישה וט"ז שם. אבל לפ"ז צ"ל שמ"ש הט"ז שם הוא רק בפ' לשון תנוך (בפרש"י) ולהלכה ס"ל שנפגמה בחסרון מן התנוך (שבשו"ע שם) הוא כל העליונה (הקשה) של האוזן, שהרי מפרש סיום לשון השו"ע ולא העור שבשפת האוזן כפרש"י בכורות באל"י רכה – ע"ד מ"ש

(* ולא כדעת הגאון (שהובא בראב"ע תצוה כס. כ) "הרך הדבק בעגול האוזן". וברד"ק (בספר השרשים ע' תנך) הרך אשר בקצה האוזן. ועד"ז בש"ך עה"ת בפ' צו. וראה פי' יו"ד (הובא לקמן הערה 26).

** עה"פ כאן (וכן בפסוק כה. כח דלקמן) תרגם: על גדירא מיענא דאודנא. בפסוק יז: על חסחוס דאודנא. וכן תרגם בתצוה כס. כ. בצו ח. כג. על חסחוס אודנא דאהן דהוא גדירא דמצינא. ובפסוק כד שם: גדירא מיענא.

*** ולהעיר ממדרש לקח טוב עה"פ כאן: זה גדר האמצעי הקרוי לגבוה של אוזן. ובמדרש הגדול תצוה שם: זה רום של אוזן שהוא גדר האמצעי.

ד.

כוונת רש"י לשלול את הסבר "תורת כהנים"

27 ההסבר לכל זה הוא:

28 באומרו "ולשון תנוך לא נודע לי" מתכוון רש"י
29 לשלול, לפי פשוטו של מקרא, את הפירוש המובא ב"תורת
30 כהנים" כאן, שממנו מובן בפשטות הקשר המשמעותי בין
31 "תנוך" לבין "גדר האמצעי", כדלהלן בסעיף ה'. רש"י
32 שולל פירוש זה במילים "ולשון תנוך לא נודע לי", כי אין
33 הוא מתאים לפי פשוטו של מקרא.

34 אמנם, בדרך כלל אין רש"י שולל פירושים, אלא
35 מפרש מיד את הפירוש לפי פשוטו של מקרא, בלי
36 התחשבות בהתאמת הפירוש להלכה ולחלקים אחרים
37 בתורה. אך כאן צריך לשלול את הפירוש של "תורת
38 כהנים", כי פירושים רבים של רש"י בפרשתנו, ובחומש
39 ויקרא בכלל לקוחים מ"תורת כהנים", כפי שמציין רש"י
40 עצמו בחלק מהם. יתרעל-כן – בפסוק הקודם מצטט
41 רש"י התחזה של פירוש מ"תורת כהנים", ואומר "וכן"
42 בתורת כהנים¹⁷, וכוונתו שיענינו בהמשך הפירוש
43 ב"תורת כהנים".

44 יתכן, איפוא, שכאשר יראו שפירושו של רש"י "גדר
45 אמצעי שבאוזן" לקוח מ"תורת כהנים", יחשבו רש"י
46 מקבל גם את ההסבר של "תורת כהנים" לגבי הקשר שבין
47 "תנוך" לבין "גדר אמצעי". לפיכך הוא מדגיש "ולשון
48 תנוך לא נודע לי".

49 לפי זה נפתרות שתי הקושיות: (א) שימוש רש"י
50 בביטוי "ולשון תנוך לא נודע לי", (ב) העובדה שרש"י
51 אינו אומר זאת בפרשת תצוה:

52 רש"י אינו יכול לומר "ולשון תנוך לא ידעתי", כי הוא
53 אכן יודע את פירוש "תורת כהנים" ל"לשון תנוך". אבל

1 (ב) "והפותרים קורים לו". ולפיכך הכרחי לומר, שרש"י
2 מתכוון לפרש כאן משהו חדש לגבי "תנוך", הקשור דוקא
3 לפרשתנו.

ג.

שאלות נוספות על פירוש רש"י

4 כמורכן יש להבין:

5 (א) מהי כוונת רש"י במילים "לשון תנוך לא נודע לי":
6 אם כוונתו היא שבביטוי "תנוך" אין שום משמעות
7 מיוחדת שבגללה זה "גדר אמצעי שבאוזן", הרי ישנם
8 שמות רבים בתורה שאין בהם שום קשר בין משמעות
9 השם לבין הדבר שאותו הוא מכנה, ואפילו בפסוק זה
10 עצמו: את המילה "בוהן" מסביר רש"י "גודל", ואינו
11 אומר "לשון בוהן לא נודע לי", למרות שאין הוא מציין
12 קשר משמעותי בין "בוהן" לבין "גודל".

13 (ב) מדוע הוא אומר "לא נודע לי", שזהו ביטוי שאינו
14 נפוץ אצל רש"י, ואינו אומר כבמקומות אחרים, "לא
15 ידעתי" וכדומה?

16 (ג) באומרו "והפותרים קורים לו טנדרוס" נראה
17 בפשטות, שרש"י מתכוון¹¹ לכך שזהו ה"לעז"¹² של
18 "תנוך", ואם כך, צריך היה רש"י לומר, כדרכו, ובלעז
19 קורין לו טנדרוס" (או: "טנדרוס בלעז")¹³!

20 [קשה לומר שבדיוק את הלעז של מילה זו לא ידע רש"י
21 בעצמו, והוא נזקק לעזרת ה"פותרים" בכך].

22 גם אם נמצא הסבר לכך שרש"י אינו משתמש
23 בביטוי "בלעז"¹⁴, גם אז קשה להבין מדוע הוא משתמש
24 בתואר כל-כך נדיר – "והפותרים"¹⁵, ולא בביטויים רגילים
25 יותר: "והמפרשים", "והמחברים" וכדומה, בדומה¹⁶
26 ללשון רש"י: מנחם בן סרוק פרשו, חברו וכדומה.

האחן" ואין מקום לטעות. ולהעיר מלשון אדה"ז בשו"ע סוף הל' מכירת חמץ
שלאחרי הל' פסח. ואכ"מ. וראה לקמן הערה 39.

14 ראה גם פרש"י בראשית א, כז. נח יא, ג. ויצא ל, לו. ועוד. וראה
הערה 11. ובתחלת הערה שלפניו.

15 הלשון "פתרון" וכיו"ב נמצא כבר בפרש"י לפניו, ראה לדוגמא: בא
יוד, כא. יתרו כ, ח. משפטים כא, יג. שם כג, ב. תרומה כה, יב. שם מ, שם
כו, ד. אבל ברוב מהנ"ל פי "פתרון" היינו פירוש וביאור המקרא או התיבה
שאינו מפורש בכתוב, משא"כ בנדוד.

16 לך טו, ב. ויצא ל, ח. שם, מא. ובכ"מ.

17 ובדפוס ב' "כדאיאת בתו"כ".

11 בספר הזכרון בפרש"י כאן "אומרו והפותרים קורין לו טנדרוס לא
ידעתי אם היא ארמית או עברית ולכן לא נודע לי לשון תנוך לדעת הפותרים".
12 ברע"ב בכורות שם "בלעז". וברגמ"ה שם "שלועים טנדרוס". וראה
ס' השרשים לרד"ק שם.

13 זה שכתב רש"י "קורין לו" (וכן בפ' תצוה: שקורין טנרוס) ולא כתב
טנדרוס בלעז, כדרכו בכ"מ – לכאורה אפשר לומר שהוא בכדי שנדע בדיוק
מקומו באחזן כי בלשון "הסחוס" מצ"ע וגם בלשון "גדר" אמצעי שבאחזן
אפשר לפרש שכולל כל חלק הקשה שבאחזן* כפי התויו"ט והצ"צ בפירוש
רש"י על הש"ס (כנ"ל הערה 2, 6). אבל (נוסף על הנ"ל בהערה 2 הרי"א) א'
גם במשנה בש"ס בכורות לו, א ד"ה החסחוס (שבו מפרשים דעת רש"י כנ"ל)
כתב "שקורין טנדרין". (ב) בפרש"י תצוה מפורש (לכל הדפוסים) "שבתוך

* לכאורה משמע כן גם בפיה"מ להרמב"ם נעיים פי"ד מ"ט (וראה פיה"מ הוצאת הרב קאפאח). ועפ"מ ש"ב צ"פ פי' "גדר אמצעי שבאחזן" י"ל שכן ס"ל להרמב"ם גם בפ"ו מהל'
ביאת המקדש ה"ב, ובריש פ"ה מהל' מחוסר כפרה. ולא כמש"כ בתויו"ט בכורות שם. ועפ"ו מתורצת קושיתו על הכס"מ בהל' ביאת מקדש שם (ועד"ו כתב בשר"ת מלבושי יו"ט
יו"ד, ט"י יד). אבל נראה שהצ"צ ס"ל כדעת התויו"ט בהרמב"ם. וכדמוכח גם מזה שהשווא ל"צ"צ (דפוס "בגדיל תורה" (תנ"ל הערה 2) ע' כז ואילך. וראה שם ע' מב) כתב
ע"ד תנ"ל בדברי הרמב"ם. והצ"צ תפס דברי התויו"ט ולחם חמודות.

19 השורש "אל"ף או "תי"ו, וזה שם עצם, כגון המילה אנך
 20 (לפי פירוש רש"י²⁷), ובמילה "ובתבונה", אשר אותה
 21 מפרש רש"י "מבין דבר..."²⁸, ועוד מילים רבות.
 22 וכיון ש"תנוך" כולל את שתי המשמעויות – "תוך"
 23 ו"נוך" – יוצא, שבכך מתכוונת התורה ל"גדר אמצעי"²⁹.
 24 כדי לשלול את הטעות, שפירוש זה מתאים גם לפי
 25 הפשט, מדגיש רש"י "ולשון תנוך לא נודע לי".
 26 וזאת, במיוחד כיון שכבר לפנינו למדנו בפירוש
 27 רש"י³⁰, ש"האנפה היא דיה רגזנית". כלומר, "אנפה" (עם
 28 "נו"ן") היא מלשון כעס ורוגז, כמילה "אף".
 29 ומכך מובן, שגם בדרך פשוטו של מקרא, בפירושו של
 30 רש"י, יש מילים הכתובות לפעמים עם אות מסויימת,
 31 ולפעמים בלעדיה.

1.

לפי פשוטו של מקרא "תנוך" אינו מלשון "תוך"
 ו"אנך"

32 הסיבה לכך שרש"י אינו מקבל פירוש זה היא: רש"י
 33 סובר, שמילה הכתובה לפעמים עם "נו"ן" ולפעמים בלי
 34 "נו"ן", יש לכל אחת מן המילים פירוש אחר³¹, לפי פשוטו
 35 של מקרא.

1 בפירוש זה "לא נודע": הוא אינו מוכר¹⁸ ומקובל אצלי
 2 "ל", אשר לא באתי לפרש אלא פשוטו של מקרא¹⁹.
 3 לפיכך אומר רש"י דברים אלה בפרשתנו, ולא בפרשת
 4 תצוה, כי בדרך כלל אין רש"י נוהג לשלול פירושים, ורק
 5 בפרשתנו יש סיבה מיוחדת לעשות זאת, ובנוסף לכך, בדברי
 6 חז"ל על הפסוק בפרשת תצוה אין הסבר ל"לשון תנוך"²⁰.

ה.

ההסבר של "תורת כהנים"

7 ב"תורת כהנים" כאן נאמר: "יכול על תוך ודאי,
 8 תלמוד-לומר על נוך. אי על נוך – יכול על גובה של
 9 אוזן²¹, תלמוד-לומר תוך נוך. הא כיצד? זה גדר אמצעי".
 10 המפרשים²² מסבירים, שכוונת ה"תורת כהנים" היא,
 11 ש"תנוך" אינו סתם שם ל"גדר אמצעי", אלא הוא: א)
 12 מלשון "תוך" בפנים. ותוספת האות "נו"ן" היא כמילים
 13 רבות אחרות בלשון הקודש, הכתובות לפעמים עם "נו"ן"
 14 ולפעמים ללא "נו"ן"²³. ב) מלשון "נך" – "חומת אנך"²⁴
 15 – במשמעות של רום²⁵ וגובה²⁶.
 16 השמטת ה"אלף" כאן, והשמטת ה"תי"ו" שם, היא,
 17 כדלעיל, כמילים אחרות בלשון הקודש.
 18 – מוצאים במילים רבות בתנ"ך, שמוסיפים לאותיות

זית רענן לילקוט שם פי' "על תנוך ודאי": פי' הרכה שהוא למטה באוזן. ובפי' רבינו הלל: דהיינו מקום תחתון שבאוזן דמשמע תחת נוך. וראה שם בחילופי נוסחאות.

27 ח"ש כה, ג.

28 תשא לא, ג.

29 וכו' בת"י דלעיל הערה 2.

30 שמיני יא, יט.

31 מפירוש הראב"ד וקרובן אהרן ותויו"ט ועוד (וכ"ה במלבי"ם) שם משמע שמפרשים שלדעת התו"כ תיבת "תנוך" היא מלה מורכבת מ"תוך" ו"נוך". ולפי' לפי "תוך" אינם משתמשים בהנוך*. ולהעיר שכמה סוגים בפי כאלה: א) בנדר"ד שתיבה אחת מורכבת מבי' תיבות ופי' תיבה זו יוצא מבי' התיבות: ב) "אפאי" (האזינו לב, כו) וכיו"ב שרש"י כותב: ואונקלוס תרגם כו' תיבה זו לג' תיבות אמרתי אף אי הם – שכל האותיות ישנם בהתיבה והפי' רק מפרדים לג' תיבות, משא"כ בנדר"ד שה"ן" משמש לב' התיבות (תוך נוך). ג) "שמים" שפירש"י (בראשית א, ח) "שא מים.. אש ומים שערבן כו" – שעיקר ההוספה היא אות אל"ף "שא מים אש ומים", ש"יש לנו תיבות הרבה חסרות אל"ף לפי שאין הברת האל"ף נכרת" (פרש"י בא י, כא). וראה מפרשי רש"י שם (רא"ם, לבוש, דקדוקי רש"י, משכיל לדוד. ועוד). ד) פרש"י שם "שם מים" – דמפרשים המ' לפניו וגם לאחוריו (וראה משכיל לדוד שם) שם** מ"ש"א בנדר"ד שמפרשים התיבות "ןך" ששייכות (גם) לה"תיו" אף שהנו"ן מפטיק. ועוד.

18 ע"ד ולא נודע כי באו אל קרבנה (מקץ מא, כא).

19 והא דבכמה מקומות כותב רש"י "לא ידעתי" וכיו"ב. אף שגם שם יש מדרשי רז"ל – ראה לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2 וש"נ – הוא לפי: א) שבכלל אין דרך פרש"י לשלול רז"ל, כדלקמן בפנים. ב) גם בדרז"ל על אתר כתוב"כ וכיו"ב אינו צריך לשלול באם מובנת השליה בפשטות (כי אינו ע"ד הפשט כלל).

20 וגם בפי' צו (שם ח, כג-כד) אף שמפרש בתו"כ שם "זה גדר האמצעי" אינו מפרש השייכות לתיבת "תנוך" כבפרשתנו.

21 כ"ה בתו"כ הנדפסים עם פי' הקרבן אהרן; עם פי' רבינו הלל: עם פי' המלבי"ם. וכן הובא בר"ש ותויו"ט נגעים פי"ד מ"ט. וכו' בתו"כ ע"פ כת"י רומי מנוקד (יכול על תוך ודי). אבל בתו"כ הנדפס עם פי' הראב"ד: ת"ל על תנוך אי על תנוך יכול על גובה. ובזית רענן גרס (בילקוט): על תנוך ודאי כו' ת"ל אוזן אי על אוזן וכו'. וכן הועתק בפי' רבינו הלל: יכול על תנוך ודאי. וראה שם בחילופי נוסחאות בפי' ר"ה.

22 ראה מלבי"ם כאן. וראה ראב"ד וקרובן אהרן בפירושו לתו"כ. תויו"ט נגעים פי"ד מ"ט.

23 כמו האנפה – ראה לקמן בפנים.

24 עמוס ז, ז.

25 ראה לעיל הערה 2 שכן תרגם אונקלוס תיבת תנוך "רום אודנא".

26 וצ"ע במ"ש בקרבן אהרן כאן "לא ידעתי פי' מלת נוך האין מורה על החצוץ". ובראב"ד לתו"כ כאן "ושמא מוציא אותו מלשון נאספו עלי נכים שפירושו אנשים קשים מאד וכן הגבוה של האוזן הוא הקשה שבאוזן". ובפי'

(* ועפ"י צ"ע במלבי"ם שם שמפרש שבהוראה זו "תוך". הנון שבאמצע להקטין התוך כו' – דלכאורה לפי' תיבת "תוך" שבהתיבה. הוא רק "תוך". אשר לכן הוצרך לצרף ב' התיבות בתו"כ.

(** בספר זכרון לרש"י שם כתב דהנוסחאות שכתוב בהם שם מים במ"ם נ"ל שאינן נכונות (כי הוא דעת ר"י ב"ח כו'). וליתא ברש"י כת"י ה"א קלא. קמה (הר טולוז). ובדפוס שני איתא רק "שמים אש ומים שערבן כו". אבל ברוב הדפוסים ומפרשי רש"י איתא. וכן משמע ברמב"ן כאן.

26 ובמיוחד כאשר האותיות "תנוך" אינן כמו³⁸ האותיות
27 "אנך", כדלעיל³⁹.

ז.

הסבר דברי "הפותרים"

28 לפי כל האמור, מובנים גם דברי רש"י "הפותרים
29 קורים לו טנדרוס", שלא כדבריו בפרשת תצוה "שקורין
30 טנדרוס".

31 ענינים של ה"פותרים" הוא בדומה לענין פתרון חלום,
32 כפי שמסופר לפני-כן, בחומש בראשית, ששר המשקים
33 ראה בחלום "שלשה שריגים", ויוסף פתר לו שהכוונה היא
34 ל"שלשת ימים"⁴⁰. וכך גם לגבי חלום פרעה על "שבע
35 פרות..." שיוסף פתר שהן "שבע שנים"⁴¹. כלומר, בחלום
36 לא ראו "ימים" או "שנים", ובכל-זאת יוסף פתר, גילה
37 והראה את כוונת החלום, שהכוונה היא לשלשה ימים
38 ולשבע שנים. כלומר, "פותרים" מוצאים צד שווה בין שני
39 דברים שאינם זהים.

40 לפיכך, לאחר שרש"י אומר "ולשון תנוך לא נודע לי"
41 – שלפי פשוטו-של-מקרא אין מתאימה ההשוואה של
42 "תנוך" ל"תוך" ו"נוך" – הוא ממשיך ואומר, ש"הפותרים
43 קורים לו טנדרוס":

44 אלה ה"פותרים" ומשווים בין שפות⁴², שלפי דרך
45 פירושה יש הסבר ל"לשון תנוך" מפני הדמיון של "תנוך"
46 ל"תוך" ו"נוך", אומרים, שזוהי הסיבה לכך שה"לעז" של
47 "תנוך" הוא "טנדרוס", כי שתי המילים הללו "דומות"
48 בצליליהן – במילה "טנדרוס" יש צליל של "תי"ו", "נו"ך

1 ההכרח לכך הוא: על "וברוח אפיך"³² מפרש רש"י
2 "היוצא משני נחיריים של אף דיבר הכתוב כביכול בשכינה
3 דוגמת מלך בשר ודם, כדי להשמיע אוזן הבריות כפי
4 ההווה שיוכלו להבין דבר, שאדם כועס יוצא רוח מנחיריו,
5 וכן עלה עשן באפו, וכן ומרוח אפו יכלו, וזהו שאמר למען
6 שמי אריך אפי, שזעפו נחה נשימתו ארוכה, וכשהוא
7 כועס נשימתו קצרה... וכל אף וחרון שבמקרא אני אומר
8 כן..."³³.

9 מזה מובן, שלמרות שהמילה "אף" יכולה להיות בעל
10 משמעות של רוגז וכעס, כאנפה, הרי זה ברור רק כאשר
11 היא כתובה ביחד עם המילים "רוח" "עשן" "אריך"
12 (נשימות³⁴) וכדומה, אבל משמעות המילה "אף"
13 כשלעצמה איננה כעס ורוגז, אלא האיבר אף כפשוטו³⁵.
14 לכן אי אפשר להסביר בפשוטו של מקרא, ש"תנוך"
15 הוא מלשון "תוך".

16 רש"י אינו מקבל שהמילה "תנוך" היא מלשון "נוך"
17 – רום וגובה, כ"חומת אנך", כי בנוסף לשינויים
18 שבאותיות "אל"ף ו"תי"ו", כדלעיל, הרי המילה "אנך"
19 כשלעצמה, אינה מלשון "רום", אלא זהו "בדיל" למדידת
20 יושרה של חומה³⁶, והקשר שבין "בדיל" זה לבין "גובה"
21 ו"רום" הוא רק בכך שמניחים את ה"בדיל" לגובה
22 החומה³⁷.

23 לפיכך אי-אפשר לומר בפשטות, שהמשמעות של "על
24 תנוך" היא "על גובה" – בעקבות הדמיון שבין "תנוך"
25 לבין "אנך" – כי המילה "אנך" בעצמה איננה "גובה",

(32) בשלח טו, ח.

(33) וראה פרש"י וירא יח, כג.

(34) שהרי אי אפשר להאריך האף עצמו.

(35) בפרש"י לך (זו, יא) "ונמלתם כמו ומלתם והגון בו יתירה ליסוד הנופל
בו לפרקים כגון נ' של נוסף ונ' של נושא כו" – ה"ז נון יתירה כיסוד נופל
בתחלת התיבה* ולא באמצע התיבה. ומזה שלא פירש רש"י בבשלה שם שאף
הוא מרשש אנה (הכרד"ק בספר השרשים שלו) מוכח שלא ס"ל כן. ועד"ז
מוכן בנדוד".

(36) ראה פרש"י ומצודות (ועוד) עמוס שם.

(37) ובפרט לפרש"י ח"ש (שם) (אבל הוא בחצאי רובע) שכתב "חומת
אנך שהוא מן נחה גלים". וראה ראב"ד לתוכ"כ פ' צו שם.

(38) בפרש"י ח"ש שם שבתוכת אנך האל"ף היא הוספה, ובפרש"י שמות
ג, ב שלפעמים מוסיפים תי"ו. ועפ"ז י"ל לכאורה בתיבת "תנוך" שיש בזה
השושש "נכה" שבאנך. אבל (נוסף ע"ז שמצד פרש"י ח"ש שם אין לפרש
כבתוכ"כ – נוך, גובה**), ככהערה שלפנ"ז, (הרי) הוספת התי"ו המבואר ברש"י
שמות שם היא להורות על ענין הדביקות – ראה דקדוקי רש"י (באר רחובות)

– שאינו שייך בנדוד".

(39) ע"פ פי' הצ"צ (הנ"ל הערה 2) בגדר האמצעי שבאחזן – אולי י"ל
מענינים מופלאים ע"ד ההלכה בפרש"י עה"ת: שזה שמוסיף "ולשון תנוך לא
נודע לי" כוונתו לא רק לשלול הפי' שבתוכ"כ, כפי' לשון "תנוך" כ"א שנופק"מ
גם להלכה: הלשון "גדר אמצעי שבאחזן" מצ"ע יש לפרש שקאי על כל
העליונה של אחזן שקשה כ"סחוס" ו"נק' גדר האמצעי כיון שיש לו דבר מקיף
למטה בחלק גדול מן האחזן ועוד דגם שם בעליונית האחזן יש קצת עור רך
קצת ע"ג הקשה" (צ"צ שם). וראה לעיל שוה"ג להערה 13 שגם ברמב"ם
כפיה"מ משמע כן וגם שם מפרש "והוא אמרם תנוך אחזן זה גדר האמצעי",
משא"כ לפי' התנ"כ בתיבת "תנוך" – "תוך" "נוך" – מוכרח לומר שהוא גדר
האמצעי בפני נקב האחזן כפי' הראב"ד לתוכ"כ. וק"א שם**.

(40) וישב מ, יב.

(41) מקץ מא, כו.

(42) עפ"ז יובן גם ל' רש"י בתצוה כה, כב: ואף שרשרות פתח מנחם כו

לשון שרשים ואמר שהרי"ש כו.

(* וגם שם י"ל שהכרחו הוא כיון שהוא לשון ציווי ונפעל לא יבוא בציווי (וראה דקדוקי רש"י (מירא דכ"א שם).

** אלא ש"ל ש"ע פרש"י נך הוא כמו נכה, וגם מצד זה שייך לגדר האמצעי שבאחזן. ע"ד פי' הב' בראב"ד לתוכ"כ צו שם.

*** כ"כ בצ"צ שם בפ"ה הק"א. ובשו"ת מלבושי יו"ט שם תפס באור"א בק"א ומפרש דברי התנ"כ ע"ד הנ"ל ברש"י. וצנ"ג.

28 חסרה ההתבטלות המוחלטת של החכמה, ועקב זאת חסרה
29 הורדת ה"רצוא" וכלות הנפש לדרגת "שוב" – לימוד
30 התורה וקיום המצוות, אז יכולה דרגת ה"רצוא" (הנובעת
31 מהתבוננות של "מוחין דאימא" בלבד) לאפשר "ניקה
32 לחיצונים" (=השפעת כוחות לצד החיצוני) כפי
33 שהתלהבות בתפילה בלבד יכולה להביא לידי הרגשת
34 ישות עצמית וכדומה, ועד לידי התלהבות בלתי רצויה⁴⁷.

35 לפיכך תיקון הנגעים ורפואתם נעשים על-ידי הכהן,
36 שהוא מוריד למטה את אור החכמה, וכך נטהרים הנגעים
37 ונדחית ניקת החיצונים, כמוסבר בהרחבה בחסידות.

י.

הסיבה לנגעים - הסתלקות החכמה

38 בטהרה על-ידי הכהן ישנם שני פרטים⁴⁸: "והובא אל
39 הכהן" ו"ויצא הכהן אל מחוץ למחנה". כדי לתקן את
40 הנגעים אין להסתפק בהורדת השפע של אור החכמה
41 בלבד ("ויצא הכהן..."), אלא יש צורך לפני-כן ב"הובא אל
42 הכהן" – התיקון (במקור⁴⁹ הנגעים, ב"רצוא" וכלות
43 הנפש. דבר שנעשה באמצעות "מוחין דאימא" (בינה),
44 והתאמתם אל ה"שוב", על-ידי הכהן – חכמה. וביחד עם
45 תיקון ה"רצוא" מתאפשר אחר-כך "ויצא הכהן..." –
46 הורדת והבאת אור החכמה אל "מוחין דאימא", ועל-ידי
47 כך מתבטלת האפשרות לנגעים.

48 שני פרטים אלו בטהרה רמוזים בפסוק ובפירושו רש"י:
49 "ונתן הכהן על תנוך ארון המטה הימנית..." מורה על
50 המשכת אור החכמה – ("ונתן הכהן") אל מוחין דאימא
51 – "און", "שמיעה" והתבוננות⁵⁰.

52 ועל כך אומר רש"י "ולשון תנוך לא נודע לי" –
53 הטהרה והתיקון שב"תנוך און", במוחין דאימא, "לא
54 נודע"⁵¹, אינם באים מעצמם על ידי המשכת מוחין דאבא,
55 באמצעות הכהן, אלא יש צורך תחילה בתיקון הפגם של
56 מוחין דאימא – בבינה עצמה כשם שהתשובה צריכה
57 להיות במקום הפגם⁵².

1 ו"ואו", בדומה למילה "תנוך" – ולכן ה"פתרון" של
2 המילה "תנוך" ב"לעז" הוא "טנדרוס".

ח.

הדמיון בין מילים בלה"ק לשפות אחרות

3 לכאורה, כיצד ייתכן בפשוטו של מקרא, שמילה
4 ב"לעז" בתקופת רש"י, תהיה בעלת שורש זהה כשל מילה
5 בלשון הקודש, מילה בחומש?!

6 – הרי אנו מוצאים יותר מזה בפירושו רש"י בפרשת
7 דברים⁴³: על "צידונים יקראו לחרמון שריון והאמורי
8 יקראו לו שניר" אומר רש"י "הוא שלג בלשון אשכנז
9 ובלשון כנען". כלומר, המילה "שלג" בלשון אשכנז
10 ובלשון כנען בתקופת רש"י היא כבשפת "האמוריים", אשר
11 "יקראו לו שניר" – מילה המופיעה בחומש.

12 [ולהעיר: גם עתה נקרא שלג בלשון אשכנז, ובאנגלית,
13 בדומה ל"שניר" – "שניי", "סנאו"]⁴⁴.

14 ודומה לכך המילה "טנדרוס" בתקופת רש"י, שהיא מן
15 השורש "תנוך", שבחומש.

ט.

הסיבה לנגעים - הסתלקות החכמה

16 מיינה של תורה שבפירושו רש"י:
17 מוסבר בספרי הקבלה⁴⁵, שהסיבה לנגעים היא
18 "הסתלקות אור החכמה, כי מצורע חשוב כמת וכתוב ימותו
19 ולא בחכמה". בחסידות⁴⁶ מוסבר ענין זה בהרחבה לגבי
20 עבודת האדם: "מוחין דאימא" – הדרגה של "בינה",
21 התבוננות בגדלות הבורא, מעוררים אצל האדם אהבה מדרגת
22 "רצוא", רצון לצאת ממציאותו העצמית ולהכלל באלקות.
23 "מוחין דאבא", דרגת ה"חכמה", הנעלית מבינה,
24 גורמים להתבטלות מוחלטת כלפי אלקות, עבודה מסוג של
25 "שוב" שאינה כלות הנפש, אלא התבטלות על-ידי
26 התעסקות בתורה ובמצוות למטה.

27 "נגעים" נגרמים עקב "הסתלקות אור החכמה": כאשר

שלא להשהות (תוי"כ עה"פ).

50 ראה מאו"א בערכו (וש"נ): און נק' בינה כו'. וראה סהמ"צ שם (ק,
סע"ב) במוחין דאימא בינה הוא השגה והתבוננות והיא כמו בחי' שמיעה שמשגי
הדבר. ולהעיר ע"ד הנ"ל (בפנים) מתורת לוי"צ הערות למס' נגעים ע' שנט ואילך.
51 ע"ד הפי' לא ידעתי נפשי (ראה מק"מ ר"פ צו) ע"ס כו' לא ידענו
(לקו"ת חקת סד, א) איני יודע באיזו דרך כו' (ברכות כח, ב) מצד פנימיות
הנפש שלמעלה מידיעה (אוה"ת פנחס ע' אינט ואילך. ד"ה אך בגורל תרכ"ו.
ד"ה אשרינו תרפ"ח, תרצ"ו. וראה לקו"ת ויקרא נ, סע"ד).
52 לקו"ת פרשתנו שם לענין זה שצריך לתקן תחלה המעוות במוחין
דאימא.

43 ג, ט.

44 ויתירה מזו י"ל, שכולם באים משורש "שלג" שבלה"ק, וא"כ הרי"ז
כנדר"ד.
45 ע"ה של"ח פ"ז. הובא בלקו"ת ריש פרשתנו*. ועוד.
46 לקו"ת פרשתנו שם. סהמ"צ להצ"צ מצות טומאת המצורע. ובכ"מ.
47 לקו"ת שם. ע"ד פלשתים דקדושה וכו' (תו"א סא, ג ואילך. תו"ח
ר"פ תולדות פ"ו).
48 לקו"ת פרשתנו כה, א ואילך.
49 להעיר ש"הובא" צ"ל למקום שמותר לבוא לשם (מקומו – אלא
שבמקומו גופא הקרוב למקום הכהן – ספורנו עה"פ), או שהבאה היא בנפשו

(* בלקו"ת שם: של"ו (ע"פ דפוס שקלאב, תקס).

1 [רש"י משתמש בביטוי "לא נודע", לשון נפעל,
 2 "ידיעה" ופעולה הנעשית מאליה, ולא בביטוי "לא ידעתי"
 3 וכדומה].
 4 והתיקון שבמוחין דאימא נרמז במילה "והפותרים",
 5 שמשמעותה, ככפתרון חלומות, גילוי ופירוש התוכן
 6 הפנימי של שני דברים הנראים שונים, ועל-ידי כך קישורם
 7 ואיחודם.
 8 משמעות הדברים בעבודת האדם בענינינו היא:

9 פותרים את "מוחין דאימא", את ההתלהבות וה"רצוא"
 10 הנובעים מבינה, שיהיו, כפי שנדרש על-פי הכוונה
 11 הפנימית.
 12 ולאחר מכן נמשך אור החכמה ב"תנוך", עד "על בוהן
 13 ידו... ועל בוהן רגלו" – בקיום המצוות במעשה, ביד
 14 וברגל⁵³,
 15 ואז מתבטלים הנגעים – "וכיפר עליו וטהר"⁵⁴.

(משיחת ש"פ מצורע תש"ל)

(53) ראה תורת לוי"צ שם.

(54) פרשתנו יד, כ.

המשך ביאור למס' מנחות ליום ראשון עמ' ב

1 והרי זה כאילו לא נורק הדם. ושם הנידון הוא לענין איסור מעילה,
 2 שאין מעילה אלא ב'קדשי ה', כמו שנאמר (ויקרא ה טו) וְחֻטְאָה בְּשִׁגְגָה
 3 מִקְדָּשֵׁי ה', ולכן, מועלים בקדשי קדשים משעה שהקדישום לקרבן,
 4 עד הזריקה. ואחר זריקת הדם, אין מועלים בבשר, לפי שזריקת הדם
 5 היתירו לאכילת הכהנים, ושוב אינו בכלל 'קדשי ה'. וכשיצא
 6 הבשר קודם זריקה, תלוי הוא אם זריקה מועילה ליוצא להכשיר
 7 הקרבן, הרי זה כשאר כל זריקת דם שמוציאה הבשר מידי מעילה.
 8 וכן היא דעת רבי עקיבא. אבל רבי אליעזר סובר שאין הזריקה
 9 מועילה ליוצא, ולכן נשאר הוא בדין מעילה שהיה בו קודם זריקה.
 10 ואם כן ברייתא זו רבי אליעזר היא. וְקָתְנָי – ובברייתא זו מבואר
 11 דְּמַרְצָה צִיץ עַל אֲכִילוֹת – על בשר שנטמא, ולכן חייבים עליו כרת,
 12 שבכלל נותר לטהורים הוא, כיון שהציץ מרצה עליו. ונמצא שלדעת
 13 רבי אליעזר הציץ מרצה על אכילות. ואם כן אין להפוך את דברי
 14 התנאים בברייתא שהובאה לעיל, ולומר שרבי יוסי סובר שהציץ
 15 מרצה על אכילות, ורבי אליעזר סובר שאין הציץ מרצה על אכילות.
 16 אלא רבי יוסי הוא הסובר שאין הציץ מרצה על אכילות, ונדרחה בכך
 17 התירוץ לסתירה שבין שתי הברייתות, שכן אין לפרש שהברייתא
 18 שאמרה שהציץ מרצה על בשר שנטמא בין שוגג ובין מזיד רבי יוסי
 19 היא.
 20 הגמרא מתרצת באופן אחר את הסתירה שבין שתי הברייתות: אֵלָא
 21 אָמַר רַב חֲסִדָּא, לֹא קָשְׁיָא, הָא – הברייתא שאמרה שבין שוגג בין
 22 במזיד הורצה, ומבואר בה שהציץ מרצה על אכילות, דעת רַבִּי
 23 אֱלִיעֶזֶר היא. הָא – והברייתא הראשונה שחילקה בין שוגג למזיד,
 24 דעת רַבִּינָן החולקים על רבי יוסי היא, שסוברים שיש לקנוס במזיד.
 25 שואלת הגמרא: מנין לך רב חסדא לפרש את הברייתא שאמרה שגם
 26 במזיד הורצה שכדעת רבי אליעזר היא, אִימַר – הלא כל מה
 27 דְּשִׁמְעַת לִיה – ששמענו לו לַרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הוא רק שסובר דְּמַרְצָה
 28 צִיץ עַל אֲכִילוֹת, כמבואר בברייתא זו, אבל לומר גם שדעתו היא
 29 דְּלֹא קָנִים במזיד, מִי שִׁמְעַת לִיה, וכל שלא שמענו, אין לפרש
 30 שברייתא זו כדעתו היא.
 31 מיישבת הגמרא: אִין – אכן שמענו לרבי אליעזר שדעתו שאין לקנוס
 32 במזיד, דְּכִי הִיבֵי דְּשִׁמְעַת לִיה – שכשם ששמענו לַרַבִּי יוֹסִי שסובר
 33 כן, וכפי שמצינו בדבריו לענין תרומה מן הטמא על הטהור, כך גם
 34 שִׁמְעַת לִיה לַרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּתַנְיָא, התורם מן הטמא על הטהור, רַבִּי
 35 אֱלִיעֶזֶר אָמַר, בֵּין בְּשׁוּגְגָה בֵּין בְּמִזִּיד תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. מצינו אם כן
 36 דעתו שאין קונסים במזיד, ולכן פירש רב חסדא אף כאן שהברייתא

37 שאמרה שגם במזיד הורצה, דעת רבי אליעזר היא.
 38 שואלת הגמרא עוד: כיצד הנך מעמיד את הברייתא שבמזיד הורצה
 39 כדעת רבי אליעזר, ומשום ששמעת שדעתו היא שאין לקנוס במזיד,
 40 והלא אִימַר – כל מה דְּשִׁמְעַת לִיה – ששמענו לַרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שאינו
 41 קונס במזיד, לא שמענו שאמר כן אלא בְּתְרוּמָה, דְּקָלִיא – שינה
 42 קל יותר מקדשים, אבל בְּקָדָשִׁים דְּחִמְרִי – שיש בהם חומר יותר
 43 מתרומה, מִי שִׁמְעַת לִיה – האם שמענו לו שגם בזה אינו קונס במזיד.
 44 מיישבת הגמרא: אף שלא שמענו בפירוש שדעתו שאין לקנוס גם
 45 בקדשים, על כרחנו לומר כן, לפי שֵׁאִם בֵּין – אם נחלק בין תרומה
 46 לקדשים, יקשה, הָא – ברייתא זו שאמרה שגם במזיד לא הורצה,
 47 אִמָּאן תְּרַמְיָה – כדעת מי מהתנאים נפרשה, אלא ודאי כיון שמצינו
 48 שרבי אליעזר סובר שאין לקנוס במזיד לגבי תרומה, הוא הדין
 49 לקדשים, וברייתא זו לפי דעתו היא.
 50 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על סתירת הברייתות: רַבִּינָא אָמַר, יש
 51 לחלק בין שני נידונים, כאשר הנידון הוא לענין טוֹמְאָתוֹ, כלומר
 52 כיצד נטמא בשוגג או במזיד, על זה אמרה הברייתא שֵׁבִין אם נטמא
 53 הדם או הבשר בְּשׁוּגְגָה, וְכִין אם נטמא בְּמִזִּיד, הוֹרְצָה הקרבן, ובוזה
 54 מדברת הברייתא השניה, ולכן אין חילוק בין שוגג למזיד. אולם
 55 כאשר הנידון הוא לענין זְרִיקָתוֹ, כשזרק האם היה זה בשוגג או
 56 מזיד, בזה הוא שחילקו שאם זרק בְּשׁוּגְגָה – שלא ידע שנטמא, הוֹרְצָה
 57 הקרבן, אבל אם זרק בְּמִזִּיד – שידע שנטמא, לֹא הוֹרְצָה לו הקרבן,
 58 ובוזה מדברת הברייתא הראשונה ולכן חילקה בין שוגג למזיד.
 59 וְכִי שִׁילָא אָמַר, בחילוק זה יש ליישב הסתירה, אך להיפך, שכאשר
 60 הנידון הוא לענין זְרִיקָתוֹ, בזה הוא שאמרו שאין לחלק אלא בֵּין אם
 61 זרק בְּשׁוּגְגָה, וְכִין אם זרק בְּמִזִּיד, הוֹרְצָה הקרבן, ובוזה דיברה
 62 הברייתא השניה שלא חילקה בין מזיד לשוגג. אך כשהנידון הוא
 63 לענין טוֹמְאָתוֹ, בזה הוא שחילקו שאם נטמא בְּשׁוּגְגָה, הוֹרְצָה הקרבן,
 64 אבל אם נטמא הקדשים בְּמִזִּיד, לֹא הוֹרְצָה הקרבן ובוזה דיברה
 65 הברייתא הראשונה שחילקה בין שוגג למזיד.
 66 שואלת הגמרא: וְלִפְרִישׁוֹ שֶׁל רַבִּי שִׁילָא, יש להבין [הָא] דְּקָתְנָי
 67 בברייתא השניה, שֵׁאִם נִטְמָא בֵּין בְּשׁוּגְגָה בֵּין בְּמִזִּיד הוֹרְצָה הקרבן,
 68 והרי לדעתו אם נטמא במזיד אין הציץ מרצה. מבארת הגמרא: אין
 69 כוונת הברייתא שנטמא בין בשוגג בין במזיד, אלא הִכֵּי קָאמַר – כך
 70 כוונת הברייתא, נִטְמָא דווקא בְּשׁוּגְגָה. ולענין מה שוֹרְקוֹ אמרו שֵׁבִין
 71 אם זרקו בְּשׁוּגְגָה בֵּין זרקו בְּמִזִּיד הוֹרְצָה.

ליקוטים מתורת לוי יצחק

כט

ונגאלו כאשר משארותיהם צרורות בשמלותם¹³ —
שוב דגן.

תירושך — רומז לגאולת פורים. גזירת המן היתה
משום שבני ישראל נהנו מסעודתו של אחשורוש¹⁴
ושתו יין אסור, אסתר ביטלה את הגזירה במשתה היין,
ואחת ממצות היום היא לשתות יין עד דלא ידע¹⁵.

יצהרך — רומז לגאולת חנוכה. נס חנוכה היה על
ידי שטמאו כל השמנים, ומצאו פך אחד של שמן
טהור¹⁶.

(תולדות לוי יצחק ג עמ' 842)

העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך, וזכרת כי
עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך, על כן אנכי
מצוך את הדבר הזה¹⁷.

ביציאת מצרים יש שלשה דברים:

א. פסח, מצאן — על שם שפסח המקום¹⁸.

ב. מצה, מדגן שבגורן — על שם שלא הספיק בצקת
של אבותינו להחמיץ¹⁹.

ג. ד' כוסות, מיינן שביקב — על שם הד' לשונות
של גאולה²⁰.

לכן צריך להעניק לעבד היוצא לחפשי, בשלשה
אלו.

ואף שיש גם מרור, הנה מרור אינו רומז על יציאת
מצרים, אלא על קושי השעבוד, על שם שמררו המצרים
את חיי אבותינו²¹, ולא שייך להעניק לעבד. אדרבה,
כשיעניקו לו מרור ירמזו לו את מרירות העבדות
בהיותו עבד.

וגם, בעבד עברי לא שייך מרור אפילו בהיותו עבד,
כי הרי כתיב²² לא תרדה בו בפרך.

(תורת לוי יצחק עמ' קכ)

חג הפסח - פסוקים

והגדת לבנך¹.

סיפור יציאת מצרים הוא לבנים דוקא, כמו שכתוב
והגדת לבנך, והיה כי ישאלך בנך², ומה נשתנה הבן
שואל, וכמאמר³ כנגד ארבעה בנים דברה תורה.

טעם הדבר הוא, כי נס גאולת מצרים הוא לידת
בנים, כמו שכתוב⁴ אם בן הוא והמיתן אותו.
(ליקוטים ואגרות עמ' תיד, עמ' תיט)

אשירה להי כי גאה גאה⁵.

בקריעת ים סוף היו הכל בשוה, כדכתיב אשירה
לשון יחיד, כולם בשוה, ועוברין שבמעזי אמן אמרו
שירה⁶ כמו הגדולים. מה שאין כן במתן תורה קיבל כל
אחד ואחד כפי מה שראוי לו.

טעם הדבר הוא, כי בקריעת ים סוף האירה בחינת
כתר, כמאמר⁷ בעתיקא תליא מילתא, אבל מכיון
שעדיין לא עברה זוהמת הנחש⁸, האיר רק חיצוניות
הכתר, בחינת רצון. ומצד רצון הכל בשוה.

גם במתן תורה נמשך כתר, כמו שכתוב⁹ בעטרה
שעטרה לו אמו, ומלאכי השרת קשרו שני כתרים לכל
יהודי¹⁰, אבל מכיון שפסקה הזוהמא, האירה פנימיות
הכתר, בחינת תענוג. ומצד תענוג יש בכל דבר עונג
מיוחד בפני עצמו.

(הערות לזהר ב עמ' 9, ליקוטים ואגרות עמ' רלג)

ואספת דגנך ותירושך ויצהרך¹¹.

דגנך — רומז לגאולת פסח. תחילת הגלות נרמז
בחלומו של יוסף, שראה מאלמים אלומים¹², היינו
דגן, אחר כך ירדו בני ישראל למצרים לשבור בר, דגן,

(1) בא יג, ח.

(2) שם, יד.

(3) הגדה של פסח.

(4) שמות א, טז.

(5) בשלח טו, א.

(6) כתובות ז, ב.

(7) זח"ב סא, א.

(8) שבת קמו, א.

(9) שיר השירים ג, יא. תענית כו, ב.

(10) שבת פח, א.

(11) עקב יא, יד.

(12) וישב לז, ז.

(13) בא יב, לד.

(14) מגילה יב, א.

(15) שם ז, ב.

(16) שבת כא, ב.

(17) ראה טו, יד-טו.

(18) הגדה של פסח.

(19) שם.

(20) ירושלמי פסחים פ"י, א.

(21) הגדה של פסח.

(22) בהר כה, מג.

יש ד' שמות למשיח, כדאיתא בסנהדרין דצ"ח, דבי ר' שילא אמרי שילה שמו, שנא' עד כי יבוא שילה, דברי ר' ינאי אמרי ינון שמו, שנאמר יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. דבי ר' חנינה אמרי חנינה שמו שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, וי"א מנחם בן חזקי' שמו שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי.

(וראי' על בן חזקי' י"ל כי ר"ת מנחם משיב נפשי גימט' חזקי' וס"ת גימט' בן).

הרי שיש ד' דעות בשמו איך הוא.

ומה שבמד"ר איכה פסוק (איכה א, טז) כי רחק ממני מנחם משיב נפשי, יש עוד דעות דצמח שמו, והוי' שמו, הנה הדעה דצמח שמו הוא כמו הדעה דמנחם שמו, כדאיתא במד"ר שם, דחושבני' דדין כחושבני' דדין.

והדעה דהוי' שמו הוא ע"ד הדעה דינון שמו, וכמ"ש במהרש"א כאן.

והדעה דרבנן בגמרא דסנהדרין דחיוורא דבי רבי שמו, הפירוש הוא שהוא מעונה בצרעת כמ"ש נגוע מוכה כו', אבל לא שזהו שמו, רק הענין שהוא מוכה בצרעת.

והדעה שבמד"ר שם דדוד שמי', הפירוש שהוא אתא מבית דוד.

וכל הדעות אמת הם, ואלו ואלו דא"ח. וכל הד' שמות נרמזו בשם משיח, שהוא ר"ת מנחם, שילה, ינון, חנינה.

לקוטי לוי יצחק, פסחים ע' קו, פניני לוי יצחק על התורה

ב. וידבר ה' אל משה ואל אהרן וגו' כי תבאו אל ארץ כנען וגו'. למה נזכר כאן אהרן, בשלמא אם ה' אומר דברו אל בני ישראל כי תבאו וגו' ה' צודק הדבור לבאים שהם ישראל, אבל אומרו אל משה אל אהרן כי תבאו, והם אינם באים לא יצדק בהם כי תבאו, וגם אשר אני נותן לכם לאחווה ולא נתנה להם ולא לזרעם שהלויים אין להם חלק בארץ, שנאמר לא יהי' לכהנים הלויים חלק ונחלה וגו'. ואפשר לומר כי **תבאו** מוכאן לתחיית המתים מן התורה שעתידין לבא בזמן התחייה.

שפתי כהן

ג. ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. כל הפרשה וזאת נדרשת על בית ראשון ועל בית שני.

(לה) **ובא אשר לו הבית** זה הקב"ה. **והגיד לכהן** זה ירמי הנביא שהי' כהן שנאמר (ירמי' א, א) מן הכהנים אשר בענותת. **כנגע נראה לי בבית** זו ע"ז. **כנגע נראה** גי' מראה (ד') עגלים. ד"א גי' עגלים (ו) פסל מיכה. **והגיד [לכהן]** גי' זה לנביא.

(ו) **וצוה הכהן ופנו את הבית** וצוה להם ירמי' לפנות בית המקדש ולטהרו מע"ז שנאמר (ישעי' כח, כ) כי קצר המצע מהשתרע. **בטרם יבא הכהן** זה הקב"ה. כהן גי' דיין ע"ה, שהוא דיין יחידי, כלומר בטרם ישב עליהן בדיון. **ולא יטמא כל אשר בבית** כי ע"ז מטמאה באהל כמות שנאמר (תהלים קו, כח) ויאכלו זבחי מתים כדאי' במסכת ע"ז. ואח"כ כשהוכיח ירמי' ולא הועיל. **ובא הכהן** ישב הקב"ה עליהן בדיון.

(לז) **והנה הנגע בקירות הבית** שנאמר (יחזקאל ה, י) מחוקה על הקיר. **שקערוות** שערורית עשתה מאד (ירמי'

יד, ב - זאת תהיה תורת המצרע ביום

טהרתו והובא אל-הכהן

א. מה שמו [של משיח] דבי רבי שילא אמרי שילה שמו שנאמר (בראשית מט, י) עד כי יבא שילה דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו שנאמר (תהלים עב, יז) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו דבי רבי חנינה אמר חנינה שמו שנאמר (ירמי' טז, יג) אשר לא אתן לכם חנינה ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו שנאמר (איכה א, טז) כי רחק ממני מנחם משיב נפשי.

ורבנן אמרי חיוורא דבי רבי שמו שנאמר (ישעי' נג, ה) אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים ומעונה.

סנהדרין צ, ב

הצרעת הוא היפך והפסד אל האדם והוא נחשב כמות, ומפני כי המשיח מתנגד אליו העולם הגשמי הטבעי, ולכך אמרו ז"ל שהוא יושב בין עניים סובלי חלאים.

וז"ש כאן חיוורא דבי ר' שמו כי הצרעת הוא ההפסד שבא על אשר הוא בבית רבי, אינו בשביל מזגו הרע אשר בשביל זה בא הצרעת, רק בשביל שכל ענינו דבק בתורה השכלית אשר התורה השכלית מתנגד אליו העולם הגשמי עד שיש העדר אל השכל מצד עולם הגשמי.

ולכך רגיל שיהי' הצרעת במי שהוא בבית רבי שדבק בתורה ובחכמה. כי הצרעת הוא העדר והפסד, ושייך זה ביותר אל אשר כל דביקותו בשכל. ואף כי התורה בודאי היא חיים, אבל מצד עה"ז הגשמי יש לשכל התנגדות.

ולכך רבנן שהם בכלי השכל אומרים כי שמו חיוורא דבי ר', כי יהי' למשיח מעלת השכל העליון ובשביל כך מתנגד לו עולם הגשמי הטבעי, ומצד הזה מתחסס אליו הצרעת שהוא הפסד והעדר מצד עה"ז, ולכך רבנן אמרי חיוורא דבי ר' שמו והבן הדברים אלו מאוד.

ועוד יש לך לדעת כי הצרעת הוא דבר חוץ למנהגו של עולם כאשר ידוע מענין הצרעת, ולכך נאמר על אשר בו הצרעת (ויקרא יג) בדד ישב מחוץ למחנה שמוזה תראה כי הוא חוצה לגמרי. ולכך מי שהוא בבית דבי ר' אשר כל ענינו דבק בחכמה עליונה שהיא חוץ לעולם הטבע ומנהגו של עולם, לכך דבק בו חיוורא הוא הצרעת אשר הוא ג"כ חוץ לעולם הטבע. וז"ש חיוורא דבי ר' שמו, כי מפני שהמשיח יהי' בו השכל והחכמה העליונה שהוא חוץ לטבע ומנהגו של עולם, לכך נמשך אחר זה חיוורא דבי ר'.

חדושי מהר"ל שם

פתיח (ויקרא א, ב) **אדם על גלגול א"ד** ד"דוד מ"שיח, כי יהי' בעור בשרו שאת (ישעי' נג, ה) אכן חליינו הוא נשא, גם דוד כמעשה של בת שבע נצטרע ששה חדשים (עי' יומא כב) לכן אמר (תהלים כב, ז) ואנכי תולעת ולא איש שהתולעת ברי' שאין לה עצם אינה חי' רק ששה חדשים לבד וכל חי' תולעת אנכי לא איש שהי' חשוב כמות והי' מצורע. ז"ש **זאת תהי' לעתיד לבוא המצורע** הידוע שהוא משיח, **ביום טהרתו, שני ציפרין** הם סוד שני משיחין חיות ממש כי תוצא הארץ נפש חי' זה רוח של משיח שבא מאדה"ר.

מגלה עמוקות

ד. ונתתי נגע צרעת. במדרש [רבה י"ז ז'] מרמז כאן חורבן בהמ"ק, שבא הקב"ה אל הכהן ירמיה וא"ל כנגע נראה לי סמל הקנאה בקירות הבית, ע"ש במדרש. והנה כתיב ונתתי נגע צרעת, הקב"ה תולה בעצמו כביכול, ע"ד ואשר הרעותי כדאי במסכת סוכה (נ"ב ע"ב).

והנה לא כתיב בקרא כ"א ב' שבועות ומדרשא נפיק עוד שבוע ג', שאז אם עמד בעיניו מטהרים, רמז לג' בתים, והשלישי אינו מרומז בפירושו אלא בהסתר, כי מליבא לפומא לא גליא.

תורת משה – חתם סופר

ה. בירושלמי ספ"ב דשבת ה"ו, אדם הראשון דמו של עולם הי' דכתיב ואד יעלה מן הארץ (ופי' בקה"ע ע"ד כי לא המטיר כו' ואדם אין כו', אך כשיצר ה' את האדם אז ירדו גשמים וצמחו האילנות, והגשמיים, הרי כמו שהדם נפש כל בשר אף האדם דמו של עולם בסיבת הגשם, עכ"ל) וגרמה לו חוה מיתה לפיכך מסרו מצות נדה לאשה, עכ"ל. וכ"ה ברבות פ' בראשית וכו'.

והנה חוה גרמה לו מיתה ע"י עץ הדעת וארז"ל אשכול של ענבים סחטה לו וכו', וזהו ענין נדה גימט' וזהמא שהטיל נחש בחוה כו'... לכן הנדה אסורה לבעלה שא"א לה לקבל טפת חכמה עילאה כ"ז שיש בה עה"ד וכו'.

ולכן לא הי' אפשר שיהי' מ"ת עד שפסקה וזהמתן כשעמדו על הר סיני, כמ"כ א"א שיהי' ביאה שהוא ג"כ יחוד עליון כמו ביום חתונתו זה מ"ת, כל זמן שיש בה זוהמא הנ"ל וכו'.

ולכן יש דיעה במדרש תילים סי' קמ"ו ע"פ ה' מתיר אסורים שלע"ל יתיר הקב"ה איסור נדה. וצ"ל מדוע איסור נדה לבד דייקא. אלא מפני שלע"ל יהי' פסקה הזוהמא לגמרי ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וגם לא יהי' עוד נאלמתי דומיה החשתי מטוב שהוא ר"ת נדה כ"א להפך וראו כל בשר כו' כי פי ה' דבר, ועז"א מהרה ישמע כו' קול חתן וקול כלה כו'. ע"כ לא שייך איסור נדה.

וגם כי איסור נדה מפני ששפכה דמו של אדם ולע"ל הנה ישכיל עבדי כו' וגבה מאד אותיות אדם שיהי' במדריגת אדם כמו שהי' קודם החטא אלה תולדות פרץ מלא בוי"ו כו'. ולכן ג"כ והי' אור הלבנה כאור החמה כי מה שבלבנה יש מיעוט וחסרון סוף כל חדש זהו כענין הנדות בנשים כו', ולע"ל שתיקן זה ויהי' אור הלבנה כאור החמה לכן יתיר ג"כ איסור נדה כו'.

ועפ"י אפשר להבין ענין וספרתם לכם כו' שבע שבתות שהוא ענין נגד ז' נקיים וכו', ואזי אח"כ נמשך היחוד העליון שזהו מתן תורה, ביום חתונתו זה מתן תורה כו'.

ועפ"י נתיישב המעשה ששמעתי מאזמו"ר ז"ל אשר הרה"ק ר' אברהם נ"ע הי' מכיין בימי ספירת העומר על משיח ופעם א' הי' חולה שלח אותו לילך למקוה ולכוין לפי הספירה של אותו יום, ולא הבנתי מה זה שייך לספירת העומר דווקא. ולפי הנ"ל א"ש, כי ענין משיח הוא ענין ומלאה הארץ דיעה את ה' בבחי' והאדם ידע את חוה כו' כי אז יפסיק הזוהמא לגמרי מחוה כו' ויהי' וגבה מאד אותיות אדם ר"ת אדם דוד

יח, יג). ירקרקות או אדמדמות מראות גווני ע"ז. (לח) ויצא הכהן מן הבית עשר מסעות נסעה שכינה. (ר"ה לא) והסגיר את הבית שבעת ימים כלומר שבעה שנים נעשו גחלים עוממות. ד"א ע' שנים של גלות בבל שנאמר (ישעי' כד, י) סוגר כל בית מבוא.

(לט) וראה הכהן והנה פשע הנגע ראה הקב"ה שהוסיפו חטאת על חטאת שנאמר (הושע יג, ב) ועתה יוסיפו לחטוא. (מו) וצוה הכהן וחלצו צוה הקב"ה לשרוף את ביתו ולהחריב היכלו.

(מא) ושפכו את העפר אלו כלי שרת של זהב שנקרא עפר שנאמר (איוב כח, ו) ועפרות זהב לו. אל מקום טמא זו בבל. (מב) ולקחו אבנים אחרות לסוף ע' שנים של גלות בבל נבנה בית המקדש בשני'.

(מג) ואם ישוב הנגע ופרח זה חרבן בית שני שחזרו וטמאו. (מז) צרעת מומארת היא שנאמר (מלאכי ג, ט) במארה אתם נארים.

(מו) והבא אל הבית כל ימי הסגיר אותו יטמא כלומר כל הימים שהסגיר הקב"ה ביד אומה הרשעה, הבא לשם עובר בלאו [שנאמר] (ירמיה כו, כב) בבלה יובאו ושמה [יהי] עד יום פקדי אותם, ואיכא למאן דאמר דקאי אכלי שרת דכתיב לעיל מיני' כה אמר ה' על הכלים.

(מז) ואם בא יבא הכהן שנאמר (חבקוק ב, כ) אם יתמהמה חכה לו אם בא יבא. והנה לא פשה הנגע שנאמר (יחזקאל כ, לח) וברותי מכם המורדים, וכתיב (ישעי' א, כה) ואסירה כל בדליך. וטהר הבית שנאמר וחטאת הבית וכפרתהו.

(מט) ולקח לחטא את הבית שתי צפרים שנאמר (ירמיה ג, יד) ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה. ד"א שתי צפרים שני משיחים משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. ועי' ארז אלו ת"כ כדאיתא במסכת שבת א"ר יוסי ה' בעילות בעלתי ונטעתי ה' ארזים גדולים. ושני תולעת אלו ישראל שנאמר (ישעי' מא, יד) אל תראי תולעת יעקב. ואזוב אלו קטני ישראל.

(נ) ושחט את הציפור האחת זה משיח בן יוסף שיהרג. אל כלי חרס כלומר שיפול ביד אומה הרשעה שנמשלו לחרס, וכן אחז"ל עתידה אומה הרשעה שתשמש בכלי חרס ואז יהיו ישראל בפחד גדול ט' חדשים שנאמר (מייכה ה, ב) לכן יתנם עד עת יולדה ילדה.

(נא) ואח"כ ולקח עץ הארז כי בו יקבץ הקב"ה את נדחי ישראל והפליטה הנשארה. וטבל אותם שנאמר (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים.

(נג) ושלח את הציפור החי על פני השדה זה משיח בן דוד שישלחנו הקב"ה לציון שנקרא שדה שנאמר (ירמיה כו, יח) ציון שדה תחרש. צפ(ו)ר גי' זה משיח.

(סו, לא) והזרתם את בני ישראל מטומאתם כלומר תעשו אותם זרים אצל הטומאה. משכני גי' ת"ך, כנגד ת"ך שנים שעמד בית שני. את משכני [סופי תיבות גי'] ת"י, מנין בית ראשון שעמד ת"י שנים, זהו שאמר הכתוב והבית הזה קדוש יהי', כמנין קדו"ש שנים שעמד. עכ"מ.

דבינו אפרים ז"ל (מבעלי התוס')

ומטמאין, אבל לעתיד לבא אני אטהר אתכם ולא תטמאו עוד עולמית שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.

ולפי דברי הזוהר פרשת אמור עמוד קפ"ז ושאר כתיבי המקובלים הוא מתבאר ביותר כי טומאת הנדה נובע מחטא אדם הראשון כשבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא והיא פרסה נידה נ"ד י"ה ובשעבוד מצרים נתקן אותו חטא ופסקה זוהמתן.

ולכך בצאתם ממצרים נצטוו לספור שבע שבתות כהדא איתתא כי פסקו מינה דמי מסאבותא בתר דאתפסקו מינה מה כתיב וספרה לה שבעת ימים.

כך הכא כיון שפסקו מסאבו מנייהו ועלו בחולקא קדישא אמר הקב"ה מכאן והלאה חושבנא לדכיותא וספרתם לכם לכם דייקא כהדא איתתא וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה אף הכא שבעה שבועות תספרו לכם לעצמיכם.

והנה אחר שספרו שבע שבועות ועמדו על הר סיני לקבל התורה אז פסקו זוהמתן היא הנידה שזכרנו והיא דעת הגלאנטי ריש איכה כשישראל מפירים תורתו יתברך אז היא פירסה נידה וע"י קיום התורה תחזור לאיתנה וכדאיתא בתיקונים ע"ש, לפיכך כשקבלו ישראל התורה אז פסקו זוהמתן היא הנידה.

והיו ראויים כלל ישראל להיות נשואים בקדושה ובטהרה כדברי הקב"ה למשה רבינו ולא עמדו בקבלתם בעו"ה וחטאו בעגל וחזרו לזוהמא הראשונה ופרסו נדה כבאשונה כמ"ש אני אמרתי אלקים אתם ובני עליין כולכם אכן כאדם תמותון וטומאה הראשונה טומאת הנדה לא זזה מהם ולפיכך נתעכבו הנשואין עד אשר נטהר מטומאתינו הנ"ל היינו טומאת הנדה עד ביאת מלכנו מלך המשיח לבער הטומאה ההיא הבאה מאדם הראשון.

ומשיח תיקון אדם הראשון הוא כמ"ש חכמינו ז"ל אדם ר"ת "אדם" דוד "משיח" (עיין בבית דוד חדר א'), ומ"מ לא נתבטלו האירוסין, והקב"ה שהוא דוגמת כהן לא זז מאתנו והשרה שכינתו בינינו שנאמר ושכנתי בתוכם, השוכן אתם בתוך טומאתם ר"ל אף היותנו בטומאה טומאת הנדה מ"מ הוא בתוכנו כדן כהן היושב עם הנדה כדאמרן.

עיר דוד¹ – בית אדני, חדר ג' אות מ"ד

טו, לא – והזרתם את בני ישראל מטומאתם ולא ימתו בטמאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם

ח. ג' טומאות נאמר בפסוק.

וכנגדם ג' טהרות [לעתיד לבא] בפסוק (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ומכל וגו' אטהר אתכם. שפתי כהן

משיח, וע"כ בימי ספירת העומר שהוא ענין ז' נקיים שייך לכיון זה.

ביאורי הזוהר – אדמו"ר הצ"צ עמוד תתקמב-תתקמה

ו. ע"י חטא עה"ד "ירדה זוהמא לעולם", שירדו האדם והעולם² משלימות שלהם וממעלתם, כי נתערבה בהם זוהמא ורע – ועדיין נמצאת היא בהם³ עד שיקויים היעוד "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" בגאולה העתידה שאז תבטל הזוהמא לגמרי והאדם והעולם יתבררו ויזדככו ויתעלו בתכלית הבירור, הזיכוך והעלי.⁴

ז.א. שע"י חטא עה"ד ירדה "הזוהמא" בבנ"א, באופן שהרע נעשה אצלם כדבר **טבעי** – וצ"ל עבודת האדם לדחותו; וזהו"ע דם נדה – רע הנגרם ע"י חטא עה"ד והנעשה כטבע באדם, ועליו להרחיק א"ע וליטהר מרע זה⁵, וזוהי עבודת כל אדם.

ועפ"ז יומתק מרז"ל (מדרש תהלים (קמו [ד])): "אין איסור גדול מן הנדה כו' ולע"ל הוא מתירה כו'", כי כנ"ל יתברר אז העולם מהטומאה של חטא עה"ד. וכל פרטי הטבע יהיו טהורים (והי' "דם" (דער קאָך) הנצרך בתחלת העבודה, משא"כ כשבטל. וראה יומא (סט, ב) כליא עלמא). וראה אגה"ק סכ"ו (קמג, סע"א) שלע"ל יצטרכו לידע דיני טומאת יולדת ואינו מזכיר טומאת נדה. וראה אוה"ת בראשית ע' נא. לקוטי שיחות חלק יד פרשת ואתחנן

ז. ילקוט יחזקאל דף ע"ב ע"ש המשילם הנביא את ישראל לנדה דכתיב כטומאת הנדה היתה דרכם לפני וגו' היינו לשבח ישראל שנמשלה טומאתם לטומאת הנדה, דאלו המשילם לטומאת המת לא היתה השכינה שורה אצלם דוגמת כהן שאינו רשאי ליכנס לאהל המת, אבל נדה רשאי הכהן לישב עמה אפי' על ספסל אחת בלבד שלא יתנדנד, כך השכינה שורה אצל ישראל אף היותם טמאים לנפש אדם.

והא דהמשילם הנביא לנידה כתבו המפרשים כמו שדם הנידה מתהפך לחלב ובזה מניקה את בנה כך הרע בישראל מתהפך לטובה כי מתוך חשיכא נהורא כמ"ש כיתרון האור מן החושך וכן הוא בילקוט סוף פ' מצורע כנ"ל.

וכן הוא אומר איזוהי כנדגלות עליהן נאמר גן נעול גן נעול, אמר הקב"ה לישראל בעה"ז הייתם טהורים וחוזרים

(1) שבת קמו, רע"א.

(2) ראה תו"א תולדות כא, ב. יתר עד, א-ב. משפטים עט, ד.

(3) ואף שע"י מ"ת "פסקה זוהמתן" (שבת שם. ע"ז כב, ב. זח"א נב, ב. ח"ב קצג, ב) – הרי ע"י חטא העגל חזרה זוהמתן (זהר שם. וראה תניא ספ"ו), אף שאינה כפי שהייתה לפני"ז (כדמוכח בש"ס שם. ניצוצי אורות זח"ג יד, ב).

(4) זכרי"ג, ב. וראה גם זח"א כז, רע"א.

(5) עפ"ז יש להסביר טעם הדעות (הובאו בדרכי תשובה סי' קצו ס"ק ג) שאסור לאשה לעמוד בימי טומאתה אפילו אין בעלה בעיר, אף לפי מאי דקי"ל שטבילה בזמנה לאו מצוה – כי זה מורה על הטהרה מהרע והזוהמא שע"י חטא עה"ד.

(6) ר' דוד דלידא ז"ל, נדפס אמסטרדם תע"ט.

♦ יום ראשון כ"ח אדר ב' ♦

יד (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) זֹאת תְּהִי־הַתּוֹרָה הַמְצַרֵּעַ בַּיּוֹם טַהַרְתּוּ וְהוֹבֵא אֶל־הַכֹּהֵן:

ב דא תהי אורייתא דסגירא ביומא דדכותה ויתתי לנת פהנא:

כז"י < זאת תהיה תורת המצרע וגו' • (בגילה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בלילה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 78)

שאין מטהרין אותו בלילה (רש"י יד, ב) בתורת כהנים נקט לשון חיובית - "וטהרתו ביום". ואיכא בינייהו: אם הפסוק מחיב את קיום הטהרה ביום, אין לעשותה בין השמשות, שאינו לא יום ולא לילה; אבל אם הפסוק שולל את קיום הטהרה בלילה, נתן לעשותה בין השמשות, שהרי אינו לילה. אור החיים

(ג) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחֻיץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעֵ־הַצָּרַעַת מִן־הַצְּרוּעַ:

ג ויפוק פהנא למפרא למשריתא ויחזי פהנא והא אתפי מכתש סגיריתא מן סגירא:

כז"י < אל־מחויץ למחנה • חויץ לשלש מחנות שגשפתלה שם בימי חלוטו.

(ד) וַצֹּוֹה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמַּטְהָר שְׁתֵּי־צַפְרִים חַיִּים טְהוֹרוֹת וַעֲזָן אֶרֶז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאֵזוֹב:

ד ויפקד פהנא ויפכב למדכי תרתין צפרין חיים דקנן ואעא דארזא וצבע זהורי ואזובא:

כז"י < חיות • (חולין קמא) פרט לטרפות. טהורות. פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באין על לשון הרע (ערכין טו), שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הזקקו לטהרתו צפרים, שמפטפטין תמיד בצפצוף קול. ועץ ארז • לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזב. מה תקנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב. עץ ארז • מקל של ארז. ושני תולעת • לשון של צמר צבוע זהורית (ביב כ"ט).

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

שיסגר המצרע ביד לב ובגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יצטה, ודברים אלו הם כפי הטבע נגדיים לרפואת סבת הנגע ואדרבה יולידו הנגע מחדש, וכאשר יראה האדם שהנגע שעשה דברים אלו שהם נגדיים אף על פי כן על ידי שהרהר תשובה והתנדב טטאתו כי בעונו אשר פשט לשונו גלה הנגע את עינו וישוב מחטאתו ויטהר לשונו ויראה כי הפך הנגע את עינו בזה ידע ויזכיר הוכחה ברורה שלא בא לו הנגע אלא לצד שדבר לשון הרע, והוא אומר זאת תהיה תורת מוציא שם רע, והנחת הדבר והוכחתו ביום טהרתו, שהנגע שעשה דברים נגדיים יחליף פנכר אף על פי כן גטהר, בזה ידע כי תורת לשונו הרע הוא זה ולא מקרה הטבעי כחושבי מחשבות און וישמר פיו ולשונו, והוא מה שגמר אקר נרפא נגע הצרעת מן הצרוע פרוש מן הצרוע בזה רפואתו ששב ורפא לו:

בבית עולמים. או יאמר על זה הדרך ביום טהרת המצרע זאת תהיה תורתו, ואז היה המעוט על הקרבתו ולא על ביום, ואין בסדר זה תוספת אפלו אות אחת. ובדרש דרשו (ויק"ר פט"ו ב) מיתור הכתוב זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע וצריך לדעת למה רמז הדבר במקום זה בזמן טהרה. ונראה כי לצד שבה הכתוב לומר הקצת צפרים לזה הקדים לתת טעם כי לצד שחטאו הוא בשביל לשון הרע לזה תהיה תורתו זאת להביא צפרים המצפצפים דגמתו:

עוד נראה לפרש על זה הדרך להיות שהצרעת כפי הטבע חכונתו תתנה מעפשות וזהו הגוף והנבחרת המרה אשר תתגבר באדם ועושה רשם בכשורו, ודבר זה יסובבנו העצבון וצרות הלב ושממון השכל, והרפואה הטבעית לזה הוא הרחיקת העצבון וענינים המרחיבים לבו של אדם ומשמחים אותו, והנה בבואו נגע צרעת על האדם יכול אדם לומר כי חלי טבעי הוא אשר יקרה להאדם, ובאמר לו כי הוא זה בשביל לשון הרע לא יאמין ולא יצדיק הדברים, לזה נתחכם אל עליון וצוה

זאת תהיה תורת. כל הכתוב מיתור, שלא היה לו לומר אלא כי יטהר המצרע והובא אל הכהן וגו'. ובתורת כהנים דרשו תבת זאת למעט טהרת המצרע במקמה, שלא יהיה אלא בבית עולמים, ותבת תהיה לרבות שיטהרו מצרעים בזמן הזה, וכמעשה רבי טרפון (ירושלמי פ"ב ה"ב. ת"כ פסוק ד') שהראה מקל שטהר בו מצרעים בזמן הזה, ותבת תורת לומר שהנגע שחלק בטמאת מצרע שיש לו מחלט בראית כהן פעם ראשונה ויש בהסגר שבווע וכדומה אף על פי כן תורת מצרע אחת היא ותבת ביום לומר שאין טהרת מצרע אלא ביום ולא בלילה, ואמרו יכול אף לקיימת צפרים וכו' תלמוד לומר זאת עד כאן. הנה תבת זאת דרש ממנה למעט טהרת מצרע במקמה ודרש ממנה למעט לקיימת צפרים ביום, הטעם, לצד שקדמה לזכרון הטהרה וזכרון ביום מעט בשניהם, שאם לא היתה כוננת ה' למעט אלא באחת מהנה היה לו להסמיך המעוט לאחד על זה הדרך תורת המצרע זאת תהיה ביום, ואז יהיה המעוט על ביום ולא על תורת המצרע אם צריך

והובא וגו'. הדרך לומר והובא וגו', לצד שאמר ביום טהרתו חש שיששב אדם שהכתוב קראו טהור במה שהוסר נגעו ואין

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 97)

שהנגעים באין על לשון הרע. . על גסות הרוח (רש"י יד, ד) לשון הרע, שהוא חטא חיצוני, המתבטא בדבור בלבד (פּטפּוּטִי דְבָרִים) - מביא נגעי עור הבשר, המופיעים בחלקי הגוף החיצוניים והנחותרים יותר. גסות הרוח, שמקומה פנימי ועמוק יותר בנפש האדם - מביאה נגעים המופיעים בראש (או בזקן), האבר החשוב ביותר בגוף האדם. אור החיים

ה) וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל-כלי-חרש על-מים חיים:

על-מים חיים • נותן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נכר בהם, וכמה הן? רביעית.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

פי לא הזכיר התנא ב' הצוויים בכריתא עם הג' דברים לצד שבדרשת תורת המצרע אינם נכללים אלא דברים שהם בגוף הסהרה, שהרי מעט הרבה מעשים מאמרו זאת, וזולת אמרו וצוה הכהן היו הצוויים גם כן מתמעטים, לזה לא הזכיר אלא פרטים הנדרשים מאמרו תורת המצרע אבל הצוויים אין זה מקומן ויחד להם הפתוב הדבר במקומו ואמר וצוה הכהן וגו', וסמך התנא על מה שעתיד לפרש בפרשת וצוה הכהן צוויי בכהן:

אלא שראיתי לרמב"ם (הלכות ט"ז פ"א ה"ה) כתב שאין צריך בכהן אלא שחיתת צפרים והנאות ותגלחת ולא הזכיר כלל ענין צוויים שיהיה בכהן, ואדרבה כלל דבר שזה ואמר ושאר הדברים בין בכהן בין בישראל, והגם שבתוספתא בפרק ח' דנגעים תניא כדברי רמב"ם שאין צריך שיהיה בכהן אלא ג' דברים ושאר הדברים בכל אדם ושם לא הזכיר ענין צוויי בכהן. מן הסתם לא נעמיד התוספתא דלא קמאן ונאמר גם כן שהתנא באר הדברים במקום אחר, וגם שמבאר הוא בתורה שהצווי הוא בכהן ולא הצרף לאמרו מה שאין כן רמב"ם שצריך הוא לבאר הדבר, ואינו כל כך הדבר מבאר בתורה שנדחק לומר שגם רמב"ם לא הצרף לכתבו, שהרי רואים אנו שהתנאים הצרכו לדרש הדבר מהכתוב. ואין לומר דסובר רמב"ם שפשט התוספתא שאמרה ושאר הדברים בכל אדם משמע אפלו הצוויים ודלא כרבי יהודה ורבי. אם נאמר כן תקשה עוד, כי דבר פשוט הוא כי אין לחוש לתוספתא כזו שאינה לא כרבי יהודה ולא כרבי שהובאו דבריהם בספרא דבי רב המזקק. ואפשר לומר שסובר רמב"ם מכח בריתא ראשונה דתורת כהנים שהזכיר דברים הצריכין כהן בדרשת פסוק תורת המצרע שכל אותם הדברים הם תורה לעפובא, ודרשת וצוה הכהן היא על זה הדרך שהכהן הוא וצוה לעשות הדברים והוא דרך כבוד שיהיו הדברים נעשים על פיו ובמאמרו על דרך ועל פיה ישק כל עמי (מקץ מיא מ). והוא אמרו הצוויי בכהן לגזר על הדבר ואחרים

הדבר לתקמים להבחין בדברים: עוד נראה לומר כי על כל פנים פשט הפתוב כשאמר וצוה הכהן ולקח וגו' פנתו באמרו ולקח הוא על הכהן, כי אין צריך הפתוב להזכיר הכהן על כל דבר ודבר, מה תאמר שיאמר וצוה ולקח הכהן, אז היינו אומרים בעינינו נכון שאין הצוויי בכהן לפי שאחר זכרונו לבסוף, מה שאין כן אמרו וצוה הכהן שהזכיר הכהן בתחלה כל מה שיבאר מהמעשה אחר כך וכן למזכר קדם. ומעתה כשאמר הפתוב הראשון וצוה הכהן ולקח, פשט הפתוב הוא שהכהן וצוה והוא יקח, אלא ממה שאמר הפתוב אחר כך וצוה הכהן ושחט הרי זה מראה באצבע כי מה שאמר הפתוב ולקח אינו חוזר אל הכהן, שאם בכהן מדבר הפתוב עד עתה למה הצרף לומר וצוה הכהן פעם ב' הלא בכהן מדבר עד עתה ולא היה לו לומר אלא וצוה ושחט ואני יודע שבכהן מדבר, אלא ודאי שאפסוקיה אחר, ואיזה הוא, ולקח הקודם לה שמדבר בכל אדם, לזה לכלי עלמא בין רבי יהודה בין רבי סוברים בפסוק ראשון וצוה הכהן ולקח כל האדם, מה שאין כן פסוק ב' שאין לנו הכרח סובר רבי כי מקרא עומד בפשוטו וצוה הכהן ושחט גם כן הכהן הסמוך לו. ורבי יהודה סובר יגיד עליו רעו אחר שנתגלה לנו מפסוק ראשון שאין חוזרת תבת ולקח אל הכהן הסמוך כמו כן פסוק ב' ותפרש בקטב ראשון:

אלא שראיתי שדרשו שם בתורת כהנים בתחלת הפרשה וזה לשונם תורת המצרע בכהן וכו', אין לי אלא סהרתו וטמאתו בכהן מנין שחיתת צפרים והנאות וכו' ותגלחתו, תלמוד לומר תורת המצרע בכהן, יכול אף לקיחת צפרים ושלוח צפרים וכבוס וכו' בכהן תלמוד לומר זאת ע"כ. הנה מפשט הבריתא משמע כי אין צריך שיהיה בכהן אלא שלשה פרטים הרשומים דוקא ואם כן אין צריך שיהיה הכהן לא על הלקיחה ולא על השחיטה ומב' הבריתות משמע להדיא דלכלי עלמא בין לרבי יהודה בין לרבי צריך שיהיה הכהן ב' דברים. ואולי

תנאי בדבר, לזה אמר והובא וגו' פרוש תדא ועוד, סהרתו, והובא אל וגו'. וכו' אמרו (תו"ס) שלא ישקה. וטעם אמרו והובא ולא אמר ובא. אולי שחיטתו בית דין או תוקפו כהן לבוא, וכמו כן מה שאמר הפתוב נגע צרעת וגו' והובא אל הכהן וכו' לומר שחיטתו לבוא אם נתעצל: ד) וצוה הכהן ולקח וגו'. רז"ל בתורת כהנים אמרו צוויי בכהן ולקיחה בכל אדם. ודרשו בפסוק שאמר זה וצוה הכהן ושחט צוויי בכהן שחיתה בכל אדם דברי רבי יהודה בר רבי יוסי רבי אומר אף שחיתה בכהן ע"כ. קשה למה לא נחלקו רבי יהודה ורבי אלא בפסוק שני ולא בראשון. ואם לצד כי וצוה ולקח אין דבר להלביש בצוויי לבד הלקיחה, גם וצוה ושחט אין ידוע מה יש בצוויי לבד השחיטה, ואדרבה בצוויי ולקח יש לנו לומר שיכנון לומר וצוה שביאו לפניו הצפרים וקחם הוא מיד המביאים וב' מצות צריכין להיות בכהן מה שאין כן וצוה ושחט אם נאמר שהכהן הוא שישחט במה נלביש הצוויי: וראיתי לבעל קרבן אהרן שקתב שהמצוה היא שישצו להביא לפניו הב' צפרים לבחר מהם אחת המיחדת והמבדלת. וטעם שלא חלק רבי בפסוק ראשון הוא לצד שלא מצא במה ילביש המצוה ע"כ. ואין דבריו נראים כי מצוה זו של הברירה שצריך שתהיה בידי כהן אינה נשמעת מאמרו וצוה, ואדרבה יש לנו לומר שכונת הפתוב הוא לומר שיהיה לברר האחת ויהיה לומר הפתוב שמצות הברור על ידי כהן והברור על ידי הזולת והשחיטה בכהן, ועל כל פנים יכול הוא רבי לפרש בפסוק ראשון כדרך שפרש בפסוק ב'. והיה נראה לפרש ששעם שחלק רבי וסבר שהשחיטה גם כן בכהן לא לצד משמעות הפתוב אלא לצד מה שהוא הענין. כי צוה ה' שתהיה השחיטה אל כלי חרס על מים חיים, ושחיטה זו אינה בחינת שחיטה לבד שהרי יש עמה מעשה אחר שישחט אל כלי וגו', וזה עקר הכנת הסהרה, ולזה אמר שצריך על ידי כהן, מה שאין כן בפסוק ראשון שאין בלקיחת הצפרים מעשה סהרה, והתורה מסרה

ו ית צפרא חיתא יסב יתה וית אעא דארזא
 וית צבע זהורי וית אזובא ויטבול יתהון
 וית צפרא חיתא בדמא דצפרא דנכיסא על
 מי מבוע :

ו) אַתְּ-הַצֵּפֶר הַחִיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת-עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת-שָׁנִי
 הַתּוֹלַעַת וְאֶת-הָאֵזוֹב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֵּפֶר הַחִיָּה
 בְּדָם הַצֵּפֶר הַשְּׁחֵטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים :

ש"י אַתְּ-הַצֵּפֶר הַחִיָּה יִקַּח אֹתָהּ • מִלְמַד שְׁאִינוּ אוֹגְדִים עִמָּהּ, אֲלֵא מִפְּרִיֶשֶׁה לַעֲצָמָה, אֲבָל הַעֵץ וְהָאֵזוֹב כְּרוֹכִים
 יחד בלשון הזהירות, כַּעֲנִין שְׁנָאֵמֶר: "וְאֶת-עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת-שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת-הָאֵזוֹב", קִיחָה אַחַת לְשִׁלְשָׁתָן. יְכוּל, כָּשֶׁם שְׁאִינָה בְּכָלֵל אֲגַדָּה, כֵּן לֹא תִהְיֶה בְּכָלֵל טְבִילָה? תִּלְמוּד לומר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֵּפֶר הַחִיָּה", הַחִיָּה אֶת
 הַצֵּפֶר לְכָלֵל טְבִילָה.

ו ינדי על דמדכי מן סגירותא שבע זמני
 וידכנה וישלח ית צפרא חיתא על אפי
 חקלא :

ו) וְהִזָּה עַל הַמַּטְהָר מִן-הַצֵּרַעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהְרוּ
 וְשִׁלַּח אֶת-הַצֵּפֶר הַחִיָּה עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה: אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

שאינו צריך ז' פעמים, תבוא סכרת הסובר
 לומר כי בזה הסיר הכתוב טעות שפגגו
 והצדיק לומר כי הנאת ז' פעמים היא יותר
 גדולה וישנה במצדע ולא בטמא מת, וחזרו
 אני וכן להביא לו ג' וז' מטמא מת, וכן אם
 היה אומר וטהרו וגו'. וכדי שלא יחזיק דעתך
 דרך זה לומר איך יבוא הכתוב למעט סכרא
 שאינה אמתית, הלא תמצא שאמרו (ברכות כ"ז)
 בכמה מקומות עליך אמר קרא פרוש הגם
 שאין דעתו כו', הרי שהתנא יבאר הכתוב שבא
 לסכרא שאין דעתו מסכמת לה שיחוש הכתוב
 לסובר בן יהבן:

ו ראייתי להרב המפלא הר"ר רזאניש זצוק"ל
 בספר הנקבד משנה למלך (הלכות חמץ
 ומצה פ"ו ה"א) שהביא בריתא אחת דומה למה
 שלפנינו, דתנא בתורת כהנים פרק י"א וזה
 לשונם הנה חג המצות יום זה טעון מצה
 ואין חג הסוכות טעון מצה, שהיה בדיון, ומה
 אם זה שאינו טעון סכה טעון מצה זה שטעון
 סכה אינו דין שישטען מצה, תלמוד לומר הנה
 חג המצות טעון מצה וכו', ושם בפרק י"ד
 תנא וזה לשונם הנה חג הסוכות זה טעון
 סכה ואין חג המצות טעון סכה, שהיה בדיון,
 ומה זה שאינו טעון מצה טעון סכה חג
 המצות שהוא טעון מצה אינו דין שישטען
 סכה, תלמוד לומר הנה זה טעון סכה ואין
 וכו'. והקשה הרב הקשיות עצמם שכתבנו
 בברייתות שהצדע, דרשו מעל ספר הרב
 מה שמתין בזה, ודבריו ז"ל קצת דחוקים,
 ובפרט לכת הפוסקים (מג"ם וכו') שסוכרים
 שפסק דאורייתא שמתר מן התורה לא יעמדו
 דברי הרב עליו השלום למען בדבריו. ולדעתי
 יתבאר הברייתות בדרך עצמו שבארת
 למעלה, והוא כי לצד שיש פרוסום גס יציאת
 מצרים בסכה בבחינה אחת יותר מפרסום גס
 שיש באכילת מצה, כי הרבה פעמים אדם
 אוכל פתו מצה מה שאין בן מעשה סכה
 שיש פרוסום גדול. ובפסח גם בן בחינה אחרת

למעט מן טמאת מת, הנה לא יצדק למעט
 אלא לצד שהנה בא מן הדיון, ודין זה אינו
 אלא כשנאמר שהמצדע אין בו ג' וז' שבה
 ובוא קל וחמר ומה מצדע וכו' באמור בדברי
 הברייתא, אם בן מאמרו מן הצרעת החזיק
 הכתוב דעת זו וחתם עליה כי המצדע אין בו
 ג' וז', ומעתה למה הצדע לומר וטהרו למעט
 מג' וז' הרי כבר נתחייב מהכתוב לומר שאין
 בו ג' וז' מאמרו מן הצרעת. או היה לו לומר
 וטהרו שאין צריך המצדע ג' וז' ולא היה
 צריך לומר מן הצרעת, ואני יודע כי טמא
 מת אין צריך ז' פעמים ממה שהצדע לומר
 וטהרו לסתור הקל וחמר הבא מטמא מת
 להנאת ג' וז' ואין קל וחמר בא אלא אם
 תאמר שאין בא במלמד אלא אחד והבן:

ו נראה לפרש כי להיות שראינו שה צנה
 בטמאת מת הנאת ג' וז' ולא הזכיר
 כמה הנאות והזכיר בטמאת צרעת ז' פעמים
 ולא הזכיר ג' וז', יש סכרא לומר כי סהרת
 רבוי הנאות היא סהרה גדולה יותר מהנאת
 ג' וז' לצד היותם ז' פעמים מה שאין בן
 הנאות ג' וז' שאינם אלא ב' פעמים, וכפי זה
 הצריך הכתוב תקון לטהרת המצדע יותר
 מתקון סהרת טמאת מת, ויש סכרא לומר
 סהרת מספר הנאים היא יותר גדולה של יום
 אחד בלבד יספיק לטהר, ואם בן מה שמצינו
 שה הצריך בטמא מת ג' וז' היא הדרגה גדולה
 מהנאת ז' פעמים, וב' סכרות אלו יתחלקו
 בדעות חכמים, ויהיה חכם שיחשב גדול
 הנאמר בסהרת המצדע יותר מהנאמר בסהרת
 טמא מת, ויהיה חכם שיחשב להפך. והנה
 להחושב כי סהרת ג' וז' יותר יבוא לדון קל
 וחמר מהמצדע להצדע בטמא מת ז' פעמים.
 ולהחושב כי סהרת ז' פעמים חמורה ילמד
 למצדע ג' וז' מטמא מת מקל וחמר. ומעתה
 יתחייב הכתוב לומר ב' המעוטות להסיר טעות
 כל סכרא וסכרא. ואם לא היה אומר אלא
 אחד כגון שיאמר מן הצרעת למעט טמא מת

יעשו, ומשמעות הדברים מגידים בן שאין
 זה לעכוב אלא לכבוד לכהן. ועוד קל וחמר
 הדברים ומה שלוח הצפרים וכו' אמר הכתוב
 שאינו מעכב מפל שפון מצות לקיחה ומצות
 שחיטה. ובי שזמר גם השחיטה בכהן לא
 מכת פסוק וצנה לכהן ושחט אלא מכת דרשת
 תורת המצדע שגם השחיטה היא דומה להנאה
 ותגלחת, והוא תנא ראשון שכלל השחיטה
 עם תגלחת והנאה:

ז) והנה על המטהר מן הצרעת וגו'. צריך
 לדעת למה הצדע לומר מן הצרעת אחר
 שבו מדבר הכתוב. ואולי כי לצד שהנאה זו
 אינה מטהרת אותו בהחלט אלא ביום שפסקה
 ובה מים זוכה ועדין צריך הוא לספירת ז'
 ימים כדין טמאת זב, ותמצא שכל ימי ספרו
 עדין הוא אב הטמאה, וזה אמר המטהר מן
 הצרעת פרוש מגוף הצרעת, ולא מן טמאת
 הצרעת, ולזה אמר לבסוף והנה ביום השביעי
 וגו' וכבס את בגדיו הא למדת שבימי ספרו
 היה מטמא בגדים והנה הוא אב הטמאה,
 ולזה הודיעך כי אינו נטהר אלא מגופו של
 צרעת ואחר שנטהר מהצרעת צריך לישב
 בטמאתו ז' ימים:

וכתורת כהנים דרשו למה הצדע לומר מן
 הצרעת כיון שבו מדבר הכתוב,
 ואמרו כי הצדע לומר מן הצרעת למעט טמא
 מת שלא יטען ז' פעמים, משום שהייתי דן
 קל וחמר ממצדע שאינו טעון ג' וז' ואף על
 פי בן טעון ז' פעמים, טמא מת שטעון ג' וז'
 אינו דין שיהיה טעון ז' פעמים, תלמוד לומר
 מן הצרעת ולא מטמאת מת. ודרשו עוד בסוף
 אותה ברייתא וטהרו מה שהצדע לומר וטהרו
 פי בא למעט המצדע מטענת ג' וז', שזולת
 זה הייתי דן קל וחמר מטמא מת שאינו טעון ז'
 וז' ואף על בן טעון ג' וז', מצדע שטעון ז'
 אינו דין שיהיה טעון ג' וז', תלמוד לומר
 וטהרו פרוש בזה יספיק לטהרו ע"כ. וקשיא
 לי אחר שאמר הכתוב מן הצרעת ודרשונו

וְכַבֵּם הַמַּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וַיְגַלְהוּ אֶת־כָּל־שַׁעְרֵוֹ וַרְחַץ בַּמַּיִם וַיְטַהֵר וְאַחַר יָבֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאֹהֶל־וַשְּׁבַעַת יָמִים:

ש"י וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאֹהֶלֹ • (ת"כ, חולין קמא) מְלַמֵּד שְׁאֵסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטְהָה. אור החיים

ח וַיִּצְבַּע דַּמְדָּמֵי יָת לְבוּשׁוֹהֵי וַיְגַלְהוּ יָת כָּל שַׁעְרֵה וַיִּסְחֵי בְּמַיָּא וַיְדַכֵּי וַיִּתֵּר כֵּן יַעֲלוּ לְמַשְׁרֵיתָא וַיִּתֵּב מִבְּרָא לְמַשְׁכְּנָה שְׁבַעַא יוֹמִין:

ט ויהי ביוםא שביעאה יגלה ית כל שערה ית רישהו וית דקנה וית גביני עינוהי וית כל שערה יגלה ויצבע ית לבושוהי ויסחי ית בסרה במיאי וידכוי:

ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְהוּ אֶת־כָּל־שַׁעְרֵוֹ אֶת־רֵאשׁוֹ וְאֶת־זִקְנוֹ וְאֵת גְּבַת עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שַׁעְרֵוֹ יְגַלְהוּ וְכַבֵּם אֶת־בְּגָדָיו וַרְחַץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וַיְטַהֵר:

ש"י אֶת־כָּל־שַׁעְרֵוֹ וְגו' • כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל, לְהַבִּיא כָּל מְקוֹם כְּנוּס שֶׁעַר וְנִרְאָה. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

היה צריך לומר אלא ורחץ, וכן פרש בעל קרבן אהרן. וקשה והלא כבר מעט הכתוב ביאת מים חיים במצרע בפרשת זב, כדחנניא שם (ט"ו י"ג) בתורת כהנים ורחץ בשור במים חיים הזב טעון מים חיים ואין המצרע טעון מים חיים, והלא דין הוא ומה אם הזב וכו' תלמוד לומר בשור במים חיים הזב טעון וכו' ואין המצרע טעון וכו' ע"כ, משמע כי מיתור תבת בשור דורש פן, וכן פרש הרב בעל קרבן אהרן, אם כן למה הצרף לומר במים. ואפשר לומר כי עקר דרשת התנא הוא מיתור תבת במים ממנה דורש לרבות מי מקנה, ותבת בשור אצטרף למעט בגדיו, כמו שדרש שם גם כן בתורת כהנים, ומה שסמך גם כן לה מעוט מים חיים במצרע, באגב, וסמך על יתור תבת במים, וכן לא קשיא למה דורש מתבת בשור, ב' דרשות. ובעל קרבן אהרן פרש כי דורש ממה שלא אמר ורחץ הזב ואמר בשור, ולדברנו אין אנו צריכין לזה. ומה שדרשו בתורת כהנים בפרשת צו בפסוק (ו' כ"א) ומרק ושטף במים האמור בכלי שנתבשלה בו חטאת וזה לשונם ושטף יכול במ' סאה תלמוד לומר במים כל שהן, במים ולא בינן ולא במזוג ע"כ. אין לדמות יתור במים האמור בחטאת ליתור במים האמור כאן, כי שם אם לא אמר במים לא הייתי מצריכו אלא מ' סאה מי מקנה שאין לנו צד לומר שצריך מים חיים לומר שגב הכתוב למעטו ומכרח לומר שגב למעט גופן של מ' סאה, מה שאין כן במים האמור כאן בינן שיש צד לומר שצריכין מים חיים וכן יתור במים שדינן ליה למעט מים חיים, והבא לומר שממעט מ' סאה עליו להביא ראיה מנזן. ומה שהוסיף שם לדרש במים ולא בינן וכו', אין זה אלא מהמשמעות ולא מהיתור, ועינן פסוק שאחר זה ישוב הענין באופן אחר:

ט) ורחץ את בשורו במים. צריך לדעת למה אמר בשור, לפי מה שמצינו שדרשו ז"ל במה שכתוב בזב (ט"ו י"ג) ורחץ בשור למה

ובתורת כהנים מצאתי שאמרו וזה לשונם וכבס מה בא ללמד אם ללמד שטמא בגדים במגע קל וחמר מבמי ספרו וכו', אלא אהד מלטמא משקב ומושב ואחד מלטמא במגע ע"כ. וכפי זה אמר וכבס וגו' לומר שפסקה טמאת משקב ומושב. והנה עקר הכרח דרשת תורת כהנים אינה אלא מכח קשיתניו, ולא הצרכו לפרשה לצד פשיטותה, כי זולת קשיתניו אין הכרח אמרו מה בא ללמד הכרח, כי מי אמר לנו שבא ללמד דלמא בא לעצמו שצריך לכבס בגדיו יום שנטקה מהצרעת ויום גמר ספירת ז' ימים כמו שמצינו שצוה ה' לגלח כל שערו ולרחץ כל בשורו ביום שנטקה וסוף ימי הספירה כמו כן צוה ה' על הכבוס. אלא ודאי עקר קשיתו היא שלא יכבס אם צדו מטמא בגדים, ולזה בהכרח אתה אומר שלא בא אלא ללמד דבר ולזה אמר מה בא ללמד אם ללמד וכו' קל וחמר הוא ורחץ וכו':

וראיתי לרבנו הלל שכתב למחק גרסת לטמא משקב ומושב מכח ההוא שאמרו באלו דברים (פסחים י"ז): דב תמור מצרע שטמא משקב ומושב, וגורם לטמא בביאה. ולדבריו צריך למחק כמה בריתות גם כן הבאים שם בתורת כהנים דקמני שהמצרע מטמא משקב ומושב. וכבר דחה דבריו הרב בעל קרבן אהרן בדחיה שאין אחריה סמיכה. ומה שאמרו באלו דברים שהזב תמור מצרע, כן הוא כפי האמת שבימי ספרו של זב מטמא משקב ומושב וימי ספרו של מצרע אינו מטמא משקב ומושב, והוא הדבר שלמדנו מאמרו וכבס המטהר ב' פעמים וכן פסקו רמב"ם וכל הפוסקים, ורבנו הלל לא כן בנה אל הנכון:

ורחץ במים וגו'. בתורת כהנים אמרו וזה לשונם במים אפלו במי מקנה, והלא דין הוא זב שאינו טעון הית מים חיים טעון ביאת מים חיים מצרע שטעון וכו'. תלמוד לומר ורחץ במים אפלו וכו' ע"כ. פשט דבריהם הוא שדורשים יתור תבת במים שלא

יש בו שהוא יותר פרוסם הנס בעתו ובזמנו שהוא בט"ו בניסן, וכבוא חכם שתהיה לו הסכרא להגדיל פרוסם נס סכה שהוא גדול מפרוסם אכילת מצה, וידון קל וחמר לסכה שטעונה מצה, ויאמר ומה חג המצות שלא הצריך בו ה' כל כך פרוסם על כל פנים חייבו במצה לצד שהוא דבר הצריך על כל פנים, סכה שראינו שהוא פרוסם גדול אינו דין שצריך מצה, תלמוד לומר הזה חג המצות, ותבוא סכרא אחרת שתדון בהפך ויאמר כי ידידה נצח ודחה סכרא שנגדו ממה שמעט סכה שאין בה מצה ועקר הפרוסם הוא המצה וידון לחיוב סכה בפסח בקל וחמר מסכה שלא הצריך בה ה' מצה ואף על פי כן הצריך סכה, תלמוד לומר הזה חג הסוכות ונדע שהתנא דורש המעוטיין לב' הסכרות, בהעיר בקל וחמר ראשון שעשה התנא, איך הוציא מפיו קל וחמר ועדין אינו יודע אם אינו טעון אלא אהד או שנים, ובמה שפרשתי כבוא על נכון. ומה שכתב הרב הגדול בעל משנה למלך שלא היינו יודעים באיזה מקום נאמר הקל וחמר ומספקה היינו אומרים שחג המצות טעון סכה וחסג הסכות טעון מצה ע"כ. אין דבריו ז"ל מוכרחים, כי בינן שאין אתה יכול לדון קל וחמר לצד שאינה יכול לומר ומה זה שאינו טעון אלא זה כי מי אמר לה שאינו טעון אלא זה ודלמא תדון הקל וחמר להפך ויהיה טעון ב', וכן לצד האחר אין אני יכול לעשות הקל וחמר מהטעם עצמו, ומעתה יעמד כל אהד בשלו ולא תדון קל וחמר, אם לא שתאמר שיש פן לומר קל וחמר מצד אהד ויש פן לומר הקל וחמר מצד אחר וחסג הכתוב לב' הצדדין, והוא הדרך שפרשתי:

ח) וכבס המטהר וגו'. צריך לדעת כבוס זה למה בינן שעודנו מטמא בגדים בימי ספרו, וגם למה שפרשתי (פסוק ז') כי טמאה זו שמכבס בגדיו עליו היא הפסקת הצרעת כמו שדיקתי מאמרו מן הצרעת, אף על פי כן לא יכבס בגדיו ועודנו מטמא אותם.

י וּבִיּוֹמָא תְּמִינָאָה יִסַּב תְּרִין אַמְרִין שְׁלֵמִין
 וְאַמְרַתָּא חֲדָא בַּת שְׁמַתָּא שְׁלֵמַתָּא וְתִלְתָּא
 עֶסְרוֹנִין סְלֵמַתָּא מִנְחַתָּא דְּפִילָא בְּמִשְׁחָ וְלִגְנָא
 חַד דְּמִשְׁחָא :

(י) וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כִבָּשִׁים תְּמִימִם וּכְבֹשֶׁת אַחַת
 בַּת־שְׁנַתָּה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
 בְּשֶׁמֶן וְלֶגְ אֶחָד שֶׁמֶן :

יז"י • וּכְבֹשֶׁת אַחַת • לַחֲטָאת. וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים • לְנֹסְפֵי שְׁלֹשָׁה כְּבָשִׁים הַלְלוּ, שֶׁחֲטָאתוּ וְאַשְׁמוּ שֶׁל מִצְרַע טְעוּנִין
 נֹסְכִים (סוטה יז). • וְלֶגְ אֶחָד שֶׁמֶן • לְהִזוּת עָלָיו שֶׁבַע וְלִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּךְ אֲזוּוֹ וּמִתֵּן בְּהוֹנוֹת.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ואמר והוכא פי' מעצמו והוכא פי' מעצמו יתקרב פי מעשיו
 יקרבוהו ויקרא קרוב דכתיב שלום וגו' ולקרוב
 ואז ויצא ה' ונלקח וגו' והוא אומר ויצא
 הפנה אל מחוץ למחנה שהוא חוץ למחנה
 שכינתו לחוצה לארץ מקום טמא ששם
 בעונותינו הם גולים בני ישראל וראה והנה
 נפשא הנגע שבצעדו בא הצרעת שחזרו
 בתשובה ונטהרו וצוה הפנה ולקח למטה
 שתי צפרים חיות טהורות הם ב' משיחים
 ונקרא צפור כי כן יתפנו נשמות העליונות
 כידוע ועוד מצינו שיתפנה הגואל לצפור וזה
 לך לשון הזכר בפרשת בלק ומההוא מערתא
 יסגא חד עופא וברכא אלאה דישלט בעלמא
 ז'ליה יתייבב מלכותא וכו' ע"כ ומצינו שאמרו
 ז"ל ששני משיחי ישראל הם משיח בן אפרים
 ומשיח בן דוד ובתחלה יתגלה משיח בן דוד
 אפרים וימות ואחר כך יתגלה משיח בן דוד
 וינגד ב' אלו אמר ולקח למטה ב' צפרים
 חיות טהורות כל אלו הפנויים הם מעלות
 הקדושה כידוע ליוצאי מצרית ואמרו וצץ ארז
 ושני תולעת ואזב רמז לזכות ג' אבות עץ
 ארז הוא אברהם שהוא האדם הגדול בענקים
 ושני תולעת יעקב על דרך אומר אל תיראי
 תולעת יעקב ואזוב הוא יצחק שהוא בחינת
 הגבורה שצריך צרוף זכות שלשתן ואמר
 וישחט כאן רמז להריגת משיח בן אפרים
 במאמר ותברך, אל כלי חרש על מים חיים
 פי' בשביל פפרת העם פדיון נפשם וכנה
 אותם כלי חרש על דרך וייצר ה' אלהים את
 האדם עפר מן האדמה שהוא כלי חרס והפנה
 בנה לצד שושאריו ככלי חרס שעומד לשבירה
 לצד גרעון התורה המתניחסת למים חיים על
 סבת מים חיים שאין בישראל תורה ועל זה
 תשחט הצפור האחת גם באמצעות דבר זה
 ילבש ה' בגדי נקם הפך מדותיו הרחמים
 וינעשה כלה לגוים המרעים, וממוצא דבר
 אתה יודע שאם יהיה בהם תורה לא ימות
 הצדיק, ותמצא שכתב האר"י ז"ל שצריך
 לכוון בתפלה הקבועה להתפלל על זה הצדיק
 שלא ימות פי' כי באמצעות התפלה יתברכה
 זכותו ויעמד חי ויבטל גזרת מות ממנו,
 ואמר את הצפור החיה שהוא משיח בן דוד
 יקח אותה הקדוש ברוך הוא ויצרף עמו זכות
 האבות ויצרף נקמת הצדיק שנהרג והוא
 אומר יקח אתה ואת עץ וגו' וטבל אותו

טקרת המצרע אחת היא ומשפט מים חיים
 שאמר הכתוב במצרע בטקרה א' וסובב לדון
 קל וחמור אפלו על טקרה ב' ואם כן כשכא
 המעוט בטקרה ב' פאלו בא גם בטקרה א'
 ולא היה צריך, זו אינה קשאי, שהייתי אומר
 כי ממה שלא מעט הכתוב אלא בטקרה ב'
 ולא בטקרה א' בזה עקר לי סברא שהייתי
 אומר שכל טקרת המצרע אחת היא והייתי
 מצריך במצרע ביאת מים חיים בב' טבילות
 תלמוד לומר בשרו במים בטבילה ב' למעט
 ביאת מים חיים והניח הקל וחמור מחד
 לטבילה ראשונה דוקא, תלמוד לומר במים
 בטבילה ראשונה שאפלו טבילה ראשונה שיש
 בה הזאת מים חיים אין צריכה ביאת מים
 חיים. אלא עדין יש לנו לומר שבטבילה ב'
 הוא שממעט בשרו אבל טבילה ראשונה לא
 מעט להדיא בשרו וכמו שפרשתי אם לא
 היה אומר בשרו בפסוק ב', וידיים מוכיחות
 על הדבר ממה שדקדק הכתוב לומר בשרו
 בטקרה ב' ולא בטקרה ראשונה הרי זה מראה
 באצבע כי בטקרה א' צריך ביאת מים חיים
 לבשרו. ומעתה באנו למה שהצרכו לדרש
 מבשרו שאמר הכתוב קרב שבא למעט בשרו
 של מצרע והקשינו למה הצריך והלא כבר
 נתמעט מתבת במים, מעתה אין קשיא כי
 צריך מעוט זה גם כן למעט גם טבילת גופו,
 ומה שקבע התנא המעוט שעל גופו מתבת
 במים, עקר דרשתו הוא מבשרו האמונה קרב
 וקבע התנא עקר הדין במקומו והבן:
 ובדרך רמז תרמו הפרשה על גלות ישראל
 על דרך אומר בספר הזכר כי או"ה
 לישראל הם בחינת הצרעת וישלטו בהם לצד
 הטעם עצמו שסובב הצרעת ותמצא גם כן
 שאמרו ז"ל שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא
 לצד שלא היה בהם בעלי לשון הרע דכתיב
 ושאלה אשה וגו' ודבר זה היה בימים י"ב
 חדש וכו' גם אין לך דבר שמרחיק האדם
 מן קונו כלשון הרע, ולזה אמרה התורה זאת
 תהיה תורת המצרע שהוא עם בני ישראל
 שנצטרע בגויע בני אדם הטמאים ביום טהרתו
 שיטהר לשונו ודרכיו, והוכא אל הפנה כי
 ה' ב"ה יתפנה בשם פנה כאמור בספר הזכר
 בפסוק והוכא אל הפנה ואמר והוכא לצד
 שנתרחק עקשו יתקרב ובא אל הפנה ומכך
 ומכך כי מי גוי גדול וגו' אלהים קרבים אליו,

אמר בשרו ודרשו למעט מצרע ולמעט בגדיו,
 ב' דרשות הללו לא יצדקו ביתור בשרו האמור
 כאן. גם למה אמר במים יתרה וכאן לא יצדק
 מה שדרשו בפסוק ראשון, משום כי בטקרה
 ראשונה היה לנו לטעות להצריכו מים חיים
 ממה שיש בהזאתו מים חיים ובטקרה ב'
 אין לנו מקום לדון בה מים חיים. ואם באת
 לומר שכל טקרת המצרע ענין אחד הוא, אם
 כן הרי כבר מעט מים חיים אפלו בטקרה
 שיש בה להדיא מים חיים. ויש לומר משום
 שהיה מקום לבעל הדין לחלק ולומר לא
 מעט הכתוב ביאת מים חיים מהמצרע אלא
 לטקרה ראשונה שאין עולה בה מטמאתו
 קרב שנטקה לחלוטין מטמאתו אבל טקרה
 שניה שעולה בה מטמאתו לחלוטין כטקרת
 זב עדין אני דן במקומו שלא יגרע מהבן
 וצריך ביאת מים חיים, והגם שבטקרה זו
 אין בה הזאת מים חיים שהוא כח הקל
 וחמור, אף על פי כן טקרת המצרע ענין אחד
 הוא כלה תלמוד לומר במים פעם ב' לומר
 שאפלו בטקרה המעלהו מכל טמאה אין צריך
 ביאת מים חיים קרב, ודקדק לומר בשרו
 שעליו בא המשפט בקרב שצריך ביאת מים
 חיים, וזולת זכרון בשרו פאן הייתי אומר
 שלא מעט מים חיים אלא לכליו אבל בשרו
 עודנו נדון בקל וחמור מהבן, והגם שכליו
 אינם באים בקל וחמור מהבן שצריך הכתוב
 למעטם וכשנבוא לדון קל וחמור מהבן נאמר
 דיו לבא מן הדין להיות כפדון מה הנדון
 גופו ולא כלי וכו', אף על פי כן עדין יש
 מקום לחוש להבא לסבר ולומר מין שמצינו
 שהצריך בהזאתו מים חיים, גם כלי צריכין
 מים חיים תלמוד לומר ורחץ בשרו במים
 יתרה לומר שעולה במי מקנה אפלו בשרו:
 ואם תאמר יאמר הכתוב ורחץ בשרו במים
 ולא יצריך לומר במים בפסוק אחר.
 משום שהייתי אומר לא מעט הכתוב ביאת
 מים חיים אלא בטקרה ב' שאין בה משפט
 הזאת מים חיים מה שאין כן טבילה ראשונה
 שמצינו שהצריך ה' הזאת מים חיים עדין
 אני דן קל וחמור מזה תלמוד לומר במים.
 ואין להקשות על זה כי אין אנו יכולין לומר
 שלא בא המעוט אלא בטקרה ב' משום שאין
 בה הזאת מים חיים אלא משום קל וחמור
 והקל וחמור אינו חל אלא אם תאמר כל

(יא) וְהֵעֵמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהָר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהָר וְאָתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

יֵא וְיִקִּים כִּהְנֵא דְמַדְבִּי יֵת גְּבָרָא דְמַדְבִּי וְיִתְהוֹן קָדָם יְיָ בְּתַרְעַ מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

כז"י < לִפְנֵי ה' > (מנחות צא. כלים פ"א) • בְּשַׁעַר נִקְנוֹר וְלֹא בְּעֵזְרָה עֲצָמָה, לְפִי שֶׁהוּא מְחַסֵּר כְּפוּרִים. אור החיים

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּבֵשׁ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם וְאֶת־לֶג הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

יב וְיִסַּב כִּהְנֵא יֵת אֲמָרָא חֲדָא וְיִקְרַב יֵתָה לְאַשְׁמָא וְיֵת לְגַא דְמִשְׁחָא וְאָרִים יֵתְהוֹן אֲרָמָא קָדָם יְיָ:

כט"י < וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם > • יִקְרִיבְנוּ לְתוֹךְ הָעֵזְרָה לְשֵׁם אֲשֶׁם. וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי. וְהִנִּיף אֹתָם • אֵת הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֶּג.

♦ יום שני כ"ט אדר ב' ♦

(יג) וְשַׁחַט אֶת־הַכֹּבֵשׁ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־הֶעֱלָה בַּמָּקוֹם הַקָּדֵשׁ כִּי כַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִפְנֵי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא:

יג וְיִכּוּס יֵת אֲמָרָא בְּאֵתֵר דִּי יְכוּס יֵת חֲטָאתָא וְיֵת עֲלֵתָא בְּאֵתֵר קִדִּישׁ אָרִי כַחֲטָאתָא אֲשִׁמָּא הוּא לְכַהְנָא קֹדֶשׁ קוּדְשִׁין הוּא:

כט"י < בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו' > • עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ בְּצִפּוֹן, וּמַה תִּלְמִיד לּוֹמֵר? וְהֲלֹא כִּבְר נֶאֱמַר בְּתוֹרַת אֲשֶׁם בְּפִרְשַׁת "צוֹ אֵת אֶהְרֹן", שֶׁהָאֲשֶׁם טְעוֹן שְׁחִיטָתוֹ בְּצִפּוֹן? לְפִי שֶׁיֵּצֵא זֶה מִכָּלל אֲשֶׁמֹת לְדוֹן בְּהֶעֱמָדָה. (ובחיים כ) יְכוּל תְּהֵא שְׁחִיטָתוֹ בַּמָּקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לְכֹךְ נֶאֱמַר: "וְשַׁחַט... בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו'". כִּי כַחֲטָאת • כִּי כָּל הַחֲטָאוֹת.

אור החיים על התורה - מהדורת גלוס, אברמוביץ

צִרְעַת לְזֶה אָמַר הַמַּטְהָר, וְלֹא הִסְפִּיק לּוֹמַר הַמַּטְהָר וְלֹא יֵאמֵר הָאִישׁ, מִשּׁוּם לְצַד שֵׁישׁ בְּמִשְׁפָּט זֶה גַם הַקְּטָנִים בְּנוֹפֵר תְּבוּא הַסִּבְרָא לּוֹמַר שְׂלֵא צִוָּה ה' לִכְהֵן לְהַעֲמִיד הַמִּצְוֶה לִפְנֵי ה' שֶׁהוּא חוּץ לְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל אֲלֵא מִי שֶׁהוּא קָטָן שְׁמֹן הַסֵּתֶם אֵינּוּ יוֹדֵעַ שְׂאִין לִכְנֹס לְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל קָדָם הַקְּרִיבָת טְהוֹרָתוֹ אֲבָל גְּדוּל נֶאֱמַר אֵין חוֹבָה עַל הַכֹּהֵן לְהַעֲמִידוֹ לְצַד שִׂיּוּדֵע הוּא תִלְמִיד לּוֹמַר וְהַעֲמִיד הָאִישׁ הַגֵּם שֶׁהוּא אִישׁ עַל הַכֹּהֵן הַמִּצְוֶה לְהַעֲמִידוֹ חוּץ לְעִזְרַת כִּהְנִים דְּרָשׁוּ טַעַם אוֹמְרוֹ הָאִישׁ מִלֵּא יִתְרָה לְמַעַט חֲטָאת וְעוֹלָה מִתְנוּפָה, וְאַחַר כֵּךְ אָמַר הַכֹּהֵן מַעוּט אַחַר דְּכֵתִיב אוֹתוֹ לְאַשֶׁם לְמַעַט גַּם אֵת הָאִישׁ שְׂאִינּוּ טְעוֹן תְּנוּפָה אֲלֵא אֲשֶׁם וְלֹג שְׁמֹן לְבַד. וְאִם תֵּאמַר אִם הָאִישׁ הוּא מְמַעַט מִתְנוּפָה מֵאוֹמְרוֹ אוֹתוֹ לְאַשֶׁם וְהִנִּיף וְלֹא הָאִישׁ אֵיךְ יָבֹא לְמַעַט אַחֲרִים בְּדָבָר שְׂאִין בּו. זֶה אֵינּוּ קָשִׁיךְ כִּי יָבֹא הַמַּעוּט בְּהֵם בְּאֵם אֵינּוּ עֵנְיָן. וְלִזְוֶה תִמְצָא שְׂדֻקְדָק הַתְּנָא בְּבִרְיָתָא (בְּתוֹ"כ כ"א) וְזֶה לְשׁוֹנָם תִּלְמִיד לּוֹמַר הָאִישׁ לֹא חֲטָאת וְלֹא עוֹלָה וְלֹא אָמַר זְכוּרֹן הַתְּנוּפָה, נִתְחַנֵּן בְּזֶה לּוֹמַר שְׁחֵבַת הָאִישׁ בָּאָה לְמַעַט חֲטָאת וְעוֹלָה מִדִּין אַחַד, וְהֵגַם שְׂאִין הַדָּבָר שְׁנִתְמַעַט מִמֶּנּוּ בְּאִישׁ, הַדָּבָר מְסוּר לְחֻקִּים לִידַע מַהוּ. וְכֵן תִּשְׁכַּח מִשְׁמַעוֹת בְּרִיתָא זו בְּתוֹרַת כִּהְנִים שֶׁהִיא קָשָׁה הַהֲבָנָה. וְדַבְרֵי בַעַל קָרְבָן אֶהְרֹן דְּחֻקִּים בְּעִינֵי:

אומר ב' טְהוֹרוֹת טְהוֹרָה רֵאשׁוֹנָה הַקְּרִיבָת הַטְּמֵאָה וְהֵב' הִיא הַקְּרִיבָת הַקְּדוּשָׁה: (יא) וְהֵעֵמִיד הַכֹּהֵן. תִּבְאָר עַל דְּרָךְ מַה שְׂאִמְרוּ בַתְּחִלַּת מוֹסַכַת כְּלִים (פ"א מ"ח) שְׂמַחֲסֵר כְּפוּרִים אֲסוּר לִכְנֹס לְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל ע"כ. וְהֵנָּה כֵּן כֵּן צִוָּה ה' שֶׁהַמַּטְהָר יַעֲמִיד בְּפִתַח הָעֵזְרָה שֶׁהוּא שַׁעַר נִקְנוֹר כְּאוֹמְרָם בְּפִרְקָא קַמָּא דְּסוּטָה (ז') דְּכֵתִיב לִפְנֵי ה', וְאָמַר הַכֹּהֵן שְׂעַל הַכֹּהֵן שְׂמִיתְרוֹ לְהַעֲמִידוֹ שְׂלֵא יִפְרֹץ לְצַד שֶׁהוּא בְּפִתַח הָעֵזְרָה וּמְכַנִּים יָדוּ לִפְנִים לְסַמֵּךְ עַל קָרְבָּנוֹ כְּאוֹמְרָם בְּתוֹרַת כִּהְנִים וּמְכַנִּים רֵאשׁוֹ לְתַן עַל תְּנוּפָה וְגו' יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂמָא יִמְשֵׁךְ וְיִכְנֹס לִפְנִים לְזֶה הִטִּיל הַכֹּהֵן הַדָּבָר עַל הַכֹּהֵן לְהַעֲמִידוֹ:

הַכֹּהֵן הַמַּטְהָר. הַצִּרְף לּוֹמַר הַכֹּהֵן הַמַּטְהָר וְלֹא הִסְפִּיק בְּאֵתֵר מֵהֵם, אִם הִנֵּה אוֹמַר הַכֹּהֵן וְלֹא הִנֵּה אוֹמַר הַמַּטְהָר לֹא הִייתִי יוֹדֵעַ שֶׁהַמִּצְוֶה בַכֹּהֵן הַמַּטְהָר שְׂטְהוֹרוֹ מִן הַצִּרְעַת לְזֶה אָמַר הַמַּטְהָר כִּי מִצְוֹתוֹ בַכֹּהֵן הַמַּטְהָר מִן הַצִּרְעַת, וְאִם הִנֵּה אוֹמַר הַמַּטְהָר וְלֹא אָמַר הַכֹּהֵן לְצַד שֵׁישׁ בְּטְהוֹרָת מִצְוֶה דְּכָרִים הַנְּעִשִׂים עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל תְּבוּא הַסִּבְרָה לּוֹמַר שְׁגַם הַזֶּה יִקְרָא הַמַּטְהָר שְׂהָרִי עוֹשֶׂה כֵן טְהוֹרֹתָיו תִּלְמִיד לּוֹמַר הַכֹּהֵן:

הָאִישׁ הַמַּטְהָר וְגו'. הַצִּרְף לּוֹמַר הָאִישׁ הַמַּטְהָר וְלֹא הִסְפִּיק לּוֹמַר הָאִישׁ לְבַד, לְצַד שְׂלֵא תִטְעָה לּוֹמַר שְׂבָא לְמַעַט הַקְּטָן שְׂאִינּוּ בְּכָלל דִּינִים אֵלוֹ הֵגַם שִׁישְׁנוּ בְּטְמֵאָת

כִּדָם הַצִּפּוֹר הַשְּׁחוּטָה וְיִתְגַבְרוּ הַרְחֵמִים מְזֻכָּרֹת הָאֲבוֹת וּמִפְּשִׁיעֵי הַהֲנַחֵג וְיִתְפַּסְרוּ כָּל הַדְּרָגוֹת הַטְּמֵאוֹת וּמִנִּיעוֹת דְּבִיקוֹת יִשְׂרָאֵל וְהוּא מַה שְׂרָמוֹ הַכְּתוּב כֵּן בְּאוֹמְרוֹ הִנֵּה עַל הַמַּטְהָר פִּי עֵנְיָן בְּפִרְקָה כִּי לְמַעַן זְכוּת הָאֲבוֹת וּלְמַעַן אֲשַׁכַּל הַהֲנַחֵג הוּא כְּפֹר וְיִכְפַּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַר שְׂבַעַה כִּנְגֵד שְׂבַעַה הַדְּרָגוֹת הַטְּמֵאָה אֲשֶׁר יִטְמְאוּ בְּהֵם בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי הֵם שְׂבַעַה כְּדוּעַ וְהֵן הֵנָּה הַרְמוּזִים בְּטְמֵאָת מֵת וְטְמֵאָת גְּדָה דְּכֵתִיב (וְיִחְזָקָל ל"ו י"ז) כְּטְמֵאָת הַגְּדָה וְגו' וְכֵן וְטְהוֹרוֹ וְאֵן וְשַׁלַּח אֵת הַצִּפּוֹר הַחִיָּה כְּאוֹמְרוֹ בְּסִפְר הַזֶּהר בְּפִרְשַׁת בְּלַק וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּמֵהֵיחָא מְעַרְתָּא יִסְגַּא חַד עוֹפָא וְבִרְבָּא עֲלֵאָה דִּישְׁלַט בְּכָל עֲלֵמָא וְלִיהֵא תִיְהֵב מְלִכּוּתָא וְכו', הוּא אוֹמְרוֹ עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה שֶׁהוּא עוֹלָם הֵנָּה שְׂתַהֲיֵה שׁוֹלְטָת בְּכָל הָעוֹלָם, וְאֵן וְכִכְס הַמַּטְהָר שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל אֵת בְּגִדֵי הֵם בְּגִדֵי הַצִּוּאִים שֶׁהֵיוּ מְלִבְשִׁים בְּנִשְׁמַתוֹ כְּדָרְךְ אוֹמְרוֹ (זכריה ג) הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצִּוּאִים, וְגִלַּח אֵת כָּל שְׂעָרוֹ שֶׁהֵם בְּחֵינַת צִמְחֵי הַחֲרוֹק הַעֲכוּר, וְרָחֵץ בְּמִים הוּא הַתּוֹרָה כֵּה יִטְהַר מִחֻשְׁבוֹתָיו, וְאַחַר יָבֹא אֵל הַמַּחְנֶה זֶה מִחְנֶה שְׂכִינָה יְרוּשָׁלַם הַיְיִדֻדֵת בְּנוֹיָה מְלַמְעֵלָה, וְאָמַר וְיִשָּׁב מִחוּץ לְאַהֲלֵוֹ כִּי לֹא יִקְרַב לְהִזְדוּג לְשִׁכְנָה עַד שִׁישְׁבוּ שְׂבַעַה נְקִיִּים לְחֻשֵׁשׁ טְמֵאָה, וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְהִיו רְאוּיִים לְקַבֵּל אֶת־הָאֵרַת הַקְּדוּשָׁה, כִּיּוֹצָא בְּזֶה תִמְצָא שְׂאֵמֶר בִּישְׁזָקָל (מ"ג כ"ו) שְׂבַעַת יָמִים כְּפִרְוֹ אֵת הַמִּזְבֵּחַ וְטְהוֹרוֹ אוֹתוֹ וְגו' נִמְצָאת

שיעור יומי ליום שלישי א' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - יד - פרשת מצורע לט
הָאָשֶׁם • הִזָּה • הוּא לִפְנֵי • בְּכָל עֲבוּדוֹת הַתְּלוּיֹת בַּפֶּה הַשְּׁוֹה אָשֶׁם זֶה לַחֲטָאֵת, שְׁלֵא תֹאמַר: הוּאִיל וַיֵּצֵא דְמוֹ
מִקְלָל שְׂאֵר אֲשֵׁמוֹת לְהַנְתֵּן עַל תְּנוּפָה וּבְהוֹנוֹת, לֹא יִהְיֶה טְעוֹן מִתֵּן דְּמִים וְאִמּוּרִים לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ? לִכְךָ נֹאמַר: "כִּי
בַחֲטָאֵת הָאָשֶׁם הוּא לִפְנֵי". יְכוּל יִהְיֶה דְמוֹ נִתֵּן לְמַעְלָה בַחֲטָאֵת? תְּלִמּוּד לּוֹמַר וְכוּ', בַתּוֹרַת פְּהָגִים.

יד וַיִּסַּב פְּהָנָא מִדְּמָא דְאֲשָׁמָא וַיִּתֵּן פְּהָנָא
עַל רוּם אוּדְנָא דְמַדְכִּי דְיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן
יְדָה דְיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן רִגְלָה דְיִמְיָנָא:

(ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאָשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה אֲזוֹן
הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ
הַיְמָנִית:

ט"ז «לפני תנופה» גדר אמצעי שבאזן; ולשון "תנופה" לא נודע לי, והפותרים קורים לו: טנדרו"ס. בהן • גודל.

טו וַיִּסַּב פְּהָנָא מִלְּגַא דְּמִשְׁחָא וַיִּרִיק עַל יְדָא
דְּכִהְנָא דְשִׁמְאֵלָא:
טז וַיִּטְבֹּל פְּהָנָא יַת אֲצַבְעָה דְיִמְיָנָא מִן
מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה דְשִׁמְאֵלָא וַיְדִי מִן מִשְׁחָא
בְּאֲצַבְעָה שְׁבַע זְמַנִּין קֳדָם יי:

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלְּגַא הַשָּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׁמָאֵלִית:
(טז) וַיִּטְבֹּל הַכֹּהֵן אֶת־אֲצַבְעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשָּׁמֶן אֲשֶׁר
עַל־כַּף הַשְּׁמָאֵלִית וְהִזָּה מִן־הַשָּׁמֶן בְּאֲצַבְעוֹ שִׁבְעַ פַּעַמִּים
לִפְנֵי יְהוָה:

ט"ח «לפני ה'» • כנגד בית קדשי הקדשים.

יז וַיִּמְשָׁךְ מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה יַתֵּן פְּהָנָא עַל
רוּם אוּדְנָא דְמַדְכִּי דְיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן יְדָה
דְיִמְיָנָא וְעַל אֲלִיוֹן רִגְלָה דְיִמְיָנָא עַל דְּמָא
דְאֲשָׁמָא:

(יז) וּמִיִּתֵר הַשָּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפָה אֲזוֹן
הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יְדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ
הַיְמָנִית עַל דָּם הָאָשֶׁם:

יח וַיִּדְאֲשָׁתָר בְּמִשְׁחָא דִּי עַל יְדָא דְכִהְנָא
יַתֵּן עַל רִישׁ דְּמַדְכִּי וַיִּכְפֹּר עֲלוּהִי פְהָנָא קֳדָם
יי:

(יח) וְהַנּוֹתֵר בַּשָּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ
הַמַּטְהָר וַיִּכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:

יט וַיַּעֲבֵד פְּהָנָא יַת חֲטָאֵת וַיִּכְפֹּר עַל דְּמַדְכִּי
מִסּוּבְתָהּ וַיִּתֵּר כֵּן יְכוּס יַת עֲלֵתָא:

(יט) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־חֲטָאֵת וַיִּכְפֹּר עַל־הַמַּטְהָר מִמַּטְמָאֵתוֹ
וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה:

כ וַיִּסַּק פְּהָנָא יַת עֲלֵתָא וַיִּתֵּן מִנְחָתָא לְמַדְבָּחָא
וַיִּכְפֹּר עֲלוּהִי פְהָנָא וַיְדַכֵּי:

(כ) וְהָעֵלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֵלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמְּזֻבַּחַה וַיִּכְפֹּר
עָלָיו הַכֹּהֵן וַיִּטָּהֵר: ׀

ט"י «ואת המנחה» • מנחת נסכים של בהמה.

♦ יום שלישי א' ניסן ♦

כא וְאִם דַּל הוּא וְאִין יְדוֹ מִשְׁנֵת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם
אֲמַר חַד אֲשָׁמָא לְאַרְמָא לְכַפְּרָא עֲלוּהִי
וְעִסְרוּנָא סְלֵתָא חַד דְּפִיל בְּמִשַׁח לְמִנְחָא
וְלִגְזָא דְּמִשְׁחָא:

(כא) וְאִם־דָּל הוּא וְאִין יְדוֹ מִשְׁנֵת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם
לְתִנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סְלֵת אֶחָד בָּלוּל בְּשָׁמֶן
לְמִנְחָה וְלִגְזָא שָׁמֶן:

ט"ז «ועשרון סלת אחד» • לכבש זה שהוא אחד, יביא עשרון אחד לנסכיו. ולג שמן • לתת ממנו על הבהונות,
ושמן של נספי המנחה לא הזקק הכתוב לפרש. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

מחטאתו אשר חטא משמע ממקצת הדבר
שהקריש לחטאתו ע"כ. והנה דרשה זו ישנה
בעולה ויורד שישנו בדלי דלות פי שם הזכיר

לשון המשנה הקריש לכשבה או לשעירה
העני יביא עוף וכו' ע"כ. ובגמרא (שם) למדו
הדבר ממה שאמר הכתוב בקרבן עולה ויורד

כא) ואם דל הוא ואין ידו משנת. צריך
לדעת למה כפל. ואולי שנתפזר על דרך
מה שאמרו בפרק בתרא דכריתות (כ"ז:) וזה

כב וּתְרִין שְׁפָנִינִין אוּ תְרִין בְּנֵי יוֹנָה דִּי תַדְבֵּק יְדָה וְיֵהִי חַד חֲטָאתָא וְחַד עֲלֵתָא :
 (כב) וּשְׁתֵּי תָרוּם אֹז שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ וְהִיָּה אַחַד חֲטָאת וְהָאֶחֶד עֲלָה :

כג וְהִבִּיא אַתָּם בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהַרְתּוֹ אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה :
 כג וְיִיתִי יְתֵהוּן בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה לְדַכְּרִיתָהּ לְחַן כְּהֵנָּה לְתַרַע מִשְׁפָּן זְמַנָּא קְדָם יי :

כד « בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהַרְתּוֹ • שְׁמִינִי לְצַפְרִים וְלַהֲזָאת עֵץ אֲרָז וְאֲזוּב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת .

כה וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וְאֶת־לֶגַּשׁ הַשֶּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה :
 כה וְיִסַּב כְּהֵנָּה יְת אַמְרָא דְאֲשָׁמָא וְיִת לְגָא דְמִשְׁחָא וְאָרִים יְתֵהוּן כְּהֵנָּה אַרְמָא קְדָם יי :

כו וְשַׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֵשֶׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֵשֶׁם וְנָתַן עַל־תְּנוּדָא אֹזֶן־הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־בִּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית :
 כו וְיִסַּב כְּהֵנָּה יְת אַמְרָא דְאֲשָׁמָא וְיִסַּב כְּהֵנָּה מִדְּמָא דְאֲשָׁמָא וְיִתֵּן עַל רוּם אֹדְנָא דְמַדְכִּי דְיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיוֹן יְדָה דְיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיוֹן רַגְלָה דְיִמְיָנָא :

כז וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצַק הַכֹּהֵן עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית :
 כז וְיִמֵּן מִשְׁחָא וְיִיק כְּהֵנָּה עַל יְדָא דְכְּהֵנָּה דְשָׁמְאֵלָא :

כח וְהִיָּה הַכֹּהֵן בֹּאֲצַבְעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ הַשְּׂמָאלִית שִׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה :
 כח וְיִמֵּן כְּהֵנָּה מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה עַל רוּם אֹדְנָא דְמַדְכִּי דְיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיוֹן יְדָה דְיִמְיָנָא וְעַל אֵלִיוֹן רַגְלָה דְיִמְיָנָא עַל אַמְרָא דְשָׁמְאֵלָא :

כט « עַל־מְקוֹם דָּם הָאֵשֶׁם • אֶפְלוּ נִתְקַנַּח הַדָּם ; לְמַד שְׁאִין הַדָּם גּוֹרֵם אֶלָּא הַמְּקוֹם גּוֹרֵם .

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

והשבועות, אלא נתפסו גם פן למה שפרשנו: ומה שדרשו עוד בתורת כהנים בפרשה זו (לקמן ל' ל"א) בג' מקראות המזכירות בהשגת יד, והם, אשר תשיג ידו, מאשר תשיג ידו, את אשר תשיג ידו, ודרשו על זה הדרך אשר תשיג בא להיות עשיר קדם ובעת הבאת הקרבן העני שביא גם כן קרבן עני, ומאשר תשיג ידו בא למי שהיה עשיר והתחיל גם כן להביא אשמו והוא עדין עשיר והעני שביא גם כן קרבן עני, ואת אשר תשיג ידו בא להתחיל להביא קרבנו שהוא האשם בזמן שהיה עני והעשיר שצריך להביא בעשר, אבל אם הביא חטאת בעני לא יביא עולה בעשר אם העשיר ולמדו שם דבר זה ממה שאמר הכתוב אחד לחטאת ואחד לעולה שצריך שיהיו שניהם מין אחד, מכל אלו הדרשות אין ללמד מה שדרשנו מפסל אומרם דל ואין ידו וגו', שאפלו אחר כל הדרשות שדרשו עדין צריכין אנו לב' הדרשות שדרשנו שאחר שהפריש קרבן עשיר יביא קרבן עני ואחר שהביא קרבן עני יביא קרבן עשיר כי לא באו ב' דברים אלו בדרשות הנזכרות:

זה הדרך ועודנו אין ידו משגת בין לחמרא בין לקלא כנזכר. ובתורת כהנים אמרו וזה לשונם דל הוא שומע אני דל ממה שהיה בן מאה קנה ונעשה בן נ' תלמוד לומר ואין ידו וגו', או ואין ידו וגו' יש לו ואין מוצא לקח תלמוד לומר דל ע"כ. וצריך לדעת פגנת ואין מוצא, אם אין מוצא כל עקר כמו שהיו בזמנים שהיתה רושלים במצור, ודאי שמביא קרבן עני והרי הוא פסחרי ממון כי מה לי אין לו ממון או יש לו ואינו שנה כלום בערך הקרבן כיון שאינו משיגו בממון, אלא ודאי שפגנת התנא היא שאינו מצוי בקנין הרגיל וצריך הוא להפליג קניתה בממון רב: ונראה שלא יתחייב אלא אם בשעור שלא יהיה הוא חסר למה שצריך לעצמו, שהרי אפלו יד אנו אומרים שביא קרבן עני ויחיה מהנשא. ופרוש זה של דברי ר"ל אינו סותר דברנו, ואלו ואלו דברי אלהים חיים. ותדע שאם לא היתה פגנת התורה בכפל הדבר אלא לומר דברי ר"ל היה לו לכתב ואם לא תגיע ידו די שיה וכשבה והביא וגו' כמו שאמר בקרבן טמאת מקדש

הכתוב מחטאתו שמפנה דרשו, אבל מצרע יש לבעל הדין לחלק ולומר קשם שלא מצוינו בו שיוכל להביא קרבן דלי דלות והחמיר בו הכתוב גם נחמיר בו אם הפריש כבש וכבשה לחטאתו ועולתו והצרף להם שלא יביא מקצת הדבר שהפריש לחטאתו להביא במקומו שתי תורים או שני בני יונה, תלמוד לומר ואין ידו משגת שהגם שלא היה דל והפריש מעשר אם אין ידו משגת יכול הוא להוציא המעות המפורשים לחלין ויביא כפרת השגת יד. ותמצא שלא חלקו ר"ל בין עולה ויורד של מצרע לעולה ויורד של טמאת מקדש וכו' ושבועת בטוי וכו': או ירצה על דרך מה שאמרו בסוף כריתות באותה שהבאתי בסמוך וזה לשונם הפריש לעשירית האיפה והעשיר יביא עוף העשירי יביא כשפה ע"כ, ואמרו שם שדרשו כן מדכתיב על חטאתו, וכאן כמו הדבר באמרו דל הוא ואין ידו וגו' פרוש ועודנו אין ידו משגת, אבל אם השיגה ידו הגם שהפריש בהיותו דל יביא קרבן עשיר, ובי דרכים אלו יסבלו יחד במשמעות הכתוב על

כט וַיִּדְשֵׁמְתָר מִן מִשְׁחָא דִּי עַל יָדָא דְכְהֵנָא
יְתֵן עַל רִישָׁא דְמַדְכִּי לְכַפְּרָא עֲלוּהִי קְדָם יְיָ:

(כט) וְהִנּוֹתָר מִן־הַשְּׂמֹן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ
הַמַּטְהָר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה:

ל וַיַּעֲבֹד יְת חַד מִן שַׁפְּנִינִיָּא אוּ מִן בְּנֵי יוֹנָה
מִדֵּי תַדְבֵּק יְדֵהּ:

(ל) וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתְּרִים אוּ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר
תִּשְׁוֶי יָדוֹ:

לא יְת דִּי תַדְבֵּק יְדֵה יְת חַד חֲטָאָתָא וְיְת חַד
עֲלֵתָא עַל מִנְחָתָא וּכְפַר כְּהֵנָא עַל דְּמַדְכִּי
קְדָם יְיָ:

(לא) אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁוֶי יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאָת וְאֶת־הָאֶחָד
עֲלֵה עַל־הַמִּנְחָה וּכְפַר הַכֹּהֵן עַל הַמַּטְהָר לִפְנֵי יְהוָה:

לב דָּא אוֹרִיתָא דִּי בַּהּ מַכְתֵּשׁ סְגִירוּ דִּי לֹא
תַדְבֵּק יְדֵהּ בְּדִכּוּתָהּ:

(לב) זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צִרְעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁוֶי יָדוֹ
בְּטַהֲרָתוֹ: פ אור החיים

♦ יום רביעי ב' ניסן ♦

לג וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה וְעִם אֶהֱרֹן לְמִימְרָ:

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

לד אַרְי תַּעֲלוּן לְאַרְעָא דְכַנְעַן דִּי אָנָּא יְהֵב
לְכוּן לְאַחַסְנָא וְאַתֵּן מַכְתֵּשׁ סְגִירוּ בְּבֵית
אַרְעָא אַחַסְנַתְכוּן:

(לד) כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם לְאַחֲזָהּ
וְנָתַתִּי נִגַּע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחֲזַתְכֶם:

כז"י ◀ וְנָתַתִּי נִגַּע צִרְעַת • (ויקרא רבה) בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אֲמֹרִיִּים מִטְּמוּנִיּוֹת שֶׁל
זָהָב בְּקִירוֹת בְּתֵיבָהּ פֶּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר, וְעַל־יְדֵי הַנִּגַּע נֹתֵן בְּבֵית וּמוֹצָאָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 91)

שְׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְּמוּנִיּוֹת (רש"י יד, לד) כְּתִיב 'וְדוֹר רְבִיעִי יִשׁוּבוּ הֵנָּה, כִּי לֹא שָׁלַם עֲוֹן הָאָמֹרִי עַד הֵנָּה'. וּמִכֵּיּוֹן שֶׁגִּוֹשׁ
הָאָמֹרִי הוּא בְּגִלְל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, יִתְכַּן שָׁגַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַחְטְאוּ בְּעֵתִיד וַיִּגְרְשׁוּ מִן הָאֶרֶץ, וְאִזּוּ יִכְלוּ הָאָמֹרִיִּים לְשׁוּב לְבֵיתָהֶם; וְלִכְּן
הִטְמִינוּ אֶת זָהָב, כִּדִּי שֶׁכִּבּוֹא הַיּוֹם יִשׁוּבוּ וַיִּשְׁתַּמְשׁוּ בְּזָהָב זֶה. אֶךְ לְשֶׁאֵר הַכְּנַעֲנִים, שֶׁלֹּא מִצִּינוּ שֶׁגִּוֹשׁוּם תְּלוּי בַּהֲשָׁלְמַת סֵאת
עֲוֹנוֹתֵיהֶם, לֹא הִיָּתֵה סִבָּה לְהִטְמִין אֶת רְכוּשָׁם. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּנַפְשׁוֹת תַּחֲלָה וְכוּ' בַּתַּחֲלָה הַנִּנְעִים בְּאִים
עַל בֵּיתוֹ וְכוּ' ע"כ יתבאר על נכון. והוא לצד
שֶׁהַקְּדִים לומר נגעי בני אדם, והוא הפך
הָאָמֹר בְּבַעַל הַחֲמִים, לְזֶה אָמַר מֵה
שֶׁהַקְּדִמִּי נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם הוּא לְצַד שֶׁעֲדִין
לֹא בָּתֵּם אֶל הָאֶרֶץ וְאִין בְּתִים לְנִגַּע בָּהֶם,
אָבֵל כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאֶרֶץ אִזּוּ לֹא אֵתֵן הַנִּגַּע
בְּאָדָם תַּחֲלָה אֲלֵא וְנָתַתִּי נִגַּע בְּבֵית אֶרֶץ וְגו'
תַּחֲלָה. וְטַעַם שֶׁלֹּא סִדֵּר הַכְּתוּב נִגַּע הַבֵּית
קְדָם, לְצַד שֶׁנִּגְעֵי אָדָם יִשְׁנֵם תַּכְּף וּמִכֵּד
מִהַדְבּוֹר וְאֵילֶךְ נוֹהֲגִים וְנִגְעֵי הַבֵּית הוּא כִּי
יָבֹאוּ, לְזֶה הַקְּדִים הַצָּרִיף תַּכְּף וּמִכֵּד. וְאִם
תֹּאמַר אִם כֵּן הִיָּה לוֹ לְהַקְּדִים נִגְעֵי בְּגוֹיִם
לְנִגְעֵי אָדָם שֶׁשְּׂנִיָּהם יִשְׁנֵם מִכֵּד וְלֵהֶם רְאוּי
לְהַקְּדִים כְּסֵדֵר מִדַּת בַּעַל הַחֲמִים:

וְנִרְאָה כִּי בַּחֲר ה' לְסִדֵּר נִגְעֵי בְּגוֹיִם בֵּין
נִגְעֵי אָדָם וְנִגְעֵי בְּתִים לְצַד שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם
דְּבָרִים שֶׁהֵם שׁוֹיִם בָּהֶם לְנִגְעֵי אָדָם וַיֵּשׁ דְּבָרִים
שֶׁשׁוֹיִם לְנִגְעֵי בְּתִים, כִּי בִּשְׁעוֹר הַצָּרִיעַת שׁוֹיִם
לְדִין נִגְעֵי אָדָם כְּגוֹרִים וְלֹא כְּצָרִיעַת הַבְּתִים

אֲשֶׁר לֹא תִשְׁוֶי יָדוֹ בְּטַהֲרָתוֹ הַגֵּם שֶׁלֹּא הִשִּׁיגָה
יָדוֹ בְּטַהֲרָתוֹ הַרְשׁוּמָה שֶׁהֵם בְּנֵי יוֹנָה וְכוּ' אֶךְ
עַל פִּי כֵן יתפלא בְּעַפְרוּ וְזִמְתוּ וְזִבְיָא ב' תּוֹרִים
אוּ ב' בְּנֵי יוֹנָה דִּן־קָא. וּבְדִרְךָ רָמַז אֲפִשֵׁר
שְׂרָמּוֹ הַכְּתוּב לְמַה שֶׁאָמְרוּ בְּזִהָה הַקְּדוּשׁ
(תְּקוּנִים כב) כִּי הַעֲנִיּוֹת נִקְרָאת צִרְעַת, וְלִזֶּה
שְׂנִיָּהֶם נִקְרָאִים מִתִּים (נִדְרִים ס"ד), וְהוּא מֵה
שְׂרָמּוֹ בְּאֹמְרוֹ אֲשֶׁר בּוֹ נִגַּע צִרְעַת פְּרוּשׁ עֹדְנֵה
הַנִּגַּע בּוֹ, וּמֵה הוּא הַנִּגַּע פְּרוּשׁ וְאָמַר אֲשֶׁר
לֹא תִשְׁוֶי יָדוֹ בְּטַהֲרָתוֹ פְּרוּשׁ שֶׁלֹּא מִצָּהָה יָדוֹ
לְצַד עֲנִיו לְהִבִּיא קֶרְבָּן הַצָּרִיף לְטַהֲרָתוֹ
מִצָּרְעָתוֹ עַד שֶׁהַצָּרִף לְהִבִּיא עוֹפוֹת:

(לד) כִּי תָבֹאוּ וְגו' וְנָתַתִּי וְגו'. וְכִי בַּשּׁוֹרָה
הִיא ז', וְלֹא הִיָּה לוֹ לומר אֲלֵא כִּי יִהְיֶה
נִגַּע בְּקִירוֹת בֵּית אַחֲזַתְכֶם וְגו' כְּדִרְךָ שֶׁהִכִּיר
בְּנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם. וְרַ"ל הַרְגִּישׁוּ מִזֶּה וְאָמְרוּ
(ויקרא פ"ו) כִּי לִפִּי שֶׁשְׁמַעוּ הַכְּנַעֲנִים שִׁישְׂרָאֵל
בְּאִים לְאַרְצָם וְהִטְמִינוּ כָּל וְכוּ' ע"כ, וְזֶה דִּרְךָ
דְּרַשׁ. וְעַל פִּי מֵה שֶׁאָמְרוּ בְּמִדְרַשׁ (שם) וְזֶה
לְשׁוֹנָם אָמַר ר' לוי אִין בַּעַל הַחֲמִים נוֹגַע

(לב) זֹאת תּוֹרַת וְגו' אֲשֶׁר לֹא וְגו'. כֵּל
הַכְּתוּב מִתְּרִ, וְרַ"ל דְּרָשׁוּ (בַּתּוֹרָה) זֹאת
תּוֹרַת שְׂרָפָה הַבָּאת קֶרְבָּן עֲשִׂיר לְעִנִּי אִם
יִרְצָה. וְאִם תֹּאמַר לְמַה צָּרִיף קָרָא וְהִלֵּא
מִסְבָּרָא נֹתַנָּת כֵּן שֶׁלֹּא בָּא הַכְּתוּב אֲלֵא לְהַקְּל
מִעָלָיו וְאִם יִרְצָה תָּבֹאוּ עָלָיו בְּרַפְת טוֹב וְנִרְאָה
כִּי לְצַד שְׂרָפָה הַכְּתוּב לְמַעַט עֲשִׂיר אִם הִבִּיא
קֶרְבָּן עִנִּי שֶׁלֹּא יֵצֵא וּכְמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּהָ מֵאֹמְרוֹ
זֹאת מַעוּט, חֵשׁ הַכְּתוּב לומר שֶׁהַקְּפִיד עַל
הַכֵּל בְּמַה שֶׁמַּעַט וְאָמַר זֹאת עִנִּי בְּעִנִּיו וְעֲשִׂיר
בְּעֲשִׂרוֹ תִּלְמוּד לומר תּוֹרַת. וְעֲדִין אִין יְדוּע
לְמַה אָמַר הַכְּתוּב אֲשֶׁר לֹא תִשְׁוֶי יָדוֹ וְגו'.
וְאוּלַּי שֶׁחֵשׁ הַכְּתוּב שֶׁכִּבּוֹא הַחֶכֶם וְלִלְמַד
מִשְׁפֵּט הַשָּׂג כִּד הָאָמֹר בְּמִצְרַע מִדִּין הַשָּׂג כִּד
הָאָמֹר בְּטִמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי וְשִׁבּוּעַת הָאֵלֶּה
וְכוּ' שִׁשְׁנָם גַּם כֵּן בְּקֶרְבָּן דְּלֵי דְלוֹת וּבְמִקְוֹם
ב' תּוֹרִים אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאָת מִבְּיָאִים
עֲשִׂירִית הָאִיפָה וְלִלְמַד הָאָמֹר בְּמִצְרַע שֶׁגַם
הוּא אִם לֹא הִשִּׁיגָה יָדוֹ לְעוֹפוֹת כִּבִּיא עֲשִׂירִית
הָאִיפָה תִּלְמוּד לומר זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר וְגו'

(לה) וּבֹא אֲשֶׁר־לוֹ הַפִּיֹת וְהִגִּיד לַפֹּהֵן לֵאמֹר כִּנְגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת:

לה וַיִּימֵי דְדִילָה בֵּיתָא וִיחִוֵי לְכַהֲנָא לְמִימְרָא כַּמְכַתְּשָׂא אֲתַחְזִי לִי בְּבֵיתָא:

כז"י < כִּנְגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת • (נגעים פ"ב, ת"כ) אָפְלוּ תַלְמִיד חֲכָם שְׂיֹדַע שֶׁהוּא נִגַע וְדָאִי, לֹא יִפְסַק דְּבַר בְּרוּר לֹמַר: 'נִגַע נִרְאָה לִי', אֱלֵא: "כִּנְגַע נִרְאָה לִי". אור החיים

(לו) וְצֹוּהַ הַפֹּהֵן וּפְנֵי אֶת־הַפִּיֹת בְּטָרָם יִבֹּא הַפֹּהֵן לְרֵאוֹת אֶת־הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל־אִשֶׁר בַּבַּיִת וְאַחַר כֵּן יָבֹא הַפֹּהֵן לְרֵאוֹת אֶת־הַבַּיִת:

לו וַיִּפְקֹד כַּהֲנָא וַיִּפְנֹן יָת בֵּיתָא עַד לֹא יַעוֹל כַּהֲנָא לְמַחְזִי יָת מַכְתְּשָׂא וְלֹא יִסְתַּאב כּל דִּי בְּבֵיתָא וַיִּתֵּר כֵּן יַעוֹל כַּהֲנָא לְמַחְזִי יָת בֵּיתָא:

כח"י < בְּטָרָם יִבֹּא הַפֹּהֵן וְגו' • שָׁכַל זְמַן שְׂאִין כֹּהֵן נִזְקֵק לוֹ, אִין שָׁם תּוֹרַת טְמֵאָה. וְלֹא יִטְמָא כָּל־אִשֶׁר בַּבַּיִת • (ח"כ) שֵׁאֵם לֹא יִפְנֹהוּ וְיָבֹא הַפֹּהֵן וְיִרְאֶה הַנֶּגַע, נִזְקֵק לְהִסְגֵּר וְכֹל מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ יִטְמָא. וְעַל מַה חֻסָּה תּוֹרָה? אִם עַל כְּלֵי שֹׁטֵף – יִטְבִּילֵם וְיִטְהַרוּ, וְאִם עַל אֲכָלִין וּמִשְׁקִין – יֵאָכְלֵם בִּימֵי טְמֵאָתוֹ. הֵא לֹא חֻסָּה תּוֹרָה אֱלֵא עַל כְּלֵי חָרָס, שְׂאִין לְהֵם טְהָרָה בְּמַקְוֵה. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לחקר בדבריהם ז"ל, הלא לפי מה שדרשו עור שם בתורת כהנים וז"ל נראה לי ולא לגרי, בבית להביא את העלמה וכו' וכמה דרשות, מעתה צריך הפתוח לומר כנגע כדי שיאמר נראה לי בבית ללמד המשפטים ההמה, ומנין לנו לדרש שאפלו דע ודאי שהוא נגע יאמר כנגע, והגם שדרך וז"ל לדרש הכתובים בסדר זה, אף על פי כן על עוד שנוכל לישב הדרשה בסדר הכרחי הוא יותר נכון, ובזה הרחוקו את שלנו פרוש תבת לאמר שנתפון לומר על זה הדרך לאמר כנגע פרוש הגם שקפי האמת דע שהוא נגע ואינו כנגע אלא במאמרו אף על פי כן יאמר כן. ושעור תבת לאמר הוא על זה הדרך האמירה תהיה כנגע, וממוצא דבר אפה מבין שאינו כנגע אלא במאמרו ולא בצדק הדבר. ובזה גם כן הרחוקו דרשת התנא שדרש בתבת כנגע שרצה לומר שאפלו תלמיד חכם וכו'. עוד יבין לומר שהתורה מתרת לאמר כנגע, וממילא אפה מבין שאינו כנגע שהצורך להתיר. וכבר כתבתי כמה פעמים כי רשות נתונה לנו לדרש הפסוקים בכמה פנים משנים מדבריהם ז"ל כל שמתחייבים הפסוקים על נכון כל שאין הפסוקים דברי רז"ל בהלכות:

(לו) בְּטָרָם יִבֹּא הַפֹּהֵן. טעם שהצריך לומר תכחן משום שזולתה היה נשמע כי בטרם יבוא יצוה, וכפי זה אין חייב לכהן להתעכב עד שידע שפינו ודאי את כל אשר בבית, ומאמרו תכחן, הריאה כי תבת בטרם אין לה קשר עם זכרון תכחן שאצל יצוה וקשורה היא עם ופנו והבין:

כל אשר בבית. פרוש כל אשר בבית לא יטמא אלא יצילו הכל ואפלו פכים קטנים, כי חס ה' אפלו על ממון הבזוי של ישראל, ובזה נתן טעם התוכב למה צוה ה' לפנות

חמור באים נגעי אדם ועל עון קל באים נגעי בגדים והתורה סדרה חמור תחלה שהם נגעי אדם ואחר כך הקל שהם נגעי בגדים, אם כן היה לו לסדר משפט הבגדים אחר משפט אדם וטהרתם וכמו שכתבתי למעלה והבין: (לה) והגיד לכהן לאמר. תבת לאמר מתרת. ורז"ל בתורת כהנים דרשו יאמר לו הכהן דברי כבושין ע"כ. וזה דרך דרש, כי הכתוב מדבר דברי אשר לו הבית. והם ז"ל דרשוהו באם אינו ענין לדברי בעל הבית תנאו ענין לדברי כהן. ובעל קרבן אהרן פרש על זה הדרך והגיד לכהן והתכלית לאמר לו הכהן רצה לומר דברי כבושין. ולפי זה היה לו לומר תבת לאמר אחר כנגע נראה לי בבית, אלא ודאי שהתנא דרש התבה באם אינו ענין, וקשה למה לא אמר הכתוב תבת לאמר בדברי הכהן ותדרש הדרשה בישר, ומקום הניחו לנו לפרש, והוא על פי דבריהם ז"ל עצמם שכתוב שם בתורת כהנים וזה לשונם נגע מה תלמוד לומר כנגע אפלו תלמיד חכם ויודע שהוא נגע בודאי לא יגזר וכו' אלא יאמר כנגע ע"כ. ויש לדעת מי הכריחם ז"ל לפרש כן, דלמא טעם אומרם כנגע ולא אמר נגע כי חש הכתוב לומר נגע שתבין שלא חיתתו תורה לבוא אצל הכהן ולהגיד אלא אם תלמיד חכם הוא וידע שהוא ודאי נגע, אכל אם נסתפק בו אם הוא נגע או לא לא יבוא לכהן, לזה אמר כנגע שבווא על הספק בודאי:

אכן דרשת התנא היא שלא היה לו לומר אלא והגיד לכהן, והדבר מוכן שההגדה היא הנגע המזכר בסמוך, ולזה דרש כי היתור בא על הדקדוק כנגע ולא נגע שאפלו תלמיד חכם וכו' לא יאמר נגע אלא כנגע, וכל זה לדעת התנא. ומקום הניחו לנו גם כן בזה

שהוא כב' גריסין. ובגונים שוים לנגעי בתים ירקק או אדמדם ולא בגון לכן כנגע אדם: עוד נראה בהעיר למה סדר הכתוב דיני נגעי הפגד קדם שהשלים כל דיני בני אדם טמאתו וטהרתו, שהיה לו להמתין עד שיגמר כל משפט צרעת אדם ואחר כך יסדר משפט הבגדים, ואין לומר שנתפון הפתוח לסדר דיני הטמאה בפני עצמן ודיני טהרתם בפני עצמם, שאם כן למה לא שפט כן גם בצרעת הבית שהיה לו גם כן להקדים טמאת נגע הבית קדם משפט טהרת נגעי אדם ובגדיו. אלא ודאי שהראה הכתוב בזה שהקדים נגע הפגד קדם לנגע אדם וקדם אמרו זאת תהיה תורת המצרע שבו רמז סימן עון המצרע כי פיו ענה בו כמו שפרשנו בתחלת הפרשה כתב נגעי בגדים וכונתו הוא לומר שהבגדים לוקים תחלה, ומה שהתחיל בדין הכאת הנגע באדם ולא התחיל בפגדים, בזה נתחכם הכתוב לחזק הדברים שנגעי הבגדים גם כן באים בחטא האדם כמו נגעי אדם, ולזה התחיל בנגעי אדם וסמוך להם אמר נגעי בגדים ואמר אחר שניהם זאת תהיה תורת המצרע תורתו של מוציא שם רע הראת לדעת כי גם על נגעי בגדים חוזרים הדברים מה שלא היה מוכן כן אם היה מסדר נגעי בגדים והבין:

עוד נראה שחש הכתוב להקדים נגע הפגד ואחר כך נגעי אדם, שאז הייתי אומר כי נגע הפגד בא על עון קל ונגע אדם בא על עון חמור ולא על עון עצמו שיתחייב לבוא נגע על האדם בא על הבגדים לצד הרחמים, ולזה הקדים הכתוב ואמר נגעי אדם לומר כי גם צרעת הצריכה לבוא לאדם בעל הרחמים מביאה בפגדים אולי ישוב ורפא לו מבוא עליו. ועדין אני אומר דלמא על עון

לו ויחזי ית מכתשא והא מכתשא בכחלי
ביתא פחתין ירקן או סמקן ומחזיהוין מפיד
מן בתלא :

(ל) וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת שֶׁקְעוּרוֹת
יִרְקְרוּת אוֹ אֲדַמְדָּמַת וּמְרֵאִיהֶן שֶׁפָּל מִן־הַקִּיר:

כז"י ◀ שְׁקַעְרוּרוֹת • (כ"ח) שׁוֹקְעוֹת בְּמְרֵאִיהֶן. אור החיים

לה ויפוק פתנא מן ביתא לתרע ביתא ויסקר
ית ביתא שבקעא יומין :

(לה) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־
הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים:

לט ויתוב פתנא ביומא שביעאה ויחזי והא
אוסיפת מכתשא בכחלי ביתא :

(לם) וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶּשֶׁה הַנֶּגַע
בְּקִירַת הַבַּיִת:

מ ויפקד פתנא וישלפון ית אבניא די בהן
מכתשא וירמון יתהן למברא לקרתא לאתר
מסאב :

(מ) וַצֹּוּהוּ הַכֹּהֵן וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֶן הַנֶּגַע
וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

כז"י ◀ וַחֲלָצוּ אֶת־הָאֲבָנִים • פְּתַרְגוּמוֹ: 'וַיִּשְׁלַפּוּן', יְטַלּוּם מִשָּׁם, כְּמוֹ: (דברים כח) 'וַחֲלָצָה נַעֲלוּ', לְשׁוֹן הַסֵּרָה. אֶל־מְקוֹם
טָמֵא • (כ"ח) מְקוֹם שְׂאִין טְהוֹרוֹת מִשְׁתַּמְשׁוֹת שָׁם. לְמַדְדַּךְ הַפְּתוּב, שֶׁהָאֲבָנִים הִלְלוּ מִטְּמָאוֹת מְקוֹמָן בְּעוֹדָן בּוֹ.

מא ונת ביתא וקלפון מגיו סחור סחור
וירמון ית עפרא די קליפו למברא לקרתא
לאתר מסאב :

(מא) וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע מִבַּיִת סָבִיב וְשִׁפְכוּ אֶת־הָעֶפְרָא אֲשֶׁר
הִקְצוּ אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא:

כז"י ◀ יִקְצַע • (דריצ"ר בלע"ז) וּבְלִשׁוֹן מִשְׁנָה יֵשׁ הַרְבֵּה. מִבַּיִת • (כ"ח) מִבְּפָנָיִם. סָבִיב • סְבִיבוֹת הַנֶּגַע. בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים
נִדְרָשׁ כֵּן, שִׁיקְלָף הַטִּיחַ שְׁסָבִיב אֲבָנֵי הַנֶּגַע. הַקְצוּ • לְשׁוֹן קִצָּה, אֲשֶׁר קָצְעוּ בַקְצוּעַ הַנֶּגַע סָבִיב.

מב ויסבון אבניא אחרנין ויעלון באמר
אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא :

(מב) וְלִקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרוֹת וְהִבְיִאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
וְעֶפְרָא אַחַר יִקַּח וַיִּטַּח אֶת־הַבַּיִת:

מג ואם יתוב מכתשא ויסיגי בביתא פתר
דישלפון ית אבניא ויתר פן יקלפון ית
ביתא ובתר דיתשע :

(מג) וְאִם־יֵשׁוּב הַנֶּגַע וּפְרַח בַּבַּיִת אַחַר חֲלִיצַת אֶת־הָאֲבָנִים
וְאַחֲרֵי הַקְצוֹת אֶת־הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הַטּוּחַ:

כז"י ◀ הַקְצוֹת • לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת, וְכֵן הַטּוּחַ, אֲבָל "חֲלִיצַת אֶת־הָאֲבָנִים" מוֹסֵב הַלְשׁוֹן אֶל הָאָדָם שֶׁחֲלָצוּ, וְהוּא מִשְׁקַל
לְשׁוֹן כְּבֹד, כְּמוֹ 'כִּפְר', 'דְּבַר'. וְאִם יֵשׁוּב הַנֶּגַע וְגו' • (כ"ח) יְכוּל חֲזַר בּוֹ בַּיּוֹם, יֵהָא טָמֵא? תַּלְמוּד לומר: "וְשָׁב
הַכֹּהֵן", "וְאִם יֵשׁוּב". מֵה 'שִׁיבָה' הָאֲמוּרָה לְהִלָּן בְּסוּף שְׁבוּעַ, אִף 'שִׁיבָה' הָאֲמוּרָה כָּאֵן בְּסוּף שְׁבוּעַ.

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ואות הא' נבלעת במבטא וכאלו אמר שקע
ארורות ששקע בו בחינת הציור הרע שנקרא
ארור, ולפי שיש הרבה בחינות ברשעו אמר
ארורות, ואמר וירקבת רמו לסימן העברה
על הרף אומרם ז"ל (שבת ל"א) סימן לעברה
הדרקן, גם אמר אדמדמת רומז לשפיכת דמים
המייחס לבחינת הרע ורמזא לצלול. יצו ה'
לסגור הבית פי' שלא ישפע משפע האלהי,
והוא סוד נדוי הרשעים לכל יחסו בצלא
דמהימנותא, אם האדם הרגיש בדרך ושב מה
טוב, ואם לא יצו ה' להביא עליו יסורין לרחץ
כתמיו ונגעיו והוא סוד חלוצי אבנים וכו', ואם
עדין מסריח מעשיו הרי הוא מת, והוא אומר
ונתן את הבית את אבניו וגו' :

לו) וְרָאָה וְגו' בקירת הבית וגו'. פרשה זו
רמזה מפעלות ה' בהנהגתו עם הרשעים
אשר יבחרו במטעמי יצר הרע שהוא קרא
נגעי בני אדם. ואמר בזהר (ח"א קפ"ז) כי
הקב"ה נותן הנפש בגוף האדם מצלחת מה
טוב ואם לא הוא עוקרו משם וחוזר ושותלה
במקום אחר. והוא מה שרמז כאן בנגעי הבית,
כי הבית רמזו אל גוף האדם שהוא בתי הנפש,
והכהן הרמזו כאן הוא הבורא שמצינו לרז"ל
בספר הזהר שדרשו בן בפסוק והובא אל הכהן
וגו', ואמר כי כשיראה הקב"ה כי הנגע בקירות
הבית פרוש נשמע בחינת הרע בתוכיות מהות
הגוף, ונתעב הבית והוא מה שרמז באומרים
שקערוות תבה זו מרבת מב' שקע ורורות

קדם הלא אפלו אחר ביאת הכהן ורואה הנגע
אין הבית טמא אלא אחר שצא הכהן ויסיגרנו,
ומעשה אין צורך להקדים לפנות קדם בא הכהן
ויכולין לפנות אחר שבא הכהן קדם שסיגרי,
לזה אמר ולא יטמא כל אשר וגו' פרוש כי
לצד שפשיקאה הכהן הנגע שצריך להסגיר
אין רשות להתעכב מלהסגיר כל עקר ומצד
זה ימחרו לפנות ולצד המהירות ישכחו ממון
הבדוי, לזה הקפיד ה' לפנות קדם שבזה לא
יטמא כל אשר בבית. ורז"ל אמרו (נגיעי פ"ב
מ"ה ובת"כ) שלא חס הקב"ה אלא על כלי חרס
כי שאר פלים ובגדים יש להם תקנה במקוה.
ולדרכנו הוספנו לפרש שחס הקב"ה אפלו על
כלי חרס הקטנים שאין אדם מחשיב אותם:

(מד) וּבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פִשְׁהוֹ הַנִּגַּע בְּבֵית צֹרַעַת
ממַּאֲרַת הוּא בְּבֵית טָמֵא הוּא:
 מד וייעול בהנא ויחזי והא אוסף מכתשא
 בביתא סגירות מחזרא היא בביתא מסאב
 הוא:

ע"כ וּבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פִשְׁהוֹ • (ט"ז) יכול לא יהא החוזר טמא, אלא אם-כן פִּשְׁהוֹ? נאמר: "צֹרַעַת מִמַּאֲרַת" בביתים, ונאמר: "צֹרַעַת מִמַּאֲרַת" בבגדים: מה להלן טמא את החוזר אף-על-פי שאינו פושה, אף כּאן טמא את החוזר אף-על-פי שאינו פושה. אם-כן, מה תלמוד לומר: "וְהִנֵּה פִשְׁהוֹ"? אין כּאן מקומו של מקרא זה, אלא "וְנִתְּנָה אֶת-הַבֵּית" הִנֵּה לוֹ לְכַתֵּב אַחֵר: "וְאִם-יָשׁוּב הַנִּגַּע... וְרָאָה וְהִנֵּה פִשְׁהוֹ"?! הֵא לֹא בָּא לְלַמֵּד אֶלָּא עַל נִגַּע הָעוֹמֵד בְּעֵינָיו בְּשָׁבוֹעַ רִאשׁוֹן וְכֵן בְּשָׁבוֹעַ שְׂנִי וּמִצְאוֹ שְׁפִשָּׁה, שְׁלֹא פָּרַשׁ בּוֹ הַכֹּתֵב לְמַעַלָּה כְּלוּם בְּעוֹמֵד בְּעֵינָיו בְּשָׁבוֹעַ רִאשׁוֹן. וְלִמְדוֹךָ כֵּן בְּפִשְׁיוֹן זֶה, שְׁאִינוֹ מְדַבֵּר אֶלָּא בְּעוֹמֵד בְּרִאשׁוֹן וּפִשָּׁה בְּשֵׁנִי. וּמֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? יְכוּל יִתְּצֶנּוּ כְּמוֹ שְׁסֻמָּה לוֹ: "וְנִתְּנָה אֶת-הַבֵּית"? תלמוד לומר: "וְיָשַׁב הַכֹּהֵן", "וּבֹא הַכֹּהֵן", גְּלַמֵּד בִּיאָה מְשִׁיבָה; מֵה שִׁיבָה חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנִתְּנָה לוֹ שְׁבוּעַ, אִף בִּיאָה חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנִתְּנָה לוֹ שְׁבוּעַ. וְאִם חִזַּר, נִתְּנָה לוֹ חִזַּר, טְהוֹר (ט"ח). וּמִנֵּיין שְׁאִם עָמַד בְּזֶה וּבְזֶה, חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנִתְּנָה לוֹ שְׁבוּעַ? תלמוד לומר: "וּבֹא" "וְאִם בֹּא יָבֵא", בְּמֵה הַכֹּתֵב מְדַבֵּר? אִם בְּפִשְׁהוֹ בְּרִאשׁוֹן, הֲרִי כְּכֹר אָמור, אִם בְּפִשְׁהוֹ בְּשֵׁנִי, הֲרִי כְּכֹר אָמור. הֵא אִינוֹ אָמור: "וּבֹא", "וְאִם בֹּא יָבֵא", אֶלָּא אֵת שְׁבָא בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן וְכֵן בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׂנִי "וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא-פִשְׁהוֹ", זֶה הָעוֹמֵד מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? יְכוּל יִפְטֹר וְלָלֵךְ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב כֵּן: "וְטַהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַבֵּית"? תלמוד לומר: "כִּי נִרְפָּא הַנִּגַּע", לֹא טַהַרְתִּי אֶלָּא אֵת הָרְפֹאִי. מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? 'בִּיאָה' אָמורָה לְמַעַלָּה וְ'בִיאָה' אָמורָה לְמַטָּה: מֵה בְּעֵלְיוֹנָה חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנִתְּנָה לוֹ שְׁבוּעַ דְּגַמְרָה לֵה זֶהוּ שִׁיבָה זֶהוּ בִיאָה, אִף בְּתַתְּוֹנָה כֵּן וְכוּ' כְּדִאִיתָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים. גְּמָרוֹ שֶׁל דָּבָר: אִין נִתְּצָה אֶלָּא בְּנִגַּע הַחֹזֵר אַחֵר חֲלִיצָה וְקִצּוֹי וְטִיחָה, וְאִין הַחֹזֵר צְרִיף פִּשְׁיוֹן. וְסִדְרָה הַמְקַרְאֹת כֵּן הוּא: "וְאִם-יָשׁוּב", "וְנִתְּנָה", "וְהִבָּא אֶל-הַבֵּית", "וְהֵאכֵל בְּבֵית", "וּבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פִשְׁהוֹ". וְדַבְּרֵי הַכֹּתֵב בְּעוֹמֵד בְּרִאשׁוֹן, שְׁנִיתָן לוֹ שְׁבוּעַ שְׂנִי לְהַסְגֵּרוֹ, וּבְסוֹף שְׁבוּעַ שְׂנִי לְהַסְגֵּרוֹ בֹּא וְרָאָה שְׁפִשָּׁה, וּמֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? חוֹלֵץ וְקוֹצֵה וְטַח וְנִתְּנָה לוֹ שְׁבוּעַ. חִזַּר - נִתְּנָה לוֹ שְׁבוּעַ, אִם חִזַּר - טְעוֹן צְפָרִים, שְׁאִין בְּנִגַּעִים יוֹתֵר מִשְׁלֶשָׁה שְׁבוּעוֹת.

(מה) וְנִתְּנָה אֶת-הַבֵּית אֶת-אֲבָנָיו וְאֶת-עֲצָיו וְאֵת כָּל-עֵפֶר הַבֵּית וְהוֹצִיא אֶל-מַחוּץ לְעִיר אֶל-מְקוֹם טָמֵא:

מה ויתרע ית ביתא ית אבניהו וית אעוהי
 וית כל עפר ביתא ויפסק למברא למקרא
 לאתר מסאב:

(מו) וְהִבָּא אֶל-הַבֵּית כָּל-יְמֵי הַסְּגִיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:
 ע"כ וְכָל-יְמֵי הַסְּגִיר אֹתוֹ • (ט"ט) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד לומר: "כָּל-יְמֵי". יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב • (ט"ז) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שהה בכדי אכילת פֶּרֶס? (עירובין פ"ג) תלמוד לומר: "וְהֵאכֵל בְּבֵית יָכֶסֶת אֶת-בְּגָדָיו". אין לי אלא אוכל, שוכב מנין? תלמוד לומר "וְהֵשַׁכְּב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יָכֶסֶת", "יָכֶסֶת", רְבֵה. אִם-כֵּן לְמָה נֶאֱמַר: "אֵכֵל וְשָׁכַב"? לֵתֵן שְׁעוֹר לְשׁוֹכֵב כְּדִי אֲכִילַת פֶּרֶס (ברכות מא).

מו ודייעול לביתא כל יומין דיסגיר יתה יהי
 מסאב עד רמשא:

(מז) וְהֵשַׁכְּב בְּבֵית יָכֶסֶת אֶת-בְּגָדָיו וְהֵאכֵל בְּבֵית יָכֶסֶת אֶת-בְּגָדָיו:

מז ודישכוב בביתא יצבע ית לבושוהי
 ודייכול בביתא יצבע ית לבושוהי:

(מח) וְאִם-בֹּא יָבֵא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא-פִשְׁהוֹ הַנִּגַּע בְּבֵית אַחֲרֵי הַטָּח אֶת-הַבֵּית וְטַהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַבֵּית כִּי נִרְפָּא הַנִּגַּע:

מח ואם מעל ייעול בהנא ויחזי והא לא
 אוסף מכתשא בביתא פתר דישווע ית ביתא
 וידיכי כהנא ית ביתא ארי אפטי מכתשא:

ע"כ וְאִם-בֹּא יָבֵא • לְסוֹף שְׁבוּעַ שְׂנִי. וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא-פִשְׁהוֹ • מְקַרָּא זֶה בָּא לְלַמֵּד בְּעוֹמֵד בְּעֵינָיו בְּרִאשׁוֹן וּבְשֵׁנִי, מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ? יְכוּל יִטְהַרְנוּ, כְּמִשְׁמַעוֹ שֶׁל מְקַרָּא: "וְטַהַר הַכֹּהֵן אֶת הַבֵּית"? תלמוד לומר: "כִּי נִרְפָּא הַנִּגַּע", לֹא טַהַרְתִּי אֶלָּא אֵת הָרְפֹאִי, וְאִין רְפֹאִי אֶלָּא הַבֵּית שֶׁהִקְצָה וְהוֹטַח וְלֹא חִזַּר הַנִּגַּע, אֲכַל זֶה, טְעוֹן חֲלִיצָה וְקִצּוֹי וְטִיחָה וְשְׁבוּעַ שְׁלִישִׁי. וְכֵן הַמְקַרָּא נִדְרָשׁ: "וְאִם-בֹּא יָבֵא", בְּשֵׁנִי, "וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא-פִשְׁהוֹ", טְעוֹן חִזַּר, וְאִין טִיחָה בְּלֹא חוֹלֵץ וְקִצּוֹי; "וְאַחֲרֵי הַטָּח אֶת-הַבֵּית וְטַהַר הַכֹּהֵן אֶת-הַבֵּית כִּי נִרְפָּא הַנִּגַּע", וְאִם חִזַּר, כְּכֹר פָּרַשׁ עַל הַחֹזֵר שְׁטַעוֹן נִתְּצָה.

מט ויטב לךפאה ית ביתא תרתין צפרין
ואעא דארזא וצבע זהורי ואזוכא :

מט) ולקח לחטא את־הבית שתי צפרים ועץ ארז ושני
תולעת ואזב:

נ ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי
מבוע :

נ) ושחט את־הצפר האחת אל־כלי־חרש על־מים חיים:

נא ויטב ית אעא דארזא וית אזוכא וית צבע
זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא
דצפרא דנכיסא ובמי מבוע וידי לביתא
שבע זמנין :

נא) ולקח את־עץ־הארז ואת־האזב ואת
ואת הצפר החיה וטבל אתם בדם הצפר השחוט
ובמים החיים והזה אל־הבית שבע פעמים:

נב וישלח ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבוע
ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאזוכא
ובצבע זהורי :

נב) וחטא את־הבית בדם הצפור ובמים החיים ובצפר
החיה ובעץ הארז ובאזב ובשני התולעת:

נג וישלח ית צפרא חיתא למפרא לקרתא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידיכי :

נג) ושלח את־הצפר החיה אל־מחוץ לעיר אל־פני השדה
וכפר על־הבית וטהר:

♦ יום חמישי ג' ניסן ♦

נד דא אורייתא לכל מכתש סגירותא
ולנתקא :

נד) זאת התורה לכל־נגע הצרעת ולנתק:

נה ולסגירות לבושא ולביתא :

נה) ולצרעת הפגד ולבית:

נו ולעמקא ולעדאי ולבהרא :

נו) ולשאת ולספחת ולבהרת:

נז לאלפא ביומא מסאבא וביומא דכיא דא
אורייתא דסגירותא :

נז) להורת ביום הטמא וביום הטהר זאת תורת
הצרעת: פ

נז"י < להורת ביום הטמא וגו' • איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו.

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר :

טו א) וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:

ב מלילו עם בני ישראל ותימרון להון גבר
גבר ארי יהי דאיב מבשרה דובה מסאב
הוא :

טו ב) דברו אל־בני ישראל ואמרתם אלהם איש כי
יהיה זב מבשרו זוכו טמא הוא:

נז"י < פי יהיה זב • יכול זב מכל מקום? היא טמא? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ. נדה כג). אחר שחלק
הפסוק בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה, נדה,
מטמאה טמאה חמורה, זיבה, אף הזב ממקום שמטמא טמאה קלה, קרי, מטמא טמאה חמורה, זיבה. זוכו
טמא • (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זוב דומה למי בצק של שעורין ודחוי (ס"א ודהוי), ודומה ללבן
ביצה המוזרת. שכבת זרע, קשור כלבן ביצה שאינה מוזרת. אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אדם קרי שחיב טבילה, ואמר מי רואה אותי
אין בכף כלום, שוב ראה פעם ב' אמר מי
רואה אותי, פעם ג', עבר על מה שכתוב
פעמים שלש עם גבר, הוא נעשה זב וכו'
ע"כ. זה הוא שרמז באומרו איש פרוש
פעם ראשונה איש, על דרך אומרו (מצא כ"א
י"א) איש כי וגו' איש אשר לא יהיה טהור
מקרה לילה, ואמר פעם ב' איש לרמוז על

לשון מעלה על דרך אומרו (תבא כ"ו י"ז) האמרת
והאמירך, הכונה בזה שהגם שהיא מוקיק
בהם הטמאה יותר, זה הוא למעלה להם, שהם
ישנם בטהרה, ואין עכ"ם בטהרה, והוא סוד
אין שוטה נפגע (שבת י"ג):
איש איש כי יהיה זב וגו'. צריך לדעת
למה כפל לומר איש איש. ואולי שידוע
מה שאמרו ז"ל במדרש (תב"א פ"ו) ראה

ב) דברו אל בני ישראל ואמרתם וגו'. כל
זה מיותר אחר שאמר וידבר וגו' לאמר.
ואולי שיכונן לומר על פי דבריהם שאמרו
(תו"כ) בני ישראל מטמאין בזיבה ואין עכ"ם
מטמאין בזיבה. לזה אמר דברו פרוש לשון
קשי שתמצא טמאה בהם יותר מהעכו"ם
ישראל זב מטמא משקב ומושב. ואין העכו"ם
זב מטמא משקב ומושב ואמר ואמרתם פרוש

ג) וְזֹאת תְּהִי־הַטְּמֵאתוֹ בְּזוֹבוֹ רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוֹבוֹ
אוֹיְהֶתִים בְּשָׂרוֹ מְזוֹבוֹ טְמֵאתוֹ הוּא:

כ"ט - ר' • לְשׁוֹן רִיר שְׂזָב אֶת בְּשָׂרוֹ. אֶת־זוֹבוֹ • כְּמוֹ רִיר שְׂיוֹצָא צְלוּל. אוֹיְהֶתִים • שְׂיוֹצָא עַב וְסוֹתָם אֶת פִּי הָאֵמָה וְנִסְתָּם בְּשָׂרוֹ מִטְּפַת זוֹבוֹ; זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ: (מגילה ח. נדה מ"ג) מְנָה הַכְּתוּב הִרְאֵנוּ רְאִיּוֹת שְׂתִים וּקְרָאוּ "טְמָא", שְׁנֵאמַר: "זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ טְמָא הוּא", וּמְנָה הַכְּתוּב הִשְׁנִי רְאִיּוֹת שְׁלֹשׁ וּקְרָאוּ "טְמָא", שְׁנֵאמַר: "טְמֵאתוֹ בְּזוֹבוֹ, רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זוֹבוֹ אוֹיְהֶתִים בְּשָׂרוֹ מְזוֹבוֹ, טְמֵאתוֹ הוּא", הֵא כִּיצַד? שְׂתִים לְטְמֵאָה וְהַשְׁלִישִׁית מִזְּקִיקָתוֹ לְקָרְבָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 86)

שְׂתִים לְטְמֵאָה וְהַשְׁלִישִׁית מִזְּקִיקָתוֹ לְקָרְבָן (רש"י טו, ג) יש לשאל, מניין לו שההבדל הוא לגבי קרבן, ולא לגבי חמרת הטמאה. ויש לומר, דהנה אף שהפסוק הראשון עוסק בשתי ראיות והשני בשלש ראיות, אין בכך כדי להוציא את שני הכתובים מפשוטם, היינו ש"זאת תהיה טמאתו" בא בהמשך ל"טמא הוא". מובן אם כן, שטמאת שני הזבים שוה; ועל כרחק שחלוקים הם בענין אחר - חובת הקרבן. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

זכה שטמאה באדם אינו דין שטמאה בלבן תלמוד לומר טמאתו הוא. פרוש שלא הנה צריך לומר טמאתו, אלא בא למעט זכה, טמאתו ולא טמאתה. ולא מתבת היא למעט הזכה כדברי בעל קרבן אהרן. כי כשנבוא לדיק משמעות מעוט המתדייק מתבת היא יהיה המעוט בטמאה ולא בנטמא והבן. ומה שיש לפרש בכריתא זו שהצריך למעט זכה שלא טמא בלבן שלא תדון בקל וחמר מזב, וכראש כריתא זו למעט הזב שלא טמא באדם שלא ידון בקל וחמר מזכה, והם ב' קל וחמר הסותרים זה את זה, כבר הארכתי בפרשה זו בפסוק והנה על המשטה, ולדרך שכתבתי שם יתלשבו גם כן דבריהם ז"ל במקום זה, כי יש בנדה חמרא שדמה מטמא לח וזבש (נדה ג"ד): מה שאין בן זובו של זב שאינו מטמא אלא לח, גם מטמא משכב ומושב בראיה אחת מה שאין בן הזב, ולזה יש להגדיל טמאת הדם, ויש חמרא בזב שאינו צריך זמים אלא ראיות, וגם שסופר שבעה לב' ראיות מה שאין בן הזכה, ואם כן יש צדדים להגדיל טמאת הלבן, וחש הכתוב למי שיגדל בעיניו חמרא זו לדון קל וחמר בדרך זה, ולמי שיגדל בעיניו חמרא זו שידון בדרך זה והבן. וטעם אומר תבת היא, נראה שחש הכתוב שיאמר האומר לא מעט הכתוב לכן בזכה אלא למעט שלא טמא בחמרות האדם דהינו לטמא משכב ומושב בראיה אחת שלא לומר דון מינה ואוקי באתרא אבל לטמא בטמאתו של זב עדין אני אומר שכן הוא, תלמוד לומר מעוט ב' היא פרוש שהמעוט בא על מצאיאות עצמה של טמאת הזב שאינה אלא בו, ושעור הדברים הם על זה הדרך טמאה זו כפשוט אשר בו הוא דהינו שטמאים ב' וג' ראיות אינה אלא בזב כמובן מאומרו טמאתו ולא של זכה:

ותמצא שגם הפנא שגמר מעוט הדם ממעוט הוא כשכא ללמד מי רגלים מקל וחמר דרקו דחה דם היוצא יוכים שאינו נלמד בקל וחמר ולא דחה פירכא זו מה לך היוצא שאינו מתעגל וכו'. ומעתה כשלא יהיה אלא רבוי וזאת תתחייב מעצמך לומר שהתורה מנעתך מלדון קל וחמר זה כדי שלא תדון הכל, ואני יודע כי מה שכא לטהר הוא דם היוצא ומכח זה בניתי מקום לפרש שנתבונן הכתוב ביותר תבת הוא לומר כי אין גופו של זב לכד הוא המטמא את בעליו אלא הוא סימן אשר יעשה ה' בטמא לצד מעשיו הרעים, והודיע ה' כי אדם שיהיה בו סימן זה הוא לו לסימן כי איש טמא הוא. ותבת הוא שאמר הכתוב חזרת אל האדם שטמא הוא. ולזה יצו ה' משפט האדם שהוא עצמו אב הטמאה לטמא אדם וכלים והגם דהפנא דרשה למעוט דם, זה היה קדם דרשת וזאת ואחר דרשת וזאת נחזור לדון ולדרש. והרבה פעמים דורש בתורת כהנים בדרך זה, וכאן הניח מקום לדורשי תורה:

ג) טמאתו בזובו. בתורת כהנים אמרו טמאתו בזובו למעט שאינו מטמא באדם ע"כ. פרוש זולת מעוט זה הגם שאמר קרא זובו טמא הוא ודרשו בתורת כהנים שכא למעט אדם היוצא שאינו מטמא, לא דרשו בן אלא לצד שאחר האמת מעט הכתוב שאינו מטמא הזב באדם, אבל אם לא היה מעוט טמאת האדם אז היה נכלל גם האדם בכלל אומרו זובו טמא, כי שניהם נקראים זובו, ולא היינו יכולין למעט האדם, והיינו מכרחים לפרש מעוט הוא על טמאת הזב שאינו מטמא באדם, ולא היה לנו מקום למעט גם היוצא שאינו מטמא, והנה אתי בקל וחמר מרקו פאמור שם. או היינו מתחמקים למעטו ממה שיצרך לרבוי וזאת כמו שכתבנו למעלה:

טמאתו היא. בתורת כהנים דרשו ומה הזב שאינו מטמא באדם מטמא בלבן

פעם ב', אם חזר בו מוטב אם לאו יהיה זב גמור ויטבל לטמאה חמונה:
זובו טמא הוא. רז"ל דרשו בתורת כהנים על זה הדרך זובו הוא טמא, למד על הזוב שהוא טמא, וקלא דין הוא הזב שהוא גרם לו טמאה טמא, הזוב שהוא גורם טמאה אינו דין וכו', שעיר המשלח יוכים וכו' שהוא טהור ומטמא תלמוד לומר זובו הוא טמא. ודרשו עוד על זה הדרך הוא טמא ואין דם היוצא מהאמה טמא, פרוש שהייתי דן קל וחמר מרקו ומה רק שהוא יוצא ממקום שהיה טמא דם שיוצא ממקום טמאה אין דין וכו' תלמוד לומר הוא, וכדרך שדון הפנא שם כשרצה להצריך רבוי למי רגלים שטמאים ודן קל וחמר מרקו וסתר לה מדם היוצא תלמוד לומר וזאת לרבות מי רגלים. ובפרק דם נדה (נדה ג"ו) הקשו ומה ראית לרבות מי רגלים ולמעט דם היוצא, ואמר ר' שמעון מרבה אני מי רגלים לטמאה דדומה לרק שמתעגל ויוצא וחוזר ונבלע, מה שאין בן הדם ע"כ. וכשהאם פן לא לכתב אלא רבוי וזאת ואני יושב ודן רבוי זה למה קלא בין מי רגלים בין דם היוצא באים בקל וחמר מרקו, ומכח זה הייתי מכריח לומר שלא לדון קל וחמר ונאמר שכא הכתוב לסתור קל וחמר שסתמך לרבות מי רגלים ודם היוצא ולא רבה אלא אחד מהם, ולדע איזה מהם הוא המתרבה דיון בדומה לרק שמתעגל וכו' כדברי ר' שמעון, ולא היה צריך לכתב מעוט הוא, ואין לחכות שאז הייתי אומר שכא רבוי וזאת לדם היוצא הגם שאינו מתעגל וכו' אבל מי רגלים אתי בקל וחמר, זה טעות, כי כשאנו באים לדון בקל וחמר מהרק שאינו יוצא ממקום טמאה אנו דנין מי רגלים ודם היוצא כאחד בקל וחמר שהרי הם שוים בצד החמור שיצאו ממקום טמאה, ולא צריך רבוי לדם אם לא שתאמר שאתא קרא לסתור לקל וחמר,

ה) **כָּל־הַמְּשָׁכַב אֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו הַזֵּב יִטְמָא וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יֹשֵׁב עָלָיו יִטְמָא:**
ה כל משכבא די ישבוב עלוהי דוכנא יהי מסאב וכל מנא דיייתב עלוהי יהי מסאב: אשׁר־ישב עליו יטמא:

ה"י < כל־הַמְּשָׁכַב • הָרְאוּי לְמִשְׁכָּב. יְכוּל אֶפְלוּ מִיַּחַד לְמִלְאָכָה אַחֲרֵת? תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "אֲשֶׁר יֹשֵׁב", 'אֲשֶׁר שָׁכַב' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא: "אֲשֶׁר יֹשֵׁב", הַמִּיַּחַד תְּמִיד לְכָךְ, יֵצֵא זֶה שְׁאוּמְרִים לוֹ: 'עֲמַד וְנַעֲשֵׂה מְלֹאכְתָּנוּ'. אֲשֶׁר־יֹשֵׁב • 'יֹשֵׁב' לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא: "אֲשֶׁר־יֹשֵׁב עָלָיו" הַזֵּב, בְּמִיַּחַד תְּמִיד לְכָךְ.

ה) **וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:**
ה ויגבר די יקרב במשכבה יצבע לבושוהי ויסחי במינא ויהי מסאב עד רמשא:

ה"י < וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבוֹ • לְמַד עַל הַמְּשָׁכַב שְׁחֵמוֹר מִן הַמְּגַע, שָׁזָה נַעֲשֵׂה אֵב הַטְּמֵאָה לְטֵמַא אָדָם, לְטֵמַא בְּגָדִים; וְהַמְּגַע שְׁאִינוּ מְשָׁכַב, אִינוּ אֶלָּא וְלֹד הַטְּמֵאָה, וְאִינוּ מְטַמֵּא אֶלָּא אֲכַלִּין וּמְשַׁקִּין.

ו) **וְהַיֹּשֵׁב עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יֹשֵׁב עָלָיו הַזֵּב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:**
ו ודיייתב על מנא דיייתב עלוהי דוכנא יצבע לבושוהי ויסחי במינא ויהי מסאב עד רמשא: (חצי הספר)

ה"י < וְהַיֹּשֵׁב עַל־הַכְּלִי • (ת"כ) אֶפְלוּ לֹא נִגַּע, אֶפְלוּ עֲשָׂרָה כְּלִים זֶה עַל זֶה, כִּלְן מְטַמְּאִין מִשׁוּם מוֹשֵׁב וְכֵן בְּמִשְׁכָּב.

ז) **וְהַנֹּגֵעַ בְּבֶשֶׂר הַזֵּב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:**
ז ודייקרב בכסר דוכנא יצבע לבושוהי ויסחי במינא ויהי מסאב עד רמשא:

ח) **וְכִי־יִרְק הַזֵּב בְּטָהוֹר וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:**
ח ויארי ירוק דוכנא בדכינא ויצבע לבושוהי ויסחי במינא ויהי מסאב עד רמשא:

ה"י < וְכִי־יִרְק הַזֵּב בְּטָהוֹר • (ת"כ. גדה נה) וְנִגַּע בּוֹ אוֹ נִשְׂאוּ, שֶׁהִרְק מְטַמֵּא בְּמִשְׁא.

ט) **וְכָל־הַמְּרַכֵּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזֵּב יִטְמָא:**
ט וכל מרכבא די ירכוב עלוהי דוכנא יהי מסאב:

ה"י < וְכָל־הַמְּרַכֵּב • אֶף־עַל־פִּי שְׁלֵא יֹשֵׁב עָלָיו, כְּגוֹן: הַתְּפוּס שֶׁל סַרְגָּא, שְׁקוּרִין אַרְצוּ"ן, טְמֵא מִשׁוּם מְרַכֵּב, וְהַאֲבָף שְׁקוּרִין אֲלִיו"ש, טְמֵא טְמֵאת מוֹשֵׁב.

י) **וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:**
י וכל דיקרב בכל די יהי תחותוהי יהי מסאב עד רמשא ודיטול יתהון יצבע לבושוהי ויסחי במינא ויהי מסאב עד רמשא:

ה"י < וְכָל־הַנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו • (ת"כ) שֶׁל זָב. בָּא וְלַמַּד עַל הַמְּרַכֵּב שֶׁיִּהְיֶה הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טְמֵא, וְאִין טְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים, וְהוּא חֹמֵר בְּמִשְׁכָּב מִבְּמִרְכָּב. וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם • כָּל הָאִמּוֹר בַּעֲנַן הַזֵּב, זוֹכוֹ וְרָקוֹ וְשִׁכְבַת זִרְעוֹ וּמִימֵי רַגְלָיו וְהַמְּשָׁכַב וְהַמְּרַכֵּב, מִשְׁאֵן מְטַמֵּא אָדָם לְטֵמַא בְּגָדִים.

יא) **וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע־בּוֹ הַזֵּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בַּמַּיִם וְכַסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:**
יא וכל די יקרב בה דוכנא וידוהי לא שטף במינא ויצבע לבושוהי ויסחי במינא ויהי מסאב עד רמשא:

ה"י < וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמַּיִם • בְּעוֹד שְׁלֵא טָבַל מְטַמְּאָתוֹ, וְאֶפְלוּ פֶּסֶק מְזוּבּוֹ וְסִפֵּר שְׁבַעָה וּמְחָסֵר טְבִילָה, מְטַמֵּא בְּכָל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב טְבִילַת גּוּפוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדַיִם, לְלַמֶּדְךָ, שְׁאִין בֵּית־הַסֵּטְרִים טְעוֹן בִּיאַת מַיִם, אֶלָּא אֵיבָר הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדַיִם (ת"כ. גדה טו).

יב) **וְכָל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ הַזֵּב יִשְׁכַּר וְכָל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם:**
יב וימאן דחסף די יקרב בה דוכנא יחבר וכל מאן דאע לשטף במינא:

כִּי־יִטְהַר הַזֶּבֶב מִזֹּבָבוֹ וְיָצַע־בּוֹ הַזֶּבֶב • כֹּל אֲפֵלוֹ נָגַע בּוֹ מֵאַחֲרָיו וְכוּ', כִּדְאִיתָא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים: 'עַד אֵיזְהוּ מַגְעוֹ שֶׁהוּא כְּכֹל? הֲוֵי אוֹמֵר: זֶה הַסֵּטוּ'.

(יג) וְכִי־יִטְהַר הַזֶּבֶב מִזֹּבָבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכַפֵּם בְּגָדָיו וְרִחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר:

כִּי־יִטְהַר הַזֶּבֶב מִזֹּבָבוֹ וְיָצַע־בּוֹ הַזֶּבֶב • שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ • שִׁבְעַת יָמִים טַהוּרִים מִטְּמֵאֵת זִבְחָהּ, שְׁלֵא יִרְאֶה זֹבֵב, וְכִלְקַן רְצוּפִין (נדה סח) •

(יד) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בָנָי יוֹנָה וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנֵּם אֶל־הַכֹּהֵן:

(טו) וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה וְכַפָּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּבָבוֹ: ׀

♦ יום שישי ד' ניסן ♦

(טז) וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְכַת־זָרַע וְרִחַץ בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

(יז) וְכִלְבַּנְד וְכִלְעֹזֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה עָלָיו שִׁבְכַת־זָרַע וְכַפֵּם בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב:

(יח) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שִׁבְכַת־זָרַע וְרִחַצוּ בַּמַּיִם וְטָמֵאוּ עַד־הָעֶרֶב:

כִּי־יִרְחֲצוּ בַּמַּיִם • גִּזְרַת מִלֶּךָ הִיא שֶׁתִּטְמֵא הָאִשָּׁה בְּבִיאָהּ, וְאֵין הַטַּעַם מִשּׁוּם נֹגַע בְּשִׁבְכַת זָרַע, שֶׁהֵרֵי מַגַּע בֵּית הַסֵּטֵרִים הוּא. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת 2008, אברמוביץ

שְׁמֵצֵינוּ בְּאִשָּׁה, לְזֶה אָמַר וְרִחֲצוּ לְגִלוֹת לָךְ שְׁלֵא נִתְקַן בְּיָמֵינוּ שֶׁל וְאִשָּׁה לִתְּנֵי הָאָמֹר שֶׁל זֶה בְּזָה, וְאִם הִנֵּה אוֹמֵר וְרִחֲצוּ כֹּל וְאִשָּׁה הִגֵּם דָּאֵקָא חִיבַת אֹתָהּ שֶׁמִּמֶּנָּה דוֹרְשִׁים מַעוֹט לְמַר שְׁלֵא כְּדָרְכָהּ וְלִמַר הַכֹּהֵן אֲזַל לֹא הִינֵנו דוֹרְשִׁים חִבַת אֹתָהּ כְּדָרְכָהּ זֶה וְהִינֵנו דוֹרְשִׁים אֹתָהּ לְדָרְשָׁה אַחֲרָה אַחַר שְׁנִתְגַּלְתָּ לָנוּ בְּפִרוּשׁ בְּפִסְטוֹק שֶׁמִּטְמֵא בֵּית סֵטֵרִים מִ"ל פֶּלֶה מִ"ל וְכוּ', וְאִדְרֹבָהּ הִנֵּה מְקוֹם לֹמַר אֹתָהּ לְרִבּוֹת כֹּל סֵטֵרִים, אֲכַל מֵאוֹמְרוֹ וְאִשָּׁה בְּיָמֵינוּ הִשְׁנוּ אוֹתָם הַכֹּתוּב לְשָׂאֵר טְמֵאֵת סֵטֵרִים דְּלֹא מִטְמֵאִים. וְלִפִּי מֵה שְׁדָרְשׁוּ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים וְאִשָּׁה לְרִבּוֹת בַּת ג' שָׁנִים יוֹם אֶחָד, גָּלוּ דַעְתָּם שְׁטוֹבְכָרִים שֶׁתִּבַּח אֹתָהּ מִיחֲדָתָהּ הִיא לְדָרְשָׁה לְמַעוֹט וְלֹא לְרִבּוֹת, וְלִזְה נִשְׁאָרַת נְאוֹ וְאִשָּׁה מִיחֲדָתָהּ וְדָרְשׁוּ לְבַת ג' שָׁנִים יוֹם אֶחָד:

שֶׁהָרִגִּישׁ אוֹחֵז בְּאִמָּה וּבֹלַע הַתְּרוּמָה, מֵה שְׂאִין בֶּן הָאִשָּׁה שֶׁמִּטְמֵא אֲפֵלוֹ בְּנִיגְעַת שִׁבְכַת זָרַע בְּמִסְתָּרֶיהָ, לְזֶה אָמַר וְרִחֲצוּ לֹמַר שְׂאִין מִשְׁנֵה שְׁנֵיהֶם אֵלֶּא בְּרִחֲצִיהָ לֹא בְּמִשְׁפַּט הַטְּמֵאָה. וּמַעֲתָה אֲנִי מְפָרְשִׁים אוֹמְרוֹ וְאִשָּׁה בְּיָמֵינוּ כִּי גַם הָאִשָּׁה לְפַעְמִים יֵשׁ בָּהּ מִשְׁפַּט שֶׁהָ לְאִישׁ שְׂאִינָה טְמֵאָה בְּמִסְתָּרֶיהָ לְרַבֵּן אִם בָּא עָלֶיהָ שְׁלֵא כְּדָרְכָהּ וְלִרְבִּי יְהוּדָה בִּיאָה רֵאשׁוּנָה שֶׁל פֶּלֶה (בְּתוּרִים פֶּאָה, יְבִמוֹת ל"ד). וְדִקְדּוֹ לֵה מַחֲבַת אֹתָהּ, וּמַעֲתָה אִם לֹא אָמַר וְרִחֲצוּ וְהִינֵנו בָּא לְדוֹן מִשְׁפָּטֵי הַרְחִיצָה שְׁבָאִישׁ לְאִשָּׁה מְנוּאִי וְאִשָּׁה הִינֵנו דָּן נְמִי שְׁמִטְמֵא בְּאִישׁ אֲפֵלוֹ לֹא יִצְתָה שִׁבְכַת זָרַע חוּץ וְיִגְמַר מִהָאִשָּׁה וְהִינֵנו מְפָרֵשׁ אוֹמְרוֹ תִּצָּא כִּי עֲקָרְתָּהּ מִמְקוֹמוֹ נִקְרָאת יִצִּיאָה, אוֹ עַל זֶה הַדְּרָךְ כִּי תִצָּא לְעֵתִיד פְּרוּשׁ כֹּל שְׂרָאוּיָה לְצֵאתָה הִגֵּם שְׁלֵא יִצְתָהּ טְמֵא וְכִמְוֹ

(יח) וְרִחֲצוּ בַּמַּיִם • טַעַם זְכוּרֹן רִחֲצוֹתוֹ, אוֹ"ל (תו"כ) לְהַשְׁוֹת לֵה מִשְׁפַּט רִחֲצוֹתָהּ לְכָל הַתְּנָאִים הַרְמוּזִים בְּדִין רִחֲצוֹתוֹ. וְאִם תֵּאֵמַר אִם לְזֶה נִתְפַּן הַפִּסְטוֹק לֹא הִנֵּה צָרִיךְ וְהִינֵנו לֹמְדִים בֶּן מֵאוֹמְרוֹ וְאִשָּׁה בְּתוֹסֶפֶת ו' מוֹסִיף עַל עֲגֵן רֵאשׁוֹן לְהַשְׁוֹת מִשְׁפַּט שְׁנֵיהֶם וְלִתְּנֵי אֵת הָאָמֹר הַעֲלִיּוֹן בְּתַחֲתוֹן, כִּמְוֹ שְׁדָרְשׁוּ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים בְּפָרֹשֶׁת וַיִּקְרָא כֹּל אוֹתָם דִּינִים שֶׁכְּתוּב בָּהֶם נְאוֹ וְאִשָּׁה בְּתַחֲלָה, וְלִפִּי מֵה שְׁדָרְשׁוּ רַז"ל בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים נְאוֹ וְאִשָּׁה לְרִבּוֹת קְטֻנָּה בַת ג' שָׁנִים יוֹם אֶחָד, לְפִי זֶה אִם לֹא אָמַר וְרִחֲצוּ דוֹרְשִׁים וְאִשָּׁה הִנֵּנו לְמִשְׁפָּטֵי הַרְחִיצָה וְלֹא יִדְעִינוּ טְמֵאֵת קְטֻנָּה בַת ג' שָׁנִים יוֹם אֶחָד. וְזוּלַת דְּבָרֵיהֶם הִנֵּה נִרְאֶה לֹמַר לְפִי מֵה שְׂאִמְרוֹ (בְּתוּ"כ) בְּפִסְטוֹק אֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְכַת זָרַע עַד שֶׁתִּצָּא טְמֵאָתוֹ חוּץ לְבְּשָׂרוֹ אֲכַל אִם לֹא יִצְתָה הִגֵּם

(יט) וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זָכָה דָם יִהְיֶה זָכָה כַּבְּשָׂרָה שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ וְכָל־הַנִּגַּע בָּהּ יִטְמָא עַד־הָעֶרְבִּי:

כ"ט"י - פִּי־תִהְיֶה זָכָה • (ת"כ) יכול מאחד מפל אבריה? תלמוד לומר (ויקרא כ): "והיא גלתה את־מקור דמיה", אין דם מטמא אלא הבא מן המקור (נדה טו). דם יהיה זכה בכשרה • אין זכה קרוי זוב לטמא, אלא אם־כן הוא אדם. בנדתה • כמו (איוב יח ט): "ומתבל ינדהו", שהיא מנדה ממגע כל אדם. תהיה בנדתה • אפלו לא ראתה אלא ראיה ראשונה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד ענף 27)

שבועת ימים תהיה בנדתה (טו, יט) דם נדה היא מן הקללות שנתקלה תנה אחרי חטא עץ הדעת, והינו שהחטא יצר בה מציאות של רע, המתבטא בדם נדה, דם טמא. ולפי זה ימתק מה שאיתא במדרש תהלים (קמו, ד) שלעתיד לבוא יתר אסור נדה - כי אז יקום היעוד "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ" ויתברר העולם מן הטמאה וההקמא של חטא עץ הדעת.

(כ) וְכָל־אִשֶּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּהּ יִטְמָא וְכָל־אִשֶּׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִטְמָא:

(כא) וְכָל־הַנִּגַּע בַּמִּשְׁכָּב יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרְבִּי:

(כב) וְכָל־הַנִּגַּע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעֶרְבִּי:

(כג) וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁבַּת־עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרְבִּי:

כ"ט"י - וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא • (ט"ז) השוכב, או היושב על משכבה או על מושבה, אפלו לא נגע בה, אף הוא בדת טמאה האמורה במקרא העליון, שטעון כבוס בגדים. על־הכלי • לרבות את המרכב. בנגעו בו יטמא • אינו מדבר אלא על המרכב, שנתרבה מ"על־הכלי". בנגעו־בו יטמא • ואינו טעון כבוס בגדים, שהמרכב אין מגעו מטמא אדם לטמא בגדים.

(כד) וְאִם שָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ וְתָהּ נִדְתָּהּ עָלָיו וְיִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ׀

כ"ט"י - וְתָהּ נִדְתָּהּ עָלָיו • (ת"כ, נדה לב) יכול יעלה לרגלה, שאם בא עליה בחמשי לנדתה, לא יטמא אלא ג' ימים כמותה? תלמוד לומר: "וטמא שבועת ימים". ומה תלמוד לומר: "ותהי נדיתה עליו"? מה היא מטמאה אדם וכלי חרס, אף הוא מטמא אדם וכלי חרס.

(כה) וְאִשָּׁה כִּי־זוּב זָכָה דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אוֹ כִּי־זוּב עַל־נִדְתָּהּ בְּלִי־יָמִי זָכָה טְמֵאתָהּ כִּי־נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא:

כ"ט"י - יָמִים רַבִּים • שלשה ימים. בלא עת־נדתה • אחר שיצאו שבועת ימי נדתה. או כִּי־זוּב • את שלשת הימים הללו. על־נדתה • (נדה עב) מפלג מנדתה יום אחד, זו היא זכה, ומשפטה חרוץ בפרשה זו. ולא כדת הנדה, שזו טעונה ספירת שבועה נקיים וקרבן, והנדה אינה טעונה ספירת שבועה נקיים, אלא שבועת ימים תהיה בנדתה, בין רואה בין שאינה רואה; ודרשו בפרשה זו "א יום שבין סוף נדה לתחלת נדה, שכל שלשה רצופין שתראה באחד עשר יום הללו תהא זכה.

כ וכל די תשכב עלוהי בריחוקה יהי מסאב וכל די תיתב עלוהי יהי מסאב:

כא וכל דיקרב במשכבה יצבע לבושוהי ויסחי במיאי ויהי מסאב עד רמשא:

כב וכל דיקרב בכל מנא די תיתב עלוהי יצבע לבושוהי ויסחי במיאי ויהי מסאב עד רמשא:

כג ואם על משכבא הוא או על מנא די היא תבא עלוהי במקרבה בה יהי מסאב עד רמשא:

כד ואם משכב ישכוב גבר תה ותהי רחוקה עלוהי ויהי מסאב שבועת יומין וכל משכבא די ישכוב עלוהי יהי מסאב:

כה ואתתא ארי ידוב דוב דמה יומין סגי אין בלא עדן רחוקה או ארי תדוב על רחוקה כל יומי דוב סובתה פיומי רחוקה תהי מסאבא היא:

כו כָּל מִשְׁכָּבָא דִּי תִשְׁכּוּב עֲלוּהִי כָּל יוֹמֵי דוֹבָה כְּמִשְׁכָּב רְחוּקָה יְהִי לָהּ וְכָל מְנָא דִּי תִיתֵב עֲלוּהִי מְסָאָב יְהִי כְּסוֹאֲבַת רְחוּקָה :

(כו) כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל־יְמֵי זוֹבָה כְּמִשְׁכָּב נִדְתָּה יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַפְּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו מִמָּא יִהְיֶה כְּטִמְאֹת נִדְתָּה:

כו וְכָל דִּיקְרַב בְּהוֹן יְהִי מְסָאָב וַיִּצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי וַיִּסְחִי כְּמִנְא וַיְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא :

(כו) וְכָל־הַנוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכֵם בְּגֵדוֹ וְרִחֵן בְּפָמִים וְטִמָּא עַד־הָעֶרֶב:

כח וְאִם דְּכִיָּאת מְדוּבָה וְתִמְנִי לָהּ שְׂבַעַת יוֹמִין וּבְתֵר כֶּן תִּדְבִי :

(כח) וְאִם־טִהַרְהָ מְדוּבָה וְסַפְרָה לָּהּ שְׂבַעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר: אור החיים

◆ שבת קודש ה' ניסן ◆

כט וּבִיּוֹמָא תְּמִינָא תִּסַּב לָהּ תְּרִין שְׁפִינִין אוֹ תְּרִין בְּנֵי יוֹנָה וְתִמְנִי יִתְהוֹן לְוַת פְּהֵנָא לְתַרַע מִשְׁפָּן וְמָנָא :

(כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהִכִּיָּא אֹתָם אֶל־הַפֶּהן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ל וַיַּעֲבֵד פְּהֵנָא יַת חַד חֲטָאָתָא וְיַת חַד עֲלֵתָא וַיִּכְפֹּר עֲלֵהּ פְּהֵנָא קָדָם יְיָ מְדוּב סוּבְתָה :

(ל) וַעֲשֵׂה הַפֶּהן אֶת־הָאֶחָד חֲטָאָת וְאֶת־הָאֶחָד עֲלֵהּ וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַפֶּהן לְפָנֵי יְהוָה מְזוּב טִמְאָתָה:

לא וְתַפְרִשׁוּן יַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוֹאֲבַתְהוֹן וְלֹא יָמוּתוּן כְּסוֹאֲבַתְהוֹן בְּסוֹאֲבַתְהוֹן יַת מִשְׁפָּנֵי דִּי בְּיַהוּדָן :

(לא) וְהוֹרַתֶם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטִּמְאָתָם וְלֹא יָמוּתוּ בְּטִמְאָתָם בְּטִמְאָם אֶת־מִשְׁפָּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

כג וְהוֹרַתֶם • אִין נְזִירָהּ אֶלָּא פְּרִישָׁה, וְכֵן (ישעיה א): "נְזִירוֹ אַחֲרֵי", וְכֵן (בראשית כח): "נְזִיר אַחֲרֵי". וְלֹא יָמוּתוּ בְּטִמְאָתָם • הָרִי הַכֶּרֶת שֶׁל מְטֵמָא מְקַדֵּשׁ קְרוּי 'מִיתָה'.

כג וְהוֹרַתֶם • אִין נְזִירָהּ אֶלָּא פְּרִישָׁה, וְכֵן (ישעיה א): "נְזִירוֹ אַחֲרֵי", וְכֵן (בראשית כח): "נְזִיר אַחֲרֵי". וְלֹא יָמוּתוּ בְּטִמְאָתָם • הָרִי הַכֶּרֶת שֶׁל מְטֵמָא מְקַדֵּשׁ קְרוּי 'מִיתָה'.

לג דָּא אֲוִרִיתָא דְּדוּכְנָא וְדִי תַפּוּק מְנַה שְׂכַבַת זְרַעָא לְאֶסְתָּאָבָא בַּהּ :

(לג) זֹאת תוֹרַת הַזֹּב וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׂכַבַת־זֶרַע לְטִמְאָה־בָּהּ:

כד זֹאת תוֹרַת הַזֹּב • בַּעַל רְאִיָּה אַחַת. וּמַהוּ תוֹרָתוֹ. וְאֲשֶׁר תִּצָּא מִמֶּנּוּ שְׂכַבַת־זֶרַע • הָרִי הוּא כְּבַעַל קְרִי, טִמָּא טִמְאָת עֶרֶב.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 81)

בעל ראייה אחת (רש"י טו, לב) לא פָּרַשׁ שֶׁהַפְּנֵה לְבַעַל שְׂתִים אוֹ שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת, שֶׁנִּזְכָּר לְעֵיל, כִּי דִינּוֹ חֲמוּר יוֹתֵר מִדִּינוֹ שֶׁל בַּעַל קְרִי, הַמּוֹפִיעַ בְּתוֹב לְאַחַר מִפְּנֵי. אֶלָּא מִפְּרֵשׁ שֶׁהַפְּנֵה לְבַעַל רְאִיָּה אַחַת, שֶׁדִּינוֹ כְּבַעַל קְרִי, וְלִפִּי זֶה הַכְּתוּבִים הֵם מִן הַקָּל אֶל הַכָּבֵד: זָב בַּעַל רְאִיָּה אַחַת וּבַעַל קְרִי – טִמְאָת עֶרֶב. נִדָּה – טִמְאָת שְׂבָעָה. זָב בַּעַל שְׂתִים אוֹ שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת – חַיִּיב סְפִירַת שְׂבָעָה וְקִיָּים. שׂוֹכֵב עִם טִמְאָה – אֲסוּר כְּרַת.

אור החיים על התורה – מהדורת 2008, אברמוביץ

מִשְׁמַעוֹת תַּבַּת טְהָרָה וְלֹא תִחַשֵׁב שְׂבָה־סְתִלְקָה הַזֹּב נִסְתַּלְקָה טִמְאָה מְנַה, לֹא כֵן, שֶׁלֹּא נִסְתַּלְקָה אֶלָּא טִמְאָת הַזֹּב עֲצֻמוֹ, וְהוּא אוֹמְרוּ מְדוּבָה אֲכָל לֹא טִמְאָה מְנַע זוֹב, וַיְעוֹדְנָה טִמְאָה וְצָרִיךְ לְסַפֵּר ז' נְקִיָּים, וְהוּא אוֹמְרוּ וְסַפְּרָה לָּהּ וְגו' וְאַחַר תִּטְהַר מִכָּל:

מְדוּבָה מַעַת נִפְסָקָה זוֹבָה נִקְרָאת טְהָרָה לְסַפֵּר ז' יָמִים, וְהוּא שְׂאֲמָרוּ כְּשִׁתְּפִסֵּק מְדוּבָה וְהִבֵּן. וְתִמְצָא שְׂפִי רִש"י בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמַגְלָה (ח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ כְּשִׁתְּפִסֵּק מְדוּבָה לְאֵלְתֵּר תִּסְפֹּר שְׂאִינָה צְרִיכָה לְטַבֵּל קָדָם וְהוּא מְכַנֵּן לְמַה שְׂפִתְבָּתִי:

כח) וְאִם טְהָרָה מְדוּבָה וְסַפְּרָה וְגו'. צָרִיךְ לְדַעַת גְּזֵרַת הַכְּתוּב בְּאִזְיָה מְקוּם הוּא, אִם הַסְפִּירָה הִיָּה לוֹ לומר תִּסְפֹּר לָּהּ, וְאִם אַחַר תִּטְהַר לֹא הִיָּה לוֹ לומר וְאַחַר, וְנִרְאָה עַל פִּי מַה שְׂאֲמָרוּ בַּתּוֹרַת כְּהִנִּים וְזֶה לְשׁוֹנֵם וְאִם טְהָרָה מְדוּבָה כְּשִׁתְּפִסֵּק מְדוּבָה ע"כ. לִפִּי זֶה תִּהְיֶה גְּזֵרַת הַכְּתוּב תַּבַּת מְדוּבָה, וְהִכִּי קְאָמַר וְאִם טְהָרָה תִּדַּע מְאִיזָה זְמַן תִּקְרָא טְהָרָה

שיעור יומי לשבת קודש ה' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - טו - פרשת מצורע
נא
(ג) וְהִדְוָה פְּנֵיהֶיהָ וְהִזְבֹּ אֶת־זוֹבוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּה וּלְאִישׁ
לְדָכָר וּלְנִקְבָּא וּלְגִבֹר דִּי יִשְׁכּוּב עִם
מְסֻאָבָא : פ פ פ

כז"י וְהִזְבֹּ אֶת־זוֹבוֹ • בְּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת וּבְעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת, שְׁתּוֹרְתָן מִפְּרִשְׁתָּ לְמַעְלָה:

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

הפטרה לפרשת מצורע נדפסה בעמ' קנו

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדר שני, ה'תשי"ז
ברוקלין, נ. י.

נשי ובנות קהלה קדישא שובה ישראל
אשר בעיר בוענאס איירעס מדינת ארגנטינה
ה' עליהן תחינה

ברכה ושלוש!

בשעתו נעם לי לקבל ידיעות מפעולותיהן הטובות בחיזוק היהדות בקהלתן והפצת עניני היהדות.

אשר תקותי שמזמן לזמן מוסיפות בזה, וכציווי תורתנו הקדושה, מעלין בקדש, ומובן אשר ביחוד חוב קדוש וזכות קדוש על כל אחת מבנות ישראל, בנות שרה רבקה רחל ולאח, לנהל תעמולה ולהשתדל בחיזוק ענינים המיוחדים לנשים, טהרת המשפחה, הנהגת הבית בכלל וחינוך הבנים והבנות והכשרות ביחוד ועוד ועוד. וכיון אשר בורא עולם ומנהיגו דורש את זה מבנות ישראל, בודאי אשר ניתנו להן כחות מיוחדים להביא את כל האמור לפועל במילואו ובשלימות, ואין הדבר תלוי אלא ברצונן.

ושכרן מבואר בספרים הקדושים, שלכן נכתרו גם בתואר עקרת הבית, שפירושו עיקר ויסוד בית ישראל.

ובפרט שבאים אנו מימי הפורים, אשר הנס הי' על ידי אסתר, ובזמן אשר עמדו במסירות נפש בעניני יהדות, בזמן דהסתר פנים וכמאמר חכמנו ז"ל, אשר על תקופה היא נאמר הסתר אסתר.

ובאים אנו לימי חג הפסח, אשר בזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו אבותנו ממצרים.

ויהי רצון אשר כל אחת ואחת מהן תוסיף כח ואומץ בעבודה הקדושה האמורה, ויהי זה מתוך מנוחת הנפש הרחבת הדעת, ושמחה פנימית ואמיתית.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת מצורע

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ב' ניסן פרק כ מפרק י עד סוף פרק יז</p>	<p>יום ראשון - כ"ח אדר ב' מפרק קלה עד סוף פרק קלט</p>
<p>יום חמישי - ג' ניסן פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב</p>	<p>יום שני - כ"ט אדר ב' מפרק קמ עד סוף פרק קנ</p>
<p>יום שישי - ד' ניסן פרק כ מפרק כג עד סוף פרק כח</p>	<p>יום שלישי - א' ניסן פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט</p>
<p>שבת קודש - ה' ניסן פרק כ מפרק כט עד סוף פרק לד</p>	

יום ראשון כ"ח אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 104, ועולם האצילות... עד עמ' 104, אלקות ממש.

1 ועולם האצילות שהוא למעלה מהשכל וההשגה והכנה
 2 לשכל נברא, - שכן, גם נברא רוחני, כמו למשל נשמה של "עולם
 3 הבריאה", הוא בכל זאת "נברא", ו"עולם האצילות" הוא למעלה
 4 גם מהשגתו. טעמו של דבר: כי חכמתו ובינתו ודעתו של
 5 אינו סוף פרוף הוא
 6 מיוחדת שם בו בתכלית
 7 היחוד, ביחוד עצום
 8 ונפלא, יותר שאת יותר
 9 עז לאין מן מעולם
 10 הנריאה. כי שם ב"עולם
 11 הבריאה", ירדו להאיר
 12 בחינת צמצום, - חכמה
 13 בינה-דעת של "עולם
 14 האצילות", הנקראות
 15 "חכמתו ובינתו ודעתו של
 16 אין סוף ברוך הוא", מאירות
 17 ב"עולם הבריאה", רק אחרי
 18 שהצטמצמו במדה כזו, כרי
 19 שיוכלו שכלים נבראים - השכל של הנשמות והמלאכים של
 20 "עולם הבריאה", לקבל מהן - ענין של, חכמה-בינה-דעת, לידע
 21 את ה', ולהבין ולהשיג איזו השגה פאור-אינסוף פרוף-הוא,

22 כפי כח שכלים הנבראים, שהם בעלי גבול ותכלית, שלא
 23 יתבטלו במציאותם, - בלי הצמצום האמור, ויתירה מזו: ולא
 24 יהיו בגדר נבראים כלל, רק יחזרו למקורם ושרשם שהוא
 25 בחינת אלהות ממש. - אילו ספירות חכמה-בינה-דעת של "עולם
 26 האצילות", היו מאירות
 27 ב"עולם הבריאה", בלי
 28 צמצום, והנבראים של
 29 "עולם הבריאה" היו
 30 מקבלים מהן השגה להבין
 31 אלקות כפי שהיא מצד
 32 ספירות "עולם האצילות"
 33 כמו שהן בעצם - היו אז
 34 אותם נבראים בטלים
 35 במציאות, כי אין בכוח
 36 השגתם "לקלוט" אור נעלה
 37 כזה. לכן היה הצמצום
 38 בתהליך ירדת והארת
 39 חכמה-בינה-דעת של
 40 "אצילות", ב"עולם הבריאה". ורק על ידי הצמצום, יש בכוח שכלו
 41 של הנברא, לקבל ולקלוט שכל והבנה באור אין סוף ברוך הוא,
 42 עד כמה ששכל של נברא יכול להשיג ולהבין אור אין סוף.

יום שני כ"ט אדר ב'

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 104, והנה צמצום זה... עד עמ' נג, זאת עבודתם.

43 אך, ב"עולם האצילות", בו ספירות חכמה-בינה-דעת הן, כמו שהן
 44 בעצם - אין בכוח שכלם של נבראים לקבל מהן השגה באור אין
 45 סוף ברוך הוא - ובלשון רבנו הזקן: והנה, צמצום זה - מה
 46 שספירות חכמה-בינה-דעת של "אצילות" נצטמצמו, כדי להאיר
 47 ב"עולם הבריאה", היא
 48 סבת ההארה שמאירות
 49 שם חכמה-בינה-דעת של
 50 אינו-סוף פרוף-הוא -
 51 חכמה-בינה-דעת של "עולם
 52 האצילות", לנשמות אלו
 53 בעולם הנריאה, - שכן,
 54 בגלל שהאור בא על ידי
 55 צמצום - יכולות הנשמות
 56 לקבל ממנו, שתהיה להן
 57 השגה באור אין סוף ברוך
 58 הוא. מה שאין בן
 59 פאצילות, שאינם - ספירות חכמה-בינה-דעת שב"אצילות", אינן
 60 בחינת צמצום כל פך - כפי שהדבר ב"עולם הבריאה". שהרי,
 61 בכל זאת, בהיותן ענין של "ספירות", יש כבר בכך משום צמצום

62 מסיים, אלא לא צמצום כזה כמו שהוא ב"עולם הבריאה", ולכן אי
 63 אפשר לשכלים נבראים לקבל מהן, - מהספירות שב"אצילות".
 64 ולכן לית מהשבתא דילהון תפיסא שם כלל. - אין לימחשבה
 65 של הנבראים "תפיסה" (השגה) שם כלל. המחשבה וההשגה של
 66 נבראים אינן יכולות כלל
 67 "לקלוט" את האור המאיר
 68 ב"אצילות". לכן הוא -
 69 "עולם האצילות", מדור
 70 לצדיקים הגדולים,
 71 שעבודתם היא למעלה
 72 מעלה אפלו מבחינת
 73 דחילו ורחימו - יראה
 74 ואהבה, הנמשכות מן
 75 הבינה ודעת בגדלתו
 76 יתברך, כמו שעולם
 77 האצילות הוא למעלה
 78 מעלה מבחינת בינה ודעת לשכל נברא, - כך גם עבודתם היא
 79 הרבה למעלה מהאהבה והיראה הבאות מן השכל; אלא עבודתם
 80 היתה בחינת מרובה ממש לאינסוף פרוף-הוא, ולכפול

ליקוטי אמרים

6. ולא שזה (ש"ל יהיו בגדר נבראים כלל") הוא תוצאה (ממה שיתבטלו ממציאותן), (כ"א הוא הוספה על זה, דהיינו שיתבטלו ממציאותן, ויתירה מזו... הם לא יהיו... גדר נבראים), וכדלקמן "ולביטל כו' וליכלל" ע"פ הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 7. "לכאורה צ"ל 'היא' וכלפני

ליקוטי אמרים

- 1 אלו במציאות, ולהכלל
2 באורו ותפודה, הם וכל
3 אשר להם, על ידי קיום
4 התורה והמצוות, על דרך
5 שאמרו: - חכמינו ז"ל:
6 "האבות הן הן המרכבה",
7 והינו - מה שהאבות מתארים כ"מרכבה", הוא: לפי שכל ימיהם
8 היתה זאת עבודתם. - האבות היו תמיד בהתבטלות של "מרכבה":
- 9 על ידי קיומם תורה ומצוות,
10 הם יוצרים, על עצמם ועל
11 כל עניניהם את דרגת
12 ההתבטלות העליונה ביותר
13 להקב"ה, כך שאין להם רצון
14 אחר כלל, כי אם רק מה
15 שהוא רצון ה' - ולכן מקומם של צדיקים אלה הוא ב"עולם
16 האצילות", בו מורגש אותו סוג של ביטול.

יום שלישי א' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נג, אך מי ששרש... עד עמ' נג, כידוע ל"ח]:

- 17 אך מי ששרש נשמתו קמן מהכיל עבודה תמה זו, - של בחינת
18 "מרכבה", לכלל ולכלל באורו ותפודה בעבודתו בקביעות, -
19 לעמוד תמיד בביטול והתכללות באורו יתברך, רק לפרקים ועתים
20 שהם עת רצון למעלה, וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא
21 באצילות, - שכן ארבעת
22 השלבים שבסולם התפילה,
23 הם כנגד ארבעת העולמות:
24 חלק התפילה עד "ברוך
25 שאמר", הוא בבחינת "עולם
26 העשיה"; "פסוקי דמורה" -
27 בבחינת "עולם היצירה";
28 "קריאת שמע" - בבחינת
29 "עולם הבריאה"; "שמונה
30 עשרה" - בבחינת "עולם
31 האצילות", ובפרט
32 בהשתחוואת שפה, -
33 כשבורעים בשמונה עשרה,
34 שכל השתחוואה היא בבחינת אצילות [כמו שכתוב בפרי עין
35 חיים בקבלת שבת - שהשתחוואת הן בבחינת "אצילות"], כי
36 היא - ההשתחוואה היא, ענין בטול באורו ותפודה, להיות השיב

ליקוטי אמרים

- 17 אך מי ששרש נשמתו קמן מהכיל
18 עבודה תמה זו ליכטל וליכלל באורו ית' בעבודתו
19 בקביעות רק לפרקים ועתים שהם עת רצון למעלה
20 וכמו בתפלת שמונה עשרה שהיא באצילות ובפרט
21 בהשתחווא' שבה שכל השתחוואה היא בבחי' אצילות
22 [כמו"ש בפרע"ח בקבל' שבת] כי היא ענין ביטול באורו
23 ית' להיות חשיב קמיה כלא ממש אוי ג"כ עיקר קביעות
24 נשמתו הוא בעולם הבריאה [רק לפרקים בעת רצון
25 תעלה נשמתו לאצילות בבחי' מ"ג כידוע ל"ח]:
26 עצמה:
- 27 קמיה בלא ממש, - להיות חשוב לפני הקב"ה, כלא ממש; אוי גם
28 בן - כשעומד בבחינת ביטול גמור רק "לפרקים ועתים", כמו למשל
29 בשעת "שמונה עשרה" בכלל, ובהשתחוואות שב"שמונה עשרה"
30 בפרט, עקר קביעות נשמתו הוא פעולם הבריאה - שכן, מדובר
31 כאן בקשר לנשמה,
32 ששיכותה היא ל"עולם
33 הבריאה", [רק לפרקים
34 בעת רצון תעלה נשמתו
35 לאצילות בבחינת "מין
36 ניקביו", כידוע ל"ח] - רק בשעת רצון,
37 תעלה נשמתו ל"עולם
38 האצילות", על ידי
39 התעוררות מלמטה, כפי
40 הידוע ללומדי תורת הקבלה.
41 עד כאן למדנו על שלשה
42 הבדלים בקשר למקומן של
43 הנשמות, בהם הן מקבלות את שכר עבודתן. להלן, מסביר רבנו הזקן,
44 שמהשכר שהנשמות מקבלות עבור עבודתן, נבין את מהות העבודה
45 עצמה:

יום רביעי ב' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נג, והנה שכר מצוה... עד עמ' 106, קדם ה'.

- 57 והנה, "שכר מצוה - מצוה", - השכר אינו דבר נפרד ונוסף על
58 המצוה, שהנשמה מקבלת כגמול עבור המצוה - כמו, למשל, כסף
59 שאדם מקבל עבור עבודה מסוימת שביצע - שאז, אין אנו יכולים
60 לדעת מהשכר, את מהות העבודה; אלא שכר המצוה הוא הרי,
61 כאמור, ההארה של המצוה
62 המתגלה לנשמה ב"גן עדן",
63 פרוש שמשכרה - של
64 המצוה, נדע מהותה
65 ומדרגתה - של המצוה.
66 שלפי אופן השכר
- 67 וההתגלות שמהמצוה לנשמה - אפשר לדעת מהות ומדרגת
68 המצוה. ואין לנו עסק בנסתרות - להסביר את הענינים הנסתרים,
69 שהם צדיקים הגדולים, שהם - שעבודתם היא, בבחינת מרכבה,
70 - עבודה שלמעלה משכל, ואשר משום כך היא נקראת "נסתרות",
71 רק הנגלות לנו,
72 שאחריהם כל אדם ימשך,
73 - רק אל אופני עבודה אלה,
74 בענינים הגלויים, על כל
75 אחד להימשך ולשאוף
76 ולהגיע אליהם, לידע

ליקוטי אמרים

- 14 והנה שכר מצוה מצוה פי' שמשכרה נדע מהותה
15 ומדרגתה ואין לנו עסק בנסתרות שהם צדיקי הגדולים
16 שהם בבחי' מרכבה רק הנגלו' לנו שאחריהם כל אדם
17 ימשוך לידע נאמנה מהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו

הַעֲבֹדָה - כשהאבה להקב"ה מוסתרת לגמרי, ואינה מעוררת
 ענין העבודה - הרי עֲבֹדָה זו - שהוא עובד בלי התעוררות רגשי
 אהבה ויראה, נשֹׁאֶרֶת לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַפְּרוּד, הַנִּקְרָא "חִיצוֹנוּת"
 הַעוֹלָמוֹת¹⁰⁶, - "פנימיות העולמות" היא ה"ספירות", שהן האלקות
 של העולמות. ואילו הדרגה
 שאנו עוסקים בה עתה היא
 בקשר למה שנקרא
 "חיצוניות העולמות", וְאֵין
 כָּה - בעבודה זו, בְּהַ
 לְעוֹלָת וְלִבְלָל בְּיַחְדוּדוֹ
 יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא עֶשֶׂר סְפִירוֹת
 הַקְּדוּשׁוֹת, וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב
 בְּתַקּוּנֵינוּ דְבִלְאָ דְחִילוֹ
 וְדַחֲמוֹ - לֹא פָּרְחָא
 לְעֵילָא, - וכמו שכתוב
 ב"תיקוני זוהר", שבלי יראה
 ואהבה, אין הן פורחות
 למעלה. שכן, כפי שיוסבר
 להלן, נמשלות אהבה
 ויראה לכנפיים, בהן עפה
 הציפור למעלה - כך גם, על דרך משל, האהבה והיראה הן
 ה"כנפיים", שעל ידן עולות התורה והעבודה למעלה. ואילו,
 בעבודה בלי אהבה ויראה, חסרות הרי ה"כנפיים" שיעלו אותה
 למעלה, וְלֹא יִבְלָא לְסִלְקָא וְלְמִיקָם קָדָם ה'. - ואין עבודה זו
 יכולה לעלות ולעמוד לפני הקב"ה. רק כשהעבודה היא מתוך
 אהבה ויראה - היא עולה למעלה לפני ה'. להלן, מסביר רבנו הזקן,
 שמה שלמדנו שבלי התעוררות אהבה ויראה, אין בכוח העבודה
 לעלות למעלה "קדם ה'", אין זה רק אם הוא עוסק בעבודה לשם
 פניה עצמית; אלא גם אם הוא עוסק בעבודה בלי שום פניה, כי אם
 באופן סתמי, "כמצוות אנשים מלומדה" - מפני שהוא רגיל
 מקטנותו לקיים את המצוות - הרי גם עבודה זו נקראת "שלא
 לשמה", כי חסר בה ה"לשמה" של אהבה ויראה.

נֶאֱמָנָה - לדעת באמת, מהות ומְדַרְגֵת עֲבֹדַת ה' בְּדַחֲלוֹ וְדַחֲמוֹ
 - ביראה ואהבה, בְּהַתְגַּלּוּת לְבֹ, הַנִּמְשָׁכוֹת מִן הַפְּנִיָּה וְדַעַת
 בְּגִדְלַת אֵין־סוּף בְּרוּחָהּ הוּא - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שכנל"
 שכרה בעולם הבריאה, מזה נדע שהעבודה (מצוה) מקומה בי"ס
 דבריא"ה. כלומר: שכר
 עבודה זו, הוא, כאמור,
 ב"עולם הבריאה", הרי
 שנדע מכך, שהעבודה
 (המצוה) - מְקוּמָה ב'י'
 סְפִירוֹת הַקְּדוּשָׁה, וְעֲבֹדָה
 בְּדַחֲלוֹ וְדַחֲמוֹ - ביראה
 ואהבה, הַטְּבָעִים שֶׁבְּמַחוֹ
 - אהבה ויראה שאינן
 גלויות ומורגשות בלב, אלא
 הן בעיקר במוח, שהאדם
 זוכר ומעורר במוחו אהבה
 מוסתרת. הערת כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: "שכנל"
 שכרה ביצירה מזה נדע
 שהעבודה מקומה בי"ס
 דיצירה". כלומר: שכר עבודה זו, הוא, כאמור, ב"עולם היצירה", הרי
 שנדע מכך שמקומה של עבודה זו הוא ב'י' סְפִירוֹת הַקְּדוּשָׁה. אֲבָל
 עֲבֹדָה בְּלִי הַתְעוֹרְרוֹת דְחִילוֹ וְדַחֲמוֹ - יראה ואהבה, אֲפִלוּ
 בְּמַחוֹ בְּכַתְיַב גְּלוּי, - שגם במוחו אין האהבה והיראה בהתגלות,
 דַּחֲמוֹ לְעוֹרֵר הָאֲהָבָה הַטְּבָעִית הַמְסֻתְרָת בְּלֵב, לְהוֹצִיאָהּ
 מִהַעֲלָם וְהַסְתֵּר הַלֵּב אֶל הַגְּלוּי, אֲפִלוּ בְּמַחוֹ וְתַעֲלוּמוֹת לְבֹ
 עַל כָּל פְּנִיָּם, - כלומר: לא זו בלבד שאין בכוחו לעורר אהבה
 גלויה ומורגשת בלבו, אלא הוא גם אינו יכול לעורר את האהבה
 הטבעית המוסתרת, שתורגש לפחות בהתגלות במוחו, ותהיה
 בהתעוררות בתעלומות לבו, דבר המביא ליצירת רצון במוחו,
 לקיים תורה ומצוות, כדי להידבק, על ידן, עם הקב"ה, רַק הֵיא -
 האהבה, נִשְׁאֶרֶת מְסֻתְרָת בְּלֵב בְּתוֹלְדוֹתָהּ בְּמֹו שְׁהִיתָה קָדָם

ליקוטי אמרים

ורחימו בהתגלות לבו הנמשכות מן הכינה ודעת
 בגדולת א"ם ב"ה מקומה בי"ס דבריא"ה ועבודה
 בדחילו ורחימו הטבעיים שנמוחו בי"ס דיצירה אבל
 עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפי' במוחו בכחי'
 גילוי דחינו לעורר האהבה הטבעית המוסתרת בלב
 להוציאה מהעלם והסתר הלב אל הגילוי אפי' במוחו
 ותעלומות לבו עכ"פ רק היא נשאר מוסתרת בלב
 כתולדתה כמו שהיתה קודם העבודה הרי עבודה זו
 נשאר למטה בעולם הפיורד הנק' חיצוניות העולמות
 ואין בה כח לעלות וליכלל ביחודו ית' שהן עשר ספי'
 הקדושות וכמ"ש בתיקונים דבלא דחילו ורחימו לא
 פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'.

יום חמישי ג' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 106, והיינו אפילו אם... עד עמ' 106, כמ"ש לקמן.

וְחִינּוֹ אֲפִילוּ אִם אֵינוֹ עוֹסֵק - בתורה ומצוות, שְׁלֹא לְשִׁמְהָ שְׁפָתוֹכֵי¹¹: "וְתָהִי יִרְאָתָם אוֹתִי מִצּוֹת אַנְשִׁים מְלֻמְדָה", פְּרוּשׁ
 מְמַשׁ, לְשׁוֹם אִיזוֹ פְּנִיָּה
 תָּם וְשָׁלוֹם, - כשהוא עוסק
 בעבודה מתוך פניה עצמית,¹³
 לא זו בלבד שחסר או
 ה"לשמה", אלא קיים כאן
 ה"היפך" מלשמה, שהרי
 הוא עושה זאת בגלל הפניה
 העצמית שלו; אֲלָא בְּמֹו
 אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה
 ח"ו אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה
 פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו
 אביו ורבו לירא את ה' ולעברו ואינו עוסק לשמה
 ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו

ליקוטי אמרים

והיינו
 אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה
 ח"ו אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה
 פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו
 אביו ורבו לירא את ה' ולעברו ואינו עוסק לשמה
 ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו

9. "ראה לקמן רפ"מ - שאפ"ל גם בעולם היצירה. וצע"ק שהרי אומר כאן 'נשארה למטה' ועיין בקו"א. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 10. "ע"פ הנ"ל מובן "העולמות" - לשון רבים, עשי' ויצירה". - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. ישעי' כט, יג. 12. הערת כ"ק אדמו"ר

24 האהבה במוח ויעוררה בתעלומות לבו. אך, אם גם דבר זה הוא לא
 25 עורר בתוכו – אין עבודתו נעשית כדי למלא רצון הקב"ה, למרות
 26 שאין לו שום פניה עצמית בעבודתו זו, אלא הוא עושה אותה בגלל
 27 רגילותו. וְגַם אֲהַבָה לְבָרָה גם אם הוא מעורר ומגלה בתוכו אהבה
 28 להקב"ה, אך אם זו אהבה
 29 בלבד מבלי שיעורר בתוכו
 30 גם יראה, אֵינָה נִקְרָאת
 31 בְּשֵׁם "עֲבוּדָה", – אם היא
 32 נעשית, בְּלִי יְרָאָה תִתְּאָה –
 33 יראה תחתונה, לְפָחוֹת,
 34 שְׁתִּיּא – היראה התחתונה,
 35 מְסַתְרֵת בְּלִבּ בְּלִי יִשְׂרָאֵל,
 36 – כלומר: העבודה שהוא
 37 עושה מתוך התעוררות
 38 אהבה בלבד, בלי הרגש
 39 היראה, אינה נקראת בשם
 40 עבודה; אמנם יש כאן
 41 ה"לשמה", שהרי הוא עושה זאת מתוך אהבת ה', ובכל זאת אין היא
 42 יכולה להיחשב ל"עבודה". שכן, עבודה משמעה – כעבד המשרת
 43 את אדונו, שעבודתו באה בעיקר מתוך יראתו את אדונו; שלא כמו
 44 בן שממלא רצון אביו בעיקר מתוך אהבתו אליו. ומכיון שחסרה
 45 היראה – אין זה נחשב ל"עבודה" כְּמוֹ שְׁתִּיבְרָא לְקַמְנָ. – בפרק
 46 מ"א.

1 דְּחִילוֹ וְדְחִימוֹ – יראה ואהבה הטבעיים על כל פנים, להוציאן
 2 מִהֶסְתֵר הַלֵּב אֶל הַגִּילוי בְּמַחַ וְתַעְלוּמוֹת לְבוֹ עַל כָּל פְּנִים, –
 3 אם אין בכוחו ליצור ולעורר אהבה גלויה בלבד, שהלב ירגיש את
 4 האהבה – עליו, כאמור, לעורר לכל הפחות את האהבה המסותרת,
 5 שתורגש במוחו ובהעלם
 6 לבו. גם אהבה כזו מעוררת
 7 בו רצון ונכונות ללמוד
 8 תורה ולקיים מצוות. הרי
 9 שגם התעוררותה של
 10 האהבה המסותרת, מהווה
 11 סיבה לעבודה זו, שכן,
 12 הנכונות לעסוק בעבודה זו,
 13 באה כתוצאה מהאהבה
 14 המסותרת. ברם, כשהוא
 15 אינו מעורר את האהבה
 16 המסותרת, למרות שהיא
 17 קיימת בתעלומות לבו, אין
 18 היא מהווה סיבה לעוררו לעסוק בעבודה – וממילא חסר ה"לשמה"
 19 בעבודה זו, וכל כך למה? – כִּי כְּמוֹ שְׁאִין אֲדָם עוֹשֶׂה דְּבַר בְּשִׁבִיל
 20 חֶבְרוֹ לְמִלְאֵת רְצוֹנוֹ אֶלָּא אִם בֵּן אוֹהְבוֹ אוֹ יָרָא מִמֶּנּוּ, כִּךְ אִי
 21 אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת לְשִׁמּוֹ וְתִבְרָךְ בְּאֵמַת לְמִלְאֵת רְצוֹנוֹ – של הקב"ה,
 22 לְבַד בְּלִי זְכוּרִין וְהַתְּעוּרִית אֲהַבְתוֹ וְיִרְאָתוֹ בְּלָל בְּמַחוֹ
 23 וּמְחַשְׁבָתוֹ וְתַעְלוּמוֹת לְבוֹ עַל כָּל פְּנִים. – שיזכור לפחות את

ליקוטי אמרים

ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוח ותעלומות לבו עכ"פ כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חיבירו למלאת רצונו אא"כ אוהבו או ירא ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ וגם אהבה לבדה אינה נק' בשם עבודה בלי יראה תתאה לפחות שהיא מסותרת בלב כל ישראל כמ"ש לקמן

יום שישי ד' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 106, וכשעוסק שלא לשמה... עד עמ' נד, כמ"ש בזהר:

64 יַעֲבֹךְ אֲדָם וְכוּ' – בתורה, אפילו שלא לשמה, שְׁמִתוּךְ שְׂלֵא
 65 לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה" בּוֹדְאֵי, שְׁבוּדְאֵי סוּפוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה
 66 בְּגִלְגּוּל זֶה אוֹ בְּגִלְגּוּל אַחֵר, כִּי לֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נְדָח. – גם מי
 67 שהיה בומן מסויים "נדח" מהקב"ה, לא ישאר נידח, אלא, סוף סוף
 68 יחזור בתשובה; ובשעה
 69 שיעשה תשובה, תחזור
 70 לקדושה גם התורה שלמד
 71 מתוך פניה – הרי שאז הוא
 72 יגיע ל"לשמה". הרי
 73 שפירוש המאמר הוא לא
 74 שמו"שלא לשמה" הוא יכול
 75 להגיע ל"לשמה", אלא
 76 שהוא בודאי יגיע
 77 ל"לשמה". "ויתירה מזו, גם
 78 מה שלמד שלא לשמה –
 79 ייעשה למצב (יעלה) כאילו
 80 נלמד מלכתחילה לשמה" –

47 וּכְשֶׁעוֹסֵק שְׂלֵא לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ, – שלא זו בלבד שחסר בעבודה
 48 זו ה"לשמה" של אהבה ויראה, אלא, שהעבודה נעשית בפירוש
 49 שלא לשמה, רק לשום איזו פְּנִיָה לְכַבּוֹד עֲצָמוֹ, בְּגוֹן לְהִיּוֹת
 50 תְּלִמִיד חֶכֶם וְכֹהֵאֵי גּוֹנָא – וכדומה, אִזִּי אוֹתָהּ פְּנִיָה שְׁמַצַּד
 51 תְּקַלְפָה דְּנִגְהָ מִתְּלַבְשֵׁת
 52 בְּתוֹרָתוֹ, וְהַתוֹרָה – שלמד
 53 מתוך אותה פניה, הִיא
 54 בְּבַחֲנֵית גְּלוּת בְּתוֹךְ
 55 תְּקַלְפוֹת לְפִי שְׁעָה, –
 56 הגלות היא רק לפי שעה,
 57 עַד אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה,
 58 שְׁמִיבְיָא רְפוּאָה לְעוֹלָם,
 59 שְׁבִשׁוּבוֹ אֶל ה' – גם
 60 תוֹרָתוֹ – שלמד מתוך פניה
 61 של קליפה, שְׁכָה עֲמוֹ.
 62 וְלִכֵּן אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
 63 וְכוּנָם לְבְרָכָה¹³: "לְעוֹלָם"

ליקוטי אמרים

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבשוכו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה

שליט"א: "משא"כ באם (מפני שהרגיל עצמו) בגדלותו (כדלעיל פרק ט"ו) - שאז י"ל שהלשמה דתחלת עבודתו מעלה גז"ז, וכמו בתפילה מלוקטת (שבסוף הפ'). רצ"ע. וי"ל דנקט בקטנותו - מפני שזהו נמצא בכאו"א, וצ"ל נמצא ע"פ תורה שציוותה ושנתם לבניך גו".
 13. פסחים נ, ב. נזיר כג, ב.

17 עצמו ל"לשמה" (ולאו דוקא על ידי תשובה, המעלה את מה שלמד
18 שלא לשמה, אלא) על ידי שילמד מחדש אותו דבר ומתוך לשמה.
19 וכן הענין בתפילה שלא בכונה, – שאם הוא מתפלל לאחר מכן,
20 אותה תפילה מתוך כוונה – עולה גם התפילה הקודמת שהיה חסר
21 בה הכוונה, כמו שכתוב
22 ב"תהי"א: באשר לתפילה,
23 כתוב להלן ב"קונטרס
24 אחרון", שמכיוון שכוונתו
25 (בתפילה) היא לשמים, לכן
26 מספיק הדבר, שבמשך כל
27 השנה, תצטרף, מכל
28 התפילות של כל השנה,
29 תפילה אחת מתוך כוונה
30 (יום אחד הוא התפלל חלק זה בכונה; יום אחר – חלק אחר, עד
31 שבמשך כל השנה, מצטרפת תפילה אחת שלמה בכונה) עולות
32 או למעלה כל התפילות שהתפלל במשך כל השנה.

1 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. כל האמור הוא כשהלימוד הוא ממש
2 שלא לשמה, לשם פניה של כבוד עצמי. אך ב"שעושה סתם, לא
3 לשמה ולא שלא לשמה – אין הדבר תלוי בתשובה, אלא
4 מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה, הרי גם מה שלמד בסתם,
5 מתחבר ומצטרף ללימוד
6 זה ופרחא לעילא, –
7 ועולה למעלה, מאחר
8 שלא נתלבש בו עדין
9 שום קלפה דננה. – שהרי,
10 הוא לא למד מתוך פניה
11 עצמית (ולכן לימוד התורה
12 הראשון שלו, לא היה
13 בגלות בקליפת נוגה) היה
14 חסר כאן רק ה"לשמה", לכן זה עולה כעת, כשהוא חוזר על אותו
15 לימוד לשמה. ולכן "לעולם יעסק אדם בו". – בתורה, גם
16 כאשר חסרה הכוונה לשמה, כי, מה"שלא לשמה" יגיע הלימוד

ליקוטי אמרים

ולא שלא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד
שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם
מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא מאחר שלא
נתלבש בו עדיין שום קליפה דנוגה ולכן לעולם יעסוק
אדם בו וכן הענין בתפלה שלא בכונה כמ"ש בזהר:

יום שבת קודש ה' ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' נד, פרק מ. אך כל זמן... עד עמ' נה, כנ"ל באריכות.

59 ספירות "עולם היצירה" וגם לא בעשר ספירות "עולם העשיה", כי
60 הספירות הן בחינות אלהות, ובהן – בספירות, מתלבש ומתחד
61 אור"אין"סוף פרוף"הוא ממש, – ובאם לימודו היה עולה בעשר
62 הספירות, היה זה אומר שלימודו עולה באור אין סוף ברוך הוא,
63 ובלא דחילו ורחימו – בלי
64 יראה ואהבה, לא יכלא
65 לסלקא ולמיקם קדם ה',
66 – אין בכוח לימודו לעלות
67 ולעמוד "קדם ה'", לפני אור
68 אין סוף ברוך הוא, כמו
69 שכתוב בתקונים, –
70 ב"תיקוני זוהר". רק למודו
71 עולה לתיקלות ומדורין
72 שהן חיצוניות העולמות –
73 ה"ספירות" הן הפנימיות
74 והאלקות של העולמות,
75 ואילו ה"היכלות"
76 וה"מדורין" הם חיצוניות
77 העולמות – ענין של "עולם" ולא ענין של "אלקות", שכתבן –
78 ב"היכלות" וב"מדורין", עומדים המלאכים; וכמו שכתב הרב
79 חיים ויטאל ז"ל בשער הנבואה פרק ב, שמהתורה שלא בכונה
80 נבראים מלאכים בעולם היצירה, ומתמצות בלי בונה נבראים
81 מלאכים בעולם העשיה, – ומכיוון שגם מהתורה והמצוות בלי
82 כוונה, נבראים מלאכים, משמעות הדבר, שאין התורה והמצוות
83 נכללות ב"ספירות" שהן אלקות, אלא הן ענין שמקומו בחיצוניות
84 העולמות. המלים "שלא בכונה" ב"שער הנבואה" האמור, אין

33 פרק מ. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, שעליית התורה והמצוות, שיהודי
34 לומד ומקיים, תלויה בכונה וברצון המביאים ללימוד תורה ולקיום מצוות:
35 אם כוונתו ורצונו הם באהבה ויראה הבאות מתוך הבנתו העמוקה בגדלות ה'
36 – עולות אז תורתו ומצוותיו בעשר ספירות "עולם הבריאה", שהוא עולם
37 ההשגה; אך, אם הן אהבה
38 ויראה טבעיות – עולות התורה
39 והמצוות בעשר ספירות "עולם
40 היצירה", שהוא עולם המדות.
41 ברם, אם בלימודו תורה ובקיומו
42 מצוות, חסר ה"לשמה" של
43 אהבה ויראה, גם אם אינו "שלא
44 לשמה" ממש (בגלל פניה
45 עצמית), אלא מתוך "מצות
46 אנשים מלומדה", מפני שהוא
47 רגיל מקטנתו ללמוד תורה
48 ולקיים מצוות – אין בכוח לימוד
49 התורה וקיום המצוות שלו,
50 לעלות "קדם ה'", (לפני ה').

ליקוטי אמרים

פרק מ אך כל זמן שלא חזר ולמד דבר זה
לשמה אין לימודו עולה אפי' בי"ס
המאירות בעולם היצירה והעשיה כי הספירות הן בחי'
אלהות ובהן מתלבש ומתייחד אור א"ס ב"ה ממש ובלא
דחילו ורחימו לא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה' כמ"ש
בתיקונים רק לימודו עולה להיכלות ומדורין שהן
חיצוניות העולמות שבהן עומדים המלאכים וכמ"ש
הרח"ו ז"ל בשער הנבוא' פ"ב שמהתורה שלא בכונה
נבראים מלאכים בעולם היצירה ומתמצות בלי כוונה
נבראים מלאכים בעולם העשיה וכל המלאכים

51 ואילו – הסביר רבנו הזקן – כשהוא חוזר ולומד אותה תורה "לשמה" –
52 מצטרף הלימוד הקודם שהיה חסר בו ה"לשמה", ללימוד "לשמה" הנוכחי,
53 וגם הוא עולה למעלה יחד עם הלימוד הנוכחי שלמד "לשמה".
54 אך, כל זמן שלא חזר ולמד דבר זה לשמה – שלא חזר ולמד
55 "לשמה" את מה שלמד קודם מצד "מצות אנשים מלומדה", וחסר
56 ה"לשמה" באותו לימוד, אין למודו עולה אפילו ב"ספירות
57 המאירות בעולם היצירה והעשיה, – לא זו בלבד שאין לימודו
58 עולה בעשר ספירות "עולם הבריאה", אלא גם אינו עולה בעשר

1 משמען שלא היתה לו כל כוונה ומחשבה כלל ורק הסתפק בעצם
 2 אמירת המלים ועשיית המצוות, שכן - וְכָל הַמַּלְאָכִים הֵם בְּעֵלֵי
 3 הַמָּר וְצִוְיָהּ. - דבר המורה, שהדבר שממנו נבראו (הלימוד או
 4 המצוה), היה לו נוסף ל"חומר" (עצם הדיבור והעשיה), גם "צורה"
 5 (- פירוש המלות, המודעות
 6 לעשיית המצוה וכיוצא בזה)
 7 - אלא שחסר ה"לשמה".
 8 שכן, מ"חומר" המצוה, נברא
 9 ה"חומר" של מלאך,
 10 ומ"צורת" המצוה, -"צורת"
 11 המלאך; והעובדה שב"עולם"
 12 היצירה" או ב"עולם"
 13 העשיה", נברא מלאך בעל
 14 חומר וצורה, מראה,
 15 שלמצוה או ללימוד התורה
 16 אודותם מדבר רבי חיים
 17 וויטאל, יש גם חומר וגם
 18 צורה, ומה שנקרא "שלא"
 19 בכוונה", הוא רק מפני
 20 שחסר בהן ה"לשמה"; ובכל
 21 זאת עולות תורה זו ומצוות
 22 אלו ב"חיצוניות העולמות"

23 בלבד - דרגת המלאכים, ולא בספירות - "פנימיות העולמות".
 24 האמור לעיל מתייחס כאמור לתורה ולמצוות שחסר בהן הכוונה
 25 "לשמה", אך אין הן נלמדות ונעשות במפורש "שלא לשמה". אָבָל
 26 תוֹרָה - שנלמדה, שְׁלֵא לְשִׁמְהָ מִפְּנֵי, - אלא לשם דבר אחר, כְּגוֹן
 27 - שהוא לומד כדי לְהִיּוֹת תַּלְמִיד חֶסֶם וְכֵהָאֵי גִּוְנָא וכדומה, אֵינְהָ
 28 עוֹלָה - תורה זו, בְּלֵל לְמַעְלָה - היא אינה עולה אֶפְלוּ לְהִיכְלֹת
 29 וּמְדוּר הַמַּלְאָכִים דְּקִרְשָׁה, - כי הרי חיצוניות העולמות היא ענין
 30 של קדושה. אֵלָּא נִשְׁאֲרָת לְמַטָּה בְּעוֹלָם הָהָא הַגִּשְׁמִי שֶׁהוּא
 31 מְדוּר הַקְּלִפּוֹת; במקום זה נשאר התורה שנלמדה מתוך פניה, כי,
 32 עצם הפניה באה מצד הקליפה. הַגַּחַה * (כְּמוֹ שְׂכֵתוֹב בְּזַהַר חֶלֶק ג'
 33 דָּף לֹא עֲמוּד ב' וְדָף קבא עֲמוּד ב', עֵינֵי שָׁם; תְּהִי מִלָּה סְלֵקָא וּבְקֵעָא
 34 רְקִיעֵין ב'ו' - אותה מלה עולה ו"בוקעת רקיעים" וְאִתְעָר מֵה דְאִתְעָר -
 35 ומתעורר מה שמתעורר: אֵי טַב טַב ב'ו', - אם המלה היא טובה (דיבור של
 36 תורה וכדומה) - מתעורר טוב כו', עֵינֵי שָׁם; וְדָף קה עֲמוּד א: מִלָּה
 37 דְאִוְרִיתָא אִתְעָבִיד מְנִיָּה קָלָא וְסָלִיק ב'ו'; - מדיבור של תורה מתהווה
 38 קול שעולה למעלה, וְדָף קבא עֲמוּד ב: קָלִין דְאִוְרִיתָא וְצִלּוּתָא סְלֵקִין
 39 לְעֵלְיָא וּבְקֵעִין רְקִיעֵין; ב'ו' - קולות התורה והתפילה עולים למעלה
 40 ו"בוקעים רקיעים"); מכל הדברים האמורים שב"זוהר" אנו רואים,
 41 שדיבורי התורה עולים למעלה ו"בוקעים רקיעים". וְכֵמוֹ שְׂכֵתוֹב
 42 בְּזַהַר עַל פְּסוּקֵי: "מֵה יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכָל עֲמֹלוֹ שִׁיעֲמַל תַּחַת
 43 הַשָּׁמַשׁ" - על פסוק זה אמורים חכמינו ז"ל, שרק ב"עמל" שתחת
 44 השמש, אין לאדם יתרון, ואילו ב"עמל תורה" יש לאדם יתרון, כי

ליקוני אמרים

הם בעלי חומר וצורה אבל תורה שלא לשמה
 ממש כגון להיות ת"ח וכה"ג אינה עולה כלל למעלה
 אפי' להיכלו' ומדור המלאכים דקדושה אלא נשארת

הנה"ה

(כמ"ש בזהר ה"ג דף ל"א ע"ב)
 ודף קכ"א עמוד ב' ע"י שם
 ההוא מלה סלקא ובקעא רקיעין
 כ' ואתער מה דאתער אי טב טב
 כ' ע"ש ודף ק"ה ע"א מלה
 דאורייתא אתעביד מנייה קלא
 וסליק כו' וד' קס"ה ע"ב קלין
 דאורייתא וצלותא בקעין רקיעין
 (כו):

נשאר למטה בעו"ה. ואף דאורייתא וקב"ה כולא חד
 שהוא ורצונו אחד הרי קב"ה איהו ממלא כל עלמין
 בשוה ואעפ"כ אין העולמות שוים במעלתם והשינוי

תורה איננה תחת השמש, כי אם למעלה מהשמש - ואילו ב"זוהר"
 נאמר על פסוק זה: דְאֶפְלוּ עֲמֵלָא דְאִוְרִיתָא, אֵי עָבִיד כְּגוֹן יְקָרִיָּה
 כו'. - שאפילו עמל תורה, אם הוא נעשה בשביל כבוד, הוא גם כן
 עמל ש"תחת השמש", וגם עליו נאמר "מה יתרון". וְזֶה שְׂאֵמְרוּ: -
 חכמינו ז"ל: "אֲשֶׁרֵי מִי
 שְׂכָא לְכָאן וְתִלְמוּדוֹ
 פִּירוֹ", פִּירוֹשׁ שְׁלֵא נִשְׁאֵר
 לְמַטָּה בְּעוֹלָם הָהָא. -
 כלומר: לימודו היה "לשמה"
 והתורה שלמד עלתה
 למעלה; ואילו כשהלימוד
 הוא "שלא לשמה" - נשארת
 אז התורה למטה בעולם
 הזה. על כל פנים, למדנו
 שאם הלימוד הוא מצד
 "מצות אנשים מלומדה",
 למרות שאין הלימוד לשם
 פניה, אלא שחסר בו
 ה"לשמה" של אהבה ויראה
 - אין אותו לימוד עולה
 למעלה בספירות העליונות.
 מדוע, באמת, אין תורה זו
 עולה למעלה? - התורה והקב"ה הם הרי דבר אחד לגמרי, שהרי
 התורה היא רצונו של הקב"ה, והרצון העליון הרי הוא למעלה
 מהספירות העליונות, מדוע, איפוא, על התורה להודקק ל"כוונה"
 כדי להתעלות על ידה בספירות שבעולמות ה"יצירה" וה"בריאה"?
 אמנם, הספירות הן אלקות, אבל התורה היא הרי רצון העליון שהוא
 למעלה מהספירות! ובלשון ה'תניא':
 וְאִף דְאִוְרִיתָא וְקִרְשָׁא פִּירוֹשָׁהוּא בְּלֵא חָד, - התורה והקב"ה הם
 דבר אחד, שְׁהוּא הַקְּב"ה, וְרִצּוֹנוֹ - תורה, אִתְּד, - מדוע, איפוא,
 כשחסרה ה"כוונה" של "לשמה" בתורה שהוא לומד, אין בכוח תורה
 זו לעלות למעלה בעשר ספירות? - מסביר רבנו הזקן להלן: דיבורו
 של אדם המדבר דברי תורה, הוא דיבור גשמי, ולכן למרות
 שמדובר כאן בדברי קדושה, שהחיות האלקית שבהם אינה מכוסה
 באותם לבושים המכסים את החיות של שאר הדברים הגשמיים
 שבעולם הזה, אך כיוון שהחיות האלקית המחיה בדרך כלל את
 הדברים הגשמיים, היא חיות מצומצמת - הרי דבר זה קיים גם
 בדיבורים הגשמיים של תורה. ולכן אין דיבורים אלה יכולים לעלות
 בספירות העליונות שהן אלקות. ורק אם יש בהם הכוונה הרוחנית
 של אהבה ויראה - מעלות אז האהבה והיראה את דברי התורה
 לספירות ומתבטא בהם הרצון העליון בגילוי - הֲרֵי קִרְשָׁא פִּירוֹשָׁה
 הוּא - הקב"ה, אֵיְהוּ מְמַלָּא בְּל עֲלְמִין בְּשׁוּרָה, - נמצא בכל
 העולמות בשוה, וְאִף עַל פִּי בְּן אֵין הַעוֹלָמוֹת שׁוּיִים בְּמַעְלָתָם;
 וְהַשְּׁנוּי - שבין עולם אחד למשנהו, הוּא מְהַמְקֵבְלִים, - את החיות

1. הפירוש ב"וכל המלאכים הם בעלי חומר וצורה" הוא מכ"ק אדמו"ר שליט"א בשם אביו הרה"ג הרה"ח ר' לוי יצחק ז"ל, רבה של יקטרינוסלב. 2. "בזהר שם: סלקין לעילא ובקעין רקיעין. ונ"ל שגם כאן צ"ל כן (והוא השמטת המעתיק) ובפרט שבב' הציונים שלפ"ז בהגהה זו מדייק דסליק" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 3. קהלת א, ג. 4. פסחים נ, א.

48 הקב"ה? אומר על כך רבנו הזקן: **מִכָּל מְקוֹם אֵיחָו סְתִימוּ דְכָל**
 49 **סְתִימִין**⁶, - הקב"ה הוא ה"מסתתר" מכל המסתתרים, ו**נִקְרָא אֵל**
 50 **מִסְתַּתֵּר**⁷, - שהוא מסתיר עצמו מהנבראים, ו**גַּם הַהָאֲרָה**
 51 **וְהַתְּפִשּׁוּת הַחַיּוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מִסְתַּתֵּר בְּלְבוּשֵׁים וּמְסָכִים**
 52 **רְבִים וְעֲצוּמִים, עַד**
 53 **שְׁנַת־לְבָשָׁה וְנִסְתַּתְּרָה**
 54 **בְּלְבוּשׁ נְגִהָה**; - התלבשות
 55 והסתתרות זו בלבוש קליפת
 56 נוגה היא, בנפש החיונית
 57 כשהיא מדברת דברים
 58 בטלים, או בנפש החיונית
 59 של שאר בעלי חיים, בהם
 60 החיות האלקית מלובשת
 61 בלבושים ומסכים
 62 המסתירים; **מָה שְׂאֵין בְּן**
 63 **בְּאוֹתִיּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל**
 64 **דְּבָרֵי תוֹרָה וְתַפְלָה,**
 65 **דְּאִדְרָבָה** - להיפך, קליפת
 66 **נְגִהָה מִתְּהַפְּכֵת לְטוֹב**
 67 **וְנִכְלָלֶת בְּקִדְשָׁה זו, בְּנוֹכַח**
 68 **לְעִילָה**⁸ - הרי, שבדיבורי
 69 תורה ותפילה, לא זו בלבד
 70 שלא קיימים בהם הלבושים
 71 והמסכים של קליפת נוגה,
 72 אלא להיפך, קליפת נוגה
 73 עצמה נהפכת על ידי
 74 דיבורים אלה לקדושה -
 75 ובאשר לבחינה השניה,
 76 שבגלל הלבושים והמסכים
 77 הרבים, העולם הזה הוא
 78 עולם השפל, הרי בכך,
 79 שונים לגמרי דיבורי התורה

80 והתפילה מאשר שאר עניני העולם הזה; ואילו בנוגע לבחינה
 81 הראשונה, שהארה האלקית המחיה את עניני העולם הזה, היא
 82 מצומצמת ביותר - שווים דיבורי התורה והתפילה לשאר עניני
 83 העולם הזה, שהרי גם הם הינם דיבורים גשמיים - ובלשון ה"תניא":
 84 **מִכָּל מְקוֹם הַהָאֲרָה שְׂבִיחָה** - בדיבורי התורה והתפילה, **מִקְדָּשָׁתוֹ**
 85 **יִתְבָּרַךְ, הֵיא בְּחַיִּת צְמִצּוּם עַד קְצֵה הָאֲחֵרוֹן, מֵאֲחֵר שְׂהַקּוּל**
 86 **וְהַדְּבָר הוּא גְשָׁמִי.** - ולכן, למרות שאלה הם דיבורי תורה, והרי
 87 "אורייתא וקוב"ה כולא חד" (=התורה והקב"ה הם דבר אחד), בכל
 88 זאת, אם חסרה בהם ה"כוונה" הרוחנית של אהבה ויראה, אין הם
 89 יכולים לעלות למעלה בספירות העליונות שהן אלקות, מאחר
 90 שהארה האלקית שבהם - מצומצמת ביותר.
 91 **אֲבָל בְּתַפְלָה בְּכִנּוּהַ תּוֹרָה בְּכִנּוּהַ לְשִׁמְהָ** - שהוא מתפלל ולומד
 92 תורה מתוך כוונה "לשמה", הרי **הַכִּנּוּהַ מִתְּלַבְּשֵׁת בְּאוֹתִיּוֹת**
 93 **הַדְּבָר, הוּאֵיל וְהֵיא מְקוֹר וְשָׂרֵשׁ לָהּ,** - לאותיות התורה
 94 והתפילה שהוא אומר, **שְׂמַחְמָתָהּ וְכִסְבֵּתָהּ הוּא מְדַבֵּר אוֹתִיּוֹת**

1 האלקית, **כִּב' בְּחַיִּוֹת:** - בשתי בחינות מתבטא ההבדל שבין עולם
 2 אחד למשנהו: **הָא', שְׂהַעֲלִיּוֹנִים** - העולמות והנבראים העליונים,
 3 **מִקְבָּלִים הָאֲרָה יוֹתֵר גְּדוּלָה לְאֵין קִין מִתְּהַתְּוֹנִים;** הם מקבלים
 4 הארה גדולה בהרבה מאשר ההארה שמקבלים העולמות והנבראים
 5 התחתונים; **וְהַשְּׁנִית,** -
 6 הבחינה השניה, בה מתבטא

7 ההבדל שבין עליונים
 8 ותחתונים, הוא: **שְׂמַקְבָּלִים**
 9 - העליונים, **בְּלֵי לְבוּשֵׁים**
 10 **וּמְסָכִים רְבִים כָּל כָּךְ**
 11 **בְּכַתְּהוֹנִים;** - ההארה
 12 שמקבלים העליונים, היא
 13 בלי כל כך הרבה לבושים
 14 ומסכים, כמו שהדבר בקבלת
 15 ההארה על ידי התחתונים:
 16 **וְעוֹלָם הַנְּגִהָה הוּא עוֹלָם**
 17 **הַשְּׁפָל** - ושפלותו מתבטאת
 18 **כִּב' בְּחַיִּוֹת:** - האמורות:
 19 **כִּי הַהָאֲרָה שָׁבוּ** - החיות
 20 האלקית המחיה את העולם
 21 הזה, **מְצַמְצֵמֶת מְאֹד עַד**
 22 **קְצֵה הָאֲחֵרוֹן, וְלִכֵּן הוּא**
 23 **הַמְרִי וְגָשְׁמִי, וְגַם זֹאת,** -
 24 ונוסף לכך הבחינה השניה,
 25 **הֵיא** - ההארה המצומצמת,
 26 מלובשת בו **בְּלְבוּשֵׁים**
 27 **וּמְסָכִים רְבִים, עַד**
 28 **שְׁנַת־לְבָשָׁה בְּקַלְפַת נְגִהָה**
 29 **לְחַיּוֹת כָּל דְּבָרִים**
 30 **הַמְּהוֹרִים שְׂפַעְעוֹלָם הַנְּגִהָה,** -
 31 וכפי שלמדנו בפרקים
 32 הקודמים, שכל הדברים
 33 הטהורים והמותרים שבעולם הזה, מקבלים חיות מ"קליפת נוגה",
 34 ויכולים להיות מנוצלים גם לטוב ולקדושה וגם להיפך מכך, ו**כְּבָלָם**
 35 **הוּא** - בתוך כל הדברים הטהורים שבעולם הזה, **נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית**
 36 **הַמְדַבֵּרֶת שְׂבִיחָה; וְלִכֵּן, בְּשִׂמְדַבְּרָתָהּ** - הנפש החיונית, **דְּבָרֵי תוֹרָה**
 37 **וְתַפְלָה בְּלֵא כִּנּוּהַ, אֵף שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת קְדוּשׁוֹת, וְאֵין קַלְפַת נְגִהָה**
 38 **שְׂבִנְפֶשׁ הַחַיּוֹנִית מְסָךְ מְבַדִּיל כָּלֵל לְהַסְתִּיר וְלִכְסוֹת עַל קְדוּשָׁתוֹ**
 39 **יִתְבָּרַךְ הַמְּלַבֶּשֶׁת בָּהּ, כְּמוֹ שֶׁהֵיא מִסְתַּתֵּר וּמְכַסֶּה עַל קְדוּשָׁתוֹ**
 40 **יִתְבָּרַךְ שְׂבִנְפֶשׁ הַחַיּוֹנִית בְּשִׂמְדַבְּרָתָהּ דְּבָרִים בְּטָלִים,** -
 41 כשמדברים דברים בטלים, מכסה קליפת נוגה ומסתירה על קדושתו
 42 של הקב"ה, **וְשְׂבִנְפֶשׁ הַחַיּוֹנִית שְׂבִשְׂאָר בְּעִלֵי חַיִּים הַמְּהוֹרִים,** -
 43 שגם בהם מכסה קליפת נוגה במידה רבה ביותר על קדושת הקב"ה
 44 שבהם; **וְאֵף הֵלִית אֲתֵר פְּנוּי מְנִיחָה,** - למרות שאין מקום פנוי
 45 מהקב"ה, הרי שהוא יתברך נמצא בנפש החיונית גם בשעה שהיא
 46 מדברת דברים בטלים, או בנפש החיונית של שאר בעלי חיים. כיצד,
 47 איפוא, שייך לומר, שקליפת נוגה תכסה שם בכלל על קדושתו של

5. תיקוני זוהר, תיקון נז; צא, ב. 6. הקדמה לתיקוני זוהר. 7. ישע'י מה, יב. 8. לעיל פרק לה, לו, ועוד.

26 ותפילה, והמצוה פְּעוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי, – הארת והתגלות הרצון
27 העליון באותיות התורה והתפילה או במצוה, כשהן עדיין בעולם
28 הזה הגשמי, אינה דומה כלל להארה ולהתגלות הרצון העליון,
29 בשעה שהן עולות למעלה בעשר ספירות עולמות ה"יצירה"

30 וה"בריאה" – לֹא מִיִּנְהָ

31 וְלֹא מִקְצָתָהּ, – לא ממנה

32 ואף לא מקצת ממנה –

33 מההארה כפי שהיא מאירה

34 בעשר הספירות (כשאותיות

35 התורה והתפילה והמצוה

36 עולות למעלה) – לא תוכל

37 להתגלות כשאותיות

38 התורה והתפילה הן עדיין

39 בעולם הזה הגשמי – ודבר

40 זה הוא כך, עַד עַתָּה קִיָּן

41 הַיָּמִין, – של לעתיד לבוא,

42 שִׁיתְעַלֶּה – אז, הָעוֹלָם

43 מִנְשִׁמִּיּוֹתוֹ, "וְנִגְלָה כְּבוֹד

44 ה' וְגו'"/, – וכפי שמטיים

45 הפסוק "וראו כל בשר יחדיו", שכולם יראו כבוד ה', כְּנִזְכָּר

46 לְעֵילָם¹⁰ בְּאֵרֵיכּוֹת. – לעתיד לבוא, יאיר הרצון העליון בהתגלות,

47 בתורה ובמצוות כפי שהן למטה בעולם הזה. ברם, עד אז, הרי

48 הארת הרצון העליון המאירה בתורה ובמצוות כפי שהן למטה

49 בעולם הזה, אינה דומה כלל ואינה בערך להארת והתגלות הרצון

50 העליון בשעה שהתורה והמצוות עולות למעלה.

1 אֵלוֹ, לִכְן הִיא – הכוונה הרוחנית של אהבה ויראה, מְעַלָּה
2 אוֹתָן – את דיבורי התורה והתפילה, עַד מְקוֹמָהּ בְּ" סְפִירוֹת
3 דִּיצִירָה אוֹ – בעשר ספירות דְּבְרִיָּאָה, לְפִי מַה שֶּׁהִיא תְּכַוֵּנָה
4 בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמוֹ שְׁכָלִיִּים – יראה ואהבה שכליות, שאז העליה

5 היא בעשר ספירות "עולם

6 הבריאה", או מְבַעֵיִים כּו',

7 – או יראה ואהבה טבעיות,

8 שאז העליה היא בעשר

9 ספירות "עולם היצירה",

10 כְּנִזְכָּר לְעֵילָם. – הרי

11 שהכוונה הרוחנית מעלה

12 את אותיות הדיבור, שמצד

13 עצמן הן אותיות גשמיות,

14 בעשר ספירות "עולם

15 היצירה", או "עולם

16 הבריאה"; וְשֵׁם – בעשר

17 הספירות, מֵאִיר וּמִתְנַלָּה

18 אוֹרֵי־אֵינִסוֹף בְּרוּךְ־הוּא,

19 שֶׁהוּא רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ־

20 הוּא, הַמְלַבֵּשׁ בְּאוֹתוֹת הַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵךְ וּבְכַוֵּנָתְךָ, – שכן, גם

21 בכוונה קיים הרצון העליון, שהקב"ה רוצה שיהודי ידבק עצמו

22 אתו על ידי אהבה ויראה, אוֹ – הרצון העליון המלוּבֵשׁ, כְּתִפְלָה

23 וּבְכַוֵּנָתָהּ, אוֹ כְּמִצְוָה – שהוא מקיים, וּבְכַוֵּנָתָהּ, – מאיר הרצון

24 העליון כְּהֶאֱרָה גְּדוּלָּה לְאֵין קִיָּן, – ומתגלה שם, מַה שֶּׁלֹּא

25 יָכוֹל לְהֵאִיר וּלְהַתְגַּלֵּת כֻּלָּל בְּעוֹד הָאוֹתוֹת – של תורה

ליקוטי אמרים

ובסיכתה הוא מדבר אותיות אלו לכן היא מעלה אותן
עד מקומה ב"ס דיצירה או דבריא לפי מה שהיא
הכוונה בדחילו ורחימו שכליים או מבעיים כו' כנ"ל
ושם מאיר ומתגלה אור א"ס ב"ה שהוא רצון העליון
ב"ה המלוּבֵשׁ באותיות התורה שלומד ובכוונתן או
בתפלה ובכוונתה או במצוה ובכוונתה בהארה גדולה
לאין קץ מה שלא יכול להאיר ולהתגלות כלל
בעוד האותיות והמצוה בעו"הו הגשמי לא מינה
ולא מקצתה עד עת קץ הימין שיתעלה העולם

הגהה

(ושם מאיר ומתגלה ג"כ היחוד

מגשמיותו ונגלה כבוד ה'

וגו' כנ"ל באריכות*

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ בעל מדות רב פעלים מו"ה אברהם סענדער שי שו"ב

שלום וברכה!

במענה למכתבו פ"נ מכ"ה אדי"ש, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בטח יבשר טוב בתוכנו ובפרט כפי שכותב גם במכתבו שיום ההילולא של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ממשמש ובא והרי צדיקי רועי ישראל, מה בחייו חיותו בעלמא דין עומד ומשמש

כן להלן עומד במרום ומעורר ר"ר להשפעת צרכי כל אלה המקושרים ובפרט אלו שזכו לשמוע תורתם

באופן דוחיו עיניך רואות את מורידך, אשר גם להבא עין בעין יראו בספריהם ובמאמרי דא"ח שהניחו

אתנו, ואשר בהם עצמות ופנימיות נפשם, וע"ד המבואר בחסידות היחוד נפלא בין השכל משכיל ומושכל,

וק"ל.

בברכה לשבת החדש, חדש הגאולה שמח וטוב ובקרוב יקוים היעוד דחס עלינו ויגאלנו מהסתר

אסתיר בזכות האמונה שכל ישראל מאמינים הם בני מאמינים והמאמין הראשון הוא אברהם דוהאמין

בה' ויחשבה לו צדקה.

בברכה לבשו"ט.

יש לקרוא בכל יום ויום מן ר"ח ניסן עד י"ב בו דבר יום ביומו מ"ב נשיאים. וביום י"ג זאת הנוכת המזבח. ואחר שקרא הפרשה של אותו יום, יאמר יהיה רצון, של אחר הנשיאים, וגם כהנים ולוים אומרים אותו:

יום שלישי, ר"ח ניסן

וַיְהִי בַיּוֹם בְּלוֹת מִשֶּׁה לְהִקִּים אֶת־הַמִּשְׁפָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וַיִּמְשְׁחֵם וַיִּקְדַּשׁ אֹתָם: וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּפְתָּת הֵם הָעֹמְדִים עַל־הַפְּקָדִים: וַיָּבִיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה שְׁש־עֲגֻלַת צֶבַע וּשְׁנֵי עֶשֶׂר בָּקָר עֲגֻלָּה עַל־שְׁנֵי הַנְּשָׂאִים וְשׂוֹר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּשְׁפָּן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְנִתְּתָה אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־הָעֲגֻלָּת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם אֶל־הַלְוִיִּם: אֵת | שְׁתֵּי הָעֲגֻלּוֹת וְאֵת אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי עֲבֹדָתָם: וְאֵת | אַרְבַּע הָעֲגֻלּוֹת וְאֵת שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי כְּפִי עֲבֹדָתָם בִּיד אֵיתָמָר בִּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: וְלִבְנֵי קָהַת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּפֶּתַח יִשְׂרָאֵל: וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשָׂאִים אֶת־הַמִּזְבֵּחַ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂאֵי אֶחָד לַיּוֹם וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ: וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הַרְּאִשׁוֹן אֶת־קַרְבָּנוֹ נַחֲשׁוֹן בֶּן־עַמִּינַדָּב לְמִטְּהָ וַיְהוּדָה: וַקְּרָבָנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: כַּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קַרְבָּן נַחֲשׁוֹן בֶּן־עַמִּינַדָּב:

יום רביעי, ב' ניסן

בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הַקְּרִיב נִתְּנָאֵל בֶּן־צוּעָר נְשִׂאֵי יִשְׁשֻׁכָּר: הַקְּרִיב אֶת־קַרְבָּנוֹ קַעֲרַת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: כַּף אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כְּבָשֵׂאֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קַרְבָּן נִתְּנָאֵל בֶּן־צוּעָר:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפריים ומצפצפין ומשבחין ומצלאין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנד ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וילתד. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משכמ

ליום שלישי ר"ח ניסן ליום רביעי ב' ניסן

יהודה יששכר

שקראתי בתורתך פְּרִשָּׁה שֶׁל הַנְּשִׂאִים הַיּוֹם אֲנִי יְאִירוֹ נָא עָלַי כֹּל נְצוּצֵי קַדִּישִׁין וְכָל הָאוֹרוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הַבְּלוּלוֹת בְּקִדְשֵׁי זֶה הַשְּׁכֵמָה לְהַבִּין וְלְהַשְׁכִּיל בְּתוֹרַתְךָ וּבִירְאָתְךָ לְעִשׂוֹת רְצוֹנְךָ כֹּל יְמֵי חַיֵּי אֲנִי וְרַעִי וְרַעִי זְרַעִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן:

יום חמישי ג' ניסן

ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן-חלון: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליאב בן-חלון:

יום שישי, ד' ניסן

ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן-שדיאור: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אליצור בן-שדיאור:

שבת קודש, ה' ניסן

ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן-צורישדי: קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה: שעיר-עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן-צורישדי:

יהי רצון שאומרים אחר אמירת הנשיאים בניסן:

יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתאיר היום בחסדך הגדול על נשמתין קדישין דמתחדשין בצפרים ומצפצפין ומשבחין ומצללין על עמא קדישא ישראל. רבוננו של עולם, תכנים ותעיל הנך ציפרי קדישי לאתר קדישא דאיתמר עליה עין לא ראתה אלהים וילתך. יהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שבאם אני עבדך משכמ

ליום שבת קודש ה' ניסן
שמעון

ליום שישי ד' ניסן
ראובן

ליום חמישי ג' ניסן
זבולן

שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום אזי יאירו נא עלי כל נצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הבלולות בקדשת זה השכט להבין ולהשפיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני ורעי ורעי מעתה ועד עולם אמן:

ה'תש"ג

כח אדר שני

יום ראשון

יום
ראשון

שיעורים. חומש: תזריע, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: ועולם . . . 104 אלקות ממש.

"הַרְחֵמוּן" הַבְּרִית מִיְלָה - אוֹמְרִים.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים. ונוהגים אצלנו, אז מען גיט דמי קדימה אז דער אינגעל זאל לערנען - (ונתן כ"ק אדמו"ר שליט"א סכום מסוים באמרו): - דאָס איז פאר דער ישיבה.

(משיחה בסעודת ברית מילה): בברית מילה אומרים, "כַּשֵּׁם שֶׁנִּכְנַס לְבְרִית, כֵּן יִכְנַס לְתוֹרָה וְלַחֲפָה וְלַמַּעֲשִׂים טוֹבִים". וְנוֹהֲגִים אֶצְלָנוּ, שְׁנוֹתְנִים דְּמֵי קְדִימָה שֶׁהַיֶּלֶד יִלְמַד (וְנִתֵּן כְּבוֹד קִדְשָׁת אַדְמו"ר שְׁלִיט"א [אַדְמו"ר מְהוֹרֵי"צ נִשְׁמָתוֹ עֲדָן] סְכוּם מְסִים בְּאִמְרוֹ): זֶה עֲבוֹר הַיְשִׁיבָה.

ה'תש"ג

כט אדר שני

יום שני

יום
שני

שיעורים. חומש: תזריע, שני עם פירש"י.
תהלים: קמ"קג.
תניא: והנה צמצום . . . נג עבודתם.

באחת ההתועדות אמר אדמו"ר: הקב"ה ברא את העולם וכל הדברים הגשמיים מאין ליש, און אידען דארפען מאַכען מיש לאין, פון די גשמיות מאַכען רוחניות. די עבודה מאַכען פון גשמיות רוחניות און דעם גשמי מאַכען א כלי פאר רוחניות, דאָס איז א חובת גברא, אין דעם איז מחויב כל אחד ואחד בפרט.

בְּאַחַת הַהֲתוּעָדוֹת אָמַר אֲדֹנָי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב]: הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא אֶת הָעוֹלָם וְכָל הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים מֵאֵין לִישׁ, וְיִהוּדִים צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת מ"יש" ל"אין", מֵהַגְּשָׁמִיִּים לַעֲשׂוֹת רוּחָנִיּוֹת. הַעֲבוּדָה לַעֲשׂוֹת מִגְּשָׁמִיּוֹת רוּחָנִיּוֹת וְאֵת הַגְּשָׁמִי לַעֲשׂוֹת כְּלֵי לְרוּחָנִיּוֹת - זֹהוּ מִטְּלָה אִישִׁית. בְּזֶה מְחֻיֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָרֵט.

ה'תש"ג

א ניסן, ר"ח

יום שלישי

יום
שלישי

כָּל הַחֲדָשׁ אֵין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן.
אַחַר אֲמִירַת הַנְּשִׂיא אוֹמְרִים "יְהִי רְצוֹן" הַנִּדְפָּס בְּסִדּוּר תּוֹרָה אוֹר, וְגַם כְּהַנִּים וְלוּיִם אוֹמְרִים אוֹתוֹ.
שיעורים. חומש: תזריע, שלישי עם פירש"י.
תהלים: א"ט.
תניא: אך מי . . . נג ל"ח.

אֲדֹנָי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] צָוָה לְגִיסוֹ הָרַב מִשֶּׁה הוֹרְנִשְׁטֵיין הַכֹּהֵן לֵאמֹר ה"יְהִי רְצוֹן" שְׂאֵחַר הַנְּשִׂיא, וְאָמַר לוֹ כִּי אִפְלוּ כֹהֵן וְלוּי צְרִיף לְאִמְרוֹ, כִּי זֶה שִׁיף לְעֲבוֹר.

ה'תש"ג

ב ניסן

יום רביעי

יום
רביעי

שיעורים. חומש: תזריע, רביעי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: והנה שכר . . . 106 קדם ה'.

הַלּוּלָא שֶׁל כְּבוֹד קִדְשָׁת אֲדֹנָי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב]. נִסְתַּלַּק אוֹר לְיוֹם א, ב נִיֶּסָן שְׁנַת תר"ף בְּרוֹסְטוֹב, וְשָׁם מְנוּחָתוֹ כְּבוֹד.

היום יום . . .

מאמר הראשון אשר אמרו ברבים, אחרי הסתלקות אביו: ביום השני דחג הסכות תרמ"ג, ומתחיל "כתר יתנו לך כו". מאמר - ברבים - האחרון בהיותו בעלמא דין - בסעודת פורים תר"ף, ומתחיל "ראשית גוים צמלק גו' קץ שם לחשך".

יום חמישי

יום חמישי ג ניסן ה'תש"ג
 שיעורים. חומש: תזריע, חמישי עם פירש"י.
 תהלים: יח-כב.
 תניא: והיינו אפילו . . . 106 כמ"ש לקמן.

משעורי אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב]: בכל יום פרשה חמש עם פרוש רש"י. אמירת תנ"ך בעל פה: פרק אחד מתורה, וכן מנביאים, וכן מכתובים. פרק אחד משניות. שעור גמרא לעיוני - ב' דפים לשבוע, שעור למגס - ג' דפים ליום. שעור בירושלמי. גם שעור - לא בכל יום - בפוסקים. במשך השנה היה מסים כל המדרש רבה: לזה בסדרות הארכות ופורע בקצרות.

יום ששי

יום ששי ד ניסן ה'תש"ג
 שיעורים. חומש: תזריע, ששי עם פירש"י.
 תהלים: כג-כח.
 תניא: וכשעוסק . . . כמ"ש בזה.

עבודת בעלי עסקים מתחלקת לשני סעיפים עקרים:
 (א) העבודה עם עצמו. בעת עסקו ממש בשעה הפנויה, בישוב בחנות וכדומה, ילמד משנה משניות, פרק תנ"א, ויהיה לו איזה דברי תורה, כמו חמש משניות תהלים תנ"א, שיהיה בקי בהם בעל פה, למען שיוכל לחזור עליהם בהלכו ברחוב, בשוק וכדומה.
 (ב) העבודה עם זולתו. בעת הדבור בעניני עסק, יסבב הדבור לספר איזה ספור תכני, ולמצא עלה וסבה לעורר על דבר למוד וכיוצא בזה.

שבת קודש

שבת ה ניסן ה'תש"ג
 שיעורים. חומש: תזריע, שביעי עם פירש"י.
 תהלים: כט-לד.
 תניא: פרק מ. א. . . נה באריכות.

ברצ'ה דברכת המזון אומרים "בעל הישועות" - בית דגושה, "ובעל התחמות" - בית רפויה. אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] אמר במאמר רבותינו זכרונם לברכה "לא מקומו של אדם מכבוד, אלא אדם מכבד את מקומו", כבוד יש בו שני פרושים: לשון כבדא, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה "כבד לב פרעה - נעשה לבו ככבד", ולשון כבוד, גלוי אור מקיף נעלה. וזהו "לא מקומו של אדם מכבדו", כלומר מקררו, אלא "אדם מכבד את מקומו", שנתן לו כח ועז להאיר את מקומו באור תורה ועבודה. כשם דבירידת הנשמה בגוף "משביעים אותו תהא צדיק", דשבועה זו הוא ענין השבע בכחות נעלים שתוכל להשלים פונת ירידתה, הנה כן הוא בכל אדם ואדם במקום שהוא.

יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"א

יסוד היסודות ועיקרי האמונה

מציאותם מצד עצמם לפני שביצעו בהם את המצוות (ובהלכה הראשונה: לשלול את המציאות של האדם קודם שבא לידיעה שיש שם מצוי ראשון).

וכך בכללות ההלכות יש תוכן כפול: מצוות עשה, שמציאות האדם והעולם תהיה לפי התורה; מצוות לא תעשה, לשלול מציאות שבניגוד להוראות התורה.

ובדרך זו מלמדנו הרמב"ם את יסוד היסודות:

גם במצוות עשה יש 'חיוב' ו'שלילה', כי כיון שהדברים שבעולם (שבהם מתקיימות המצוות) ישנם במציאות בטרם קיימו בהם את המצוה, הרי באותו מצב הם בצורה כזו שאינה מתאימה ובמילא מנוגדת למצוה. ואם כן, על ידי פעולת המצוה בהם, מתבצעת גם פעולה שלילית – שלילת מצבם כפי שהם בניגוד למצוה.

ולכן הרמב"ם אינו מסתפק בקביעת היסוד 'לידע שיש שם מצוי ראשון', אלא מוסיף ואומר: "ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי..." כי במצוה זו שני ענינים: חיובי – לידע שיש שם מצוי ראשון; ושלילי – שבאם יעלה על דעתו של אדם "שהוא אינו מצוי", עליו לשלול סברא זו.

(תורת מנחם – הדברים על הרמב"ם והש"ס עמ' נז)

הלכות יסודי התורה פרק א, הלכה א: יסוד היסודות ועמוד החכמות - לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא...

בנוגע לכללות "הלכות יסודי התורה" של הרמב"ם מתעוררת לכאורה תמיהה: בפירוש המשניות (הקדמה לפרק חלק בסנהדרין) כותב הרמב"ם "שעיקרי דתנו ויסודותיה שלושה עשר יסודות" ומפרטם. ולמה בהלכות יסודי התורה משמיט כמה מיסודות אלו?!

ומבאר הרבי שהדבר קשור למשמעות המושג 'יסודי התורה' כפתיחת ספר משנה תורה:

ספר משנה תורה הוא, כמו שכתב הרמב"ם בהקדמתו, "הלכות הלכות" וגם לכותרת הפותחות את הספר, "יסודי התורה" יש משמעות הלכתית. כלומר, היסודות של הלכות התורה, ולכן הרמב"ם לא הכניס ב'הלכות יסודי התורה' כמה מהיסודות שמנה בשלושה עשר עיקרי האמונה: יסודות אלו, עם היותם יסודי הדת בכללות, אינם היסודות של כל ההלכות. וכך יש לפרש את 'יסוד היסודות':

תוכן ההלכה הוא כפול: פעולה חיובית – שהדברים שבעולם יהיו לפי דיני התורה (בדוגמת ההלכה הראשונה: לידע שיש מצוי); פעולה שלילית – לשלול מהדברים שבעולם את

יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"א

האם צריך לגנוז גמרות ישנות?

בכך מיושבת גם סתירה בדברי הרמ"א, שבמקום אחד (י"ד סי' רע"ז ס"ג) כתב שאין לכתוב 'שם' באגרת משום שעלול לבוא לידי ביזיון ומשמע ששאר דברי תורה אין צריכים גניזה, ואילו במקום אחר (סי' רפ"ג ס"ד) כתב המחבר שאין לרקום פסוקים ע"ג טלית שמא יבוא לידי ביזיון, והרמ"א לא השיג על דבריו, הרי שאף פסוקים אסור?

ולפי האמור יש לחלק: באגרת הפסוקים נכתבים לצחות הלשון ולא לשם קדושה, אך בטלית הפסוקים נרקמים בדרך קדושה ולכן דינם כתשמישי קדושה (מנחת אשר דברים סי' י"ח).

ויש סוברים שהקדושה רק בכתבת אדם אך בדבר שבדפוס אין קדושה ואין צריך לגנוזו (חוות יאיר סי' קס"ד). והגר"מ פיינשטיין חידש סברא נוספת להקל: מלכתחילה נאסר לכתוב תורה שבעל פה, ורק אחר שרבתה השכחה התיירו לכתוב משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך", ואם כן אין תורת קדושה בדברי תורה שבעל פה אלא כשהם לצורך לימוד, וכאשר אינו ראוי ללימוד פוקעת קדושתו. ולדעתו גמרות ישנות שלא ימצא מי שירצה ללמוד בהן אין צריך לגנוזם (אג"מ אורח חיים סי' ל"ט) אך דעת רוב הפוסקים להחמיר (ראה בס' "גנוי הקודש" ובמילואים שם ס"ג).

הלכות יסודי התורה פרק ו, הלכה ח: פתחי הקדש בלון... אסור לשרפם או לאבדם ביד... אבל אפיקורוס ישראל שכתב ספר התורה - שורפין אותו... מפני שאינו מאמין בקדשת השם... הפוסקים דנו האם חובה לגנוז דפי כתבי קודש הנדפסים שלא על מנת ללמוד בהם אלא להגיה מתוכם ספרים היוצאים לאור?

יש שלמדו דין זה מדברי הרמב"ם שספר תורה שכתב אפיקורוס שורפים אותו משום "שלא נתקדש לשמו", ומכאן שהכותב שם ולא התכוון לקדשו אינו קדוש. אמנם רש"י (גישין מ"ה, ב) נימק זאת משום שכותב לשם עבודת כוכבים, אך הדבר תלוי בגירסא בגמרא: רש"י גורס 'סת' שכתבו מין, היינו עובד עבודה זרה, אך הרמב"ם כותב אפיקורוס, היינו מי שאינו מאמין בהשגחה כלל (הלי' תשובה פ"ג ה"ח), ולכן אין לפרש שלדעת הרמב"ם השם אינו קדוש משום שכותבו לשם ע"ז, שהרי מדובר במי שאינו מאמין בשום דבר, ובהכרח שהטעם הוא משום שלא כתבו לשמו. ולפי זה גם גיליונות שנדפסו שלא לשם קדושה אלא כדי להגיה מהם, אין צורך לגנוזם (עין יצחק אור"ח סי' ה').

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"א

מה צריך לדעת בענין הנבואה?

מקשים המפרשים (כס"מ, לח"ט): לדברי הגמרא (נדרים לה, א) "אין הקב"ה משרה שכניתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו", ומדוע אין הרמב"ם מונה גם את התכונות 'גבור' (בגופו)

הלכות יסודי התורה פרק ז, הלכה א: מיסודי תהת - לידע שהאל מנבא את בני האדם. ואין הנבואה תלה אלא על חכם גדול בחכמה, גבור במדותיו... בעל דעה רחבה...

ו'עשיר' - כתנאי להשראת הנבואה?

ומבאר ה'כסף משנה': בגמרא מדובר אודות השראת השכינה בקביעות, ולשם כך נדרשות גם גבורה ועשירות, אבל שלא בקביעות יכול אדם להתנבא גם ללא מעלות אלו. ואינו מובן: מסתבר יותר שהרמב"ם ימנה את התנאים הנדרשים להשראת השכינה בקביעות, כפי שהיתה נבואתם של משה וישעיה ושאר הנביאים שבתורה, מאשר את התנאים הנדרשים להשראת השכינה באופן ארעי!

והביאור:

כוונת הרמב"ם בכותבו 'מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם...' אינה רק לפרט את התנאים להשראת הנבואה אלא להוסיף הבנה יסודית בעצם הנבואה כגילוי ה' המתאחד עם

דעתו ושכלו של הנביא, כפי שכתב גם ב'מורה נבוכים' (ח"ב פט"ו) "אמיתית הנבואה ומהותה הוא שפע השופע מאת ה'... באמצעות השכל". ולכן, כאשר השפע הזה נקלט בנביאים "איברייהן מזדעזעין וכח הגוף כושל ועשתונותיהם מתרפות, ותשאר הדעה פנויה להבין מה שתראה".

ולשם הבנת עיקרון זה אין צורך לפרט את כל המעלות הנדרשות מהנביא כדי שתשרה עליו השכינה. כי הרמב"ם בא רק ללמדנו את הידיעה שהיא 'מיסודי הדת', שהנבואה מתאחדת עם דעת האדם, וכדי שתוכל לחול עליו ולהתאחד עם דעתו נדרשות תכונות אלו: "חכם גדול בחכמה, גבור במדותיו, ולא יהא יצרו מתגבר עליו... בעל דעה רחבה נכונה עד מאד".

(לקוטי שיערות כב עמ' 82)

משה רבינו אינו עומד למבחן

יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"א

הראשונה?

ומיישב: מדברי הרמב"ם, כאן ובהקדמתו לפירוש המשניות, עולה שמהות הכלל שנבואה טובה אינה מתבטלת הוא כדי לתת קיום למושג 'נביא', כי אם ייתכן מצב שנבואה טובה מתבטלת בגלל הנסיבות, אין בידינו שום אמת מידה לבחון מיהו נביא האמת ומיהו, חלילה, נביא שקר. ובלשון הרמב"ם (בהקדמה לפירוש המשניות): "בשביל שלא יהיה נשאר לנו מקום לקיים בו אמונת הנבואה והקב"ה נתן לנו בתורתו עיקר שהנביא נבחן כשיאמנו הבטחותיו".

ואולם עיקרון זה חל ביחס לכל נביא אבל לגבי משה רבינו אפילו הבטחה לטובה יכולה להתבטל, כי לגבי משה אין צורך לבחינה שהוא נביא אמת שהרי כבר הובטח לו (שמות יט, ט): "וגם בך יאמינו לעולם", ולכן נבואתו יכולה להתבטל.

הלכות יסודי התורה פרק י, הלכה ד: דְּבָרֵי הַפְּרָעוֹנוֹת שֶׁהִנְבִיא אֹמְרִים... אִם לֹא עָמְדוּ דְבָרָיו, אִין בָּזָה תִּקְחֶנָּה לְנִבְאוֹתָיו... אֲכַל אִם הִבְטִיתָ עַל טוֹבָה וְאָמַר שִׁיְהִי כִּי וְכָד, וְלֹא בָּאָה הַטּוֹבָה שְׂאָמַר - בְּיָדוֹעַ שֶׁהוּא נָבִיא שֶׁקָרָ; שֶׁכָּל דְּבַר טוֹבָה שִׁיְגִיד הָאֵל, אִפְלוּ עַל תְּנָא, אִינוּ הוֹרָ.

במסכת ברכות (ד, א) נאמר על הפסוק (שמות טו, טז) "עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית" – עד יעבור עמך ה', זו ביאה ראשונה; עד יעבור עם זו קנית – זו ביאה שנייה. מכאן אמרו חכמים: ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון, אלא שגרם החטא.

ומקשה הצ"ח (ברכות שם): כיון שהבטחת הקב"ה לנביא לטובה אינה חוזרת איך יכול החטא למנוע את קיום ההבטחה למשה נביאו, לעשות נס לישראל בביאה השנייה כמו בביאה

הפרישות חיובית או שלילית?

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"א

שמואל נאמרו במי שאינו מסוגל להתנזר (ועל כך מדבר הרמב"ם) ודברי ר' אלעזר נאמרו במי שמסוגל (קובץ). ואדמו"ר הזקן מוסיף (א"ח סי' קנ"ה ס"א), שאף לדעת הרמב"ם באופנים מסוימים הדבר מותר, כמו שכתב ב'שמונה פרקים' (פ"ד ולעיל פ"ב ה"ב) שהנוטה לתאוות אכילה ושתייה ואינו יכול להתגבר אלא כשינהג לתקופה מסוימת בקיצוניות הפוכה ויפרוש לגמרי – מותר.

וכן מותר גם לדעת הרמב"ם להתענות לצורך תשובה (פר"ח שם) כמו שנהג רבי יהושע שהתבטא באופן שאינו ראוי כלפי בית שמאי והתענה עד "שהושרו שיניו מפני הצומות" (הגיגה כב, ב). וכן פוסק אדה"ז (הלכות נזקי גוף ונפש ס"ד) ומוסיף שבאופן זה מותר אפילו לזנוג שאינו יכול להתענות משום ש"צער זה טובה היא לו להציל נפשו משחת". וגם מותר להתענות שלא בדרך תשובה אלא למרק נפשו לה' "שאינו טוב למעלה מטובה זו" – ובלבד שיכול להתענות.

הלכות דעות פרק ג, הלכה א: אָמְרוּ חֲכָמִים: וְמָה אִם נִוִּיר, שְׁלֹא פָּרַשׁ אֱלֹא מִן הַיּוֹן, צָרִיף בְּפָרְה; הַמוֹנֵעַ עֲצָמוּ מִכָּל דְּבַר וְדָבָר, עַל אַחַת בְּמָה וְכַמְהָ... וּבְכָלֵל הָזֶה - אֵלּוּ שְׂמַתְעִינֵן תָּמִיד, אִינֵן בְּדָרְדֵּר טוֹבָה.

אלו הם דברי שמואל (תענית יא, א), אך לדעת ר' אלעזר הנזירות חיובית שנאמר בניזיר "קדוש יהיה...". על כך מקשה הגמרא מדברי ר' אלעזר עצמו שאין לאדם לצער עצמו, ומיישבת: המסוגל לעמוד בצער יזיר עצמו, ומי שאינו מסוגל לא יצער עצמו.

בשולחן ערוך (או"ח סי' תקע"א ס"א) נפסק כדעת ר' אלעזר, וברעת הרמב"ם נחלקו הפוסקים: יש אומרים שמכך שהביא את דברי שמואל בלבד משמע שפסק כמותו, שאין לאדם להתענות אף כשמסוגל לעמוד בכך (פרי חדש שם), אך יש מדייקים מלשונו "אלו שמתענים תמיד אינם בדרך טובה", שרק בקביעות אין לעשות כן, וביארו שלמסקנת הגמרא אין מחלוקת אלא דברי

לימוד התורה - מתוך ביטול עצמי יום שישי ד' ניסן ה'תשע"א

הבריות") – אין זה מעכב את קיום המצוה ואין ה'ביטול' חלק מעצם קיום המצוה.

ואילו בלימוד התורה – על הלומד להתאחד בשכלו עם הקב"ה נותן התורה, וכדי ששכל האדם שהינו נברא ומוגבל, יוכל להכיל את חכמת ה' שלמעלה מגדר הנבראים – עליו לבטל את מציאותו לנותן התורה, ועל ידי הכנה זו יוכל להיות 'כלי' לחכמתו של הקב"ה.

לכן לימוד התורה מתחיל מקטנות, "משיתחיל לדבר מלמדו תורה" (לקמן ה"ו) – להדגיש שהיסוד ללימוד התורה איננו ההבנה השכלית אלא ההתבטלות לנותן התורה היא הבסיס וה'כלי' הראוי לתורת ה', ובוזה הקטן והגדול שווים.

ולכן נכתב הציווי ללמוד תורה בפסוק "ושננתם לבניך" – להשמיענו שגם בעת הלימוד עצמו, כאשר הלומד שקוע בהבנת התורה בשכלו, עליו להתבטל לנותן התורה כפי שילד קטן מתבטל.

(לקוטי שידות יט, ענף 58)

הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה א: קָמְו, אָבְיו חַיב לְלַמְדוּ תוֹרָה, שְׁנַאֲמַר: "וְלַמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם".

מדוע שונה מצוות תלמוד תורה משאר מצוות התורה ש"הקטן פטור מהן, וגם אביו אינו חייב לחנכו במצוות מן התורה אלא מדברי סופרים", ואילו במצוות תלמוד תורה "מצוות עשה מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה" (הל' ת"ת לארמנה"ו, פ"א ה"א)?

ועוד צריך להבין: הציווי ללמוד תורה מופיע בתורה כמה פעמים, אך המצוה נלמדת מהפסוק "ושננתם לבניך" (ראתחנן ו, ז) וגם במנין המצוות של הרמב"ם (סהמ"צ מ"ע י"א, ובנין המצוות בתחילת ספר ה"ד) הובא פסוק זה. ודרוש ביאור: מדוע נלמד החיוב ללמוד תורה דווקא מפסוק המדבר בלימוד לבן קטן? והביאור:

קיים חילוק יסודי בין תורה ומצוות: במצוות - הדגש הוא על העשייה, כי על ידי הפעולה והעשייה מזדכך החפץ הגשמי ומתבררים כוחות הנפש הבהמיים של האדם. ואף שבעת עשיית המצוה נדרש מהאדם 'ביטול' (שהרי המצוות ניתנו "לצרף את

לימוד תורה לתלמיד שאינו הגון שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"א

ויש להוסיף: הלכה זו, שאסור ללמד תלמיד שאינו הגון, נאמרה רק כאשר ישנה אפשרות להחזיר את התלמיד למוטב לפני הלימוד, שאז לאחר שחזר למוטב "מכניסין אותו לבית המדרש ומלמדין אותו". אבל אם לא קיימת האפשרות להחזירו קודם למוטב, צריך הרב ללמד גם תלמיד כזה (אף שנכנס לספק איסור). וראייה לזה מדברי חז"ל (סוטה מז, א) "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת... ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחד מתלמידיו בשתי ידיו" (הל' ת"ת לארמנה"ו פ"ד, ק"א א).

ומדוע לא הביא הרמב"ם את ההלכה שאסור ללמד תורה לגוי (חגיגה יג, א) ?

יש לומר, שההלכה זו כלולה בדבריו כאן שאין ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון. ועוד אפשר לומר: הרמב"ם מסתמך על הנאמר בהלכות עבדים (פ"ח ה"ח) ש"אסור לאדם ללמד את עבדו תורה", ועל אחת כמה וכמה שאסור ללמד תורה לגוי (שדי חמד פאה"ש, כללים ס"ק ק"ב).

הלכות תלמוד תורה פרק ד הלכה א: אֵין מְלַמְדִין תוֹרָה, אֶלָּא לְתַלְמִיד הַגּוֹן... אָבֵל אִם תִּהְיֶה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹבָה, מְחַזְרִין אוֹתוֹ לְמוֹטֵב... וְאַחֲרֵיכֶן מְכַנְסִין אוֹתוֹ לְבֵית־הַמִּדְרָשׁ וּמְלַמְדִין אוֹתוֹ.

מקשה אדמו"ר הזקן: בפרק הקודם (ה"ה) כתב הרמב"ם ש"לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה", ואף אם אינו מקיים את המצוות (שהרי מדובר שם באדם שאינו מקיים מצוות), ומדוע אם כן אין ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון? ומבאר שיש הבדל בין הרב לתלמיד:

התלמיד עצמו, אף שאינו מקיים מה שלומד אין עליו כל איסור ללמוד תורה, ואדרבה, עליו ללמוד תורה כי "המאור שבה מחזירו למוטב" (ירושלמי חגיגה פ"א). אך לרב אסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון ("כאילו זרק אבן למרקוליס"), ואף שיתכן שהתלמיד יחזור למוטב, בכל זאת מדוע עליו להכניס עצמו לידי ספק, כי אולי לא יחזור בו, ונמצא שהרב עשה איסור בכך שלימד תלמיד שאינו הגון.

המשך ביאור למס' מנחות ליום שלישי עמ' ב

פני אהל מועד', אל' לאו דְּיָקָא, והזאה שאינה מכוונת כשירה, וזו שיטת הברייתא השניה.

מִתְקִיף לָהּ – הקשה על כך רב יוסף, לְשִׁיטַת רַבֵּי יְהוֹנָדָה, מִדְּאֵל דְּיָקָא – אם אל פני הכפורת זה דווקא, (אל נבט) [על] פני הכפורת שכתוב בהזאות של יום הכיפורים נְמִי – גם נאמר שזה בְּדִיָקָא, והיינו שאם לא הזוה על פני הכפורת הזאות פסולות, אֶלָּא דְּמִקְדָּשׁ שְׁנֵי דְּלֹא הוּוּ – שלא היו שם אֲרוֹן וְכַפֹּרֶת, הִכִּי נְמִי – האם כך היה דְּלֹא עֲבִיד הַזָּאוֹת – שלא עשו שם הזאות, והלא מבואר במסכת יומא (בב) שגם במקדש שני הזו את הדם ביום הכיפורים. מתרצת הגמרא: אֶמַר

1 רַבֵּה בַר עוֹלָא אָמַר קָרָא בְּסוּף פְּרֻשַׁת עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים, (ויקרא טו
2 לא) וְכַפֵּר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ, ופירושו שיכפר על ידי הזאת הדם על
3 מְקוֹם הַמִּקְדָּשׁ לְקוֹדֶשׁ, כלומר שכאשר אין ארון, די להזות על
4 המקום המזומן להיות שם ארון.
5 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על הסתירה בין הברייתות בענין הזאות
6 פרה שאינן מכוונות: רַבָּא אָמַר, הָא וְהָא רַבְּנֵי – שתי הברייתות
7 סוברות כרבנן ש'אל נבט פני אהל מועד' אינו בדווקא, והיינו שאין
8 צורך להזות ולכון בדיוק מול פתח אהל מועד, ודי שיוה לכיוון של
9 אהל מועד,

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – כ"ח אדר-ב"ה' ניסן ה'תשע"א

22 - הוא לבדו יִהְיֶה מְצוּי, וְלֹא יִכְטַל הוּא לְבַטּוּלָם⁸; שְׁפָל
 23 הַנְּמַצְאִים צְרִיכִין לוֹ, וְהוּא, בְּרוּךְ הוּא, אֵינוֹ צְרִיף לָהֶם וְלֹא
 24 לְאֶחָד מֵהֶם, לְפִיכָף אֵין אֲמַתְתּוֹ פְּאֻמַּתְתּוֹ⁹ אֶחָד מֵהֶם.
 25 ד. הוּא שֶׁהַנְּבִיא אֹמֵר: "וַיְהִי אֱלֹהִים אֲמַתְתּוֹ"¹⁰ - הוּא לְבַדּוֹ
 26 הָאֲמַת, וְאֵין לְאַחַר אֲמַת פְּאֻמַּתְתּוֹ. וְהוּא שֶׁהַתּוֹרָה אֹמֶרֶת:
 27 "אֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ", כְּלוּמַר: אֵין שֵׁם מְצוּי אֲמַת מְלַבְדּוֹ
 28 כְּמוֹתוֹ¹¹.
 29 ה. הַמְצוּי הַזֶּה הוּא אֱלֹהֵי הָעוֹלָם, אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. וְהוּא
 30 הַמְּנַהֵג הַגְּלִגְלָה¹² בְּכַח שְׂאִין לוֹ קֶץ וּתְכִלִּית¹³, בְּכַח שְׂאִין
 31 לוֹ הַפְּסֵק¹⁴; שֶׁהַגְּלִגְלָה סוֹכֵב תְּמִיד, וְאֵי אֶפְשֵׁר שְׂיִסָּב בְּלֹא
 32 מְסַבֵּב¹⁵; וְהוּא, בְּרוּךְ הוּא, הַמְּסַבֵּב אוֹתוֹ בְּלֹא יָד וּבְלֹא
 33 גּוֹף¹⁶.
 34 ו. וַיִּדְעַת דְּבָר זֶה - מְצוּת עֲשֵׂה, שְׁנֵאָמַר: "אֲנֹכִי ה'
 35 אֱלֹהֶיךָ"¹⁷. וְכָל הַמְעַלָּה עַל דְּעַתּוֹ שְׂיִשׁ שֵׁם אֱלֹהֵי אַחַר חוּץ
 36 מִזֶּה, עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאָמַר: "לֹא יְהִי לָךְ אֱלֹהִים
 37 אַחֲרַי עַל פְּנֵי", וְכוּפֵר בְּעֵקֶר¹⁸, שֶׁזֶּהוּ הָעֵקֶר הַגְּדוֹל שֶׁהַכֹּל¹⁹
 38 תְּלוּי בּוֹ.
 39 ז. אֱלֹהֵי זֶה אֶחָד הוּא וְאֵינוֹ שְׁנַיִם, וְלֹא יִתֵּר עַל שְׁנַיִם, אֶלָּא
 40 אֶחָד שְׂאִין פִּיחֻדוֹ אֶחָד מִן הָאֲחֵדִים הַנְּמַצְאִים בְּעוֹלָם; לֹא
 41 אֶחָד כְּמִין שֶׁהוּא כּוֹלָל אֲחֵדִים הַרְבֵּה²⁰. וְלֹא אֶחָד כְּגוֹף,
 42 שֶׁהוּא נִחְלָק לְמַחְלָקוֹת וְלַקְצוֹת²¹, אֶלָּא יְחִיד, שְׂאִין יְחִיד
 43 אַחַר כְּמוֹתוֹ בְּעוֹלָם. אֵלוֹ הֵיוּ אֱלֹהוֹת הַרְבֵּה, הֵיוּ גּוֹפִין
 44 וְגוּיּוֹת, מִפְּנֵי שְׂאִין הַנְּמַנִּים²² הַשְּׂוִין בְּמִצִּיאוֹתָן נִפְרָדִין זֶה

יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"א

1 מִשֵּׁף חֶסֶד לְיָדְעִיד וְצִדְקָתָךְ לְיִשְׂרָאֵל סֵפֶר רִאשׁוֹן וְהוּא
 2 סֵפֶר הַפְּדֵעַ הַלְכוּתִי חֲמֵשׁ. וְזֶה סְדוּרָן: א. הַלְכוֹת יְסוּדֵי
 3 הַתּוֹרָה. ב. הַלְכוֹת דְּעוֹת. ג. הַלְכוֹת תְּלִמּוּד תּוֹרָה. ד.
 4 הַלְכוֹת עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת וְחֻקוֹת הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים
 5 וּמְזוֹלוֹת. ה. הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה.

הַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה¹

8 יֵשׁ בְּכָלֶיךָ עֶשֶׂר מְצוֹת: שֵׁשׁ מְצוֹת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מְצוֹת
 9 לֹא-תַעֲשֶׂה, וְזֶהוּ פְּרָטָן: א) לִידַע שְׂיִשׁ שֵׁם אֱלֹהֵי. ב) שְׂלֹא
 10 יַעֲלֶה בְּמַחְשְׁבָה שְׂיִשׁ שֵׁם אֱלֹהֵי אַחַר זוּלָתִי ה'. ג) לִיחַדּוֹ.
 11 (ד) לְאֶהְבּוֹ. ה) לְיִרְאָה מִפְּנֵי. ו) לְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ. ז) שְׂלֹא לְחַלֵּל
 12 שְׁמוֹ. ח) שְׂלֹא לְאֶבֶד דְּבָרִים שְׁנִקְרָא שְׁמוֹ עֲלֵיהֶם. ט)
 13 לְשַׁמַּע מִן הַנְּבִיא הַמְּדַבֵּר בְּשְׁמוֹ. י) שְׂלֹא לְנִסּוֹתוֹ.
 14 וּבְאֹר כָּל הַמְצוֹת הָאֵלוֹ בְּפָרְקִים אֵלוֹ:

פָּרֵק רִאשׁוֹן

16 א. יְסוּד הַיְסוּדוֹת וְעִמּוּד הַחֻקוֹת² - לִידַע שְׂיִשׁ שֵׁם³ מְצוּי
 17 רִאשׁוֹן⁴, וְהוּא מְמַצְיָא⁵ כָּל נְמַצָּא. וְכָל הַנְּמַצְאִים מְשֻׁמִּים
 18 וְאָרֶץ וַיִּמָּה שְׂבִינִיָּהֶם, לֹא נִמְצְאוּ אֶלָּא מֵאֲמַתְתַּת הַמְּצָאוֹ.⁶
 19 ב. וְאֵם יַעֲלֶה עַל הַדְּעַת שֶׁהוּא אֵינוֹ מְצוּי - אֵין דְּבָר אַחַר
 20 יָכוֹל לְהַמְצָאוֹ.⁷
 21 ג. וְאֵם יַעֲלֶה עַל הַדְּעַת, שְׂאִין כָּל הַנְּמַצְאִים מְלַבְדּוֹ מְצוּיִים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) המצוות הנכללות בהלכות הללו, הן עיקרי התורה ויסודותיה. (1) שיש מצוי ראשון, הוא אלוהי עולם אדון כל הארץ; שאינו גוף, ושהוא אחד ואין שני לו. (2) המחקריות. רבינו ז"ל התכוון להתחיל חיבורו בשם המיוחד על דרך: "שויתי ה' לנגדי תמיד", ורמזו בארבעת ראשי התיבות הראשונות. (3) אין פירושו כאן כיחס המקום: שם ולא פה, אלא שימוש-לשון רגיל בעברית הוא, לחייב או לשלול מציאותו של איזה דבר: יש שם, אין שם; ורבינו העביר אותו מלשון ערב ללשון עֵבֶר (רבי שמואל אבן-תיבון בפתחתו למורה-נבוכים). (4) נמצא ראשון שהוא קדמון לכל דבר אחר שבעולם וגם לְמִן, כלומר: שאין לו תחילה וראשית. (5) בורא הכל יש מאין. (6) ממקור מציאותו האמתית, הנצחית, נובעת ומתקיימת כל המציאות. (7) כי המצוי הראשון אינו רק ממציא הנמצאים ובוראם, אלא גם מחיה את כולם ומקיימם, הוא סיבת קיומם - ולפיכך לא יוכלו להתקיים אף רגע בלעדיו. (8) שהרי מציאותו היא מציאות עצמית, בלתי תלויה באחרים כמציאות שאר הנמצאים שהיא תלויה בו, במצוי הראשון - ולכן קיומו נצחי ולא יחדל מהיות אפילו כשכל הנמצאים ייבטלו והיו כלא היו. (9) מציאותם של שאר הנמצאים אינה מוכרחת, שהרי תלויים הם באחרים, בסיבה שסיבה למציאותם - ולפיכך הם רק אפשרי המציאות: אפשר שיתקיימו ואפשר שלא יתקיימו; אבל המצוי הראשון והקדמון לכל דבר שאין סיבה למציאותו, אמתת מציאותו היא הכרחית - ולפיכך הוא מחוייב המציאות, ואי-אפשר שלא יימצא. (10) וכדברי חז"ל על הפסוק הזה: "מהו 'אמת' ? שהוא אלוהים חיים ומלך עולם" (ירושלמי, ברכות פרק א, הלכה ה). (11) זולתו אין בכל המציאות מצוי נצחי וקיים כמותו. (12) כמו: המנהיג את הגלגל. חסרה פה מלת הפעול "את", כמנהג לשון המשנה וסגנונה, הוא הגלגל העליון המקיף את כל שאר הגלגלים, ובסיבובו התמידי מסבב הוא גם אותם והם מקיימים בזה את העולם. על הגלגלים ידובר להלן בפרק ג. (13) בחזק. (14) בזמן והתמדה. (15) שהרי הגלגל הוא גוף, וכל גוף אינו מתנועע מעצמו בלי כוח מניע אחר זולתו. (16) שאלמלי היה גוף שיש לו קץ ותכלית, לא היה הגלגל סובב תמיד בלי קץ וסוף. ועוד: אלמלי היה מניע הגלגל גוף, היה מתנועע גם הוא יחד עם הגלגל המונע על ידו, שהרי כלל הוא שאין גוף מניע מבלי שיתנועע גם הוא (מורה-נבוכים חלק ב, הקדמה ט). והיות שכל מתנועע צריך למניע אשר יסבב תנועתו - אם כן אין לדבר סוף! אלא על כורחך אתה אומר: שהמצוי הראשון המניע את הגלגל - אינו גוף (השווה מורה-נבוכים חלק ב, א). (17) (מכות כד.), כלומר: אנוכי ה' מחוייב המציאות, ולפיכך - אנוכי גם "אלוקיך", ועליך להכיר באלוקיך ולעבדני. (18) בעיקרו של עולם, בהקדושי-ברוך-הוא. (19) מציאות אלוהים ואחדותו הוא עיקר גדול, והכופר בו - כופר בכל. (20) מין האדם, למשל, כולל אישים רבים. (21) גוף האדם מורכב מחלקים שונים: חומר וצורה, אברים שונים פנימיים וחיצוניים. וכן כל גוף גשמי אחר יש לו קצוות: אורך רוחב ועומק. (22) דברים הניתנים להימנות.

1 וְלַחֲקֹרוּ. וְזֶה שֶׁאָמַר הַפֶּתוּב: "הַחֲקֹר אֵלֶיךָ תִּמְצָא, אִם עַד
2 תִּכְלִית שְׂדֵי תִּמְצָא."
3 י. מהו זה שֶׁבִקֵּשׁ מִשֶּׁה רִבְנוּ לְהַשִּׁיג בְּשֶׁאָמַר: "הֲרֵאֵנִי נָא
4 אֵת כְּבֹדְךָ"? - בִּקֵּשׁ לִידַע אֲמַתַּת הַמְצָאוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
5 הוּא, עַד שִׁיְהִיָּה יָדוּעַ בְּלִבּוֹ כְּמוֹ יָדִיעַת אֶחָד מִן הָאֲנָשִׁים,
6 שֶׁרָאָה פְּנֵי וְנַחֲקָה צוּרְתוֹ בְּלִבּוֹ, שֶׁנִּמְצָא אוֹתוֹ הָאִישׁ נִפְרָד
7 בְּדַעְתּוֹ מִשְׁאֵר הָאֲנָשִׁים. כִּן בִּקֵּשׁ מִשֶּׁה רִבְנוּ לְהִיּוֹת מְצִיאֹת
8 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִפְרָדֶת בְּלִבּוֹ מִשְׁאֵר מְצִיאֹת הַנִּמְצָאִים,
9 עַד שִׁיעֵד אֲמַתַּת הַמְצָאוֹ כְּאִשֶּׁר הִיא. וְהִשִּׁיבּוּ בְּרוּךְ הוּא,
10 שֶׁאֵין פֶּת בְּדַעַת הָאָדָם הַחַי, שֶׁהוּא מַחְבֵּר מִגּוּף וְנִפְשׁ,
11 לְהַשִּׁיג אֲמַתַּת דְּבָר זֶה עַל בְּרִיּוֹ. וְהוֹדִיעֵנו בְּרוּךְ הוּא, מֵה
12 שֶׁלֹּא יָדַע אָדָם לְפָנָיו וְלֹא יָדַע לְאַחֲרָיו, עַד שֶׁהַשִּׁיג מֵאֲמַתַּת
13 הַמְצָאוֹ דְּבָר, שֶׁנִּפְרָד הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּדַעְתּוֹ מִשְׁאֵר
14 הַנִּמְצָאִים, כְּמוֹ שֶׁיִּפְרָד אֶחָד מִן הָאֲנָשִׁים שֶׁרָאָה אַחֲרָיו
15 וְהַשִּׁיג כָּל גּוּפוֹ וּמְלִבוּשׁוֹ בְּדַעְתּוֹ מִשְׁאֵר גּוּפֵי הָאֲנָשִׁים. וְעַל
16 דְּבָר זֶה רִמּוֹ הַפֶּתוּב וְאָמַר: "וְרָאִיתָ אֵת אַחֲרָי, וּפְנֵי לֹא
17 יִרְאוּנִי"³³.

18 יא. וְכִינּוּן שֶׁנִּתְבָּרַר שֶׁאִינוּ גּוּף וְגוּיָה, יִתְבָּרַר שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ
19 אֶחָד מִמְּאֲרָעוֹת הַגּוּפוֹת - לֹא חֲבוּר וְלֹא פְרוּד³⁴, לֹא מְקוּם
20 וְלֹא מְדָה, לֹא עֲלִיָּה וְלֹא יְרִידָה, וְלֹא יְמִין וְלֹא שְׂמָאל, וְלֹא
21 פְּנִים וְלֹא אַחֲוֹר, וְלֹא יְשִׁיבָה וְלֹא עֲמִידָה; וְאִינוּ מְצִי בְּזִמְנָן³⁵
22 עַד שִׁיְהִיָּה לוֹ רֵאשִׁית וְאַחֲרִית וּמִנְזָן שְׁנַיִם; וְאִינוּ מְשַׁתְּנָה,
23 שֶׁאֵין לוֹ דְּבָר שִׁיִּגְרֵם לוֹ שְׁנוּי; וְאֵין לוֹ לֹא מְנוּחַ וְלֹא חַיִּים,
24 כְּחַיֵּי הַגּוּף הַחַיִּים³⁶; וְלֹא סְכָלוּת וְלֹא חֲכָמָה, כְּחֲכַמַּת הָאִישׁ
25 הַחֲכָם³⁷; לֹא שְׁנָה וְלֹא הִקְצִיָּה³⁸, וְלֹא כַעַס וְלֹא שְׁחוּק, וְלֹא

1 מְדָה, אֶלָּא בְּמֵאֲרָעִין שִׁיִּאָרְעוּ בְּגוּפוֹת וְהַגְּיוּת. וְאֵלוֹ הִיָּה
2 הַיּוֹצֵר גּוּף וְגוּיָה, הִיָּה לוֹ קֶזֶז וְתִכְלִית, שֶׁאֵי אִפְשָׁר לְהִיּוֹת
3 גּוּף שֶׁאֵין לוֹ קֶזֶז; וְכֹל שֶׁיִּשׁ לְגוּפוֹ קֶזֶז וְתִכְלִית, יִשׁ לְכַחוֹ
4 קֶזֶז וְסוּף. וְאֵלֶינֵנו, בְּרוּךְ שְׁמוֹ, הוֹאִיל וְכַחוֹ אֵין לוֹ קֶזֶז וְאִינוּ
5 פּוֹסֵק, שֶׁהֵרִי הַגִּלְגַּל סוֹכֵב תָּמִיד - אֵין פֶּחוּ פֶּחַ גּוּף; וְהוֹאִיל
6 וְאִינוּ גּוּף, לֹא יֵאָרְעוּ לוֹ מְאֲרָעוֹת הַגּוּפוֹת פְּדֵי שִׁיְהִיָּה נִחְלָק
7 וְנִפְרָד מֵאֲחֵר. לְפִיכֵף אֵי אִפְשָׁר שִׁיְהִיָּה אֶלָּא אֶחָד²³. וְיָדִיעַת
8 דְּבָר זֶה - מְצוּת עֲשֵׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד"²⁴.
9 ח. הֵרִי מִפְּרֵשׁ בַּתּוֹרָה וּבְכַיָּאִים²⁵, שֶׁאֵין הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
10 גּוּף וְגוּיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם
11 מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת", וְהַגּוּף לֹא יֵהִיָּה בְּשִׁנֵּי מְקוֹמוֹת;
12 וְנֶאֱמַר: "כִּי לֹא רָאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה". וְנֶאֱמַר: "וְאֵל מִי
13 תִּדְמִינִי וְאֲשׁוּה"; וְאֵלוֹ הִיָּה גּוּף, הִיָּה דוּמָה לְשֶׁאֵר גּוּפִים.
14 ט. אִם-כֵּן, מֵהוּ זֶה שֶׁפֶּתוּב בַּתּוֹרָה: "וְתַחַת רַגְלֵי";
15 "כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים"; "יַד ה'"; "עֵינֵי ה'"; "אָזְנֵי ה'",
16 וְכִיּוֹצֵא בְּדְבָרִים הָאֵלוּ²⁶? הַכֹּל לְפִי דַעְתּוֹ שֶׁל בְּנֵי-אָדָם הוּא,
17 שֶׁאֵין מִפְּרִין אֶלָּא הַגּוּפוֹת²⁷, וְדַבְּרָה תּוֹרָה כְּלָשׁוֹן בְּנֵי-
18 אָדָם²⁸. וְהַכֹּל כְּפוּיִים הֵן, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם שְׁנוּתֵי בָּרַק חֲרָבִי"
19 - וְכִי חֲרַב יִשְׁלוֹ, וּבַחֲרָב הוּא הוֹרֵג? אֶלָּא מְשַׁל, וְהַכֹּל
20 מְשַׁל. רָאִיָּה לְדְבָר זֶה שֶׁנִּבְיָא אֶחָד אוֹמֵר שֶׁרָאָה הַקְדוּשׁ
21 בְּרוּךְ הוּא: "לְבוּשָׁה כְּתֹלַג תִּנּוֹר", וְאֶחָד רָאָהוּ חֲמוּץ בְּגָדִים
22 מִכְּצָרָה; מִשֶּׁה רִבְנוּ עֲצָמוֹ רָאָהוּ עַל הַיָּם כְּנִבּוֹר עוֹשֵׂה
23 מְלַחְמָה²⁹, וּבִסְיָנוּ - כְּשִׁלְחֵי-צְבוּר עֲטוּף³⁰. לוֹמַר, שֶׁאֵין לוֹ
24 דְמוּת וְצוּרָה³¹, אֶלָּא הַכֹּל בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה וּבַמַּחְזָה. וְאֲמַתַּת
25 הַדְּבָר³² אֵין דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מִבֵּין, וְלֹא יְכוּלָה לְהַשִּׁיגוּ

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

23) בהלכה זו הוכיח הרמב"ם ז"ל במופת הגיוני את אחדותו המוחלטת של המצוי הראשון, הקדוש-ברוך-הוא: שהרי אם נאמר [=ח"ו], למשל, שיש שני אלוקות שווים במציאות ובמעלה ואין אחד עילה לשני - אז בהכרח יתחייב שהם גופים; שאם לא כן, במה יהיו נפרדים זה מזה להימנות בתור שניים? הלא כל הדברים הנמנים נבדלים זה מזה על ידי איזה שינוי, על ידי איזה מאורע ומקרה שיש בזה מה שאין בזה. למשל, שתי מטבעות יצוקות ביציקה אחת והן שוות בכל זו לזו, בכל זאת נפרדות הן אחת מחברתה על ידי מקרה המקום, שכל אחת תופסת לעצמה מקום מיוחד. ויש בהן, איפוא, שינוי מקומי המבדיל ביניהן - ושינויים או מקרים כאלה יחולו רק בגופים. ומאחר שכבר הוכח למעלה (הלכה ה) על ידי תנועת הגלגל הנצחית, שמניעו ומסבכו בלי קץ ותכלית אינו גוף ואין בו, איפוא, משיגי הגוף, שינויים ומקרים גופניים - ממילא יתחייב מזה, שהוא אחד ואין שני לו. (24) השווה פירוש המשנה לרבינו (סנהדרין פרק י, היסוד השני). (25) אחרי שהוכיח במופת הגיוני שהקדוש-ברוך-הוא אינו גוף, הוא מחזר כאן להביא ראייה להוכחתו גם מהתנ"ך. (26) הלא כל אלה אברי גוף הם? (27) כדברי רבינו (מורה-נבוכים חלק א, כו): "כי לא ישיגו ההמון בתחילת מחשבתם מציאות כי אם לגשם בלבד, לדבר שיש לו גוף; וכל מה שאין לו גוף או אינו נמצא בגוף - אינו לדעתם נמצא. (28) (ברכות לא.) כדי שיבינו לדבריה מדברת התורה בכינויים ובציורי דיבור הלוקחים מתוך חיי האדם וסביבתו. וזוהי כוונת חז"ל במאמרם: "אשריהם צדיקים הנביאים שהם מדמים הצורה ליצורה, אלא אין משמיעים לאוזן - אלא מה שהיא יכולה לשמוע, ואין מראים לעין - אלא מה שהיא יכולה לראות (מדרש "שוחר טוב" פרק א). (29) (מכילתא בשלח). (30) (ראש השנה יז:). (31) מכיוון שלכל אחד הוא נגלה בצורה ודמות אחרת, אות הוא שאין לו צורה ודמות כל עיקר, והכל רק במחזה. (32) מהותו האמיתית של הקדוש-ברוך-הוא תעלומה היא, ולא יגיע האדם לעולם לחקר תכליתה. (33) תוכן הלכה זו הוא: ביקש משה רבינו להכיר לדעת את מהותו של הקדוש-ברוך-הוא לאמיתה כאשר היא, עד כדי כך שיוכל להבדיל בין מציאותו למציאות שאר הנמצאים, כמו שיכיר אדם את רעהו שהסתכל בפניו ונתרשמה צורתו בזיכרונו היטב שלא יחליפהו באיש אחר. על זה קיבל משה רבינו תשובה: "וראית את אחורי, ופני לא ייראו", כלומר: הקשית לשאול. אמנם, תשיג את מהותי יותר מהקודמים לפניך והבאים אחריך, אבל גם כן אך את מקצתה ולא כולה - "כי לא יראני האדם וחי": אדם חי, המחובר מגוף ונפש, אין כוח בדעתו להשיג מהותי כאשר היא (עיי' שמונה פרקים פרק ז; מורה נבוכים חלק א, נד). (34) לא הרכבה ולא הפרדה. כל המקרים והפעולות המנויים כאן הם משיגי הגוף. ולא ישיגו, איפוא, את המצוי הראשון שאינו גוף. (35) שהרי קדמון הוא לכל דבר וגם לזמן, כאשר כבר אמרנו; וכמו שאין לו תחילה וראשית, כך אין לו סוף ותכלית. (36) שהם תוספת לגוף האדם; והמצוי הראשון שאינו גוף ואינו מורכב אין לו שום תוספת - אלא הוא והחיים מהות אחת היא. (37) שהיא תוספת על מהותו; אבל הוא לא כן: הוא - החכמה, והחכמה - הוא. (38) לפי נוסח אוכספורד. שם פעולה בהפעיל משורש קוץ אחי יקוץ, והוראתו: יקיצה משינה.

מתוך מהדורת וגשל

1 שְׁמָחָה וְלֹא עֲצָבוֹת, וְלֹא שְׁתִּיקָה וְלֹא דְבוּר כְּדְבוּר בְּגֵי-אָדָם.
 2 וְכָף אָמְרוּ חֲכָמִים³⁹: אֵין לְמַעְלָה, לֹא יִשְׁכַּח וְלֹא עֲמִידָה⁴⁰,
 3 וְלֹא עֶרְף וְלֹא עֲפוּי⁴¹.
 4 **יב.** וְהוֹאִיל וְהַדְּבָר פֶּן הוּא - כֹּל הַדְּבָרִים הִלְלוּ וְכִיּוּצָא בְהֵן,
 5 שְׁנֵאמְרוּ בַתּוֹרָה וּבַדְּבָרֵי הַנְּבִיאִים, הַכֹּל מִשָּׁל וּמִלִּיצָה הֵן;
 6 כְּמוֹ שְׁנֵאמְרוּ: "יֹושֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׁחַק", "כַּעֲסוּנִי בְּהַבְלִיחֵם",
 7 "בְּאֲשֶׁר שָׁשׁ ה'", וְכִיּוּצָא בְהֵן; עַל הַכֹּל אָמְרוּ חֲכָמִים:
 8 דְּבָרָה תּוֹרָה פִּלְשׁוֹן בְּגֵי-אָדָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הֵאֲתִי הֵם
 9 מִכְּעִיסִים", הֵרִי הוּא אוֹמֵר: "אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי", וְאֵלוֹ הֵיָה
 10 פְּעָמִים כּוּעֵס וּפְעָמִים שְׂמַח, הֵיָה מִשְׁתַּנְּהָה⁴². וְכֹל הַדְּבָרִים
 11 הָאֵלוֹ אֵינָן מִצּוּיִין אֲלֵא לְגוֹפִים הָאֲפִלִּים, הַשְּׁפֵלִים, שְׁכַנְי
 12 כְּתִי חֲמֵר, אֲשֶׁר בְּעֶפְר יִסּוּדֵם⁴³. אֲכַל הוּא, בְּרוּף הוּא,
 13 תְּחַבְּרָךְ וְיִתְרוֹמֵם עַל כָּל זֶה.

פָּרָק שְׁנִי

14
 15 **א.** הָאֵל הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הֵזָה, מִצְוָה לְאֶהְבוּ וּלְיִרְאָה אוֹתוֹ,
 16 שְׁנֵאמְרוּ: "וְאֶהְבְּתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", וְנֵאמְרוּ: אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
 17 תִּירָא".
 18 **ב.** וְהֵיאֵף הִיא הַדְּרָף לְאֶהְבְּתוֹ וּלְיִרְאָתוֹ? בְּשַׁעַה שְׁתִּתְּבוּנָן
 19 הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו וּבְרוּאָיו הַנִּפְלְאִים וְהַגְּדוּלִים, וְיִרְאָה מֵהֵן
 20 חֲכָמָתוֹ, שְׂאִין לֵה עֶרְף וְלֹא קֶץ - מִיָּד הוּא אוֹהֵב וּמִשְׂבַּח
 21 וּמִפָּאָר וּמִתְאַוָּה תְּאַוָּה גְּדוּלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל. כְּמוֹ שְׁאָמַר
 22 דָּוִד: "צִמְאָה נַפְשִׁי לֹאֵלִים לֹאֵלִים לֹאֵלִים חֵי". וְכִשְׂמַחֲשֵׁב בַּדְּבָרִים
 23 הָאֵלוֹ עֲצֻמָּן, מִיָּד הוּא נִתְעַ וְלֹאחֻרָיו וְיִירָא וְיִפְחַד, וְיִוִּדַע
 24 שֶׁהוּא בְּרִיָּה קְטַנָּה, שְׁפֵלָה, אֲפֵלָה, עוֹמֶדֶת בְּדַעַת קְלָה,
 25 מְעוּטָה לְפָנֵי תַמִּים דְּעוֹת, כְּמוֹ שְׁאָמַר דָּוִד: "כִּי אֶרְאֶה
 26 שְׁמִיךְ מַעֲשֵׂה אֲצַבְעֶיךָ - מָה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֵנּוּ". וְלִפִּי
 27 הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ, אֲנִי מְבָאָר כְּלָלִים גְּדוּלִים מִמַּעֲשֵׂה רַבּוֹן
 28 הָעוֹלָמִים, כְּדִי שְׁתִּיָּהוּ פֶתַח לְמִבִּין לְאֶהֱבֵ אֶת הַשֵּׁם; כְּמוֹ
 29 שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים בְּעֵנִין אֶהְבָּה, שְׁמַתוּךְ כֶּף אֶתָּה מִכִּיר אֶת מִי
 30 שְׁאָמַר וְהֵיָה הָעוֹלָם.
 31 **ג.** כֹּל מָה שְׁכָרָה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּף-הוּא בְּעוֹלָמוֹ נִחְלַק לְשִׁלְשָׁה
 32 חֲלָקִים: מֵהֵן בְּרוּאִים, שֶׁהֵן מְחַבְּרִים מַגְלָם וְצוּרָה, וְהֵם
 33 הַיּוֹם וְנִפְסָדִים תַּמִּיד, כְּמוֹ גּוֹפּוֹת הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וְהַצְּמָחִים
 34 וְהַמִּתְּכוֹת. וּמֵהֵן בְּרוּאִים, שֶׁהֵן מְחַבְּרִים מַגְלָם וְצוּרָה, אֲכַל
 35 אֵינָן מִשְׁתַּנִּין מִגּוֹף לְגוֹף וּמִצוּרָה לְצוּרָה כְּמוֹ הַרְאִשׁוֹנִים,
 36 אֲלֵא צוּרָתָן קְבוּעָה לְעוֹלָם בְּגִלְמָם וְאֵינָן מִשְׁתַּנִּין כְּמוֹ אֵלוֹ,
 37 וְהֵם הַגְּלָגְלִים וְהַכּוֹכָבִים שְׁבָהֵן. וְאֵין גְּלָמָם כְּשֶׁאָר גְּלָמִים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ברוב הדפוסים הנוסח: הַקִּיצָה - שם פעולה שנגזר בטעות משם הפועל הַקִּיצָה: אשבעה בהקיץ תמונתך (תהלים יז, א). עיין בדברי רש"י (בבא בתרא י'). (39) (חגיגה טו.). (40) בגמרא שלנו חסר "ולא עמידה". ורש"י בפירושו מעיר: "ולא עמידה" לא גרסין. (41) הרמב"ם בפירושו למשנה (סנהדרין פרק י) פירש: "לא ערף ולא עפוי" - לא פירוד ולא חיבור. "עורף" הוא סמל הפירוד, ו"עפוי" מלשון: ועפו בכתף פלשתים (ישעיה יא, יד), שפירושו: יתחברו (עיין שם). ויש מפרשים: "עפוי" משרוש: עפה. שפירושו: סבוב והתגלגל, אופנים לא עפו (מדרש-רבה, יתרו), וכה פירושו: לא עורף - דבכל צדיהם יש רק פנים (רש"י, חגיגה טו.) ולא עפוי - ולא סבוב, על דרך: לא יסבו בלכתן, איש אל עבר פניו ילכו (יחזקאל א, ט), ולדעת רש"י: עיפוי - לשון עייפות. (42) "מלך בשר ודם כשהוא בכעס אינו ברצון; אבל הקדוש-ברוך-הוא אינו כן, אלא גם כשהוא בכעס הוא ברצון" (מדרש שוחר טוב, פרק ב). (43) (איוב ד, יט.). (1) שמצוה לאהוב את ה'; שכל הברואים מחולקים לשלושה חלקים; ראשי פרקים על מעשה מרכבה.

1 ואף-על-פי שיש בהן זה למעלה מזה - מפני שהגלגלים
 2 טהורים וזכים כזכוכית וכספיר, לפיכך נראים הכוכבים
 3 שבגלגל השמיני מתחת גלגל הראשון.
 4 ב. כל גלגל וגלגל משמונה הגלגלים שבהן הכוכבים נחלק
 5 לגלגלים הרבה, זה למעלה מזה, כמו גלדי בצלים - מהן
 6 גלגלים סוככים ממערב למזרח, ומהן סוככים ממזרח
 7 למערב, כמו הגלגל התשיעי, החוזר ממזרח למערב. וכלם
 8 אין ביניהם מקום פנוי.
 9 ג. כל הגלגלים אינן, לא קלים ולא כבדים, ואין להם, לא
 10 עין אדם ולא עין שחר ולא שאר עינות. וזה שאנו רואין
 11 אותם פעין התכלת - למראית העין בלבד הוא, לפי גבה
 12 האויר. וכן אין להם, לא טעם ולא ריח, לפי שאין אלו
 13 המאציעין מצויין אלא בגופות שלמטה מהן.
 14 ד. כל הגלגלים האלו המקיפין את העולם הן עגלין
 15 כדוד, והארץ תלויה באמצע. ויש למקצת מן הכוכבים
 16 גלגלים קטנים, שהן קבועים בהן, ואין אותם הגלגלים
 17 מקיפין את הארץ, אלא גלגל קטן שאינו מקיף קבוע בגלגל
 18 הגדול המקיף.
 19 ה. מספר כל הגלגלים המקיפין את כל העולם - שמונה-
 20 עשר; ומספר הגלגלים הקטנים שאינן מקיפין - שמונה.
 21 וממהלך הכוכבים וידיעת שעור סביבתן בכל יום ובכל
 22 שעה, ומנטותן מרוח דרום לרוח צפון ומרוח צפון לרוח
 23 דרום, ומגבהן מעל הארץ וקריבתן, יודע מספר כל אלו
 24 הגלגלים וצורת הליכתן ודרך הקפתן. וזו היא חכמת
 25 חשבון תקופות ומזלות, וספרים רבים חברו בהן חכמי יון.
 26 ו. גלגל התשיעי, שהוא מקיף את הכל, חלקוהו החכמים
 27 הקדמונים לשנים-עשר חלקים; כל חלק וחלק העלו לו
 28 שם, על שם צורה זו שתראה בו מן הכוכבים שלמטה
 29 ממנו, שהם מכוונים תחתיו, והם המזלות ששמותם: טלה,
 30 שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת,
 31 גדי, דלי, דגים.
 32 ז. גלגל התשיעי עצמו אין בו, לא חלקה ולא צורה מכל
 33 הצורות האלו ולא כוכב; אלא בחבור הכוכבים שבגלגל
 34 השמיני הוא שיראה כוכבים גדולים שבו תבנית הצורות
 35 האלו או קרוב מהן. ואלו השנים-עשר צורות לא היו
 36 מכוונות כנגד אותן החלקים אלא בזמן המבול, שאז העלו
 37 להן שמות אלו. אבל בזמן הזה כבר סבבו מעט, לפי שכל
 38 הכוכבים שבגלגל שמיני, כלם סוככים, כמו השמש והירח,
 39 אלא שהן סוככין בכבודות; וחלק שיתהלך השמש והירח
 40 כנגדו ביום אחד, ילך כנגדו כל כוכב מהן בקרוב משבעים
 41 שנה.
 42 ח. כל הכוכבים הנראים, יש מהן כוכבים קטנים, שהארץ
 43 גדולה מאחד מהן, ויש מהן כוכבים גדולים, שכל אחד
 44 מהן גדול מן הארץ כמה פעמים. והארץ גדולה מן הירח
 45 כמו ארבעים פעמים. והשמש גדולה מן הארץ כמו מאה

1 ט. כל הנמצאים חוץ מן הבורא, מצורה הראשונה עד
 2 לתוש קטן שיהיה בטבור הארץ - הכל מכלל אמתתו נמצאו.
 3 ולפי שהוא יודע עצמו ומכיר גדלתו ותפארתו ואמתתו,
 4 הוא יודע הכל, ואין דבר נעלם ממנו.
 5 י. הקדוש-ברוך-הוא מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא.
 6 ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו, כמו שאנו יודעין; שאין
 7 אנו יודעתנו אחד. אבל הבורא יתברך, הוא יודעתו וחייו
 8 אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד. שאלמלי היה חי
 9 בחיים יודע בדעה חוץ ממנו - היו שם אלהות הרבה: הוא
 10 וחייו ודעתו; ואין הדבר כן, אלא אחד מכל צד ומכל פנה
 11 ובכל דרך יחוד. נמצאת אלה אומר: הוא היודע, והוא
 12 הידוע, והוא הדעה עצמה - הכל אחד. ודבר זה אין פח
 13 בפיה לאמרו, ולא כאזן לשמעו, ולא בלב האדם להכירו על
 14 בריו. ולפיכך אומר: "חי פרעה" "וחי נפשו", ואין אומר
 15 "חי ה'", אלא "חי ה'" - שאין הבורא וחייו שנים, כמו
 16 חיי הגופים החיים או פחיי המלאכים. לפיכך אינו מכיר
 17 הברואים ויודעם מחמת הברואים, כמו שאנו יודעין אותם,
 18 אלא מחמת עצמו ידעם. לפיכך מפני שהוא יודע עצמו,
 19 יודע הכל, שהכל נסמך לו בהיותו.
 20 יא. דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו - כמו
 21 טפה מן הים הם כמה שצריך לבאר בענין זה. ובאור כל
 22 העקרין שבשני פרקים אלו, הוא הנקרא 'מעשה מרובה'.
 23 יב. צווי חכמים הראשונים, שלא לדרש בדברים אלו אלא
 24 לאיש אחד בלבד, והוא שיהיה חכם ומבין מדעתו;
 25 ואחר-כך מוסרין לו ראשי הפרקים ומודיעין אותו שמץ מן
 26 הדבר, והוא מבין מדעתו ויודע סוף הדבר ועמו. ודברים
 27 אלו דברים עמוקים הם עד למאד, ואין כל דעת ודעת ראוייה
 28 לסכלן. ועליהם אמר שלמה בחכמתו דרך משל: "כבשים
 29 ללבושך" - כך אמרו חכמים בפרוש משל זה: דברים שהן
 30 כבשונו של עולם, יהיו ללבושך, כלומר: לך לבדך, ואל
 31 תדרש אותם בריבים; ועליהם אמר: "יהיו לך לבדך ואין
 32 לזרים אתך"; ועליהם אמר: "דבש וחלב תחת לשונך" -
 33 כך פרשו חכמים הראשונים: דברים שהן כדבש וחלב, יהיו
 34 תחת לשונך.

פרק שלישי

1 א. הגלגלים הם הנקראים שמים ורקיע וזבול וערבות, והם
 2 תשעה גלגלים: גלגל הקרוב ממנו הוא גלגל הירח. והשני
 3 שלמעלה ממנו, הוא גלגל, שבו הכוכב הנקרא כוכב. וגלגל
 4 שלישי שלמעלה ממנו, שבו נגה. וגלגל רביעי, שבו חמה.
 5 וגלגל חמישי, שבו מאדים. וגלגל ששי, שבו כוכב צדק.
 6 וגלגל שביעי, שבו שבתאי. וגלגל שמיני, שבו שאר כל
 7 הכוכבים שנקראים בקריע. וגלגל תשיעי, הוא גלגל החוזר
 8 בכל יום מן המזרח למערב, והוא המקיף ומסבב את הכל.
 9 וזה שתראה כל הכוכבים כאלו הם כלם בגלגל אחד,

1 מן הרקיע, חוץ מארבעה יסודות האלו, מחברים מגלם
 2 וצורה, וגלם שלהם מחבר מארבעה יסודות האלו. אבל כל
 3 אחד מארבעה היסודות אינו מחבר אלא מגלם וצורה
 4 בלבד.
 5 ב. דרך האש והרוח להיות מהלכם ממטה, מטבור הארץ,
 6 למעלה כלפי הרקיע. ודרך המים והארץ להיות מהלכם
 7 מתחת הרקיע למטה עד לאמצע; שאמצע הרקיע הוא
 8 המטה שאין למטה ממנו. ואין הלוכם, לא בדעתם ולא
 9 בחפצם, אלא מנהג שנקבע בהן וטבעי שנטבע בהן. טבע
 10 האש - חם ויבש, והוא קל מכלם. והרוח - חם ולח. והמים
 11 - קרים ולחים. והארץ - יבשה וקרה, והיא כבדה מכלם,
 12 והמים קלים ממנה, לפיכך נמצאים למעלה על הארץ.
 13 והרוח קל מן המים, לפיכך הוא מרחף על פני המים.
 14 והאש קל מן הרוח. ומפני שהם יסודות לכל גופים שתחת
 15 הרקיע, ימצא כל גוף וגוף מאדם ובהמה וחייה ועוף ודג
 16 וצמח ומתכת ואבן, גלמו מחבר מאש ורוח ומים ועפר.
 17 וארבעתן יתערבו ביחד, וישתנו כל אחד מהם בעת העריב,
 18 עד שיימצא המחבר מארבעתן אינו דומה לאחד מהן
 19 כשהוא לבדו. ואין במערב מהן אפלו חלק אחד שהוא אש
 20 בפני עצמו או מים בפני עצמן או ארץ בפני עצמה או רוח
 21 בפני עצמה, אלא הכל נשתנו ונעשו גוף אחד. וכך גוף
 22 וגוף המחבר מארבעתן, ימצא בו קר וחם, לח ויבש כאחד.
 23 אבל יש מהם גופים, שיהיה בהם חזקה⁸ מיסוד האש, כמו
 24 בעלי נפש חיה, לפיכך יראה בהם החם יתר. ויש מהן גופין
 25 שיהיה בהן חזקה מיסוד הארץ, כמו האבנים, לפיכך יראה
 26 בהם היבש הרבה. ויש מהן גופין, שיהיה בהם חזקה
 27 מיסוד המים, לפיכך יראה בהם הלח יתר. ועל הדרך הזה
 28 ימצא גוף חם יתר מגוף אחר חם, וגוף יבש יתר מגוף אחר
 29 יבש; וכן ימצאו גופים, שיראה בהן הקר בלבד, וגופים
 30 יראה בהן הלח בלבד, וגופים יראה בהן הקר והיבש כאחד
 31 בשוה, או הקר והלח כאחד בשוה, או החם והיבש כאחד
 32 בשוה, או החם והלח כאחד בשוה - לפי רב היסוד שהיה
 33 בעקר התערבת, יראה מעשה אותו היסוד וטבעו בגוף
 34 המערב.
 35 ג. וכל המחבר מארבעה יסודות אלו הוא נפרד בסוף: יש
 36 שהוא נפרד לאחר ימים אחדים, ויש שהוא נפרד לאחר
 37 שנים רבות. וכל שנתחבר מהם, אי אפשר שלא יפרד להן.
 38 אפלו הזנב והאדם⁹ אי אפשר שלא יפסד ויתור ליסודותיו,
 39 וישוב מקצתו לאש ומקצתו למים ומקצתו לרוח ומקצתו
 40 לארץ.
 41 ד. הואיל וכל הנפסד יפרד ליסודות אלו - למה נאמר

1 ושבעים פעמים. נמצא הירח - אחד מששת אלפים ושמונה
 2 מאות מן השמש בקרוב. ואין בכל הכוכבים כוכב גדול מן
 3 השמש, ולא קטן מכוכב שבגלגל השני.
 4 ט. כל הכוכבים והגלגלים פלן, בעלי נפש ודעה והשכל
 5 הם, והם חיים ועומדים ומפירין את מי שאמר והיה
 6 העולם. כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים
 7 ומפארים ליוצרים כמו המלאכים. וכשם שמפירין הקדוש
 8 ברוך הוא, כך מפירין את עצמן, ומפירין את המלאכים
 9 שלמעלה מהן. ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת
 10 המלאכים וגדולה מדעת בני אדם.
 11 י. ברא האל למטה מגלגל הירח גלם אחד, שאינו גלם
 12 הגלגלים. וברא ארבע צורות לגלם זה, ואינן בצורת
 13 הגלגלים, ונקבע כל צורה וצורה במקצת גלם זה. צורה
 14 ראשונה - צורת האש, נתחברה במקצת גלם זה, ונהיה
 15 משניהן גוף האש. וצורה שנייה - צורת הרוח, נתחברה
 16 במקצתו, ונהיה משניהן גוף הרוח. וצורה שלישית - צורת
 17 המים, נתחברה במקצתו, ונהיה משניהם גוף המים. וצורה
 18 רביעית - צורת הארץ, נתחברה במקצתו, ונהיה משניהם
 19 גוף הארץ. נמצא למטה מן הרקיע ארבעה גופין מחלקין,
 20 זה למעלה מזה, וכל אחד ואחד מקיף את שלמטה ממנו
 21 מכל רוחותיו כמו גלגל. הגוף הראשון, הסמוך לגלגל
 22 הירח, הוא גוף האש. למטה ממנו - גוף הרוח. למטה ממנו
 23 - גוף המים. למטה ממנו - גוף הארץ. ואין ביניהם מקום
 24 פנוי בלא גוף כלל.
 25 יא. ארבעה גופות האלו אינם בעלי נפש ואינם יודעים ולא
 26 מפירים, אלא כגופים מתים. ויש לכל אחד ואחד מהם
 27 מנהג, שאינו יודעו, ולא משיגו, ואינו יכול לשנותו. וזה
 28 שאמר דוד: "הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות,
 29 אש וברד שלג וקטור"; ובאור ענני הדברים: הללוהו
 30 בני אדם, מגבורותיו שתראו באש וברד ובשאר ברואים
 31 שתראו למטה מן הרקיע, שגבורתם תמיד נפרת לקטן
 32 ולגדול.

יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"א

פרק רביעי

1 א. ארבעה גופים הללו, שהם אש ורוח ומים וארץ, הם
 2 יסודות כל הנבראים למטה מן הרקיע. וכל שיהיה מאדם
 3 ומבהמה ועוף ורמש ודג וצמח ומתכת ואבנים טובות
 4 ומרגליות, ושאר אבני בנין, והרים וגושי עפר - הכל גלמן
 5 מחבר מארבעה יסודות הללו. נמצאו כל הגופים שלמטה

(1) כל הנבראים למטה מן הרקיע מורכבים מארבעת היסודות; נפש האדם וצורתו; מה בין מעשה בראשית למעשה מרכבה.
 (2) הריטב"א בפירושו לארבעה פרקים אלה אומר: "כל הגופים" - לאו דווקא, שהרי יש גופים המורכבים רק משני יסודות, כגון: עשן, מורכב רק מאש ועפר; אבק - מעפר ורוח; אש - ממים ורוח. (3) ממרכז הארץ. דבר כדורי, כל נקודה שבו - הוא מרכוז.
 (4) כדור הארץ הנמצא במרכזו של גלגל הרקיע - הוא המטה שאין למטה הימנו. (5) כהילוך הכוכבים והגלגלים שהם בעלי דעה ורצון. (6) תכונה וסגולה תולדתית שאין בה רצון. (7) על ידי הערוב נשתנו היסודות כל כך עד שאינם ניכרים עוד. (8) תוקף, חלק יותר גדול. (9) שהם חמרים קשים ביותר. אודם - אחת מאבני החושן.

ח. נפש כל בשר היא צורתו²⁴ שנתן לו האל; והדעת
היתרה המצויה בנפשו של אדם, היא צורת האדם השלם
בדעתו. ועל צורה זו נאמר בתורה: "נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו"²⁵, כלומר, שתהיה לו צורה היודעת ומשגת
הדעות שאין להם גלם, כמו המלאכים, שהם צורה בלא
גלם, עד שידמה להן. ואינו אומר²⁶ על צורה זו הנפרת
לעניים, שהיא הפה והחוטם והקולות ושאר רשם הגוף,
שזו 'תאר' שמה; ואינה הנפש המצויה לכל נפש חיה, שבה
אוכל ושותה ומוליד ומרגיש ומתהרר; אלא הדעת, שהיא
צורת הנפש²⁷, ובצורת הנפש הכתוב מדבר: "בצלמנו
כדמותנו". ופעמים רבות תקרא זאת הצורה נפש ורוח²⁸.
ולפיכך צריך להזהר בשמותן, שלא יטעה אדם בהן, וכל
שם ושם ילמד מענינו²⁹.

ט. אין צורת הנפש הזאת מקבצת מן היסודות כדי שתפרד
להם, ואינה מפח הנשמה³⁰ עד שתהא צריכה לנשמה, כמו
שהנשמה צריכה לגוף; אלא מאת ה' מן השמים היא.
לפיכך כשיפרד הגלם, שהוא מחבר מן היסודות, ותאבד
הנשמה³¹, מפני שאינה מצויה אלא עם הגוף, וצריכה לגוף
בכל מעשיה - לא תפרת הצורה הזאת, לפי שאינה צריכה
לנשמה במעשיה, אלא יודעת ומשגת הדעות הפרודות מן
הגלמים, ויודעת בורא הכל ועומדת לעולם ולעולמי
עולמים. הוא שאמר שלמה בחכמתו: "וישב העפר על
הארץ כשהיה, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה".
י. כל הדברים האלו שדברנו בענין זה, כמו מדלי³² הם
ודברים עמקים הם; אבל אינם כענין עמק פרק ראשון
ושני³³. ובאור כל אלו הדברים שפפרק שלישי ורביעי, הוא
הנקרא 'מעשה בראשית'³⁴. וכך צוו החכמים הראשונים³⁵
- שאין הורשין גם בדברים האלו פרבים, אלא לאדם אחד
מודיעין דברים אלו ומלמדן אותן.

לאדם: "ואל עפר תשוב"? לפי שרב בנינו מן העפר. ולא
כל הנפסד כשיפסד מיד יחזר לארבעה היסודות, אלא יפסד
ויחזר לדבר אחר, ודבר אחר לדבר אחר¹⁰, וסוף הדברים
יחזר ליסודות; ונמצאו כל הדברים חוזרין חלילה¹¹.
ה. ארבעה יסודות האלו משתנים זה לזה תמיד בכל יום
ובכל שעה, מקצתן, לא כל גופן. ביצד? מקצת הארץ
הקרוכה מן המים משתנית ומתפוררת¹² ונעשית מים. וכן
מקצת המים הסמוכים לרוח משתנין ומתמסמסין¹³ והיון
רוח. וכן הרוח, מקצתו הסמוך לאש משתנה ומתחולל¹⁴
ונעשה אש. וכן האש, מקצתה הסמוך לרוח מתחולל,
משתנה ומתפנס¹⁵ ונעשה רוח. וכן הרוח, מקצתו הסמוך
למים משתנה ומתפנס¹⁶ ונעשה מים. וכן המים¹⁷, מקצתו
הסמוך לארץ משתנה ומתפנס ונעשה ארץ. ושנוי זה - מעט
מעט, ולפי ארץ הימים. ואין כל היסוד משתנה, עד שיעשה
כל המים רוח או כל הרוח אש, שאי אפשר שיבטל אחד
מן היסודות הארבעה; אלא מקצת השתנה מאש לרוח,
ומקצת השתנה מרוח לאש, וכן בין כל אחד ואחד ימצא
השנוי בין ארבעתן, וחזרות חלילה לעולם.
ו. ושנוי זה יהיה בסביבת הגלגל¹⁸, ומסביבתו יתחברו
ארבעתן ויהיה מהן שאר גלמי בני אדם ונפש חיה, צמח
ואבן ומתכת. והאל נותן לכל גלם וגלם צורה ראויה לו,
על ידי מלאך העשירי, שהיא הצורה הנקראת 'אישים'¹⁹.
ז. לעולם אין אתה רואה גלם בלא צורה או צורה בלא
גלם, אלא לב האדם²⁰ הוא שמחלק גוף הנמצא בדעתו,
ויודע שהוא מחבר מגלם וצורה; ויודע שיש שם גופים
שגלמם מחבר מארבעת היסודות, וגופים שגלמם פשוט
ואינו מחבר רק מגלם אחד²¹. והצורות שאין להם גלם²²
אינן נראין לעין, אלא בעין הלב²³ הן ידועין, כמו שידענו
אדון הכל בלא ראית עין.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(10) פושטים צורה ולובשים צורה אחרת. (11) סובבים וחוזרים וסובבים במעגל אין קץ, חלילה - תואר-הפועל משורש קלל, אחי חול; ומזה השם: מחול - רקידה במעגל. (12) מלשון הכתוב: פור התפוררה ארץ (ישעיה כד, יט). (13) מתנדפים ונעשים רוח. מלשון; ימאסו כמו מים (תהלים נח, ח). (14) מלשון: סע מתחולל (ירמיה כג, יט). (15) מתכווץ ומצטמצם. (16) מלשון: כונס כנד מי הים (תהלים לג, ז). (17) יסוד המים. (18) על ידי סיבוב הגלגלים והשפעתם מתמזגים היסודות, ומהם מתהווים כל יצורי מטה: דומם, צומח, חי, מדבר. (19) כמבואר למעלה (פרק ב, הלכה ז). (20) תבונת אדם. (21) כגון: גולם הגלגלים. (22) המלאכים, הצורות הנפרדות. (23) דרך השאלה. כלומר: בכח השכל והבינה שבלבו משיג האדם את הצורות הבלתי נראות לעין הפשוטה, עין הבשר. (24) שבה הוא נבדל מסוג ה'צומח'. (25) הרוחניים. כלומר: ניתן בו בינה ודעת להשיג דברים מופשטים, וידמה לנו, יושבי מרום (מורה נבוכים חלק א, א). (26) "בצלמנו". (27) החיונית. (28) כגון: גם בלא דעת נפש לא טוב (משלי יט, ב); והרוח תשוב אל האלוקים (קהלת יב, ז). (29) כי לפעמים תבאנה "נפש ורוח" במובן הנפש החיונית היורדת היא למטה (קהלת ג, כא), לפיכך מזהיר רבינו להיזהר בשמות אלה שלא לערבבם ולא לטעות בהם, אלא ללמד מענינם: מתוך הנושא הנידון תוגדר מהותם. (30) היא הנפש החיונית נחלת כל חי למינהו, כמו: כל אשר נשמת רוח חיים באפיו (בראשית ז, כב). רצונו לומר: הנשמה ההיא היודעת דעת עליון אינה מסוג אותה הנשמה, הנפש החיונית הצריכה לגוף, שעם מותו תאבד גם היא עימו - אלא מאת ה' היא והיא צורת האדם שאינה תלויה לא בגוף ולא בנפש החיונית, והיא קיימת גם אחרי מות האדם (עין בפירושו למשנה, סנהדרין פרק י). (31) היא הנפש החיונית נחלת כל חי למינהו, כמו: כל אשר נשמת רוח חיים באפיו (בראשית ז, כב). רצונו לומר: הנשמה ההיא היודעת דעת עליון אינה מסוג אותה הנשמה, הנפש החיונית הצריכה לגוף, שעם מותו תאבד גם היא עימו - אלא מאת ה' היא והיא צורת האדם שאינה תלויה לא בגוף ולא בנפש החיונית, והיא קיימת גם אחרי מות האדם (עין בפירושו למשנה, סנהדרין פרק י). (32) מעט מזעיר, כטיפת מים הנופלת מדלי מלא, כלומר: מעט מזעיר הם לעומת כל מה שיש לדבר בענין נשגב זה. (33) העוסקים במעשה מרכבה. (34) תורת הטבע ורוי היצירה המוצעת בצורת "ראשי פרקים" בפרשה הראשונה של ספר "בראשית". (35) (חגיגה יא:).

מתוך מהדורת וגשל

36 כְּשֵׁי־עַמֵּד עוֹבֵד כּוֹכָבִים וַיֵּאָנֵס אֶת יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹר עַל אַחַת
37 מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמֹרוֹת בַּתּוֹרָה אוֹ יִהְרְגֶנּוּ - יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרֵג,
38 שְׁנֵאֲמַר בַּמִּצְוֹת: "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתָּם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם" - וְחַי
39 בָּהֶם, וְלֹא שְׂיָמוּת בָּהֶם. וְאִם מֵת וְלֹא עָבַר - הָרִי זֶה מִתְחַיֵּב
40 בַּנֶּפֶשׁוֹ.

41 ב. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בַּשָּׂאֵר מִצְוֹת, חוּץ מִעֲבֹדֹת
42 כּוֹכָבִים וְגִלְוֵי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְכֵיכַת דָּמִים. אֲכַל שְׁלֹשׁ עֲבֹרוֹת אֵלוֹ,
43 אִם יֹאמֵר לוֹ: עָבַר עַל אַחַת מֵהֶן אוֹ תִּהְרַג! - יִהְרַג וְאֵל
44 יַעֲבֹר. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְנֵן שְׁהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מִתְּפַנֵּן
45 לְהִנָּאֵת עֲצָמוֹ, כְּגוֹן שְׁאֵנְסוֹ לְכַנּוֹת לוֹ בֵּיתוֹ בַּשֶּׁבֶת אוֹ לְכַשֵּׁל
46 לוֹ תַּכְשִׁילוֹ, אוֹ אֲנֵס אִשָּׁה לְכַעֲלָהּ וְכִיּוֹצֵא בָנָהּ. אֲכַל אִם
47 נִתְּפַנֵּן לְהַעֲבִירוֹ עַל הַמִּצְוֹת בְּלִבָּד - אִם הִיא בֵּינוֹ לְבִין עֲצָמוֹ
48 וְאִין שָׁם עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל, יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרַג; וְאִם אֲנֵסוֹ
49 לְהַעֲבִירוֹ בַּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל - יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר, וְאִפְלוֹ לֹא
50 נִתְּפַנֵּן לְהַעֲבִירוֹ אֲלָא עַל מִצְוָה מִשָּׂאֵר מִצְוֹת בְּלִבָּד.

51 ג. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ - שְׁלֹא בַּשֶּׁעֵת הַגְּזֵרָה; אֲכַל בַּשֶּׁעֵת
52 הַגְּזֵרָה, וְהוּא שְׁיַעֲמֹד מִלֶּךְ רָשָׁע כְּנֹכַח־כְּנֹצֵר וְחַבְרִי, וְיִגְזֹר
53 גְּזֵרָה עַל יִשְׂרָאֵל לְכַטֵּל דָּתָם אוֹ מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת - יִהְרַג
54 וְאֵל יַעֲבֹר, אִפְלוֹ עַל אַחַת מִשָּׂאֵר מִצְוֹת, בֵּין נֵאָנֵס בְּתוֹךְ
55 עֲשָׂרָה, בֵּין נֵאָנֵס בֵּינוֹ לְבִין עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים.

56 ד. כָּל מִי שְׁנֵאֲמַר בוֹ: יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרַג! וְנִהְרַג וְלֹא עָבַר -
57 הָרִי זֶה מִתְחַיֵּב בַּנֶּפֶשׁוֹ. וְכָל מִי שְׁנֵאֲמַר בוֹ: יִהְרַג וְאֵל יַעֲבֹר!
58 וְנִהְרַג וְלֹא עָבַר - הָרִי זֶה קָדַשׁ אֶת הַשָּׁם; וְאִם הִיא בַּעֲשָׂרָה
59 מִיִּשְׂרָאֵל - הָרִי זֶה קָדַשׁ אֶת הַשָּׁם בְּרַבִּים, כְּדִנְיָאֵל, חֲנִינְיָה,
60 מִישָׁאֵל וְעֹנְרִיָה, וְרַבֵּי עֲקִיבָא וְחַבְרִי. וְאֵלוֹ הֵן הַרוּגֵי מַלְכוּת,
61 שְׂאִין מַעֲלָה עַל מַעֲלָתָן, וְעֵלִיָּהֵן נֵאָמַר: "כִּי עֲלִיָּהֵן הִרְגֵנוּ כָּל
62 הַיּוֹם, נִחַשְׁכֵנוּ כְּפִצְאָן טַבְחָהּ"; וְעֵלִיָּהֵם נֵאָמַר: "אִסְפוּ לִי
63 חֲסִידֵי, כְּרַחֵי בְרִיתִי עֲלֵי זִבְחִי". וְכָל מִי שְׁנֵאֲמַר בוֹ: יִהְרַג
64 וְאֵל יַעֲבֹר! וְעָבַר וְלֹא נִהְרַג - הָרִי זֶה מַחֲלֵל אֶת הַשָּׁם; וְאִם
65 הִיא בַּעֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל, הָרִי זֶה חָלַל אֶת הַשָּׁם בְּרַבִּים, וְכַטֵּל
66 מִצְוֹת עֲשֵׂה, שְׁהִיא קְדוּשַׁת הַשָּׁם, וְעָבַר עַל מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה,
67 שְׁהִיא חֲלוּל הַשָּׁם. וְאִף-עַל-פִּי-כֵן, מִפְּנֵי שְׁעָבַר בְּאֲנֵס, אִין
68 מִלְקִין אוֹתוֹ; וְאִין צָרִיף לוֹמַר שְׂאִין מִמִּיתִין אוֹתוֹ בֵּית-דִין,
69 אִפְלוֹ הֵרַג בְּאֲנֵס; שְׂאִין מִלְקִין וּמִמִּיתִין אֲלָא לְעוֹבֵר בְּרִצּוֹנוֹ,
70 וּבְעֵדִים וְהִתְרָאָה, שְׁנֵאֲמַר כְּנוֹתָן מִזְרַעוֹ לְמַלְךְ: "וְנִתַּתִּי אָנִי
71 אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא"; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ: 'הַהוּא' - לֹא

1 יא. וּמָה בֵּין עֲנִין מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָה לְעִנֵּן מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית?
2 שְׁעִנֵּן מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָה, אֲפִלוֹ לְאַחַד אִין דּוֹרְשִׁים בוֹ,
3 אֲלֵא-אִם-כֵּן הִיא חֶכֶם וּמְבִין מַדְעָתוֹ, מוֹסְרִין לוֹ רֵאשִׁי
4 הַפְּרָקִים; וְעִנֵּן מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית מְלַמְדִין אוֹתוֹ לִיחִיד
5 אִף-עַל-פִּי שְׂאִינוֹ מְבִין אוֹתוֹ מַדְעָתוֹ, וּמוֹדִיעִים אוֹתוֹ כָּל מָה
6 שְׂיִכּוֹל לִידַע מִדְּבָרִים אֵלוֹ. וְלָמָּה אִין מְלַמְדִין אוֹתוֹ לְרַבִּים?
7 לְפִי שְׂאִין כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ דַּעַת רַחֲבָה לְהַשִּׁיג פְּרוּשׁ וּבִאוּר
8 כָּל הַדְּבָרִים עַל בְּרִין³⁶.

9 יב. בְּזִמְנֵן שְׂאֵדָם מִתְּפַנֵּן בְּדְבָרִים הָאֵלוֹ, וּמִפִּיר כָּל
10 הַבְּרֵאוּיִם מִמְּלֵאָף וְגִלְגַּל וְאָדָם פִּיּוֹצֵא בוֹ, וְיִרְאֶה חֲכָמְתוֹ שֶׁל
11 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל הַיְצוּרִים וְכָל הַבְּרֵאוּיִם - מוֹסִיף
12 אֶהְבָּה לְמָקוֹם, וְתַצְמָא נֶפֶשׁוֹ וְיִכְמֵה³⁷ בְּשׂוֹר לְאַהֲבַת הַמָּקוֹם
13 בְּרוּךְ הוּא³⁸, וְיִירָא וּיִפְחַד מִשְׁפֻּלוֹתוֹ וְנִדְלוּתוֹ וְקִלְוֹתוֹ,
14 כְּשִׁיעֲרִיף עֲצָמוֹ לְאַחַד מֵהַגּוֹפּוֹת הַקְּדוּשִׁים הַגְּדוּלִים³⁹;
15 וְכָל-שִׁפְן לְאַחַת מֵהַצּוּרוֹת הַטְּהוּרוֹת, הַנִּפְרָדוֹת מִן הַגְּלָמִים,
16 שְׁלֹא נִתְּחַבְּרוּ בְּגִלְמֵ כָּלֵל⁴⁰; וְיִמְצָא עֲצָמוֹ שְׁהוּא כְּכִלִּי מְלֵא
17 בּוֹשָׁה וְכִלְמָה, רִיק וְחֶסֶר.

18 יג. וְעִנֵּי אַרְבַּע פְּרָקִים אֵלוֹ שְׁבַח־מִשׁ מִצְוֹת הָאֵלוֹ⁴¹, הֵם
19 שְׁחַכְמִים הֵרֵאשׁוּנִים קוֹרְאִין אוֹתוֹ 'פְּרָדֵס'⁴², כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ:
20 אַרְבַּעַה נִכְנְסוּ לְפְרָדֵס⁴³; וְאִף-עַל-פִּי שְׁגְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל הִיוּ
21 וְחַכְמִים גְּדוּלִים הִיוּ, לֹא כִלְמֵ הִיא כְּהֵן כַּח לִידַע וְלִהְשִׁיג
22 כָּל הַדְּבָרִים עַל בְּרִין⁴⁴. וְאִנִּי אוֹמֵר, שְׂאִין רֵאוּי לְטִיל
23 בְּפְרָדֵס, אֲלָא מִי שְׁנִתְּמַלֵּא כְּרִסוֹ לְחֵם וּבְשָׂר; וְלַחֵם וּבְשָׂר⁴⁵
24 הוּא - לִידַע הָאֲסוּר וְהַמְּתָר, וְכִיּוֹצֵא בָהֶם מִשָּׂאֵר הַמִּצְוֹת.
25 וְאִף-עַל-פִּי שְׁדְּבָרִים אֵלוֹ 'דְּבַר קֶטֶן' קָרְאוּ אוֹתָן חַכְמִים,
26 שְׁהֵרִי אֲמָרוּ חַכְמִים⁴⁶: דְּבַר גְּדוֹל - מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָה, וְדְבַר
27 קֶטֶן - הַרְיוּת⁴⁷ דְּאֲבִי וְרַבָּא; וְאִף-עַל-פִּי-כֵן רֵאוּיִן הֵן
28 לְהַקְדִּימָן, שְׁהֵן מִיִּשְׁבִּין דַּעְתוֹ⁴⁸ שֶׁל אָדָם תְּחִלָּה; וְעוֹד, שְׁהֵם
29 הַטּוֹבָה הַגְּדוּלָה שְׁהַשְׁפִּיעַ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׁבֵי הָעוֹלָם
30 הַזֶּה, כְּדִי לְנַחֵל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְאִפְשָׁר שְׂיַדְעֵם הַכָּל, קֶטֶן
31 וְגְדוֹל, אִישׁ וְאִשָּׁה, בַּעַל לֵב רַחֵב וּבַעַל לֵב קָצֵר.

פְּרָק חֲמִישִׁי

32
33 א. כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְצוּיִן עַל קְדוּשַׁת הַשָּׁם הַגְּדוֹל הַזֶּה,
34 שְׁנֵאֲמַר: "וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וּמִזְהֵרִין שְׁלֹא
35 לְחַלְלוֹ, שְׁנֵאֲמַר: "וְלֹא תַחֲלִלוּ אֶת שֵׁם קְדֹשִׁי". כִּיצַד?

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(36) לפיכך מלמדים אותם רק ליחיד סגולה זכי לב וגדולי מחשבה. (37) ישתוקק תשווקה גדולה, מלשון: כְּמָה לָךְ בִּשְׂרִי (תהלים סג, ב). (38) ואהבתו לאלוקים תאלצהו להיות "משכיל דורש אלוקים", כדי להכירו לדעת יותר ויותר; ועל ידי זה ישתלם במעלת המידות ובמעלות השכליות - והיא תכלית הנרצה העליונה של אדם להגיע בזה לחיי נצחים (עיין פירושו למשנה, סנהדרין פרק י'. (39) הגלגלים. (40) המלאכים. (41) א) לידע שיש שם אלוקה; ב) שאחד הוא ואין זולתו; ג) לייחדו; ד) לאהבו; ה) ליראה ממנו. (42) גן נחמד, כינוי הוא לגן שמים, גן של המסתורין האלוקי. ויודעי ח"ן, המה בעלי המסתורין וה"מקובלים" בדרות הבאים, מצאו בו מקום להתגדר בו; וגם מצאו בו נוטריקון נאה מתאים לשיטתם: פשט, רמז, דרוש, סוד. (43) חגיגה יד: נכנסו לטייל בו ולחזות בוועם ה' על ידי התבוננות במעשה-מרכבה ובמעשה-בראשית. (44) וכולם ניווקו חוץ מאחד. (45) וכן אמרו חז"ל: כל משען לחם (ישעיה ג, ב) - אלו בעלי תלמוד (חגיגה יד). כמו כן אמרו: דברי תורה - כל ההוגה בהם טועם טעם בשר (עירובין כא:). (46) (סוכה כח). (47) השקלא-וטריא בתלמוד; הקושיות והאיבעיות שאביי ורבא עסקו בהם. ולמה נקרא "דבר קטן"? כי ביחס למעשה-מרכבה שנושאו הוא הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו, עוסק התלמוד במצוות ה' ומשפטי. (48) וכן אמרו חז"ל על התנאים, שהם "מיישבי העולם" (סוטה כב). (1) שכל בית ישראל מצוים על קידוש השם; מתי לעבור ולא

45 הגדר; שלא יהו בנות ישראל הפקר, ויבואו בדברים אלו
46 לפרץ בעריות.
47 י. כל העובר מדעתו, בלא אנס, על אחת מפל מצות
48 האמורות בתורה בשאט בנפש, להכעיס - הרי זה מחלל
49 את השם, ולפיכך נאמר בשבועת שקר: "וחללת את שם
50 אלהיך אני ה'"; ואם עבר בעשרה מישראל - הרי זה חלל
51 את השם ברבים. וכן כל הפורש מעברה או עשה מצוה,
52 לא מפני דבר בעולם, לא פחד ולא יראו ולא לבקש פבדו,
53 אלא מפני הפורא ברוף הוא, כמניעת יוסף הצדיק עצמו
54 מאשת רבו - הרי זה מקדש את השם.
55 יא. ויש דברים אחרים שהם בכלל חלול השם, והוא -
56 שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפרסם בחסידות, דברים
57 שהבריות מרננים אחריו בשבילם, ואף-על-פי שאינן
58 עברות - הרי זה חלל את השם, כגון שלקח, ואינו נותן
59 דמי המקח לאלתר, והוא שיש לו, ונמצאו המוכרים תובעין
60 והוא מקיפן; או שירבה בשחוק או באכילה ושתייה אצל
61 עמי הארץ וכיניהן; או שדבורו עם הבריות אינו כנחת
62 ואינו מקבלן בסבר פנים יפות, אלא בעל קטטה וכעס;
63 וכיוצא בדברים האלו - הכל לפי גדלו של חכם, צריך
64 שיידבק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין. וכן אם
65 דקדק החכם על עצמו, והיה דבורו כנחת עם הבריות
66 ודעתו מערכת עמהם, ומקבלם בסבר פנים יפות, ונעלב
67 מהם ואינו עולבם; מכבד להן, ואפלו למקלין לו, ונושא
68 ונותן באמונה, ולא ירבה באריחות עמי הארץ וישיבתו,
69 ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה, עטוף בציצית, מכתר
70 בתפלין, ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין; והוא,
71 שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם, עד שימצאו הפל מקלסין
72 אותו ואוהבים אותו ומתאנים למעשיו - הרי זה קדש את
73 השם, ועליו הפתוב אומר: "ויאמר לי עבדי אתה, ישראל
74 אשר בך אתפאר".

פרק ששיו

75
76 א. כל המאבד שם מן השמות הקדושים, הטהורים,
77 שנקרא בהם הקדוש-ברוך-הוא - לוקה מן התורה; שהרי
78 הוא אומר בעבודת כוכבים: "ואבדתם את שמם מן המקום
79 ההוא - לא תעשון כן לה' אלהיכם".
80 ב. ושבעה שמות הם: השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א,
81 והוא השם המקדש, או הנכתב אדני, ואל, אלוה, ואלהים,
82 ואלהי, וישדי, וצבאות - כל המוחק אפלו אות אחת
83 משבעה אלו, לוקה.
84 ג. כל הנטפל לשם מלפניו, מתר למחוק; כגון למ"ד
85 מ'ליהוה' וכו"ת מ'באלהים' וכיוצא בהן, אינן פקדשת
86 השם. וכל הנטפל לשם מאחריו, כגון 'ש' אלהיך' ו'כס'
87 של אלהיכם' וכיוצא בהן, אינם נמחקים, והרי הם כשאר

1 אנוס, ולא שוגג, ולא מטעה; ומה אם עבודת כוכבים,
2 ושהיא חמורה מן הכל, העובד אותה באנס אינו חיב כרת,
3 ואין צריך לומר מיתת בין-דין - קל-וחמר לשאר מצות
4 האמורות בתורה; ובעריות הוא אומר: "ולנערה לא תעשה
5 דבר". אבל אם יכול למלט נפשו ולכרת מתחת יד המלך
6 הרשע, ואינו עושה - הנה הוא ככלב שוב על קאו, והוא
7 נקרא עובד עבודת כוכבים במזיד, והוא נטרד מן העולם
8 הבא ויורד למדרגה התחתונה של גיהנם.
9 ה. נשים שאמרו להם עובדי כוכבים: תנו לנו אחת מן
10 ונטמא אותה, ואם לאו, נטמא את בלכן! - יטמאו בלכן,
11 ואל ימסרו להם גפוש אחת מישראל. וכן אם אמרו להם
12 עובדי כוכבים: תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, ואם לאו, נהרג
13 בלכם! - יהרגו כלם, ואל ימסרו להם גפוש אחת מישראל.
14 ואם יחדיהו להם ואמרו: תנו לנו פלוני, או נהרג את
15 בלכם! - אם היה מחיב מיתה כשבע בן-בכרי, יתנו אותו
16 להם, ואין מורין להם כן לכתחלה; ואם אינו חיב מיתה -
17 יהרגו בלכן, ואל ימסרו להם גפוש אחת מישראל.
18 ו. כענין שאמרו באנסין, כף אמרו בחלאים. כיצד? מי
19 שחלה ונטה למות, ואמרו הרופאים, שרפואתו בדבר פלוני
20 מאסורין שבתורה - עושין. ומתרפאין בכל אסורין שבתורה
21 במקום סכנה, חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכת
22 דמים, שאפלו במקום סכנה אין מתרפאין בהן. ואם עבר
23 ונתרפא - עושין אותו בית-דין ענש הראוי לו.
24 ז. ומנין שאפלו במקום סכנת נפשות אין עוברין על אחת
25 משלש עברות אלו? שנאמר: "ואהבת את ה' אלהיך, בכל
26 לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" - אפלו הוא נוטל את
27 נפשך. והריגת גפוש מישראל לרפאת גפוש אחרת, או להציל
28 אדם מיד אנס - דבר שהדעת נוטה לו הוא, שאין מאבדין
29 גפוש מפני אנס. ובעריות הוקשו לנפשות, שנאמר: "כי
30 באשר יקום איש על רעהו ורצחו גפוש, כן הדבר הזה".
31 ח. במה דברים אמורים, שאין מתרפאין בשאר אסורים
32 אלא במקום סכנה? בזמן שהן דרך הנאתן, כגון שמאכילין
33 את החולה שקצים ורמשים או חמץ בפסח, או שמאכילין
34 אותו ביום-הכפורים. אבל שלא דרך הנאתן, כגון שעושין
35 לו רטיה או מלוגמא מחמץ או מערלה; או שמשקין אותו
36 דברים שיש בהן מר מערב עם אסורי מאכל, שהרי אין בהן
37 הנאה לחץ - הרי זה מתר, ואפלו שלא במקום סכנה; חוץ
38 מפלאי הפך ובשר בחלב, שהן אסורין אפלו שלא דרך
39 הנאתן; לפיכך אין מתרפאין מהן אפלו שלא דרך הנאתן,
40 אלא במקום סכנה.
41 ט. מי שנתן עינו באשה, וחלה ונטה למות, ואמרו
42 הרופאים: אין לו רפואה עד שתבעל לו! - ימות ואל תבעל
43 לו, אפלו היתה פנויה. ואפלו לדבר עמה מאחורי הגדר,
44 אין מורין לו בכף, וימות, ולא יורו לדבר עמה מאחורי

ט. כל השמות האמורים באברהם - קדש; אף זה שגאמר: 36
 "אדני, אם נא מצאתי חן בעיניך", הרי הוא קדש. כל 37
 השמות האמורים בלוט - חל, חוץ מזה: "אל נא אדני, הנה 38
 נא מצא עבדך חן". כל השמות האמורים בגבעת בנימין - 39
 קדש. כל השמות האמורים במיכה - חל. כל השמות 40
 האמורים בנבות - קדש. כל 'שלמה' האמור בשייר-השירים 41
 - קדש, והרי הוא פשאר הפנויין, חוץ מזה: "האלף לך 42
 שלמה". כל 'מלכיא' האמור בדניאל - חל, חוץ מזה: "אנת 43
 מלכא מלך מלכיא", והרי הוא פשאר הפנויין. 44

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"א

פָּרָק שְׁבִיעִי

א. מיסודי הדת - לידע שהאל מנבא את בני האדם. ואין 47
 הנבואה חלה³ אלא על חכם גדול בחכמה, גבור במדותיו,⁴ 48
 ולא ירא יצרו מתגבר עליו בדרך פעולם, אלא הוא מתגבר 49
 בדעתו על יצרו תמיד⁵, והוא בעל דעה רחבה, נכונה⁶ עד 50
 מאד. אדם שהוא ממלא בכל המדות האלו, שלם בגופו⁷ - 51
 כשיבנס לפרדס⁸, וימשף באותן הענינים הגדולים 52
 הרחוקים⁹, ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג, והוא 53
 מתקדש והולך, ופורש מדרך כלל¹⁰ העם ההולכים 54
 במחשפי הזמן, והולך ומזרז¹¹ עצמו, ומלמד נפשו שלא 55
 תהיה לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים¹² ולא מהבלי 56
 הזמן ותחבולותיו¹³; אלא דעתו פנויה¹⁴ תמיד למעלה, 57
 קשורה תחת הפסא¹⁵ להבין באותן הצורות הקדושות, 58
 הטהורות, ומסתכל בחקמתו של הקדוש-ברוך-הוא כלה, 59
 מצורה ראשונה¹⁶ עד טבור הארץ, ויודע מהן¹⁷ גדלו - מיד 60
 רוח הקדש שורה עליו. וכעת שתנוח עליו הרוח, תתערב 61
 נפשו במעלת המלאכים הנקראים 'אישים'¹⁸, ויהפך לאיש 62
 אחר, ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה¹⁹, אלא שנתעלה על 63
 מעלת שאר בני-אדם החכמים, כמו שגאמר בשאול: 64
 "והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר". 65

ב. הנביאים - מעלות מעלות הן. כמו שיש בחכמה חכם 66
 גדול מחברו, כך בנבואה - נביא גדול מנביא²⁰. וכך אין 67
 רואין מראה הנבואה אלא בחלום, בחזיון לילה, או ביום, 68

אוחיות של שם, מפני שהשם מקדשם; ואף-על-פי 1
 שנתקדשו ואסור למחקם - המוחק אלו האוחיות הנתפלות, 2
 אינו לוקה, אכל מפין אותו מפת מרדות. 3
 ד. כתב אלף למ'ד מ'אלהים, יו"ד ה"א מ'יהוה - אינו 4
 נמחק. ואין צריך לומר 'יה', שהוא שם בפני עצמו, מפני 5
 שזה השם מקצת שם המפרש הוא. אכל הפותב שי"ן דל"ת 6
 מ'שדי', צד"י ב"ית מ'צבאות', הרי זה נמחק. 7
 ה. שאר הפנויין שמשבחין בהן את הקדוש-ברוך-הוא, 8
 כגון חנון ורחום, הגדול, הגבור והנורא, הגאמן, קנא וחזק 9
 וכיוצא בהן - הרי הן פשאר פתבי הקדש ומתר למחקן. 10
 ו. כלי שהיה שם פתוב עליו - קוצץ את מקום השם וגונו; 11
 ואפלו היה השם פתוב בכלי מתכות או בכלי זכוכית, 12
 והתיף הפלי - הרי זה לוקה; אלא חותף את מקומו וגונו. 13
 וכן אם היה שם פתוב על בשרו, הרי זה לא ירחץ ולא 14
 סוף ולא יעמד במקום הטנפת; נודמנה לו טבילה של 15
 מצוה - כורך עליו גמי וטובל; ואם לא מצא גמי - מסבב 16
 בבגדיו; ולא יתק, כדי שלא יחץ; שלא אמרו לכוף עליו, 17
 אלא מפני שאסור לעמד בפני השם כשהוא ערם. 18
 ז. הסותר אפלו אכן אחת דרך השתתה מן המזבח או מן 19
 ההיכל או משאר העזרה - לוקה, שגאמר בעבודת פוככים: 20
 "פי את מזבחם תתצוץ", וכתוב: "לא תעשון בן לה" 21
 אלהיכם". וכן השורף עצי הקדש דרך השתתה - לוקה, 22
 שגאמר: "ואשריהם תשרפון באש", וכתוב: "לא תעשון בן 23
 לה" אלהיכם". 24

ח. פתבי הקדש פלן, ופרושיהן ובאריהן, אסור לשרפם 25
 או לאפדם ביד; והמאבדן ביד, מפין אותו מפת מרדות. 26
 במה דברים אמורים? בכתבי הקדש שכתבם ישראל 27
 בקדשה; אכל אפיקורוס ישראל שכתב ספר-תורה - 28
 שורפין אותו עם האזכרות שבו, מפני שאינו מאמין 29
 בקדשת השם ולא כתבו לשמו, אלא שהוא מעלה בדעתו 30
 שזה פשאר הדברים; והואיל ודעתו כן, לא נתקדש השם. 31
 ומצוה לשרפו, כדי שלא להניח שם לאפיקורסים ולא 32
 למעשיהם. אכל עובד פוככים שכתב את השם - גונוין 33
 אותו. וכן פתבי הקדש שפלו או שפתבן עובד פוככים, 34
 גנוו. 35

(1) מעלת הנבואה, ומיהו הזוכה לה; ההבדל בין נבואת משה רבינו לנבואת שאר הנביאים. (2) משרה עליהם רוח קדשו ונותן להם שפע נבואתו. (השווה מ"ת, הלכות תשובה פרק ג, הלכה ח). (3) (נדרים לח.). (4) התרומיות. (5) מושל ברוחו וכובש את יצרו. (6) הגיונית וישרה. השווה שמונה פרקים להרמב"ם (פרק ז). שם מונה רבינו בין הסגולות המכשירות לנבואה גם "עשיר", כלומר: השמח בחלקו ואינו מצטער על מה שאין לו. (7) ויחד עם המעלות השכליות והמידותיות גם בריא ושלם בגופו, שחמרו ומזגו הם בתכלית השווי ללא כל הפרעה. כי מכאובים וייסורים משפיעים לרעה על הכוח המדמה הנחוץ לסגולת הנבואה ומונעים את האדם מהידבק בשכל העליון, כדברי חכמינו: אין הנבואה שורה לא מתוך עצבות וכו' (שבת ל:). (8) לעסוק במעשה-מרכבה ובמעשה-בראשית. (9) הנשגבים מדעת בני-אדם פשוטים. (10) ומתרחק מהמון העם ההולך בחושך בעיניים עצומות, אחרי תעויעי הזמן. (11) מעיר ומעורר. (12) כגון: אהבת הניצוח וכבוד מדומה. (13) רדיפה אחרי קניינים מדומים וחיי מותרות המושכים ליבות בני-אדם ומעבירים אותם על דעתם. (14) מכווננת. (15) כסא הכבוד. (16) "חיות הקודש", שהיא למעלה מכל שאר הצורות. עיין למעלה (פרק ב, הלכה ז). (17) על ידי הסתכלותו בהן מכיר הוא ויודע גדלו של הקדוש-ברוך-הוא, בבחינת: השמים מספרים כבוד אל- (תהילים יט, א). (18) היא הצורה העשירית התחתונה, הקרובה למעלת דעת בני-אדם, והם המדברים עם הנביאים ונראים להם במראה הנבואה. עיין למעלה (פרק ב, הלכה ז). (19) קודם לכן בטרם שנחה עליו הרוח. (20) כמו שאמרו (פסיקתא זוטרותא, בהעלותך): "ושאר כל הנביאים, כל אחד ואחד לפי כוחו".

1 אחר שתפל עליהן תרדמה²¹, כמו שנגמר: "במראה אליו
2 אתודע, בחלום אדבר בו". וכלן כשמתנבאים, אבריהן
3 מזדעזעין, וכח הגוף קשל, ועשתונותיהם מתטרפות²²,
4 ותשאר הדעת פנויה²³ להכין מה שתראה; כמו שנגמר
5 באברהם: "והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו"; וכמו
6 שנגמר בדניאל: "והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי
7 כח".
8 ג. הדברים שמודיעים לנביא במראה הנבואה, דרך משל
9 מודיעין לו, ומיד יחקק בלבו פתרון המשל במראה הנבואה
10 וידע מה הוא. כמו הסלם שראה יעקב אבינו, ומלאכים
11 עולים ויורדים בו²⁴, והוא היה משל למלכיות ושעבודו²⁵;
12 וכמו החיות שראה יחזקאל²⁶, והסיר נפוח ומקל שקד
13 שראה ירמיה, והמגלה שראה יחזקאל והאיפה שראה
14 זכריה²⁷, וכן שאר הנביאים. מהם אומרים המשל ופתרונו,
15 כמו אלו²⁸; ויש מהם אומרים הפתרון בלבד; ופועמים
16 אומרים המשל בלבד בלא פתרון, כמקצת דברי יחזקאל
17 וזכריה; וכלן במשל ודרך חידה הם מתנבאים.
18 ד. כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו, אלא
19 מקונים²⁹ דעתם, ויושבים שמחים וטובי לב ומתבודדים³⁰;
20 שאין הנבואה שורה, לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות,
21 אלא מתוך שמחה³¹. לפיכך בני הנביאים, לפנייהם נבל ותף
22 וחקליל וכנור, והם מבקשים הנבואה³². וזהו שנגמר: "והמה
23 מתנבאים", כלומר: מהלכין בדרך הנבואה³³ עד שינבאו,
24 כמו שאתה אומר: פלוני מתגדל³⁴!
25 ה. אלו שהם מבקשין להתנבא, הם הנקראים 'בני

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(21) על הדברים שבהלכה זו ושלאחריה השווה (מורה נבוכים חלק ב, מא"מה). (22) מחשבותיהם ומערכי ליבם מתבלבלות.
(23) צרופה ונקייה מכל סיגי הגופניות. (24) (בראשית כח, יב). (25) (בראשית רבה, סח). (26) (יחזקאל ב"ג). (27) (זכריה ה,
1). (28) שהזכרונם. (29) הם מרכזים את דעתם ומייחדים אותה עם העניין המבוקש. (30) יושבים בדד. ובהתבודדותם הם
מתדבקים על ידי הסתכלות פנימית בשכל העליון. (31) (שבת ל:). וזוהי הסיבה - יאמר רבינו - שפסקה הנבואה בישראל מאז
הלכו בגולה בימי החורבן, לרגל הדיכאון והעצבות המקנת בלב להיותם עבדים מסורים בידי סכלים המצערים ומדכאים אותנו,
כעניין הכתוב: מלכה ושריה בגויים אין תורה, גם נביאיה לא מצאו חזון מה' (איכה ב, ט); כי כל זה משפיע על הכוח המדמה.
והיא הסיבה גם כן שתשוב אלינו הנבואה בימות המשיח, כשימלא שחוק פינו (מורה נבוכים חלק ב, לו). (32) השראה עליונה
ממעל. (33) מתאמצים ומשתדלים להיות מסוגלים לקבל את שפע הנבואה. (34) משתדל להיות גדול; הולך הלוך וגדול, אבל
לא הגיע עדיין אל התכלית הנרצה. (35) משתדלים להגיע לנבואה על ידי הכשרה והכנה קודמת. (36) כמו שאמרו חז"ל: ראוי
הוא שתשרה עליו שכינה, אלא שאין דורו זכאי לכך (סנהדרין יא). ורבינו בספרו (מורה נבוכים חלק ב, לב) אומר: שלוש דעות
בנבואה: הראשונה - היא דעת הפתאים המאמינים, כי כל איש, אם חכם או סכל, מלומד או בער, אם אך יש בו קצת ממידת
החסידות ותיקון המידות יכול להיות נביא כשיבחר בו ה' להשרות עליו שכינתו. השנייה - היא דעת הפילוסופים האומרים, כי
הנבואה היא שלימות טבעית, ואם האדם מושלם בכל המעלות השכליות והמידותיות וחונן גם בכוח המדמה הדרוש - אז בהכרח
הוא נביא ואי אפשר שלא יינבא. הדעה השלישית - היא דעת תורתנו ועיקר אמונתנו. היא מסכימה בכל לדעת הפילוסופים בנוגע
להכשרה הרוחנית, אבל היא חולקת עליה בזה, שעם כל הכשרתו אין הכרח עדיין שיהיה לנביא והכל תלוי ברצון ה'. הלא ברור
בן נריה, תלמידו של ירמיה הנביא היה מוכן ומוכשר לכך וה' מנע ממנו שפע נבואתו, והוא קובל ומתאונן: ואני יגעתי באנחתי
ומנוחה לא מצאתי (ירמיה מה, ג) ואין מנוחה אלא נבואה, שנאמר: "ותנח עליהם הרוח". וה' השיב לו ביד ירמיה: הנה אשר
בניתני אני הורס ואתה מבקש לך גדולות? (שם, ה). אם אין כרם אין רואה! אין הנביאים מתנבאים אלא בזכות ישראל (מכילתא,
בא). הא למדת שהנבואה תלוייה ברצון ה', ואינה דבר טבעי כדעת הפילוסופים. (37) באספקלרייה שאינה מאירה, כלומר: במראה
מעורפלת ומטושטשת. (38) באספקלרייה מאירה. (39) נבהלים מפחד החיזיון, מלשון: נמוגו כל יושבי כנען (שמות טו, טו).
(40) שנאמר: עימדו ואשמעה מה יצוה ה' (במדבר ט, ח), ואמרו חז"ל: אשרי ילוד אשה שכך היה מובטח, שכל זמן שהיה רוצה
היה מדבר עימו (ספרי, בהעלותך). על ארבעה הבדלים אלו שבין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים, השווה פירוש המשנה לרבינו
(סנהדרין פרק י, יסוד שביעי). (41) כמבואר למעלה (הלכה ד).

מתוך מהדורת וגשל

1 והלפידים, והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו, ואנו
 2 שומעים: משה, משה, לך אמר להן כף וכף! וכן הוא
 3 אומר: "פנים בפנים דבר ה' עמכם"; ונאמר: "לא את
 4 אבותינו פרת ה' את הברית הזאת". ומנין שמעמד הר-סיני
 5 לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת, שאין בו דפי?
 6 שגאמר: "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור לשמע העם
 7 בדברי עמך וגם כד יאמינו לעולם"; מקלל, שקדם דבר זה
 8 לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות
 9 שיש אחריה הרהור ומחשבה.

10 ב. נמצאו אלו ששלח להן הם העדים על נבואתו שהיא
 11 אמת, ואינו צריך לעשות להן אות אחר, שהם והוא עדים
 12 בדבר, כשני עדים שראו דבר אחד ביחד, שכל אחד מהן
 13 עד לחברו שהוא אומר אמת, ואין אחד מהן צריך להביא
 14 ראיה לחברו; כף משה רבנו, כל ישראל עדים לו אחר
 15 מעמד הר-סיני, ואינו צריך לעשות להם אות. וזהו שאמר
 16 לו הקדוש-ברוך-הוא בתחלת נבואתו, בעת שנתן לו
 17 האותות לעשותן במצרים ואמר לו "ושמעו לקלף" - ידע
 18 משה רבנו, שהמאמין על-פי האותות יש בלבבו דפי
 19 ומתהרהר ומחשב, והיה נשפט מלילך ואמר: "והן לא
 20 יאמינו לי"; עד שהודיעו הקדוש-ברוך-הוא, שאלו האותות
 21 אינן אלא עד שצאו מצרים, ואחר שיצאו ויעמדו על
 22 החר הזה, יסתלק הרהור שמתהרהרין אחריו, שאין נתן לך
 23 כפן אות, שידעו שאני שלחתיך באמת מתחלה, ולא ישאר
 24 בלבם הרהור. והוא שהכתוב אומר: "וזה לך האות כי אנכי
 25 שלחתיך, בהוציאך את העם מצרים תעבדון את האלהים
 26 על החר הזה". נמצאת אומר, שכל נביא שיעמד אחר משה
 27 רבנו, אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו, כדי שנאמר:
 28 אם יעשה אות, נשמע לו לכל מה שיאמר! אלא מפני
 29 המצוה, שצוה משה בתורה ואמר: אם נתן אות, אליו
 30 תשמעו! כמו שצונו לחתוך הדבר על-פי שנים עדים,

31 ואף-על-פי שאין אנו יודעין אם העידו אמת אם שקר, כף
 32 מצוה לשמע מזה הנביא, אף-על-פי שאין אנו יודעים אם
 33 האות אמת, או כשופך ולט.
 34 ג. לפיכך אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים,
 35 ובקש להכחיש נבואתו של משה רבנו - אין שומעין לו,
 36 ואנו יודעין בבואר, שאותן האותות בלט וכשופך הן; לפי
 37 שנבואת משה רבנו אינה על-פי האותות, כדי שנצטרך
 38 אותות זה לאותות זה, אלא בעינינו ראיונה ובאזנינו
 39 שמענה כמו ששמע הוא. הא למה הדבר דומה? לעדים

1 לכם לאהליכם, ואתה פה עמד עמדי". הא למדת, שכל
 2 הנביאים, כשהנבואה מסתלקת מהם חזורים לאהלים,
 3 שהוא צרכי הגוף, בלם כשאר העם, לפיכך אין פורשין
 4 מנשותיהם; ומשה רבנו לא חזר לאהלו הראשון, לפיכך
 5 פרש מן האשה לעולם ומן הדומה לו, ונקשרה דעתו לצור
 6 העולמים, ולא נסתלק מעליו ההוד לעולם, וקרן עור פניו
 7 ונתקדש בפלאכים.

8 ז. הנביא, אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד, להרחיב
 9 לבו ולהוסיף דעתו, עד שידע מה שלא היה יודע מאותן
 10 הדברים הגדולים. ואפשר שישלח לעם מעמי הארץ או
 11 לאנשי עיר או ממלכה, לכוונן אותם ולהודיעם מה יעשו,
 12 או למנעם ממעשים הרעים שבידיהם. וכשמשלחים אותו,
 13 נותנין לו אות ומופת, כדי שידעו העם שהאל שלחו
 14 באמת⁴³. ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו⁴⁴ שהוא
 15 נביא⁴⁵, אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחלתו שהוא ראוי
 16 לנבואה בחקמתו ובמעשיו, שנתעלה בהן על כל בני-גילו,
 17 והיה מהלך בדרכי הנבואה, בקדושתה ובפרישותה, ואחר-
 18 כף בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו - מצוה
 19 לשמע ממנו⁴⁶, שגאמר: "אליו תשמעו". ואפשר שיעשה
 20 אות ומופת ואינו נביא, וזה האות יש-לו דברים בגו⁴⁷,
 21 ואף-על-פי-כן מצוה לשמע לו, הואיל ואדם גדול וחסם
 22 וראוי לנבואה [הוא], מעמידים אותו על חזקתו⁴⁸, שכל
 23 נצטונו. כמו שצטונו לחתוך את הדין על-פי שני עדים
 24 כשרים, ואף-על-פי שאפשר שהעידו בשקר - הואיל
 25 וכשרים הם אצלנו, מעמידין אותן על פשוותן⁴⁹. ובדברים
 26 האלו וכיוצא בהן נאמר: "הנסתרת לה' אלהינו, והנגלת
 27 לנו ולבנינו", ונאמר: "כי האדם יראה לעינים וה' יראה
 28 ללבב".

פרק שמיני

30 א. משה רבנו, לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה,
 31 שהמאמין על-פי האותות, יש בלבבו דפי, שאפשר שיעשה
 32 האות בלט וכשופך. אלא כל האותות שעשה משה במדבר,
 33 לפי הצורך עשאם, לא להביא ראיה על הנבואה. היה צריך
 34 להשקיע את המצריים - קרע את היס והצלילן בתוכו;
 35 צרכנו למזון - הוריד לנו את המן; צמאו - בקע להן את
 36 האבן; כפרו בו עדת קרח - בלעה אותן הארץ; וכן שאר
 37 כל האותות. ובמה האמינו בו? במעמד הר-סיני, שעינינו
 38 ראו ולא זר, ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות

מתוך רמב"ם ס ע – הוצאת מוסד הרב קוק

(42) לביתם ולחיי משפחתם במקודם. (43) וכן אמרו (ירושלמי, סנהדרין פרק י"א, הלכה ו'): "והנביא שנתנבא בתחילה, אם נתן אות - שומעין לו; ואם לא - אין שומעין לו. (44) נוסחה אחרת: "אותו". (45) אם ראינו שאינו ראוי לנבואה מצד מיעוט חכמתו ופחיתות מידותיו - אין במופתיו ממש. (46) ודווקא כשהוא מזהיר על שמירת התורה או בדבר הרשות, אבל לעבור על מצוה ממצוות התורה לפי שעה - אין לשמוע אלא למי שהוחזק כבר לנביא, כמו אליהו בהר הכרמל. עיין למטה (פרק ט, הלכה ג). (47) יש כאן דברים מסותרים שצריך לתת להם לב (רש"י, "כתובות קיא."); ואפשר שהאות נעשה בלהטים ואחיזת עיניים. אולם זהו רק בטרם שנבדק; אבל כשבדקו אותו לא פעם ונמצאו דבריו מכוונים, הרי זה נביא אמת כמבואר לקמן (פרק י, הלכה ב). (48) שהוא נביא אמת. (49) סתם אדם, כל זמן שאין מלעזים עליו - בחזקת כשר הוא. (1) האותות שעשה משה לפי הצורך

1, לו, חוץ מעבודת כוכבים. והוא שיהיה הדבר לפי שעה, 42
 2 כגון אליהו בהר הכרמל, שהקריב עולה בחוץ, וירושלים
 3 נבחרת לכך, והמקריב בחוץ חזק כרת. ומפני שהוא נביא, 44
 4 מצוה לשמע לו, וגם בנה נאמר: "אליו תשמעו". ואלו
 5 שאלו את אליהו ואמרו לו: היאך נעקר מה שכתוב בתורה: 46
 6 "פן תעלה עלתיך בכל מקום"? היה אומר: לא נאמר אלא
 7 המקריב בחוץ לעולם, חזק כרת, כמו שצוה משה; אבל
 8 אני מקריב היום בחוץ בדבר ה', כדי להכחיש נביאי הבעל.
 9 ועל הדרך הזאת, אם צוה כל הנביאים לעבר לפי שעה -
 10 מצוה לשמע להם. ואם אמרו, שהדבר נעקר לעולם -
 11 מיתתו בחנק; שהתורה אמרה: "לנו ולבנינו עד עולם".
 12 ד. וכן אם עקר דבר מדברים שלמדנו מפי השמועה, או
 13 שאמר בדין מדיני תורה, שה' צוה לו שהדין כך הוא
 14 והלכה כדברי פלוני - הרי זה נביא השקר ויחנק, אף על פי
 15 שעשה אות; שהרי בא להכחיש התורה, שאמרה: "לא
 16 בשמים היא". אבל לפי שעה, שומעין לו בכל.
 17 ה. במה דברים אמורים? בשאר מצות, אבל בעבודת
 18 כוכבים, אין שומעין לו, ואפלו לפי שעה; ואפלו עשה
 19 אותות ומופתים גדולים ואמר, שה' צוהו שתעבד עבודת
 20 כוכבים היום בלבד, או בשעה זו בלבד - הרי זה דבר סרה
 21 על ה'; ועל זה צוה הכתוב ואמר: "ובא האות והמופת...
 22 לא תשמע אל דברי הנביא ההוא... כי דבר סרה על ה'
 23 אלהיכם", שהרי בא להכחיש נבואתו של משה; ולפיכך
 24 נדע בודאי שהוא נביא שקר, וכל מה שעשה בלתי וכשוף
 25 עשה, ויחנק.

יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"א

פרק עשירי

1 א. כל נביא שיעמד לנו ויאמר שה' שלחו, אינו צריך
 2 לעשות אות פאחד מאותות משה רבנו או כאותות אליהו
 3 ואלישע, שיש בהם שנוי מנהגו של עולם; אלא האות שלו
 4 - שיאמר דברים העתידים להיות בעולם, ויאמנו דבריו,
 5 שנאמר: "וכי תאמר בלבבך, איכה נדע את הדבר וגו'".
 6 לפיכך, כשיבוא אדם הראוי לנבואה² במלאכות השם, ולא
 7 יבוא להוסיף ולא לגרע, אלא לעבד את ה' במצות התורה
 8 - אין אומרים לו: קרע לנו הימים או התייה מת וכיוצא באלו,
 9 ואחר-כך נאמין בך! אלא אומרים לו: אם נביא אתה, אמר
 10 דברים העתידים להיות! והוא אומר, ואנו מחכים לראות
 11 היבואו דבריו אם לא יבואו. ואפלו נפל דבר קטן - בידוע
 12 שהוא נביא שקר³; ואם באו דבריו בלם - יהיה בעינינו
 13 נאמן.

1 שהעידו לאדם על דבר שראה בעיניו, שאינו כמו שראה;
 2 שאינו שומע להן, אלא יודע בודאי שהן עדי שקר. לפיכך
 3 אמרה תורה, שאם בא האות והמופת, "לא תשמע אל דברי
 4 הנביא ההוא", שהרי זה בא אליך באות ומופת להכחיש
 5 מה שראית בעיניך, והואיל ואין אנו מאמינים במופת אלא
 6 מפני המצות שצונו משה - היאך נקבל מאות זה, שבא
 7 להכחיש נבואתו של משה שראינו ושמענו.

פרק תשיעי

1 א. דבר ברור ומפורש בתורה, שהיא מצוה עומדת לעולם
 2 ולעולמי עולמים; אין לה, לא שנוי ולא גרעון ולא תוספת,
 3 שנאמר: "את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו
 4 לעשות, לא תסף עליו ולא תגרע ממנו"; ונאמר: "והנגלת
 5 לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת".
 6 הא למדת, שכל דברי תורה מצוין אנו לעשותן עד עולם.
 7 וכן הוא אומר: "תקת עולם דרתיכם", ונאמר: "לא
 8 בשמים היא". הא למדת, שאין נביא רשאי לחדש דבר
 9 מעתה. לפיכך אם יעמד איש - בין מן האמות, בין מישראל
 10 - ויעשה אות ומופת ויאמר, שה' שלחו להוסיף מצוה או
 11 לגרע מצוה, או לפרש במצוה מן המצות פרוש שלא
 12 שמענו ממשה; או שאמר, שאותן המצות שנצטוו בהן
 13 ישראל אינן לעולם וידורי דורות, אלא מצות לפי זמן היו
 14 - הרי זה נביא שקר, שהרי בא להכחיש נבואתו של משה;
 15 ומיתתו בחנק, על שהויד לדבר בשם ה' אשר לא צוהו.
 16 שהוא, ברוך שמו, צוה למשה, שהמצוה הזאת לנו ולבנינו
 17 עד עולם, ולא איש אל ויכזב.

18 ב. אם-כן, למה נאמר בתורה: "נביא אקים להם מקרב
 19 אחיהם כמוך"? - לא לעשות דת הוא בא, אלא לצוות על
 20 דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליה, כמו שאמר
 21 האחרון שבהם: "וזכרו תורת משה עבדי"; וכן אם צונו
 22 בדברי הרשות, כגון: לכו למקום פלוני או אל תלכו; עשו
 23 מלחמה היום או אל תעשו; בנו חומה זו או אל תבנה -
 24 מצוה לשמע לו, והעובר על דבריו - חזק מיתה בידי
 25 שמים, שנאמר: "והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי
 26 הנביא אשר ידבר בשמי, אנכי אדרש מעמו".

27 ג. וכן נביא שעבר על דברי עצמו, והכובש נבואתו - חזק
 28 מיתה בידי שמים; ובשלישית נאמר: "אנכי אדרש מעמו".
 29 וכן אם יאמר לנו הנביא, שנודע לנו שהוא נביא, לעבר על
 30 אחת מכל מצות האמורות בתורה, או על מצות הרבה, בין
 31 קלות בין חמורות, לפי שעה - מצוה לשמע לו. וכן למדנו
 32 מחקמים ראשונים מפי השמועה: בכל אם יאמר לך
 33 הנביא: עבר על דברי תורה! כאלהו בהר הכרמל - שמע

עשאו, ולא כדי שיאמינו בו על ידם. (1) שאין נביא רשאי לחדש מצוה, ולא לגרוע ממניין המצוות. (1) איזה אות יעשה הנביא כדי שיאמינו בו. (2) איש סגולה מוכתר בכל המעלות וראוי לקבל שפע נבואה, כמפורש למעלה (פרק ז, הלכה א). (3) ירמיה אמר אל חנניה נביא השקר: לכן... השנה אתה מת (ירמיה כח, טז). וכתוב אחריו: וימת חנניה הנביא בשנה ההיא בחודש השביעי (שם, יז). הא כיצד? אם "בחודש השביעי", אין "בשנה ההיא", ואם "בשנה ההיא", אין "בחודש השביעי", שהרי תשרי נמנה כבר

- 1 ב. ובדקין אותו פעמים הרבה⁴ - אם נמצאו דבריו נאמנים
 2 כלן, הרי זה נביא אמת; כמו שנאמר בשמואל: "יודע כל
 3 ישראל מדן ועד באר שבע, פי נאמן שמואל לנביא לה".
 4 ג. והלא המעוננים והקוסמים אומרים מה שעתידי להיות,
 5 ומה הפרש יש בין הנביא ובנים? אלא שהמעוננים
 6 והקוסמים וכיוצא בהן, מקצת דבריהם מתקמין ומקצתן
 7 אין מתקמין, כענין שנאמר: "יעמדו נא ויושיעך הכרי
 8 שמים החזים בכוכבים, מודיעים לחדשים מאשר יבאו
 9 עלך" - מאשר⁵ ולא כל אשר; ואפשר שלא יתקם
 10 מדבריהם כלום, אלא יטעו בכל⁶, כענין שנאמר: "מפר
 11 אתות בדים וקסמים יהלל"; אבל הנביא, כל דבריו קמין,
 12 שנאמר: "כי לא יפל מדבר ה' ארצה"; וכן הוא אומר:
 13 "הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר
 14 דברי אמת, מה לתבן את הבר נאם ה'"; כלומר, שדברי
 15 הקוסמים והחלומות כתבן שנתערב בו מעט בר; ודבר ה',
 16 כבר שאין בו תבן כלל. ובדבר הזה הפתוב הבטיח ואמר,
 17 שאותן הדברים שמודיעין המעוננים והקוסמים לאמות
 18 ומכזבין, הנביא יודע לכם דברי אמת, ואין אתם צריכין
 19 למעונן וקוסם וכיוצא בו, שנאמר: "לא ימצא כף מעביר
 20 בנו ובתו באש וגו', כי הגוים האלה וגו'", ואמר: "נביא
 21 מקרבו מאחריך וגו'". הא למדת, שאין הנביא עומד לנו,
 22 אלא להודיענו דברים העתידיים להיות בעולם משבע ורעב,
 23 מלחמה ושלום וכיוצא בהן; ואפלו צרכי יחיד מודיע לו,
 24 כשאול, שאברהם לו אברה, והלך לנביא להודיעו מקומה⁸.
 25 וכיוצא באלו הדברים הוא שיאמר הנביא, לא שיעשה דת
 26 אחרת או יוסיף מצוה או יגרע.
 27 ד. דברי הפרענות שהנביא אומר, כגון שיאמר: פלוני
- 1 ימות, או שנה פלונית רעב או מלחמה, וכיוצא בדברים
 2 אלו - אם לא עמדו דבריו, אין בנה הכחשה לנבואתו, ואין
 3 אומרים: הנה דבר ולא בא! שהקדוש-ברוך-הוא ארך
 4 אפים ורב חסד ורחם על הרעה; ואפשר שעשו תשובה
 5 ונסלח להם כאנשי נינוה⁹, או שתלה להם פתוקה¹⁰. אבל
 6 אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך, ולא באה
 7 הטובה שאמר - בידוע שהוא נביא שקר; שכל דבר טובה
 8 שיגור האל, אפלו על תנאי, אינו חוזר¹¹; ולא מצוינו¹²
 9 שחזר בדבר טובה, אלא בחרבן ראשון, כשהבטיח
 10 לצדיקים שלא ימותו עם הרשעים, וחזר בדבריו¹³; וזה
 11 מפרש במסכת שבת¹⁴. הא למדת, שדברי הטובה בלבד
 12 יבחן הנביא. הוא שירמיהו אמר בתשובתו לתננה כן עזור,
 13 כשהיה ירמיה מתנבא לרעה ותננה לטובה, אמר לו
 14 לתננה: אם לא יעמדו דברי, אין בנה ראיה שאני נביא
 15 שקר¹⁵; אבל אם לא יעמדו דבריו, יודע שאתה נביא שקר!
 16 שנאמר: "אף שמע נא את הדבר הזה וגו', הנביא אשר
 17 [ינבא] (ידבר) שלום, כבא דבר הנביא יודע הנביא אשר
 18 שלחו ה' באמת".
 19 ה. נביא שהעיד לו נביא אחר שהוא נביא - הרי הוא
 20 בחזקת נביא, ואין זה השני צריך תקירה; שהרי משה רבנו
 21 העיד ליהושע, והאמינו בו כל ישראל קדם שיעשה אות;
 22 וכן לדורות. נביא שנודעה נבואתו, והאמינו בדבריו פעם
 23 אחר פעם, או שהעיד לו נביא, והיה הולך בדרכי הנבואה¹⁶
 24 - אסור לחשב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינה אמת,
 25 ואסור לנסותו יותר מדי¹⁷, ולא נהיה הולכים ומנסים
 26 לעולם, שנאמר: "לא תנסו את ה' אלהיכם באשר נסיתם
 27 במסה", שאמרו: "היש ה' בקרבנו אם אין"; אלא מאת

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

לשנה אחרת החדשה? אלא מלמד שמת בערב ראש-השנה וציווה את בניו ואת בני ביתו להסתיר את הדבר ושיוציאווהו אחרי ראש-השנה, בשביל לעשות נבואתו של ירמיה שקר (ירושלמי, סנהדרין יא, הלכה ה). הא למדת, שאם נפל פרט אחד מדברי הנביא נקרא: "נביא שקר". (4) סתם רבינו ולא פירש כמה פעמים; ולדעת בעל "טורי אבן"; שלוש פעמים, שכן משה רבינו בתחילת שליחותו למצרים נתן לו הקדוש-ברוך-הוא שלושה אותות לעשותם לפני פרעה ולפני בני ישראל שיהא מוחזק בעיניהם לנביא אמת ואיש אלוקים. (5) (בראשית-רבה, פה) מ-החלקי שבראש התיבה מגיד, כי רק חלק מדבריהם מתקיים ולא כולם. (6) כאותם האיציטגנינים המצפצפים והמהגים, שצופים ואינם יודעים מה צופים (סוטה יב:). (7) כמאמרם: "שמא תאמר: להם יש במה לשאול, ולי אין לי - תלמוד לומר: ואתה לא כן נתן ה'... נביא מקרבך... אקים לך" (ספרי, שופטים). (8) (שמואל-א, פרק ט). (9) (יונה, פרק ג). (10) שקיבל ארכה והוספה חמש-עשרה שנה, אחרי זה שאמר לו הנביא: צו לביתך, כי מת אתה ולא תחיה (ישעיה, לח). (11) (ברכות ז). ואין לשאול מיעקב אבינו שכתוב אצלו: "ויירא ויצר לו", אחרי שהבטיחו ה' ואמר לו: ושמתוך ככל אשר תלך (בראשית כח, טו) - כי דברים שבין הקדוש-ברוך-הוא ובין הנביא בתור איש פרטי, ייתכן שה' ינחם גם לרעה, כדברי חז"ל: נתיירא יעקב שמא יגרום החטא (ברכות ד); אבל כשהקדוש-ברוך-הוא אמר לנביא להבטיח את בני-אדם בבשורה טובה, אז לא ינחם שוב לרעה (הקדמת רבינו לספר המשנה). (12) פיסקה זו עד "וזה מפורש במסכת שבת", חסרה היא בכתב-יד אברבנאל וברלין, ובנוסח אוקספורד גם כן איננה. כנראה שהיא השגת איזה משיג על הרמב"ם; והפיסקה האחרונה "וזה מפורש במסכת שבת" תוכיח, שהרי אין דרכו של רבינו לציין את המקורות לדבריו. ולדעת הרב הגאון ר' ראובן מרגליות יש כאן השגת הראב"ד, והיא מתחילה מן "אלא בחורבן ראשון". ראשי התיבות: א"א (אמר אברהם) שבהם מתחילות כל השגותיו של הראב"ד על הרמב"ם, נסתלפו ומהן נתהוותה המלה "אלא". ונהירים דבריו. (13) מפני שמידת הדין קטרגה עליהם על שלא מיחו ברשעים. (14) (נה). (15) כי לפעמים ינחם ה' על הרעה שדיבר לעשות. וכן אמרו חז"ל: "אמר לו ירמיה לחנניה, אני מתנבא לרעה ואיני יכול ליתן סימן לדברי, שהקדוש-ברוך-הוא אומר להביא רעה ומתנחם; ואתה מתנבא לטובה, אתה הוא שצריך ליתן סימן לדבריו" (ירושלמי, סנהדרין יא, הלכה ה). ובמדרש תנחומא (וירא, אות יג), מפרשים הדברים באריכות. (16) כמנהגם של הנביאים שהוחזקו לנביאי אמת. (17) כי אחרי שנתאמת כנביא ה', אז מי שמנסה אותו כאילו מנסה הוא את ה', ולא ייתכן לעבוד את ה' על דרך הספק והפקפק ובבקשת אותות ומופתים (הרמב"ן על התורה, דברים ו, טז).

צויו חכמים הראשונים, שיהא אדם שם דעותיו תמיד
 ומשער אותם ומכון אותם בדרך האמצעית, כדי שיהא
 שלם בגופו. כיצד? לא? לא? לא? לא? לא? לא? לא? לא?
 שאינו מרגיש, אלא בינוני. לא יכעס, אלא על דבר גדול
 שראוי לכעס עליו, כדי שלא יעשה פיוצא בו פעם אחרת.
 וכן לא יתאנה אלא לדברים שהגוף צריך להן ואי אפשר
 להיות בזולתן, כענין שנגמר: "צדיק אכל לשבע נפשו".
 וכן לא יהיה עמל בעסקו, אלא להשיג דבר שצריך לו
 לחיי-שעה, כענין שנגמר: "טוב מעט לצדיק". ולא יקפץ
 ידו ביותר, ולא יפזר ממונו; אלא נותן צדקה כפי מסת ידו,
 ומלוה כראוי למי שצריך. ולא יהא מהולל ושוחק, ולא
 עצב ואונן, אלא שמח כל ימיו בנחת, בסבר פנים יפות.
 וכן שאר דעותיו. ודרך זו היא דרך החכמים. כל אדם
 שדעותיו דעות בינוניות, ממצעות, נקרא חכם.

ה. ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר, ויתרחק מדעה
 בינונית מעט לצד זה או לצד זה - נקרא חסיד. כיצד? מי
 שיתרחק מגבה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפלה-רוח
 ביותר, נקרא חסיד, וזו היא מדת חסידות. ואם נתרחק עד
 האמצע בלבד ויהיה ענו - נקרא חכם, וזו היא מדת חכמה.
 ועל דרך זו שאר כל הדעות. וחסידים הראשונים היו מטיין
 דעות שלהן מדרך האמצעית כנגד שתי הקצוות: יש דעה
 שמטיין אותה כנגד הקצה האחרון, ויש דעה שמטיין אותה
 כנגד הקצה הראשון, וזהו לפנים משורת-הדין. ומצוין אנו
 ללכת בדרכים האלו הבינוניים, והם הדרכים הטובים
 והישרים, שנגמר: "והלכת בדרכיו".

ו. כף למדו בפרוש מצנה זו: מה הוא נקרא חנון, אף אתה
 היה חנון; מה הוא נקרא רחום, אף אתה היה רחום; מה
 הוא נקרא קדוש, אף אתה היה קדוש. ועל דרך זו קראו
 הנביאים לאל בכל אותן הפנויות: 'ארף אפים ורכ חסד',
 'צדיק וישר', 'תמים', 'גבור וחקן', וכיוצא בהן - להודיע
 שהן דרכים טובים וישרים, וחיב אדם להנהיג עצמו בהן
 ולהדמות אליו כפי כחו.

ז. וכיצד ירגיל אדם עצמו בדעות אלו עד שיקבעו בו?
 יעשה וישנה וישלש במעשים שעושה על-פי הדעות
 האמצעיות, ויחזור בהם תמיד, עד שיהיו מעשיהם קלים
 עליו, ולא יהיה בהם טרח עליו, ויקבעו הדעות בנפשו.
 ולפי שהשמות האלו נקרא בהן היוצר, והם הדרך הבינונית
 שאנו חייבין ללכת בה - נקראת דרך זו 'דרך ה'". והיא
 שלמד אברהם אבינו לבניו, שנגמר: "פי ידעתו למען
 אשר יצוה וגו'". וההולך בדרך זו, מביא טובה וברכה
 לעצמו, שנגמר: "למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר
 עליו".

פרק שני

א. חולי הגוף טועמים המר מתוק ומתוק מר. ויש מן

שנודע שזה נביא, ואמינו וידעו כי ה' בקרבם, ולא יהירו
 ולא יחשבו אתריו, כענין שנגמר: "וידעו כי נביא היה
 בתוכם".

הלכות דעות

יש בכללן אחת-עשרה מצות. חמש מצות עשה, ושש
 מצות לא תעשה. וזהו פרטן: (א) להדמות בדרךיו. (ב)
 להדבק בידועיו. (ג) לאהב את רעים. (ד) לאהב את הגרים.
 (ה) שלא לשנא אחים. (ו) להוכיח. (ז) שלא להלבין פנים.
 (ח) שלא לענות אמללים. (ט) שלא להלהף רכיל. (י) שלא
 לנקם. (יא) שלא לנטר.
 ובאר כל המצות האלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. דעות הרבה יש לכל אחד ואחד מבני-אדם, וזו משנה
 מזו, ורחוקה ממנה ביותר. יש אדם, שהוא בעל חמה, כועס
 תמיד; ויש אדם, שדעתו מישבת עליו ואינו כועס כלל;
 ואם יכעס, יכעס מעט בכמה שנים. ויש אדם, שהוא
 גבה-לב ביותר, ויש שהוא שפלה-רוח ביותר. ויש שהוא
 בעל תאנה, לא תשבע נפשו מהלך בתאנה; ויש שהוא בעל
 לב טהור מאד, ולא יתאנה אפלו לדברים מעשים שהגוף
 צריך להן. ויש בעל נפש רחבה, שלא תשבע נפשו מכל
 ממון העולם, כענין שנגמר: "אהב כסף לא ישבע כסף";
 ויש מקצר נפשו, שדין אפלו דבר מעט שלא יספיק לו, ולא
 ירדף להשיג כל צרכו. ויש שהוא מסגף עצמו ברעב, וקובץ
 על ידו, ואינו אוכל פרוטה משלו, אלא בצער גדול; ויש
 שהוא מאבד כל ממונו בידו לדעתו. ועל דרכים אלו שאר
 כל הדעות, כגון מהולל ואונן, וכילי ושוע, ואכזרי ורחמן,
 ורף-ללב ואמיץ-לב, וכיוצא בהן.

ב. ויש בין כל דעה ודעה רחוקה ממנה בקצה האחר
 דעות בינוניות, זו רחוקה מזו. וכל הדעות, יש מהן דעות
 שהן לאדם מתחלת בריתו לפי טבע גופו; ויש מהן דעות,
 שטבעו של אדם זה מכון ועתיד לקבל אותם במהרה יותר
 משאר הדעות. ויש מהן, שאינן לאדם מתחלת בריתו, אלא
 למד אותם מאחרים, או שנפנה להן מעצמו לפי מחשבה
 שעלתה בלבו; או ששמע, שזו הדעה טובה לו ובה ראוי
 לילך, והנהיג עצמו בה עד שנקבעה בלבו.

ג. שתי קצוות הרחוקות זו מזו שפכל דעה ודעה אינן דרך
 טובה, ואין ראוי לו לאדם ללכת בהן ולא ללמדן לעצמו.
 ואם מצא טבעו נוטה לאחת מהן או מוכן לאחת מהן, או
 שפבר למד אחת מהן ונהג בה - יחזיר עצמו למוטב וילך
 בדרך הטובים, והיא הדרך הישרה.

ד. הדרך הישרה היא מדה בינונית שפכל דעה ודעה מכל
 הדעות שיש לו לאדם, והיא הדעה שהיא רחוקה משתי
 הקצוות רחוק שנה, ואינה קרובה, לא לזו ולא לזו. לפיכך

עושיין מאהבה ושמחים ביסורים; ועליהם הכתוב אומר: 46
 47 "ואהביו כצאת השמש בגברתו".

ד. לעולם ירבה אדם בשתיקה, ולא ידבר אלא או בדבר 48
 חקמה, או בדברים שצריך להם לחיי גופו. אמרו על רב, 49
 תלמיד רבנו הקדוש, שלא שח שיחה בטלה כל ימיו - וזו 50
 היא שיחת רב כל אדם. ואפלו בצרכי הגוף לא ירבה אדם 51
 דברים. ועל זה צוו חכמים ואמרו: "כל המרבה דברים 52
 מביא חטא", ואמרו: "לא מצאתי לגוף טוב, אלא שתיקה". 53
 וכן בדברי תורה ובדברי חקמה יהיו דברי האדם מעטים 54
 ועניניהם מרבים. והוא שצוו חכמים ואמרו: "לעולם ישנה 55
 אדם לתלמידיו דרך קצרה". אבל אם היו הדברים מרביין 56
 והענין מועט - הרי זו סכלות, ועל זה נאמר: "פי בא 57
 החלום ברב ענין, וקול פסיל ברב דברים". 58

ה. סיג לחקמה - שתיקה. לפיכך לא ימהר להשיב ולא 59
 ירבה לדבר; וילמד לתלמידים בשובה ונחת, בלא צעקה 60
 ובלא אריכות לשון. הוא שאמר שלמה: "דברי חכמים 61
 בנחת נשמעים". 62

ו. אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי תלקות ופתוי. ולא 63
 יהיה אחד בפה ואחד בלב, אלא תוכו ככרו, והענין שבלב 64
 הוא הדבר שבפה. ואסור לגנוב דעת הבריות, ואפלו דעת 65
 הנכרי. כיצד? לא ימכר לנכרי בשר נבלה במקום בשר 66
 שחוטטה, ולא מנעל של מטה במקום מנעל של שחוטטה. ולא 67
 יסרהב בחברו שאיכל אצלו, והוא יודע שאינו אוכל; ולא 68
 ירבה לו בתקרבת, והוא יודע שאינו מקבל; ולא יפתח לו 69
 חביות שהוא צריך לפתחן למכרן, כדי לפתוחו, שבשביל 70
 כבודו פתח, וכן כל פיוצא בו. ואפלו מלה אחת של פתוי 71
 ושל גנבת דעת - אסור, אלא שפת אמת, ורוח נכון, ולב 72
 טהור מפל עמל והיות. 73

ז. לא יהא אדם בעל שחוק ומהתלות, ולא עצל ואונן, אלא 74
 שמת. כן אמרו חכמים: "שחוק וקלות ראש מרגילין את 75
 האדם לערנה". וצונו, שלא יהא אדם פרוץ בצחוק, ולא עצב 76
 ומתאבל, אלא מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. וכן 77
 לא יהיה בעל נפש רחבה, נבהל להון, ולא עצב וקטל 78
 ממלאכה; אלא בעל עין טובה, ממצט בעסק ועוסק בתורה. 79
 ואותו המעט שהוא חלקו, ישמח בו. ולא יהיה בעל קטטה, 80
 ולא בעל קנאה, ולא בעל תאוה, ולא רודף אחר הפכוד. כן 81
 אמרו חכמים: "הקנאה והתאוה והפכוד מוציאים את האדם 82
 מן העולם". כללו של דבר: ילך במדה הבינונית שבכל דעה 83
 ודעה, עד שיהיו כל דעותיו מכוונות באמצעות. והוא 84
 ששלמה אמר: "פלים מעגל ורגלך, וכל דרכיך יכנו". 85

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"א

פרק שלישי

א. שמא יאמר אדם: הואיל והקנאה והתאוה והפכוד 86

1 החולים מי שמתאוה ותאב למאכלות שאינן ראויין
 2 לאכילה, כגון העפר והפחם, ושונא המאכלות הטובים, כגון
 3 הפת והבשר - הכל לפי רב החלי. כן בני אדם שנפשותיהם
 4 חולות, מתאווים ואוהבים הדעות הרעות, ושונאים הדרך
 5 הטובה ומתעצלים ללכת בה, והיא כבדה עליהם למאד לפי
 6 חלקם. וכן ישעיהו אומר באנשים הללו: "הוי האמרים לרע
 7 טוב ולטוב רע, שמים חשף לאור ואור לחשף, שמים מר
 8 למתוק ומתוק למר"; ועליהם נאמר: "העוזבים ארחות ישר
 9 ללכת בדרך חשף". ומה היא תקנת חולי הנפשות? ילכו
 10 אצל החכמים, שהן רופאי הנפשות, וירפאו חלקם בדעות
 11 שמלמדין אותם, עד שיחזירו לדרך הטובה. והמפירים
 12 בדעות הרעות שלהם ואינם הולכים אצל החכמים לרפא
 13 אותם, עליהם אמר שלמה: "חקמה ומוסר אוילים בוו".

ב. וכיצד היא רפואתם? מי שהוא בעל חמה, אומרים לו
 14 להנהיג עצמו, שאם הבה וקלל לא ירגיש כלל; וילך בדרך
 15 זו זמן מרבה, עד שתעקר החמה מלבו. ואם היה גבה לב -
 16 ינהיג עצמו בכדין הרבה, וישב למטה מן הכל, וילבש בלוי
 17 סחבות המכזות את לובשיהם, וכיוצא בדברים אלו, עד
 18 שיעקר גבה הלב ממנו ויחזר לדרך האמצעית, שהוא דרך
 19 הטובה. ולכשיחזר לדרך האמצעית, ילך בה כל ימיו. ועל
 20 קו זה יעשה בשאר כל הדעות: אם היה רחוק לקצה האחד
 21 - ירחיק עצמו לקצה השני וינהיג בו זמן רב, עד שיחזר בו
 22 לדרך הטובה, והיא מדה בינונית שבכל דעה ודעה.

ג. ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בבינונית, אלא
 24 ירחיק מן הקצה האחד עד הקצה האחר, והוא גבה לב,
 25 שאין דרך הטובה, שיהיה אדם ענו בלבד, אלא שיהיה
 26 שפל-רוח ותהיה רוחו נמוכה למאד. ולפיכך נאמר במשה
 27 רבנו "ענו מאד", ולא נאמר "ענו" בלבד. ולפיכך צוו
 28 חכמים: "מאד מאד הוי שפל-רוח". ועוד אמרו, שכל
 29 המגביה לבו, כפר בעקר, שנאמר: "ורם לבבך, ושכחת את
 30 ה' אלהיך". ועוד אמרו: "בשמתא מאן דאית בה גסות
 31 הרוח", ואפלו מקצתה. וכן הפעם - מדה רעה היא עד
 32 למאד, וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר, וילמד
 33 עצמו שלא יכעס, ואפלו על דבר שראוי לכעס עליו. ואם
 34 רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו, או על הצבור אם
 35 היה פרוץ, ורצה לכעס עליהם כדי שיחזרו למוטב - יראה
 36 עצמו בפניהם שהוא כועס, כדי ליסרם, ותהיה דעתו
 37 מישבת בינו לבין עצמו, כאדם שהוא מדמה כועס בשעת
 38 פעסו, והוא אינו כועס. אמרו חכמים הראשונים: "כל
 39 הכועס, כאלו עובד עבודת כוכבים"; ואמרו, שכל הכועס
 40 - אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו, ואם נביא הוא,
 41 נבואתו מסתלקת ממנו. ובעלי כעס אין חיהם חיים. לפיכך
 42 צוו להתרחק מן הכעס, עד שיהיג עצמו שלא ירגיש אפלו
 43 לדברים המכעיסים, וזו היא הדרך הטובה. ודרך הצדיקים
 44 - הן עלובין ואינן עלובין, שומעים הרפתם ואינם משיבין,

שִׁיעוּדָה שֶׁהוּא צָרִיף לְהוֹצִיא שֶׁכֶּבֶת־זָרַע, כְּמוֹ דֶּרֶךְ הַרְפוּאָה 39
אוֹ לְקַיֵּם אֶת הַזָּרַע. 40
ג. הַמְנַהֵיג עֲצָמוֹ עַל־פִּי הַרְפוּאָה - אִם שָׁם עַל לְבוֹ, שִׁיְהִיָּהּ 41
כָּל גּוֹפוֹ וְאֶבְרָיו שְׁלֵמִים בְּלִבָּד, וְשִׁיְהִיֻּהוּ לוֹ בְּנִימֵי עוֹשִׁין 42
מְלֹאכְתוֹ וְעִמְלֵיָּהּ לְצָרְפוֹ, אִין זֶה דֶּרֶךְ טוֹבָה; אֲלָא יִשִּׁים עַל 43
לְבוֹ, שִׁיְהִי גּוֹפוֹ שְׁלֵם וְחֹזֵק, כְּדִי שִׁתְּהִיֵּה נִפְשׁוֹ יִשְׂרָה לְדַעַת 44
אֶת ה'; שִׁיְהִי אֶפְשָׁר שִׁיְבִין וְיִשְׁתַּפְּלִי¹¹ בְּחֻמְרוֹת, וְהוּא רָעַב 45
וְחֹלָה אוֹ אֶחָד מֵאֶבְרָיו כּוֹאֵב; וְיִשִּׁים עַל לְבוֹ, שִׁיְהִיֻּהוּ לוֹ 46
בֶּן, אוֹלֵי יְהִיָּה חֶסֶם וְגִדּוּל בִּישְׂרָאֵל. נִמְצָא הַמְהַלֵּף בְּדֶרֶךְ זֶה 47
כָּל יָמָיו, עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם תְּמִיד, אֶפְלוּ בְּשַׁעַה שְׁנוּשָׂא וְנוֹתֵן, 48
וְאֶפְלוּ בְּשַׁעַה שְׁבוּעָל, מִפְּנֵי שִׁמְחָתָהּ כִּפְלֵי כְּדִי שִׁמְצָא 49
צָרְכָיו, עַד שִׁיְהִי גּוֹפוֹ שְׁלֵם לְעַבֵּד אֶת ה'. וְאֶפְלוּ בְּשַׁעַה 50
שֶׁהוּא יִשָּׁן - אִם יִשָּׁן לְדַעַת¹² כְּדִי שִׁתְּנִיחַ דַּעְתוֹ עָלָיו וְיִנְחַח 51
גּוֹפוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִחָלָה, וְלֹא יוֹכַל לְעַבֵּד אֶת ה' וְהוּא חוֹלָה 52
- נִמְצָאֵת שֶׁנֶּה שְׁלוֹ עֲבוּדָה לְמִקּוּם בְּרוּף הוּא. וְעַל עֲנִין זֶה 53
צוּר חֻמְרֵי וְאֶמְרוּ: "וְכָל מַעֲשֵׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם"¹³; וְהוּא 54
שֶׁאֵמַר שְׁלֵמָה בְּחֻמְרוֹת: "בְּכָל דֶּרֶכְיֶךָ דַּעַת¹⁴ וְהוּא יִישָׁר 55
אֶתְחִיךָ". 56

פָּרָק רְבִיעִי

א. הוּאֵל וְהִיּוֹת הַגּוֹף בְּרִיא וְשֵׁלֵם, מְדַרְכֵי הַשֵּׁם הוּא, שֶׁהִי 57
אִי אֶפְשָׁר שִׁיְבִין אוֹ יַדַּע דְּבַר מִיְדִיעַת הַבּוֹרָא וְהוּא חוֹלָה - 58
לְפִיכָף צָרִיף לְהִרְחִיק אֶדָם עֲצָמוֹ מִדְּבָרִים הַמְאֻבְדִין אֶת 59
הַגּוֹף, וְלִהְיֵה עֲצָמוֹ בְּדְבָרִים הַמְכָרִין וְהַמְחַלְמִים, וְאֵלּוֹ 60
הֵן: לְעוֹלָם לֹא יִכָּל אֶדָם אֲלָא כִּשְׁהוּא רָעַב, וְלֹא יִשְׁתָּה 61
אֲלָא כִּשְׁהוּא צָמָא. וְאֵל יִשְׁתָּה נֶקְבִי אֶפְלוּ רָגַע אֶחָד, אֲלָא 62
כָּל־זֶמַן שֶׁצָּרִיף לְהַשְׁתִּין אוֹ לְהִסָּף אֶת רַגְלָיו, יַעֲמֵד מִיָּד. 63
ב. לֹא יִכָּל אֶדָם עַד שִׁתְּמַלֵּא כְּרִסוֹ, אֲלָא יִפְחַת כְּמוֹ רְבִיעַ 64
מִשְׁבָּעְתוֹ. וְלֹא יִשְׁתָּה מִיָּם בְּתוֹף הַמְזוּן, אֲלָא מִעֵט, וּמְזוּג 65
בֵּינָם. וְכִשְׁתְּחִיל הַמְזוּן לְהִתְעַפֵּל בְּמַעֲיוֹ, שׁוֹתָה מֵה שֶׁהוּא 66
צָרִיף לְשׁוֹת. וְלֹא יִרְכַּה לְשׁוֹת מִיָּם, וְאֶפְלוּ כִּשְׁתְּעַפֵּל 67
הַמְזוּן. וְלֹא יִכָּל עַד שִׁיְבַדֵּק עֲצָמוֹ יִפֶּה יִפֶּה, שְׁמָא יְהִיָּה 68
צָרִיף לְנֶקְבִי. לֹא יִכָּל אֶדָם עַד שִׁיְלַף קֶדֶם אֲכִילָה, עַד 69
שִׁתְּחִיל גּוֹפוֹ לְחֵם, אוֹ יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה, אוֹ יִתְיַעַב בְּיַעַב אַחֵר. 70
כָּל־זֶמַן שֶׁל דְּבַר: יַעֲנֶה גּוֹפוֹ וְיִינַע כָּל יוֹם בְּבִקְרָה, עַד שִׁתְּחִיל 71
גּוֹפוֹ לְחֵם, וְיִשְׁקֵט מְעַט עַד שִׁתְּיָשָׁב נִפְשׁוֹ, וְאוֹכֵל. וְאִם 72
רַחֵץ בְּחַמִּין אַחֵר שִׁיַּעַב, הִרִי זֶה טוֹב, וְאַחֲרֵי־כֵן שׁוֹתָה מְעַט 73
וְאוֹכֵל. 74

וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, דֶּרֶךְ רָעָה הֵן, וּמוֹצִיאִין אֶת הָאֶדָם מִן הָעוֹלָם 1
- אֶפְשָׁר מִהֵן בְּיוֹתֵר וְאַתְרַחֵק לְצַד הָאֲחֵרוֹן! עַד שֶׁלֹּא 2
יִאֲכַל בְּשָׂר, וְלֹא יִשְׁתָּה יַיִן, וְלֹא יִשָּׂא אִשָּׁה, וְלֹא יִשָּׁב 3
בְּדִירָה נְאֻה, וְלֹא יִלְבַּשׁ מְלָבוּשׁ נְאֻה, אֲלָא הַשֵּׁק וְהַצָּמֵר 4
הַקָּשָׁה וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, כְּגוֹן כְּהֵי עוֹבְדֵי־כּוֹכָבִים - גַּם זֶה דֶּרֶךְ 5
רָעָה הִיא וְאֶסוּר לִילְכָךְ בָּהּ. הַמְהַלֵּף בְּדֶרֶךְ זֶה נִקְרָא חוֹטָא; 6
שֶׁהִיּוֹת הוּא אוֹמֵר בְּנִזְרוּ: "וְכִפְרָה עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל 7
הַנֶּפֶשׁ" - אֶמְרוּ חֻמְרֵי: וְמָה אִם נִזְרוּ, שֶׁלֹּא פָּרַשׁ אֲלָא 8
מִן הַיַּיִן, צָרִיף כְּפָרָה; הַמּוֹנֵעַ עֲצָמוֹ מִכָּל דְּבַר וְדָבָר, עַל 9
אֲחַת כְּפָה וְכְפָה. לְפִיכָף צוּר חֻמְרֵי, שֶׁלֹּא יִמְנַע אֶדָם 10
עֲצָמוֹ, אֲלָא מִדְּבָרִים שֶׁמְנַעְתוּ הַתּוֹרָה בְּלִבָּד; וְלֹא יִהְיֶה 11
אוֹסֵר עֲצָמוֹ בְּנִדְרִים וּבְשְׁבוּעוֹת עַל דְּבָרִים הַמְתַּרְיִם. כִּף 12
אֶמְרוּ חֻמְרֵי: "לֹא דִבֶּךָ מֵה שֶׁאֲכָרָה תּוֹרָה, אֲלָא שֶׁאֲתָה 13
אוֹסֵר עָלָיֶךָ דְּבָרִים אֲחֵרִים!" וּבִפְלֵל הֵנּוּ - אֵלּוֹ שִׁמְתַּעֲנִין 14
תְּמִיד, אִינֵן בְּדֶרֶךְ טוֹבָה. וְאֶסְרוּ חֻמְרֵי: שִׁיְהִי אֶדָם מְסוּגָה 15
עֲצָמוֹ בְּתַעֲנִית. וְעַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן צוּרָה 16
שְׁלֵמָה וְאֶמְרוּ: "אֵל תְּהִי צְדִיק הַרְבֵּה וְאֵל תִּתְחַפֵּם יוֹתֵר, 17
לְמָה תִּשׁוּמֵם". 18

ב. צָרִיף הָאֶדָם, שִׁיְבִין לְבוֹ וְכָל מַעֲשָׂיו כְּלָם לִידַע אֶת 19
הַשֵּׁם בְּרוּף הוּא בְּלִבָּד. וְיִהְיֶה שְׁבִיתוֹ וְקוּמוֹ וְדְבוּרוֹ, הַכָּל 20
לְעַמֵּת זֶה הַדְּבָרִים. כִּי־צַד? כִּשְׁיִשָּׂא וְיִתֵּן, אוֹ יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה 21
לְטַל שֶׁכָּר - לֹא יְהִיָּה בְּלָבוֹ לְקַבֵּץ מִמּוֹן בְּלִבָּד, אֲלָא יַעֲשֶׂה 22
דְּבָרִים הָאֵלּוֹ כְּדִי שִׁמְצָא דְּבָרִים שֶׁהַגּוֹף צָרִיף לָהֶם, 23
מֵאֲכִילָה וְשִׁתְּהִי וְיִשְׁבִּית בֵּית וְיִשְׁאִית אִשָּׁה. וְכֵן כִּשְׁאִיכַל 24
וְיִשְׁתָּה וְיִכְעַל, לֹא יִשִּׁים בְּלָבוֹ לְעַשׂוֹת דְּבָרִים הָאֵלּוֹ כְּדִי 25
לְהַנּוֹת בְּלִבָּד, עַד שֶׁנִּמְצָא שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹתָה אֲלָא הַמְתוּק 26
לְחֵף, וְיִכְעַל כְּדִי לְהַנּוֹת; אֲלָא יִשִּׁים עַל לְבוֹ, שִׁיְאִכַל וְיִשְׁתָּה 27
כְּדִי לְהַבְרֹת גּוֹפוֹ וְאִיבְרָיו בְּלִבָּד. לְפִיכָף לֹא יִכָּל כָּל 28
שֶׁחֵף מִתְּאָהָה, כְּכָל־ב וְחִמּוֹר, אֲלָא יִכָּל דְּבָרִים הַמּוֹעִילִים 29
לְגוֹף, אִם מְרִים אִם מְתוּקִים; וְלֹא יִכָּל דְּבָרִים הַרְעִים 30
לְגוֹף, אֶף־עַל־פִּי שֶׁהֵם מְתוּקִים לְחֵף. כִּי־צַד? מִי שֶׁהִיָּה 31
כְּשֵׁרוֹ חֵם, לֹא יִכָּל בְּשָׂר וְלֹא דְּבַשׁ, וְלֹא יִשְׁתָּה יַיִן, כְּעִנֵּן 32
שֶׁאֵמַר שְׁלֵמָה הַמְלֵךְ דֶּרֶךְ מְשָׁל: "אֲכַל דְּבַשׁ הַרְבוֹת לֹא 33
טוֹב". וְשׁוֹתָה מִי הַעֲלֵשִׁין¹⁵, אֶף־עַל־פִּי שֶׁהוּא מֵר; שֶׁנִּמְצָא 34
אוֹכֵל וְשׁוֹתָה דֶּרֶךְ רְפוּאָה בְּלִבָּד, כְּדִי שִׁיְבְרִיא וְיַעֲמֵד שְׁלֵם, 35
הוּאֵל וְאִי אֶפְשָׁר לְאֶדָם לְחִיוֹת אֲלָא בְּאֲכִילָה וְשִׁתְּהִי. וְכֵן 36
כִּשְׁיַעֲבֵל, לֹא יִכְעַל אֲלָא כְּדִי לְהַבְרֹת גּוֹפוֹ, וְכִדִּי לְקַיֵּם אֶת 37
הַזָּרַע¹⁶. לְפִיכָף אֵינוֹ בּוֹעֵל כָּל־זֶמַן שִׁתְּאָהָה, אֲלָא כָּל עֵת 38

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(2) לצד הצמצום והשלילה, כמבואר למעלה (פרק א, הלכה ה). (3) (תענית יא). (4) (ירושלמי, נדרים פרק ט, הלכה א). (5) אמר שמואל: היושב בתענית נקרא: חוטא (תענית יא). (6) למה תהיה כאיש משומם שעולמו חרב עליו? (7) בורא העולם ומנהיגו. (8) הכל מכוון כאמצעי להשגת התכלית: ידיעת הבורא. (9) מין צמח שמשורשיו הקלויים באש יעשו מין חומר לשתייה ברותחים (ציקורי בלע"ז) ונזכר במשנה (כלאים פרק א, משנה ב). (10) קיום המין האנושי. (11) וישכיל. (12) בכוונה, במחשבה תחילה. (13) (אבות פרק ב, יב). וכך אמרו על הלל (ביצה טז). שכל מעשיו היו לשם-שמים. וכשהיה הולך למרחץ היה אומר לתלמידיו: הנני הולך לקיים מצוה (ויקרא-רבה, לד). על מאמר זה: "וכל מעשיך יהיו לשם-שמים", שהוא מועט המחזיק את המרובה יאמר רבינו בהקדמתו למסכת אבות ("שמונה פרקים" פרק ה): "כשתבחן מאמר זה, שבקוצר מלים הביע ענין גדול ועצום שחיבורים שלמים חיברו בו ולא השלימוהו - תדע שנאמר בכוח אלוהי בלי ספק". (14) איזוהי פרשה קטנה, שכל גופי תורה תלויים בה? - "בכל דרכיך דעה" (ברכות טג). (1) באיזה דרך ישכון אור הבריאות; כמה דברים צריך שיהיו בעיר שידור בה תלמיד חכם.

1 נשארה בה ריח מרסן, והציר והמורקס - אין ראוי להרבות
 2 מאכלות אלו. ואדם שהוא חכם וכובש את יצרו, ולא ימשך
 3 אחר תאוותו, ולא יאכל מן הנזקרים פלוג, אלא אם נצרך
 4 להם לרפואה - הרי זה גבור.
 5 יא. לעולם ימנע אדם עצמו מפירות האילנות; ולא ירבה
 6 מהן, ואפלו יבשין, ואין צריך לומר רטבים. אכל קדם
 7 שיתבשרו פל-צרכן, הרי הן פחובות לגוף. וכן התרובים
 8 רעים לעולם. וכל הפרות התמוצין - רעים, ואין אוכלין
 9 מהן אלא מעט בימות החמה, ובמקומות החמים. והתאנים
 10 והענבים והשקדים, לעולם טובים - בין רטבין, בין יבשין;
 11 ואוכל אדם מהם כל צרכו; ולא יתמיד אכילתם, אף-על-פי
 12 שהם טובים מפל פרי האילנות.
 13 יב. הדבש והזין - רע לקטנים ויפה לזקנים, וכל-שכן
 14 בימות הגשמים. וצריך אדם לאכל בימות החמה שני
 15 שלישי מה שהוא אוכל בימות הגשמים.
 16 יג. לעולם ישתדל אדם, שיהיו מעיו רפין כל ימיו, ויהיה
 17 קרוב לשלשול מעט. וזה כלל גדול ברפואה: פל-זמן
 18 שרעו נמנע או יוצא בקשי - חללים רעים באים. ובמה
 19 ירפה אדם מעיו אם יתאמצו מעט? אם היה בחור - יאכל
 20 בבקר בבקר מלוחים שלוקים מתבלין בשמן-זית ובמורקס
 21 ובמלח בלא פח; או ישתה מיר-שלק של תרדין או כרוב,
 22 בשמן-זית ומורקס ומלח. ואם היה זקן - ישתה רבש מזוג
 23 במים חמים בבקר, וישתה כמו ארבע שעות, ואחר-כך
 24 יאכל סעודתו. ויעשה פן יום אחד או שלשה או ארבעה
 25 ימים, אם צריך לקב, עד שיירפו מעיו.
 26 יד. ועוד כלל אחר אמרו בבריאות הגוף: פל-זמן שאדם
 27 מתעמל ונגע הרבה, ואינו שבע, ומעיו רפין - אין חלי בא
 28 עליו וכחו מתחזק, ואפלו אוכל מאכלות הרעים.
 29 טו. וכל מי שהוא יושב לבטח ואינו מתעמל, או מי
 30 שמשנה נקביו, או מי שמעיו קשין - אפלו אכל מאכלות
 31 טובים ושמר עצמו על-פי הרפואה - כל ימיו יהיו
 32 מכאובים וכחו תשש, ואכילה גסה לגוף כל אדם - כמו
 33 סס-המות, והוא עקר לכל החללים. ורב החללים שבאים
 34 על האדם אינם אלא או מפני מאכלים רעים, או מפני
 35 שהוא ממלא בטנו ואוכל אכילה גסה, אפלו ממאכלים
 36 טובים. הוא ששלמה אמר בתכמתו: "שמר פיו ולשונו,
 37 שמר מצרות נפשו"; כלומר - שמר פיו מלאכל מאכל רע
 38 או מלשבע, ולשונו מלדבר אלא בצרכיו.
 39 טז. דרך הרחיצה - שיפנס אדם למרחץ משבעה ימים
 40 לשבעה ימים. ולא יפנס סמוך לאכילה, ולא כשהוא רעב,
 41 אלא כשיתחיל המזון להתעכל. ורוחץ כל גופו בחמין,
 42 שאין הגוף נכה בהן; וראשו בלבד - בחמין שהגוף נכה
 43 בהן. ואחר-כך ירחץ גופו בפושרין, ואחר-כך בפושרין מן
 44 הפושרין, עד שירחץ בצונן. ולא יערב על ראשו מים, לא
 45 פושרין ולא צונן. ולא ירחץ בצונן בימות הגשמים. ולא
 46 ירחץ עד שיזיע ויפרך כל גופו. ולא יאריך במרחץ, אלא
 47 כשיזיע ויפרך גופו, ישתטף ויצא. ובדק עצמו קדם שיפנס
 48 למרחץ ואחר שיצא, שמה יהא צריך לנקביו. וכן בודק

1 ג. לעולם כשיאכל אדם, ישב במקומו או יטה על שמאל
 2 ולא יהלך ולא ירכב ולא ייגע ולא יזעזע גופו ולא יטיל,
 3 עד שיתעכל המזון שבמעיו. וכל המטיל אחר אכילתו או
 4 שיגע, הרי זה מביא על עצמו חללים רעים וקשים.
 5 ד. היום והלילה - עשרים-וארבע שעות. די לו לאדם לישן
 6 שלישן, שהוא שמונה שעות, ויהיו בסוף הלילה, כדי
 7 שתהיה מתחלת שנתו עד שתעלה השמש שמונה שעות,
 8 ונמצא עומד משנתו קדם שתעלה השמש.
 9 ה. לא יישן אדם, לא על פניו ולא על ערפו, אלא על צדו;
 10 בתחלת הלילה על צד שמאל, ובסוף הלילה על צד ימין.
 11 ולא יישן סמוך לאכילה, אלא ימתין אחר אכילה כמו שלש
 12 או ארבע שעות. ולא יישן ביום.
 13 ו. דברים המשלשין את בני-מעים, כגון ענבים ותאנים
 14 ותותים ואגסים ואבטיחים ומיני הקשואים ומיני מלפפונות
 15 - אוכל אותם האדם בתחלה קדם אכילה, ולא יערבם עם
 16 המזון, אלא שיהיה מעט עד שיצאו מבטן העליון, ואוכל
 17 מזונו. ודברים שמאמצין את בני-מעים, כגון רמונים
 18 ופרישים ותפוחים וקרושטומולין, אוכל אותן תוך למזונו,
 19 ולא ירבה לאכל מהן.
 20 ז. כשירצה אדם לאכל בשר-עוף ובשר-בהמה כאחד, אוכל
 21 בתחלה בשר העוף; וכן ביצים ובשר-עוף - אוכל בתחלה
 22 ביצים; בשר בהמה דקה ובשר בהמה גסה - אוכל בתחלה
 23 בשר דקה. לעולם יקדים אדם דבר הקל, ומאחר הכבד.
 24 ח. בימות החמה אוכל מאכלים הקרים, ולא ירבה
 25 בתבליים, ואוכל את החמץ. ובימות הגשמים אוכל מאכלים
 26 החמים, ומרבה בתבליים, ואוכל מעט מן החרדל ומן
 27 החלתית. ועל דרך זו הולך ועושה במקומות הקרים
 28 ובמקומות החמים, בכל מקום ומקום - הראוי לו.
 29 ט. יש מאכלות שהם רעים ביותר עד מאד, וראוי לאדם
 30 שלא לאכלן לעולם, כגון הדגים הגדולים, המלוחים
 31 הישנים, והגבינה המלוחה הישנה, והפמהין ופטריות,
 32 והבשר המליח הלשן, וזין מגתו, ותבשיל ששהה עד שנודף
 33 ריחו, וכן כל מאכל שריחו רע או מר ביותר - הרי אלו
 34 לגוף כמו סס-המות. ויש מאכלות שהן רעים, אכל אינן
 35 כמו הראשונים לרע. לפיכך ראוי לאדם שלא לאכל מהן
 36 אלא מעט, ואחר ימים הרבה; ולא ירגיל עצמו להיות מזונו
 37 מהם, או לאכלן עם מזונו תמיד, כגון: דגים גדולים,
 38 וגבינה, וחלב ששהה אחר שנחלב עשרים-וארבע שעות,
 39 ובשר שונים גדולים ותמישים גדולים, והפול והעדשים
 40 והספיר, ולחם שעורים ולחם מצות, והרוב והחציר
 41 והבצלים והשומים והחרדל והצנון - כל אלו מאכלים רעים
 42 הם, אין ראוי לאדם לאכל מאלו אלא מעט עד מאד,
 43 ובימות הגשמים; אכל בימות החמה לא יאכל מהן כלל.
 44 והפול והעדשים בלבד, אין ראוי לאכלן, לא בימות החמה
 45 ולא בימות הגשמים. והדלועין, אוכלין מהן בימות החמה.
 46 י. ויש מאכלות שהם רעים, ואינן כמו אלו, והם: עוף
 47 המים, ובגיינונה הקטנים, והתמרים, ולחם קלוי בשמן, או
 48 לחם שנלוש בשמן, והסלת שנפו אותה כל-צרכה, עד שלא

במנהג מן המנהגות הרעים מתחלת מולדתו, או אם תבא
מכת דבר או מכת בצרת לעולם.
כא. וכל המנהגות הטובים האלו שאמרנו, אין ראוי לנהג
בהן אלא הפריא; אבל החולה, או מי שאחד מאבריו
חולה, או מי שנהג מנהג רע שנים רבות - יש לכל אחד
מהם דרכים אחרים והנהגות פני חליו, כמו שיתבאר בספר
הרפואות. ושנוי וסת - תחלת חלי.
כב. כל מקום שאין בו רופא - אחד הפריא ואחד החולה,
אין ראוי לו לזוז מכל הדרכים האלו שנאמרו בפרק זה,
שכל אחד מהן לאחריית טובה מביא.
כג. כל עיר שאין בה עשרה דברים האלו, אין תלמיד-חכם
רשאי לדור בתוכה, ואלו הן: רופא, ואמן, ובית-המרחץ,
ובית-הכסא, ומים מצויין, כגון נהר ומעין, ובית-הכנסת,
ומלמד תינוקות, ולכלר, וגבאי-צדקה, ובית-דין מפים
וחוכשים.

פרק חמישי

א. כשם שהחכם נפר בחקמתו ובדעותיו, והוא מבדל בהם
משאר העם, כך צריך שיהיה נפר במעשיו - במאכלו
ובמשקהו, ובבעילתו, ובעשיית צרכיו, ובדבורו, ובהלכותו,
ובמלבושו, ובכלכלו דבריו, ובמשאו ובמתנו. ויהיו כל
המעשים האלו נאים ומתקנים ביותר. ביצד? תלמיד-חכם
לא יהיה גרונן, אלא אוכל מאכל הראוי להכרות גופו, ולא
יאכל ממנו אכילה גסה, ולא יהא רודף למלאות בטנו, כאלו
שמתמלאין ממאכל ומשתה עד שתפח כרסם; ועליהם
מפרש בקבלה: "ווריתי פרש על פניכם פרש חגיכם" -
אמרו חכמים: אלו בני-אדם שאוכלין ושותין ועושין כל
ימיהם פתגים, והם האומרים: "אכול ושתו כי מחר נמות",
וזהו מאכל הרשעים. ושלחנות אלו הם שגנה הפתוב
ואמר: "כי כל שלחנות מלאו קיא צואה, בלי מקום". אבל
החכם אינו אוכל אלא תבשיל אחד או שנים, ואוכל ממנו
כדי חיו ודיו. הוא שאמר שלמה: "צדיק אכל לשבע
נפשו".
ב. כשהחכם אוכל מעט זה הראוי לו, לא יאכלנו אלא
בביתו על שלחנו. ולא יאכל בבתות ולא בשוק, אלא מפני
צריך גדול, כדי שלא יתגנה בפני הבריות. ולא יאכל אצל
עמי-הארץ, ולא על אותן השלחנות, המלאים קיא צואה.
ולא ירבה סעודותיו בכל מקום, ואפלו עם החכמים. ולא
יאכל בסעודות שיש בהן קבוץ הרבה. ואין ראוי לו לאכל
משל אחרים. אלא בסעודה של מצנה בלבד, כגון סעודת
ארוסין ונשואין; והוא, שיהיה תלמיד-חכם שנשא בת
תלמיד-חכם. והצדיקים והחסידים הראשונים לא אכלו
מסעודה שאינה שלהן.
ג. כשהחכם שותה יין, אינו שותה אלא כדי לשרות אכילה

אדם עצמו תמיד קדם אכילה ואחר אכילה, וקדם בעילה
ואחר בעילה, וקדם שייגע ויתעמל ואחר שייגע ויתעמל,
וקדם שיישן (ואחר שיישן). ובשעור הכל - עשרה.
יז. כשיצא אדם מן המרחץ, ילבש בגדיו ויכסה ראשו
בבית החיצון, כדי שלא תשלט בו רוח קרה; ואפלו בימות
החמה צריך להזהר. וישתה אחר שיצא עד שתתישב נפשו
וניחג גופו ותסור החמימות, ואחר-כך יאכל. ואם ישן מעט
כשיצא מן המרחץ קדם אכילה - הרי זה יפה מאד. ולא
ישתה מים קרים בצאתו מן המרחץ, ואין צריך לומר שלא
ישתה במרחץ. ואם צמא כשיצא מן המרחץ, ואינו יכול
למנע עצמו - יערב המים ביין או בדבש וישתה. ואם סך
בשמן במרחץ בימות הגשמים אחר שישתטף - הרי זה
טוב.

יח. לא ירגיל אדם להקזי דם תמיד, ולא יקזי אלא אם
יהיה צריך לו ביותר. ולא יקזי, לא בימות החמה ולא
בימות הגשמים, אלא מעט בימי ניסן ומעט בימי תשרי.
ומאחר חמשים שנה, לא יקזי כלל. ולא יקזי אדם דם,
ויכנס למרחץ בו ביום, ולא יקזי ויצא לדרך, ולא ביום
שיבא מן הדרך. ויאכל וישתה ביום ההקנה פחות ממה
שהוא רגיל. וינחג ביום ההקנה, ולא ייגע ולא יתעמל ולא
יטייל.

יט. שכבת-זרע היא כח הגוף וחייו ומאור העינים. וכל
זמן שתצא ביותר, הגוף פלה וכחו וחייו אובדים. הוא
שאמר שלמה בחקמתו: "אל תתן לנשים חילוף". כל
השטוף בבעילה, זקנה קופצת עליו, וכחו תשש, ועיניו
בהות, וריח רע נודף מפיו ומשחיו, ושער ראשו וגבות
עיניו וריסי עיניו נושרות, ושער זקנו ושחיו ושער רגליו
רבה; שנינו נופלות, והרבה כאבים חוצ מאלו באים עליו.
אמרו חכמי הרופאים: אחד מאלף מת בשאר חלאים,
והאלף - מרב התשמיש. לפיכך צריך אדם להזהר בדבר
זה, אם רצה לחיות בטובה. ולא יכעל, אלא כשימצא גופו
בריא וחיזק ביותר, והוא מתקשה הרבה שלא לדעתו,
ומסיח עצמו לדבר אחר, והקשוי בו כשהיה, וימצא כבד
ממתניו ולמטה, וכאלו חוטי הביצים נמשכים ובשרו חם -
זה צריך לבעל, ורפואה לו שייבעל. לא יבעל אדם והוא
שבע, ולא רעב, אלא אחר שיתעכל המזון שבמעיו. ויבדק
נקביו קדם בעילה ולאחר בעילה. ולא יבעל מעמד ולא
מישב, ולא בבית-המרחץ, ולא ביום שיכנס למרחץ, ולא
ביום הקנה, ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך, לא
לפניהם ולא לאחריהם.

כ. כל המנהגי עצמו בדרך-אלו שהורינו - אני ערב לו,
שאינו בא לידי חלי כל ימיו, עד שישקין הרבה ונמות, ואינו
צריך לרופא, ויהיה גופו שלם ועומד על בריו כל ימיו.
אלא-אם-כך היה גופו רע מתחלת ברייתו, או אם היה רגיל

מתוך מהדורת וגשל

49 וכיוצא בהן. ולא יספר עם אשה בשוק, ואפלו היא אשתו
 50 או אחותו או בתו.
 51 ח. לא ילף תלמיד-חכם בקומה זקופה וגרון נטוי, כענין
 52 שנגאמר: "ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים". ולא יהלך
 53 עקב בצד גודל בנחת, כמו הנשים וגסי-הרוח, כענין
 54 שנגאמר: "הלוך וטפוף תלכנה וברגליהם תעפסנה". ולא
 55 ירוץ ברשות-הרבים, כמנהג משגעים; ולא יכפף קומתו
 56 כבצלי חטוּטרת; אלא מסתפל למטה, כמו שהוא עומד
 57 בתפלה, ומהלך בשוק כאדם שהוא טרוד בעסקיו. גם
 58 ממהלכו של אדם נכר אם חכם ובעל-דעה הוא או שוטה
 59 וסכל-וכן אמר שלמה בתכמתו: "וגם בדרך כשהסכל הלך
 60 לבו חסר, ואמר לכל סכל הוא" - הוא מודיע לכל על עצמו
 61 שהוא סכל.
 62 ט. מלבוש תלמיד-חכם, מלבוש נאה ונקי; ואסור לו
 63 שימצא בגדו כחם או שמונית וכיוצא בהן. ולא ילבש,
 64 לא מלבוש מלכים, כגון בגדי זהב וארְגָמָן, שהכל מסתכלין
 65 בהם, ולא מלבוש עניים, שהוא מבזה את לובשיו, אלא
 66 בגדים בינונים נאים. ולא יהא בשרו נראה מתחת מדי,ו
 67 כמו בגדי הפשתן הקלים ביותר שעושים במצרים. ולא
 68 יהיו בגדיו סחובין על הארץ כמו בגדי גסי-הרוח, אלא עד
 69 עקבו, ובית-יד שלו - עד ראשי אצבעותיו. ולא ישלשל
 70 טליתו, מפני שנהאך כנסות הרוח, אלא בשבת בלבד אם
 71 אין לו להחליף. ולא ינצל מנעלים מטלאים טלאי על-גבי
 72 טלאי בימות החמה, אכל בימות הגשמים מתר, אם היה
 73 עני. לא יצא מבשם לשוק, ולא בבגדים מבשמים; ולא
 74 ישים בשם בשערו; אכל אם משח בשרו בבשם כדי
 75 להעביר את הזחמא, מתר. וכן לא יצא יחידי בלילה,
 76 אלא-אם-כן היה לו זמן קבוע לצאת בו לתלמודו - כל אלו
 77 מפני החשד.
 78 י. תלמיד-חכם מכלכל דבריו במשפט: אוכל ושותה וזן
 79 את אנשי-ביתו פפי ממונו והצלחתו, ולא יטריח על עצמו
 80 יותר מדי. צווי חכמים בדרך-ארץ, שלא יאכל אדם בשר
 81 אלא לתאבון, שנגאמר: "פי תאנה נפשך לאכל בשר". דיו
 82 לבריא לאכל בשר מערב-שבת לערב-שבת. ואם היה עשיר
 83 כדי לאכל בשר בכל יום - אוכל. צווי חכמים ואמרו: לעולם
 84 יאכל אדם פחות מן הראוי לו לפי ממונו, וילפש - פראוי
 85 לו, ויכבד אשתו ויבני - יותר מן הראוי לו.
 86 יא. דרך בעלי-דעה, שיקבע לו אדם מלאכה המפרנסת
 87 אותו תחלה, ואחר-כך יקנה בית-דירה, ואחר-כך ישא
 88 אשה; שנגאמר: "מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו",
 89 "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא תנכו", "מי האיש
 90 אשר ארש אשה ולא לקחה". אכל הטפשיין, מתחילין
 91 לשא אשה, ואחר-כך אם תמצא ידו, יקנה בית, ואחר-כך,
 92 בסוף ימיו, יחזר לבקש אמונות, או יתפרנס מן הצדקה.
 93 וכן הוא אומר בקללות: "אשה תארש", "בית תבנה",
 94 "כרם תטע", כלומר: יהיו מעשיך הפוכין, כדי שלא
 95 תצליח את דרכיך. ובברכה הוא אומר: "ויחי דוד לכל
 96 דרכיו משפיל וחי עמו".

1 שבמעיו. וכל המשתפר, הרי זה חוטא ומגנה, ומפסיד
 2 חכמתו. ואם נשתפר בפני עמי-הארץ, הרי זה חלל את
 3 השם. ואסור לשמות זין בצהרם, ואפלו מעט, אלא אם
 4 היה בכלל האכילה; שהשתיה שהיא בכלל האכילה אינה
 5 משפרת. ואין נזהרין אלא מיין שלאחר המזון.
 6 ד. אף-על-פי שאשתו של אדם מתרת לו תמיד - ראוי לו
 7 לתלמיד-חכם שינהיג עצמו בקדשה, ולא יהא מצוי אצל
 8 אשתו בפתנגול, אלא מלילי-שבת לילי-שבת, אם יש בו
 9 כח. וכשהוא מספר עמה - לא יספר בתחלת הלילה,
 10 כשהוא שבע ובטנו מלא, ולא בסוף הלילה כשהוא רעב,
 11 אלא באמצע הלילה, כשיתעפל המזון שבמעיו. ולא יקל
 12 ראשו ביותר, ולא ינבל את פיו בדברי הבאי, ואפלו בינו
 13 לבינה. הרי הוא אומר בקבלה: "ומגיד לאדם מה שחוו" -
 14 אמרו חכמים: אפלו שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד
 15 לתן עליה את הדין. ולא יהיו שניהם, לא שכורים ולא
 16 עצלנים ולא עצבנים, ולא אחד מהן. ולא תהיה ישנה. ולא
 17 יאנס אותה והיא אינה רוצה, אלא כרצון שניהם
 18 ובשמחתם. יספר וישחק מעט עמה, כדי שתתישב נפשה,
 19 ויבעל בבושה ולא בעזות ויפרש מיד.
 20 ח. כל הנוהג מנהג זה - לא די לו שקדש נפשו וטהר עצמו
 21 ותקן דעותיו, אלא שאם היו לו בנים, יהיו נאים ובישנים,
 22 ראויין לחכמה ולחסידות. וכל הנוהג במנהגות שאר העם
 23 ההולכים בחושך - יהיו לו בנים כמו אותם העם.
 24 ו. צניעות גדולה נוהגים תלמידי-חכמים בעצמן. לא
 25 יתבוזו, ולא יתגלו ראשן ולא גופן. ואפלו בשעה שיכנס
 26 לבית-הכפסא, יחא צנוע, ולא יגלה בגדיו עד שישב. ולא
 27 יקנח בימיו. ויתרחק מכל אדם. ויכנס חדר לפנים מחדר,
 28 מערה לפנים מן המערה, ונפנה. ואם נפנה אחורי הגדר
 29 - יתרחק כדי שלא ישמע חבירו קולו אם יתעטש. ואם
 30 נפנה בבקעה - ירחיק כדי שלא יראה חבירו פרועו. ולא
 31 ידבר כשהוא נפנה, אפלו לצורך גדול. וכדרך שנוהג
 32 צניעות ביום בבית-הכפסא, כך נוהג בלילה. ולעולם ילמד
 33 אדם עצמו להפנות שחרית וערבית בלבד, כדי שלא
 34 יתרחק.
 35 ז. תלמיד-חכם לא יהא צועק וצווח בשעת דבורו ככהמות
 36 וחסיות. ולא יגביה קולו ביותר, אלא דבורו בנחת עם כל
 37 הבריות. וכשידבר בנחת, יזהר שלא יתרחק עד שיראה
 38 כדברי גסי-הרוח. ומקדים שלום לכל האדם, כדי שתהא
 39 רוחן נוחה הימנו. וזן את כל האדם לכף-זכות. מספר
 40 בשבת חבירו, ולא כגנותו כלל. אוהב שלום ורודף שלום.
 41 אם ראה שדבריו מועילים ונשמעים - אומר, ואם לאו -
 42 שותק. כיצד? לא ירצה חבירו בשעת פעסו; ולא ישאל לו
 43 על נדו בשעה שגדר, עד שתתקרה דעתו וינח; ולא
 44 יתחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו, מפני שהוא כהול עד
 45 שיקברהו, וכן כל כיוצא באלו. ולא יראה לחברו בשעת
 46 קלקלותו, אלא יעלים עיניו ממנו. ולא ישנה בדבורו, ולא
 47 יוסיף ולא יגרע, אלא בדברי שלום וכיוצא בהן. כללו של
 48 דבר: אינו מדבר אלא בדברי חכמה או בגמילות חסדים

1 לְלַכֵּת לַמְדִינָה שְׁמִנְהוּגוּתֶיהָ טוֹכִים, מִפְּנֵי הַגִּיטוֹת אוֹ מִפְּנֵי
 2 הַחֲלִי - יֵשֵׁב לְבֵדוֹ יַחֲדֵי, פְּעֻנָן שְׁנֶאֱמַר: "לֵשֵׁב בְּדָר וַיִּדֹם".
 3 וְאִם הָיוּ רְעִים וְחֲטָאִים, שְׂאִין מִנִּיחִין אוֹתוֹ לֵישֵׁב בְּמִדְיָנָה,
 4 אֶל־אִם־כֵּן נִתְעַרֵב עִמָּהֶן וְנוֹהֵג בְּמִנְהַגֵּם הָרַע - יֵצֵא
 5 לְמַעְרוֹת וְלַחֲנוּחִים⁶ וְלַמְדַּבְּרוֹת, וְאֵל יִנְהַיֵּג עֲצָמוֹ בְּדַרְךָ
 6 חֲטָאִים, פְּעֻנָן שְׁנֶאֱמַר: "מִי יִתְּנֵי בְּמִדְבָר מְלֹן אֲרָחִים".
 7 ב. מִצְוֹת עֲשֵׂה לְהִדְבֵק בַּחֲכָמִים וְתַלְמִידֵיהֶם כְּדֵי לְלַמֵּד
 8 מִמֵּעֲשֵׂיהֶם, פְּעֻנָן שְׁנֶאֱמַר: "וְיֹבֵד תִּדְבֹק" - וְכִי אֶפְשָׁר לְאָדָם
 9 לְהִדְבֵק בַּשְּׂכִינָה? אֶלֶּא כִּף אֲמָרוֹ חֲכָמִים⁷ בְּפִירוּשׁ מִצְוָה זוֹ:
 10 הִדְבֵק בַּחֲכָמִים וְתַלְמִידֵיהֶם. לְפִיכֵף צָרִיף אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל,
 11 שִׁישֵׂא בַת תַּלְמִיד־חֶכֶם, וְיִשְׂאֵי בְתוֹ תַּלְמִיד־חֶכֶם, וְלֶאֱכֹל
 12 וְלִשְׁתּוֹת עִם תַּלְמִיד־חֲכָמִים⁸, וְלַעֲשׂוֹת פְּרָקְמִטְיָא⁹ לְתַלְמִיד־
 13 חֶכֶם, וְלִהְתַּחַבֵּר לָהֶן בְּכָל מִינֵי חִבּוּר, שְׁנֶאֱמַר: "וְיִלְדְבָקָה
 14 בּוֹ"¹⁰. וְכֵן צִוּוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ: "וְהָיוּ מֵתְאַבֵּק בְּעַפְרֵי רַגְלֵיהֶם
 15 וְשׂוֹתָה בְּצִמָּא אֶת דְּבָרֵיהֶם"¹¹.
 16 ג. מִצְוָה עַל כָּל אָדָם לְאַהֲבֵי אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
 17 כְּגוֹפוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ". לְפִיכֵף צָרִיף לְסַפֵּר
 18 בְּשִׁבְחוֹ, וְלַחוּס עַל מְמוֹנוֹ, כְּאֶשְׁרֵי הוּא חָס עַל מְמוֹן עֲצָמוֹ¹²
 19 וְרוֹצֵה בְּכַבּוֹד עֲצָמוֹ. וְהִמְתַּכְּבֵּד בְּקִלּוֹן חִבּוּר, אֵין לוֹ חֵלֶק
 20 לְעוֹלָם הַבָּא¹³.
 21 ד. אֶהְבַּת הַגֵּר שְׂבָא וְנִכְנַס תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה - שְׂתִי מִצְוֹת
 22 עֲשֵׂה: אַחַת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּכָלֵל רְעִים¹⁴, וְאַחַת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
 23 גֵּר, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "וְאָהַבְתֶּם אֶת הַגֵּר" - צִוָּה עַל אֶהְבַּת
 24 הַגֵּר כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה עַל אֶהְבַּת עֲצָמוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "וְאָהַבְתָּ אֶת ה'
 25 אֱלֹהֶיךָ". הַקְּדוּשׁ־בְּרִיךְ־הוּא בְּעֲצָמוֹ אוֹהֵב גְּרִים, שְׁנֶאֱמַר:
 26 "וְאָהֵב גֵּר".
 27 ה. כָּל הַשּׂוֹא אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּלִבּוֹ¹⁵, עוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה,
 28 שְׁנֶאֱמַר: "לֹא תִשָּׂא אֶת אֶחִיךָ בְּלִבְּךָ". וְאֵין לוֹקִין עַל לֹא
 29 זֶה, לְפִי שְׂאִין בּוֹ מֵעֲשֶׂה¹⁶. וְלֹא הִזְהִירָה תּוֹרָה אֶלֶּא עַל
 30 שְׂנְאָה שְׂבָלֵב, אֶכָּל הַמִּפְּגֵה אֶת חִבּוּר וְהִמְתַּכְּרוֹ - אֶף־עַל־פִּי
 31 שְׂאִינוֹ רְשָׁאִי¹⁷, אֵינוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם "לֹא תִשָּׂא".
 32 ו. כְּשִׁיחֲטָא אִישׁ לְאִישׁ, לֹא יִשְׁטַמְנוּ וְיִשְׁתַּק¹⁸, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר

1 יב. וְאִסּוּר לוֹ לְאָדָם לְהַפְקִיר אוֹ לְהַקְדִּישׁ כָּל נִכְסָיו, וְיִטְרִיחַ
 2 עַל הַבְּרִיּוֹת. וְלֹא יִמְכֹר שְׂדֵה וְיִקְנֶה בֵּית, וְלֹא בֵּית וְיִקְנֶה
 3 מִטְּלָטְלִין, אוֹ יַעֲשֶׂה סְחוּרָה בְּדָמֵי בֵּיתוֹ. אֶכָּל מוֹכֵר הוּא
 4 מִטְּלָטְלִין וְקוֹנֵה שְׂדֵה. כִּלְלוֹ שֶׁל דָּבָר: יֵשִׁים מִגְּמָתוֹ לְהַצְלִיחַ
 5 נִכְסָיו וְלִהְיֶה לִּפְּהֵי הַפְּלֵה בְּקָיִם; וְלֹא תִהְיֶה כּוֹנְתוֹ לְהַנּוֹת מֵעַט
 6 לְפִי שְׂעָה, אוֹ לְהַנּוֹת מֵעַט וְיִפְסִיד הַרְבֵּה.
 7 יג. מִשָּׂאוֹ וּמִתְנוֹ שֶׁל תַּלְמִיד־חֶכֶם - בְּאִמְתּוֹ וּבְאִמּוֹנָה. אוֹמֵר
 8 עַל לֹא לֹא וְעַל הֵן הֵן. מִדְּבָרֵךְ עַל עֲצָמוֹ בַּחֲשָׁבוֹן, וְנוֹתֵן
 9 וּמְתוֹרֵר לְאַחֲרֵים כְּשִׁיחֲטָה מֵהֵן, וְלֹא יִדְבֹק עֲלֵיהֶן. וְנוֹתֵן דָּמֵי
 10 הַמִּקָּח לְאֶלְתֵּר; וְאֵינוֹ נַעֲשֶׂה, לֹא עָרֵב וְלֹא קָבֵלֵן וְלֹא יֵאֵב
 11 בְּהַרְשָׂאָה מִחֵיב עֲצָמוֹ בְּדַבְּרֵי מִקָּח וּמִמְכָר בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא
 12 חִיבָה אוֹתוֹ תּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁיַּעֲמֹד בְּדַבּוּרוֹ וְלֹא יִשְׁגָּהוּ. וְאִם
 13 נִתְחַיְבוּ לוֹ אַחֲרָיִם בְּדִין - מֵאָרִיף וּמוֹחֵל לָהֶם, וּמְלַוֶּה וְחוֹנֵן.
 14 וְלֹא יִרֵד לְתוֹף אִמְנוֹת חִבּוּר, וְלֹא יֵצֵר לְאָדָם לְעוֹלָם בַּחֲרִיו.
 15 כִּלְלוֹ שֶׁל דָּבָר: יִהְיֶה מִן הַנְּרִדְפִים וְלֹא מִן הַרוֹדְפִים, מִן
 16 הַנְּעֻלְכִים וְלֹא מִן הָעוֹלְכִים, וְאָדָם שֶׁעוֹשֶׂה כָּל הַמַּעֲשִׂים
 17 הָאֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא כְּהֵן עָלָיו הַפְּתוּיב אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי
 18 אֶתָּה, יִשְׂרָאֵל אֶשֶׁר בְּךָ אֶתְּפָאֵר".

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"א

פֶּרֶק שְׁשִׁי

1 א. הָרַף בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם? לְהִיּוֹת נִמְשָׁף בְּדַעוּתוֹ וּבְמַעֲשָׂיו
 2 אַחַר רְעִיו וְחִבְרָיו, וְנוֹהֵג בְּמִנְהַג אֲנָשֵׁי מְדִינָתוֹ³. לְפִיכֵף צָרִיף
 3 אָדָם לְהִתְחַבֵּר לְצַדִּיקִים וְלֵישֵׁב אֶצֶל הַחֲכָמִים תָּמִיד, כְּדֵי
 4 שֶׁיִּלְמַד מִמֵּעֲשֵׂיהֶם; וְיִתְרַחֵק מִן הַרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים בַּחֲשָׁף,
 5 כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְמַד מִמֵּעֲשֵׂיהֶם. הוּא שֶׁשְׁלָמָה אוֹמֵר: "הוֹלֵף אֶת
 6 חֲכָמִים יִחְסֹם⁴, וְרַעָה כְּסִילִים יִרְעֵם"⁵; וְאוֹמֵר: "אֲשֶׁרִי הָאִישׁ
 7 וְגוֹ"⁶. וְכֵן אִם הָיָה בְּמִדְיָנָה שְׁמִנְהוּגוּתֶיהָ רְעִים וְאֵין אֲנָשִׁיָּה
 8 הוֹלְכִים בְּדַרְךָ יִשְׂרָה - יִלֵּךְ לְמִקּוֹם שֶׁאֲנָשִׁיָּה צַדִּיקִים וְנוֹהֲגִים
 9 בְּדַרְךָ טוֹבִים. וְאִם הָיוּ כָּל הַמְּדִינּוֹת שֶׁהוּא יוֹדֵעַם וְשׁוֹמֵעַ
 10 שְׁמוּעָתָן נוֹהֲגִים בְּדַרְךָ לֹא טוֹבָה, כְּמוֹ זְמַנּוֹ; אוֹ שְׂאִינוֹ כּוֹל

(1) להתרחק מאנשי רשע ולהתחבר לישירי-לב; אהבת הבריות; הזהירות ביתומים ובאלמנות. (2) מטבעו של אדם. (3) אנשי עירו, מדינה - פירושה אצל רבינו על פי רוב: עיר, כבלשון ערב. המשל אומר: "עלת לקרייה, הלך בנימוסיה" - כשכנסת לאיזו עיר, עליך להתנהג כמנהג אנשי העיר (בראשית-רבה, מח.). (4) למה הדבר דומה? למי שנכנס לבתי המרקחים, אף על פי שלא לקח ולא נתן כלום, מכל מקום לקח ריח טוב והוציא עימו - כך כל מי שהולך עם צדיקים לוקח מדרכיהם וממעשיהם הטובים (פרקי דרבי אליעזר, כה.). (5) למה הדבר דומה? לאדם שנכנס לתוך הבורסקי (בית עיבוד עורות). אף על פי שלא לקח ולא נתן כלום, מכל מקום ריח רע קלט והוציא עימו (שם). (6) כלשון הכתוב: ויתחבא העם במערות ובתְּחִיָּים (שמואל-א יג, א). תְּחִיָּים מן חוץ, כמו שְׁרָיִים מן שוֹר. ופירוש חוּחִים - מקום קבוצת קוצים (רש"י, שם. וכן יאמר רבינו גם ב"אגרת השמד", שכל הדר בין הכופרים שהוא כמותם, ומסתמך על דברי דוד שאמר: כי גרשוני מהסתפח... לך עבוד אלוהים אחרים (שמואל-א כו, יט). וכי מי אמר לו לעבוד עבודה זרה? אלא שקולה דירתו בין נכרים כאילו עבד אלוהים אחרים. (7) (ספרי, עקב; כתובות קיא.). (8) כל הנהגה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה, כאילו נהנה מזיו השכינה (ברכות טד.). (9) מתעסק בממון תלמידי חכמים כדי להמציא להם שכר, והם פנויים לעסוק בתורה (כתובות קיא.; רש"י). (10) וכי אפשר לומר כן, והלא אש אוכלה הוא? אלא הידבק בחכמים ובתלמידים ומעלה אני עליך כאילו נדבקת בו (ספרי, עקב מט.). (11) (אבות פרק א, ד.). (12) (שם פרק ב, משנה י"ב.). (13) (ירושלמי, חגיגה פרק ב, הלכה א.). (14) והתורה ציוותה על אהבתם, כמבואר בהלכה הקודמת. (15) כלומר: שנאתו שמורה בליבו ולא באה לידי גילוי. (16) (מכות טז.). (17) שהרי הזהירה התורה: ארבעים יכנו לא יוסיף (דברים כה, ב); וכן הזהירה: לא תקלל חרש (ויקרא יט, יד), אבל על "לא תשנא" אינו עובר, מפני ששנאתו גלוייה ואינה שנאה שבלב (ערכין טז:). (18) משטמה חשאיח, ויעמיד פנים כאילו לא נפל ביניהם. בהלכה הקודמת דיבר רבינו על שנאת חנים וכאן על שנאה הבאה בעקב

1 בְּרָשָׁעִים: "וְלֹא דָבַר אֲבָשָׁלוּם אֶת אֲמִנּוֹן מֵאוֹמֶה לְמַרְעֵ וְעַד
2 טוֹב, כִּי שָׁנָא אֲבָשָׁלוּם אֶת אֲמִנּוֹן"; אֲלֵא מִצְנֵה עָלָיו
3 לְהוֹדִיעוֹ וְלֹאמַר לוֹ: לְמָה עָשִׂיתָ לִּי כֹךְ, וְלְמָה חֲטֵאתָ לִּי
4 בְּדָבָר פְּלוֹנִי? שְׁנָאמַר: "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ". וְאִם חָזַר
5 וּבָקַשׁ מִמֶּנּוּ לְמַחֵל לוֹ, צָרִיךְ לְמַחֵל. וְלֹא יִהְיֶה הַמּוֹחֵל אֲכָרִי,
6 שְׁנָאמַר: "וַיִּתְפַּלֵּל אֲבָרְהָם אֶל הָאֱלֹהִים"¹⁹.
7 ז. הַרְוָא חֲבָרוּ שִׁחְטָא אוֹ שִׁחְלָךְ בְּדָרְךָ לֹא טוֹבָה - מִצְנֵה
8 לְהַחֲזִירוֹ לְמוֹטָב²⁰ וְלִהְיוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא חוֹטֵא עַל עֲצָמוֹ בְּמַעֲשָׂיו
9 הָרָעִים, שְׁנָאמַר: "הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ". הַמּוֹכִיחַ אֶת
10 חֲבָרוֹ - בֵּין בְּדָבָרִים שֶׁבִּינּוֹ לְבִינּוֹ²¹, בֵּין בְּדָבָרִים שֶׁבִּינּוֹ לְבֵין
11 הַמָּקוֹם²² - צָרִיךְ לְהוֹכִיחוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ²³. וַיְדַבֵּר לוֹ
12 בְּנַחַת וּבְלִשׁוֹן רַבָּה, וַיּוֹדִיעוֹ שֶׁאִינוֹ אוֹמֵר לוֹ אֲלֵא לְטוֹבָתוֹ,
13 לְהִבְיֵאוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אִם קָבַל מִמֶּנּוּ - מוֹטָב, וְאִם לֹא
14 - יוֹכִיחֵנּוּ פַעַם שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית. וְכֵן תְּמִיד, חֲזִיב אֲדָם
15 לְהוֹכִיחוֹ עַד שִׁפְהוּ²⁴ הַחוֹטֵא וַיֹּאמֶר לוֹ: אֵינִי שׁוֹמֵעַ! וְכֹל
16 שֶׁאֶפְשָׁר בְּיָדוֹ לְמַחֲוֹת²⁵ וְאִינוֹ מוֹחֵה, הוּא נִתְפַּשֵׁ²⁶ בְּעוֹן אֵלוֹ,
17 בֵּינָן שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לְמַחֲוֹת בָּהֶם²⁷.
18 ח. הַמּוֹכִיחַ אֶת חֲבָרוֹ תַּחֲלָה²⁸, לֹא יְדַבֵּר לוֹ קְשׁוֹת עַד
19 שִׁיבְלִימֵנּוּ, שְׁנָאמַר: "וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא". כִּף אֲמָרוֹ
20 תְּכַמִּים²⁹: כָּוֹל אֶתָּה מוֹכִיחוֹ וּפְנִי מִשְׁתַּנּוֹת³⁰? תִּלְמוּד
21 לוֹמַר: "וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא"³¹; מִכָּאֵן שֶׁאֶסוּר לְאֲדָם
22 לְהִכְלִים אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכֹל-שֶׁכֵּן בְּרַבִּים. אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַמְּכַלִּים
23 אֶת חֲבָרוֹ אִינוֹ לּוֹקְהֵי עָלָיו - עוֹן גְּדוֹל הוּא. כִּף אֲמָרוֹ
24 תְּכַמִּים³³: "הַמְּלַבֵּין פְּנֵי חֲבָרוֹ בְּרַבִּים, אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם
25 הַבָּא". לְפִיכֵף צָרִיךְ אֲדָם לְהִזְהַר, שֶׁלֹּא לְבִישׁ חֲבָרוֹ בְּרַבִּים,
26 בֵּין קָטָן³⁴ בֵּין גְּדוֹל. וְלֹא יִקְרָא לוֹ בְּשֵׁם³⁵ שֶׁהוּא בּוֹשׁ מִמֶּנּוּ,
27 וְלֹא יִסְפֵּר לְפָנָיו דְּבַר שֶׁהוּא בּוֹשׁ מִמֶּנּוּ³⁶. בְּמָה דְּבָרִים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הַחֲטָא, שֶׁחִבְרוֹ חֲטָא כִּנְגְדוֹ. (19) אֶף עַל פִּי שֶׁאֲבִימִלֵךְ חֲטָא כִּנְגְדוֹ לֹא נִמְנַע לְמַחֵל לוֹ, וְגַם הַתְּפִלָּה בְּעַדוֹ (בְּבֵא קָמָא צ.ב.).
(20) כִּגוֹן: עָלֵי הֵכֵן שֶׁחֲשַׁב אֶת חֲנָה לְשִׁיכּוּרָה הוֹכִיחָה וְאָמַר: עַד מַתִּי תִשְׁתַּכְרִינִי? (שְׁמוּאֵל-א, יד.). "מִכָּאֵן לְרוּאָה חֲבִיבִי דְבַר
שֶׁאִינוֹ הַגּוֹן שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹכִיחוֹ" (בְּרַכּוֹת ל.א.). (21) בֵּין הַמּוֹכִיחַ וְזֶה שֶׁחֲטָא כִּנְגְדוֹ. (22) הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִקְרָא כֵן - כִּי הוּא
מִקּוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְאֵין הָעוֹלָם מִקּוּמוֹ. (23) שֶׁלֹּא לְהַלְבִּין פְּנֵי בּוֹשֵׁי אַחֵרִים (עֵרַכִּין טז:). (24) (שֵׁם). וְכֵן אֲמָרוֹ (תַּנְחוּמָא, תּוֹרִיעַ):
שְׁמִידַת הַדִּין קְטָרְגָה לְפָנֵי הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא עַל הַצְדִּיקִים שֶׁלֹּא מִיחוּ בְּבִנְי דוֹרָם בּוֹזֵם חוֹרְבֵן בֵּית רֵאשׁוֹן: "הִיָּה לֵהֶם הַתְּחַבּוּת
וְלִסְבוּל הַכָּאוֹת, כְּדַבְרֵי הַנְּבִיא: גְּוִי נַתְתִּי לְמַכִּים וְלְחַיֵּי לְמוֹרְטִים" (ישַׁעִיָּה נ, ו). (25) שֶׁהוּא בְּעַל הַשְּׁפָעָה וְדַבְרֵי נִשְׁמַעִים.
(26) נִעֲנֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּעֲנְשׁוּ הַצְדִּיקִים בִּימֵי חוֹרְבֵן בֵּית רֵאשׁוֹן עַל שֶׁלֹּא מִיחוּ בְּאִנְשֵׁי דוֹרָם (שְׁבַת נה:). (27) וְאֶפְשָׁר שֶׁהִיא מַחֲזִירָם
לְמוֹטָב אֲלִמְלֵי הוֹכִיחֵם. (28) בַּפֶּעַם הַרְאִשׁוֹנָה. (29) (עֵרַכִּין טז:). (30) מֵאֲדִימוֹת וּמִלְבִּינּוֹת מִתּוֹךְ בּוֹשָׁה שְׁבִישִׁתּוֹ דְּבַרִּי
תּוֹכַחְתָּךְ. (31) תּוֹכַחָה כּוֹז שֶׁלֹּא תֵהָא בַּה חֲטָא שֶׁל הַלְבַּנַּת פָּנִים (שֵׁם). (32) שֶׁהִרִי לֹא שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשָׂה הוּא, כִּאֲמוֹר לְעֵיל (הַלְכָה
ה). (33) (אֲבוֹת פֶּרֶק ג, יא.). (34) (בְּבֵא קָמָא פו.). (35) כִּינּוּי (בְּבֵא מִצִּיעָא נח:). (36) כִּגוֹן: אִם הִיָּה בְּעַל תְּשׁוּבָה, אֵל יֹאמֶר
לוֹ: זְכוֹר מַעֲשֶׂיךָ הַרְאִשׁוֹנִים! (37) וְאֵין זֶה לְפִי כְבוֹדוֹ לְבוֹא אִתּוֹ דְּבַרִּים. (38) מְטוֹרְפַת וּבִלְתִּי שְׁפוּיָה, שֶׁאִינוֹ נִתְפַּס עַל מַעֲשָׂיו.
(39) מֵר זוֹטְרָא כְּשֶׁהִיָּה עוֹלָה עַל מִיטָתוֹ בְּעֵרֵב הִיָּה אוֹמֵר: "יִסְלַח ה' לְכָל אֵלֶּה שֶׁצִּיעֵרוֹנִי" (מְגִלָּה כח.). (40) שֶׁהִיא שֶׁנֵּאָה כְּבוֹשָׁה
בְּלֵב. כְּמוֹ שֶׁנֵּאָמַר: וַיִּשְׁטוּם עֲשִׂיו אֶת יַעֲקֹב, וְכָתוּב אַחֲרָיו: וַיֹּאמֶר עֲשִׂיו בְּלִבּוֹ... (בְּרַאשִׁית כז, מא.). (41) (מְכִילְתָא דְרַשְׁבִּי).
(42) כִּי דִי לֵהֶם קוּשִׁי גוֹרֵלִם וְצִרַת נַפְשָׁם. (43) כְּמִסּוֹפֵר (בְּרַכַּת יח:), אֲבִי שְׁמוּאֵל הִיָּה שׁוֹמֵר אֶת כִּסֵּף הַיְתוּמִים שֶׁהִיוּ מְפִקְדִים בִּידוֹ
בְּתוֹךְ שְׁלוֹ, אֶת שְׁלוֹ נִתֵן מִמַּעַל וּמִתַּחַת וְאֶת שֶׁל הַיְתוּמִים נִתֵן בְּאֲמִצָּע - שֶׁאִם יִירְקְבוּ אוֹ יִיגְבּוּ, יִירְקְבוּ וַיִּיגְבּוּ מִשְׁלוֹ: הַעֲלִינוּם
וְהַתְּחַתּוּנִים, וְלֹא מִשֶׁל הַיְתוּמִים אֲשֶׁר בְּאֲמִצָּע. (44) שֶׁיַּעֲבֹד אוֹתָם וְשִׁלְטָת בָּהֶם בְּחֻזְקָה. (45) דְּבַרִּי רַבִּינוּ בּוּזָה תְּמוּהִים: הֵלֵא בֵּין
הַדְּבָרִים הַנִּמְנָמִים כִּאֵן שְׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם בְּלֹא-תַעֲשָׂה נִמְצָא גַם "הַמְכָּה אוֹתָם" וְזֶהוּ "לֹא שִׁישׁ בּוֹ מַעֲשָׂה", וּמְדוּעָה אוֹמֵר רַבִּינוּ: "אֶף
עַל פִּי שֶׁאֵין לּוֹקִים עֲלֵינוּ"? וְלִכֵּן מְפָרְשִׁים כִּאֵן: שֶׁאִם הִיָּכָה אוֹתָם לֹא דִי לוֹ עוֹנֵשׁ מִלְקוֹת, מִפְּנֵי שֶׁעוֹנֵשׁ יוֹתֵר חֲמוּר צְפוּי לוֹ, וְהוּא
הַמְּפוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה: "וַחֲרָה אִפִּי" וְגו', וְכְמוֹ שֶׁאֲמָרוֹ (מְכוֹת יג:): לֹא הִנִּיתָ לְאִזְהָרָת מִיתַת בֵּית-דִּין, אֵין לּוֹקִין עֲלֵינוּ. וְכֵן מְפָרְשִׁים
הַדְּבָרִים (ב"סֵפֶר הַמִּצְוּוֹת "לֹא-תַעֲשָׂה רְנוּ). (46) (מְכִילְתָא דְרַשְׁבִּי). (47) יִשְׁנֵם דְּפוּסִים שְׁבָהֶם מוֹבָא הַפְּסוּק (מְשִׁלִּי כג, יא) "כִּי
גוֹאֵלִם חֻזַּק הוּא-יִרִיב אֶת רִיבֵם, וּבְפִסּוֹק שֶׁלִּפְנֵי זֶה כְּתוּב: "וּבִשְׁדֵי יְתוּמִים אֶל-תְּבוּא". אֵךְ בְּרוּב הַדְּפוּסִים מוֹבָא כִּאֵן הַפְּסוּק: כִּי ה'
יִרִיב רִיבֵם (מְשִׁלִּי כב, כג); אֲבֵל שֵׁם לֹא יוֹדוּר כִּלל מִיְתוּמִים. (48) (מְכִילְתָא דְרַשְׁבִּי).

44 חֲבָרוּ בְּגוֹפוֹ אוּ בְּמִמוֹנוֹ, וְאֶפְלוּ לְהַצֵּר לוֹ אוּ לְהַפְחִידוֹ - הָרִי
 45 זֶה לְשׁוֹן הָרַע. וְאִם נֶאֱמְרוּ דְּבָרִים אֵלּוּ בְּפִנֵּי שְׁלֹשָׁה - כָּבֵר
 46 נִשְׁמַע הַדְּבָר וְנִדְעָה. וְאִם סִפֵּר הַדְּבָר אֶחָד מִן הַשְּׁלֹשָׁה פַּעַם
 47 אַחֲרָת, אֵין בוֹ מִשׁוֹם לְשׁוֹן הָרַע; וְהוּא, שֶׁלֹּא יִתְפַּנֵּן לְהַעֲבִיר
 48 הַקּוֹל וּלְגַלּוֹתוֹ יוֹתֵר.

49 ו. כֹּל-אֵלּוּ הֵם בְּעֲלֵי לְשׁוֹן הָרַע, שְׂאִסוּר לְדוֹר בְּשִׁכּוּנָתָם,
 50 וְכֹל-שֶׁפֶן לִישָׁב עִמָּהֶם וּלְשִׁמְעָה דְּבָרֵיהֶם. וְלֹא נִחְתָּם גְּזֵר-דִּין
 51 עַל אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר, אֲלָא עַל לְשׁוֹן הָרַע לְבָד.

52 ז. הַנּוֹקֵם מִחֲבָרוֹ, עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, שְׂנֵאָמַר: "לֹא תִקֵּם."
 53 וְאִם-עַל-פִּי שְׂאִינוּ לֹקֵה עָלָיו - דַּעַה רְעָה הִיא עַד מָאֵד.
 54 אֲלָא רְאוּי לוֹ לְאָדָם לְהִיטֵת מִעֲבִיר עַל מְדוּתָיו עַל כָּל דְּבָרֵי
 55 הָעוֹלָם, שֶׁהַכֹּל אֲצֵל הַמִּבְּנִיִּים דְּבָרֵי הַכֹּל וְהַבְּאִי, וְאֵין כְּדִי
 56 לְנִקֵּם עָלֵיהֶם. כִּי־צַד הִיא הַנְּקִימָה? אָמַר לוֹ חֲבָרוֹ: הַשְּׂאִילָנִי
 57 קְרִדְמָךְ! אָמַר לוֹ: אֵינִי מִשְׂאִילָךְ! לְמַחַר צְרִיף לְשֶׁאֵל מִמֶּנּוּ,
 58 אָמַר לוֹ חֲבָרוֹ: הַשְּׂאִילָנִי קְרִדְמָךְ! אָמַר לוֹ: אֵינִי מִשְׂאִילָךְ,
 59 כְּדָרְךָ שֶׁלֹּא הַשְּׂאִילָנִי כִּשְׂאִילָתִי מִמֶּךָ! - הָרִי זֶה נֹקֵם;
 60 אֲלָא כְּשִׁיבֹאוֹ לוֹ לְשֶׁאֵל, יִתֵּן בְּלֵב שְׁלֵם, וְלֹא יִגְמַל לוֹ כַּאֲשֶׁר
 61 גָּמְלוֹ, וְכֵן כֹּל כִּי־צַא כְּאֵלּוּ. וְכֵן אָמַר דָּוִד בְּדַעוּתָיו הַטּוֹבוֹת:
 62 "אִם גָּמַלְתִּי שׁוֹלְמִי רַע וְאֶחָלְצָה וְגו'."

63 ח. וְכֵן כֹּל הַנּוֹטֵר לְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה,
 64 שְׂנֵאָמַר: "וְלֹא תִטֵּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ." כִּי־צַד הִיא הַנְּטִירָה?
 65 רְאוּבֵן שְׂאָמַר לְשִׁמְעוֹן: הַשְּׁפֵר לִי בֵּית זֶה, אוּ הַשְּׂאִילָנִי שׁוֹר
 66 זֶה! וְלֹא רְצָה שְׁמַעוֹן. לִימִים כֹּא שְׁמַעוֹן לְרְאוּבֵן לְשֶׁאֵל
 67 מִמֶּנּוּ אוּ לְשֶׁפֶר מִמֶּנּוּ, וְאָמַר לוֹ רְאוּבֵן: הֵא לָךְ, הִרְיָנִי
 68 מִשְׂאִילָךְ! וְאֵינִי כְּמוֹתְךָ, לֹא אֲשַׁלֵּם לָךְ כְּמַעֲשֶׂיךָ! - הַעוֹשֶׂה
 69 כְּזֶה, עוֹבֵר בְּ"לֹא תִטֵּר"; אֲלָא יִמְחָה הַדְּבָר מִלְּבוֹ וְלֹא יִטְרֹנוּ,
 70 שְׁפַל-זְמַן שֶׁהוּא נוֹטֵר אֶת הַדְּבָר וְזוֹכְרוֹ - שְׂמָא יֵבֵא לְנִקֵּם.
 71 לְפִיכֶף הַקְּפִידָה תוֹרָה עַל הַנְּטִירָה, עַד שִׁימְחָה הָעוֹן מִלְּבוֹ
 72 וְלֹא יִזְכְּרֵנוּ כְּלָל. וְזוֹ הִיא הַדַּעַה הַנְּכֹנֶה, שְׂאֶפְשֵׁר שִׁיחַקֵּם
 73 בָּהּ יִשׁוּב הָאָרֶץ וּמִשְׂאֵם וּמִתְנַם שֶׁל בְּנֵי-אָדָם זֶה עִם זֶה.

הַלְכוֹת תְּלִמּוּד תוֹרָה

74 יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְזֶהוּ פְּרָטֵן: (א) לְלַמֵּד תוֹרָה.
 75 (ב) לְכַבֵּד מְלַמְדֵּיהָ וְיוֹדְעֵיהָ.
 76 וּבְאִוַּר שְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ:
 77

פְּרָק רֵאשׁוֹן

78 א. נְשִׂים וְעַבְדִּים וְקַטְנִים פְּטוּרִים מִתְּלִמּוּד תוֹרָה. אֲבָל
 79 קָטָן, אֲבִיו חַיִּב לְלַמְדוֹ תוֹרָה, שְׂנֵאָמַר: "וְלַמְּדַתֶּם אֹתָם אֶת
 80 בְּנֵיהֶם לְדַבֵּר בָּם." וְאֵין הָאִשָּׁה חַיִּבָת לְלַמֵּד אֶת בְּנָהּ; שְׁפַל
 81 הַחַיִּב לְלַמֵּד, חַיִּב לְלַמֵּד.
 82 ב. כֶּשֶׁם שֶׁחַיִּב אָדָם לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ, כֵּן הוּא חַיִּב לְלַמֵּד אֶת
 83 כָּן-בְּנוֹ, שְׂנֵאָמַר: "וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיךָ וּלְבְנֵי כְּנִיךָ." וְלֹא כְּנוֹ
 84 וְכָן-בְּנוֹ בְּלִבָּד, אֲלָא מִצְוָה עַל כָּל חֶכֶם וְחָכֵם מִיִּשְׂרָאֵל
 85

1 נִקְרָאִים יְתוּמִים לְעֵנָן זֶה? עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה צְרִיכִין לְאָדָם גְּדוֹל
 2 לְהַסְמֵךְ עָלָיו⁴⁹ וּלְאָמְנוֹ⁵⁰ וּלְהַטְפִּיל בְּהוֹן, אֲלָא יִהְיֶה עוֹשֶׂה כֹּל
 3 צְרִיכֵי עֲצָמוֹ לְעֲצָמוֹ כַּאֲשֶׁר כֹּל הַגְּדוֹלִים⁵¹.

פְּרָק שְׂבִיעִי

4 א. הַמְּרַגֵּל בְּחֲבָרוֹ, עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, שְׂנֵאָמַר: "לֹא תִלְךָ
 5 רְכִיל בְּעַמֶּיךָ." וְאִם-עַל-פִּי שְׂאִין לֹקֵין עַל דְּבָר זֶה - עוֹן
 6 גְּדוֹל הוּא, וְגוֹרֵם לְהִרְגַּ נְפְשׁוֹת רַבּוֹת מִיִּשְׂרָאֵל; לְכָף נִסְמָךְ
 7 לוֹ: "וְלֹא תַעֲמַד עַל דָּם רַעֲךָ." צֹא וּלְמַד מֶה אֲרַע לְדוֹאֵג
 8 הָאֲדוּמִי.
 9

10 ב. אֵי-זֶהוּ רְכִיל? זֶה שְׂטוּעֵן דְּבָרִים, וְהוֹלֵךְ מִזֶּה לְזֶה
 11 וְאוֹמֵר: כֵּן אָמַר פְּלוֹנִי! כֵּן וְכֵן שְׂמַעְתִּי עַל פְּלוֹנִי!
 12 אִם-עַל-פִּי שֶׁהוּא אָמַת, הָרִי זֶה מִחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם. יֵשׁ עוֹן
 13 גְּדוֹל מִזֶּה עַד מָאֵד, וְהוּא בְּכֻלָּל לְאוֹ זֶה, וְהוּא - לְשׁוֹן הָרַע;
 14 וְהוּא, הַמְּסַפֵּר בְּגִנוּת חֲבָרוֹ, אִם-עַל-פִּי שְׂאוֹמֵר אָמַת. אֲבָל
 15 הָאוֹמֵר שֶׁקָּרָה, נִקְרָא מוֹצִיא שֵׁם רַע עַל חֲבָרוֹ. אֲבָל בְּעַל לְשׁוֹן
 16 הָרַע, זֶה שִׁיּוֹשֵׁב וְאוֹמֵר: כֵּן וְכֵן עֲשֶׂה פְּלוֹנִי! וְכֵן וְכֵן הִיוּ
 17 אֲבוֹתָיו! וְכֵן וְכֵן שְׂמַעְתִּי עָלָיו! וְאָמַר דְּבָרִים שֶׁל גְּנָאִי -
 18 עַל זֶה אָמַר הַכְּתוּב: "יִכְרַת ה' כָּל שִׁפְתֵי חַלְקוֹת, לְשׁוֹן
 19 מְדַבְּרַת גְּדוּלוֹת".

20 ג. אָמְרוּ חֲכָמִים: שֶׁלֵּשׁ עֲבֻרוֹת נִפְרָעִין מִן הָאָדָם בְּעוֹלָם
 21 הַזֶּה, וְאֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא: עֲבֻדַת כּוֹכָבִים, וְגִלּוּי
 22 עֲרִיזוֹת, וְשִׁפְכוֹת דָּמִים, וְלְשׁוֹן הָרַע כִּנְגַד פְּלִם. וְעוֹד אָמְרוּ
 23 חֲכָמִים: כָּל הַמְּסַפֵּר בְּלְשׁוֹן הָרַע, כְּאֵלּוּ כּוֹפֵר בְּעַקֵּר,
 24 שְׂנֵאָמַר: "אֲשֶׁר אָמְרוּ לְשַׁנְנוּ נִגְבִּיר שְׁפָתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אָדוֹן
 25 לָנוּ". וְעוֹד אָמְרוּ חֲכָמִים: שֶׁלֹּשָׁה לְשׁוֹן הָרַע הוֹרְגֵת:
 26 הָאוֹמֵר, וְהַמְּקַבֵּלוֹ, וְזֶה שְׂאוֹמֵר עָלָיו; וְהַמְּקַבֵּלוֹ - יוֹתֵר מִן
 27 הָאוֹמֵר.

28 ד. וְיֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵן אֲבָק לְשׁוֹן הָרַע. כִּי־צַד? מִי יֹאמֵר
 29 לְפְלוֹנִי, שִׁיחַקָה כְּמוֹת שֶׁהוּא עָתָה! אוּ שִׂיאֵמַר: שִׁתְּקוּ
 30 מִפְּלוֹנִי - אֵינִי רוֹצֵה לְהוֹדִיעַ מֶה אֲרַע וּמֶה הִיָּה! וְכִי־צַא
 31 בְּדְבָרִים הָאֵלּוּ. וְכֹל הַמְּסַפֵּר בְּטוֹבַת חֲבָרוֹ בְּפִנֵּי שׁוֹנְאָיו, הָרִי
 32 זֶה אֲבָק לְשׁוֹן הָרַע, שֶׁזֶה גוֹרֵם לָהֶם שִׁיִּסְפְּרוּ בְּגִנוּתוֹ. וְעַל
 33 זֶה הָעֵנָן אָמַר שְׁלֵמָה: "מִכְּרַף רַעְהוּ בְּקוֹל גְּדוֹל בְּבִקֵּר
 34 הַשֶּׁפֶס, קָלְלָה תַחֲשָׁב לוֹ", שְׂמַתוֹף טוֹכָתוֹ כֹּא לִידֵי רַעְתּוֹ.
 35 וְכֵן הַמְּסַפֵּר בְּלְשׁוֹן הָרַע דְּרַף שְׂחֹק וְדְרַף קְלוּת-רֵאשׁ,
 36 כְּלוֹמֵר, שְׂאִינוּ מְדַבֵּר בְּשִׁנְאָה. הוּא שְׂשֵׁלְמָה אָמַר בְּחֻמְתּוֹ:
 37 "כְּמַתְּלָהּ הִיָּה זָקִים חֲצִים וּמְוָת, וְאָמַר הֵלֹא מִשְׂחַק
 38 אָנִי". וְכֵן הַמְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע דְּרַף רַבָּאוֹת; וְהוּא, שְׂיִסְפֵּר
 39 לְתַמּוֹ כְּאֵלּוּ אֵינוּ יוֹדַע שֶׁדְּבָר זֶה שֶׁדְּבָר לְשׁוֹן הָרַע הוּא;
 40 אֲלָא כְּשִׁמְמַחִין כִּידוֹ, אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדַע שֶׁדְּבָר זֶה לְשׁוֹן הָרַע,
 41 אוּ שְׂאֵלוֹ מַעֲשִׂיו שֶׁל פְּלוֹנִי!

42 ה. אֶחָד הַמְּסַפֵּר בְּלְשׁוֹן הָרַע בְּפִנֵּי חֲבָרוֹ אוּ שֶׁלֹּא בְּפִנֵּיו;
 43 וְהַמְּסַפֵּר דְּבָרִים שְׂגוּרִים, אִם נִשְׁמַעוּ אִישׁ מִפִּי אִישׁ, לְהַזִּיק

מתוך מהדורת וגשל

מִים, וּמִהֶן סוּמִים, וְאֶף-עַל-פִּיכֶן הָיוּ עוֹסְקִין בְּתַלְמוּד
תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְהֵם מְכַלְלִים מִעֲתִיקֵי הַשְּׂמוּעָה אִישׁ מִפִּי
אִישׁ מִפִּי מִשֶּׁה רַבָּנוּ.

י. עַד אֵימָתִי חָיֵב לְלַמֵּד תּוֹרָה? עַד יוֹם מוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּפְנֵן
יִסּוּרוּ מִלְּכַבְּךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ". וְכָל-זְמַן שֶׁלֹּא יַעֲסֹק בְּלַמּוּד,
הוּא שׁוֹכֵחַ.

יא. וְחָיֵב לְשַׁלֵּשׁ אֶת זְמַן לְמִדְתּוֹ: שְׁלִישׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב, וְשְׁלִישׁ
בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה, וְשְׁלִישׁ - יָבִין וְיִשְׁפִּיל אַחֲרֵית
דְּבַר מֵרֵאשִׁיתוֹ, וְיִזְצִיא דְּבַר מִדְּבַר, וְיִדְמֶה דְּבַר לְדְבַר, וְיָבִין
בְּמִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן, עַד שֶׁיַּדַּע הַיָּאָף הוּא עָקֵר
הַמִּדּוֹת, וְהַיָּאָף יִזְצִיא הָאִסּוּר וְהַמִּתֵּר, וְכִיִּזְצִיא בָּהֶן מִדְּבָרִים
שֶׁלְּמַד מִפִּי הַשְּׂמוּעָה; וְעַנְנָן זֶה הוּא הַנִּקְרָא גְּמָרָא.

יב. כִּיצַד? הֲיָה בַעַל אֲמָנוּת, וְהֵיךְ עוֹסֵק בְּמַלְאכָתוֹ שֶׁלֵּשׁ
שָׁעוֹת בַּיּוֹם, וּבַתּוֹרָה תִּשְׁע - אוֹתָן הַתִּשְׁע, קוֹרָא בְּשֵׁלֶשׁ מִהֶן
בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב, וּבְשֵׁלֶשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה, וּבְשֵׁלֶשׁ אַחֲרוֹת
מִתְבּוֹנֵן בְּדַעְתּוֹ לְהִבִּין דְּבַר מִדְּבַר. וְדְבָרֵי קַבְּלָה - בְּכָלל תּוֹרָה
שֶׁבְּכֻתָּב הֵן, וּפְרוּשָׁן - בְּכָלל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה; וְהַעֲנִינִים
הַנִּקְרָאִים 'פְּרֻדִּים' - בְּכָלל הַגְּמָרָא הֵן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמּוּרִים?
בַּתְּחִלַּת תַּלְמוּדוֹ שֶׁל אָדָם; אֲבָל כְּשֵׁינְדִיל בַּחֲכָמָה, וְלֹא יָהָא
צְרִיף, לֹא לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב, וְלֹא לַעֲסֹק תְּמִיד בַּתּוֹרָה
שֶׁבְּעַל-פֶּה - יִקְרָא בַּעֲתִים מְזַמְּנִים תּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב וְדְבָרֵי
הַשְּׂמוּעָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח דְּבַר מִדְּבָרֵי דִּינֵי-תּוֹרָה, וְיִפְגֹּה כֹּל
זְמַיֵּן לְגַמְרָא בְּלִבּוֹ, לְפִי רַחֵם שֵׁיִשׁ בְּלָבוֹ וְיִשׁוּב דַּעְתּוֹ.

יג. אִשָּׁה שֶׁלְּמַדָּה תּוֹרָה, יִשְׁ-לָהּ שָׂכָר, אֲבָל אֵינּוּ כֹּשֶׁר
הָאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִצְטִיט; וְכָל הַעוֹשֶׂה דְּבַר שְׂאִינוֹ מִצְוָה
עָלָיו לַעֲשׂוֹתוֹ, אֵין שָׂכָרוֹ כֹּשֶׁר הַמִּצְוָה שֶׁעָשָׂה, אֲלֵא פְּחוֹת
מִמֶּנּוּ. וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁיִּשְׁ-לָהּ שָׂכָר - צוּוּ חֲכָמִים, שֶׁלֹּא יִלְמַד
אָדָם אֶת בְּתוֹ תּוֹרָה, מִפְּנֵי שָׂרֵב הַנְּשִׂים אֵין דַּעְתָּן מְכוֹנֶת
לְהַתְּלַמֵּד, אֲלֵא הֵן מוֹצִיאֹת דְּבָרֵי-תּוֹרָה לְדְבָרֵי הַבָּאִי, לְפִי
עֲנִיּוֹת דַּעְתָּן. אֲמָרוּ חֲכָמִים: "כֹּל הַמְּלַמֵּד אֶת בְּתוֹ תּוֹרָה,
כְּאִלוֹ לְמַדָּה תְּפִלוֹת". בְּמָה דְּבָרִים אֲמּוּרִים? בַּתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-
פֶּה, אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב, לֹא יִלְמַד אוֹתָהּ לְכַתְּחִלָּה; וְאִם
לְמַדָּה, אֵינוֹ מְלַמְּדָה תְּפִלוֹת.

שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"א

פֶּרֶק שְׁנִי

א. מוֹשִׁיבֵינָ² מְלַמְּדֵי תִינוּקוֹת בְּכָל מִדְּינָה וּמִדְּינָה, וּבְכָל
פְּלֶזֶף³ וּפְלֶזֶף, וּבְכָל עִיר וְעִיר. וְכָל עִיר שְׂאֵין בָּהּ תִינוּקוֹת שֶׁל
בֵּית רַבָּן, מַחְרִימִין⁴ אֶת אֲנָשֵׁי הָעִיר, עַד שֶׁמוֹשִׁיבֵינָ מְלַמְּדֵי
תִינוּקוֹת; וְאִם לֹא הוֹשִׁיבוּ - מַחְרִימִין⁵ אֶת הָעִיר; שְׂאֵין
הָעוֹלָם מִתְקַבֵּל, אֲלֵא בַּהֲבֵל⁶ פִּיהֶם שֶׁל תִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן.

1 לְלַמֵּד אֶת הַתְּלַמִּידִים, אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵינָן בְּנֵי, שֶׁנֶּאֱמַר:
2 "וְשִׁנְתֶם לְבַבְיָךְ" - מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמָדוֹ: 'בְּבִיךָ' אֵלוֹ
3 תְּלַמְּדִיךָ, שֶׁהַתְּלַמִּידִים קְרוּיִין בְּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּצְאוּ בְנֵי
4 הַנְּבִיאִים". אִם-כֵּן, לָמָּה נִצְטִיטָה עַל בְּנֵי וְעַל בְּנֵי-בְנֵי?
5 לְהַקְדִּים בְּנֵי לְבָנֵי, וּבְנֵי-בְנֵי לְבָנֵי חֲבֵרוֹ.

6 ג. וְחָיֵב לְשַׁכַּר מְלַמֵּד לְבָנוֹ לְלַמְּדוֹ, וְאֵינוֹ חָיֵב לְלַמֵּד
7 בְּנֵי-חֲבֵרוֹ, אֲלֵא בְּחֻנָּם. מִי שֶׁלֹּא לְמָדוֹ אָבִיו, חָיֵב לְלַמֵּד אֶת
8 עַצְמוֹ כְּשֵׁיפִיר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם
9 לַעֲשׂוֹתָם". וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא בְּכָל מְקוֹם, שֶׁהַתְּלַמּוּד קוֹדֵם
10 לַמַּעֲשֶׂה, מִפְּנֵי שֶׁהַתְּלַמּוּד מְבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה, וְאֵין הַמַּעֲשֶׂה
11 מְבִיא לִידֵי תַלְמוּד.

12 ד. הֲיָה הוּא רוֹצֶה לְלַמֵּד תּוֹרָה, וְיִשְׁ-לוֹ בֵּן לְלַמֵּד תּוֹרָה -
13 הוּא קוֹדֵם לְבָנוֹ. וְאִם הֲיָה בְּנוֹ נָבוֹן וּמִשְׁפִּיל לְהִבִּין מַה
14 שֶׁיִּלְמַד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ - בְּנוֹ קוֹדֵם. וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁבְּנֵי קוֹדֵם, לֹא
15 יְבַטֵּל הוּא, שֶׁכְּשֶׁם שֶׁמִּצְוָה עָלָיו לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ, כֵּף הוּא
16 מִצְוָה לְלַמֵּד עַצְמוֹ.

17 ה. לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם תּוֹרָה וְאֲחֵרֶיךָ יִשָּׂא אִשָּׁה, שְׂאֵם נִשָּׂא
18 אִשָּׁה תְּחִלָּה, אֵין דַּעְתּוֹ פְּנוּיָה לְלַמֵּד. וְאִם הֲיָה יִצְרוֹ מִתְּגַבֵּר
19 עָלָיו, עַד שֶׁנִּמְצָא שְׂאֵין לְבוֹ פְּנוּי - יִשָּׂא וְאֲחֵרֶיךָ יִלְמַד
20 תּוֹרָה.

21 ו. מֵאֵימָתִי אָבִיו חָיֵב לְלַמְּדוֹ תּוֹרָה? מִשִּׁיתְּחִיל לְדְבַר,
22 מְלַמְּדוֹ: "תּוֹרָה צְוָה לְנוֹ מִשֶּׁה" ו"שְׂמַע יִשְׂרָאֵל", וְאֲחֵרֶיךָ
23 מְלַמְּדוֹ מַעֲט מַעֲט, פְּסוּקִים פְּסוּקִים, עַד שֶׁיִּהְיֶה בֵּן שֵׁשׁ אוֹ
24 בֶּן שִׁבְעָה, הַכֹּל לְפִי בְּרִיּוֹ, וּמוֹלִיכּוֹ אֲצֵל מְלַמֵּד הַתִּינוּקוֹת.

25 ז. הֲיָה מְנַהֵג הַמְּדִינָה לַקַּח מְלַמֵּד הַתִּינוּקוֹת שָׂכָר, נוֹתֵן לוֹ
26 שָׂכָרוֹ. וְחָיֵב לְלַמְּדוֹ בְּשָׂכָר, עַד שֶׁיִּקְרָא תּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב כְּלָה.
27 מְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוֹ לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁבְּכֻתָּב בְּשָׂכָר, מֵתֵר לְלַמֵּד
28 בְּשָׂכָר; אֲבָל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה, אִסּוּר לְלַמְּדָהּ בְּשָׂכָר,
29 שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיָאָה לְמִדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים כְּאֲשֶׁר צוּנִי
30 ה' וְגו'" - מַה אֵנִי בְּחֻנָּם לְמִדְתִּי, אֶף אֵתָם לְמִדְתָם בְּחֻנָּם
31 מִמֶּנִּי; וְכֵן כְּשֶׁתְּלַמְּדוֹ לְדוֹרוֹת, לְמָדוֹ בְּחֻנָּם, כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְתֶּם
32 מִמֶּנִּי. לֹא מִצָּא מִי שֶׁיִּלְמְדוֹ בְּחֻנָּם, לְלַמֵּד בְּשָׂכָר, שֶׁנֶּאֱמַר:
33 "אֲמַת קְנָה"; יָכוֹל לְלַמֵּד לְאַחֲרֵים בְּשָׂכָר? תַּלְמוּד לּוֹמֵר:
34 "וְאֵל תִּמְכֹּר", הָא לְמִדְתָּ, שֶׁאִסּוּר לוֹ לְלַמֵּד בְּשָׂכָר, אֶף-עַל-
35 פִּי שֶׁלְּמָדוֹ רַבּוֹ בְּשָׂכָר.

36 ח. כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל חָיֵב בְּתַלְמוּד תּוֹרָה - בֵּין עֲנִי בֵּין
37 עָשִׁיר, בֵּין שְׁלֵם בְּגוּפוֹ בֵּין בַּעַל יִסּוּרִין, בֵּין בַּחוּר בֵּין שֶׁהֵיךְ
38 זָקֵן גְּדוֹל שֶׁתִּשְׁשׁ כַּחוֹ; אֲפִלוּ הֵיךְ עֲנִי הַמִּתְפַּנֵּס מִן הַצְּדָקָה
39 וּמִחֲזוֹר עַל הַפְּתִיחִים, וְאֲפִלוּ בַעַל אִשָּׁה וּבָנִים - חָיֵב לְקַבֵּעַ
40 לוֹ זְמַן לְתַלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִגִּיתָ בוֹ
41 יוֹמָם וְלַיְלָה".

42 ט. גְּדוּלֵי חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, הָיוּ מִהֶן חוֹטְבֵי עֲצִים, וּמִהֶן שׁוֹאֲבֵי

מתוך רמב"ם ס לט – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) הושבת מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר; מתי ייבטלו התינוקות מלימודם; מספר התלמידים אצל מלמד אחד. (2) (בבא בתרא כא.) "התקין יהושע בן-גמלא (שהיה כהן גדול בימי בית שני) שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות" וכו'. (3) גליל. חלק של מדינה, כמו: שר פלך המצפה (נחמיה ג, טו). חמש או שש עיירות מקובצות במקום אחד נקראות: פלך ("העורן"). (4) (שבת קיט:). מחרימין - לשון חרם ונידוי: שלא להיכנס לתוך העיר. ושלא לבוא בבית עם תושביה וכיוצא באלו. (5) בנוסח אוקספורד, מחריבים. (6) בזכות האד היוצא מפיהם בשעה שהם לומדים תורה. "שאינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא" (שם).

- 1 ב. מכניסין את התינוקות להתלמד, כְּכֵן שֶׁשׁ כְּכֵן שָׁבַע, 1
 2 לְפִי כַח הֵבֵן וּבְנֵינן גּוֹפֵוֹ. וּפְחֹת מִכֵּן שֶׁשׁ, אֵין מְכַנְיִסִין 2
 3 אוֹתוֹם. וּמִכֵּן אוֹתָן הַמְלַמֵּד לְהִטִּיל עֲלֵיהֶם אֵימָה; וְאֵינוֹ 3
 4 מִכֵּן אוֹתָם מִפְּת אוֹיֵב, מִפְּת אֲכֹרִי. לְפִיכֵן לֹא יִכֶּה אוֹתָם 4
 5 בְּשׁוֹטִים וְלֹא בְּמִקְלוֹת¹⁰, אֶלָּא בְּרִצּוֹעָה קִטְנָה¹¹. וְיֹשֵׁב 5
 6 וּמְלַמֵּן כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ וּמִקְצַת מִן הַלֵּילָה¹², כְּדִי לְחַנְּךְ 6
 7 לְלַמֵּד בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה. וְלֹא יִבְטְלוּ הַתֵּינוּקוֹת כְּלָל, חוּץ 7
 8 מֵעֲרָבֵי שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים כְּסוּף¹³ הַיָּמִים, וּבְיָמִים 8
 9 טוֹבִים¹⁴. אֲבָל בְּשַׁבָּת, אֵין קוֹרִין בְּתַחֲלָה¹⁵, אֲבָל שׁוֹנִין 9
 10 בְּרֵאשׁוֹן¹⁶. וְאֵין מְבַטְלִין הַתֵּינוּקוֹת, וְאֶפְלוּ לְבַנְּן בֵּית 10
 11 הַמִּקְדָּשׁ¹⁷.
 12 ג. מְלַמֵּד הַתֵּינוּקוֹת, שֶׁהוּא מְנִיחַ הַתֵּינוּקוֹת¹⁸ וְיֹצֵא, אוֹ 12
 13 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מְלֹאכָה אַחֲרַת עֲמָהָן¹⁹, אוֹ שֶׁהוּא מְתַרְשֵׁל 13
 14 בְּלַמְדוֹן²⁰ - הָרִי זֶה בְּכָלֵל "אֲרוּר עֲשֶׂה מְלֹאכַת ה' רַמְיָה"²¹. 14
 15 לְפִיכֵן אֵין רְאוּי לְהוֹשִׁיב מְלַמֵּד, אֶלָּא בְּעַל יְרֵאָה²², מִהִיר 15
 16 לְקִרוֹת²³ וּלְדִירָקָה²⁴.
 17 ד. וּמִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, לֹא יִלְמַד תֵּינוּקוֹת²⁵, מִפְּנֵי אֲמוּתֵיהֶם, 17
 18 הַבָּאוֹת אֶצֶל בְּנֵיהֶם. וְכָלֵל²⁶ אִשָּׁה לֹא תִלְמַד תֵּינוּקוֹת²⁷, מִפְּנֵי 18
 19 אֲבוֹתֵיהֶם, שֶׁהֵם בָּאִים אֶצֶל הַבָּנִים.
 20 ה. עֲשָׂרִים-וְחֲמִשָּׁה תֵינוּקוֹת לְמִדִּים אֶצֶל מְלַמֵּד אַחַד. הָיוּ 20
 21 יוֹתֵר עַל עֲשָׂרִים-וְחֲמִשָּׁה, עַד אֲרַבְעִים - מוֹשִׁיבֵין עִמּוֹ אַחַר 21
 22 לְסִיעוּת²⁸ בְּלַמּוּדָם; הָיוּ יוֹתֵר עַל אֲרַבְעִים²⁹ - מֵעֲמִידֵין לָהֶם 22
 23 שְׁנֵי מְלַמְדֵי תֵינוּקוֹת.
 24 ו. מוֹלִיכֵין אֶת הַקֶּטֶן מִמְּלַמֵּד לְמְלַמֵּד אַחַר, שֶׁהוּא מְהִיר³⁰ 24
 25 מִמְּנוֹ, בֵּין בְּמִקְרָא בֵּין בְּדִקְדוּק. בְּמֵה דְּבָרִים אֲמוּרִים? 25
 26 כְּשֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם בְּעֵיר אַחַת, וְלֹא הָיָה הִנָּהר מִפְּסִיק בֵּינֵיהֶם; 26
 27 אֲבָל מֵעֵיר לְעֵיר, אוֹ מֵצַד הִנָּהר לְצַדוֹ אֶפְלוּ בְּאוֹתָהּ הָעֵיר 27
 28 - אֵין מוֹלִיכֵין אֶת הַקֶּטֶן, אֶלָּא אִם-כֵּן הָיָה בְּנֵן בְּרִיא³¹ 28
 29 עַל-גַּבֵּי הִנָּהר, בְּנֵין שְׁאֵינוֹ רְאוּי³² לְפַל בְּמִהְרָה. 29
 30 ז. אַחַד מִבְּנֵי מְבוּיִם³³ שֶׁבָּקַשׁ לְהַעֲשׂוֹת מְלַמֵּד, אֶפְלוּ אַחַד 30
 31 מִבְּנֵי הַחֲצָר - אֵין יְכוֹלִין שְׁכַנְי לְמַחֲוֹת בְּיָדוֹ³⁴. וְכֵן מְלַמֵּד 31
 32 תֵינוּקוֹת, שֶׁבֶּא חֲבָרוּ וּפְתַח בֵּית לְלַמֵּד תֵּינוּקוֹת בְּצַדוֹ, כְּדִי 32
 33 שְׁיָבֹאוּ תֵינוּקוֹת אַחֲרֵים לוֹ, אוֹ כְּדִי שְׁיָבֹאוּ מִתֵּינוּקוֹת שָׁל 33
 34 זֶה אֶצֶל זֶה - אֵינוֹ יְכוֹל לְמַחֲוֹת בְּיָדוֹ³⁵, שְׁנֵאָמַר: "ה' חֲפֵץ 34
 35 לְמַעַן צְדָקוֹ יִגְדִיל תּוֹרָה וַיִּאֲדִיר"³⁶.
 36 פָּרָק שְׁלִישִׁי
 37 א. בְּשִׁלְשָׁה כְּתָרִים נִכְתְּרוּ יִשְׂרָאֵל: פֶּתֶר תּוֹרָה, וְכֶתֶר כְּהֵנָּה, 37

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(7) (בבא בתרא כא.), כמבואר למעלה (פרק א, הלכה ו). (8) (שם; כתובות נ.) ומה שאמרו (אבות פרק ה, כא): "בן-חמש למקרא" - היינו בילד בריא גמור ומפותח בדעת; או שכוונתם לאותם הפסוקים שאביו מלמדו מעט ומגלגל עימו עוד בטרם שהגיע לגיל הלימוד (הגהות מיימוניות). (9) (שם) למען ישמעו בקולו ויטו אוזן קשבת ללימודים. (10) שיש בזה משום אכזריות וגם סכנה. (11) שיכיהו מכה קלה שלא ייזוק. (12) (תענית לא.): "מכאן ואילך (מחמישה-עשר באב שהימים הולכים וקצרים והלילות נעשים ארוכים) דמוסיף - יוסיף" (מי שיוסיף את הלילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו). וכן במדרש-רבה (שמות, פרשה מז) על הפסוק: ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה (שמות לד, כח) אמרו: לכך התקינו שיהיו המשינים (המלמדים משנה לתלמידים) יושבים בבוקר ובערב, לקיים מה שנאמר: לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה (יהושע א, ח). (13) מאחר חצות היום (סוכה כח.). אמרו על רבן יוחנן בן-זכאי, שמימי לא אמר: הגיעה עת לעמוד מבית-המדרש חוץ מערבי שבתות וימים טובים (כגירסת רבינו חננאל). (14) שיתענגו וישמחו שמחת יום-טוב, כמו שאמרו: חייב אדם לשמח בנוי ובני ביתו ברגל (פסחים קט.). (15) מה שלא קראו עוד מימיהם, שטורח הוא להם ומצער אותם (נדרים לו.). (16) אבל חוזרים על מה שקראו כבר פעם קודם השבת, ואפילו חזרה ראשונה (שם). (17) (שבת ק"ט:). (18) בשעת לימודם (בבא בתרא ח:). (19) בשעה שהוא מלמד אותם עוסק הוא גם במלאכה אחרת ואין עיניו וליבו פנויים ונתונים כליל לתלמידים. וכמו שאמרו בתוספתא (בבא מציעא, פרק ד): המושיב את חברו בחנות למחצית שכר - אם היה אומן אל יעשה מלאכתו, לפי שאין עיניו על החנות, וכל שכן במלאכת שמים. ויש מפרשים: כשהוא עושה מלאכה בביתו אפילו אחרי לימודו עם התלמידים. המלאכה מחלישה או כוחותיו ואינו יכול אחר כך למלא חובתו כלפי התלמידים. וכמו שאמרו (ירושלמי, דמאי פרק ז, הלכה ג): לא יעשה בתוך שלו בלילה וישכיר עצמו ביום, מפני שהוא ממעט במלאכתו של בעל הבית. רבי יוחנן מצא פעם מלמד תינוקות בשעת לימודו כשהוא חלש, אמר לו: מה זה? אמר לו: צם אני. אמר לו: אסור לך, ומה, אם מלאכתו של בשר ודם אסור - מלאכתו של הקדוש-ברוך-הוא לא כל שכן! (20) ואינו משתדל להסבירם שיבינו כל דבר לאשורו ולא ישתבשו. (21) (בבא בתרא כא:). מסופר שם: דוד שאל את יואב למה הרג באדום רק את הזכרים ולא גם את הנקבות, ככתוב: כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום (מלכים-א יא, טז). ענה יואב: מפני שכתוב בתורה: מִחַה תִּמְחֶה זֶכֶר עֲמֶלְק (דברים כה, יט). תמה דוד ושאל: הלא יִכָּר כְּתוּב? רצה יואב להרוג את רבו כי לא דיקדק עימו בלימודו ובאשמחתו נשתבש, וקרא עליו: "ארור עושה מלאכת ה' רמייה"! (22) שיש בו יראת שמים ויראת חטא. (23) מרבה בקריאה עמהם. (24) מדייק ומקפיד שיבינו כל דבר על בוריו. (25) (קידושין פב.) במעונו הפרטי ההלכה מדברת. (26) בנוסחת אוקספורד "וכן". (27) במעונו הפרטי. (28) להיות לו לעזר בעבודתו. ועוזר זה נקרא בתלמוד: "ריש דוכנא", ראש הספסל שעליו יושבים התלמידים. ותפקידו לפי רש"י: שומע עם התינוקות מפי המלמד וחוזר ומשגירו בפי התינוקות (בבא בתרא כא.). (29) ולדעת הרא"ש: עד ארבעים מספיק מלמד אחד בלי סיוע; מארבעים עד חמישים מושיבים אחר לסיוע, וכשהם חמישים - מושיבים להם שניים (הגהות מיימוניות). (30) (בבא בתרא, שם). שהוא מחונן בכישרונות הוראה יותר מן הראשון בשני המקצועות. (31) גשר רחב וחזק. (32) רעוע ועלול לנפול. פן יקראנו אסון. (33) מלשון: מבוא העיר (שופטים א, כד). רחוב צדדי הפתוח לרשות הרבים והרבה חצרות פתוחות לתוכו. (34) ולומר: כי קול התינוקות מפריע מנוחת דירי החצר. (35) בטענה של הסגת גבול. (36) ועל ידי ההתחרות שביניהם תרבה הדעת של התלמידים, כי "קנאת סופרים תרבה חכמה". אבל באומנות אחרת אסור לאחד לרדת לאומנות חברו ולהפוך בהררתו (שם). (1) שתלמוד תורה

1. כַּל הַמְּשִׁים עַל לְבוּ שְׂעִסְק בַּתּוֹרָה, וְלֹא יַעֲשֶׂה מְלָאכָה, וְיִתְפָּרְגְּס מִן הַצְּדָקָה - הָרִי זֶה חֲלַל אֶת הַשֵּׁם, וּבָזָה אֶת הַתּוֹרָה, וְכַבָּה מְאוֹד הַדָּת, וְגֵרַם רָעָה לְעַצְמוֹ, וְנִטַּל חַיּוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא, לְפִי שְׂאִסּוֹר לְהַנּוֹת מִדְּבַר־יִתְרוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה. אֲמָרוּ חֲכָמִים: "כָּל הַנִּהְיֶה מִדְּבַר־יִתְרוֹ, נִטַּל חַיּוֹ מִן הָעוֹלָם". וְעוֹד צִוּוּ וְאָמְרוּ: "אֵל תַּעֲשֶׂם עֲטָרָה לְהַתְגַּדֵּל בְּהֵן וְלֹא קָרַדְם לְחַפְרוֹ בְּהֵן". וְעוֹד צִוּוּ וְאָמְרוּ: "אֲהַב אֶת הַמְּלָאכָה וּשְׂנֵא אֶת הַרְבּוֹנוֹת"; "וְכָל תּוֹרָה שְׂאִין עִמָּה מְלָאכָה, סוֹפָה בְּטֵלָה וְגוֹרְרַת עוֹן", וְסוֹף אָדָם זֶה, שְׂיֵהָא מְלַסְטָם אֶת הַבְּרִיּוֹת.

2. מַעֲלָה גְדוֹלָה הִיא לְמִי שֶׁהוּא מִתְפָּרְגְּס מִמַּעֲשֵׂה יָדָיו, וּמִדַּת חֲסִידִים הִרְאִשׁוּנִים הִיא; וּבָזָה זוֹכֵה לְכָל כְּבוֹד וְטוֹבָה שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא, שְׂנֵאָמַר: "יִגְיַע פְּסִיךְ כִּי תֹאכַל, אֲשֶׁרִיד וְטוֹב לְךָ" - "אֲשֶׁרִיד" בְּעוֹלָם הַזֶּה, "וְטוֹב לְךָ" לְעוֹלָם הַבָּא, שְׂכָלוֹ טוֹב.

3. אֵין דְּבַר־יִתְרוֹ מִתְקַיֵּמִין בְּמִי שֶׁמְרַפֵּה עַצְמוֹ עֲלֵיהֶן, וְלֹא בְּאֵלוֹ שְׁלוֹמֵי־דִין מִתּוֹף עֲדוֹן וּמִתּוֹף אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה; אֲלֹא בְּמִי שֶׁמְמִית עַצְמוֹ עֲלֵיהֶן, וּמִצַּעַר גּוֹפּוֹ תְּמִיד, וְלֹא יִתֵּן שִׁנָּה לְעֵינָיו וְלַעֲפָפָיו תְּנוּמָה. אֲמָרוּ חֲכָמִים דְּרַף רַמְזוֹ: "זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוֹת בְּאֵהֶל" - אֵין הַתּוֹרָה מִתְקַיֵּמַת אֲלֹא בְּמִי שֶׁמְמִית עַצְמוֹ בְּאֵהֶלִי חֲכָמִים. וְכֵן אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחֻמְתּוֹ: "הַתְּרַפִּית, בְּיוֹם צָרָה צַר בְּחֻמְתָּה"; וְעוֹד אָמַר: "אֵף חֻמְתֵּי עֲמֻדָה לִי" - חֻמְתָּה שְׁלֹמֹדִיתִי בְּאֵף, הִיא עֲמֻדָה לִי. אֲמָרוּ חֲכָמִים: בְּרִית כְּרוּתָה, שְׂכָל הַיָּגַע בַּתּוֹרָתוֹ בְּבֵית־הַמְּדוֹרֶשׁ, לֹא בְּמַהֲרָה הוּא מְשַׁכֵּחַ; וְכָל הַיָּגַע בַּתְּלִמּוּדוֹ בְּצוֹנָעָה, מִחֻפְזִים, שְׂנֵאָמַר: "וְאֵת צְנוּעִים חֻמְתָּה"; וְכָל הַמְּשַׁמֵּיעַ קוֹלוֹ בְּשַׁעַת תְּלִמּוּדוֹ, תְּלִמּוּדוֹ מִתְקַיֵּם בְּיָדוֹ; אֲבָל הַקּוֹרֵא בְּלִחַשׁ, בְּמַהֲרָה הוּא שׁוֹכַח.

4. אֵף־עַל־פִּי שֶׁמְצַוָּה לְלַמֵּד בְּיוֹם וּבְלַיְלָה - אֵין אָדָם לְמַד רַב חֻמְתּוֹ, אֲלֹא בְּלַיְלָה. לְפִיכֵךְ מִי שֶׁרָצָה לְזַכּוֹת בְּכַתֵּר הַתּוֹרָה, יִזְהַר בְּכָל לַיְלוֹתָיו, וְלֹא יֵאבֵד אֶפְלוֹ אֶחָד מֵהֶן בְּשִׁנָּה וְאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה וְשִׁיחָה וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן, אֲלֹא בַּתְּלִמּוּד תּוֹרָה וְדְבַר־יִתְרוֹ חֻמְתָּה. אֲמָרוּ חֲכָמִים: אֵין רְנָה שֶׁל תּוֹרָה אֲלֹא בְּלַיְלָה, שְׂנֵאָמַר: "קוֹמִי רֵנִי בְּלַיְלָה". וְכָל הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בְּלַיְלָה, חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו בְּיוֹם, שְׂנֵאָמַר: "יּוֹמָם יִצְוֶה ה' חֶסֶדוֹ, וּבְלַיְלָה שִׁירָה עִמִּי תִפְלֶה לְאֵל חַיִּי". וְכָל בֵּית, שְׂאִין נִשְׁמָעִים בּוֹ דְּבַר־יִתְרוֹ בְּלַיְלָה, אֵשׁ אוֹכֵלָתוֹ, שְׂנֵאָמַר: "כָּל חֲשׂוֹף טְמוֹן לְצַפּוֹנָיו, תִּאֲכָלְהוּ אֵשׁ לֹא נִפְחָ". "כִּי דְבַר ה' בְּנֶה" - זֶה שְׂלֵא הַשְּׂגִיחַ עַל דְּבַר־יִתְרוֹ כָּל עָקֵר. וְכֵן כָּל שֶׁאֲפָשֶׁר לוֹ לְעַסֵּק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹסֵק, אוֹ שֶׁקָּרָא וְשִׁנָּה וּפְרַשׁ לְהַבְלִי עוֹלָם, וְהַנִּיחַ תְּלִמּוּדוֹ וּזְנָחוֹ - הָרִי זֶה בְּכָלֵל "בּוֹזֵה דְבַר ה'". אֲמָרוּ חֲכָמִים: כָּל הַמְּכַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה מֵעַשֵׂר, סוֹפּוֹ לְכַבֵּלָה מֵעַנִּי; וְכָל הַמְּקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעַנִּי, סוֹפּוֹ לְקַיְמָה מֵעַשֵׂר. וְעַנְיָן זֶה מְפָרֵשׁ הוּא בַּתּוֹרָה - הָרִי הוּא אוֹמֵר: "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרַב כָּל, וְעַבַדְתָּ אֶת אֱיֹבֶיךָ"; וְאוֹמֵר: "לְמַעַן עֲנֹתְךָ לְהִיטִיבְךָ בְּאַחֲרִיתְךָ".

1. וְכַתֵּר מְלָכוֹת. כַּתֵּר כְּהֵנָּה - זָכָה בּוֹ אֲהַרֵן, שְׂנֵאָמַר: "וְהִיָּתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנַת עוֹלָם". כַּתֵּר מְלָכוֹת - זָכָה בּוֹ דָּוִד, שְׂנֵאָמַר: "וְרָעוּ לְעוֹלָם הִיָּה וְכִסְאוֹ בְּשִׁמְשׁ נִגְדִי". כַּתֵּר תּוֹרָה - הָרִי מְנַח וְעוֹמֵד וּמוֹכֵן לְכָל יִשְׂרָאֵל, שְׂנֵאָמַר: "תּוֹרָה צְוָה לְנוּ מֹשֶׁה, מוֹרְשָׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב" - כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה, יָבֹא וְיִטַּל. שְׂמָא תֹאמַר, שְׂאִתָּם הַכַּתְרִים גְּדוֹלִים מִכַּתֵּר תּוֹרָה - הָרִי הוּא אוֹמֵר: "בִּי מְלָכִים יְמַלְכוּ וְרוֹזְנִים יַחֲקוּקוּ צָדֵק, בִּי שְׂרִים יִשְׂרוּ"; הֵא לְמַדְתָּ, שְׂכַתֵּר תּוֹרָה גְּדוֹל מִשְׂגִּיָּהֶם.

2. אֲמָרוּ חֲכָמִים: מִמְּזוֹר תְּלִמְיֵד־חֻכְם קוֹדֵם לְכַהֵן גְּדוֹל עַם־הָאָרֶץ, שְׂנֵאָמַר: "יִקְרָה הִיא מִפְּנִינִים" - מִכַּהֵן גְּדוֹל שְׂנֹכְנֵס לְפָנָיו וְלְפָנֵים.

3. אֵין לָךְ מַצְוָה בְּכָל הַמְּצוֹת בְּלֵן, שֶׁהִיא שְׂקוּלָה כְּנִגְדַּת תְּלִמּוּד תּוֹרָה, אֲלֹא תְּלִמּוּד תּוֹרָה כְּנִגְדַּת כָּל הַמְּצוֹת בְּלֵן, שֶׁהַתְּלִמּוּד מְבִיא לְיָדִי מַעֲשֵׂה; לְפִיכֵךְ הַתְּלִמּוּד קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה בְּכָל מְקוֹם.

4. הִיָּה לְפָנָיו עֲשִׂית מַצְוָה וְתִלְמוּד תּוֹרָה - אִם אֲפָשֶׁר לְמַצְוָה לְהַעֲשׂוֹת עַל־יְדֵי אַחֲרִים, לֹא יִפְסִיק תְּלִמּוּדוֹ; וְאִם לֹא - יַעֲשֶׂה הַמַּצְוָה וְיִחְזוֹר לְתִלְמוּדוֹ.

5. תַּחֲלַת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם, אֵינוֹ נִדוֹן אֲלֹא עַל הַתְּלִמּוּד, וְאַחֲרֵי־כֵן עַל שְׂאֵר מַעֲשָׂיו. לְפִיכֵךְ אֲמָרוּ חֲכָמִים: לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בַּתּוֹרָה, בֵּין לְשִׂמְחָה, בֵּין שְׂלֵא לְשִׂמְחָה, שְׂמִתּוֹף שְׂלֵא לְשִׂמְחָה בְּאֵל לְשִׂמְחָה.

6. מִי שֶׁנִּשְׂאָו לְבוֹ לְקַיֵּם מַצְוָה זוֹ כְּרָאוּי וְלִהְיוֹת מְכַתֵּר בְּכַתְרֵי־תּוֹרָה - לֹא יִסְתִּיחַ דַּעְתּוֹ לְדְבָרִים אַחֲרִים, וְלֹא יִשִּׁים עַל לְבוֹ שְׂיִקְנֶה תּוֹרָה עִם הַעֲשֵׂר וְהַכְּבוֹד כְּאַחַת. כֵּף הִיא דְּרָבָה שֶׁל תּוֹרָה: פֶּת בְּמַלְחָת תֹּאכַל, וּמִים בְּמִשְׁוֹרָה תִּשְׁתֶּה, וְעַל הָאָרֶץ תִּישֵׁן, וְחַיִּי צַעַר תַּחֲיָה - וּבַתּוֹרָה אֲתָה עֹמֵל. וְלֹא עָלֶיךָ הַדְּבַר לְגִמְרָה, וְלֹא אֲתָה בֵּין־חֹרֵץ לְכַבֵּל מִמְּנָה. וְאִם הַרְבִּית תּוֹרָה, הַרְבִּית שְׂכָר, וְהִשְׁכַּר לְפִי הַצַּעַר.

7. שְׂמָא תֹאמַר: עַד שְׂאֲקַבֵּץ מִמּוֹן אַחֲזוֹר וְאֶקְרָא! עַד שְׂאֲקַנְהָ מַה שְׂאֵנִי צְרִיךְ וְאֶפְנֶה מֵעַסְקִי, וְאַחֲזוֹר וְאֶקְרָא! - אִם תַּעֲלֶה מִחֻשְׁבָּה זוֹ עַל לְבָבְךָ, אֵין אֲתָה זוֹכֵה לְכַתְרָה שֶׁל תּוֹרָה לְעוֹלָם; אֲלֹא עֲשֵׂה תוֹרָתְךָ קָבַע וּמְלֵאכְתְּךָ עֲרָא, וְלֹא תֹאמַר: לְכַשְׂאֶפְנָה אֲשִׁנָּה! שְׂמָא לֹא תִפְנֶה.

8. כְּתוּב בַּתּוֹרָה: "לֹא בְּשָׂמִים הִיא", וְלֹא מֵעֵבֶר לִיָּם הִיא"; "לֹא בְּשָׂמִים הִיא" - לֹא בְּגַסִּי הַרוּחַ הִיא מְצוּנָה, וְלֹא בְּמַהֲלָכִי מֵעֵבֶר לִיָּם הִיא. לְפִיכֵךְ אֲמָרוּ חֲכָמִים: לֹא כָּל הַמְּרַבֵּה בְּסִחוּרָה מִחֻפְזִים, וְצוּוּ חֲכָמִים: הָרִי מִמַּעַט בְּעַסְקָה וְעַסֵּק בַּתּוֹרָה.

9. דְּבַר־יִתְרוֹ נִמְשָׁלוֹ בְּמִים, שְׂנֵאָמַר: "הוּי כָּל צְמָא לְכוֹ לְמַיִם", לוֹמַר לָךְ: מַה מַיִם אֵינִם מִתְפָּנְסִין בְּמְקוֹם מְדוּרוֹן, אֲלֹא נִזְחָלִין מֵעָלָיו וּמִתְקַבְּצִים בְּמְקוֹם אֲשַׁבְּרוֹן; כֵּף דְּבַר־יִתְרוֹ תּוֹרָה אֵינִם נִמְצָאִים בְּגַסִּי־הַרוּחַ, וְלֹא בְּלֵב כָּל גְּבוֹהֵי־לֵב, אֲלֹא בְּדָבָר וּשְׂפִלְרוּחַ, שְׂמִתְאֲבָק בְּעַפְרֵי רַגְלֵי הַחֲכָמִים, וּמִסִּיר הַתְּאֵאוֹת וְתַעֲנוּגֵי הַזְּמָן מִלְּבוֹ, וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּכָל יוֹם מֵעַט כְּדֵי חַיּוֹ, אִם לֹא הִיָּה לוֹ מַה יֵּאכַל, וְשְׂאֵר יוֹמוֹ וְלֵילוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה.

פֶּרֶק רְבִיעִי

או שְׁנֵי, והוא לא לְמַד אֶלָּא אַחַר פְּמָה פְּעָמִים; שָׁאם
 נִתְבַּשְׁל מְדַבֵּר זֶה, נִמְצָא נִכְנָס וְיֹצֵא לְבֵית־הַמְּדַרְשׁ וְהוּא
 אֵינוֹ לְמַד בְּלוּם. לְפִיכֵף אָמְרוּ חֲכָמִים הֲרֵאשׁוּנִים: "אֵין
 הַבִּישׁוֹן לְמַד, וְלֹא הַקְּפָדוֹן מְלַמֵּד". בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּ?
 בְּזִמְנָן שְׂלֵא הִבִּינוּ הַתְּלָמִידִים הַדְּבָר מִפְּנֵי עֲמָקוֹ, אוּ מִפְּנֵי
 וְדַעְתָּן שֶׁהִיא קְצָרָה; אֲבָל אִם נִכְר לְרַב, שֶׁהֵם מִתְרַשְׁלִין
 בְּדַבְרֵי־תוֹרָה וּמִתְרַפְּיָן עֲלֵיהֶן, וְלִפְיֵכֵף לֹא הִבִּינוּ - חֵיב לְרַגּוֹ
 עֲלֵיהֶן וְלִהְלַיְמָן בְּדָבָרִים כְּדֵי לְחַדְדָם. וְכַעֲנָן זֶה אָמְרוּ
 חֲכָמִים: זֶרֶק מְרָה בְּתַלְמִידִים. לְפִיכֵף אֵין רְאוּי לְרַב לְהוֹג
 קְלוּת־רֵאשׁ לְפָנֵי הַתְּלָמִידִים, וְלֹא לְשַׁחַק בְּפָנֵיהֶם, וְלֹא
 לְאַכַּל וּלְשָׁתוֹת עִמָּהֶם, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא אִימָתוֹ עֲלֵיהֶן וְיִלְמְדוּ
 מִמֶּנּוּ בְּמַהֲרָה.
 ו. אֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הַרַב כְּשִׁיכְנֵס לְמַדְרַשׁ, עַד שֶׁתִּתְיַשֵּׁב
 וְדַעְתּוֹ עֲלִיו. וְאֵין הַתְּלָמִיד שׁוֹאֵל כְּשִׁיכְנֵס, עַד שֶׁיִּתְיַשֵּׁב
 וְיִגְיַח. וְאֵין שׁוֹאֲלִין שְׁנַיִם כְּאַחַד. וְאֵין שׁוֹאֲלִין אֶת הַרַב
 מִעֲנָן אַחֵר, אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הַעֲנָן שֶׁהוּ עֲסוּקִין בוֹ, כְּדֵי שְׂלֵא
 יִתְבַּשְׁשׁ. וְיֵשׁ לְרַב לְהַטְעוֹת אֶת הַתְּלָמִידִים בְּשִׂאלוֹתָיו
 וּבַמַּעֲשִׂים שֶׁעוֹשֶׂה בְּפָנֵיהֶם, כְּדֵי לְחַדְדָן, וְכְדֵי שֶׁיַּעַד אִם
 זֹכְרִים הֵם מֵה שֶׁלְּמַדְם אוּ אֵינֵם זֹכְרִים. וְאֵין צָרִיף לֹמַר,
 שִׁישְׁלוּ וְשׁוֹת לְשִׂאל אוֹתָם בְּעֲנָן אַחֵר שֶׁאֵין עוֹסְקִין בוֹ,
 כְּדֵי לְרַגּוֹם.
 ז. אֵין שׁוֹאֲלִין מִמַּעַמַּד וְאֵין מְשִׁיבִין מִמַּעַמַּד, וְלֹא מִגְּבוּהַ וְלֹא
 מִרְחוֹק, וְלֹא מֵאַחֲוֵי הַזְּקֵנִים. וְאֵין שׁוֹאֲלִין הַרַב, אֶלָּא בְּעֲנָן
 שֶׁהוּ קוֹרִין בוֹ. וְאֵין שׁוֹאֲלִין, אֶלָּא מִרְאֵה. וְלֹא יִשְׂאֵל בְּעֲנָן
 יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ הַלְּכוֹת.
 ח. שְׁנַיִם שֶׁשְׂאֵלוּ - שִׂאל אֶחָד בְּעֲנָן, וְשִׂאל אֶחָד שְׂלֵא
 בְּעֲנָן - נִזְקְקִין לְעֲנָן; מַעֲשֶׂה וְשִׂאֵנוּ מַעֲשֶׂה - נִזְקְקִין
 לְמַעֲשֶׂה; הִלְכָה וּמְדַרְשׁ - נִזְקְקִין לְהִלְכָה; מְדַרְשׁ וְאַגְדָּה -
 נִזְקְקִין לְמַדְרַשׁ; אַגְדָּה וְקַלְיָחָמַר - נִזְקְקִין לְקַלְיָחָמַר;
 קַלְיָחָמַר וְיִגְרָה שְׁוֵה - נִזְקְקִין לְקַלְיָחָמַר. הֵיוּ הַשׁוֹאֲלִין
 שְׁנַיִם, אֶחָד חֲכָם וְאֶחָד תְּלָמִיד - נִזְקְקִין לְחֲכָם; תְּלָמִיד
 וְעַם־הָאָרֶץ - נִזְקְקִין לְתָלָמִיד; שְׁנֵיהֶם חֲכָמִים, שְׁנֵיהֶם
 תְּלָמִידִים, שְׁנֵיהֶם עַמֵּי־הָאָרֶץ; שְׂאֵלוּ שְׁנֵיהֶם בְּשִׁתֵּי הַלְּכוֹת
 אוּ בְּשִׁתֵּי הַשׁוֹבוֹת אוּ בְּשִׁתֵּי שְׂאֵלוֹת שְׁנֵי מַעֲשִׂים - הֲרֵשׁוֹת
 כְּדֵי הַמְּתַרְגֵּם מַעֲתָה.
 ט. אֵין יִשְׁנִים בְּבֵית־הַמְּדַרְשׁ. וְכָל הַמְּתַרְגֵּם בְּבֵית־הַמְּדַרְשׁ,
 חֲכָמָתוֹ גַּעֲשִׂית קָרְעִים קָרְעִים; וְכֵן אָמַר שְׂלֵמָה בְּחֲכָמָתוֹ:
 "וּקְרָעִים תִּלְבִּישׁ נֹמְהָ". וְאֵין מְשִׁיחִין בְּבֵית־הַמְּדַרְשׁ, אֶלָּא
 בְּדַבְרֵי־תוֹרָה בְּלִבָּד. אֶפְלוּ מִי שֶׁנִּתְעַשְׂט, אֵין אוֹמְרִים לוֹ
 יִרְפוּאָה' בְּבֵית־הַמְּדַרְשׁ, וְאֵין צָרִיף לֹמַר שְׂאֵר הַדְּבָרִים.
 וְיִקְדַּשׁת בֵּית־הַמְּדַרְשׁ חֲמוּרָה מִקְדַּשׁת בְּתֵי־כְנָסִיּוֹת.

א. אֵין מְלַמְדִין תוֹרָה, אֶלָּא לְתַלְמִיד הַגּוֹן, נֶאֱמַר בְּמַעֲשָׂיו,
 אוּ לְתַם. אֲבָל אִם הָיָה הוֹלֵף בְּדַרְשׁוֹ לֹא טוֹבָה, מִחֲזִירִין אוֹתוֹ
 לְמוֹטָב, וּמִנְהִיגִין אוֹתוֹ בְּדַרְשׁוֹ יִשְׂרָה, וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ, וְאַחֲר־
 כֵּף מְכַנְסִין אוֹתוֹ לְבֵית־הַמְּדַרְשׁ וּמְלַמְדִין אוֹתוֹ. אָמְרוּ
 חֲכָמִים: כָּל הַשׁוֹנֶה לְתַלְמִיד שִׂאֵנוּ הַגּוֹן, כְּאֵלוּ זֶרֶק אָכַן
 לְמַרְקוּלִים, שְׁנֵאָמַר: "כְּצִרוֹר אָכַן בְּמַרְגְּמָה, כֵּן נוֹתֵן לְכִסִּיל
 כְּבוֹד" - אֵין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנֵאָמַר: "כְּבוֹד חֲכָמִים
 יִנְחָלוּ". וְכֵן הִרַב שִׂאֵנוּ הוֹלֵף בְּדַרְשׁוֹ טוֹבָה - אֶף־עַל־פִּי
 שְׁחָכָם גְּדוֹל הוּא וְכָל הָעַם צָרִיכִין לוֹ, אֵין מִתְלַמְדִין מִמֶּנּוּ,
 עַד שׁוֹבוּ לְמוֹטָב, שְׁנֵאָמַר: "כִּי שִׁפְתַי כִּהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת
 וְתוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ, כִּי מִלֶּאֱפָ ה' צְבָאוֹת הוּא" - אָמְרוּ
 חֲכָמִים: אִם הִרַב דוֹמָה לְמִלֶּאֱפָ ה' צְבָאוֹת, תוֹרָה יִבְקָשׁוּ
 מִפִּיהוּ; אִם לֹא, אֵל יִבְקָשׁוּ תוֹרָה מִפִּיהוּ.
 ב. כִּיצַד מְלַמְדִים? הַרַב יוֹשֵׁב בְּרֵאשׁ, וְהַתְּלָמִידִים מְקַפִּים
 לְפָנָיו בְּעַטְרָה, כְּדֵי שִׁיְהִיו כְּלָם רוֹאִים הַרַב וְשׁוֹמְעִים דְּבָרָיו.
 וְלֹא יִשָּׁב הַרַב עַל הַכֶּסֶף וְתַלְמִידָיו עַל הַקְּרָקַע, אֶלָּא אוּ הַכֶּל
 עַל הָאָרֶץ, אוּ הַכֶּל עַל הַכֶּסֶף. וּבְרֵאשׁוֹנָה הָיָה הַרַב יוֹשֵׁב,
 וְהַתְּלָמִידִים עוֹמְדִים. וּמִקְדָם חָרְבַן בֵּית שְׁנֵי, נִהְגוּ הַכֶּל
 לְלַמֵּד לְתַלְמִידִים וְהֵם יוֹשְׁבִים.
 ג. אִם הָיָה מְלַמֵּד מִפִּיו לְתַלְמִידִים, מְלַמֵּד; וְאִם הָיָה מְלַמֵּד
 עַל־פִּי מְתַרְגֵּם - [הַמְּתַרְגֵּם] עוֹמֵד בֵּינוּ וּבֵין הַתְּלָמִידִים,
 וְהַרַב אוֹמֵר לְמְתַרְגֵּם, וְהַמְּתַרְגֵּם מְשַׁמֵּעַ לְכָל הַתְּלָמִידִים.
 וְכִשְׁהוּ שׁוֹאֲלִין לְמְתַרְגֵּם, הוּא שׁוֹאֵל לְרַב, וְהַרַב מְשִׁיב
 לְמְתַרְגֵּם, וְהַמְּתַרְגֵּם מְשִׁיב לְשׁוֹאֵל. וְלֹא יִגְבִּיהַ הַרַב קוּלוֹ
 יוֹתֵר מִקוֹל הַמְּתַרְגֵּם, וְלֹא יִגְבִּיהַ הַמְּתַרְגֵּם קוּלוֹ בְּעַת
 שֶׁשׁוֹאֵל אֶת הַרַב יוֹתֵר מִקוֹל הַרַב. אֵין הַמְּתַרְגֵּם רְשָׁאי, לֹא
 לְפָחוֹת וְלֹא לְהוֹסִיף וְלֹא לְשַׁנוֹת, אֶלָּא־אִם־כֵּן הָיָה
 הַמְּתַרְגֵּם אֲבִיו שֶׁל חֲכָם אוּ רַבּוֹ. אוֹמֵר הַרַב לְמְתַרְגֵּמוֹ: 'כֵּף
 אָמַר לִי רַבִּי!' אוּ 'כֵּף אָמַר לִי אֲבָא מְרִי!' וְכִשְׁאוֹמֵר
 הַמְּתַרְגֵּם הַדְּבָרִים לְעַם, אוֹמֵר בְּשֵׁם הַחֲכָם, וּמְזַכֵּיר שְׁמוֹ
 שֶׁל אָבִי הַרַב אוּ שֶׁל רַבּוֹ, וְאוֹמֵר: 'כֵּף אָמַר רַבְנָא פְּלוּנִי!
 אֶף־עַל־פִּי שְׂלֵא הַזְּכִיר הַרַב שְׁמוֹ שֶׁל חֲכָם, שְׂאֵסוֹר לְקָרוֹת
 לְרַבּוֹ אוּ לְאָבִיו בְּשְׁמוֹ.
 ד. הַרַב שֶׁלְּמַד וְלֹא הִבִּינוּ הַתְּלָמִידִים - לֹא יִכְעַס עֲלֵיהֶם
 וְיִרְגֵז, אֶלָּא חוֹזֵר וְשׁוֹנֶה הַדְּבָר אֶפְלוּ בְּמָה פְּעָמִים, עַד
 שִׁיכְבִּינוּ עִמָּךְ הַהִלְכָה. וְכֵן לֹא יֵאמַר הַתְּלָמִיד: הַבְּנֵתִי! הוּא
 לֹא הִבִּין, אֶלָּא חוֹזֵר וְשׁוֹאֵל אֶפְלוּ בְּמָה פְּעָמִים. וְאִם כְּעַס
 עֲלָיו רַבּוֹ וְרַגּוֹ, יֵאמַר לוֹ: רַבִּי, תוֹרָה הִיא, וְלִלְמַד אֲנִי צָרִיף,
 וְדַעְתִּי קְצָרָה!
 ה. לֹא יְהִי הַתְּלָמִיד בּוֹשׁ מִחֲבָרָיו, שֶׁלְּמַדוּ מִפְּעַם רֵאשׁוֹנָה

שקול כנגד כל המצוות; כיצד יתנהג מי שרוצה ללמוד תורה ולזכות בכיתה. (1) שאין מלמדים לתלמיד שאינו הגון; סדר לימוד הרב לתלמידים ואופן ישיבתם; ההתנהגות בבית המדרש; שני תלמידיו ששאלו כאחת, למי עונים תחילה?

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ח אדר-ב'ה' ניסן ה'תשע"א

יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"א

הלכות טומאת אוכלין

פרק ארבעה עשר

א. פרות שירד הדלף לתוכן וערבן כדי שיתגבבו - לא הכשרו.

ב. המעלה פרוטיו לגג מפני הפנימה וירד עליהן הטל - לא הכשרו; ואם נתפון שירד עליהן הטל - הכשרו. לפיכך, אם העלום חרש שוטף וקטן, אף על פי שחשבו שירד הטל עליהן - לא הכשרו; שגיש מעשה להן דין תורה, ואין להן מחשבה אפלו מדברי סופרים. הפכו בהן קטנים על הגג - הרי אלו מכשרין; שאם היתה מחשבה של קטן נפרת מתוך מעשיו - מחשבתו מועלת מדבריהן.

ג. המעלה את האגרות ואת הקציעות ואת השום לגג בשביל שימתינו, וירד עליהן הטל - לא הכשרו. ואין אומרים: הואיל והכל יודעין שהטל יורד - הרי זה ברצונו; שהרי לא העלם אלא כדי שימתינו.

ד. המוליף חטין לטחן וירדו עליהן גשמים, אם שמח - הכשרו. היו זיתיו ותונין פגג וירדו עליהן גשמים, אם שמח - הכשרו. החמרים שהיו עוברים בנהר ונפלו שניהם במים והעלום, אם שמחו - הכשרו הפרות, והמים שעל השקין הנם תלושין ברצון, שהרי שמחו.

ה. שק שהוא מלא ורעונים ונתון על גבי הנהר או על פי הבור או על מעלות המערה ושאו - הכשרו.

ו. חבית שהיא מלאה פרות שנתנה בתוך המשקין, או מלאה משקין שנתנה בתוך הפרות, ושאו - הכשרו. באילו משקין אמרו? במים ובגזן ובחמץ; אבל שאר המשקין אין משאבין מן החרס כדי שיכשירו הפרות שבצדן.

ז. הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין: אם היתה פת חטין - לא הכשרה; ואם היתה של שעורים - הכשרה, מפני שהשעורים שואבות. וכן אם היתה היין טמא והיתה פת חטים - טהורה; ואם היתה שעורים - נטמאה, מפני ששואבה משקין טמאין.

ח. המרבץ את ביתו ונתן בו חטים וטננו: אם מחמת המים - הכשרו, ואם מחמת הסלע - לא הכשרו. המקבס את פסותו בצרבה ונתן בה חטים וטננו: אם מחמת המים - הכשרו, ואם מחמת הצרבה - לא הכשרו.

ט. הטומן פרות בחול כדי שיטריבו - הכשרו. הטומן בטיט הגנוב: אם יש בו משקה טופח - הכשרו, ואם לאו - לא הכשרו.

י. המרבץ את גרנו - אינו חושש שמא יכשרו חטיו אם טננו בו, ואף על פי שהוא שמח.

יא. המלקט עשבים כשהטל יורד עליהן לתפוח בהן

החטין - לא הכשרו; ואם נתפנו לכוף - הכשרו.

יב. המרבץ את ביתו במים טמאים ונתן בו שבילים וטננו: אם יש עליהן משקה טופח - הרי אלו טמאין, ואם לאו - טהורין.

יג. הנוער אגדה של ירק שהיו עליה משקין וירדו מצד העליון לצד התחתון - לא הכשרו.

יד. המעלה שקין מלאין פרות מן הנהר ונתנו זה על גבי זה - הכשרו התחתון במים שירדו לו מן העליון, שהרי ברצונו הניח זה על גבי זה.

טו. הנופח בעדשים לכדקן אם הן נפות והזיעו - הכשרו בהבל פיו, מפני שהוא מתולדות המים. וכן האוכל שמשקין באצבע - הכשרו במשקה פיו ושעל אצבעו.

טז. נשף באכל ונפל האכל - הרי המשקה שעל האכל שלא לרצון. הנה אוכל זיתים פצועים ותמרים רטבות וכל שהוא רוצה למזן את גרעינתו, ונפל מפיו - הרי המשקה שעליו ברצון. הנה אוכל זיתים גנובין ותמרים יבשות וכל שאינו רוצה למזן את גרעינתו, ונפל מפיו - הרי המשקה שעליו שלא ברצון.

יז. עלשין שלקטן לבהמה והדיחן, וחשב עליהן לאדם אחר כך - כפר בארנו שהן צריכים הכשר שני. ואם הנה עליהן משקה טופח כשהחשב עליהן לאדם - הרי אלו מכשרין.

יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"א

פרק חמשה עשר

א. מים שבבליים - מתטמאין בין לרצון בין שלא לרצון, ומטמאין אכלים וכלים בין שנפלו עליהן ברצון בין שלא נפל עליהן ברצון. אכל מים שבקרקעות, כגון מי בורות שיחין ומערות ומי גבאים שאין בהם ארבעים סאה - אין מתטמאין אלא לרצון ואין מטמאין אלא ברצון. כיצד? מים שבקרקע שאין בהן ארבעים סאה, בין שהיו שאובין בין שאינן שאובין, שנפלו לתוכן המת או שהלך בהן הטמא - הרי אלו טהורין. אכל אם שתה מהן אדם טמא או שמלא מהן בכלי טמא או שנפלו לתוכן משקין טמאין ברצון - הרי אלו טמאין ואף על פי שהן בקרקע. שתה מהן הטהור אחר שנטמאו בקרקע או שמלא מהן בכלי טהור - נטמא השותה ונטמא הפלי, שהרי ברצון שתה או מלא. נפל לתוכן כפר של תרומה - הרי הוא טהור כשהיה, שאין מתטמאין אלא לרצון. לפיכך, אם הדיח ידו והוציא הכפר - נטמא הכפר במים שבכדיו, שהרי הן ברצון.

ב. מי גבאים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות, כגון מי בורות שיחין ומערות ומי תמצית שפסקו ומקנאות שאין בהן ארבעים סאה שנטמאו, וירדו להם גשמים ורבו מי גשמים עליהם, אף על פי שלא שטפו - הרי הן טהורין. לפיכך,

ב. מי גבאים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות, כגון מי בורות שיחין ומערות ומי תמצית שפסקו ומקנאות שאין בהן ארבעים סאה שנטמאו, וירדו להם גשמים ורבו מי גשמים עליהם, אף על פי שלא שטפו - הרי הן טהורין. לפיכך,

ב. מי גבאים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות, כגון מי בורות שיחין ומערות ומי תמצית שפסקו ומקנאות שאין בהן ארבעים סאה שנטמאו, וירדו להם גשמים ורבו מי גשמים עליהם, אף על פי שלא שטפו - הרי הן טהורין. לפיכך,

ב. מי גבאים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות, כגון מי בורות שיחין ומערות ומי תמצית שפסקו ומקנאות שאין בהן ארבעים סאה שנטמאו, וירדו להם גשמים ורבו מי גשמים עליהם, אף על פי שלא שטפו - הרי הן טהורין. לפיכך,

47 כִּף טוֹחֵנִין אוֹתוֹ. וְכֵן חֹטֵיין שְׁחוֹלְקִין אוֹתָן בְּרַחִים אַחַת
 48 לְשֵׁתִים וְאַחַת לְשֵׁלֶשׁ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִהֵן מַעֲשֵׂה קְדָרָה, כְּגוֹן
 49 הַרְפִּיפוֹת וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן - הֲרִי הֵן בְּחֻזְקַת מְכַשְׂרִין כְּכֹל מְקוֹם,
 50 בֵּין שֶׁל שְׁוֹקֵין בֵּין שֶׁל בְּתִים, מִפְּנֵי שְׁלוֹתֵתִין אוֹתָן לְהִסִּיר
 51 קְלַפְתָּן.
 52 ב. כֹּל אֵלוֹ שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת מְכַשְׂרִין - הֲרִי הֵן בְּחֻזְקַת טַמְאָה,
 53 מִפְּנֵי שֶׁהֵפֵל מִמְשַׁמְשִׁין בֵּהֶן וְהֵן מְכַשְׂרִין. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר עִם
 54 הָאֲרֶץ לֹמֵר לֹא הִכְשֵׁרוּ. וְאִין צְרִיף לֹמֵר שְׂאֵר אֲכָלִין שְׂאִין
 55 לְהֵן חֻזְקָה, שְׁעַם הָאֲרֶץ נֶאֱמַר לֹמֵר לֹא הִכְשֵׁרוּ.
 56 ג. כֹּל הַדְּגִים בְּחֻזְקַת מְכַשְׂרִין, וְאִין עִם הָאֲרֶץ נֶאֱמַר עֲלֵיהֶן
 57 לֹמֵר לֹא הִכְשֵׁרוּ. לְפִיכֵף לְעוֹלָם הַדְּגִים בְּחֻזְקַת טַמְאָה.
 58 הַדְּגִים, בֵּין שְׂצָדָן בְּחָרָם בֵּין בְּכַפּוּף בֵּין בְּמַצוּדָה, אִם לֹא
 59 נִעַר אֶת הַמַּצוּדָה עֲלֵיהֶן - לֹא הִכְשֵׁרוּ, וְאִם נִעַר - הִכְשֵׁרוּ.
 60 וְאִין עִם הָאֲרֶץ נֶאֱמַר לֹמֵר: לֹא נִעַרְתִּי אֶת הַמַּצוּדָה עֲלֵיהֶן,
 61 וְהֲרִי הֵן בְּחֻזְקַת טַמְאָה עַד שִׁיִּתְּכּוֹן לְצִדוֹן בְּטַהֲרָה.
 62 ד. כֹּל הַצִּיר בְּחֻזְקַת מְכַשֵּׁר. וְצִיר טָהוֹר שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכוֹ מִים
 63 כֹּל שֶׁהֵם - הֲרִי הֵפֵל מִשְׁקָה, וּמְכַשֵּׁר וּמִתְטַמֵּא טַמְאָת
 64 מִשְׁקִין. לְפִיכֵף חֻזְקָתוֹ טַמֵּא. נֶפֶל לְתוֹכוֹ יֵיִן דְּבֶשׁ וְחֶלֶב -
 65 הוֹלְכִין אַחַר הֶרֶב. וְכֵן מִי פְרוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּשֵׂאֵר הַמִּשְׁקִין
 66 - הוֹלְכִין אַחַר הֶרֶב. נִתְעַרְבוּ בְּמִים כֹּל שֶׁהֵן - הֲרִי הֵפֵל
 67 מִשְׁקָה, וּמִתְטַמֵּא טַמְאָת מִשְׁקִין וּמְכַשֵּׁר. וְצִיר חֲגַבִּים
 68 טַמְאִים אִינוֹ מְכַשֵּׁר, אֲבָל מִתְטַמֵּא טַמְאָת מִשְׁקִין.
 69 ה. הַלּוֹקֵחַ צִיר מֵעַם הָאֲרֶץ - מִשְׁקִיו בְּמִים וְטָהוֹר. שְׂאֵם
 70 הֵיָה רֹב הַצִּיר מִים - הֲרִי הַמִּים מִטְהַרִין בְּמִקְוֵה; וְאִם הֵיָה
 71 רָבוּ מִלַּח שֶׁל דְּגִים - אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טַמְאָה, וְהַמִּים שֶׁבָּהּ
 72 בְּטָלוּ בְּמַעוֹטָן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? לְטַבֵּל בֵּהֶן פֶּת; אֲבָל
 73 לְקַדְּרָה - מִצָּא מִן אֶת מֵינוֹ וְנִעוֹר, וְנִמְצָאוּ רֹב הַמִּים
 74 טַמְאִים, שֶׁהַמַּעוֹט שֶׁהֵיָה בְּצִיר לֹא טָהַר בְּמִקְוֵה.
 75 ו. הַפְּרוֹת כְּכֹל מְקוֹם בְּחֻזְקַת טַהֲרָה, אֲפִלוּ הֵיָה הַמּוֹכֵר
 76 עוֹבֵד כּוֹכְבִים, עַד שִׁידַע שֶׁהִכְשֵׁרוּ אוֹ שִׁיִּהְיוּ מְדַבְּרִים
 77 שְׁחֻזְקָתָן מְכַשְׂרִין.
 78 ז. הָאוֹג כְּכֹל מְקוֹם בְּחֻזְקַת טַמְאָה. וְכֵן כֹּל הַקְּשׁוּאִין
 79 וְהַדְּלוּעִין וְהַתְּלוּיֹת בְּגָמִי עַל פִּתְחֵי חֲנִיּוֹת - בְּחֻזְקַת מְכַשְׂרִין
 80 וְטַמְאִין.
 81 ח. כֹּל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה וּבְדַבְּרֵי קַבְּלָה מֵהַלְכוֹת הַטַּמְאוֹת
 82 וְהַטְּהָרוֹת - אֵינּוּ אֵלָּא לְעִנְיַן מְקַדֵּשׁ וְקַדְּשֵׁי וְתַרומוֹת וּמַעֲשֵׂר
 83 שְׁנֵי בַלְבַד, שֶׁהֲרִי הִזְהִיר אֶת הַטַּמְאִין מִלְּכַנֵּס לְמְקַדֵּשׁ אוֹ
 84 לְאָכַל קֹדֶשׁ אוֹ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר בְּטַמְאָה; אֲבָל הַחֲלִין - אִין
 85 בֵּהֵן אֶסוּר כָּלֵל, אֵלָּא מִתָּר לְאָכַל חֲלִין טַמְאִין וְלִשְׁתוֹת
 86 מִשְׁקִין טַמְאִים. הֲרִי נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה: וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַע בְּכֹל
 87 טַמֵּא לֹא יֵאָכֵל. מִכֹּל שֶׁחֲלִין מִתְרִין, שְׂאֵינוֹ מְדַבֵּר אֵלָּא
 88 בְּבֶשֶׂר קְדָשִׁים. אִם כֵּן, מִפְּנֵי מָה נֶאֱמַר: הֲרֵאשׁוֹן שְׁבַחְלִין -
 89 טַמֵּא, וְהַשְּׁנִי - פְּסוּל? לֹא שִׁיִּהְיָ אֶסוּר בְּאַכִּילָה, אֵלָּא
 90 לְמַנּוֹת מִמֶּנּוּ לְתַרומָה וּלְקֹדֶשׁ: שְׂאֵם נִגַע שְׁנֵי שֶׁל חֲלִין
 91 בַּתּוֹרָה - פְּסוּלָה וְעַשְׂאָה שְׁלִישִׁי; וְכֵן אִם נִגַע בְּאַכִּילִין שֶׁל
 92 קֹדֶשׁ - טַמְאָן וְעַשְׂאָן שְׁלִישִׁי, כְּמוֹ שְׂבַאֲרָנוּ; וְכֵן הָאוֹכֵל אֲכָל
 93 שְׁנֵי שֶׁל חֲלִין, אִם נִגַע בַּתּוֹרָה - פְּסוּלָה.
 94 ט. כֶּשֶׁם שֶׁמִּתָּר לְאָכַל חֲלִין טַמְאִים וְלִשְׁתוֹתוֹ, כִּף מִתָּר

1 כֹּל הַמִּים שֶׁבְּקַרְקָעוֹת, כְּגוֹן מִי גְבֵאִים וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן, בְּשַׁעַת
 2 הַגְּשָׁמִים - הֵפֵל בְּחֻזְקַת טַהֲרָה.
 3 ג. פְּסוּקוֹ הַגְּשָׁמִים - הַקְּרוּבִין לְעִיר אוֹ לְדֶרֶךְ טַמְאִין, שֶׁהֵן
 4 בְּחֻזְקַת שְׁשֵׁתָה מִהֵן הַטַּמֵּא וְשִׁמְלָאוֹ מִהֵן כְּכֹלִים טַמְאִין,
 5 וְהַרְחוּקִים טָהוֹרִים עַד שִׁיִּהְלְכוּ רֹב הָאֲדָם. הַלְכוּ - הֵפֵל
 6 בְּחֻזְקַת טַמְאָה, שֶׁהוֹלְכִים בְּשִׁירוֹת מְמַלְאִין וְשׁוֹתִין מִהֵן.
 7 בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּגֵבָא שְׂאֵפְשֵׁר לְשִׁתוֹת מִמֶּנָּה; אֲבָל
 8 בְּגֵבָא שְׂאֵי אֵפְשֵׁר לְשִׁתוֹת מִמֶּנָּה אֵלָּא בְּדַחַק גְּדוּל - הֲרִי זֶה
 9 בְּחֻזְקַת טַהֲרָה, (שֶׁהֵם בְּחֻזְקַת טָהוֹרִין) עַד שִׁיִּמְצֵא מְקוֹם
 10 פְּרוֹסוֹת רְגֵלֵי אָדָם אוֹ פְּרוֹסוֹת רְגֵלֵי בְּהֵמָה גְּסָה נִכְרַת בּוֹ. אֲבָל
 11 מִצָּא פְּרוֹסוֹת רְגֵלֵי בְּהֵמָה דַּקָּה - הֲרִי זֶה טָהוֹר, שְׂאֵפְשֵׁר
 12 שְׂיִרְדָּה וְשִׁתָּה.
 13 ד. חֻזְקַת טִיט וּגְמוּמִיּוֹת שֶׁבְּפִתְחֵי חֲנִיּוֹת כְּרִשׁוֹת הֶרֶבִים
 14 בְּשַׁעַת הַגְּשָׁמִים שֶׁהֵן טָהוֹרִין; פְּסוּקוֹ הַגְּשָׁמִים - הֲרִי הֵן כְּמִי
 15 שְׁפִיכוֹת. וְשִׁבְשׁוּקִין - הוֹלְכִין בֵּהֶן אַחַר הֶרֶב. גְּבָא שְׁנַפֵּל
 16 לְתוֹכוֹ יֵיִן אוֹ חֶלֶב אוֹ דְּבֶשׁ - הוֹלְכִין בּוֹ אַחַר הֶרֶב. נֶפֶל
 17 לְתוֹכוֹ שְׂמֹן, אִף עַל פִּי שֶׁהַקְּפִיאָהוּ - הֲרִי זֶה מִתְטַמֵּא
 18 וּמִטַּמֵּא שְׂלֵא כְּרֻצוֹן, לְפִי שְׂאֵי אֵפְשֵׁר לוֹ לְצַאֵת יְדֵי
 19 צַחְצַחִית.
 20 ה. שְׂמֹן וְשֵׂאֵר הַמִּשְׁקִין חוּץ מִן הַמִּים - הֲרִי הֵן בְּקַרְקַע
 21 כְּמִנּוֹת שֶׁהֵן בְּכֹלִים, דִּין אֶחָד הוּא.
 22 ו. מִי תְּמַצִּית שְׂלֵא פְּסוּקוֹ, אִף עַל פִּי שְׂאִין בֵּהֶן אֲרַבְעִים
 23 סָאָה, הוֹאִיל וְהֵם בְּקַרְקַע וְהֲרִי הַמִּים נִמְשָׁכִין וְכֵאִין לְהֵן -
 24 אֵינֵן מְקַבְּלִין טַמְאָה, וְאִף עַל פִּי שֶׁשִּׁתָּה מִהֵן הַטַּמֵּא וּמִלָּא
 25 מִהֵן בְּכֹלִי טַמֵּא אוֹ נִתָּן לְתוֹכָן מִים טַמְאִים - הֲרִי הֵן טָהוֹרִין
 26 לְכֹל דְּבָר.
 27 ז. מִי שֶׁהֵיָה אוֹכֵל תְּרוּמָה בְּיַדִּים טַמְאוֹת, כְּגוֹן דְּבִלָּה שְׂלֵא
 28 הִכְשֵׁרָה, וְהַכְּנִיס יָדוֹ לְתוֹף פִּיו לְטַל צְרוּר: אִם הִפֵּף -
 29 נִטְמָאֵת הַדְּבִלָּה בְּרִירוֹ; שֶׁהֲרִי נִטְמָא בְּיָד, מִפְּנֵי שְׂעָקְרוּ. וְאִם
 30 לֹא הִפֵּף - טָהוֹרָה; שֶׁהַמִּשְׁקָה שֶׁבְּפִיו קָדָם שִׁיִּתְּכּוֹנוּ אוֹ
 31 יִמְצָנוּ הוֹצִיאָהוּ דוּמָה לְמִים שְׂלֵא נִתְלָשׁוּ אֵלָּא הֵן עֲדִין
 32 בְּקַרְקַע, שְׂאִין מִתְטַמְאִין וְאִין מִטַּמְאִין אֵלָּא בְּרֻצוֹן, כְּמוֹ
 33 שְׂבַאֲרָנוּ, וְזֶה אֵין רְצוּנוֹ אֵלָּא לְטַל הַצְּרוּר. הֵיָה פּוֹנְדִין לְתוֹף
 34 פִּיו וּפְשַׁט יָדוֹ לְטַל וְהַדְּבִלָּה בַּתּוֹף פִּיו, אִם הִנִּיחוֹ לְצִמְאֹ
 35 - הֲרִי זֶה הֶרֶק כְּעִקּוֹר, וְנִטְמָאֵת הַדְּבִלָּה מִחֻזְקַת מִשְׁקָה פִּיו
 36 שֶׁנִּטְמָא מִחֻזְקַת יָדֵיו.
 37 ח. הָאִשָּׁה שֶׁהִיָּתָה אוֹכֵלֶת אוֹכֵלִין שֶׁל תְּרוּמָה שְׂאִינָן
 38 מְכַשְׂרִין, וְהִיָּתָה גּוֹרְפַת אֶת הַתַּנּוּר הַטַּמֵּא, וְהִפָּה הַקּוּץ וְיִצָּא
 39 מִמֶּנָּה דָם, וּמִצָּעָה אֲצַבְעָה מִפְּנֵי הַדָּם, אוֹ שְׁנוֹכְרִית וְנִתְנָה
 40 אֲצַבְעָה בְּפִיהָ - נִטְמָאֵת הַתְּרוּמָה שֶׁבְּפִיהָ, שֶׁהֲרִי רְצוּנוֹ
 41 הוֹצִיאָה הַמִּשְׁקָה מִפִּיהָ וּלְעִקּוֹר בְּמִצִּיצַת אֲצַבְעָה.

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"א

פרק ששה עשר

42
 43
 44 א. כֹּל הָאֲגוּדוֹת שֶׁבְּשׁוּקִים וְכֹל הַקְּמָחִים וְכֹל הַסְּלִתוֹת
 45 שֶׁבְּשׁוּקִים בְּחֻזְקַת מְכַשְׂרִין. הָאֲגוּדוֹת - מִפְּנֵי שֶׁדֶּרְכָן לְזוֹף
 46 הַמִּים עֲלֵיהֶן תְּמִיד; וְהַקְּמָח וְהַסְּלִת - לֹתֵתִין אוֹתוֹ וְאַחַר

מתוך מהדורת וגשל

ג. כלים העשויין מעצמות חיה שבים ומעורה - טהורים. 46
 כל שבים - טהור, ואינו מקבל טמאה מן הטמאות ולא 47
 טמאת מדרס. אף האורג כגד מצמר הגדל בים - אינו מקבל 48
 טמאה. שונאמר: או כגד או עור. מפי השמועה למדו: מה 49
 כגד - מן הגדל בארץ, אף עור - מן הגדל בארץ. חבר מן 50
 הגדל בים עם הגדל בארץ אפלו חוט או משיחה, אם חברו 51
 חברו עד שמשים את שניהן כאילו הן אחד לטמאה, שאם 52
 נטמא זה יטמא זה - הכל מקבל טמאה. 53
 ד. יראה לי, שהכלים העשויים מעור העוף אין מקבלין 54
 טמאה, כמו עצמותיו. ואם תאמר: והרי הוא פשר לכתב 55
 עליו תפלין כעור בהמה וחייה? הנה עור הדג אינו מקבל 56
 טמאה, ולולא זהמתו שאינה פוסקת הנה פשר לתפלין. הנה 57
 למדת, שאף דבר שאינו מקבל טמאה פשר לתפלין, אם 58
 אין לו זהמא. 59
 ה. כלי זכוכית אינן מקבלין טמאה מדברי תורה, וזכוכים 60
 גזרו עליהן שיקבלו טמאה; הואיל ותחלת ברייתן מן החול 61
 ככלי חרס - הרי הן ככלי חרס. ומפני שתוכן נראה ככרן, 62
 לא גזרו עליהן שישטמאו מאוירן, אלא עד שתגע הטמאה 63
 בהן, בין מתוכן בין מגבן, ככלי מתכות. ולא גזרו טמאה 64
 על פשוטיהן, אלא על מקבליהן. ואין להם טהרה במקנה. 65
 ואין שורפין עליהן תרומה וקדשים, שלא גזרו עליהן אלא 66
 לתלות. 67
 ו. כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה - לעולם טהורין, 68
 ואין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת מדרס, לא מן 69
 התורה ולא מדברי סופרים, בין פשוטיהן בין מקבליהן. 70
 ז. פיל שפלע הוצין והקיאן דרף הרעי, העושה מהן כלים 71
 - הרי הן ספק אם הם ככלי גללים או כלי עץ פשהיו. אבל 72
 כפיפה שנטמאת ובלעה פיל והקיא דרף בית הרעי - הרי 73
 היא בטמאתה. 74
 ח. פשוטי כלי חרס, כגון מנורה וכסא ושלחן של חרס 75
 וכיוצא בהן - אין מקבלין טמאה מן הטמאות ולא טמאת 76
 מדרס, לא מן התורה ולא מדברי סופרים. שונאמר: אשר 77
 פל מהם אל תוכו? טמא; כל שיש לו תוף בכלי חרס - 78
 מקבל טמאה, ושאין לו תוף - טהור. 79
 ט. כלי מתכות, אחד פשוטיהן, כגון הספינים והמספריים, 80
 או מקבליהן, כגון היורות והקומקומסין - הכל מקבלין 81
 טמאה; שונאמר: כל דבר אשר יבא באש - בין מקבל בין 82
 פשוט. אפלו תבה או מגדל וכיוצא בהן של מתכת, שהן 83
 מקבלין ארבעים סאה בלח או יתר - מקבלין טמאה; 84
 שונאמר: כל דבר אשר יבא באש. 85
 י. כלי עץ וכלי עור וכלי עצם: מקבליהן, כגון הערבה 86
 והחמת וכיוצא בהן - מקבלין טמאה מדברי תורה; אבל 87
 פשוטיהן, כגון הלוחות והפסא והעור שאוכלין עליו 88
 וכיוצא בהן - אינן מקבלין טמאה אלא מדברי סופרים. 89
 שונאמר: מפל כלי עץ. מפי השמועה למדו: מה שק - שיש 90
 לו בית קבול, אף כל - שיש לו בית קבול. וכלי עצם ככלי 91
 עץ לכל דבר. במה דברים אמורים שטמאת פשוטיהן 92
 מדברי סופרים? בשאר טמאות חוץ מטמאת מדרס, אבל 93

לגרם טמאה לחלין שבארץ ישראל. ויש לו לטמא את 1
 החלין המתקנין לכתחלה. וכן מתר לאדם לגע בכל 2
 הטמאות ולהתטמא בהן. שהרי הנהיר הכתוב את בני אהרן 3
 ואת הנזיר מהתטמא במת. מפלל שפל העם מתרין, ושאר 4
 כהנים ונזירים מתרין להתטמא בשאר טמאות חוץ מטמא 5
 מת. 6
 י. כל ישראל מזהרין להיות טהורים בכל רגל, מפני שהם 7
 נכונים לנגס במקדש ולאכל קדשים. וזה שונאמר בתורה: 8
 וכבדתם לא תגעו - ברגל בלבד. ואם נטמא - אינו לוקה. 9
 אבל בשאר ימות השנה - אינו מזהר. 10
 יא. הטמא והטהור יחדו. מפי השמועה למדו, שהטמא 11
 והטהור אוכלין בקערה אחת. אבל לא יאכל הפצל עם 12
 אשתו בקערה אחת פשתהיה נדה, ולא ישתה עמה, ולא 13
 תזוג לו את הפוס, כמו שבארנו. ולא יאכל הנזב עם הנזבה, 14
 מפני הרגל עברה, שמה יבעל. 15
 יב. אף על פי שמתר לאכל אכלין טמאין ולשתות משקין 16
 טמאים, חסידים הראשונים היו אוכלין חלין בטהרה 17
 ונזהרין מן הטמאות פלן כל ימיהם, והן הנקראים פרושים. 18
 ודבר זה קדשה יתרה היא ודרף חסידות, שיהיה נבדל אדם 19
 ופורש משאר העם, ולא יגע בהם ולא יאכל וישתה עמיהם. 20
 שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף ממעשים הרעים, 21
 וטהרת הגוף מביאה לידי קדשת הנפש מן הדעות הרעות, 22
 וקדשת הנפש גורמת להדמות בשכינה; שונאמר: 23
 והתקדשתם והייתם קדשים, פי קדוש אני יי מקדשכם. 24
 בריף רחמנא דסיען 25
 יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"א 26
הלכות כלים 27
 ענין אלו ההלכות לידע כלים שמקבלין טמאה מפל אלו 28
 הטמאות וכלים שאינן מתטמאין, וכיצד מתטמאין 29
 ומטמאין. 30
 ובאור ענין זה בפרקים אלו: 31
פרק ראשון 32
 א. שבעה מיני כלים הן שמקבלין טמאה מן התורה, ואלו 33
 הן: הנגדים, והשקין, וכלי עור, וכלי עצם, וכלי מתכות, 34
 וכלי עץ, וכלי חרש. הרי הוא אומר: מפל כלי עץ או כגד 35
 או עור או שק. ובכלי מתכות נאמר: אף את הזהב ואת 36
 הכסף. ובכלי חרש נאמר: וכלי חרש אשר יפל מהם אל 37
 תוכו, כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו. 38
 ב. מפי השמועה למדו, שזה שונאמר בתורה: וכל מעשה 39
 עזים - לרבות כלים העשויין מן הקרנים ומן הטלפים ומן 40
 העצמות של עזים. והוא הדין לשאר מיני בהמה וחייה. 41
 אבל כלים העשויין מעצמות העוף - אינן מקבלין טמאה; 42
 חוץ מפלים העשויין מפנה הענינה בלבד וביצת הנעמית 43
 המצפה - הואיל והן דומין לעצם, מקבלין טמאה ככלי 44
 עצם. וקרוב בעיני, שטמאתן מדברי סופרים. 45

ג. בית קבול העשוי למלאתו - אינו בית קבול. כיצד? 47
 בקצת של עץ שחוקקין בה בית קבול ותוקעין בו הסדן 48
 של ברזל: אם של נפחים היא - אינה מקבלת טמאה; שאף 49
 על פי שיש בה בית קבול, לא נעשה אלא למלאתו. וכן 50
 כל פיוצא בזה. ואם היתה של צורפין - הרי זו מקבלת 51
 טמאה; מפני שהן מגביהין את הברזל בכל עת שירצה 52
 ומקבצין את שפות הזכה והפסף המתקבצת שם תחת 53
 הסדן, והרי נעשה לקבלה. וכן כל פיוצא בו. 54

ד. הפך החקוק שתחת רגלי המטות והמגדלות וכיוצא 55
 בהן, אף על פי שהוא מקבל - טהור, ואין בו משום כלי 56
 קבול, לפי שאינו עשוי לקבול אלא לסמך בו בלבד. 57
 שפופרת הקש - מקבלת טמאה בכל כלי העץ שמקבלין 58
 טמאה, אפלו אינה יכולה לקבל אלא טפה אחת. ושפופרת 59
 הקנה שחתכה לקבלה - אינה מקבלת טמאה עד שיוציא 60
 את כל הלכך שבתוכה. ואם לא נחתכה לקבלה - הרי היא 61
 כפשוטי כלי עץ. אבל שפופרת של פקועות וכיוצא בהן - 62
 אינן כלים, אלא פאכלין הן חשובין. 63

ה. שפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואחר כך נתנה 64
 בכתל, אפלו נתנה שלא פדרף קבלתה - מקבלת טמאה. 65
 קבועה בכתל: אם קבועה פדרף קבלתה - הרי זו מקבלת 66
 טמאה: שלא פדרף קבלתה - טהורה. נתן השפופרת בכתל 67
 ואחר כך נתן בה המזוזה: אם היתה פדרף קבלתה - הרי 68
 זו מקבלת טמאה; שלא פדרף קבלתה - טהורה. קבועה 69
 בכתל, אפלו פדרף קבלתה - טהורה. 70

ו. כלי שאורגין אותו מן הנפרים או מן השעם כדי 71
 שישטחו עליו הבגדים והמגמר מלמטה כדי שיתבסמו: אם 72
 היה עשוי כבורת שאין לו קרקע - טהור, ואם היה בו בית 73
 קבלת כסוי - הרי זה מקבל טמאה. 74
 ז. סנדל של בהמה: של מתכת - טמא, ושל שעם - טהור, 75
 שאין זה חשוב מכלי הקבלה. 76
 ח. הצורך מרגלית בעור והוציאה ונשאר מקומה עמק - 77
 הרי זה מקבל טמאה עד שיפשוט; שכל כלי קבול מקבלין 78
 בכל שהן, והרי מקומן כמו פיס קטן. אבל צרור המעות 79
 אינו מקבל טמאה, שאין עליו צורת כלי. 80

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"א

פרק שלישי

א. כל כלי עץ העשוי לנחת, אפלו אינו מקבל אלא דבר 83
 מועט - אינו מקבל טמאה לא מן התורה ולא מדברי 84
 סופרים. וכל כלי עץ העשוי להתטלטל מלא וריקן כשק, 85
 אפלו היה מחזיק מאה סאה, ואף על פי שיש לו שוליים, 86
 הואיל ואינו עשוי לנחת - הרי זה מקבל טמאה דין תורה 87
 כשאר כלי קבול. וכל כלי עץ שהוא סתם, אם היו לו 88
 שוליים לישוב עליהם על הקרקע כדי שלא יהא נוח 89
 להתגלגל, והיה מחזיק ארבעים סאה בלח שהן כורים 90
 ביבש - אינו מקבל טמאה כלל, לא מן התורה ולא מדברי 91
 סופרים, מפני שחזקתו שעשוי לנחת. ודברים אלו דברי 92

במדרס הזב וחבריו מתטמאין מן התורה; שגאמר: כל 1
 המשכב אשר ישכב - כל העשוי למשכב או למרכב, כמו 2
 שבארנו. וכן כלי זכוכית העשוי למשכב - מתטמא במדרס 3
 מדבריהן. 4

יא. כל שהוא ארוג, בין מצמר ופשתים בין מקנבוס, או 5
 ממשי או משאר דברים הגדלים ביבשה - הוא הנקרא בגד 6
 לעגן טמאה. והלבדים כבגדים לכל דבר. 7

יב. השק הוא חוטי שעור הגדלין כששלת או הארוגין 8
 כבגדים. אחד העשוי מן העזים או מצמר גמלים או מזב 9
 הסוס והפרה וכיוצא בהן, ואחד האריג מהן כמו המרצופין, 10
 או הגדל כמו חבק של חמור וכיוצא בו. אבל החבלים 11
 והמשיחות השזורין, בין מן השער בין מצמר ופשתים - 12
 אינן מקבלין טמאה בפני עצמן. 13

יג. כל הכלים העשויין מן הגמא ומן הערבה ומן הקנים 14
 ומכפות המרים ומן העלים והשורגין וקלפי אילנות ומן 15
 החלף, כגון הכפיפות והטרסקלין והמחלצות והמפצות - 16
 הכל בכלל כלי העץ, שהכל גדל מן הארץ כעץ. אחד כלי 17
 חרס ואחד כלי נתר לכל דבר. כל כלי העשוי מהעפר מן 18
 העפרות ואחר כך שורפין אותן בכבשן - הרי זה כלי חרס. 19
 והתנור והפירים והכפח וכיוצא בהן משאר הבנינות 20
 שאופין בהן או מבשלין בהן - הכל מקבלין טמאה דין 21
 תורה, וטמאתן וטמאת כלי חרס שוה. 22

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"א

פרק שני

א. העושה כלי קבול מכל מקום - הרי זה מקבל טמאה 25
 בכל שהוא מן התורה. ואין לכלי קבול שעור. והוא שיעשה 26
 דבר של קימא, שאפשר שיעמד. כיצד? העושה כלי מן 27
 העור המצה שלא נתעבד כלל, או מן הניר, אף על פי שאין 28
 הניר מקבל טמאה, או מקלפת הרמון והאגוז והאלון, אפלו 29
 חקקום התינוקות למד בהן את העפר או שהתינום לכף 30
 מאזנים - הרי אלו מקבלין טמאה; שתינוק חרש שוטה 31
 וקטן יש להן מעשה, אף על פי שאין להן מחשבה. אבל 32
 העושה כלים מן הלפת והאתרוג והדלעת היבשים, שחקקן 33
 למד בהן, וכל פיוצא בהן - הרי הן טהורין, לפי שאי 34
 אפשר שיעמדו אלא זמן מועט. 35

ב. קנה מאזנים והמחוק שיש בהן בית קבול מתכת, והאסל 36
 שיש בו בית קבול מעות, וקנה של עץ שיש בו בית קבול 37
 מים, ומקל שיש בו בית קבול מזוזה או מקום מרגלית, 38
 ומשחות של עץ שיש בו בית קבול שמן, ולוח פנקס שיש 39
 בו בית קבול שענה - כל אלו וכיוצא בהן, אף על פי שהן 40
 פשוטי כלי עץ, הואיל ויש בהן בית קבול כל שהוא, 41
 מקבלין טמאה דין תורה. ואין טמא מן התורה אלא בית 42
 קבול לבדו שיש בהן והמשמש את בית הקבול משאר 43
 הכלי שבית הקבול צריך לו; אבל היתר על הצרף משאר 44
 הכלי הפשוט - טהור מן התורה וטמא מדבריהן, כמו 45
 שבארנו. 46

1 והמטה וכיוצא בהן - מקבלין טמאה. ומנין שהן לתשמיש
 2 אדם ותשמיש משמשיו? שהרי מניח הקערות על השלחן,
 3 והכוסות על הטבלא, והמצעות על המטה. וכל כלי עץ
 4 העשוי לתשמיש הפלים בלבד, שהרי הוא משמש משמשיו
 5 אדם: אם לא היה משמש את הפלים אלא בשעת מלאכה
 6 בלבד - הרי זה טהור מכלום. כגון מנורה של עץ
 7 שמשמשת הנר בשעת הדלקה, וכן, והוא כלי שמוניחין
 8 תחת הפלים בשעת מלאכה, והדפוסין בלן. ואם היה
 9 משמש את הפלים בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה -
 10 הרי זה מקבל טמאה. כגון כסוי הקפצה וכיוצא בו, ותיק
 11 הסוף והספין והרמח והמספרים והתער והמכחול והמכתב,
 12 ובית הפחל, ותיק טבלא וסקורטאי, ובית החצים ובית
 13 הפגוזות, ותיק חלילים. כל אלו וכיוצא בהן, אף על פי
 14 שאינן אלא משמשי פלים - מקבלין טמאה, שהרי הפלי
 15 צריך להן בשעת מלאכה ושלא בשעת מלאכה. אבל כסוי
 16 קמטרא וכסוי תבה וכסוי טני, והמכבש של חרש, והכפסא
 17 שתחת התבה והממתין שלה, והקלב שבונין עליו תיק
 18 הספר, ובית הנגר והמנעול והמוזזה, ותיק נבלים והכנורות,
 19 והקלב של גודלי מצנפת, ודפוס של תפלין, וסוס של עץ
 20 של זמר שמוחקין בו, ורביעיית המקוננת, ויגוננת העני,
 21 וסמוכות המטה, ונקליטי המטה, ודמור שפחת המטה -
 22 כל אלו וכיוצא בהן טהורין, מפני שהן משמשי הפלים
 23 בשעת מלאכה בלבד.
 24 ב. מלבן המטה, אם היה מלבש בפקות ויש לו רגלים
 25 שמתכבדן עם המטה - הרי זה מתטמא עם המטה, שהרי
 26 ונתנין אותו בפני המטה והרי הוא כאחד מאבריה. נתנו על
 27 שתי לשונות והרי הוא גבוה על המטה, אף על פי שמטבג
 28 בתכלים, הואיל ואין לו רגלים - טהור, מפני שהוא
 29 משמש משמשי הפלים בשעת מלאכה בלבד. כמלבני בני לוי,
 30 שתולין בהם כנורותיהן וכלי השיר, שהן טהורין.
 31 ג. מכבש של שפף שמוחה עליו את העור - טהור, מפני
 32 שמוניח עליו את האבן במקום החקוק שיש בו ומשמש
 33 עליו, ונמצא עשוי לשמש את הפלים בשעת מלאכה. ואינו
 34 מתטמא משום קבול, שהרי החקק שבו עשוי להתמלאות
 35 באבן.
 36 ד. חפויי המטה - טהורין. וכן כל החפויין, בין שהיו של
 37 עץ או של עצם או של עור או של מתכת - טהורין;
 38 שנאמר: אשר יעשה מלאכה בהם - פרט לחפויי הפלים.
 39 וכן כלי עץ או עצם שיש בהן בית קבול שצפם במתכת -
 40 טהורים ואין מקבלין טמאה; מאחר שצפם בטלן, והצפוי
 41 עצמו טהור כמו שבארנו.
 42 ה. העושה כלי מקצתו מן העץ ומקצתו מן המתכת: אם
 43 היה העץ משמש המתכת - מקבל טמאה, ואם היתה
 44 המתכת משמשת את העץ - הכל טהור. כיצד? מפתח של
 45 עץ ושניו ממתכת, אפלו שן אחת - הרי זה מקבל טמאה;
 46 היתה היא ממתכת ושניו של מעץ - הכל טהור.
 47 ו. טבעת של מתכת וחותמה של אלמג - טמאה. היתה של
 48 אלמג וחותמה של מתכת - הרי זו אינה מקבלת טמאה.

1 קבלה הן. מפי השמועה למדו: מה שק - שהוא מתטלטל
 2 מלא וריקן, אף כלי עץ לא יטמא אלא אם בן היה מטלטל
 3 מלא וריקן; להוציא כלי עץ העשוי לנחת.
 4 ב. הפלים שחזקתן שהן עשויו לנחת, כגון שדה תבה
 5 ומגדל וכורת הקש וכורת הקנים ובור ספינה גדולה וכיוצא
 6 באלו, אם הן מחזיקין ארבעים סאה - אין מקבלין טמאה.
 7 ואלו הן הפלים של עץ שהן עשויו להתטלטל במלואן:
 8 דרדור שמוניחין אותו על העגלה, וקוסטות המלכים, וערבת
 9 העבדן, ובור ספינה קטנה שאינה יכולה להלך באמצע הים
 10 הגדול, והארון. כל אחד מחמשת כלי עץ אלו, אף על פי
 11 שהן מקבלין יותר מארבעים סאה - הרי אלו מקבלין
 12 טמאה, שלא נעשו מתחלתן אלא להטלטל מלאין. ושאר
 13 כל כלי עץ, אם היו מקבלין ארבעים סאה ויש להם שולים
 14 - חזקתן שאינן עשויו להתטלטל במלואן, ולפיכך אין
 15 מקבלין טמאה. וכן כלי עצם וכלי העור המקבלין ארבעים
 16 סאה בלח - אין מקבלין טמאה, אלא אם בן נעשו מתחלתן
 17 להתטלטל כשהן מלאין.
 18 ג. השדה והתבה והמגדל של זכוכית הפאים במדה -
 19 טהורין; ושאר כלי זכוכית, אף על פי שמקבלין ארבעים
 20 סאה - הרי הן מקבלין טמאה. וזה חמור בכלי זכוכית
 21 מבכלי עץ.
 22 ד. כל כלי שיש בשבורו אמה על אמה ברום שלש - הרי
 23 הוא מחזיק ארבעים סאה בלח. וכשמודדין את הפלי -
 24 מודדין אותו מבחוץ; אם היה בו אמה על אמה ברום
 25 שלש, אף על פי שאין תוכו אלא פחות מזה - הרי הוא
 26 טהור, שאין עבי הדפנות ממעט. אבל עבי הרגלים ועבי
 27 הנזר, אם היה לו זר - אין נמדדין עמו.
 28 ה. היה בתוף הפלי תבה קטנה, כגון מוכני שבתוף השדה:
 29 בזמן שהיא נשמטת - אינה נמדדת עמה, ואינה חבור לה,
 30 ואינה מצלת עמה באהל המת; ואם אינה נשמטת - נמדדת
 31 עמה, והרי הן ככלי אחד.
 32 ו. היה לכלי כסוי קמור: בזמן שהוא קבוע - נמדד עמו;
 33 אינו קבוע - אינו נמדד עמו. היו בו מגורות מבפנים -
 34 נמדדות עמו; ואם היו מבחוץ - אינן נמדדות עמו.
 35 ז. כלי עץ שאינו מקבל ארבעים סאה כדרכו אלא אם בן
 36 הטהו על צדו או סמכו בדבר אחר, הואיל ומקבל ארבעים
 37 סאה מפל מקום - טהור.
 38 ח. השדה והתבה שנטלה אחת מרגליהן, אף על פי שלא
 39 נקבו אלא הרי הן מקבלין - הרי אלו טהורין, ועדין יש
 40 להם שולים, וחוזקתן שהן לנחת כשהיו.
 41 שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"א
 42 פרק רביעי
 43 א. שלש מדות בכלי עץ שאינן עשויו לקבלה: כל כלי
 44 עץ העשוי לתשמיש אדם בלבד, כגון הסלם - טהור, ואינו
 45 מקבל טמאה כלל, ולא רבוהו חכמים לטמאה. וכל כלי עץ
 46 העשוי לתשמיש הפלים והאדם, כגון השלחן והטבלא

7 אַת הַעֵץ - מִקְבַּל טְמֵאָה.
 8 ט. וְכֵן מִקְלָ שֶׁקֶבַע בּוֹ מִסְמְרִים כְּדִי לְהַכּוֹת בּוֹ - מִקְבַּל
 9 טְמֵאָה, שְׁנִמְצָא הַעֵץ מִשְׁמַשׁ אֶת הַמִּתְכַּת. עֲשָׂאן לְנוֹי - אִינוֹ
 10 מִקְבַּל טְמֵאָה, שֶׁהָרִי הַמִּתְכַּת מִשְׁמַשׁ אֶת הַעֵץ.
 11 י. וְכֵן מְנַקִּיּוֹת שֶׁל מִתְכַּת שֶׁקֶבַעַן בְּמִקְלָ אוֹ בְדִלַת לְנוֹי -
 12 טְהוּרוֹת. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא כְזֶה מִשְׁאֵר הַכְּלִים.

1 ז. הַשֵּׁן שֶׁל מִתְכַּת אוֹ הַחוֹתֶם מִקְבַּל טְמֵאָה בְּפָנָי עֲצָמוֹ, אִם
 2 לֹא הָיָה מְחֻבָּר לְעֵץ. וְכֵן הַמַּעֲבָד וְהַמְזוּרָה וְהַמְגוּב וְהַמְסָרֵק
 3 שֶׁל רֹאשׁ שְׁנִטְלָה אַחַת מִשְׁנִיָּהֶן וְעֲשָׂאָה שֶׁל מִתְכַּת - הָרִי
 4 אֵלּוֹ מִקְבָּלִין טְמֵאָה.
 5 ח. מִקְלָ שֶׁעָשָׂה בְּרֵאשׁוֹ מִסְמֵר כְּמִין רִמּוֹן כְּדִי שִׁיְהִיֶּה אוֹחֵז
 6 בּוֹ - אִינוֹ מִקְבַּל טְמֵאָה. עֲשָׂאָהּ וְשָׂאָהּ שְׁלֵא תִהְיֶה הָאֲרֵץ אוֹכֶלֶת

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ח אדר-ב"ה' ניסן ה'תשע"א

43 "שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד" (דברים ו, ד).
 44 וּכְרַב הַמְדַרְשׁוֹת תִּמְצָא שֶׁהֵם אוֹמְרִים: "עַל-מִנַּת
 45 לִיְחִיד אֶת-שְׁמִי, עַל-מִנַּת לִיְחִידֵנוּ" וְהַרְבֵּה כְּגוֹן זֶה.
 46 כְּוִנָּתָם בְּדָבָר זֶה: שֶׁלֹּא הוֹצִיאָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים וְלֹא
 47 עָשָׂה עִמָּנוּ מַה-שֶּׁעָשָׂה בְּעַשִׂית חֶסֶד וְהַטְּבָחָה, אֲלֵא
 48 בְּתַנְאֵי שְׁנִקְבַע בְּדַעְתָּנוּ שֶׁהוּא אֶחָד, לְפִי שֶׁאָנוּ
 49 מְחִיבִים בְּכָף. וּבְהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת אוֹמְרִים (חַכְמִים)
 50 'מִצְוֹת יְחִיד', וְקוֹרְאִים לְמִצְוָה זוֹ גַם 'מְלָכוֹת
 51 שְׁמִים', כִּי אוֹמְרִים (— מִתְבַּטְּאִים עַל פְּעוּלָה
 52 מִסוּיִימָת, שְׁנַעֲשִׂית): כְּדִי לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל מְלָכוֹת
 53 שְׁמִים, כְּלוּמַר הַהוֹדָאָה בִּיְחִיד וְהֶאֱמוּנָה בּוֹ.

יום שני כ"ט אדר ב' ה'תשע"א

54 מצוות עשה ג. ד. ט.
 55 הַמִּצְוָה הַשְּׁלִישִׁית — הִיא הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיָנוּ עַל
 56 אֲהַבְתּוֹ יְתַעֲלֶה, וְהוּא: שְׁנִתְבּוֹנֵן וְנִסְתַּכַּל בְּמִצְוֹתָיו
 57 וְצוּוּיָו וּפְעוּלוֹתָיו, כְּדִי שְׁנִשְׁגִּיָּהוּ וְנִתְעַנֵּג בְּהַשְׁגָּתוֹ
 58 תְּכִלִּית הַתְּעַנּוּג — וְזוֹהִי תְּכִלִּית הָאֲהַבָּה הַמִּצְוָה.
 59 וְלִשׁוֹן סְפָרִי (דברים ו, ו) "לְפִי שְׁנִאָמַר וְאֲהַבְתָּ אֶת
 60 ה' אֱלֹהֶיךָ" (שם ו, ה) יוֹדֵעַ אֲנִי כִּיִּצַד אֲהַב
 61 אֶת-הַמְּקוֹם? תִּלְמוּד לומר: "וְהָיָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 62 אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ" — שְׁמַתוּךָ כֶּף
 63 אֲתָה מְכִיר מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הַעוֹלָם". הִנֵּה בְּאֲרָנוּ
 64 לְךָ, שְׁעַל-יְדֵי הַהִתְבּוֹנְנוֹת תְּבוּא לִידֵי הַשְּׁגָה,
 65 וְיִמְצָא לְךָ הַתְּעַנּוּג וְתְּבוּא הָאֲהַבָּה בְּהִכְרַת. וְכִבֵּר
 66 אָמַרוּ, שֶׁמִּצְוָה זוֹ כּוֹלֶלֶת גַּם-כֵּן, שְׁנִקְרָא אֶת
 67 כָּל-בְּנֵי הָאָדָם לְעַבְדוֹתָיו יְתַעֲלֶה וְלֶאֱמוּנָה בּוֹ, שֶׁכֵּן
 68 אִם אֲתָה אוֹהֵב אֶת-מִי-שֶׁהוּא, תִּהְלָלְנוּ וְתִשְׁבַּחְנוּ
 69 וְתִקְרָא בְּנֵי-אָדָם לְאֲהַבְתּוֹ — וְזֶה עַל דְּרָף הַמְּשָׁל
 70 — כֶּף אִם תִּאָּהֵב אֶת-ה' בְּאֲמַת בְּמַה שֶׁהִגִּיעַ לְךָ

יום ראשון כ"ח אדר ב' ה'תשע"א

13 מצוות עשה א. מצוות לא תעשה א.
 14 מצוות עשה ב.
 15 הַמִּצְוָה הָרֵאשׁוֹנָה — הִיא הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיָנוּ בִּידִיעַת
 16 [בְּהַאֲמַנַת] הָאֱלֹקוֹת, וְהוּא: שְׁנִדַּע שִׁישׁ שֶׁם עֲלֶה
 17 וְסָבָה וְהוּא הַפּוֹעֵל לְכָל-הַנְּמַצְאִים, וְזֶהוּ אָמַרוּ
 18 יְתַעֲלֶה: "אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ" (שְׁמוֹת ב, ב. דברים ה, ו)
 19 וּבִסוּף גְּמָרָא מְכוֹת (כג.) אָמַרוּ: "תְּרִי"ג מִצְוֹת נִאָּמְרוּ
 20 לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי. מֵאֵי קָרָא? תּוֹרָה צְנִיָּה-לְנוּ מֹשֶׁה
 21 (דברים לג, ד) — כְּלוּמַר: מִנֵּן תִּוְרָה, וְהִקְשׁוּ עַל
 22 זֶה וְאָמְרוּ: "תּוֹרָה בְּגַמְטְרִיא הֵכִי הָיָה? שֶׁשׁ מֵאוֹת
 23 וְחָד סְרִי הָיָה!". (שְׁהָרִי תִוְרָה בְּגִימְטְרִיא תְּרִי"א וְלֹא
 24 תְּרִי"ג) וּבָאָה הַתְּשׁוּבָה: "אֲנִכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ" וְ"לֹא
 25 יְהִיָּה לְךָ" מִפִּי הַגְּבוּרָה (הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא) שְׁמַעוּם
 26 (וְלֹא מִפִּי מֹשֶׁה) הִנֵּה נִתְבָּאָר לְךָ, שֶׁאֲנִכִּי ה' מְכָלֶל
 27 תְּרִי"ג מִצְוֹת, וְהוּא הַצְּוִי לִידַע, כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ.
 28 הָרֵאשׁוֹנָה מִמִּצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה — הִיא הָאֲזַהְרָה
 29 שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּהַעֲלוֹת עַל דַּעְתָּנוּ אֱלֹהוֹת לְזוּלָתוֹ
 30 יְתַעֲלֶה, וְהוּא אָמַרוּ — יְתוּרָמָם מְלִיחָס לוֹ אָמִירָה
 31 (אַרְבַּע מַלִּים אֵלֶּה הֵם כַּעֵין מֵאֵמֵר הַמוֹסָגֵר כִּיּוֹן שֶׁאֵמֵר
 32 "וְהוּא אוֹמְרוּ", הַסְּתִיֵּג מִיַּד מִמוּשָׁג אִמִּירָה כַּפְּשׁוּטוֹ
 33 בִּיחַס לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא) "לֹא-יְהִיָּה לְךָ אֱלֹהִים
 34 אֲחֵרִים עַל פְּנֵי" (שְׁמוֹת ב, ג). וְכִבֵּר נִתְבָּאָר בְּסוּף
 35 מְכוֹת (כג:) שֶׁלֹּא זֶה הוּא מְכָלֶל תְּרִי"ג מִצְוֹת, וְהוּא
 36 אָמַרְם שֶׁם: "שֶׁשׁ מֵאוֹת וְשֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת נִאָּמְרוּ
 37 לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי וְגו'", כְּמוֹ שְׁבַאֲרָנוּ בְּמִצְוָה
 38 הָרֵאשׁוֹנָה מִמִּצְוֹת עֲשֶׂה.
 39 הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה — הִיא הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיָנוּ בִּידִיעַת
 40 הַיְחִוּד, וְהוּא: שְׁנִדַּע שְׁפּוֹעֵל (בּוּרָא) הַמִּצְוִיאוֹת
 41 וְסָבָתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה הוּא אֶחָד, וְהוּא אָמַרוּ יְתַעֲלֶה:

41 (ויקרא כב, לב). וְעִנְנָן מִצְּנֵה זו: שְׁאֲנוּ מִצְּוִיִּם
 42 לְפָרְסֵם דֵּת אָמַת זו בְּרַבִּים, וְשֵׁלֵא נִירָא בְּכַף מֵהֶזֶק
 43 שׁוּם מִזִּיק, עַד שְׁאֲפֵלו יָבוא אֵילֵינוּ אָנֹס עֲרִיץ
 44 (שליט תקיף וגבור) וְיִקְרָא אוֹתָנוּ לְכַפּוֹר בּוֹ יִתְעַלֶּה
 45 — לֹא נִשְׁמַע לוֹ, אֲלֵא נִמְסַר אֶת־עֲצָמָנוּ לְמָוֶת
 46 בְּהַחֲלִט; וְלֹא נִתֵּן לוֹ לְחֻשָׁב שְׁכַפְּרָנוּ, אִף שֶׁלִּבָּנוּ
 47 מֵאֲמִין בּוֹ יִתְעַלֶּה. (שאפילו למראית עין בלבד אסור
 48 לכפור בקדוש ברוך הוא) וְזוּ הִיא מִצְּוֹת קְדוּשַׁת הַשֵּׁם
 49 שְׁנִצְטוּוּ בָּהּ כָּל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, כְּלוּמַר: שְׁנִמְסַר אֶת־
 50 עֲצָמָנוּ לְמוֹת בְּיַדִּי הָעֲרִיץ עַל אֲהַבְתּוֹ יִתְעַלֶּה
 51 וְהֵאֱמוּנָה בְּיַחֲדוּוֹ, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ חֲנֻנְיָה מִישָׁאֵל
 52 וְעִזְרִיָּה בִּימֵי נְבוּכַדְנֶאצַּר הָרָשָׁע כְּשֶׁהִכְרִיחַ
 53 לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְצֹלֵם, וְהַשְׁתַּחֲוּוּ כָּל־בְּנֵי אֲדָם וְיִשְׂרָאֵל
 54 בְּכָל־לֵם, וְלֹא הָיָה שֵׁם מְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם. וְהָיָה
 55 בְּכַף חֲרָפָה גְדוּלָּה לְיִשְׂרָאֵל שְׁאֲבָדָה מִכָּל־מִצְּוָה
 56 זו, וְלֹא הָיָה שֵׁם מִי שֶׁמְקַיֵּם אוֹתָהּ אֲלֵא הַכֹּל פָּתְדוּ
 57 (דניאל ג). וְאֵין מִצְּוָה זוּ נוֹהֲגִת אֲלֵא בְּכַגּוֹן אוֹתוֹ
 58 הַמְעַמָּד הָעֲצוּם שֶׁבּוֹ פָּתְדוּ כָּל־בְּאֵי הָעוֹלָם, וְהָיָה
 59 חוֹבָה לְפָרְסֵם יַחֲדוּוֹ וְלִהְיֵרִיז עֲלָיו בְּאוֹתָהּ הָעֵת.
 60 וּכְבָר הַבְּטִיחַ ה' עַל־יַדִּי יִשְׁעֶיהוּ, שֶׁלֹּא תִהְיֶה
 61 חֲרַפַּת יִשְׂרָאֵל גְּמוּרָה בְּאוֹתוֹ הַמְעַמָּד, וְשִׁיּוּפִיעוּ
 62 בָּהֶם בַּחוּרִים בְּאוֹתוֹ הַמְעַמָּד הַקָּשָׁה, שֶׁלֹּא יִרְתִּיעֵם
 63 הַמָּוֶת, וְיִפְקִירוּ דָמָם וְיִפְרָסְמוּ אֶת־הֵאֱמוּנָה
 64 וְיִקְדְּשׁוּ אֶת־ה' בְּרַבִּים, כְּמוֹ שֶׁצָּנְנוּ יִתְעַלֶּה עַל־יַדִּי
 65 מִשֶּׁה רַבְּנוּ, וְהוּא אָמַר: "לֹא־עֲתָה יָבוֹשׁ יַעֲקֹב
 66 וְלֹא עֲתָה פָּנָיו יִחְוָרוּ. כִּי בְּרֵאתוֹ יִלְדִּיו מַעֲשֵׂה יָדִי
 67 בְּקִרְבּוֹ יִקְדִּישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת־קְדוּשַׁת יַעֲקֹב
 68 וְאֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ" (ישעיה כט, כב-כג).
 69 וְלִשׁוֹן סִפְרָא (אמור ט, ה'ו): "עַל־מִנְת כֶּף הוֹצֵאתִי
 70 אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם — עַל־מִנְת שֶׁתִּקְדְּשׁוּ אֶת־
 71 שְׁמִי בְּרַבִּים". וּבִגְמָרָא סְנֵהֲדָרִין (לג): אָמְרוּ: "בֶּן־
 72 נַח מִצְּוָה עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, אוֹ אֵינוּ מִצְּוָה? תָּא
 73 שְׁמַע (בא נשמע, תשובה לשאלה): שְׁבַע מִצְּוֹת
 74 נִצְטוּוּ בְּנֵי נַח. וְאֵי אֵיתָא (ואם תאמר שנצטוו גם על
 75 קדוש השם) — תְּמַנִּיא הָוֹ" (יש שמונה ולא
 76 שבע)!. הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, (מזה שדנו בגמרא אם גם
 77 בן נח נצטווה על זה, ואם זה נכלל בכלל ב"שבע
 78 מצוות בני נח" אם לא, משמע) שֶׁהִיא מְכַלֵּל מְסַפֵּר
 79 הַמִּצְּוֹת שֶׁהֵן חוֹבָה עַל יִשְׂרָאֵל, וְהִבִּיאוּ רַאֲיָתֶם עַל
 80 מִצְּוָה זוּ מִמָּה שְׁנִאָמַר: (ויקרא כב, לב) "וְיִקְדְּשִׁתִּי

1 מִהַשְׁגַּת אֱמִתוּתוֹ, הָרִי שְׁאֲתָה בְּלִי סִפְק תִּקְרָא
 2 אֶת־הַפְּתָאִים וְהַסְּכָלִים לִידִיעַת הָאֱמֶת שְׁאֲתָה כְּבָר
 3 יוֹדַע. וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (שם): "וְאֲהַבְתָּ אֶת ה'" —
 4 אֲהַבְהוּ עַל הַבְּרִיּוֹת כְּאַבְרָהָם אַבְרָהָ, שְׁנִאָמַר "וְאֶת־
 5 הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְוֹן" (בראשית יב, ה) כְּלוּמַר:
 6 כְּמוֹ שְׁאַבְרָהָם, לְפִי שֶׁהָיָה אוֹהֵב — כְּמוֹ שֶׁהָעִיד
 7 הַפְּתוּב: "וַרַע אַבְרָהָם אֲהַבִּי" (ישעיה מא, ח) קָרָא
 8 בְּעֵצֶם הַשְּׁגָתוֹ אֶת־בְּנֵי הָאָדָם לְאֱמוּנָה מְרֻב
 9 אֲהַבְתּוֹ, כֶּף תִּאֲהַבְהוּ עַד שֶׁתִּקְרָא בְּנֵי הָאָדָם אֵלָיו.
 10 הַמִּצְּוָה הַרְבִּיעִית — הִיא הַצְּוִי שְׁנִצְטוּוּנוּ לְקַבַּע
 11 בְּדַעַתָּנוּ יִרְאָתוֹ יִתְעַלֶּה וּמוֹרָאוֹ, וְכֹל נִהְיָה שְׁאֲנָנִים
 12 וּבוֹטְחִים (שלויים ושקטים בלי שום דאגה על
 13 החטאים). — אֲלֵא נַחוּשׁ לְבִיאַת עֲנֻשׁוֹ בְּכָל־עֵת,
 14 וְזֵהוּ אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא" (דברים
 15 ו, ג). וּבִגְמָרָא סְנֵהֲדָרִין (נו). אָמְרוּ בְּדֶרֶךְ שֶׁקָּלָא
 16 וְטָרְיָא עַל דְּבָרָיו יִתְעַלֶּה: "וְנִקְבַּ שְׁמֵהּ מוֹת
 17 יוֹמַת" (ויקרא כד, טז): וְאֵימָא פְּרוּשֵׁי (אמור, אולי,
 18 ש"נוקב" שבפסוק, הכוונה בזה להוגה את שם השם
 19 במפורש), דְּכַתִּיב: (ודוגמה לכך) "אֲשֶׁר נִקְבּוּ
 20 בְּשֵׁמוֹת" (במדבר א, יז) וְאֲזַהֲרַתָּה מִן "אֶת־ה'
 21 אֱלֹהֶיךָ תִירָא"? — כְּלוּמַר: זֶה שְׁנִאָמַר "וְנִקְבַּ
 22 שְׁמֵהּ" הוּא שֶׁיִּזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם בְּלִבְד בְּלִי שְׁיִכְרַף.
 23 וְאִם תֵּאמַר: אֵיזָה עוֹן יֵשׁ בָּזֶה? נֹאמַר, (שהוא
 24 עוֹבֵר עַל "אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא" מִפְּנֵי) שֶׁהוּא מֵאֲבָד
 25 אֶת־הִיָּרְאָה. כִּי מִיָּרְאָת ה' הוּא, שֶׁלֹּא יִזְכֵּר שְׁמוֹ
 26 לְבַטְלָהּ. וְהִיָּתָה הַתְּשׁוּבָה עַל שְׁאֲלָה זוּ וְדַחֲתִית דְּבָר
 27 זֶה בְּכַף שְׁאֲמָרוּ: "חֲדָא — דְּבַעֲינָא שֵׁם בְּשֵׁם,
 28 וְלִפְא", כְּלוּמַר (טעם ראשון שאי אפשר לומר כן,
 29 הוּא מִשׁוּם שִׁישׁ דִּין שֶׁהַמְּגַדֵּף אֵינוּ חַיִּיב עַד) שְׁיִכְרַף
 30 אֶת־הַשֵּׁם בְּשֵׁם, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוּ "יִכָּה יוֹסִי אֶת־יוֹסִי"
 31 (כלומר, עַד שִׁיזְכִּיר שֵׁם הַשֵּׁם וְיִקְלָלוּ בְּשֵׁם הַשֵּׁם, כַּגּוֹן
 32 יִכָּה פְלוֹנִי אֶת פְלוֹנִי, או יִקְלָל שֵׁם פְלוֹנִי אֶת שֵׁם פְלוֹנִי,
 33 וְהוֹכִיר שֵׁם יוֹסִי רַק לְדוּגְמָה). וְעוֹד, "אֲזַהֲרַת עֲשֵׂה
 34 הִיא, וְכָל־אֲזַהֲרַת עֲשֵׂה לֹא שְׁמָה אֲזַהֲרָה". כְּלוּמַר:
 35 זֶה שְׁאֲמַרְתָּ "אֲזַהֲרַתָּה מִן 'אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא"
 36 לֹא יִתְכּוֹן, לְפִי שֶׁזֶה צְוִי — וְהוּא מִצְּוֹת עֲשֵׂה —
 37 וְאֵין מִזְהִירִין בְּעֲשֵׂה. הִנֵּה נִתְבָּאָר שְׁנֵה שְׁנִאָמַר
 38 "אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא" — מִצְּוֹת עֲשֵׂה.

39 הַמִּצְּוָה הַתְּשִׁיעִית — הַצְּוִי שְׁנִצְטוּוּנוּ עַל קְדוּשַׁת
 40 הַשֵּׁם, וְהוּא אָמַר: "וְיִקְדְּשִׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

40 "ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם
 41 אלהיך" (שם יט, יב), לפי שזה מראה על הזלזול
 42 בצווי הזה, ואין הנאה גופנית בכך. והחלק שעל
 43 היחידים (שבעם) — הוא: שיעשה אדם ידוע
 44 בתסידות ובישר איזה מעשה הנראה להמון שהוא
 45 עברה ושקגון מעשה זה אין ראוי לאותו חסיד
 46 לעשותו, אף-על-פי שהוא מעשה מתר — הרי זה
 47 חלל את-השם, והוא אמרם (יומא פו.): "היכי דמי
 48 (כיצד יתואר) חלול השם: (אמר רב) כגון אנא
 49 דשקלנא בשרא מבי טבחא ולא יהיבנא דמי
 50 לאלפר. (אם אקנה בשר ולא אשלם מיד, משום
 51 שכשאני מאחר לפרוע אומרים שאני גזלן ולומדים
 52 ממני לזלזל בגזל) רבי פלוני אמר: כגון אנא
 53 דמסגינא (אם אלך) ארבע אמות בלא תורה ובלא
 54 תפלין". וכבר נכפל לאו זה ואמר: "ולא תחלל
 55 את-שם אלהיך אני ה'" (שם יח, כא). וכבר נתבארו
 56 דיני מצוה זו בפסחים (כה:; ובסוף יומא פו-פב).
 57 המצוה הס"ה — האזהרה שהזהרנו שלא לנתוץ
 58 את-בתי עבודת ה' יתעלה או להשחית את-ספרי
 59 הנבואה או למחוק את-השמות הקדושים וכיוצא
 60 בזה. ולשון הלואו שפא בענין זה הוא אמרו:
 61 "לא-תעשון כן לה' אלהיכם" (שם יב, ד), אחר
 62 שכבר הקדים את-הצווי לאבד עבודה זרה
 63 ולהשמיד שמה ולנתוץ את-מזבחותיה לגמרי,
 64 הזהיר ואמר: "לא-תעשון כן לה' אלהיכם".
 65 וכל-העובר על איזה דבר מזה, כגון שיהרס
 66 משהו מן-ההיכל והמזבח וכיוצא בהם, או
 67 שימחק שם משמות ה' — לוקה. ובסוף מכות
 68 (כב.) נתבאר בלשון הגמרא, שהשורף עצי הקדש
 69 — לוקה. אמרו: "ואזהרתיה מהקא (והאזהרה
 70 נלמדת מכאן): מן ואשריהם תשרפון באש, לא-
 71 תעשון כן לה' אלהיכם" (שם). וכן נתבאר שם
 72 שהמחוק את-השם — לוקה. אמרו: "ואזהרתיה
 73 מהקא: ואבדתם את-שמם, לא-תעשון כן לה'".
 74 וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפירק ד' משבועות.
 75 המצוה הקע"ב — הצווי ששצטוינו להשמע לכל-
 76 נביא מן-הנביאים עליהם השלום ולקיים כל מה-
 77 שיצוה, אפלו יצוה נגד מצוה, או כמה מצות מן
 78 המצות האלו, ובלבד שיהא זה לפי שעה; אבל
 79 לא שינציח תוספת או גרעון (שיצוה לגרוע או

1 בתוך בני ישראל". וכבר נתבארו דיני מצוה זו
 2 בפירק ז' מסנהדרין.

יום שלישי א' ניסן ה'תשע"א

3 מצות לא תעשה סג. סה.

4 מצות עשה קעב.

6 המצוה הס"ג — האזהרה שהזהרנו על חלול
 7 השם, והוא הפך קדוש ה' שאנו מצוים בו,
 8 ושקדם באורו (שכבר נתבאר) במצות עשה
 9 התשיעית, והוא אמרו יתעלה: "ולא תחללו
 10 את-שם קדשי" (ויקרא כב, לב). ועון זה נחלק
 11 לשלשה חלקים: שנים על הפלל ואחד על
 12 היחידים (שבעם). החלק הפללי הראשון — הוא:
 13 שכל-מי שדרשו ממנו לעבור על אחת מן-המצות
 14 בשעת השמד — הגזרה צווי המלך על ישראל
 15 לבטל אחת מן המצוות — כדי להעבירם על (חלק)
 16 דתם, אם האנס מתפונן להעביר (שיעבור על ציווי
 17 הקדוש ברוך הוא) בין במצות קלות בין במצות
 18 חמורות. או מי שדרשו ממנו לעבור על עבודה
 19 זרה או גלוי עריות או שפכות דמים ואפלו שלא
 20 בשעת השמד — הרי זה חייב למסור נפשו ויהרג
 21 ואל יעבור, כמו שבארנו במצות עשה התשיעית.
 22 ואם עבר ולא נהרג — הרי זה חלל את-השם
 23 ועבר על לאו זה. ואם הקה זה ברבים — כלומר:
 24 במעמד עשה מישראל — הרי זה חלל את-השם
 25 ברבים ועבר על אמרו יתעלה: "ולא תחללו את-
 26 שם קדשי" ועונו חמור מאד; אבל אינו לוקה
 27 מפני שהוא אנוס, לפי שאין בית דין רשאי לקיים
 28 ענש מלקות או מיתה אלא על מזיד ברצון בעדים
 29 והתראה. ולשון ספרא (י, יג) בנותן מזרעו למלך:
 30 "ושמתי אני את-פני באיש ההוא" (שם כ, ה),
 31 אמרו: "ההוא (כלומר, לכן נאמר באיש "ההוא"
 32 לומר שרק לאיש ההוא שעליו מדבר הכתוב שהוא
 33 —) לא אנוס ולא שוגג ולא מטעה". הנה נתבאר
 34 לך שעובד עבודה זרה באנס אינו חייב כרת,
 35 כל-שכן מיתת בית דין, אבל עבר על חלול השם.
 36 והחלק השני הפללי — גם-כן שיעשה האדם
 37 עברה שאין בה תאנה ולא הנאה, אלא מראה
 38 במעשיו הזלזול וההפקרות (במצוות התורה) —
 39 הרי גם זה מחלל שם שמים ולוקה, ולפיכך אמר:

40 "אֲחֵרֵי ה' אֲלֵהֶיכֶם תֵּלְכוּ" (שם יג, ה), וְגַם בְּפִרוּשׁוֹ
41 בָּא (בסוטה יד.), שְׁעֲנִינוּ לְהַתְדַמּוֹת לְמַעֲשִׂים
42 הַטּוֹבִים וְלַמַּדּוֹת הַנִּכְבְּדוֹת שֶׁבָהֶם מֵתָאֵר יִתְעַלֶּה
43 עַל דֶּרֶךְ הַמָּשָׁל — יִתְעַלֶּה עַל הַכֹּל עֲלוּי רָב
44 (שהקדוש ברוך הוא מרומם מכל התארים האמורים,
45 ואין משתמשים בכל התארים האלו אלא דרך משל).

46 הַמַּצְוָה הַשְּׁשִׁית — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְהַתְעַרֵּב בֵּין
47 הַחֲכָמִים וְלְהַתְחַבֵּר אִתָּם וְלְהַתְמַיֵּד וְלִשְׁבֹּת עִמָּהֶם
48 וְלְהַשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם בְּכָל־דֶּרֶךְ מְדַרְכֵי הַהִשְׁתַּתְּפוּת:
49 בְּמֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה וּמִקַּח וּמִמְכָר, כְּדֵי שְׁנַגִּיעַ בְּכֹף
50 לְהַתְדַמּוֹת לְמַעֲשִׂיהֶם וְלְהֵאֱמִין בְּדַעוֹת הַאֲמִתּוֹת
51 מִדְּבָרֵיהֶם, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וּלְדַבְּקָה־בּוֹ"
52 (דברים יא, כב) וּכְבָר נִכְפַּל גַּם הַצּוּי הַזֶּה, וְאָמַר:
53 "וּבּוֹ תִדְבֹּק" (שם י, כ). וְכֵן הַפְּרוּשׁ: "וּלְדַבְּקָה־בּוֹ"
54 — הַדְּבִק בְּחֲכָמִים וְתִלְמִידֵיהֶם. זֶהוּ לְשׁוֹן הַסְּפָרִי
55 (שם). וְכֵן הֵכִיאוּ רְאִיָּה עַל הַחֻזְבָּה לְשֵׁא בַת
56 תִּלְמִידֵי חֲכָמִים וְלְהַשִּׂיא בְתוֹ לְתִלְמִיד חֲכָם
57 וְלַהֲנוֹת תִּלְמִידֵי חֲכָמִים וְלְהַתְעַסֵּק עִמָּהֶם מִמֶּה־
58 שֶׁנֶּאֱמַר "וּבּוֹ תִדְבֹּק". אָמְרוּ (כתובות קיא:): "וְכֵי
59 אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לְהִדְבֹּק בְּשִׁכְיִנָּה, וְהָאֵתִיב: "כִּי
60 ה' אֲלֵהֶיךָ אֵשׁ אֲכָלָה הוּא" (שם ד, כד)? אֵלָּא
61 כָּל־הַמְּשִׂיא בְתוֹ לְתִלְמִיד חֲכָם" וְכוּ'.

62 הַמַּצְוָה הַר"ו — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְאַהֲבֹב זֶה־אֶת־
63 זֶה כְּמוֹ שְׂאֵנוּ אוֹהָבִים אֶת־עַצְמָנוּ, שֶׁתְּהִיָּה חֲמֵלְתִי
64 וְאֶהְבְּתִי (לכל אחד ואחד מישראל) כְּאֶהְבְּתִי
65 וְחֲמֵלְתִי לְעַצְמִי בְּמִמּוֹנוֹ וּגּוּפוֹ וְכָל־מֶה־שִּׁישׁ לוֹ
66 וּמֶה־שֶׁהוּא חֲפֵץ. וְכֵן מֶה־שֶׁאַרְצָה לְעַצְמִי, אֶרְצָה
67 לוֹ כְּמֹוֹהוּ; וְכָל־מֶה־שֶׁלֹּא אֶרְצָה לְעַצְמִי אוֹ לִידִידִי,
68 לֹא אֶרְצָה בְּשִׁבְלֹו כְּמֹוֹהוּ. וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה:
69 "וְאֶהְבְּתָ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (שם, יח).

יום חמישי ג' ניסן ה'תשע"א

70 מצוות עשה רז. מצוות לא תעשה שב.
71 מצוות עשה רה. מצוות לא תעשה שג.

72 הַמַּצְוָה הַר"ז — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְאַהֲבֹב אֶת־
73 הַגֵּרִים, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאֶהְבְּתֶם אֶת־הַגֵּר"
74 (דברים י, יט). וְאֶף־עַל־פִּי שֶׁהוּא נִכְלָל בְּעֲנִין זֶה
75 בְּמֶה־שֶׁכּוֹלָל כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאָמְרוֹ "וְאֶהְבְּתָ לְרֵעֶךָ
76 כְּמוֹךָ", לְפִי שֶׁהַגֵּר הַזֶּה הוּא גֵּר צָדֵק (שהוא כישראל

1 להוסיף על מצוות התורה לעולם), כְּמוֹ שֶׁבְּאָרְנוּ
2 בְּהַקְדַּמַת חֲבוּרָנוּ בְּפִרוּשׁ הַמְּשָׁנָה. וְהַפְּתוּב שֶׁבּוֹ
3 נֶאֱמַר צוּי זֶה הוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "אֲלֵיו תִּשְׁמְעוּן"
4 (דברים יח, טו). וְלִשׁוֹן סְפָרִי (שם): "אֲלֵיו תִּשְׁמְעוּן
5 — אֶפְלוּ אָמַר לָךְ לְעֹבֵר עַל אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת
6 הָאֲמּוּרוֹת בַּתּוֹרָה לְפִי שְׁעָה, שְׂמַע לוֹ". וְהַעֹבֵר עַל
7 מִצְוָה זוֹ חַיֵּב מִיתָה בְיַדֵי שָׁמַיִם, וְזֶהוּ אָמְרוּ
8 יִתְעַלֶּה: "וְהִיָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרֵי
9 אֲשֶׁר יְדַבֵּר (הנביא) בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מַעֲמוֹ" (שם,
10 יט). וּכְבָר נִתְבָּאֵר בְּסִנְהֶדְרִין (פט): "שִׁלְשָׁה מִיתָתָם
11 בְיַדֵי שָׁמַיִם: הַעֹבֵר עַל דְּבָרֵי הַנְּבִיא, וְנֹכֵיחַ שְׂעֵבֵר
12 עַל דְּבָרֵי עַצְמוֹ, וְהַכּוֹבֵשׁ נְבוֹאָתוֹ" (שנצטווה
13 מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְנַבְּאוֹת וְלֹא נִבְּא), וְכֹלָם
14 (נלמדו —) מִמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־
15 דְּבָרֵי [אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מַעֲמוֹ = מִיתָה בְיַדֵי שָׁמַיִם],"
16 אָמְרוּ: "קָרִי בִּיה: לֹא־יִשְׁמַע (זה העובר על דברי
17 הַנְּבִיא), לֹא־יִשְׁמַע (זה העובר על דברי עצמו), לֹא־
18 יִשְׁמַע (זה הכובש נבואתו)". וּכְבָר נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי
19 מִצְוָה זוֹ בְּסוּף סִנְהֶדְרִין (סוף פרק אלו הן הַנַּחֲנָקִין).

יום רביעי ב' ניסן ה'תשע"א

20 מצוות לא תעשה סד.

21 מצוות עשה ח. ו. רו.

22 הַמַּצְוָה הַס"ד — הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ שְׁלֹא לְנִסּוֹת
23 הַבְּטָחוֹתֵינוּ וְאִיוּמֵינוּ יִתְעַלֶּה, שֶׁנִּבְיָאֵנוּ מִבְּטִיחִים
24 לָנוּ אוֹ מֵאִמִּים בָּהֶם עֲלִינוּ, עַל דֶּרֶךְ שֶׁנִּשְׁטִיל בָּהֶם
25 סֶפֶק אַחַר שֶׁיִּדְעֻנוּ אֲמִתַּת נְבוֹאֹת הַמּוֹדִיעִים (כלומר
26 אַחֲרֵי שֶׁהוּבָרַר אֲצִלְנוּ שֶׁהוּא נְבִיא אֱמִיתִי). וְהוּא
27 אָמְרוּ: "לֹא תִנְסּוּ אֶת־ה' אֲלֵהֶיכֶם כְּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם
28 בְּמִסָּה" (דברים ו, טז).

29 הַמַּצְוָה הַשְּׁמִינִית — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְהַתְדַמּוֹת לוֹ
30 יִתְבָּרֵךְ כְּפִי יְכֹלְתָנוּ, וְהוּא אָמְרוּ: "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵיכִי"
31 (דברים כח, ט), וּכְבָר כְּפַל צוּי זֶה וְאָמַר: "לְלַכְתָּ
32 בְּכָל־דְּרָכֵיכִי" (שם יא, כב) וְכֵן בְּפִרוּשׁ עֲנִין זֶה:
33 "מֶה הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִקְרָא רְחוּם — אֶף אֶתָּה
34 הִיָּה רְחוּם; הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִקְרָא חֲנוּן — אֶף
35 אֶתָּה הִיָּה חֲנוּן; הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִקְרָא צַדִּיק —
36 אֶף אֶתָּה הִיָּה צַדִּיק; הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִקְרָא
37 חָסִיד — אֶף אֶתָּה הִיָּה חָסִיד" — זֶהוּ לְשׁוֹן סְפָרִי
38 (שם). וּכְבָר כְּפַל צוּי זֶה בְּלִשׁוֹן אַחַר וְאָמַר:

1 כגון בפני רבים וכדו') תלמוד לומר: ולא תשא עליו
 2 חטא". (שאם תעשה כן תשא אתה חטא בסבתו).
 3 וכבר בארו חכמים, שמצוה זו חובה על כל-אדם
 4 אפלו מן-הקטן לגדול הרי הוא חייב להוכיח,
 5 ואפלו קלל וזלזל אל ירפו ידיו ואל יסתלק
 6 מלהוכיח עד אשר יבה, כמו שבארו מעתיקי
 7 השמועה (מוסרי התורה שבעל פה) ואמרו (ערכין
 8 :זט): עד הכאה. ויש למצוה זו תנאים והלכות,
 9 ונתבאר במקומות מפזרים בתלמוד.

10 המצוה הש"ג — האזהרה שהזהרנו שלא לבייש
 11 זה-את-זה, ועון זה הוא שקוראים אותו: מלפין
 12 פני חברו ברבים, והאזהרה שבאה בזה הוא
 13 אמרו: "הוכח תוכיח את-עמיתך ולא תשא עליו
 14 חטא" (שם, יז). ובספרא (שם) אמרו: "מנין אם
 15 הוכחתו אפלו ארבע וחמש פעמים, חזר והוכח?
 16 תלמוד לומר: 'ולא תשא עליו חטא'". אכל פשט
 17 הכתוב הרי הוא מזוהר, שלא תחשוב לו עון
 18 בלבד, ושלא תזכרהו.

יום שישי ד' ניסן ה'תשע"א

19 מצות לא תעשה רנו. שא. דש. שה.
 20 המצוה הרנ"ו — האזהרה שהזהרנו מלהכביד
 21 (להתאכזר) על היתומים והאלמנות, והוא אמרו
 22 יתעלה: "כל-אלמנה ויתום לא תענון" (שמות כב,
 23 כא). לאו זה כולל שלא יכביד עליהם לא בדבור
 24 ולא במעשה, אלא ידבר עמהם דברים רכים
 25 ונוחים ביותר, ויתעסק עמהם בדרך הטובה
 26 ביותר, ויתחס אליהם ביחס טוב ביותר ויתפונן
 27 להפליג (להרבות) בכל-זה. ומי שלא נזהר באחד
 28 מכל-אלו — הרי עבר על לאו זה. וכבר באר
 29 יתעלה ענש העובר על לאו זה והוא אמרו
 30 יתעלה: "וחרה אפי והרגתי אתכם וגו'" (שם,
 31 כג).

32 המצוה הש"א — האזהרה שהזהרנו על
 33 הרכילות, והוא אמרו יתעלה: "לא תלך רכיל
 34 בעמך" (ויקרא יט, טז). אמרו (ספרא קדושים ד, ה):
 35 לא תהא רך דברים לזה וקשה לזה. דבר אחר:
 36 לא תהא כרוכל מטעין דברים והולך. ובכלל לאו
 37 זה האזהרה על הוצאת שם רע (כתובות מו).

1 לכל דבר) — אכל מפני שנקנס לדת הוסיף לו ה'
 2 אהבה, ויחד לו מצוה נוספת, כמו שעשה באזהרה
 3 על אונאתו (לצערו), שאמר: "ולא תונו איש את-
 4 עמיתו" (ויקרא כה, יז). ואמר אחר-כך: "וגר לא-
 5 תונה" (שמות כב, כ). ונתבאר בגמרא (בבא מציעא
 6 נט:): שחייבים על אונאת הגר משום "ולא תונו איש
 7 את-עמיתו" ומשום "וגר לא תונה". כך גם-כן
 8 נתחייבנו לאהבו משום "ואהבת לרעך כמוך"
 9 ומשום "ואהבתם את-הגר". וזה פשוט ואין בו
 10 נסתר (דברים נסתרם), ואיני יודע אחד ממי שמנה
 11 את-המצוות שזה נעלם ממנו. וכרוכ המדרשות
 12 בארו שה' צונו על הגר כמו שצונו על עצמו
 13 יתעלה, והוא אמרו "ואהבת את ה' אלהיך" (דברים
 14 ו, ה), ואמר "ואהבתם את-הגר".

15 המצוה הש"ב — האזהרה שהזהרנו מלשנוא
 16 זה-את-זה, והוא אמרו: "לא תשנא את-אחייך
 17 בלבבך" (ויקרא יט, יז). ולשון ספרא (ד, ח): "לא
 18 אמרתי אלא שנאה שהיא בלב, אכל אם גלה לו
 19 את השנאה, וידע זה שהוא שונאו — אינו עובר
 20 על לאו זה; אכל עובר הוא על 'לא-תקם ולא-
 21 תטר'" (שם, יח). ועובר גם על עשה והוא אמרו:
 22 "ואהבת לרעך כמוך" (שם). אכל שנאת הלב —
 23 עון חמור מן-הכל.

24 המצוה הר"ה — הצווי שצטוינו למחות בעושה
 25 עברה או במי שרוצה לעשותה, ולהזהירו על כך
 26 בדברים ולהוכיחו. ואל יאמר אדם: "אני לא
 27 אחטא: ואם יחטא זולתי — זה ענינו עם ה'",
 28 — זה נגד התורה, אלא אנו מצוים שלא לעבור
 29 ולא נניח לזולתנו מאמתנו לעבור. ומי שרוצה
 30 לעבור — חובה על כל-אדם להוכיחו ולמנעו,
 31 ואף-על-פי שלא נתקיימה עליו עדות המחייבת
 32 לקים ענש. והוא אמרו יתעלה: "הוכח תוכיח
 33 את-עמיתך" (ויקרא יט, יז). גם נכלל במצוה זו
 34 שנתרעם זה על זה, אם הרענו זה לזה, ואל נטור
 35 לו או נשמור לו חטא, אלא נצטוינו להתרעם עליו
 36 בדברים, כדי שלא ישאר בלב כלום, ולשון ספרא
 37 (שם): "מנין אם הוכחתו אפלו ארבעה וחמשה
 38 פעמים, חזר והוכח? תלמוד לומר: הוכח תוכיח.
 39 יכול אף אפה מוכיחו ופניו משתנות? (כלומר,
 40 שמותר לך להוכיח אותו אפילו באופן שהוא מתבייש,

20	שבת קודש ה' ניסן ה'תשע"א	1	המצוה ה'ש"ש — האזהרה שהזנהנו מלנקום זה
21	מצות עשה יא.	2	מזה, והוא: כגון שעשה הוא מקדם איזה מעשה,
22	המצוה ה'א — היא הצווי ששנצטוונו ללמד	3	ואז לא נחידל מלבקשו עד שנגמלהו כפעלו הרע,
23	(לאחרים — לבניו (הקטנים)) חכמת התורה	4	או נצערנו כמו שצער אותנו. הזהיר ה' מן
24	וללמדה (בעצמו) — וזהו הנקרא: תלמוד תורה,	5	ואמר: "לא-תקם" (שם, יח). ולשון ספרא (שם, י):
25	והוא אמרו "ושננתם לבניך" (דברים ו, ז). ולשון	6	"עד היכן כחה של נקימה? אמר לו: השאילני
26	ספרי (על הפסוק שם): "ושננתם לבניך — אלו	7	מגלך, ולא השאילו. למחר אמר לו: השאילני
27	תלמידך. וכן אפה מוצא בכל-מקום שהתלמידים	8	קרדמך, אמר לו: איני משאילך כדרך שלא
28	קרוים בנים, שנקאמר: 'ויצאו בני-הנביאים' (9	השאילני מגלך — לך נאמר: לא-תקם. ועל
29	מלכים-ב, ג). ושם (בספרי) אמרו: "ושננתם —	10	המשל הזה הקש בכל-הענינים.
30	שיהיו מתדדים (מסודרים) בתוך פיה, כשאדם	11	המצוה הש"ה — האזהרה שהזנהנו מלנטור
31	שואלך דבר, לא תהא מגמגם לו, אלא תהא אומר	12	ואף על פי שלא ננקום, והוא: שנשמור את
32	לו מיד". וכבר נכפל צווי זה כמה פעמים:	13	החטא שחטא לנו החוטא ונזכרנו לו, והוא אמרו
33	"ולמדתם ועשיתם (עפ"י לשון הפסוק בדברים ה, א)	14	יתעלה: "לא-תקם ולא-תטר". ולשון ספרא (שם,
34	ולמען ילמדו" (שם לא, יב). וכבר הרבו להדגיש	15	יא): "עד היכן כחה של נטייה? אמר לו
35	מצוה זו ולזרז עליה בהרבה מקומות בתלמוד.	16	השאילני מגלך, ולא השאילו. למחר אמר לו:
36	ואין הנשים חייבות בה, שהרי נאמר "ולמדתם	17	השאילני קרדמך, אמר לו: הילך (הנה לך), איני
37	אתם את-בניכם", אמרו: "בניכם — ולא	18	כמותך שלא השאלתני מגלך — לך נאמר:
38	בנותיכם", כמו שנתבאר בגמרא קדושין (לו.).	19	'לא-תטר'."

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט אדי"ש, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחר ההפסק נתקבל מכתבו מכ"ד אדי"ש, ולפלא שאינו כותב דבר מהשתתפותו בעסקנות חב"ד ומהשתתפותו בשיעורים הנלמדים ברבים, שהרי אף זה שכמה שיעורים לומד ביחידות, זכות ודבר גדול הוא ביותר להשתתף בלימוד הנלמד בעשרה מישראל וכמובן ג"כ מאגה"ק סי' כ"ג ועיין ג"כ בקונטרס החלצו מעניינים אלו, ותקותי שאין זה אלא שחסר בכתובה אבל לא בהפוי"מ.

במ"ש הוראת הרב לנדא ש"י בענין קביעות המזווה שאזלין בתר היכר ציר, זאת אומרת לאן הדלת נפתחת, כן הוא מנהגנו לבד הדלת היוצאת לחוץ. ומובן שהתיקון בזה נכנס ג"כ בכלל בדיקת המזווות...

במענה לשאלתו, ישנה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר וכמדומה כבר גם נדפסה, בהנוגע לשלשת השיעורים דחתי"ת, שאם מאיזה סיבה לא הספיק ללמדם ביום יש להשלימם בלילה שלאחריו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך הרחבת הדעת ושמחה.

שמואל-א כט היא ל איב

ה הלוא־זה דוד אשר יענו־לו במחלות לאמר הנה שאול בא־לפיו ודוד ברבבתו (ברבבתיו קרי): וַיִּקְרָא אָכִישׁ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו חַי־יְהוָה פְּרִי־שֵׁר אֶתָּה וטוב פְּעֵינִי צִאתְךָ וּבָאֶךָ אֵתִי בַּמַּחֲנֶה כִּי לֹא־מִצָּאתִי בְךָ רָעָה מִיּוֹם בָּאֶךָ אֵלָי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְעֵינֵי הַסְּרָנִים לֹא־טוֹב אֶתָּה: ז וְעַתָּה שׁוּב וְלֵךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינֵי סְרָנֵי פְלִשְׁתִּים: ה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ כִּי מָה עָשִׂיתִי וּמַה־מִּצָּאתָ בְּעַבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא אָבוֹא וְנִלְחַמְתִּי בְּאִיבֵי אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: ט וַיַּעַן אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אֶתָּה בְּעֵינֵי כְּמֹלֶךְ אֱלֹהִים אַךְ שָׂרִי פְלִשְׁתִּים אָמְרוּ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה: י וְעַתָּה הֲשָׁבָם בְּבִקְרָ וְעַבְדֵי אֲדֹנָיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתָּךְ וְהִשְׁכַּמְתָּם בְּבִקְרָ וְאוֹר לָכֶם וְלָכֹ: יא וַיִּשְׁפָּם דָּוִד הוּא וְאֲנָשָׁיו לְלֶכֶת בְּבִקְרָ לְשׁוּב אֶל־אַרְצָן פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יִזְרְעֵאל: ל א וַיְהִי כִּבְּא דָּוִד וְאֲנָשָׁיו צָקְלָג בְּיָוִם הַשְּׁלִישִׁי וְעַמְלָקִי פָּשְׁטוּ אֶל־גִּבּוֹ וְאֶל־צָקְלָג וַיְכּוּ אֶת־צָקְלָג וַיִּשְׁרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ: כ וַיִּשְׁבוּ אֶת־הַנְּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּמָן וְעַד־גְּדוֹל לֹא הָמִיתוּ אִישׁ וַיִּנְהָגוּ וַיִּלְכוּ לְדַרְכָּם: ג וַיָּבֵא דָּוִד וְאֲנָשָׁיו אֶל־הָעִיר וְהָנָה שְׂרוּפָה בָּאֵשׁ וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם נָשְׁבוּ: ד וַיִּשָּׂא דָּוִד וְהָעַם אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֶת־קוֹלָם וַיִּכְּפוּ עַד אֲשֶׁר אִין־בָּהֶם כַּח לְבָבוֹת: ה וְהִשְׁתִּי נְשִׁי־דָּוִד נִשְׁבּוּ אַחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית וְאֲבִיגַיִל אִשְׁתׁ נָבָל הַכַּרְמֶלִי: ו וְהַתָּצַר לְדָוִד מְאֹד כִּי־אָמְרוּ הָעָם לְסַקְלוֹ כִּי־מָרָה נַפְשׁ כְּלֵהֶם אִישׁ עַל־בָּנוּ (בְּנֵי קרי) וְעַל־בְּנֹתָיו וַיִּתְחַזַּק דָּוִד בַּיהוָה אֱלֹהָיו: ז וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִיתָר הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־נָּא לִי הָאֶפֶד וַיִּגֹּשׁ אֲבִיתָר אֶת־הָאֶפֶד אֶל־דָּוִד: ח וַיִּשָּׂאֵל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר אַרְדָּף אַחֲרַי הַגְּדוּד־הַזֶּה הַאֲשַׁנְנוּ וַיֹּאמֶר לוֹ רַדְף כִּי־הִשְׁגָּה תִּשְׁגֶּה וְהִצַּל תִּצְלֵל: ט וַיִּלְךָ דָּוִד הוּא וְשְׁש־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֵאוּ עַד־נַחַל הַבְּשׂוֹר וְהַנּוֹתָרִים עָמְדוּ: י וַיַּרְדֵּף דָּוִד הוּא וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ וַיַּעֲמְדוּ מֵאֵתִים אִישׁ אֲשֶׁר פָּגְרוּ מֵעֵבֶר אֶת־נַחַל הַבְּשׂוֹר: יא וַיִּמְצְאוּ אִישׁ־מִצְרִי בַּשָּׂדֶה וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־לוֹ לֶחֶם וַיִּיאָכֵל וַיִּשְׁקֶהוּ מַיִם: יב וַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶּלֶח דְּבַלָּה וּשְׁנֵי צִמְקִים וַיִּיאָכֵל וַתִּשָּׂב רֹחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל לֶחֶם וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת:

רש"י

(ט) ויבואו עד נחל הבשור. שש מאות איש: והנותרים עמדו. כשהגיעו לנחל הבשור, היו בהם עייפים, ונותרו שם מקצתן: (י) אשר פגרו. אשר נמנעו, ואומר אני לשון ארמי הוא, תרגום של ונהרסו:

מצודת ציון

(ה) יענו. ענין הרמת קול: במחולות. שם כלי זמר: (א) פשטו. התפורו לשלול שלל: (ב) וישבו. מלשון שביה: (ו) לסקלו. לרגמו באבנים: (ז) ארדוף. תחסר ה"א השאלה, ומשפטו: הארדוף, ודוגמתו (בראשית ג א): אף כי אמר אלהים, ומשפטו: האף, בה"א השאלה: (י) פגרו. נחלשו, ובדברי רבותינו ז"ל (שבת קכט א): יומא דמפגרי ביה רבנן: (יב) פלח. חתיכה, כמו (שיר השירים ד א): כפלח הרמון: דבלה. תאנים דרוסות יחד, עד שנעשים גוף אחד, וכן (לעיל כה יח): ומאתים דבלים: צמוקים. ענבים יבשים, והוא מלשון (הושע ט יד): ושדים צומקים:

מצודת דוד

(ה) אשר יענו לו. אשר הרימו קול בעבורו על המחולות לאמר הכה וכו', ואם כן מעולם הוא שונא לפלשתים ומכה בהם, ואין לבטוח בו: (ו) כי ישראל אתה וכו'. אני מחזיק אותך לאיש ישר ונאמן, וטוב בעיני בואך עמי במלחמה: ובעיני. אבל בעיני וכו': (ז) ולא תעשה רע. דבר הרע בעיני הסרנים: (ח) כי מה. מדוע אשוב, כי מה עשיתי דבר רע: (ט) ידעתי. הן ידעתי שלא נמצא בכ רעה, כי טוב וכו': (י) ועבדי אדוניך. רצה לומר: אנשיך שהיו מאז עבדי שאול אדוניך, והבאישו בו כמון, וכאומר: בעבור זה נחשדים גם המה בעיני הסרנים כמון, ולזה ישובו עמך: ואור לכם. כשיאיר לכם היום, לכו לדרככם: (א) ביום השלישי. מעת הלוחם מצקלג

עם אכיש למלחמה: אל נגב. בו יוכלל נגב כלב ונגב הכרתי האמורים בענין: ויכו. רצה לומר: הרסו העיר: (ו) ותצר לדוד מאד. רצה לומר: מלבד הצרה שנשבו נשיו, כי עוד אמרו העם לסקלו באבנים, על שהיה מסבב לרדת למלחמה עם אכיש, והיה זה סיבה לשיבואו עמלק ועשו מה שעשו: ויתחזק. עם כל זה היה דוד מתחזק עצמו להשען בה: (ט) והנותרים עמדו. רצה לומר: הנותרים מאותם שש מאות עצמם, והם שתי המאות האמור במקרא שלאחריו, שנותרו ולא רדפו, הם עמדו אצל הנחל מהעבר הזה, ולא חזרו למקומם: (י) אשר פגרו. מאתים האיש אשר נחלשו מלעבור את הנחל, עמדו ולא רדפו: (יא) איש מצרי. על שם סופו אמר, כי בעת המצאו לא ידעו שהוא מצרי: (יב) ושני צמוקים. שני אשכולות צמוקים: ותשב רוחו אליו. אמר דרך הפלגה וגוומא, כאלו יצאה רוחו מחולשת הרעבון, ושבה אליו כשהאכילו:

תהלים יח יז-לד

יז וישלח ממרום יקחני ימשני ממים רבים: יח יצילני מאיבי עז ומשנאי כייאמצו ממני: יט יקדמוני ביום-אידי ויהי-יהוה למשען לי: כ ויוציאני למרחב יחלצני כי חפץ בי: כא יגמלני יהוה כצדקי ככר ידי וישב לי: כב כישמרתני דרכי יהוה ולא-רשעתי מאלהי: כג כי כל-משפטיו לנגדי וחקתיו לא-אסיר מני: כד ואתי תמים עמו ואשתמור מעוני: כה וישב-יהוה לי כצדקי ככר ידי לנגד עיניו: כו עם-חסיד תתחסד עם-גבר תמים תתמם: כז עם-גבר תתברר ועם-עקש תתפתל: כח כישאתה עם-עני תושיע ועינים רמות תשפיל: כט כישאתה תאיר נרי יהוה אלהי יגיה חשבי: ל כי כך ארץ גרוד ובאלהי אדלג-שור: לא האל תמים דרכו אמרת-יהוה צרופה מגן הוא לכל | החסים בו: לב כי מי אלוה מבלעדי יהוה ומי צור זולתי אלהינו: לג האל המאזוני חיל ויתן תמים דרכי: לד משה רגלי כאילות ועל במותי יעמידני:

רש"י

(יז) ישלח ממרום. מלאכיו להציל את ישראל מן הים וממצרים: ימשני. לשון הוצאה כמו כי מן המים משיתהו (שמות ב'): (יט) יקדמוני. אויבי היו ממהרין ומקדימין לבא עלי ביום אידי ויהי ה' וגו': (כא) כצדקי. כצדק לכתי אחריו במדבר: כבור. לשון נקיות כמו ובר לבב ד"א ישלח ממרום יקחני כנגד עצמו אמר על שם המלאך שבא בסלע המחלקות לפנות את שאול מעליו שנאמר ומלאך בא אל שאול גו'. כצדקי שלא הרגתיו בכרתי את כנף מעילו: (כג) כי כל משפטיו לנגדי. תמיד שמתים אותם לנגד עיני: (כו) עם חסיד תתחסד. כלומר לפי שכן דרכיו לגמול מדה כנגד מדה, חסיד תמים נבר כנגד שלש אבות: (כז) עם נבר. נאמן: עם עקש. כנגד פרעה: (כט) כי אתה תאיר נרי. כשנלחם בלילה בגדוד עמלק הבא על צקלג שנאמר ויכם דוד מהנשף עד הערב למחרתם (ש"א ל'): (ל) כי כך. במבטחך: ובאלהי אדלג שור. כשבא להלחם על יבוס ואמר כל מכה יבوسی יהיה לראש ולשר (ד"ה א י"א) הביא יואב ברוש רענן וכפפו ונתלה בו ועלה על החומה אמר דוד יהלמני צדיק וגו' (לקמן קמא) קצר לו הקב"ה את החומה ודילג במדרש תהלים: (לא) צרופה. ברורה מבטיח ועושה: (לג) ויתן תמים דרכי. הסיר מדרכי כל תקלה ומכשול עד שנעשה שלם וכבוש: (לד) משה רגלי כאילות. רגלי הנקיבות עומדת ביושר יותר משל זכרים:

מצודת דוד

(יז) ישלח. עזרתו שלח ממרום ולקחני מיד האויב: ממים רבים. רודפי הרבים השוטפים כמים: (יח) כי אמצו. כאשר חזקו ממני בהמלחמה אז הצילני מידם: (יט) יקדמוני. שונאי היו מקדימין לבוא עלי בעת קרה לי מקרה רע בחשבם כאשר החילותי לנפול לא אקום עוד אבל ה' סמך אותי אף כי נפלתי הנה קמתי: (כ) למרחב. למקום רחב להנצל מידם: יחלצני. הוציאני מן המצר: (כא) כצדקי. כפי צדקי כי לא הרעותי את אחד מהם: כבור ידי. כפל הדבר במ"ש: (כב) מאלהי. ממצות אלהי: (כד) עמו. עם ה': ואשתמור. שמרתני את עצמי מן הדבר הנחשב לי עון: (כה) וישב. ולזה השיב ה' לי

מצודת ציון

(יז) ימשני. ענין הוצאה כמו מן המים משיתהו (שמות ב'): (יט) אידי. ענין צער ומקרה רע כמו הלא איד לעול (איוב ל"א): (כא) כבור. מלשון ברור ונקי: (כג) מני. ממני: (כו) גבר. איש כמו דרך גבר בעלמה (משלי ל'): (כז) עקש. עקום: תתפתל. גם הוא ענין עקום כמו דור עקש ופתלתל (דברים ל"ב): (כט) יגיה. יזריח ויאיר: (ל) אדלג. אקפץ: שור. חומה כמו בנות צעדה עלי שור (בראשית מ"ט): (לב) צור. ענין חוזק: זולתי. בלתי: (לג) המאזוני. מלשון אזור וחגורה: חיל. כח: (לד) משה. משים כמו שויתי עד בקך (ישעיה ל"ח):

כצדקי: לנגד עיניו. ולא נגד בני אדם ולהתיהר: (כו) עם חסיד. כי כן דרכך להתנהג בחסד עם החסיד: (כז) עם נבר. עם איש ברור ונקי תתנהג בבירורת כי תשלם לאיש כמעשהו: (כח) עם עני. עם מוכנע: ועינים רמות. המתגאים ביותר: (כט) תאיר נרי. רצה לומר תשלה לי עזרה: יגיה חשכי. יושיעני מן הצרה: (ל) כי כך וגו'. בבטחונך ארוץ למחנה האויב ולא אירא ובעזר אלוה אדלג על החומה לכבוש העיר: (לא) תמים דרכו. לגמול לאדם כמפעלו: צרופה. ככסף צורף שאין בו סיג כן אמרות ה' והבטחתו אין בה דבר בטל: מגן. מחסה כמגן: (לב) כי מי אלוה. אשר בידו הכח למחות בידו: (לג) תמים דרכי. דרכי היה תמים ושלם ולא נפקד איש מאנשי במלחמה: (לד) משה. שם רגלי קלות לרוץ מהר אחר האויב כאילה זו הקלה במרוצתה: ועל במותי. העמדתי על גבהי וגדולתי:

רש"י

עין יעקב

דף לא עמ' א אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מֵאִי דְכָתִיב⁶⁹⁶: (ישעיה לג) "וְהָיָה אַמוּנַת עֲתִידָה, חֶסֶן יְשׁוּעַת חֲכָמַת וְדַעַת" וְגו'. 'אַמוּנַת' זֶה סֵדֶר זְרָעִים⁶⁹⁷. 'עֲתִידָה' זֶה סֵדֶר מוֹעֵד⁶⁹⁸. 'חֶסֶן' זֶה סֵדֶר נְשִׁים⁶⁹⁹. 'יְשׁוּעַת' זֶה סֵדֶר נְזִיקִין⁷⁰⁰. 'חֲכָמַת' זֶה סֵדֶר קְדָשִׁים⁷⁰¹. 'וְדַעַת' זֶה סֵדֶר טְהוֹרוֹת⁷⁰². וְאַפְלוּ הָכִי⁷⁰³, "יִרְאֵת ה' הִיא אוֹצְרוֹ"⁷⁰⁴. אָמַר (רב) [רַבָּא]: בְּשָׁעָה שְׁמַכְנִיסִין אָדָם לְדִין⁷⁰⁵, (אומר) [אוֹמְרִים] לוֹ⁷⁰⁶: נְשִׂאתָ וְנָתַתָּ בְּאַמוּנָה⁷⁰⁷? קִבְעַת עֵתִים לַתּוֹרָה? עִסְקַת בְּפִרְיָה וּרְבִינָה⁷⁰⁸? צְפִיתָ לְיִשׁוּעָה? פְּלַפְלַתָּ בְּחֲכָמָה⁷⁰⁹? הִבְנַתָּ דְבַר מִתּוֹךְ דְּבַר? וְאַפְלוּ הָכִי⁷¹⁰, אִי⁷¹¹ "יִרְאֵת ה' הִיא אוֹצְרוֹ"⁷¹², אִין⁷¹³, אִי לָא⁷¹⁴, לָא⁷¹⁵. מִשָּׁל לְאָדָם שְׁאָמַר לְשְׁלוּחוֹ: הֲעֵלָה לִי [כּוֹר] חֲטִיין לְעֵלְיָה, הֲלֹךְ⁷¹⁷ וְהֲעֵלָה לוֹ⁷¹⁸. אָמַר לִיה⁷¹⁹: עֲרַבְתָּ [לִי] בְּהֵן קַב⁷²⁰ חֲמֻטִין⁷²¹? אָמַר לִיה⁷²²: לָאוּ⁷²³. אָמַר לִיה⁷²⁴: מוֹטָב אִם לָא הֲעֵלִיתָ⁷²⁵.

סדר זרעים. שעל אמונת האדם סומכין להפריש מעשרותיו כראוי: חוסן. לשון יורשין ועל ידי אשה נולדו יורשין: סדר נזיקין. מושיען מזהיר לפרוש מהזק והמתחייב ממון: (אמונת זה סדר זרעים. מפרש בירושלמי שמאמין בחי העולמים וזורע): דעת. עדיף מחכמה: היא אוצרו. הוא עיקר החשוב בעיניו לאצור ולעשות סגולה לזכרון: קבעת עתים. לפי שאדם צריך להתעסק בדרך ארץ שאם אין דרך ארץ אין תורה הוצרך לקבוע עתים לתורה דבר קצוב שלא ימשך כל היום לדרך ארץ: בפריה ורבייה: היינו חוסן: צפית לישועה. לדברי הנביאים: הבנת דבר מתוך דבר. היינו דעת: קב חומטין. ארץ מלחה ומשמרת את הפירות מהתליע:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

מעלה, (706) שואלים אותו (707) האם היית ישר והגון הן במשא ומתן, בעסקים ובשאר הקשרים שבין הבריות? (708) התחנתת? האם דאגת לקיום העולם גם בדורות הבאים? (709) "פלפול החברים" הוא אחד מארבעים ושמונה הקנינים שהתורה "נקנית בהם" הפונה לדייקים יסודיים, דקים וחרופים. (710) בכל אפן, כל אותן מעלות מועילות רק (711) אם יהיה בו גם את המשך הפוסק: (712) כלומר: אם יש בו יראת ה' – (713) פן, אזי אשריו טוב חלקו, אבל (714) אם אין לו יראת שמים, – (715) אין ערך לכל חקמתו ולכל מעשיו. (716) מחסן הנמצא ב (717) השליח (718) כור חטים, כפי שנצטווה. (719) האדון לשליח: האם (720) מעט (721) חמר המשמר את החטה שלא תתליע ושלא תרקב (722) השליח: (723) לא הוספתי חמר משמר. (724) האדון: כל יגיעך הנה לשוא, (725) כי עדיף לא לאכסן חטה ללל, מאשר למלא מחסנים ללא חמר משמר, כי לא רק שכל החטה תתקלקל ותהיה חסרת ערך, ואתה יגעת לריק ולבטלה, אלא המחסן עצמו יתקלקל.

(696) מה הוא שפתוב, ומה היא הבנת הפוסק: (697) דהינו: הפרשת תרומות ומעשרות הנעשית באמונה ובנאמנות, (698) אלה המשניות והגמרות המבארות את הדינים המיוחדים הקשורים ליוח השנה, ומשתנים ממועד למועד. (699) בסדר זה מפרטות המסקנות את דיני הקדושין, כתבות, גטין, יבום ושאר המחיבויות של בעל לאשה ושל האשה לבעל, ושל שניהם לבית המשפחה שהם אמורים להקים ולתחזק. (700) דהינו: המשניות המתעסקות בדיני ממונות. (701) בסדר זה מפרטים דיני הקרבנות וכללי העבודה בבית המקדש, שכלם מציעים דרכים אחדות להתקרב אל ה', לאהב אותו ולירא מפניו, שבהמשך נראה שזוהי מטרת הבריא, וזהו תפקיד האדם בעולמו. (702) הפולל את כל דיני הטמאה והטהרה, כיצד נוצרת טמאה, כיצד היא מטמאת ועוברת הלאה וכיצד נטהרים. (703) למרות רשימה זו, מסכם הפוסק את הנקדה העקרת: (704) . למרות כל שש המעלות שנגמנו עד כה, ולמרות המעלה של אהבת ה', וכן מעלות נכבדות של ענוה, של גמילות חסדים ועוד, ה"אוצר" הבטוח הוא אחד! – יראת שמים! (705) בבית דין של

משנה

המשנה שלפנינו עוסקת בדין מנחה שנפסל קומצה קודם שהקטירוהו, והקטירוהו בפסול, אם כשירה היא. נְטִמָּא הַקּוּמִצִּין וְהַקְרִיבוּ, הַצֵּיץ שעל מצחו של כהן גדול מְרַצָּה ומכפר על ההקרבה בטומאה, והמנחה כשירה, ויצאו הבעלים ידי חובתם, ושייריה נאכלים. ואם יִצֵּא הקומץ חוץ לחומת העזרה, ונפסל מדין יוצא, ועבר וְהַקְרִיבוּ, אֵין הַצֵּיץ מְרַצָּה על הקרבה זו, והמנחה פסולה. לפי שֶׁהַצֵּיץ מְרַצָּה עַל הַטֵּמָּא, וְאֵינוּ מְרַצָּה עַל הַיּוֹצֵא.

גמרא

הגמרא מבארת את מקור הדין והטעם שאין הציץ מרצה אלא על טומאה ולא על שאר הפסולים: תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, נֹאמַר בְּתוֹרָה לַעֲנֵץ הַצֵּיץ (שמות כח לח), וְהִידֵּה עַל מִצַּח אֶהְרֶן וְנִשָּׂא אֹהֶרֶן אֶת עֶזְרֵן הַקְּדוּשִׁים, כלומר, שאהין נושא את המשא של העץ והפסול מהקדשים, ונמצאו הקדשים מסולקים מן העץ ומן הפסול, וכשרים. ולא נפרש בתורה איזה עץ הוא נושא. מבררת הברייתא: וְכִי אֵיזָה עֶזְרֵן הוּא נוֹשֵׂא, אִם הַתְּאֵמֶר שֶׁמֶרְצָה עַל עֶזְרֵן פִּיגּוּל, שאם עשו אחת מארבע העבודות המעכבות בקרבן על מנת לאכול כזית ממנו חוץ למקומו, שהציץ מרצה על קרבן זה ומכשירו אין לומר כן, שְׁהָרִי בְּכָר נֹאמַר עַל הַמַּקְרִיב בַּפְּסוּל שֶׁל חוּץ לַמַּקוּמוֹ (ויקרא יח טז) הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פְּגוּל יִהְיֶה, ומבואר אם כן שאין הקרבן עולה לבעלים. ואם הַתְּאֵמֶר שֶׁהַצֵּיץ מֵרְצָה עַל קָרְבַּן שִׁישׁ בּוֹ עֶזְרֵן נֹזֶתֶר – שֶׁעַבַד עַל מִנְתַּל הַדְּהוּתִירוֹ וְלֹאכּוֹל מִמֶּנּוּ חוּץ לִזְמִנּוֹ. הָרִי בְּכָר נֹאמַר (שם טז ז) וְאִם הָאֵכָל יֵאָכֵל בְּיָוֵם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה. הָא – הִרִי שֶׁבַהכֹּרֶח לֹמֵר שֶׁאֵינוּ נוֹשֵׂא אֱלָא קָרְבַּן שִׁישׁ בּוֹ עֶזְרֵן טוֹמְאָה – שֶׁנִּטְמָא הַדָּם. ויש סברא לומר כן שאין הציץ מרצה אלא על פסול טומאה, לפי שיש באיסור הקרבה בטומאה צד קל, שֶׁהוֹתֵרָה מִכְּלָלָה בְּקָרְבַּן צִיבּוֹר, שאף שיש איסור להקריב בטומאה, מכל מקום אם אירע בקרבן ציבור שנטמא הקרבן או שהיו הכהנים טמאים, הקרבן קרב. ולכך גם בקרבן יחיד אף שאין בו היתר להקריב בטומאה, אם אירע שנטמא הדם או הקומץ והקריבוהו בטומאה, הציץ מרצה להכשיר הקרבן. מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי וִירָא, אֵימָא – נֹאמַר שֶׁהַצֵּיץ מֵרְצָה עַל קָרְבַּן שִׁישׁ בּוֹ עֶזְרֵן יּוֹצֵא, שאם יצא הדם חוץ לחומת העזרה, אף שנפסל ביוצא, אם הקריבוהו הקרבן כשר. שגם בפסול זה מסתבר לומר שיועיל בו יוצאו, ומשום צד קל שיש בו, שכן מצינו שֶׁהוֹתֵר פְּסוּל יּוֹצֵא מִכְּלָלָה – מִכְּלָל הַדִּין שֶׁיֵּצֵא חוּץ לַמַּחֲצִיתוֹ פְּסוּל הוּא, בְּקִרְבָּנֹת שֶׁמַּקְרִיבִים בְּכִמְיָה, שכאשר היה המשכן בנוב ובגבעון לא היה איסור ביוצא חוץ למחציתו. ומדוע אמרו במשנתנו שאין הציץ מרצה על עץ יוצא. מתרצת הגמרא: אֵמֶר לִיָּה אֲפִי לְרַבִּי זִירָא, אֵין הַצֵּיץ מֵרְצָה עַל עֶזְרֵן יּוֹצֵא, לְפִי שֶׁאֵמֶר קָרָא – נֹאמַר בַּפְּסוּל זֶה הַמְדַבֵּר בְּעֵנֵץ יִרְצִי הַצֵּיץ (שמות כח לח) לְרִצּוֹן לָהֶם לְפָנַי ה', ויש ללמוד מכך שֶׁעֶזְרֵן דְּלִפְנֵי ה' אֵין, אֲבָל עֶזְרֵן דִּיּוֹצֵא, שֶׁאֵינוּ לְפָנַי ה', לֹא. מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי אֵילֵעָא, אֵימָא – נֹאמַר שֶׁהַצֵּיץ

מרצה על עֶזְרֵן של עבודה ביד שְׁמַאל, שאף שמעיקר הדין אין עבודות הקרבנות נעשות אלא ביד ימין, מכל מקום אם הקריבו בשמאל יהיה הקרבן כשר, שגם בעון זה מצינו צד קל, שֶׁהוֹתֵר מִכְּלָלָה בְּיָוֵם הַכְּפֻרִים, וכפי ששינו במסכת יומא (מז). שביום הכיפורים נוטל הכהן גדול, כשנכנס להקטיר קטורת בקדש הקדשים, את הכף שבה הקטורת, בשמאלו, ואת המחתה שבה הגחלים, בימינו. מתרצת הגמרא: אֵמֶר לִיָּה אֲפִי לְרַבִּי אֵילֵעָא, אֵין לֹמֵר שֶׁהַצֵּיץ מֵרְצָה עַל עֶזְרֵן שֶׁמֶאֱל, לְפִי שֶׁאֵמֶר קָרָא – נֹאמַר בַּפְּסוּל זֶה הַמְדַבֵּר בְּרִצּוֹ הַצֵּיץ (שמות שם) וְנִשָּׂא אֹהֶרֶן אֶת עֶזְרֵן הַקְּדוּשִׁים, ומשמע שמרצה הוא על עֶזְרֵן שֶׁהִיָּה בּוֹ בְּכָל מְקוֹם, וְהִתִּירוֹ – והתירתו תורה במקום אחר, לְאִפּוּקֵי יוֹם הַכְּפֻרִים, דָּאֵין זֶה הִיתֵר עַל הָעוֹן, אֲלֵא הַכְּשִׁירוֹ בְּשִׁמְאֵל הוּא – כִּךְ הוּא עֵיקַר סֹדֵר עֲבוּדַת הַכֹּהֵן גְּדוּל בְּיָוֵם הַכְּיֻפּוּרִים שֶׁנוֹטֵל אֶת הַמַּחְתָּה בְּיָמֵינוּ וְאֵת הַכֹּף בְּשִׁמְאֵלוֹ, וְאֵינוּ עוֹן כָּלָל. תירוץ נוסף: רַב אֲשֵׁי אֵמֶר, הֵטַעַם שֶׁאֵין לְפָרֵשׁ שֶׁהַצֵּיץ מֵרְצָה עַל עוֹן שִׁמְאֵל, לְפִי שֶׁבַּפְּסוּל זֶה נֹאמַר וְנִשָּׂא אֹהֶרֶן אֶת עֶזְרֵן הַקְּדוּשִׁים, ומשמע שהוא מרצה רק על עון ופסול שיש בקדשים עצמם, שהם הקרבנות, וְלֹא עַל עֶזְרֵן הַמַּקְדִּישִׁין שהם הכהנים העובדים ועליהם לקדש הקומץ בימין, שאם עבדו בשמאל אין הציץ מרצה על עון זה. שואלת הגמרא: אֵמֶר לִיָּה רַב סִימָא פְּרִיָּה דְרַב אֵיִדִי לְרַב אֲשֵׁי, וְאֵמֶרִי לָהּ רַב סִימָא פְּרִיָּה דְרַב אֲשֵׁי לְרַב אֲשֵׁי, וְאֵימָא – ומדוע לא נאמר שהציץ מרצה על עֶזְרֵן בְּעַל מוֹם, שאם הקריב קרבן שיש בו מום, הציץ ירצה עליו להכשירו, שגם בעון זה מצינו צד קל, שֶׁהוֹתֵר מִכְּלָלָה בְּעוֹפּוֹת, שאף שבהמה בעלת מום פסולה לקרבן, מכל מקום קרבן העוף כשר אף בעוף בעל מום, דְּאֵמֶר מַר בְּבֵרִיתָא (תמורה ד, ט), שְׁדִין תְּמוּת וְזִכְרוֹת שֶׁצִּרִיךְ שֶׁהַקָּרְבָּן יִהְיֶה תָּמִים, וְשֶׁקָּרְבַּן עוֹלָה יִהְיֶה זָכֵר, הוּא רַק בְּכִמְיָה. וְאֵין תְּמוּת וְזִכְרוֹת נֹהֵג בְּעוֹפּוֹת. משיבה הגמרא: אֵמֶר לִיָּה, עֲלִיף – עַל טַעֲנַתְךָ זֶה, שֶׁהַצֵּיץ יֵרְצָה עַל עוֹן בְּעַל מוֹם, אֵמֶר קָרָא – נֹאמַר בַּפְּסוּל (ויקרא כב כג) וְשׂוֹר וְשֵׂה שְׂרוּע וְקִלוֹט נְרָבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלִנְדָר לֹא יִרְצָה, ועוד נאמר (שם כב ט) כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרִיבוּ כִּי לֹא לְרִצּוֹן יִהְיֶה לָכֶם, הִרִי שֶׁאֵמֶר תּוֹרָה בְּפִירוֹ שֶׁאֵין רִצּוֹן לְעוֹן בְּעַל מוֹם. הגמרא דנה בדין נטמא הדם או הקומץ והקריבוהו, והאם יש חילוק בין שוגג למזיד: תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, דָּם קִרְבָּנֹת שֶׁנִּטְמָא וְנֹאסֵר לְהַקְרִיבוֹ, ועבר וִירְקוּ עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ בְּטוֹמְאָתוֹ, אִם הִיָּה זֶה בְּשׁוּגְגָה, שֶׁלֹּא יָדַע שִׁישׁ אִיסוּר בּוֹה, הוֹרְצָה – הַקָּרְבָּן כָּשֵׁר וְעוֹלָה לוֹ לְרִצּוֹן. אֲבָל אִם הִיָּה זֶה בְּמִזִּיד, קִנְסוּהוּ חֲכָמִים וְאָמְרוּ שֶׁלֹּא הוֹרְצָה לוֹ, וְהַקָּרְבָּן פְּסוּל. מוסיפה הברייתא: בְּמָה דְכָרִים אֲמֹרִים – שְׁדִין זֶה שֶׁאֵמֶר שֶׁבְּמִזִּיד הַקָּרְבָּן פְּסוּל הוּא דוּקָא בְּקִרְבָּנֹת יָחִיד, אֲכָל בְּקִרְבָּנֹת צִיבּוֹר, בֵּין בְּשׁוּגְגָה בֵּין בְּמִזִּיד, הוֹרְצָה לוֹ, וְהַקָּרְבָּן כָּשֵׁר. מוסיפה הברייתא עוד: וְבְקִרְבָּנֹת שֶׁמִּבֵּיא עֹזֵבֵד בּוֹכְבִים, אֵין חִילוּק בֵּין שׁוּגַג לְמִזִּיד, אֲלֵא בֵּין בְּשׁוּגְגָה וּבֵין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאֹנֶם – בְּעַל כִּרְחוּ, וּבֵין בְּרִצּוֹן – מִדַּעְתָּה,

המשך ביאור למס' מנחות ליום חמישי עמ' ב

בְּסִיפְרֵיהּ – בספר תורה שלו. אֵתָא לְקַמְיָה דְרַבִּי אֲבָא – בא לפני רבי אבא לשאול מה דין הספר. אֵמֶר לִיָּה רַבִּי אֲבָא, לֹא אֲמַרְן – לא אמרנו שספר תורה שיש בו ארבע טעויות בכל דף יגנו, אֲלֵא בְּחִסְרוֹת – כשככל דף חסרות ארבע אותיות.

מֵאֵי טַעְמָא לֹא יִתְקַן. משיבה הגמרא: אֵמֶר רַב כְּהֵנָא, מִשּׁוּם דְּמִיתוּי בְּמִנּוּמָר – שאם יוסיף את האותיות החסרות בין השורות, יראה הספר כמנומר שיש בו כתמים, וגנאי הוא לספר תורה. הגמרא מביאה מעשה בענין טעויות בספר תורה: אֲנָרָא תְּמוּתָה – חמיו דְרַבִּי אֲבָא תָּוָה לִיָּה – היו לו ארבע אותיות וְתִירוֹת בכל דף

1 **משנה הציץ מרצה** - והמנחה כשירה והשירים נאכלין. **גמרא** הא אינו נושא אלא
 2 **עון טומאה** - הואיל ויש בה צד קל. שהותרה מכללה כצבור - דכתבי בתמיד
 3 (במדבר כח): "במועדו" - אפילו בטומאה. מכללו בכמה - מכללו שנאסר יוצא
 4 במשכן - הותר בכמות נוב וגבעון, דאין שם קלעים. ויוצא דנאסר במשכן, מפרש
 5 ב"כיצד צולץ" (פסחים פב, א) [מקרא]: "מדוע
 6 לא אכלתם את והחטאתו במקום הקדש".
 7 **ואימא עון שמאל** - דלכתחילה בעינן ימין.
 8 כדאמרין בפרק ראשון (מנחות י, א): כל
 9 מקום שנאמר אצבע כו'. כיום הכפורים -
 10 "טל את המחנה בימינו ואת הכף בשמאלו"
 11 ויומא מז, א. **אמר קרא עון** - "ונשא אהרן
 12 את עון", משמע שיש בו עון לכתחילה בכל
 13 מקום, ודחינו לעון בצבור מפני כבוד צבור,
 14 ביחוד הציץ מרצה. **לאפוקי שמאל** - דאין
 15 בה שום עון, דהכי הוא הכשר מצותו. **רב**
 16 **אשי אמר** - לא מצית אמרת ציץ מרצה על
 17 עון שמאל. **דאמר קרא עון הקדשים ולא**
 18 **מקדישים** - עון התלי בכהנים, שהיבין
 19 לעבוד ולקדש בימין ויעברו בשמאל.
 20 אינו נושא. **לא ירצה** - ב"שור ושה שרוע
 21 וקלוט" וגו' (ויקרא כב). **לא לרצון** - "כל אשר
 22 בו מום לא תקריבו" וכו'. והאי שוגג ומוזד
 23 מפרש לקמן אהייא קאי, אי אוריקה אי
 24 אטמא. ובגוי - גוי ששילח קרבנו ונטמא הדם,
 25 דאמרין בפרק "אלו מנחות" (מנחות עג, ב).
 26 "איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו",
 27 מזה תלמוד לומר (קרבנו) "איש איש" - לרבות
 28 את הגויים שנודרין נדרים ונדבות בישראל.
 שוגג

20 **רבנן: דם שגומא חזקו, פשוניג** - **הורצה, במזיד** - **לא הורצה; במה דברים אמורים** - **ביחוד,**
 21 **אבל בציבור, בין פשוניג בין במזיד** - **הורצה; ובגוי, בין פשוניג בין במזיד, בין פאונס בין פרוצון**
 לא

1 **משנה נטמא הקומץ והקריבו** - **הציץ מרצה, יצא**
 2 **והקריבו** - אין הציץ מרצה, שהציץ מרצה על הפמא
 3 ואינו מרצה על היוצא. **גמרא** תנו רבנן: "ונשא אהרן
 4 את עון הקדשים" - וכי איזה עון הוא נושא? אם
 5 **תאמר: עון פיגול** - **הרי כבר נאמר "לא יחשב! אם**
 6 **תאמר: עון נותר** - **הרי כבר נאמר "לא ירצה! הא אינו**
 7 **נושא אלא עון טומאה, שהותרה מכללה בציבור.**
 8 **מתקוף לה רבי זירא, אימא: עון יוצא, שהותר מכללו**
 9 **בבמה! אמר ליה אביו, אמר קרא: "לרצון להם לפני**
 10 **ה', עון דלפני ה' - אינו, עון יוצא - לא. מתקוף לה**
 11 **רבי אילעא, אימא: עון שמאל, שהותר מכללו ביום**
 12 **הכפורים! אמר ליה אביו, אמר קרא: "עון" - עון שהיה**
 13 **בו ודחיתו, לאפוקי יום הכפורים דהכשירו בשמאל**
 14 **הוא. רב אשי אמר: "עון הקדשים" - ולא עון המקדישין.**
 15 **אמר ליה רב סימא פריה דרב אידי לרב אשי, ואמרי**
 16 **לה רב סימא פריה דרב אשי לרב אשי: ואימא עון בעל**
 17 **מום, שהותר מכללו בעופות, דאמר מר: תמות וזכרות**
 18 **בבהמה, ואין תמות וזכרות בעופות! אמר ליה, עלוך**
 19 **אמר קרא: "לא ירצה", "פי לא לרצון והיה לכם". תנו**

1 קיימא שניה, שניה נמי הא מיתקא ראשונה ומשני; פנים חדשות באו. והשתא, אימת אתא
 2 ליה; אי קודם שנפסקה ראשונה, אם כן כמו שטירה מן המדרס - יסור מנגע, דהא שבע ליה
 3 טומאה; ויש לומר: דכשתיק אתן ראשונה - חל על אתן מנגע ומדרס בבת אחת, ובבת אחת
 4 לא אמרין שבע ליה טומאה, כדמסקינן. ומגו דחילי מנגע אתן - חילי נמי אכוליה סגול, כיון
 5 דהכל כלי אחד. והרב רבינו שמעון מפרש: דלא
 6 שייך שבע ליה טומאה בטומאה הבאה מעצמו,
 7 כגון ההיא וסדנל, ודחישב עליו ואחר כך חתכו,
 8 ומדרס מנגע דתנא קמא דרבי יוסי דבאה מעצמו,
 9 שנוגע בעצמו. אבל סדינים המקופלים - טמא על
 10 מה שנוגע בחבירו. **בשני** סדינים המקופלים כי
 11 - בשניתלה למעלה מזה ויש איר קצת בנייהם
 12 איירי. דאי בזה על גב זה ממש, אי כשישב הכביד
 13 עליהם שניהם בבת אחת - אם כן עליון ליטמא
 14 מגע כמו תחתון, ואם הכביד על העליון תחילה -
 15 אם כן קודם לתחתון מגע למדרס כשנוגע בעליון,
 16 וטומאת מדרס לא טמאת תחתון עד שכיבד עליו.
 17 אבל כשיש איר בנייהם, כי אי זה זב ותיב בעליון
 18 מיד כשנוגע עליון בתחתון אתי לתחתון מדרס
 19 ומגע בבת אחת. ולעליון קודם לה מדרס למגע.
 20 ואם תאמר: אמאי איצטריך לשנוי שיש חילוק בין
 21 בת אחת לזה אחר זה? לימא דקא מיירי במקופלים
 22 זה על גב זה, דקדם התחתון מנגע למדרס ושמא
 23 קסבר ומכביד על שניהם בבת אחת. ועוד, אם כן
 24 מאי מודה? היינו שאם נגע בהם הוב, דאוקיימא
 25 מקמי מדרס. ואם תאמר: ותיקשי ליה לאביי היא
 26 גופא, מאי שנת תחתון מעליון? שאין אבוי מחלק
 27 בבת אחת, ואם כן עליון נמי ליטמא מדרס ומגע,
 28 דהא קנגע בתחתון ויש לומר: ידידע היה אבוי
 29 שיש חילוק, אלא לרבא היה מקשה. משום דאית
 30 ליה שבע טומאה אפילו היכי דמהני מנגעו לטמא
 31 החצי עשרון אחר, דאם כן אפילו בבת אחת נמי
 32 נימא שבע ליה טומאה, ולא ליהויל עליה טומאת
 33 מגעו אי נמי, משויה בת אחת לזה אחר זה דלעיל,
 34 דהוי קלה על קלה. **ונשא** אהרן את עון הקדשים כו' -
 35 ופירש דהכי איתא בפרק שני דובחים (כתב ב) דאיטורא רבה חוץ לזמנו שהוא בבת - מקרא רבה ופרשה רבה
 36 זוטא בפרשת "קדשים". והביא ראייה דהכי איתא בתורת כהנים. ורבינו תם גריס איפכא: בפיוגול "לא יחשב" ובותר "לא ירצה", משום דמסקינן בפרק שני דובחים: תרתייהו מקרא אייבא נפקי,
 37 דכתב ביה "לא ירצה" ו"לא יחשב". ומה שנוכר פיוגול קודם לנותר, אף על גב דבמקרא כתיב ברישא חוץ לזמנו - משום דלשון פיוגול כתב במקרא בהדיא. **אם עון נותר כו'** - לאו נותר ממש
 38 קאמר, דלא ירצה ו"לא יחשב", ומה שנוכר פיוגול אלא מחשבת נותר דהיינו מחשב לאכול חוץ לזמנו. **הא** אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בציבור - לאו תאמר:
 39 תיפוק ליה דלא מוכחשת ליה מיד ומתוקם רבי עזרא אלא בטומאה; ואומר רבינו תם: משמע: דבר שהוא לרצון במקום אחר, ולהכי דרוק לציבור הותר מכללו בכל
 40 הני דפריך. ואם תאמר: ונותר ופיוגול היכן הותרו מכללן, דאיצטריך ליה "לא ירצה" ו"לא יחשב"? ואומר רבינו תם: דפיוגול הותר מכללו בכמה, דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו. נותר כדי
 41 נסבה, ואגב פיוגול נקט נותר, הואיל ואשכח ביה קרא אף על גב דלא צריך. אי נמי, הותר מכללו בראשו של מזבח, דאיכא למאן דאמר אין לינה מועלת שם, בריש "תמיד נשחט" (פסחים נט, א) ו
 42 ובפרק "המזבח מקדש" (טבח פס, ב). ומיהו פלוגתא דאמוראי היא, וקשיא למאן דאמר לינה מועלת שם בראשו מדרך ברייתא: ונראה דנותר יש ללמדו "עון" "עון" מריצוי ציץ, ופיוגול נמי מצי
 43 למילף הכי. ועוד יש לפרש, דנותר הותר מכללו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח וקומץ וכל דבר שאין לו מותרין, דאין חיביבן עליו משום פיוגול, כדתנן בובחים בפרק "בית שמואי" (מג, א). ואפילו
 44 פסולא נמי נראה דליכא, כדאמרין בסוף פרק קמא דובחים (יד, א); מודה רבי שמעון בהולכת חטאת הפנימית, ופריך: והאמר רבי (ישמעאל) ושמעון: כל שאינו על מזבח הציץ כשלמים אין
 45 חיביבן עליו משום פיוגול ושנוי מודה רבי שמעון לפסול מקל וחומר, ומה שלא לשמן הכשר בשלמים פסול בחטאת, חוץ לזמנו הפסול בשלמים אינו דין שפסול בחטאת? משמע דאי לאו קל
 46 וחומר הוה אימנא דאפילו פסולא ליכא. אם כן במנחת כהנים ומנחת נסכים דליכא קל וחומר, דלא איפסלי שלא לשמן - ליכא פסול כלל. אלמא אשכחן נותר דהותר מכללו לגמרי. **אימא**
 47 **עון יוצא כו'** - מעון דורות שהותר מכללו בכמה הוה מצי לאקשו, ולשנויי: כגון מעון יוצא. **ואימא** עון שמאל שהותר מכללו ביום הכפורים - הא דלא קאמר: בהולכת אברים לכבש,
 48 כדאמר בסוף פרק קמא דובחים (יד, א): הרגל של ימין בשמאלו - משום דאין זו עבודה המעכבת כפרה. ומהאי טעמא נמי לא פריך מעון לילה שהותר לאיברים ופודים. **עון קדשים ולא עון**
 49 המקדישים - תימנה: הא למאן דאמר טומאה דחיה היא בצבור ובעיא ציץ לרצוי, דאמרין בפרק קמא דיומא (ו, ב) דמרגע על הכתנים הערשים בטומאה; ועליו ב"הקומץ זוטא" ומנחות טו,
 50 או פירשתי. **ואימא** עון בעל מום שהותר מכללו בעופות - ואם תאמר: ואמאי לא פריך מעון טריפה שהותר במליקה? דהא חשיב הותר מכללו בפרק קמא (מנחות ו, א). דאמר: טריפה שהותרה
 51 מכללה מאי היא, אילימא בעולת העוף כו', ובטריפה לא כתיב "לא ירצה" ולאבי משמע: עון שהיה בו דחיתו - נידא, דלאפוקי טריפת מליקה שהוכשרה בכך. אבל לרב אשי קשיא ויש
 52 לומר, דאמרין: עון קדשים - ולא עון חולין, לאפוקי טריפת דשייך בחולין. ואם תאמר: עון אתן שהותר מכללו אצל כהן גדול ולרב אשי דמשני לעיל: עון קדשים ולא עון מקדישין - נידא,
 53 אלא לאבי קשיא; ושמא אית להו דהרדי. ואם תאמר: ואימא עון דחוסר זמן, כגון תוך שמונה שהותר מכללו בעופות, כדאמר בפרק קמא דחולין (כב, ב) דבני יונה כשירין משיעלעו דם; ויש
 54 לומר: דכתבי ביה "לא ירצה", דהא "מיום השמיני והלאה ירצה" כתיב, הא קודם לא ירצה. ומיהו קשה מעון אותו ואת בנו, דהותר מכללו בעופות ולפי מה שפירשתי: עון קדשים ולא עון חולין,
 55 נידא. ועוד אמרין בפרק "אותו ואת בנו" (שם פ, ב) דכל הפסולין שבשור ושה היו הם בלא ירצה. **אבל** בצבור בין בשוגג בין במזיד הוציא - תימנה: ד"דאשה רבה" (יבמות ז, א). מייתי רישא
 56 דרך ברייתא, דייק עלה: והא הבא דרצוי מרצי ציץ, דתניא: על מה הציץ מרצה כו'. והשתא, מסיפא גופא הוה ליה לאיתויי, כדקתני מסיפא הבא דבצבור בין בשוגג בין במזיד הוציא, ומשמע:
 57 הא הדין יחיד, אי לא משום דביחיד קסינן מוזי; ויש לומר: דאי מסיפא הוה אמנא דטעמא לא משום ציץ, אלא משום דטומאה הותרה בצבור, אף על גב דלשון "הורצה" משמע ציץ,
 בשוגג

1 **בשונג** תרומתו תרומה — שהיתה לו שעת הכושר איירי, שלא ניטמא בתחילת תלישתו.
 2 שאם תלשו אדם טמא ועדיין משקה טופח עליו — אין תרומתו תרומה, כדמוכח
 3 בפרק "כל שעה" (פסחים ג, א). **במזיד** אין תרומתו תרומה — אף על גב דתורם מן
 4 הרעה על היפה תרומתו תרומה, כדאמרין ב"האשה רבה" (יבמות פט, ב) וכדתנן במסכת
 5 תרומות (פרק ב משנה ו) — התיז חזן קצת, הכא

6 לא חיזי כהלל.
 7 **דמרצה** ציץ על אכילות מי שמעת ליה —
 8 פירש בקונטרס: להכי נקט אכילות,
 9 דאעולק כולי עלמא מודו דציץ מרצה, כדקתני
 10 בריש תורת כהנים: "ונרצה לו לכפר עליו" בדם
 11 כו'. ולא דק בקונטרס, דבעולק נמי אשכחן
 12 פלוגתא בפרק "כיצד צולק" (פסחים עו, ב).
 13 **תלמוד** למור אשר לוי — הכא מוקמינא ליה
 14 לרבות לן ויוצא. ותימא: דבסוף "דם שחיטה"
 15 (כריתות כג, ב) דריש ליה לרבות אימורים,
 16 דאיסור טומאה חיל אאיסור חלבו ויש לומר:
 17 דשקולים הן. אבל קשה אהאיא דכריתות בסוף
 18 פרק שני דמעילה (ו, ב) דריש אימורים מ'אשר
 19 יקרב אל הקדשים', דדבר שאין לו מתירין —
 20 משקדש בכליו ויש לומר: דהתם לא מיירי אלא
 21 בעולה ושאר קדשים. אבל שלמים לא הייתו
 22 מרבה, כיון דיצאו מן הכלל. מפי רבי. **ורב**
 23 שילא אמר כו' — ואם תאמר: מאי דחיקיהו
 24 דריבא ורב שילא לשנויי כלל? הא מוכח בהדיא
 25 ב"האשה רבה" (יבמות ז, א) דחזא מדאורייתא
 26 וחדא מדרבנן, מוקאמר: והא הכא מדאורייתא
 27 ארצוי מרצה, דתנן: על מה הציץ מרצה כו' ויש
 28 לומר: דלעולם משמע ליה נמי ביבמות דאפילו
 29 מדרבנן נמי קתני: על מה הציץ מרצה כו', למר
 30 כדאית ליה ולמר כדאית ליה, אזריקה או
 31 אטומאה, אלא דפשיטא ליה דמדאורייתא אין
 32 חילוק בין טומאה לזריקה. והכי פירשה: הא
 33 מדאורייתא ארצוי מרצה בכל ענין, בין מטומאה
 34 בין מזריקה. מפי רבי.
 35 **זריקתו** בין בשונג בין במזיד הורצה — אף על
 36 פי שצריך לדחוק הלשון אליביה,
 37 נחא ליה לשנויי הכי ולא כרבינא, כדאמר בפרק
 38 "הנוקף" (גיטין נ, א). גברא לכפורי קא בעי, ואנן
 39 ניקום ונקיטניה?

אשכחן
 29 **את אלו שלא היתה להן שעת הכושר**; ואם תאמר: **בְּשֵׁר שְׁנִמְטָא** לפני זריקת דמים ואכלו
 30 **לאחר זריקת דמים**, מפני מה חיבינן עליו משום טומאה? מפני שהציץ מרצה. נטמא - אין,
 31 **יוצא** - לא; מאן שמעת ליה דאמר: אין זריקה מועלת ליוצא - רבי אליעזר, וקתני דמרצה
 32 **ציץ על אכילות**! אלא אמר רב הסדא, לא קשיא: הא רבי אליעזר, הא רבנן. - אימר דשמעת
 33 **ליה לרבי אליעזר** - דמרצה ציץ על אכילות, דלא קנים מי שמעת ליה? - אין, כי היכי
 34 **דשמעת ליה לרבי יוסי** - שמעת ליה לרבי אליעזר; דתניא, רבי אליעזר אומר: בין בשונג
 35 **בין במזיד** - תרומתו תרומה. - אימר דשמעת ליה לרבי אליעזר - בתרומה דקילא, בקדשים
 36 **דחמירי מי שמעת ליה?** - אם כן, הא אמאן תרמייה? רבינא אמר: טומאתו, בין בשונג בין
 37 **במזיד** - הורצה; זריקתו, בשונג - הורצה, במזיד - לא הורצה. **ורב שילא אמר**: זריקתו, בין
 38 **בשונג בין במזיד** - הורצה; טומאתו, בשונג - הורצה, במזיד - לא הורצה. **ולרב שילא**,
 39 **דקתני: שְׁנִמְטָא בין בשונג בין במזיד!** - הכי קאמר: נטמא בשונג, וזרקו בין בשונג בין במזיד.

1 שונג - קסבר אין קרבנות מקבלין טומאה. אונס - שנטמא בעל כרחו. אבל מזיד
 2 ורצון חזא מילתא היא, אלא איידי דתנא אונס תנא רצון. **לא הורצה** - דכתיב:
 3 "והיה על מצחו תמיד לרצון להם" (שמות כח), ולא לגיירם. **ורמינהו כו'** - אלמא
 4 ציץ מרצה אמיד דחיה! **בשונג תרומתו תרומה** - דאמרין בכמה דוכתי (בבא
 5 מציעא נו, א): "ולא תשאו עליו חטא", אם
 6 אינו קודש - נשאות חטא למהו? מכאן
 7 לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו
 8 תרומה. **במזיד אין תרומתו תרומה** -
 9 דרבנן קנסוהו משום הדויד. ופליגי בה
 10 אמוראי ביבמות בפרק "האשה" ופט, א, או
 11 איכא למאן דאמר אין תרומתו תרומה -
 12 לתקן את השוים, אבל תרומה הוי. **דמרצה**
 13 **ציץ על אכילות מי שמעת ליה?** דמוקמת
 14 לחך ברייתא בתרייתא אליביה, דקתני בה:
 15 הציץ מרצה על אכילת טומאת בשר, והיינו
 16 אכילות. להכי נקט אכילות. דאעולק כולי
 17 עלמא מודו דציץ מרצה, דקתני בריש תורת
 18 כהנים: "ונרצה לו לכפר עליו" - בדם,
 19 דכתיב (ויקרא יז): "כי הדם הוא בפש
 20 יכפר", אין לי אלא דם טהור, טמא מנין?
 21 תלמוד לומר (שמות כח): "ונשא אהרן וגו".
 22 והוא דם קמיירי, דכתיב (שם): "לרצן
 23 להם", והכא כתיב: "ונרצה", מה הכא דם -
 24 אף התם דם. ואין לי אלא דם, מנין לרבות
 25 כל העולות? תלמוד לומר: "לכל מנות
 26 קדשיהם" וגו' (שם). "יכול בשר שנמטא
 27 לפני זריקת דמים - ואכלו לפני זריקה
 28 בטומאת הגוף, יהו חיבינן עליו כרת?
 29 ובתורת כהנים מצאתי לשון נקייה: יכול יהו
 30 חיבינן משום טומאת הגוף לפני זריקה?
 31 ובבשר טהור קמיירי. ושאינו נותר לטהורין
 32 כגון גאם אבל אפילו בשר טהור בטומאת
 33 הגוף, קודם זריקת דם, עדיין לא היתה
 34 ניתרת לטהורים, זריקה היא המתרת. **או**
 35 **אינו אלא** - הכי דרשינן: שאינו נאכל
 36 לטהורין אין חיבינן משום טומאת הגוף, אף
 37 שניתר לטהורין. **ויוצא את הלן ואת**
 38 **היוצא** - לאחר זריקה. שאף על פי שניתר
 39 בזריקה, הואיל ועבשוי אירע בו פסול - לא
 40 יהו חיבינן עליו האוכלו בטומאה. היינו לן
 41 - ואמרת לעיל דחיבינן עליו משום טומאת.
 42 "מנבחה" - ולא כל הובחים. **אחר שריבה**
 43 **הכתוב ומיעט** - כלומר, הואיל ומציינו
 44 ריבוי ומיעוט. **אמרת מרבה אני לן ויוצא**
 45 **שהיתה לכן שעת הכושר**, שהרי היתה
 46 זריקתו כשירה. **ואם תאמר בשר שנמטא**
 47 **לפני זריקה ואכלו בטומאת הגוף לאחר**
 48 **זריקה מפני מה חיבינן עליו** - הא לא
 49 היתה לו שעת הכושר? ואנן פיגול הוא
 50 דמעטינן דאין חיבינן, אבל נטמא אפילו
 51 קודם זריקה, ואחר זריקה אכלו - חיבינן
 52 שהציץ מרצה - למידיה זריקה מעלייתא.
 53 וניתר לטהורים קרינא ביה, ואף על פי
 54 שלא נאכל. **נטמא** - לפני זריקה, הוא
 55 דחיבינן עליו האוכלו לאחר זריקה בטומאת
 56 הגוף. **יוצא לא** - משום דלא הויה זריקה
 57 מעלייתא, דאין הציץ מרצה על היוצא, דלא היתה לו שעת הכושר. **מאן שמעת ליה דאמר אין זריקה מועלת כיוצא** - רבי אליעזר היא
 58 בפרק קמא דמעילה (ו, ב). דקתני: בשר קדש קדשים שיצא לפני זריקת דמים, רבי אליעזר אומר: מועלין בו ואפילו לאחר זריקה, משום דאין זריקה מועלת לו
 59 להוציאו מידי מעילה. **אלא אמר רב חסדא לא קשיא** - הנך מתניתא דלעיל. הא דקתני במתניתא במזיד הורצה נמי ביחיד - רבי אליעזר, מודקתני דציץ מרצה
 60 על אכילות. והא דתני לא הורצה - רבנן. **דלא קנים** - היכא דזריק דם טמא במזיד, מי שמעת ליה? **אם כן אמאן תרמייה** - להא דקתני הורצה. **טומאתו**
 61 **בין בשונג** - בין שנטמא בשונג בין שנטמא במזיד - הורצה אם זרקו בשונג. והא דתני לא הורצה - אמוד דזריקה קאי.

59 מוֹמָאָה, ואם כן אֲזַיְצִיא אֲנִי – יש למעט בכך גם אֵת הַבָּשָׂר שֶׁלֹּא ולא
 60 אכלוהוּ בזמנו, וכן אֵת הַבָּשָׂר הַיּוֹצֵא חוץ לעזרה אחר שנורק הדם,
 61 שאף שניתרו לטהורים על ידי זריקת הדם, מכל מקום אם אכלם
 62 בטומאת הגוף לא יזא ענוש עליהם בכרת, כיון שֶׁעֲתָה אֵינָן רְאוּיִים
 63 להיות נִאֲכָלִין לְטַהוּרִים. מבארת הברייתא שאין לומר כן, תְּלִמּוּד
 64 לומר – בא הכתוב (שם) וְהִנֵּפֶשׂ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבֶחַ
 65 הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה', שתיבות אלו 'אשר לה' מיותרות הן, וְרִיבָה,
 66 שגם בשר קדשים שאינו ראוי כעת לאכילת טהורים, חייבים עליו
 67 כרת, כשאכלוהו בטומאת הגוף.
 68 ממשכה הברייתא ודנה: מאחר שריבה הכתוב לחייב כרת גם על
 69 בשר שאינו ראוי לאכילה לטהורים, וְכֹל שֶׁאֵינִי מְרַבָּה – שיש לרבות
 70 גם אֵת בָּשָׂר הַפְּיֻגוּלִין – קרבנות שנפסלו מחמת מחשבת פיגול, וְאֵת
 71 הַנּוֹתְרוֹת – בשר שנתר מחמת שלא אכלוהו בזמנו, שיתחייבו על
 72 אכילתו בטומאת הגוף כרת.
 73 תמדה הגמרא: וכי צריכה הברייתא מקור נוסף לרבות לחייב את
 74 הנותרות, והרי נִוְתְרוֹת הֵינֵינוּ – זהו לָךְ, שֶׁלֹּא הַבָּשָׂר לֹאֲחֹר זִמְנָה הִתִּירוּ,
 75 ועל כך כבר אמרה הברייתא בהתחלה שחייבים עליו כרת. מבארת
 76 הגמרא: אֵלֶּא כוונת הברייתא לומר, שיכול הייתי לרבות אֵת את
 77 הַפְּיֻגוּלִין כְּמוֹ שְׁחִיבִים כרת על נִוְתְרוֹת, תְּלִמּוּד לומר (שם) וְהִנֵּפֶשׂ
 78 אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים, וְמֵעֵט בּוֹה, שרק על חלק מזבח
 79 השלמים חייבים כרת, ולא על כל בשר השלמים.
 80 שואלת הברייתא: ומאחר שמצינו שהכתוב ריבה ומיעט, מָה רִיאָה
 81 לְרִבּוֹת אֵת אֵלּוּ – את היוצא והלן אחר זריקה, לחיוב כרת, וְלְהוֹצִיא
 82 אֵת אֵלּוּ – את הפיגולים, שאין חייבים כרת על אכילתם בטומאת
 83 הגוף. ומבארת הברייתא: אַחַר שְׂרִיבָה הַכְּתוּב בְּמָה שֶׁאֲמַר אֲשֶׁר
 84 לַה', וְמֵעֵט הַכְּתוּב בְּמָה שֶׁאֲמַר מִזֶּבֶחַ הַשְּׁלָמִים, אֲמַרְתָּ – מסתבר
 85 לומר, מְרַבָּה אֲנִי אֵת אֵלּוּ שְׁתֵּיתָה לָהֶן שְׁעַת הַבּוֹשֵׂר, שמתחילה
 86 היו ראויים לאכילת טהורים, והם בשר קדשים שכבר נורק דמם על
 87 המזבח אלא שלנו ויצאו לאחר זריקה, וְהוֹצִיא אֲנִי אֵת אֵלּוּ שֶׁלֹּא
 88 הֵייתָ לָהֶן שְׁעַת הַבּוֹשֵׂר, כיון שמתחילה לא היו ראויים לאכילת
 89 טהורים, ולכן יש למעט את הפיגולים.
 90 שואלת הברייתא: וְאֵם תֹּאמַר, מאחר ולמדנו שחיוב הכרת על
 91 אכילה בטומאה הוא רק בבשר שהיה לו שעת הכושר וניתר
 92 לטהורים, יש לשאול, בָּשָׂר שֶׁנִּמְטָמָה לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲכָלוּ
 93 לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים, מִפְּנֵי מָה תֵּיבִין עֲלֵיו מִשּׁוֹם מוֹמָאָה, והרי לא
 94 היתה לו שעת הכושר, שהרי טמא היה מתחילתו ולא ניתר לטהורים
 95 כלל. מיישבת הברייתא: מִפְּנֵי שֶׁהֵצִיץ מְרַבָּה על הטומאה, ונחשבת
 96 הזריקה מעולה כאילו היה הבשר טהור, ואף שאין לו היתר אכילה
 97 בפועל, הרי הוא בכלל ראוי להיות ניתר לטהורים, ולכן חייבים כרת
 98 על אכילת בשר זה בטומאה.
 99 עתה מדייקת הגמרא את דברי הברייתא, ומוכיחה מכך שרבי
 100 אליעזר סובר שהצִיץ מרצה על אכילות, ומסיימת בזה את קושייתה
 101 שאין להפוך את דברי הברייתא שהובאה לעיל באופן שרבי אליעזר
 102 יסבור שאין הצִיץ מרצה על אכילות. מדייקת הגמרא: הַבָּשָׂר
 103 קודם זריקה, ואכלו אחר זריקה אֵין – הרי הוא חיוב כרת, והטעם,
 104 משום שהצִיץ מרצה, אבל על בשר הַיּוֹצֵא קודם זריקה, ופסולו הוא
 105 מדין 'יוצא', אף שאכלו לאחר זריקה, לֹא – אינו מתחייב כרת,
 106 שלאחר שנפסל משום 'יוצא', אין הצִיץ מרצה עליו, ואין הזריקה
 107 מועילה להחשיב את הבשר כמי שניתר לטהורים, והרי זה בשר שלא
 108 היה לו שעת הכושר, שדינו כפיגול שאין חייבים כרת על אכילתו
 109 בטומאת הגוף.
 110 מבואר אם כן בברייתא, שאין זריקה מועילה לבשר שיצא חוץ
 111 לעזרה, שאילו היתה הזריקה מועילה, גם 'יוצא' היה בכלל בשר
 112 הניתר לטהורים כמו בשר שנטמא. וּמָאֵן שְׁמַעְתָּ לֵיָהּ – ומי מהתנאים
 113 שמענו דָּאֲמַר אֵין זְרִיקָה מוֹעֵלָת לְיוֹצֵא, רְבִי אֱלִיעֶזֶר הוא שממענו
 114 שסובר כן. שנחלקו בזה התנאים במסכת מעילה (ו:), רביעיקבא סובר
 115 שזריקה מועילה ליוצא, להכשיר את הקרבן, כאילו לא יצא הבשר.
 116 ורבי אליעזר סובר שאין הזריקה מועילה ליוצא, להכשיר את הקרבן,

1 לֹא הוֹרְצָה – ופסול. שאין הצִיץ מרצה על עון טומאה בקדשים,
 2 לעובדי כוכבים.
 3 מקשה הגמרא: וְרִמְיָהּ – על מה ששינונו בברייתא שבקרבנות יחיד
 4 אין הצִיץ מרצה כשעבר במזיד, יש להקשות ממה ששינונו בברייתא
 5 אחרת, על מָה הֵצִיץ מְרַבָּה, על הַדָּם, וְעַל הַבָּשָׂר, וְעַל הַחֵלֶב של
 6 קרבן שְׁנִמְטָמָה והקריבו, בֵּין בְּשׂוֹגֵג, וּבֵין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאִזְנֵם וּבֵין
 7 בְּרִצּוֹן, בֵּין בְּחֵתִיר, וּבֵין בְּצִיבּוּר, על כולם הצִיץ מרצה, והקרן כשר.
 8 הרי שלעולם הצִיץ מרצה ואין חילוק בין שוגג למזיד.
 9 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא קְשִׁיָא, הָא – הברייתא השניה
 10 שלא חילקה בין שוגג למזיד, דעת רְבִי יוֹסֵף היא, הָא – והברייתא
 11 הראשונה שחילקה, דעת רַבְּנָן היא. וכפי שמצינו שנחלקו חכמים
 12 ורבי יוסי אם קנסו במזיד וְרִמְיָהּ לענין הפרשת תרומה מן הפירות,
 13 אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא – מפירות טמאים על הַטָּהוֹר – פירות טהורים,
 14 מפני הפסד כהן. וְאֵם עבר וְתָרַם, אם היה זה בְּשׂוֹגֵג, שלא ידע
 15 שפירות אלו טמאים ואלו טהורים, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אבל בְּמִזִּיד,
 16 שידע שתרם הוא מן הטמא על הטהור, קנסוהו חכמים ואמרו שאֵין
 17 תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וצריך הוא לחזור ולתרום. רְבִי יוֹסֵף אָמַר, לֹא
 18 קנסו כלל, וּבֵין בְּשׂוֹגֵג, בֵּין בְּמִזִּיד, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, ואין צריך לחזור
 19 ולתרום. ומתורצת הסתירה בין הברייתות, שהברייתא שאמרה
 20 שבמזיד לא הורצה ובשוגג הורצה, דעת חכמים היא, שקנסו במזיד
 21 והברייתא שאמרה שגם במזיד הורצה, דעת רבי יוסי היא שלא קנסו
 22 במזיד כמו שבשוגג לא.
 23 מקשה הגמרא: שאין לומר שברייתא זו שאמרה שבין במזיד בין
 24 בשוגג הורצה רבי יוסי היא, לפי שֶׁאֵימַר הַשְּׁמַעְתָּ לֵיָהּ – הרי כל מה
 25 ששמענו לְרַבִּי יוֹסֵף, הוא רק לענין זה הֲלֹא קָנִים במזיד. אבל
 26 דְּמַרְצָה צִיץ עַל אֲכִילוֹת מִי שְׁמַעְתָּ לֵיָהּ – האם שמענו שסובר
 27 שהצִיץ מרצה על טומאת בשר העומד לאכילה, וכפי שהנך רוצה
 28 להעמיד בדעת רבי יוסי את הברייתא שמבואר בה שהצִיץ מרצה גם
 29 על טומאת בשר. וְהֵתִינָא, רְבִי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, הֵצִיץ מְרַבָּה עַל
 30 אֲכִילוֹת – על בשר שנטמא, להכשיר הקרבן, כאילו הבשר קיים.
 31 וְרַבִּי יוֹסֵף אָמַר, אֵין הֵצִיץ מְרַבָּה עַל אֲכִילוֹת, אלא רק על דם
 32 ואימורים שנטמאו.
 33 מתרצת הגמרא: אֵיפּוּךְ – יש להפוך את דברי התנאים בברייתא זו,
 34 וכך יש לשנותה, רְבִי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, אֵין הֵצִיץ מְרַבָּה עַל אֲכִילוֹת,
 35 רְבִי יוֹסֵף אָמַר, הֵצִיץ מְרַבָּה עַל אֲכִילוֹת. וכיון שכן, יש לפרש את
 36 הברייתא שאמרה בין במזיד בין בשוגג הורצה, כרבי יוסי.
 37 מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַב שִׁשֶׁת, וּמִי מְצִית אֲפֻכַת לָהּ – והאם
 38 אפשר להפוך את דבריהם באופן זה שרבי אליעזר סובר שאין הצִיץ
 39 מרצה על אכילות, ורבי יוסי סובר שהצִיץ מרצה, וְהֵתִינָא – והרי
 40 שינונו ברייתא, בתורה נאמר ענוש כרת על האוכל בשר קדשים
 41 בטומאת הגוף. דנה הברייתא: וְכֹל הֵייתָ לומר שגם בָּשָׂר שֶׁנִּמְטָמָה
 42 ואכלו לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, יְהוּ תֵּיבִין עֲלֵיהֶן כרת משום מוֹמָאָה –
 43 כשאכלוהו בטומאת הגוף תְּלִמּוּד לומר (בְּרִשְׁתָּא וְרִיבָה) בְּרִשְׁתָּא וְרִיבָה
 44 בָּשָׂר, וסמוך לזה נאמר (שם) וְהִנֵּפֶשׂ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבֶחַ
 45 הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמְמִיהּ,
 46 ויש ללמוד מסמיכות הפסוקים, שרק בשר הַנִּיחָר באכילה לְטַהוּרִין
 47 והרי הוא בכלל כֹּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר, הוא זה שְׁתֵּיבִין עֲלֵיו כרת
 48 משום מוֹמָאָה כשאכלוהו בטומאת הגוף, וְבָשָׂר שֶׁאֵינִי נִיחָר
 49 באכילה לְטַהוּרִין, כגון קודם זריקת הדם על גבי המזבח, שעדיין
 50 אסור הוא באכילה לטהורים, אֵין תֵּיבִין עֲלֵיו כרת משום מוֹמָאָה
 51 – כשאכלוהו בטומאת הגוף.
 52 ממשכה הברייתא לרדן: או אֵינוּ – שמה אין לדרוש מסמיכות זו
 53 למעט מחויב כרת רק על בשר שאינו ניתר כלל לטהורין, אֵלֶּא נמעט
 54 אף בשר שנתר דמו וניתר לטהורים אך אינו ראוי עתה להיאכל, וכך
 55 נדרוש, ממה שנאמר (שם) וְהִנֵּפֶשׂ אֲשֶׁר תֹּאכַל וְגו', דווקא בשר
 56 הַנִּאֲכָל לְטַהוּרִין תֵּיבִין עֲלֵיו מִשּׁוֹם מוֹמָאָה כשאכלם בטומאת
 57 הגוף, וְכֹל בָּשָׂר שֶׁאֵינִי רְאוּיָה לְהִיטֵן נִאֲכָל עֲתָה לְטַהוּרִין, אף
 58 שמתחילה היה ראוי לאכילת טהורים, אֵין תֵּיבִין עֲלֵיו מִשּׁוֹם

56 כזית. וְקָרְבַּן עֹלָה אֲפִילוֹ אִם לֹא נִשְׁתִּיר אֲלֵא בַּחֲצֵי יוֹת בֶּשֶׂר
57 וּבַחֲצֵי יוֹת חֶלֶב מִצְטַרְפִּים לְכוּזֵית, וְזוֹרֵק אֶת הַדָּם, מִפְּנֵי שֶׁקָּרְבַּן
58 עוֹלָה בּוֹלָה בְּלַיִל לְמִזְבֵּחַ, וְאִין חִילוּק בֵּין הַבֶּשֶׂר לְחֶלֶב, לְפִיכֵךְ
59 מִצְטַרְף חֲצֵי יוֹת בֶּשֶׂר עִם חֲצֵי יוֹת חֶלֶב וְזוֹרֵק אֶת הַדָּם. וּבַמְנַחָה
60 אֲפִילוֹ בּוֹלָה כְּיִמַּת לֹא יוֹרֵק אֶת הַדָּם, וְכַפִּי שִׁיבוּאֵר בְּהַמְשָׁךְ.
61 שׂוֹאֵל הַגִּמְרָא: מִנְחָה מֵאֵי עֵבֶר דְּתָהּ – אִינוּ זְרִיקָה יֵשׁ בְּמִנְחָה, הֲרִי
62 אִין בַּה דִּם. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: אֲמַר רַב פָּפָא מִנְחָה הָאִמּוּרָה בְּרִייתָא
63 הִיא מִנְחָת נְסֻכִים הַבָּאָה עִם הַזֶּבֶחַ, וּמַחֲדֵשׁת הַבְּרִיתָא שְׁאֵם לֹא
64 נִשְׁתִּיר כּוּזֵית מִהַבֶּשֶׂר אוּ מִהַחֶלֶב, אִף שִׁמְנַחַת הַזֶּבֶחַ נִשְׁתִּירָה, אִינָה
65 מוֹעִילָה לְזִרְיקַת דִּם הַזֶּבֶחַ. כְּלָלָא דְעֵתָהּ – שְׂהִיָּה עוֹלָה בְּדַעְתָּךְ לְזוּמַר
66 הַזֹּאֵיל וּבְהֲרִי זֶבֶחַ קָא אֲתֵיָא – מַכִּינן שְׁבִיחָה עִם הַזֶּבֶחַ בָּאָה מִנְחַת
67 הַנְּסֻכִים, כְּגוֹפִיָּה דְיוֹבְהָא דְמֵיָא – חֲשׂוּבָה הִיא כְּגוֹפּוֹ שֶׁל זֶבֶחַ, וְיֻכַּל
68 לְזוֹרֵק אֶת הַדָּם מִשׁוּם שְׁנִשְׁתִּירָה, קָא מְשַׁמַּע לָן הַבְּרִיתָא שְׁאִין
69 הַדְּבַר כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ שִׁישָׁאֵר מְגוּף הַקָּרְבַּן כּוּזֵית.
70 חֲזַרְתָּ הַגִּמְרָא לְדַבְרֵי הַבְּרִיתָא שְׁגַם חֶלֶב שֶׁנִּשְׁאָר מוֹעִיל לְזִרְיקַת
71 הַדָּם. שׂוֹאֵל הַגִּמְרָא: מִנְחָה מֵיָלִי שְׁגַם אִם אִין בֶּשֶׂר רָאוּי לְאִכְלִיָּה
72 וְנִשְׁאָר רַק חֶלֶב שׂוֹרֵק אֶת הַדָּם. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן
73 מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, וּמְשׁוּם בֵּה – וְיֵשׁ שְׁאִמְרוּ זֶה מְשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
74 בֶּן הַנִּינְיָא, אֲמַר קָרָא (ויקרא 1) וְזוֹרֵק הַכֶּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פָּתַח
75 אֶהְלֵ מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחֻחַ לַח', וּמִשְׁמַע שְׁגַם אִם
76 נִשְׁתִּיר מִהַקָּרְבַּן 'חֶלֶב' הֲרָאוּי לְהַקְטִירָה זְוֹרֵק אֶת הַדָּם, וְאִף עַל פִּי
77 שְׁאִין בֶּשֶׂר.
78 שׂוֹאֵל הַגִּמְרָא: וְאֲשַׁבְּחָן – אַכֵּן מְצִינוּ לִימוּד מִהַפְּסוּק שְׁאֵם נִשְׁאָר
79 'חֶלֶב' שׂוֹרֵק אֶת הַדָּם, אַבַּל כֹּאשֶׁר כָּל הַבֶּשֶׂר וְהַחֶלֶב אַבְדוּ, וְנִשְׁאָר
80 רַק יוֹתֵרָת וְשִׁתֵּי כְלָיוֹת שְׁגַם הֵם עוֹלִים עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ וְנִקְטְרִים,
81 מְנַלְן שׂוֹרֵק אֶת הַדָּם. וּמוֹכִיחָה הַגִּמְרָא שֶׁכֵּךְ הַדִּין שְׁאֵם נִשְׁאָרוּ רַק
82 הַיּוֹתֵרָת וְשִׁתֵּי הַכְּלָיוֹת שׂוֹרֵק אֶת הַדָּם, דְּקָתְנֵי בְּסוּף הַבְּרִיתָא
83 'וּבַמְנַחָה אֲפִילוֹ בּוֹלָה כְּיִמַּת לֹא יוֹרֵק', מִדִּיִּיקַת הַגִּמְרָא, שֶׁרַק אִם
84 נִשְׁאָר מִהַזֶּבֶחַ מִנְחָה הוּא דְלֹא יוֹרֵק אֶת הַדָּם, מִפְּנֵי שְׁאִין הַמְנַחָה
85 מְגוּף הַזֶּבֶחַ, הָא אִם נִשְׁתִּירָה יוֹתֵרָת וְשִׁתֵּי כְלָיוֹת יוֹרֵק אֶת הַדָּם,
86 וְהַגִּמְרָא מִסְכַּמַת הַשְּׂאֵלָה מְנַלְן.
87 מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא: רַבִּי יוֹחָנָן דִּידֵיהּ (בבבא מצמינן) אֲמַר לִישֵׁב, שְׁלּוּמִדִּים
88 זָאת מִהַפְּסוּק (שם) וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחֻחַ לַח', כָּל חֶלֶק
89 מִהַזֶּבֶחַ מֵעַלָּה מְעַלָּה לְמִזְבֵּחַ לְרִיחַ נִיחֻחַ וְזוֹרֵקִים עֲלֵיו אֶת הַדָּם,
90 כְּמוֹ שֶׁבִּיבּוּאֵר בְּתַחֲלוֹת הַפְּסוּק וְזוֹרֵק הַכֶּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה'.
91 הַגִּמְרָא בִּבְאָר מְדוּעַ צָרִיךְ שְׁנֵי לִימוּדִים 'הִקְטִיר הַחֶלֶב' וְלִרְיִחַ נִיחֻחַ'
92 לְלַמֵּד מִה מוֹעִיל לְהַכְשִׁיר אֶת זְרִיקַת הַדָּם. אִמְרַת הַגִּמְרָא:
93 וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתֵּב 'חֶלֶב', וְאִיצְטְרִיךְ לְמַכְתֵּב 'לְרִיחַ נִיחֻחַ', וְאִין
94 לְשִׂאֵל שְׁכִינן שְׁמַמָּה שְׁנִמְרָא 'לְרִיחַ נִיחֻחַ' לומדים שְׁכָל חֶלֶק מִן
95 הַבְּהֵמָה הַקָּרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ זְוֹרֵקִים אֶת הַדָּם, לְמָה יֵשׁ צוֹרֵךְ בִּ'חֶלֶב'.
96 מִבְּאֵרְת הַגִּמְרָא: דְּאֵי כְּתֵב רַק 'חֶלֶב', הִנּוּה אֲמִינָא שְׁדוּקָא אִם נִשְׁאָר
97 'חֶלֶב' אִין – זְוֹרֵק אֶת הַדָּם, מְשׁוּם שֶׁהַחֶלֶב מוּחָר בְּפִירוּשׁ בְּפִסְטוּק,
98 אַבַּל יוֹתֵרָת וְשִׁתֵּי כְלָיוֹת שְׁלֹא נִכְתְּבוּ בְּפִירוּשׁ, לֹא – אִינוּ זְוֹרֵק אֶת
99 הַדָּם, לִכֵּן כְּתֵב רַחֲמֵנָא 'לְרִיחַ נִיחֻחַ' לְלַמֵּדךְ עַל שֶׁאֵר אִימּוּרִים. וְאֵי
100 כְּתֵב רַחֲמֵנָא רַק, 'לְרִיחַ נִיחֻחַ', הִנּוּה אֲמִינָא אֲפִילוֹ אִם לֹא נִשְׁתִּיר
101 מְגוּף הַזֶּבֶחַ כְּלוֹם, וְרַק הַמְנַחָה הַבָּאָה עִם הַזֶּבֶחַ נִשְׁתִּירָה, וְזוֹרֵק אֶת
102 הַדָּם, לִכֵּן כְּתֵב רַחֲמֵנָא 'חֶלֶב', שֶׁרַק חֶלֶב וְהַדּוּמָה לוֹ שְׁהוּא חֶלֶק
103 מְגוּף הַבְּהֵמָה, זְוֹרֵק אֶת הַדָּם, אַבַּל מְשׁוּם שִׁיּוֹר מִנְחָה שְׁאִינָה מְגוּף
104 הַזֶּבֶחַ, אִינוּ זְוֹרֵק אֶת הַדָּם.

משנה

105 המשנה דנה בשני עניינים: א. בקומץ שלא קידשו. ב. בקומץ שחילקו
106 והקטירו פעמיים:
107 קמץ ולאחר שקמץ לא הניחו בכלי שרת כדי לקדשו, פסול. ורבי
108 שמעון מקביר. הקביר קומצה פעמים – כלומר לחצאין, חציו
109 בפעם אחת, וחציו בפעם אחרת בשפה המנחה.
110

1 מקשה הגמרא: תא שמע מלשון הברייתא הראשונה, שלכאורה
2 מפורש בה שאם זרקו במזיד לא הורצה, ושלא כדברי רב שילא. שכך
3 שנינו בברייתא, דם שנטמא וזרקו, אם היה זה פשוט, הורצה
4 הקרבן, ואם היה זה פמוד, לא הורצה הקרבן. ומפורש שהחילוק
5 הוא לענין הזריקה, שאם זרקו במזיד לא הורצה, אף שהטומאה
6 היתה בשוגג, ושלא כרב שילא.
7 מתרצת הגמרא: הכי קאמר, דם שנטמא וזרקו, אין חילוק בין אם
8 זרק בשוגג, ובין אם זרק פמוד, אלא הכל תלוי כיצד היתה
9 הטומאה, שאם נטמא פשוט, הורצה הקרבן. ואם נטמא פמוד לא
10 הורצה הקרבן.

משנה

11 משנתינו מביאה מחלוקת האם יש לדמות לענין זה שיירי מנחה
12 לבשר זבח: בא להקריב את הקומץ ונטמא שריה של המנחה, או
13 שנשרפו שריה, או שאבדו שריה, פמדת – לשיטת רבי אליעזר
14 שסובר בקרבן בהמה דם אף על פי שאין בשר, הוא הדין במנחה
15 שאין לה שירים, שמקטיר את הקומץ ופשרה המנחה. וכמדת –
16 ולשיטת רבי יהושע הסובר בקרבן בהמה דם אין בשר אין דם, הוא
17 הדין במנחה שאם אין לה שירים היא פסולה.
18

גמרא

19 הגמרא מביאה את דעת רב המסביר את שיטת רבי יהושע: אמר רב,
20 והוא – ודווקא שנטמאו כל שריה של המנחה, אבל אם מקצת
21 שריה נטמאו, לא נפטלה המנחה.
22 אומרת הגמרא: קא סלקא דעתך, נטמא אין, כלומר, רק בנטמא
23 חלק מהמנחה וחלקו נשאר טהור התיר רב להקטיר את הקומץ,
24 הואיל וכל המנחה לפנינו. אבל כשחלק מהמנחה אבדו ושרוף –
25 נאבד או נשרף, לא – אין מקטירים הקומץ, משום שצריך שכל
26 השירים יהיו קיימים.
27 שואלת הגמרא על רב: מאי קביר רב, אי קביר, שלרבי יהושע
28 שיוקרא – מה שנשתיר משיירי המנחה מילתא היא – יש לו חשיבות
29 ולכך מותר להקטיר את הקומץ, אם כן אפילו בשיירי מנחה שחלקם
30 אבדו ושרוף נמי יהא מותר להקטיר את הקומץ.
31 ואי קביר רב, שלרבי יהושע שיוקרא לאו מילתא היא, ולכך באבדו
32 או נשרפו מקצת השירים נפטלה המנחה, ונמחה שנטמא מקצת
33 משייריה מאי מעמא לא נפטלה, והלא כאמור 'שירא לאו מילתא
34 היא', מפני דמראה ציין – שהציץ מכפר על קדשים שנטמאו. אי הכי
35 למה הכשיר רב רק כשנטמאו מקצת שיריה, כל שריה נמי, כלומר
36 הדין נותן שגם אם כל שיירי המנחה נטמאו, יקטיר את הקומץ, הואיל
37 והציץ מכפר.
38 משיבה הגמרא: לעולם קביר רב שיוקרא מילתא היא – כלומר
39 שאם נשאר חלק מהשיירים המנחה כשירה, ולא מפני שהציץ מכפר
40 על הטומאה. ומה שהזכיר רב 'ונטמא', לא כדי שתדייק ותאמר
41 שאם חלק מהשיירים אבדו או נשרפו אין המנחה כשירה, כי באמת
42 נטמא והוא הדין לאבדו ושרוף, כלומר, דין נטמאו מקצת השיירים
43 ודין אבדו או נשרפו מקצת מהשיירים שוה, שהמנחה כשירה. והאי
44 דקאמר 'נטמא' – ומה שהזכיר רב דווקא נטמא ולא נאבד או נשרף,
45 מפני רישויה נקט – מכיון שהמשנה כשפירטה את המקרים הזכירה
46 נטמא בתחילה, לכך גם רב הזכיר נטמא, אבל באמת גם בנאבד או
47 נשרף חלק מהשיירים המנחה כשירה.
48 הגמרא מביאה ראייה מברייתא כדברי רב בשיטת רבי יהושע:
49 בדתניא רבי יהושע אומר, כל הוכחים שבתורה שנשחטו ולאחר
50 מכן נאבד או נטמא הבהר ונשתיר מהן בשר בשר העומד לאכילה,
51 או בשר חלב העומד להקטרה, וזרק את הדם כדי להתיר את
52 הבשר באכילה או את החלב להקטרה. אבל אם לא נשתיר אלא
53 כחצי יות וכחצי יות חלב, אינו זורק את הדם, שאף שביחד
54 נשתיר כזית, אכילת מזבח ואכילת אדם אינם מצטרפים לשיעור
55

1 **אשכחן** חלב כו' - ובשר נפקא לן מקרא בפרק "כיצד צולין" (פסחים פ, א). מפי רבי.
 2 **ורבי** ינאי אמר כיון שקמצו מכלי שרת כו' - קמיצה בימין נפקא לן בפרק קמא בסופו
 3 (מנחות י, ב) אליבא דרבי שמעון מרבי יהודה בריה דרבי חייא. ורבי ינאי דלית ליה,
 4 נפקא ליה שפיר בגוהה שוה ד"ד"ד", כדמוכח לעיל בסוף פרק קמא (שם). מפי רבי.
 5 **הקמץ** חלבין ואברים בין בימין בין בשמאל
 6 כשירה - מצי לתימר דאתאי כרבי
 7 שמעון, כמו דסיפא דקומץ, אבל לרבנן בעי ימין.
 8 אי נמי, אפילו לרבנן איכא לאכשורי הקטר
 9 חלבין בשמאל, כמו הולכת איברים לכבש
 10 דלעיל בסוף פרק קמא (מנחות י, א). מפי רבי.
 11 **הקומץ** והקטורת ולבונה כו' - האי דלא
 12 ערבינהו, דלמא תלת תלת שמעינהו.
 13 מפי רבי.

איך
 1 **תא שמע** דם שנממא וזרקו כו' - קשיא לרב שילא, דקתני: אם זרקו במזיד לא
 2 הורצה. **משנה** כמדת רבי אליעזר - דאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים עז, א): דם
 3 אף על פי שאין בשר - הבא נמי קומץ אף על פי שאין שיריים (בשיריה) כשרה
 4 להקטיר הקומץ. כמדת רבי יהושע - דאמר (שם): אם אין בשר אין דם, אם אין דם
 5 אין בשר. **גמרא** והוא שנממא כל שיריה -
 6 הוא דאמר רבי יהושע דפסול להקטיר
 7 הקומץ. קא סלקא דעתך נממא אין - כלומר,
 8 בנטמאו שיריה הוא דאמרינן: אם נשתייר
 9 מקצת שלא נטמא כשרה אפילו לרבי יהושע,
 10 אבל אבודו קצת שיריה או נשרפו אמר רבי
 11 יהושע דפסוליה, הואיל וכולה בעינן קיים.
 12 מדקא נקט רב לשון טומאה ולא נקט נמי
 13 לשון אבוד דמתניתין. **מאי קסבר** - רב, אי
 14 קסבר שירא מילתא כו', רישיוהו - דנטמאו
 15 קתני במתניתין ברישא. כדתניא - רבי יהושע
 16 נמי מכשר היכא דאיכא שיר, אפילו באבוד
 17 ושרוף. זורק הדר - דקרינא ביה "הבשר
 18 והדם". כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין
 19 זורק - שאין אפילו והקטרה מצטרפין. מנחה
 20 **מאי עבידתיה** - מאי זריקה איתא במנחה?
 21 כנושא הוביחא דמיא - דתיהוי במקום בשר
 22 כאילו נשתיר בשר, קא משמע לן דלא.
 23 מנהני מילי - דאם לא נשתיר בשר אלא
 24 חלב, זורק את הדם? דכתבי והקטיר החלב
 25 וגו' - רישיה דקרא הכי: "זורק הכהן את הדם
 26 על מזבח ה' לפני אהל מועד והקטיר החלב"
 27 וגו', אלמא דמשום חלב זריק ליה לדם.
 28 יותרת ושתי כליות מנלן - דאם לא
 29 נשתירו אלא הן, זורק את הדם? דחיונן לעיל
 30 דהכי הוא, דקתני: ובמנחה אפילו כולה
 31 (כליל) וקיים כו'. לריח ניחוח - "הקטיר
 32 החלב לריח ניחוח". כתב רחמנא חלב -
 33 דמשמע דריח ניחוח לא מרבי אלא דומיא
 34 דחלב, דמגופיה דובח הוא. **משנה** שלא
 35 בכלי שרת - שלא קדש קומץ בכלי שרת.
 36 דבתחילת מנחה ודאי לא פליגי דבעיא כלי,
 37 כדאמרינן בפרק "שתי הלחם" (מנחות צו, א):
 38 שאלו את רבי זו מנחין כו'. **גמרא** בא לעובדה
 39 ביד - הקטרת קומץ, שהיא במקום זריקה ביד,
 40 שלא קדשו בכלי. עובדה בימין בחטאת -
 41 שהוא עובד נמי זריקתה באצבע ובימין,
 42 דכתבי ביה: "ולקח הכהן מידמה באצבעו",
 43 ואמרינן (ובחס כד, ב): כל מקום שנאמר
 44 אצבע וכוונה אינה אלא ימין. אלמא,
 45 מדאקשה לחטאת - שמע מינה דלא בעיא
 46 כלי, ובלבד שיעבדנו בימין. בשמאל כאשם -
 47 שזריקתו בכלי ולא ביד, דאין לך טעון מתנת
 48 אצבע אלא חטאת בלבד. דהכי אמרינן
 49 בובחים (כד, ב) דלרבי שמעון זריקה כשרה,
 50 דתניא: זרק בשמאל פסול, ורבי שמעון
 51 מכשיר. משום דבשאר זריקת הקרבנות לא
 52 כתיב אצבע אלא כהונה, ולרבי שמעון כהונה
 53 בעיא אצבע. בהמיינו - אבנט. מקידה - כלי חרס. הכל מודים בקומץ שפעון קידוש - וכי מכשר רבי שמעון - בהקטר, שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו, והעלוהו
 54 בידו והקטירו - כשר. ועצים - עצי מערכה. תיובתא דרבי יהודה - דאמר: ביד עובדה בימין, דהא הכא קתני אפילו ביד שמאל בלא כלי. והא ודאי רבי שמעון היא, דהא
 55 מכשר שלא בכלי שרת. קמצו שלא מכלי שרת - שנתקדשה בו המנחה. מכשירין במתן כלי - אפילו שלא בכלי שרת. תיובתא דרב נחמן דאמר: הכל מודים כיון ממתן כלי
 56 ואילך - הולכת והקטרה לא בעינן כלי שרת. תא שמע - לרב נחמן. ונתן בשמאלו - בלא כלי, יחזיר לימינו. וכדאמרינן לעיל: בא לעובדה ביד - עובדה בימין. בשמאלו
 והישר

1 **תא שמע** דם שנממא וזרקו כו' - קשיא לרב שילא, דקתני: אם זרקו במזיד לא
 2 הורצה. **משנה** כמדת רבי אליעזר - דאמר בפרק "כיצד צולין" (פסחים עז, א): דם
 3 אף על פי שאין בשר - הבא נמי קומץ אף על פי שאין שיריים (בשיריה) כשרה
 4 להקטיר הקומץ. כמדת רבי יהושע - דאמר (שם): אם אין בשר אין דם, אם אין דם
 5 אין בשר. **גמרא** והוא שנממא כל שיריה -
 6 הוא דאמר רבי יהושע דפסול להקטיר
 7 הקומץ. קא סלקא דעתך נממא אין - כלומר,
 8 בנטמאו שיריה הוא דאמרינן: אם נשתייר
 9 מקצת שלא נטמא כשרה אפילו לרבי יהושע,
 10 אבל אבודו קצת שיריה או נשרפו אמר רבי
 11 יהושע דפסוליה, הואיל וכולה בעינן קיים.
 12 מדקא נקט רב לשון טומאה ולא נקט נמי
 13 לשון אבוד דמתניתין. **מאי קסבר** - רב, אי
 14 קסבר שירא מילתא כו', רישיוהו - דנטמאו
 15 קתני במתניתין ברישא. כדתניא - רבי יהושע
 16 נמי מכשר היכא דאיכא שיר, אפילו באבוד
 17 ושרוף. זורק הדר - דקרינא ביה "הבשר
 18 והדם". כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין
 19 זורק - שאין אפילו והקטרה מצטרפין. מנחה
 20 **מאי עבידתיה** - מאי זריקה איתא במנחה?
 21 כנושא הוביחא דמיא - דתיהוי במקום בשר
 22 כאילו נשתיר בשר, קא משמע לן דלא.
 23 מנהני מילי - דאם לא נשתיר בשר אלא
 24 חלב, זורק את הדם? דכתבי והקטיר החלב
 25 וגו' - רישיה דקרא הכי: "זורק הכהן את הדם
 26 על מזבח ה' לפני אהל מועד והקטיר החלב"
 27 וגו', אלמא דמשום חלב זריק ליה לדם.
 28 יותרת ושתי כליות מנלן - דאם לא
 29 נשתירו אלא הן, זורק את הדם? דחיונן לעיל
 30 דהכי הוא, דקתני: ובמנחה אפילו כולה
 31 (כליל) וקיים כו'. לריח ניחוח - "הקטיר
 32 החלב לריח ניחוח". כתב רחמנא חלב -
 33 דמשמע דריח ניחוח לא מרבי אלא דומיא
 34 דחלב, דמגופיה דובח הוא. **משנה** שלא
 35 בכלי שרת - שלא קדש קומץ בכלי שרת.
 36 דבתחילת מנחה ודאי לא פליגי דבעיא כלי,
 37 כדאמרינן בפרק "שתי הלחם" (מנחות צו, א):
 38 שאלו את רבי זו מנחין כו'. **גמרא** בא לעובדה
 39 ביד - הקטרת קומץ, שהיא במקום זריקה ביד,
 40 שלא קדשו בכלי. עובדה בימין בחטאת -
 41 שהוא עובד נמי זריקתה באצבע ובימין,
 42 דכתבי ביה: "ולקח הכהן מידמה באצבעו",
 43 ואמרינן (ובחס כד, ב): כל מקום שנאמר
 44 אצבע וכוונה אינה אלא ימין. אלמא,
 45 מדאקשה לחטאת - שמע מינה דלא בעיא
 46 כלי, ובלבד שיעבדנו בימין. בשמאל כאשם -
 47 שזריקתו בכלי ולא ביד, דאין לך טעון מתנת
 48 אצבע אלא חטאת בלבד. דהכי אמרינן
 49 בובחים (כד, ב) דלרבי שמעון זריקה כשרה,
 50 דתניא: זרק בשמאל פסול, ורבי שמעון
 51 מכשיר. משום דבשאר זריקת הקרבנות לא
 52 כתיב אצבע אלא כהונה, ולרבי שמעון כהונה
 53 בעיא אצבע. בהמיינו - אבנט. מקידה - כלי חרס. הכל מודים בקומץ שפעון קידוש - וכי מכשר רבי שמעון - בהקטר, שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו, והעלוהו
 54 בידו והקטירו - כשר. ועצים - עצי מערכה. תיובתא דרבי יהודה - דאמר: ביד עובדה בימין, דהא הכא קתני אפילו ביד שמאל בלא כלי. והא ודאי רבי שמעון היא, דהא
 55 מכשר שלא בכלי שרת. קמצו שלא מכלי שרת - שנתקדשה בו המנחה. מכשירין במתן כלי - אפילו שלא בכלי שרת. תיובתא דרב נחמן דאמר: הכל מודים כיון ממתן כלי
 56 ואילך - הולכת והקטרה לא בעינן כלי שרת. תא שמע - לרב נחמן. ונתן בשמאלו - בלא כלי, יחזיר לימינו. וכדאמרינן לעיל: בא לעובדה ביד - עובדה בימין. בשמאלו
 והישר

1 אין הקטרה פחותה מכזית - בפרק "כל המנחות באות מצה" (מנחות נח, א) פליגי אבי
2 ורבא, וקיימא רבא רבבי יהושע בן לוי דהכא, ואביי רבבי יוחנן. וצריך עיון בפרק "אלו
3 עוברין" (פסחים מג, ב) דאמר רבי יוחנן: כל איסורין שבתורה אף היתר מצטרף לאיסור,
4 חוץ מאיסורי נזיר שאמרה תורה "משרת" ו"כל משרת". ועירי אמר: אף שאור בכל הקטירו.

5 במאן כרבי אלעזר דדריש "כל" אי הכי אפילו
6 חמץ בפסח נמי אין הכי נמי, ולאפקי דאביי. 1
7 והשתא מרבי יוחנן מיהא תקשי, דרבבי אלעזר
8 הוי. ולא מצי למימר דלאפקי מדאביי, דהא רבי
9 יוחנן קאי כדאביי יש לומר: (דאביי) אפילו מאן
10 דאמר דלא דריש "כל" - ו"כל" דריש, וצריך
11 עיון, דמי"משרת" דריש, מדפרין לקמיה: והא
12 "משרת" להכי הוא דאתא מפי רבי.

13 יש הקטרה בפחות מכזית - בהקטר שומשום
14 בסוף "הקומץ וטא" (מנחות טו, ב) מודה
15 דאין דרך הקטרה בכך. והא דמשמע בכל דוכתי
16 דאין הקטרה בפחות מכזית, כדאמר לעיל דאם
17 לא נשתיר כזית חלב אין זורק את הדם, הכא
18 היינו טעמא - משום דיש קומץ פחות משני
19 זיתים, וחצי קומץ מרבין בפרק "כל המנחות
20 באות מצה" (מנחות נח, א) ובריש "אלו עוברין"
21 (פסחים מג, ב) מדכתוב "כל שאור". מפי רבי.

22 תורת השלה ריבה - אבתי דרשין מינה
23 בפרק "יצא דופן" (נדה מ, ב) תורה
24 אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו. מפי רבי.
25 קומץ מאימתי מתיר את השירים לאכילה -
26 הוה מצי למיניקט אימורים, דכמה דלא
27 (פסחים נט, ב) מיקטרי אימורים לא מישתרי בשר
28 באכילה. אלא משום דכי נטמאו או שאבדו
29 מישתרי בשר - לא פסיקא ליה, אבל קומץ
30 פסיקא ליה. מפי רבי. אלא עם בא השמש כו'
31 - מקומץ ולבנה לא קשה היאך הם קריבין אחר
32 הגמדי. דשמן כיון שנקמצו קודם - הי'
33 כאברים שנתורתו, שהתירתי הקמיצה. ומנחת

34 כהנים וכוהן משיח, אף על פי שאין בהם קמיצה
35 - יש בהם קידוש כלי, כדאמרין (בבבא מצ, ב)
36 דכל דבר שאין לו מתירין - משקדש בכלי
37 חשיב כמתירין. מפי רבי. ואי אתה מחויר
38 עיכולי קטורת - מפי "תעובל" לא מנעט עיכולי
39 קומץ ולבנה, כיון דאתנהו על מזבח החיצון.
40 אבל קטורת על מזבח הפנימי. מפי רבי.

1 משוח ומנחת נסכים, ששמעלן ומקטירן מבוא השמש. - והא אמרת: דרבן ליקרב ביום! - אלא:
2 עם בא השמש, שמתעכלין והולכין כל הלילה מנון? תלמוד לומר: "ואת תורת העלה" - ריבה;
3 והא עם בא השמש לא משפחת לה שתצית האור ברובו! - לא קשיא: פאן לקלוט, פאן
4 להתיר. רבי אלעזר מתני לה "מבוא השמש", ומוקים לה בפוקעין. וכן כי אתא רב דימי אמר
5 רבי ינאי: בפוקעין. - וכו' אמר רבי ינאי הכי? והא אמר רבי ינאי: קמרת שפקעה מעל גבי
6 המזבח, אפילו קרמין שבה אין מחוירין אותן; ותני רב חנינא בר מניומי בדבי רבי אלעזר בן
7 יעקב: "אשר תאכל האש את העלה על המזבח" - עיבולי עולה אתה מחויר, ואי אתה מחויר
8 עיבולי קמרת! - סמי מין קמרת. אמר רבי אסי: כי פשיט רבי אלעזר במנחות בעי הכי, בעי
9 רבי אלעזר: קומץ שסידרו וסידר עליו את המערכה, מהו? דרד הקמרה בכך, או אין דרד
10 הקמרה בכך? תיקו. בעי חזקה: אכרין שסידרו וסידר עליהן את המערכה, מהו? "על העצים"
11 אמר רחמנא - דוקא על העצים. או דלמא, בין דכתבי קרא אחרנא: "אשר תאכל האש את
12 העלה על המזבח" - אי בעי הכי עבדי, אי בעי הכי עבדי? תיקו. בעי רבי יצחק נפחא:
13 אכרין שסידרו בצדי המערכה, מהו? אליבא דמאן דאמר: "על" ממש - לא תיבעי לה,

14 ר"על

15 ר"על

16 ר"על

17 ר"על

1 וחישב - כלומר, אם חישב עליה כל זמן שהוא בשמאלו - לאו מחשבה היא, ולא
2 חיוביה כרת האוכלו. שאין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה, ושמאל בלא
3 כלי לרבי שמעון אינו כשרה, כדאמרין לעיל: בא לעבודה ביד עובדה בימין. פבלתו
4 מתנתו - מה שניתן בשמאלו, ושוב אין לו תקנה בחורה. מאי מעמא משום דבעי
5 לקדושה בכלי כו' ואספו שפסול - עוד

6 להקדשין בכלי. דאי לא הוי בעי עוד האי
7 קומץ קידוש כלי - לא הוה מפסיל, דהוה
8 כדס שנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו
9 שכשר, כדאמרין במסכת יומא בפרק
10 "הוציאו לו" (מז, א): שנפך מן הכלי על
11 הרצפה ואספו - כשר. לא בעו מתן כלי -
12 דאי בעי, לית ליה תקנתא בחורה כדפרישית,
13 דהוה ליה כנשפך על הרצפה מן הזואר
14 שפסול, דנפקא לן מ'מולקח מדם הפר" - דם
15 מהפר יקבלנו. וקידוש קומץ במקום קבלת
16 דם, ושמאל בלא כלי הוי היא כרצפה. דכי
17 אכשר רבי שמעון שמאל בקבלה לא הכשיר
18 אלא בכלי. לרבי יהודה מסייע ליה - דאמר:
19 כשעובדה ביד בעיני ימין, הכא נמי קתני:
20 יחזיר לימינו. לרבי ינאי לימא תיהוי תיובתא
21 - דאמר: אפילו בהמינו, וכל שכן בשמאל,
22 והכא קתני: יחזיר לימינו! דאמר כתנא
23 דהקטר - דקתני לעיל: הקטר חלבין ואברים
24 כו', ומכשר עבודת קומץ בשמאל ואפילו
25 ביד. ולא לצדדין קתני - כדתרצה רבי
26 יהודה בריה דרבי חייה לעיל. פעמים - חצוי

27 בראשונה וחצוי בשניה, ולא פעמי פעמים.
28 משני זיתים - הלכך, האי דנקיט מתניתן
29 "פעמים" דוקא נקט, שתהא בכל הקטרה כזית
30 ולא פחות, דאין הקטרה בפחות מכזית. ורבי
31 יוחנן אמר יש קומץ בפחות משני זיתים -
32 ואפילו הכי קתני מתניתין: פעמים כשרה.
33 מאימתי מתיר כו' - דכתיב: "קדש קדשים
34 מאשי ה" - אין להן חלק אלא לאחר אשי
35 ה', בתורת כהנים. משמשלה - במקצתה.
36 אברים ופדרים - דדרבן ליקרב בלילה,
37 מהאי קרא גופיה נפקא בתורת כהנים. עם
38 בא השמש - קודם ביאת השמש. ואי קשיא
39 הא קיימא לן: נמנחתם ונסכיתם בלילה, והכא
40 תני: ומנחת נסכים ביום! תריץ: הא מוהיב לה
41 בפרק שני דמסכת תמורה (יד, ב), ומשני: כאן
42 בנסכים הבאין עם הזבוח, כאן בנסכים הבאין
43 בפני עצמן. והא עם בא השמש לא משכחת
44 דיצית האור ברובו - קודם שקיעת החמה.
45 ואי לא חשיב הקטרה עד שתצית האור
46 ברובו, איפסלו להו בשקיעת החמה! לקלוט
47 - שתהא מזבח קולטו שלא יפסל בלינה,
48 היא משמשלה בו האור. להתיר - שיריה,
49 לא הוי הקטרה עד שתצית בו האור ברובו.
50 רבי אלעזר מתני לה - כדקתני לעיל בקומץ
51 ולבנה, שמעלן מבוא השמש בפוקעין -
52 בקומץ ולבנה הקופצין מתוך האור ונפלים,
53 מעלן אותן כל הלילה. אפילו קרסין -
54 שלמים חשוברים שבה. אין מחוירין - ולעיל
55 קתני קטרת, ומוקי לה איהו בפוקעין: תאכל
56 קרי ביה "תעובל". עיבולי - פוקעין. כי
57 פשיט - כשחיה שונה. על המזבח - תחת
58 העצים. כצדי המערכה -
59 אצל

60 ר"על

61 ר"על

62 ר"על

63 ר"על

64 ר"על

65 ר"על

66 ר"על

59 הארץ בקיטור הכבשן, ואין כבשן מעלה קיטור עד שתצית האור
 60 ברובו, כלומר, כדי שהתנור יעלה קיטור, צריך שתתפס האש ברוב
 61 העצים שבתוכו, וכן בקומץ שכתוב בו (ויקרא ב ב) 'והקטיר הפהן את
 62 אֶזְרָתָהּ', לא נחשב הקטרה רק אם משלה האור ברובו.
 63 הגמרא מקשה על רבי יוחנן: אָמַר ליה רבין בר רב אדא לרבא,
 64 אָמַר תלמידך אָמַר רב עמרם – תלמידך אמרים בשם רב עמרם,
 65 תניא, אין לי אלא דברים שדרבן ליקרב בלילה, בגון אברים של
 66 עולה, ופדרים – חלבי שאת קרבנות, שפעלן ומקטירן מבוא השמש
 67 – אחר שקיעת החמה, ומתעבלין [–נשרפין] והולכין כל הלילה
 68 בולה. דברים שדרבן ליקרב ביום, בגון הקומץ והלבונה והקמרת
 69 ומנחת כהנים ומנחת כהן משותף – מנחת חביטין שהכהן גדול מביא
 70 בכל יום ומנחת נזבים הבאה עם הקרבן, שפעלן ומקטירן מבוא
 71 השמש – אחר שקיעת החמה.
 72 מפסיקה הגמרא באמצע דברי הברייתא ושואלת, איך אתה אומר
 73 שמקטירן מבוא השמש שהוא לאחר שקיעת החמה, והא אמרת
 74 שדברים אלו דרבן ליקרב ביום. משיבה הגמרא: אל תגרוס 'מבוא
 75 השמש' אלא 'עם בא השמש', שפירושו רגע אחד קודם שקיעת
 76 החמה, שמתעבלין והולכין כל הלילה.
 77 חזרת הגמרא לדברי הברייתא: מניין שההעלאתם למזבח מעט לפני
 78 שקיעת החמה מותרת את רוב הקטרתם לאחר השקיעה, תלמוד
 79 לומר (א שם ב) 'ואת תורת העולה, ריבה'.
 80 לאחר שנתבאר דברי הברייתא מקשה הגמרא על רבי יוחנן: והא
 81 'עם בא השמש' – והרי ברגע אחד קודם שקיעת החמה, לא משפחת
 82 לה שתצית האור ברובו של קומץ קודם שקיעת החמה. והיות
 83 והקומץ צריך להיקרב ביום דווקא, נמצא שרובו הוקטר בלילה
 84 ונפסל ב'שקיעת החמה'. מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן לקלוט –
 85 הברייתא שהתירה להעלות סמוך לשקיעה, הוא כדי שלא יפסל
 86 בלינה, שלענן זה גם רבי יוחנן מודה שאין צריך רובו. וכאן להתיר
 87 – ורבי יוחנן שהצריך רובו, הוא כדי להתיר את השייכים באכילה.
 88 הגמרא חזרת לדברי הברייתא: רבי אלעזר מתני לה בברייתא
 89 'מבוא השמש', וכדי שלא יקשה שיש להקריבם ביום, מוקים לה
 90 בפוקעין – בקפצו מן האש ונפלו, שאותם מותר להעלות בלילה. וכן
 91 כי אתא רב דימי אמר רבי ינאי, שהברייתא מדברת בפוקעין.
 92 שואלת הגמרא: ומי אמר רבי ינאי הכי, והא אמר רבי ינאי קמרת
 93 שפוקעה מעל גבי המזבח הפנימי, אפילו קרמין – חתיכות שלימות
 94 שפה, אין מחזירין אותן למזבח. ותני רב הנינא בר מניומי ברבי
 95 רבי אלעזר בן יעקב, שיש לדרוש מהפסוק (א שם א) 'אשר תאכל
 96 האש את העולה על המזבח, שרק עיבולי עולה שנפלו אתה
 97 מחזיר, ואי אתה מחזיר עיבולי קמרת שנפלו, ואין העמיד רבי ינאי
 98 הברייתא שמדברת גם על קטורת בפוקעין. משיבה הגמרא: סמי
 99 מיך [–תמחוק מכאן] קמרת, משום שלא נאמר בה ההלכה של
 100 החזרת פוקעין.
 101 הגמרא מביאה ספק בקומץ שלא הוקטר כדרכו: אמר רבי אפי בי
 102 פשיט – כשהיה שונה רבי אלעזר במסכת מנחות, בעי הכי (בעי
 103 רבי אלעזר) קומץ שפירדו בראש המזבח, וסידר עליו את עצי
 104 המערכה מהו. האם דרד הקמרה בכה, או אין דרד הקמרה בכה,
 105 תיקו.
 106 הגמרא מביאה שתי ספיקות באופן הקטרת אברים: בעי תזקינה,
 107 אברין של קרבנות שפירדן על המזבח, וסידר עליהן את עצי
 108 המערכה מהו. האם 'וערכו בני אהרן וגו' על העצים' (א שם ב) אמר
 109 רחמנא, דוקא 'על העצים' ולא להיפר, או דלמא פיון דכתבי קרא
 110 אהרינא (א שם א) 'אשר תאכל האש את העולה על המזבח', שמשמע
 111 שהעולה על המזבח ולא על העצים, לפיכך אי בעי הכי עביד – אם
 112 ירצה יסדר אברים על עצים, ואי בעי הכי עביד – יסדר אברים על
 113 המזבח, תיקו.
 114 בעי רבי יצחק נפחא, אברין שפירדן בצדי עצי המערכה מהו. ו
 115 מבאר הגמרא: אליבא דמאן דאמר שבשכתוב 'על' פירושו על
 116 ממש, לא תיבעי לה, שבדאי יש להניח האברים על העצים ממש,

1 והישב עליה, כלומר, בעוד הקומץ בשמאלו חשב לאכלה בין חוץ
 2 למקומו – חוץ לעזרה, בין חוץ לזמנו – לאחר יום ולילה, פסול ואין
 3 בו ברת – אין האוכלה ענוש כרת. שאף שבחוץ לזמנו יש ענוש כרת,
 4 כאן אינו ענוש כרת, מפני שאין המחשבה מפגלת אלא בראוי
 5 לעבודה (לעיל ה). ושמאל שלא בכלי אינו כשר.
 6 (לישנא אחרינא) [בימינו] – קמץ בימין ובעודו בימינו הישב עליה
 7 מחשבת חוץ למקומו, פסול ואין בו ברת. מחשבת חוץ לזמנו,
 8 פיגול ותיבין עליו ברת, דברי רבי אלעזר ורבי שמעון. והכמים
 9 אומרים פיון שנתנו לשמאל פסלתו מתנתו – העברת הקומץ
 10 מימין לשמאל פסלתו, ושוב אין לו תקנה, וכפי שיבואר בסמוך.
 11 מבאר הגמרא את דברי חכמים: מאי טעמא שחכמים טוברים
 12 שלאחר שנתן את הקומץ לשמאל אין לו תקנה. משיבה הגמרא:
 13 משום דבעי קדושה בכלי – שצריך לקדש את הקומץ בכלי שרת,
 14 וכיון שנתנו לשמאל, נעשה בדם הזבח שנשפך מצואר פהמה על
 15 הרצפה, ואספו בכלי שפסול, כי קידוש הקומץ בכלי שרת שזה
 16 לקבלת הדם בזבח.
 17 הגמרא מקשה על רב נחמן: מפלל דרבי אלעזר ורבי שמעון שאמרו
 18 שאם העביר הקומץ לשמאלו יחזיר לימינו, לא בעו [–הצריכו] מתן
 19 בלי, שאם כן לא היו מתירים להחזירו לימינו וכמו שאמרנו בדעת
 20 חכמים. וקשה על רב נחמן שאמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש
 21 כלי. אומרת הגמרא: תיובתא דרב נחמן תיובתא.
 22 הגמרא מבאר את הברייתא לרבי יהודה בריה דרבי חייה ורבי ינאי.
 23 אומרת הגמרא: לרבי יהודה בריה דרבי חייה שאמר בדעת רבי
 24 שמעון 'בא לעובדה ביד עובדה ביום', הברייתא הזאת שלרבי
 25 שמעון מחזיר לימין, מסייעא ליה, שכיון שעובדה ביד יש לו לעובדה
 26 בימין. אבל לרבי ינאי שהכשיר להקטיר בשמאל, לימא תיהוי
 27 תיובתא, שכאן מבואר שיש לו להחזיר לימין. מבאר הגמרא: אמר
 28 לה רבי ינאי, אנא דאמרי בתנא דהקמרת – דברי כהנא לעיל
 29 שאמר הקטר חלבים ואברים וכו', הקומץ וכו' שהעלן בין ביד בין
 30 בכלי בין בימין ובין בשמאל כשרין, הרי שגם אם בא לעובדה ביד
 31 שמאל רשאי, ולא ללצדדים קתני – ואיני מפרש כרבי יהודה שאמר
 32 'לצדדים קתני', שאם עובדה ביד יעבדנה בימין, ואם עובדה בכלי
 33 יעבדנה בשמאל, ונמצא שיש תנא כמותי. והברייתא שיחזיר לימינו
 34 אכן אינה כשיטתי.
 35 שנינו במשנה: הקטיר קומצה פעמים בשנה. הגמרא מביאה
 36 מחלוקת האם פעמים דווקא: אמר רבי יהושע בן לוי, פעמים ולא
 37 פעמי פעמים – רשאי לחלק את הקומץ לשני חלקים ולא לשלשה.
 38 ורבי יוחנן אמר פעמים ואפילו פעמי פעמים – רשאי לחלק הקומץ
 39 גם לשלשה חלקים. מבאר הגמרא במה נחלק: מאי בינייהו.
 40 משיבה הגמרא: אמר רבי ירמא, יש קומץ פחות משני זיתים –
 41 האם צריך שיהא בקומץ לפחות שיעור שני זיתים או לא. והאם יש
 42 הקמרה פחותה מבצית, איבא בינייהו – בין רבי יהושע בן לוי לרבי
 43 יוחנן. רבי יהושע בן לוי סבר אין קומץ פחות משני זיתים, ולכן
 44 מהמשנה שהכשירה פעמים, אין להוכיח על פעמי פעמים, כי רק
 45 כשמחלק הקומץ לשנים יש בכל חלק כזית, אבל במחלק לשלשה,
 46 אין בכל חלק כזית, ואין הקמרה פחותה מבצית. ורבי יוחנן סבר
 47 יש קומץ פחות משני זיתים, ויש הקמרה פחותה מבצית – כיון
 48 שהכשירה המשנה פעמים, אף שאין הכרח שבכל חלק יהיה כזית,
 49 שהרי יש קומץ פחות משני זיתים, כך יש להכשיר גם אם חילק
 50 לשלשה.
 51 הגמרא מביאה מחלוקת מאימתי מותרים שיייר המנחה באכילה:
 52 איתמר, קומץ שהתחיל להקטירו מאימתי מותר שיריים באכילה.
 53 רבי הנינא אומר משמשלה [–משנתפס] בו את האור – לאחר
 54 שנתפס האש במקצתו. רבי יוחנן אמר משתצית בו את האור
 55 ברובו – לאחר שהאש שלטה ברובו.
 56 הגמרא מבאר את שיטת רבי יוחנן: אמר ליה רב יהודה לרבה בר
 57 רב יצחק, אפקרה לה טעמא דרבי יוחנן שהצריך משילת האור
 58 ברובו. אמר קרא (בראשית ט כח) אצל הפיכת סדום והנה עלה קיטור

1 ד'על העצים' בתיב שמשמעו 'על העצים' ממש. כי תיבני לך –
 2 אלא מה שיש לך להסתפק, אליבא דמאן דאמר – לפי אבא שאול
 3 שמפרש את הכתוב 'על' שכוונתו בסקמון, מאי, האם הנחת אברים
 4 סמוך לעצים נחשב להקרבה ראויה או לא.
 5 וצודי הספק הם, האם הקא נמי – גם כאן נפרש את הכתוב 'על'
 6 העצים' בסקמון, וממילא הרי זו הקרבה ראויה. או דלמא ו-אולי
 7 ביאור הכתוב 'על העצים' אינו ב'סמוך' כמו בכל המקומות, אלא
 8 דומיא ד'על המזבח' – פירושו דומה למה שנאמר בסוף הפסוק 'על'
 9 המזבח, מה הָתָם – כמו שו-|בכתוב 'על המזבח' ודאי פירושו 'על'
 10 מִמֶּשׁ – על גבי המזבח ולא סמוך לו, שהרי לא שייך הקטרה סמוך
 11 למזבח, אף הקא נמי – גם כאן ו-|על העצים' פירושו 'על מִמֶּשׁ –
 12 על גבי העצים ולא סמוך להם. תיקו, תעמוד שאלה זו בספק, שלא
 13 נפשטה.

משנה

14 משנתנו דנה בדברים המעכבים בקרבן מנחה אף בדיעבד: הקומץ
 15 של המנחה, מיעוטו מעכב את רובו – אם הקטיר את רובו ולא
 16 את כולו, המנחה פסולה. עשרון סולת שהוא השיעור הקטן ביותר
 17 למנחה, אם חסר מיעוטו אפילו כל שהוא, הרי זה מעכב את
 18 רובו והמנחה פסולה. תיין, כלומר, הנסכים הבאים עם הקרבן,
 19 שיעורם חצי ההין לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש,
 20 אם חסר מיעוטו אפילו כל שהוא, הרי זה מעכב את רובו
 21 והנסכים נפטלים. השמן הניתן במנחת נסכים ששיעורו כשיעור
 22 היין הנזכר לעיל, וכן השמן הניתן במנחת נדבה ששיעורו לוג אחד
 23 לעשרון, אם חסר מיעוטו אפילו כל שהוא, הרי זה מעכב את
 24 רובו והמנחה פסולה. הסולת והשמן של מנחה מעכבין זה את
 25 זה, ואם חסר אחד מהם, נחשב כאילו לא הביא כלל. הקומץ
 26 והלבונה מעכבין זה את זה, ואם לא הקטיר אחד מהם כאילו
 27 לא הקטיר כלל.

גמרא

29 הגמרא מביאה מקור לדינים שנשנו במשנה. שואלת הגמרא: מאי
 30 מעכב – מנין שקומץ שנחסר כל שהוא, נפסל. משיבה הגמרא: אמר
 31 קרא 'מלא קומצו' תרי זמיני ו-|פעמים, פעם אחת במנחת נדבה
 32 (ויקרא ב א) וקמץ משם מלא קמצו, ופעם שניה במנחת חוטא (שם ב יא)
 33 וקמץ הכהן ממנה מלא קמצו, ודרשו חכמים אחת למצוה ואחת
 34 לעכב.
 35 שנינו במשנה: עשרון סולת למנחה, מיעוטו מעכב את רובו.
 36 שואלת הגמרא: מאי מעכב – מנין למדים דין זה. משיבה הגמרא:
 37 אמר קרא בפרשת מנחת נדבה (שם ב א) 'מסלתה', והיה יכול לכתוב
 38 'מסלת', ומייתור האות ה' למדו שאם חסרה המנחה כל שהוא
 39 סולת, פסולה.
 40 שנינו במשנה: תיין הניתן בנסכים, מיעוטו מעכב את רובו. דין זה
 41 נלמד, מהפסוק בפרשת נסכים (במדבר טו יא) 'בכה יעשה' וגו', ותיבת
 42 'בכה' משמעותה לעכב אף בדיעבד.
 43 שנינו במשנה: השמן הניתן במנחת נסכים ובמנחת נדבה, מיעוטו
 44 מעכב את רובו. דין זה שכמות השמן דמנחת נסכים מעכב, נלמד
 45 מהפסוק הנזכר 'בכה יעשה' וגו', משמעותה לעכב. ובמנחת
 46 נדבה, אמר קרא (ויקרא ב א) 'מסלתה ומשמנה', ומייתור האות ה'
 47 למדו שאם חסר כל שהוא מהשמן, המנחה פסולה.
 48 שנינו במשנה: השמן והסולת מעכבין זה את זה, דין זה נלמד
 49 מהנאמר במנחת נדבה 'מסלתה ומשמנה', ובמנחת בכורים נאמר
 50 (שם ב טו) 'מגרשה ומשמנה', ומכפל הפסוקים למדו שהסולת והשמן
 51 מעכבים זה את זה.
 52 שנינו במשנה: הקומץ והלבונה מעכבין זה את זה, דין זה נלמד
 53 מהנאמר במנחת נדבה (שם ב א) וקמץ משם וגו' על כל לבנתה,
 54 ולהלן (שם ו ח) חזר וכתב 'זהרים ממנו בקמצו וגו' ואת כל הלבונה

56 אשר על המנחה, ומכפל הפסוקים למדו שהקומץ והלבונה מעכבים
 57 זה את זה.

משנה

58 שני שעירי יום הכפורים (ואחד לה' והשני לעזאזל), מעכבין זה
 59 את זה, ואי אפשר להביא אחד מהם בלי חברו. שני כבשי שלמים
 60 הבאים בעצרת ו-|חג השבועות) עם שתי הלחם, מעכבין זה את זה.
 61 שתי חלות העשויות מחטים של התבואה החדשה, הבאות בעצרת,
 62 מעכבות זו את זו. שני סררין של לחם הפנים שבכל אחת שש
 63 חלות, שמסדרים על השולחן בבית המקדש בכל שבת, מעכבין זה
 64 את זה, ואי אפשר לסדר מערכה אחת בלי השניה. שני כויבין
 65 ו-|כפות) שבהן לבונה, הנתונות על שתי המערכות של לחם הפנים,
 66 מעכבין זה את זה. הסררין של לחם הפנים והכויבין מעכבין זה
 67 את זה, שאם אין מערכות לחם על השולחן לא יתן את בויכי
 68 הלבונה, ואם אין בויכין לא יתן לחם.
 69 שני מינים של לחם שפניו, שהם חלות מצות ורקיקי מצות, וכן
 70 שלשה מינים שפפורה האדומה, שהם עץ ארו ואוזב ושני תולעת
 71 המושלכים אל תוך שריפת הפרה, וכן ארבעה מיני לחם שבתורה,
 72 שהם חלות מצות, רקיקי מצות, סולת מורכבת וחלות לחם חמץ, וכן
 73 ארבעה מינים שבלולב, שהם לולב הדס ערבה ואתרוג, וכן ארבע
 74 מינים שפמזרע, שהם עץ ארו ואוזב ושני תולעת וצפורים, כל אלה
 75 מעכבין זה את זה.
 76 שבע הזאות שפפורה האדומה שהכהן מזה מדמה שבע פעמים אל
 77 נוכח פני אהל מועד, מעכבות זו את זו. שבע הידות שעל בין
 78 הברדים ושעל הפרכת ושעל מזבח הזהב, שמזה הכהן ביום הכפורים,
 79 או בפר כהן משיח, או בפר העלם דבר של ציבור, או בשעירי עבודה
 80 זרה, ההזאות הללו מעכבות זו את זו.

גמרא

82 הגמרא מביאה מקור בתורה לכל ההלכות שנשנו במשנה. שנינו
 83 במשנה: שני שעירי יום הכפורים מעכבין זה את זה, דין זה נלמד
 84 מלשון 'הוקה' הכתובה בתורה בעבודות יום הכפורים (שם טו לד),
 85 והיתה זאת לכם לחקת עולם.
 86 שנינו במשנה: שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה, דין זה נלמד
 87 מלשון 'היודה' (שמשמעותה לעכב), הכתובה בתורה בענין כבשי
 88 עצרת (שם כג א) 'על שני כבשים קדש יהיו לה'. שתי חלות של עצרת
 89 מעכבות זו את זו, דין זה נלמד מלשון 'הייתה' הכתובה בענין שתי
 90 הלחם (שם כג ב) 'תביאו לחם תנופה וגו' סלת תהינה'.
 91 שני סררין של לחם הפנים מעכבים זו את זו, דין זה נלמד מלשון
 92 'הוקה' הכתובה בתורה בענין לחם הפנים (שם כד טו), והיתה לאהרן
 93 ולבניו וגו' חק עולם. שני כויבין של לבונה הבאים עם לחם הפנים,
 94 מעכבים זה את זה, דין זה נלמד מלשון 'הוקה' הכתוב בפסוק שהובא
 95 לעיל בענין שני הסדרים, שכולל גם את הבויכים שנזכרו בפרשה.
 96 הסררין והכויבין מעכבים זה את זה, דין זה נלמד מלשון 'הוקה'
 97 הכתוב בפסוק שהובא לעיל, שכל האמור בפרשה מעכב.
 98 שני מינים של לחם (חלות מצות ורקיקי מצות) שפניו מעכבים זה
 99 את זה, נלמד ממה דכתיב בפרשת נזיר (במדבר ו כא) 'כן יעשה על
 100 תורת נזיר', ומשמעות הכתוב שזה מעכב. שלשה מינים שפפורה
 101 האדומה מעכבים זה את זה, נלמד מלשון 'הוקה' הכתוב בפרשת
 102 הפרה (שם יט א) 'זאת חקת התורה'. ארבעה מיני לחם שבתורה
 103 מעכבים זה את זה, נלמד ממה דאיתקש לנזיר – שלחמי התורה
 104 הוקשו לשלמי נזיר, דכתיב בפרשת לחמי התורה (ויקרא י א) 'על חלת
 105 לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תורת שלמיו', ואמר מר בברייתא
 106 שתיבת 'שלמיו' באה לרבות שלמי נזיר, נמצא שיתודה ושלמי
 107 נזיר נכתבו בפסוק אחד, והוקשו זה לזה, וכשם שלחמי הנזיר
 108 מעכבים זה את זה כמבואר לעיל, כך הדין בלחמי תורה. וארבעה
 109 מינים שפמזרע מעכבים זה את זה נלמד ממה דכתיב בפרשת

1 **מסלתה** ומשמנה מגרשה ומשמנה - לגבי עיובא דנפשיה דאם חסר - לא בעי שנה
 2 הכתוב, אבל למעבקיין זה את זה בעי שנה הכתוב, כדפרישית לעיל (יש, א).
 3 מפי רבי.

4 **ארבעה** שבמצורע - עץ ארו ואזוב ושני תולעת וצפרורין. אבל מים חיים לא חשיב,
 5 לפי שהיה מערב בהם הדם, כדכתיב (ויקרא יד):
 6 "וטבל אותם בדם". תימה: דלא חשיב חזאת
 7 דמצורע דמעבכות זו את זו ויש לומר: דתנת
 8 ושייר. דהא לא חשיב נמי דפרים ואילים דהו,
 9 דכתיב בהו (במדבר כט): "כמשפט לעבב, ואיכא
 10 טובא. מפי רבי.

11 **ולקחתם** לקחה תמה - יש מפרשים דביום
 12 שני סגי בחד מארבעה מינים,
 13 ומבך "על נטילת לולב", כמו אתרוג דשרי חסר,
 14 ולא בעינן תמות אלא ביום ראשון. ולדבריהם
 15 ביום שני תסיגו שיתול האחד בשביל כולם.
 16 וליתא, דבסוף "לולב הגזול" (סוכה מא, ב) וברי
 17 "לולב וערבה" (שם מג, א) דרשין מ"ולקחתם"
 18 - לקחה לכל אחד ואחד, מרובתב "ולקחתם"
 19 לשך רבים, ולא כתיב "ולקחת". אלא כי יחבי
 20 דעיקר לקחה קיימא אכולהו יומי - הוא הדין
 21 לקחה תמה, דבעי לקחת ארבעה מינים אכולהו
 22 יומי, ולקחת כל אחד ואחד. אבל תמות של
 23 עצמן, וכן לבס' למעטיש שאלו וגזול - לא בעי
 24 אלא ביום ראשון. מפי רבי. לא שנו אלא שאין
 25 לו אבל יש לו אין מעבכין - פירש בהלכות
 26 גדולות בהלכות לולב: יש לו אין מעבכין כי דלא
 27 תימא עד דמגבה להו בהדי הדדי לא נפיק, אלא
 28 אי מגבה חד חד לחודיה שפיר דמי, דקיימא לן
 29 לולב אין צריך אגודה. מפי רבי. ורבינו תם הגיה
 30 בספר: לא שנו, פירוש: דמעבכין משום תמה -
 31 אלא שאין לו, אבל יש לו - תימה הוא, אף על
 32 פי שלא זיברו באגודה, כדאמרין לקמן דלא
 33 דרשי רבנן קיחה קיחה. ולרבי יהודה דרשי ליה
 34 קיחה קיחה, דלא היא תמה אלא אם כן אגוד.
 35 וכולהו פירוש דגמרא, אפילו לפירוש הלכות
 36 גדולות, נראה דצריך לאגודה, כדמסקי עליה: "זה
 37 אלו ואגודה". מפי רבי.

38 **לא** גמרי קיחה קיחה - אף על גב דגמרי קיחה
 39 קיחה משדה עפרין בריש קידושין (ב, א),
 40 שמא דך דהכא אינה מופנה. אי נמי, קיחה קיחה
 41 גמרי, לקיחה לקיחה לא גמרי. מפי רבי.
 42 **ועשה** כאשר עשה כו' - ברייתא זו מינתיא
 43 בפרק "בית שמאי" (ובחים לט, א), והתם מפרש
 44 לה שפיר. מפי רבי.

להיכל

40 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 41 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 42 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 43 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 44 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,
 45 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 46 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 47 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 48 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 49 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,
 50 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 51 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 52 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 53 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 54 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,

אגוד

40 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 41 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 42 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 43 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 44 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,
 45 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 46 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 47 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 48 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 49 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,
 50 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 51 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 52 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 53 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 54 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,

אגוד

1 אצל העצים על המזבח. **אליבא דמאן דאמר** (על העצים) על כסמך - בפרק "שתי
 2 הלחם" (מנחות צו, א) במשנה פליגי, הכא נמי דכתיב "על העצים" "על" - בסמך.
 3 **משנה** מיעוטו מעכב את רובו - שאם חסר כל שהוא - פסול. היין - שלישית
 4 ההין של איל, ורביעית ההין לכבש, חצי ההין לפר. וכן השמן, בין דמנחת נסכים
 5 כשיעור ההין, בין בלוג דמנחת נדבה. **גמרא**
 6 מלא קומצו תרי זימני - ב"ויקרא", חד
 7 במנחת נדבה, וקמץ משם מלא קומצו, וחד
 8 במנחת חוטא: וקמץ הכהן מננה מלא
 9 קומצו, חד למצוה וחד לעכב. שאם חסר כל
 10 שהוא פסולה - ד"סלתה" מריבויא דהיא
 11 ודרישו. ככה - בנסכים: "ככה יעשה לשור
 12 האחרי" בפרשת "שלח לך". מסלתה ומשמנה
 13 - ומשמע שיהו שנין, וחד חסר, וחד
 14 "מגרשה ומשמנה" שיהו שנין, שנה הכתוב
 15 לעכב. גרש וסולת חד הוא, אלא גרש
 16 במנחת ביכורים וסלת בשאר מנחות. על כל
 17 לבונה ואת כל הלבונה - שנה הכתוב
 18 לעכב. **משנה** אהו קטע זה שיך לגמרא אחרי
 19 המשנה הבאה במשנה יום הכפורים כתיב
 20 חוקה ב"אחרי מות": והיתה זאת לחוקת
 21 עולם" וגו', וחוקה עיכובא. והייה - סלת
 22 תחינה". בלחם הפנים כתיב: "מאשי ה' חק
 23 עולם", ואכולהו קאי, אסדרים ואביכין.
 24 **משנה** שתי חלות - עצרת. שני סדרים -
 25 דלחם הפנים. שני מינין שבנזיר - חלות
 26 ורקיקין בפרשת "שמי". שלשה שבפרה
 27 אדומה - עץ ארו ואזוב ושני תולעת, וצפרורין
 28 במצורע. שבע הנאות שבפרה - והזה אל
 29 נכח פני אהל מועד" וגו'. שעל בין הכדים -
 30 ביום הכפורים, כדאמרין במסכת יומא (נג
 31 ב). שעל הפרכת ומוכח חובב - בין דיום
 32 הכפורים, בין דפר העלם דבר, בין דפר כהן
 33 משיח, ב"ויקרא". גמרא וכאן שיך הקטע
 34 שלפני המשנה כן יעשה - "על תורת נזיר"
 35 (במדבר ו) עיכובא. חוקה - "זאת חוקת
 36 התורה". תיחה - היא עיכובא. לקחה תמה
 37 - ארבעתן כאחד. שלמי נזיר - לעשר בקין
 38 ירושלמיות סלת, ולרביעית שמן בתורה
 39 בפרק "התודה" (מנחות עה, א). שאין לו -
 40 ארבעה מינין דלולב, מעבכין. אבל יש לו אין
 41 מעבכין - אפילו לא אגודן כאחד. שנים מהן
 42 עושין פירות - דאתרוג ותמרים. יהו וקוקים
 43 - כלומר, כולן יהו כאחד. בהרצאה - כשדן
 44 מתענק, אין נענין עד שיהו כולן באגודה
 45 אחת צדיקים ורשעים, דומיא דעושין ואין
 46 עושים פירות. על הארץ יסדה - בזמן
 47 שאגודתו ביחד או יסדה. ועשה לפר כאשר
 48 עשה לפר תמאת - בפר העלם דבר כתיב,
 49 שיעשו לו כאשר עשה לפר כהן משיח
 50 שלמעלה הימנו. מה תלמוד לומר - והלא
 51 כל מה שפירש לפר כהן משיח פירש לפר
 52 העלם דברו לכפול בהיותו - לשנות באזהרת
 53 הזאת הדם עליו.

שאם

40 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 41 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 42 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 43 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 44 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,
 45 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 46 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 47 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 48 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 49 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,
 50 **אגוד** - פסול. מאי מעמא דרבי יהודה? גמר קיחה קיחה מאגודת אוזב, מה להלן באגודה - אף פאן באגודה. ורבנן? לא גמרי
 51 קיחה קיחה. כמאן אולא הא דתנאי: לולב מצוה לאוגדו, ואם לא אגודו - פשר, כמאן? אי פרבי יהודה, לא אגודו אמאי פשר?
 52 אי רבנן, מאי מצוה? - לעולם רבנן, ומאי מצוה? משום "זה אלי ואנוהו". שבע הנאות שבפירה מעבכות זו את זו - חוקה. שבע
 53 הנאות שעל בין הכדים ושעל מוכח הזהב ושעל הפרוכת מעבכות זו את זו, דיום הכפורים - פתיב חוקה, דפר כהן משוח
 54 ודפר העלם דבר של ציבור ודשעירי עבודה זרה - פדתנאי: "ועשה לפר פאשר עשה לפר" מה תלמוד לומר? לכפול בהנאות,

אגוד

1 להיכל כולו בארבעים - הקשה הרב רבינו יום טוב מלפנצו, מהא דתנן בפרק בתרא
2 דתמיד (לג, ב): בזמן שכהן גדול נכנס להשתחוות לשם ושלשהו אחוזין בו, אחד
3 מימינו ואחד משמאלו ואחד בארבעים טובות בו, הגביה לו הפרכת נכנס והשתחוה ויצא,
4 נכנסו אזויו הכהנים והשתחוו ויצאו. אלמא (לביית קדשי הקדשים) ולהיכל) שרוי ותיריך רבינו
5 תם, דהשתחוואה צורך עבודה היא. מפי רבי.

6 למעוטי דרך מנחות - ואם תאמר: תיפוק
7 ליה מדרבתיב "ואל יבא", דמשמע
8 דרך ביאה, כדמעטינן בפרק שני דשבעות (ו),
9 ב) טמא שנכנס דרך גזין להיכל ירש לומר: הוה
10 כשפיתח התקרה איירי. אבל הכא, לשנכנס דרך
11 לול שהיה בעליית בית קדשי הקדשים שבו היו
12 משלשלין את האומנים בתבית - דרך ביאה
13 הוא: דלכך נעשה. אי נמי, כמו שפירש בקונטרס
14 כאן: שחתר את החומה שלפני ולפנים ועשה
15 פתח בדרום או בצפון ותכנס, ולא נכנס בפתח
16 שבמזרח שיהיו פניו למערב. ועוד פירש
17 בקונטרס: אי נמי, נכנס בפתח מזרח וצדד
18 באלכסון והלך בצדדין לא מייחביב, ד"לפני
19 בעינן, שיהו פניו אל פני מרחבים של כפרות.
20 אבל בובחים בפרק "התערובות" (פב, ב) מפרש
21 (התוספות) דרך משופש - כגון דרך לול שהיה
22 אחורי בית הכפרת. כדאמרין בסוף "אזוהו
23 מקומן" (שם נה, ב): שנים לפרבר. והרב רבינו
24 יעקב מאורליניש הקשה מההיא דסוף פרק
25 "התערובות" (שם פב, ב) גבי דם שנכנס לפנים.
26 דאמרין: יאמר "אל הקדש" ואל יאמר "פנימית"
27 ומשני: לא נצרכה אלא לדרך משופש. ופריך
28 והא הבאה כתיב ביה, אלמא ממעטינן דרך
29 משופש מדרבתיב ביה הבאהו ויש לחלק בין
30 הבאת דם להבאת גוף אדם. מפי רבי
שבעה

22 אמינא: היכל מייחביב, מבית לפרכת מבעיא? מבית הפרכת דכתב רחמנא למה לי? שמע
23 מינה במיתה. - ורבי יהודה: אי כתב רחמנא אל הקודש ולא כתב מבית לפרכת, הוה אמינא:
24 מאי קודש - מבית לפרכת, אבל היכל - לאו נמי לא. - ורבנן: ההוא לא מצית אמרת, דהיכל
25 כולו איקרי "קודש", שגאמר: "והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים". ורבי
26 יהודה מאי טעמא? אי סלקא דעתך דקא אמרי רבנן - לכתוב רחמנא אל הקודש ומבית
27 לפרכת, ולא בעי אל פני הכפרת, ואנא אמינא: מבית לפרוכת במיתה, אל פני הכפרת
28 מבעיא? אל פני הכפרת דכתב רחמנא למה לי? שמע מינה: אל פני הכפרת - במיתה,
29 מבית לפרכת - באוהרה. - ורבנן: הכי נמי דלא צריך, והאי דכתב רחמנא אל פני הכפרת
30 - למעוטי דרך משופש, בדתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב: "אל פני הכפרת קדמה" - זה בנה
31 אב, כל מקום שגאמר "פני" אינו אלא פני קדים. - ורבי יהודה: לימא קרא: "פני", מאי
32 "אל"? שמע מינה: "אל" דוקא. - ורבנן: "אל" לאו דוקא. - ורבי יהודה דאמר: "אל פני
33 הכפרת" דוקא - "והזה אל נכח" נמי דוקא. - ורבנן, מדהתם לאו דוקא - הכא נמי לאו
34 דוקא. מתקיף לה רב יוסף: לרבי יהודה מד"אל" דוקא - ("אל נכח") ["על"] נמי דוקא; אלא
35 דמקדש שני דלא הוה ארון וכפרת, הכי נמי דלא עביד הזאות? אמר רבה בר עולא, אמר
36 קרא: "וכפר את מקדש הקדש" - מקום המקודש לקודש. רבא אמר: הא והא רבנן,
הא

1 שאם חיסר [אחת] מהן לא עשה כלום - אין לי אלא מתן שבעה דפרכת הוא
2 דיעבכו, שחן מתן שבע מעבכין בכל מקום, כגון פרה אדומה ובהואה דמצורע, והכי
3 מפרש לה בובחים בפרק "בית שמאי" (א, מ). מנין לרבות במזבח הזהב שאם חיסר
4 פסל, אף על גב דשאר ארבע מתנות דמזבח החיצון לא מעבכין, כדאמרין בשמעתא
5 קמייתא דסנהדרין (ד, ב): "וכפר" "וכפר"
6 "וכפר" - אפילו שלש מתנות ואפילו שתיים
7 ואפילו אחת? תלמוד לומר: "כן יעשה",
8 מרבינן כל עשיותיו שיעבכו. מרישיה דקרא
9 "ועשה לפר" (ועשה הא) דרשינן (אלא)
10 "לפר" - לרבות פר יום הכפורים. ובשחיתת
11 קדשים בפרק "בית שמאי" פריך: למאי
12 הילכתא? אי נימא לעבב - פשיטא, חוקה
13 כתיב בהו עבודת זרה מרבה, ואותן שעירים
14 דלא כתיבי בפר יום הכפורים, ועוד מילי
15 אחריניתיא. "כאשר עשה לפר" - לרבות פר
16 כזון משיח, שאם חיסר אחת ממתנותיו פסל.
17 "החטאת" - לרבות שעירי עבודה זרה של
18 ציבור, דכתיב בפרשת "שלח לך": "וכי
19 תשגו" וגו' בעבודה זרה מרבה, ואותן שעירים
20 טענין הוייה על הפרכת ועל מזבח הזהב,
21 דדרשינן תורת כהנים דהאי "חטאת" לרבות
22 שעירי עבודה זרה. הזאות דפרה - שלא
23 לשמן פסולות, דכתיב ביה "חטאת היא".
24 שלא מכוונות - שלא כזון כנגד פתחו של
25 היכל פסולות, דכתיב בה "חוקה" "אל נכח".
26 ושכפנים - כגון דיום הכפורים ופר כזון משיח
27 ופר העלם דיום ושעירי עבודה זרה.
28 ושכפצורע - בשער נקור משמן של מצורע.
29 שלא לשמן פסולות - שבפנים חטאת ניהו.
30 של מצורע לקמיה מוקים לה להתייר, שלא
31 עלו לו לשם חובה להכשירו בקדשים. שלא
32 מכוונות - בין מורה למערב כשרות, ולא
33 כתיב בהו "אל נכח". הא רבי יהודה הא רבנן
34 - בסיפא דמילתא מפרש לה. ענוש כרת -
35 דכל זמן שלא הביא כפרתו לא יצא מדי
36 טומאתו. נפקא לן מקרא, דתניא: "איש (איש)
37 אשר יטמא ולא יתחטא" (במדבר יט) -
38 בדמים, כלומר, אם מאותן טמאים הוא
39 שצריך דמים ולא איבאם, ונכנס למקדש -
40 "ונכרתה". אתה אומר בדמים, או לא נתחטא
41 במי נדה? כשהוא אומר: "מי נדה לא זורק
42 עליו" - הרי מים אמורין, הא מה תלמוד
43 לומר "ולא יתחטא" - בדמים, להביא את
44 המחוסר כפרה. ואין צריך לומר טבול יום,
45 דנפקא לן התם מעוד טומאתו בו, ושאר כל
46 הטמאין שחייבין. ומהורין שנכנסו לפנים
47 ממחיצתן - אחת עשרה אמה מקום דריסת
48 רגלי ישראל. להיכל בו - אם נכנסו שם.
49 בארבעים - מכות, משום דכתיב: "ואל יבא
50 בכל עת אל הקדש" וגו' (ויקרא טז). מבית
51 לפרכת - לפני ולפנים ששם ארון. "ואל פני
52 הכפרת" נמי היינו מבית לפרכת, אלא שהלך
53 עד לפני הארון. בארבעים. אל פני הכפרות - שהלך עד לפני הארון - במיתה. מבעיא -
54 היכל קם ליה במלקותו לאו נמי לא - אפילו לאו נמי ליכא. בין הקדש - היינו היכל. אל פני הכפרת מבעיא - דמייחביב מיתה? הא משעה שנכנס מבית לפרכת
55 מייחביב מיתה, ויש בכלל מבית לפרכת פני הכפרתו למעוטי דרך משופש - כגון 'משופש', שחחר החומה של לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס, ולא
56 נכנס בפתח שבמזרח שיהא פניו למערב. אי נמי, נכנס בפתח וצידד באלכסון והלך לצדדין - לא מייחביב, ד"אל פני" בעינן שיהו פנים אל פנים מורחיו של כפרת.
57 "משופש" - כמו "משופש", דפי"א ובי"ת מתחלפין, דכתיב (ישעיהו יג) "נשפה" ו"נשפת", שמות ט"ו, וכתביב (ישעיהו מ): "נשבה בו". זה בנה אב - הקדשה אב ומלמד
58 לכב "פני" שבתורה דקיים חן, כי היכי בדבאי "פני" כתיב "קדמה". והשתא מפרש להאי דאמרן לעיל: הא רבי יהודה הא רבנן. לרבי יהודה דאמר אל פני הכפרת
59 דוקא - בדמיתה, ומבית לפרכת לאו דוקא - הכי נמי "אל נכח" דוקא, ולרבנן, מד"אל פני" לאו דוקא - הכי נמי "אל נכח" לאו דוקא,
60 הלכך כשרות. על נמי דוקא - בתמיה. כלומר, "על פני הכפרת" דיום הכפורים מי הוה דוקא? דאי דוקא הוא, מקדש שני דלא הוה ארון וכפרת, דאמרין במסכת
61 יומא (נב, ב) דיאשיהו גזו, הכי נמי דלא מזה? והא אמרין במסכת יומא (שם) דמזהו מקום המקודש לקדש - ארון. על מקום הארון מזה, אפילו ליכא ארון.

17 ששם חיסר אחת מן המתנות - לא עשה כלום. תנו
18 רבנן: שבע הזאות שבפרה שעשאן, בין שלא לשמן, בין
19 שלא מכוונות אל נכח פני אוהל מועד - פסולות;
20 ושכפנים ושכפצורע, שלא לשמן - פסולות, שלא
21 מכוונות - כשרות. - והתניא גבי פרה: שלא לשמן -
22 פסולות, שלא מכוונות - כשרות! אמר רב חסדא, לא
23 קשיא: הא רבי יהודה, הא רבנן, דתניא: מחוסרי כפרה
24 שנכנסו לעורה בשוגג - חייב חטאת, במזיד - ענוש
25 כרת, ואין צריך לומר לזמר טבול יום ושאר כל הטמאים.
26 ובתורים שנכנסו לפנים ממחיצתו, להיכל כולו -
27 בארבעים, מבית לפרכת אל פני הכפרת - במיתה. רבי
28 יהודה אומר: כל היכל כולו ומבית לפרכת - בארבעים,
29 ואל פני הכפרת - במיתה. במאי קא מפליגי? בהאי
30 קרא: "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל
31 יבוא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הכפרת
32 אשר על הארון ולא ימות", רבנן סברי: אל הקודש -
33 בלא יבא, מבית לפרכת ואל פני הכפרת - בלא ימות;
34 ורבי יהודה סבר: אל הקודש ומבית לפרכת - בלא יבא,
35 ואל פני הכפרת - בלא ימות. מאי טעמא דרבנן? אי
36 סלקא דעתך דקאמר רבי יהודה - לכתוב רחמנא אל
37 הקודש ואל פני הכפרת, ולא בעי מבית לפרכת, ואנא
38 אמינא: היכל מייחביב, מבית לפרכת מבעיא? מבית הפרכת דכתב רחמנא למה לי? שמע
39 מינה במיתה. - ורבי יהודה: אי כתב רחמנא אל הקודש ולא כתב מבית לפרכת, הוה אמינא:
40 מאי קודש - מבית לפרכת, אבל היכל - לאו נמי לא. - ורבנן: ההוא לא מצית אמרת, דהיכל
41 כולו איקרי "קודש", שגאמר: "והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים". ורבי
42 יהודה מאי טעמא? אי סלקא דעתך דקא אמרי רבנן - לכתוב רחמנא אל הקודש ומבית
43 לפרכת, ולא בעי אל פני הכפרת, ואנא אמינא: מבית לפרוכת במיתה, אל פני הכפרת
44 מבעיא? אל פני הכפרת דכתב רחמנא למה לי? שמע מינה: אל פני הכפרת - במיתה,
45 מבית לפרכת - באוהרה. - ורבנן: הכי נמי דלא צריך, והאי דכתב רחמנא אל פני הכפרת
46 - למעוטי דרך משופש, בדתנא דבי רבי אליעזר בן יעקב: "אל פני הכפרת קדמה" - זה בנה
47 אב, כל מקום שגאמר "פני" אינו אלא פני קדים. - ורבי יהודה: לימא קרא: "פני", מאי
48 "אל"? שמע מינה: "אל" דוקא. - ורבנן: "אל" לאו דוקא. - ורבי יהודה דאמר: "אל פני
49 הכפרת" דוקא - "והזה אל נכח" נמי דוקא. - ורבנן, מדהתם לאו דוקא - הכא נמי לאו
50 דוקא. מתקיף לה רב יוסף: לרבי יהודה מד"אל" דוקא - ("אל נכח") ["על"] נמי דוקא; אלא
51 דמקדש שני דלא הוה ארון וכפרת, הכי נמי דלא עביד הזאות? אמר רבה בר עולא, אמר
52 קרא: "וכפר את מקדש הקדש" - מקום המקודש לקודש. רבא אמר: הא והא רבנן,
הא

עד לפני הארון. בארבעים. אל פני הכפרות - שהלך עד לפני הארון - במיתה. מבעיא -
היכל קם ליה במלקותו לאו נמי לא - אפילו לאו נמי ליכא. בין הקדש - היינו היכל. אל פני הכפרת מבעיא - דמייחביב מיתה? הא משעה שנכנס מבית לפרכת
מייחביב מיתה, ויש בכלל מבית לפרכת פני הכפרתו למעוטי דרך משופש - כגון 'משופש', שחחר החומה של לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס, ולא
נכנס בפתח שבמזרח שיהא פניו למערב. אי נמי, נכנס בפתח וצידד באלכסון והלך לצדדין - לא מייחביב, ד"אל פני" בעינן שיהו פנים אל פנים מורחיו של כפרת.
"משופש" - כמו "משופש", דפי"א ובי"ת מתחלפין, דכתיב (ישעיהו יג) "נשפה" ו"נשפת", שמות ט"ו, וכתביב (ישעיהו מ): "נשבה בו". זה בנה אב - הקדשה אב ומלמד
לכב "פני" שבתורה דקיים חן, כי היכי בדבאי "פני" כתיב "קדמה". והשתא מפרש להאי דאמרן לעיל: הא רבי יהודה הא רבנן. לרבי יהודה דאמר אל פני הכפרת
דוקא - בדמיתה, ומבית לפרכת לאו דוקא - הכי נמי "אל נכח" דוקא, ולרבנן, מד"אל פני" לאו דוקא - הכי נמי "אל נכח" לאו דוקא,
הלכך כשרות. על נמי דוקא - בתמיה. כלומר, "על פני הכפרת" דיום הכפורים מי הוה דוקא? דאי דוקא הוא, מקדש שני דלא הוה ארון וכפרת, דאמרין במסכת
יומא (נב, ב) דיאשיהו גזו, הכי נמי דלא מזה? והא אמרין במסכת יומא (שם) דמזהו מקום המקודש לקדש - ארון. על מקום הארון מזה, אפילו ליכא ארון.

59 כבר היה בהיכל והתחייב מלקות על כניסתו, ואם כך 'מבית לפרכת'
 60 דכתב רחמנא למה לי. שמע מינה – מוכח מזה ש'מבית לפרכות'
 61 שייך לחלקו השני של הפסוק שעוסק ב'מיתה'.
 62 מקשה הגמרא: ורבי יהודה מה יענה על טענה זו. מתרצת הגמרא:
 63 אי כתב רחמנא – אם היה כתוב בתורה רק 'אל הקודש' ולא כתב
 64 'מבית לפרכת', הוה אמינא – הייתי טועה לומר שהפסוק מפרש
 65 מאי – מה הוא 'קודש' מבית לפרכת ושם יש איסור לאו, אבל
 66 היכל אינו נקרא 'קודש' ולא נמי לא – ואפילו לאו לא יהיה, לכן
 67 הצרכה התורה לכתוב מבית לפרכות כדי ללמדנו ש'קודש' הוא
 68 ההיכל וגם על כניסה להיכל חייבים מלקות.
 69 מבאר הגמרא: ורבנן אינם מקבלים את תשובת רבי יהודה, לפי
 70 שהווא לא מצית אמרת – אי אפשר לומר שיש מקום לטעות
 71 שהיכל אינו נקרא 'קודש', כיון דהיכל פולג איקרי קודש, שנאמר
 72 (שמות כו א) 'והקדילה הפרכת לכם בין הקודש ובין קדש הקדשים',
 73 ואם כתוב 'ואל יבא בכל עת אל הקודש', היינו שבכניסה להיכל יש
 74 לאו.
 75 שואלת הגמרא: ורבי יהודה מאי טעמיה שלא אמר כחכמים.
 76 משיבה הגמרא: אי סלקא דעתך בריקא אמרי רבנן ש'מבית
 77 לפרכות' שייך לחלק השני של הפסוק שעוסק בחיוב מיתה, לכתוב
 78 רחמנא 'ואל יבא בכל עת אל הקדש', ומבית לפרכת ולא ימות',
 79 ולא בעי – ואין צורך לכתוב כלל 'אל פני הכפרת', ואנא אמינא,
 80 ואני אבין מעצמי שאם בכניסה אל מבית לפרכת דינו ב'מיתה',
 81 בכניסה אל פני הכפרת מביעא – בודאי שחייב מיתה, שהרי קודם
 82 שנכנס אל פני הכפרת כבר היה מבית לפרכות והתחייב מיתה על
 83 כניסה לשם, ואם כך, 'אל פני הכפרת' דכתב רחמנא למה לי,
 84 שמע מינה – אלא מוכח מזה, שבכניסה עד אל פני הכפרת דינו
 85 ב'מיתה', אבל בכניסה מבית לפרכת בלבד הרי זה רק באוהרת –
 86 באיסור לאו.
 87 שואלת הגמרא: ורבנן מה יענו לטענת רבי יהודה. משיבה הגמרא:
 88 הדי נמי – אמנם נכון דלא צריך לכתוב 'אל פני הכפרת', והאי
 89 דכתב רחמנא – ומה שכתוב בתורה 'אל פני הכפרת', כדי למעושי
 90 – לפטור מחיוב מיתה את הנכנס לקדש הקדשים בדרך משופש
 91 ו-משבוש. כלומר שלא נכנס בדרך הרגילה מהפתח שבמזרח לכיוון
 92 מערב, אלא כגון שפרץ את חומת קדש הקדשים ועשה פתח בדרום
 93 או בצפון, ונכנס משם. בדתנא דבי – כמו ששנה התנא בבית מדרשו
 94 של רבי אליעזר בן יעקב, נאמר בתורה בעבודת יום הכפורים (ויקרא
 95 טו טז) 'והזה באצבעו מדם הפרו (אל) [על] פני הכפרת קדמו',
 96 כלומר שהוא מזה מול הצד המזרחי של הכפרת והיא הכיסוי שעל
 97 הארון, וה פנה אב – מכאן יש ללמוד שכל מקום בתורה שנאמר
 98 'פני' אינו אלא פני קדים, כלומר מול המזרח. ולכן אם נאמר
 99 שהנכנס אל פני הכפרת חייב מיתה, הכוונה שנכנס ממזרח לכיוון
 100 מערב ופניו אל מול הצד המזרחי של הכפרת. ואם הוא פתח לו פתח
 101 ונכנס מן הצד אינו חייב מיתה על כך.
 102 מקשה הגמרא: ורבי יהודה מנין הוא ילמד למעט את הנכנס בדרך
 103 משופש, הלא לדבריו הפסוק אינו מיותר. מתרצת הגמרא: גם רבי
 104 יהודה מודה שהנכנס בדרך משופש פטור, אבל כדי ללמד זאת לימא
 105 קרא 'פני' – מספיק שהתורה בכתוב רק 'פני הכפרת ולא ימות', מאי
 106 'אל' – מרוע נוספה תיבת 'אל', אלא שמע מינה ש'אל פני הכפרת'
 107 דיקא הוא חייב מיתה ולא בכניסה מבית לפרכות.
 108 מבאר הגמרא: ורבנן תיבת 'אל' לאו דיקא, ואין ללמוד ממנה
 109 למעט כניסה מבית לפרכות ממייתה. הגמרא חוזרת לתירוץ של רב
 110 חסדא לסתירה בין שתי הברייתות בענין הזאת פרה שאינן מכוונות:
 111 ורבי יהודה דאמר רבי יהודה, ש'מבית לפרכות' דיקא, ורק שבכנס לשם חייב
 112 מיתה, אם כן גם הפסוק בענין הזאת פרה אדומה, 'והזה אל נכח פני
 113 אהל מועד', נמי – גם הוא בדיקא, והוא שאינה מכוונת פסולה, וחי
 114 שיטת הברייתא הראשונה. ורבנן סוברים מדקתם – כשם ששם
 115 בכניסה אל פני הכפרת, 'אל' לאו דיקא וגם 'מבית לפרכות' חייב
 116 מיתה, הקא נמי – גם כאן בענין הזאת פרה אדומה, בפסוק 'אל נכח

1 שאם היסר אחת מן המתנות לא עשה כלום.
 2 תנו רבנן, שבע הזאות שפפרה אדומה, שעשאן – שהזה אותן בין
 3 שלא לשמן בין שלא מכוונות (אל נכח פני אהל מועד) אל מול
 4 פתח אהל מועד, פסולות. והטעם, כיון שפרה מכוונה בתורה בשם
 5 'חטאת', וחטאת נפסלת במחשבת שלא לשמה. והזאות שאינן
 6 מכוונות פסולות, משום שנאמר בפרשת פרה (במדבר טז ט) שיש להזות
 7 את הדם אל נכח פני אהל מועד, ונאמר שם גם לשון 'חוקה', ללמד
 8 שכל הנאמר בפרה מעבב אפילו בדיעבד.
 9 והזאות של דם החטאת שפפנים, והזאות של השמן שפפצורע,
 10 שהזה אותן שלא לשמן פסולות. הזאות של דם החטאת פסולות
 11 כדין קרבנות חטאת שפסולים שלא לשמה. אבל הזאות השמן
 12 שבמצורע שלא לשמן, פסולות רק לענין זה שלא עלו לבעלים לשם
 13 חובה, והמצורע לא נטהר עדיין ואסור באכילת קדשים.
 14 ושלא מכוונות, כלומר הזאות שבפנים שלא הזה אותן כנגד בין
 15 הבדים, ושל מצורע שלא הזה אותן כנגד בית קודש הקדשים,
 16 פשרות כיון שלא נאמר בהן פסוק לעבב. הגמרא מקשה על
 17 הברייתא שפסלה בפרה אדומה הזאות שלא מכוונות: והתנא, נבי
 18 פרה אדומה שאם הזה שלא לשמן פסולות אבל הזאות שלא
 19 מכוונות פשרות. מתרצת הגמרא: אמר רב הדין לא קשיא, הא
 20 – הברייתא הפוסלת הזאות שאינן מכוונות היא בשיטת רבי יהודה,
 21 הא – והברייתא שמכשירה היא בשיטת רבנן.
 22 הגמרא מבאר את מחלוקת רבי יהודה וחכמים: דתנא, מהוסיף
 23 כפרה – טמאים שטבלו והעריב שמשן אך לא הביאו את הקרבנות
 24 לכפרתם, כגון זב חבה יולדת ומצורע, שנכנסו לעזרה, אם נכנס
 25 בשונג חייב חטאת, ואם נכנס במזיד ענוש פרת. ואין צריך לומר
 26 – ופשוט הדבר שטבול יום – טמא שטבל ולא העריב שמשו ושאר
 27 כל הפמאים גם דיום כך, שחייבים חטאת על כניסתם בשונג לעזרה
 28 וברת בכניסה במזיד. ומהוסיף שנכנסו לפניו ממחיצתו, כלומר
 29 נכנסו מעבר לאחת עשר האמות שהתירו לישראל לעמוד בהן
 30 בעזרה, והמשיכו בדרכם ממזרח למערב, אם נכנסו להיכל, אף אם
 31 עברו את פולו והגיעו עד הכפרת, דינם בארבעים מלקות. ואם
 32 נכנסו מבית לפרכת ולפנים, דהיינו קודש הקדשים ששם הארון, וכל
 33 שכן שאם המשיכו והגיעו עד 'אל פני הכפרת' דהיינו מול הארון,
 34 דינם ב'מיתה', זו שיטת חכמים. רבי יהודה אומר כל היכל פולו
 35 ומבית לפרכת הנכנס שם דינו בארבעים מלקות, ואל פני הכפרת
 36 – אבל המתקרב עוד יותר עד לפני הארון דינו ב'מיתה'.
 37 מבאר הגמרא: במאי קא מפלגי – במה חולקים התנאים האלו,
 38 בהאי קרא – בפסוק הזה, נאמר (ויקרא טו א) 'ויאמר ה' אל משה דבר
 39 אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל
 40 פני הכפרת אשר על הארון ולא ימות', הפסוק פותח באיסור לאו
 41 שלא יבא אל הקודש, ומסיים באיסור כניסה אל פני הכפרת שהוא
 42 במיתה. ביניהם נזכר 'מבית לפרכות', ונחלקו התנאים לאיזה חלק
 43 של הפסוק הוא שייך. והיינו שרבנן סברי, הנכנס אל הקודש בלא
 44 יבא, כלומר חייב מלקות, והנכנס מבית לפרכת ואל פני הכפרת
 45 בלא ימות. לשיטתם, הכניסה ל'מבית לפרכות' שייכת לסוף הפסוק
 46 דהיינו חיוב מיתה. ורבי יהודה סבר הנכנס אל הקודש – להיכל
 47 ולמבית לפרכת – קודש הקדשים, דינו בלא יבא, כלומר במלקות,
 48 מפני שלדעת רבי יהודה כניסה למבית לפרכות שייכת לתחילת
 49 הפסוק. ואל פני הכפרת בלא ימות – ורק הנכנס מול הארון דינו
 50 במיתה.
 51 הגמרא מבאר את טעמם של החולקים. שואלת הגמרא: מאי
 52 טעמיהו דרבנן שלא אמרו כרבי יהודה. משיבה הגמרא: אי סלקא
 53 דעתך בריקאמר רבי יהודה, ש'מבית לפרכות' שייך לחלק הראשון
 54 של הפסוק שהוא באיסור לאו, לכתוב רחמנא – היתה התורה
 55 כותבת 'ואל יבא בכל עת אל הקדש', ואל פני הכפרת ולא ימות'
 56 ולא בעי – ואין צורך לכתוב כלל 'מבית לפרכת', ואנא אמינא –
 57 ואני אבין מעצמי שאם על הייכל מתייב מלקות, מבית לפרכת
 58 מביעא – בודאי שחייב מלקות, שהרי קודם שנכנס אל מבית לפרכות

גמרא

56 הגמרא מבארת את הטעם שקני המנורה מעכבים זה את זה. שואלת
 57 הגמרא: **מאי טעמא** ששבעה קני המנורה מעכבים זה את זה. משיבה
 58 הגמרא: לשון 'הויה' כתיב בהו – נאמר בהם, שנאמר (שמות כה לו)
 59 'כפתריהם וקנתם ממנה יהיו', וכל מקום שנאמר לשון 'הויה' בא
 60 לומר שהדבר מעכב.
 61 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דיני עשיית המנורה: **תנו רבנן**
 62 בברייתא, **מנורה היתה באה מן העשת** – מחתיכה אחת שליומה,
 63 ומכה עליה בקורנס עד שנהיית בצורת המנורה, **ומן הזהב** – וכן
 64 צריכה להיות עשויה מזהב. **עשאה מן הגרוטאות** – מחתיכות זהב
 65 שבור, פסולה. עשאה משאר מיני מתכות ולא מזהב, פשרה.
 66 הגמרא דנה בדברי הברייתא. מקשה הגמרא: **מאי שנא** – מה שונה
 67 כשעשאה מן הגרוטאות שהיא פסולה, משום דכתיב (שמות כה לא)
 68 'מקשה תיעשה המנורה' ולשון 'הויה' גביעיה כפתריה ופרחיה
 69 ממנה יהיו (שם), ולומדים מכך שעשייתה 'מקשה' דהיינו מחתיכה
 70 אחת שליומה, מעכבת, ואם כן, אם עשאה משאר מיני מתכות נמי
 71 – גם תהיה המנורה פסולה. שהרי נאמר (שם) 'ועשית מנרת זהב
 72 טהור' ולשון 'הויה' בפסוק הנזכר, הרי שעשייתה מזהב מעכבת,
 73 ומדוע אמרה הברייתא שאם עשאה משאר מיני מתכות כשירה.
 74 מתרצת הגמרא: **אמר רבא** (שם) 'תיעשה', ומשמע מתיבה זו שבכל
 75 אופן שהמנורה תיעשה, תהיה כשירה, לרבות אם נעשתה משאר
 76 מיני מתכות.
 77 שואלת הגמרא: **ואימא** – אמור ולמד מתיבת 'תיעשה' לרבות שאם
 78 נעשתה מגרוטאות כשירה, שהרי נאמר (שם) 'מקשה תיעשה
 79 המנורה', דהיינו שה'תיעשה' ממנו לומדים לרבות הולך על
 80 ה'מקשה', להכשיר גרוטאות, ואילו אם נעשתה משאר מיני מתכות
 81 פסולה, מחמת מיעוט 'הויה'. משיבה הגמרא: **לא סלקא דעתך** – אל
 82 יעלה בדעתך ללמוד כך, מכיון דא'מקשה' כתיב 'הויה' – שלשון
 83 'הויה' סמוכה לתיבת 'מקשה' יותר מלתיבת 'זהב' ו'ועשית מנרת זהב'
 84 טהור מקשה תיעשה המנורה ירבה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה
 85 ממנה יהיו (שם), ולומדים מכך שעשיית המנורה מקשה מעכבת,
 86 אולם שעשייתה מזהב אינה מעכבת.
 87 מקשה הגמרא: **נמי א'מקשה' כתיב** – הלא גם התיבה
 88 'תיעשה' סמוכה לתיבת 'מקשה' יותר מאשר לתיבת 'זהב' ו'ועשית
 89 מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה ירבה וקנה גביעיה כפתריה
 90 ופרחיה ממנה יהיו (שם), ואם כן נלמד שהריבוי מ'תיעשה' שבכל
 91 אופן שבו נעשתה המנורה היא כשירה, יהיה לגבי 'מקשה' שאפילו
 92 אם נעשתה מגרוטאות כשירה. מתרצת הגמרא: נאמר בענין עשיית
 93 המנורה פעמיים 'מקשה' 'מקשה' ('מקשה תיעשה המנורה' (שם),
 94 'כלה מקשה אחת זהב טהור' (שם כה לו)), ולומדים מכך **לעכב** –
 95 שעשייתה 'מקשה' מעכבת.
 96 מקשה הגמרא: הלא בענין עשיית המנורה נאמר גם פעמיים **'זהב'**
 97 **'זהב'** ו'ועשית מנרת זהב טהור' (שם פסוק לא), 'כלה מקשה אחת זהב
 98 טהור' (שם פסוק לו), **נמי** – וגם בכך יש ללמוד **לעכב** – שעשייתה מזהב
 99 תעכב, ומדוע שנינו בברייתא שאם נעשתה משאר מיני מתכות
 100 כשירה. מתרצת הגמרא: **האי מאי** – וכי מה פירושם של דברים אלו,
 101 **אי אמרת בשלמא** – מובן הדבר אם נאמר שמנורה שנעשתה מן
 102 הגרוטאות פסולה, ומנורה שנעשתה משאר מיני מתכות כשירה,
 103 שאם נאמר כן, היינו – מובן שצריך את היריבוים מהתיבות 'זהב'
 104 **'זהב'** 'מקשה' 'מקשה' לדרשא המובאת בסמוך, **אלא אי אמרת** –
 105 אלא אם נאמר שמנורה שנעשתה מן הגרוטאות כשירה, ומנורה
 106 שנעשתה משאר מיני מתכות פסולה, יקשה, תיבות 'זהב' 'זהב'
 107 'מקשה' 'מקשה' מ'תירשת ביה' – מה תדרושה בהן.
 108 מבארת הגמרא: **מאי דרשא**, דתניא בברייתא. נאמר במעשה
 109 המנורה (שמות כה לו) **כבר זהב טהור יעשה אתה את כל הכלים**
 110 **האלה**, ודורשת הברייתא מטמיכות התיבות 'כבר זהב', שאם באה
 111 – נעשתה המנורה מזהב, באה – היא צריכה להיעשות ממשקל של
 112

1 **הא** – בברייתא אחת מדובר **רקאי** – שהכהן עומד כשאחוריו למורה
 2 ופניו למערב וארי – ומזה לכיוון מערב אף שלא בדיוק מול פתח
 3 אהל מועד, ולכן נאמר בה שהזאות שאינן מכוונות כשירות. **הא** –
 4 אבל בברייתא האחרת מדובר **רקאי** – שעומד בין הצפון והדרום
 5 וארי – ומזה לצפון או לדרום, ולכן נאמר בה שהזאות שאינן מכוונות
 6 פסולות.
 7 **אמר מר** – הובא לעיל בברייתא, **ושפנים ושפמזרע** – הזאות
 8 שבחטאות הפנימיות ושבמצורע שנעשו **שלא לשמן פסולות**, ואם
 9 נעשו **שלא מכוונות**, בחטאות שלא כנגד בין הבדים, ושל מצורע
 10 שלא כנגד בית קדש הקדשים, כשירות. מקשה הגמרא: **והתניא** –
 11 והלא שנינו בברייתא בענין מצורע, שהזאות שנעשו **בין שלא לשמן**
 12 **בין שלא מכוונות כשירות**.
 13 מתרצת הגמרא: **אמר רב יוסף לא קשיא**, **הא** – הברייתא שפוסלת
 14 במצורע הזאה שלא לשמה סוברת כרבי אליעזר, **והא** – והברייתא
 15 שמכשירה הזאה שלא לשמה סוברת כרבנן. מבארת הגמרא: **רבי**
 16 **אליעזר דמקיש אשם להטאתא**, שכשם שהטאת שנשחטה או שנורק
 17 דמה שלא לשמה פסולה כך אשם שנשחט או שנורק דמו שלא לשמו
 18 פסול, חוזר ומקיש נמי לוג – גם את לוג השמן לאשם, שגם הזאות
 19 של השמן שנעשו שלא לשמן פסולות, ורבנן לא מקשי – אינם
 20 מקישים אשם לחטאת, ולשיטתם אשם ששחטו שלא לשמו כשר,
 21 לכן גם הזאות השמן שלא לשמן כשירות.
 22 מקשה הגמרא: **ולרבי אליעזר** שאמרת שלשיטתו מקישים אשם
 23 לחטאת וחוזרים ומקישים את לוג השמן לאשם, **וכי** יתכן שדבר
 24 **הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש**, והלא התבאר במסכת זבחים
 25 (טז) שבקדשים אין הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש.
 26 **אלא אמר רבא** כך יש לתרץ את הסתירה בברייתות, **הא** ו**הא** רבנן
 27 – שתי הברייתות סוברות כחכמים שאשם ששחטו שלא לשמו כשר,
 28 אלא **כאן** – הברייתא שאמרה שהזאות שלא לשמן כשירות, היינו
 29 לענין להקשיר (הקרבן) את שירי הלוג באכילה לכהנים, **וכאן** –
 30 והברייתא שאמרה שהזאות פסולות, היינו להרצות (שלא עלו
 31 לבעלים לשום חובה), כלומר, שההזאות לא עלו לבעלים לשם
 32 חובה והמצורע אסור עדיין באכילת קדשים.
 33 **משנה**
 34 המשנה מבארת דברים נוספים המעכבים זה את זה. למנורה שבבית
 35 המקדש היו שבעה קנים, קנה אחד באמצע הנקרא 'מנורה' ושלושה
 36 קנים מכל צד. המשנה מבארת שמספר הקנים מעכב: **שבעה קני**
 37 **מנורה מעכבין זה את זה**, ואם חסר אחד מהם, המנורה פסולה.
 38 **שבעה נרותיה של המנורה**, שבראש כל קנה היה כלי כעין בוך שבו
 39 נותנים את השמן והתלילות, **מעכבין זה את זה**, ואם חסר אחד
 40 מהם, המנורה פסולה.
 41 במוזהה כתובות שתי פרשיות, המשנה מבארת ששתיהן מעכבות:
 42 **שתי פרשיות שבמוזהה מעכבות זו את זו**, ואם חסרה אחת מהן,
 43 המוזהה פסולה. **ואפילו כתב אחד** – אות אחת מעכבין – מעכבת את
 44 שתי הפרשיות, כלומר אם אות אחת אינה מוקפת גויל אלא בדוקה
 45 לאות אחרת, או שהיא כתובה שלא כהלכתה, המוזהה פסולה.
 46 בתפילין כתובות ארבע פרשיות, המשנה מבארת שארבעתן
 47 מעכבות: **ארבע פרשיות שבתפילין מעכבין זו את זו**, ואם חסרה
 48 אחת מהן, התפילין פסולות. **ואפילו כתב אחד** – אות אחת מעכבין
 49 – מעכבת את ארבע הפרשיות, כלומר אם אות אחת אינה מוקפת
 50 גויל או שהיא כתובה שלא כהלכתה, התפילין פסולות.
 51 בגד שיש לו ארבע כנפות חייב בציצית. המשנה מבארת שארבע
 52 הציציות מעכבות: **ארבע ציציות מעכבות זו את זו**, ואם חסרה
 53 אחת מהן, הלוש בגד זה מבטל מצות ציצית, מפני שארבעתן מצוה
 54 **אחת**. רבי ישמעאל אומר, **ארבעתן ארבע מצות**, ואינן מעכבות זו
 55 את זו.

1 **שבעה** קני מנורה - תימנה: דלא חשיב גביעים פרחים וכפתורים דמעבקי זה את זה,
 2 כדאמרין בגמרא! ושמן משום דליתנהו בשאר מיני מתכות. מפי רבי. **דתניא**
 3 **כבר זהב טהור** - חמשה "זהב" כתיבי, ארבעה בפרשת "ויקחו" וחד בפרשת "בהעלותך",
 4 וזכא לא דריש אלא שלשה. ושמן איך תרי, חד - לגופיה דמצוה בזהב, וחד - לכלל
 5 ופרט דבסמוך, וצריך עיין. והשתא קרא קמא
 6 "ועשת מנורה זהב" אתי לכלל ופרט דבסמוך.
 7 וכדכתב: "כולה מוקשה אחת זהב טהור" דרשינן:
 8 באה זהב - באה כפתורים גביעים ופרחים,
 9 ד"כולה" משמע כל המנורה. ולהכי פריך נמי:
 10 ואימא באה זהב באה קנים. והוא הדין דהיה מצי
 11 למפרך: באה זהב באה יריכה, והיה מצי לשנוי
 12 דלא איקרי מנורה בלא ירך. והדר כתיב
 13 "מלקויה ומתורתיה זהב טהור". ושמן האי
 14 אתא לגופיה, דמצוה בזהב. והדר כתיב: "כבר
 15 זהב טהור", דרשינן: באה זהב - באה כבר.
 16 ובפרשת "בהעלותך" כתיב: "זה מנשה המנורה
 17 מקשה זהב", דרשינן: באה זהב - באה מקשה.
 18 וכסדר זה שפיר כתיבי, אבל בברייתא אין דרש
 19 כסדר. כסדר. מפי רבי.
 20 **מקשה** דסיפא למאי אתא כו' - והשתא
 21 צריכי כוללה: חד - למצוה, וחד -
 22 לעיבובא לפסול גרסאות, וחד - באה זהב באה
 23 מקשה, וחד - למעוטי חצוצרות. מפי רבי.
 24 **חצוצרות** היו באים מן העשת מן הכסף -
 25 תימנה: דברק "כל הצלמים"
 26 (עבודה זרה מז, א) משמע דבאת שלא מן
 27 הכסף. דבעי רמי בר חמא: המשתחה לבהמה,
 28 קרניה מהו לחצוצרות? ותנן נמי במסכת קינן
 29 (פרק ג משנה ו): זה הוא שאמרו כשהוא יד קולו
 30 אחד וכשהוא מת קולו שבעה, קרני לחצוצרות.
 31 ומחך שמעתין אין קשה כל כך, דהכא בשל משה
 32 שלא היו כשרות לדורות, כדבסמוך, אבל קשה
 33 דבמסכת תמיד (לג, ב) תנן: ושתי חצוצרות של
 34 כסף בידם, משמע דאף לדורות של כסף ותיריך
 35 רבינו הם: ושתי חצוצרות היו, לכתיבים - בשל
 36 כסף, והילים - של קרני בהמה לכלי שיר, ועוד,
 37 דחצוצרות דקנים ועבדה זרה היינו שופר,
 38 כדאמרין בסוף "במה מדליקין" (שבת לג, א)
 39 וב"לולב הגזול" (סוכה לג, א) דאישתני שמינה,
 40 חצוצרתא - שיפורה, שיפורה - חצוצרתא.
 41 ובסוף "במה מדליקין" איכא ברייתא דקרא
 42 לחצוצרות שופר. ומיהו קשה, דבמסכת עבודה
 43 זרה (מז, א) מיירי במכשירי קרבן, כדקאמר התם:
 44 ועל הקרבן לא היו תוקעים בשופר אלא
 45 בחצוצרות, כדכתיב (במדבר יז) "ותקעתם
 46 בחצוצרות על עולותיכם" וגו'. מפי רבי.
 47 אבסדרה

1 **הא דקאי כהן מורה ומערב ואדי** - ואם עמד כהן בפניו למערב ואחוריו למזרח
 2 והזה, שכך מצותו, אפילו אינם מכוונות כנגד הפתח - כשרות. והא דתני פסולות -
 3 דקאי צפון ודרום שלא כמצותו, ואדי. והתניא בין שלא לשמן כו' כשרות -
 4 ארמצורה קאי. רבי אליעזר דמקיש אשם לחטאת - ואפילו אשם דמצורע פסול
 5 שלא לשמה. וכי - אשם הלמד בהיקש
 6 מחטאת דליהוי פסול שלא לשמו, וחור
 7 ומלמד בהיקש על הלוג דליהוי פסול שלא
 8 לשמו? והא קיימא לן בפרק "איזהו מקומן"
 9 (זכחים מט, ב) דאין למידך למד מן הלמד
 10 בקדושים היקש דחטאת ואשם - דכתיב
 11 (בחטאת) (ויקרא ז): "כחטאת כאשם תורה
 12 אחת להם", וקא יליף רבי אליעזר: מה חטאת
 13 שלא לשמה פסולה, דאפילו רבנן מודו - אף
 14 אשם נמי פסול. היקש דאשם מצורע ולוגו -
 15 דכתיב (שם יד): "כבש אשם לתנופה" וגו',
 16 סיפיה דקרא: "ולוג שמן". לרצות - להוות
 17 לעלות לשם חובה ולהתיר מצורע בקהל -
 18 פסול שלא לשמן. והא דתני כשרות -
 19 להכשיר, והאזנתיו כשרות להכשיר שירי
 20 הלוג באבילה. דשירי לוג מצורע נאכלין,
 21 כדאמרין בפרק "אלו מנחות" (מנחות עג, א),
 22 "וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש לכל
 23 קרבנם" (במדבר יד) - לרבות לוג שמן של
 24 מצורע, וכתבי בתריה: "בדקש הקדשים
 25 תאכלנו", בפרשת "ויקח קרח". **משנה**
 26 **שבעה קני מנורה** - כדכתיב: "וששה קנים
 27 יוצאין מצידיה" (שמות כה), והמנורה עצמה
 28 שבאמצע היא השביעית כזה. שבעה נרותיה
 29 - בראש של קנה וקנה יהיה נר אחד בעין בוך.
 30 ושם נותנין השמן והתפילות. שתי פרשיות
 31 שבמזוזה - "שמע" "והיה אם שמע". כתב
 32 אחר - אות אחת, מעבדין זו את זו, דכתיב
 33 (דברים ו): "וכתבתם" - כתיבה תמה ושלמים.
 34 ובתפילין כתיב יהיה (שם): "והיו לטוטפות".
 35 **ארבע פרשיות שבתפילין** - "שמע" (שם)
 36 "והיה אם שמע" (שם יא), "קדש כל לב בכור"
 37 (שמות יג), "והיה כי יביאך" (שם) שבצידיה,
 38 דבכולהו כתיב: "ולטוטפות" או: "ולזכרון בך
 39 עיניך". **גמרא** הויה כתיב כהו -
 40 "כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו" (שמות כה).
 41 **מן העשת** - עשיתהו חתיכה שלמה, ומכה
 42 בקורנס עד שיצאו ממנה כל כליה. מן
 43 הגרסאות - זהב שבור. מקשה - משמע
 44 חתיכה אחת, כדמרגרמינן: "נגיד" - משוך.
 45 שנומשך הכל מחתיכה אחת. "מקשה" משמע
 46 דבר המוכה ונהלם, כדכתיב (דניאל ה)
 47 "ארכבתיה דא לודא נקשן". משאר מתכות
 48 נמי תיפסל - דהא כתיב "זהב טהור", וכתיב
 49 הויה לעבבו אמר קרא תיעשה - המנורה,
 50 משמע: תיעשה מכל מקום, לרבות שאר
 51 מתכות. ואימא לרבות גרסאות - דכתיב
 52 "מקשה", ודור "תיעשה" מכל מקום! אמקשה
 53 כתיבה הויה - הויה סמוכה ל"מקשה" יותר
 54 מ"לזהב". ומשני: מקשה מקשה כתיב - תרי
 55 זימני ב"ויקחו לי תרומה" לעבכו. וקפריה: זהב
 56 זהב נמי תרי זימני כתיב - ואימא לעבכו
 57 ומשני: האי מאי אי אמרת בשלמא גרסאות פסולות ושאר מתכות כשרות - דאמרין: "מקשה" "מקשה" ר"ויקחו לי תרומה" לעבכו. היינו - דאיצטריך "זהב זהב" ד"ויקחו
 58 לי תרומה" מקשה מקשה" ד"בהעלותך" לדרשה אחריתי, דשמעין מינה נמי דמשאר מיני מתכות נמי כשריה, כדרשינן לקמן. באה זהב כהא כהא זהב -
 59 שהביאה משאר מיני מתכות - אינה צריכה לבא כבר, אלא או פחות או יותר. אלמא, משאר מיני מתכות שמעינן דכשרה. אלא לדיך, "זהב זהב" מקשה מקשה" למה לי?
 60 אינה באה נביעין - אינה צריכה לבא גביעים כפתורים ופרחים. פמוט - מנורה קטנה. וזה מעשה המנורה - ד"בהעלותך". מקשה - דסיפא: "עוד ירכה ועד פרחת מקשה
 61 היא". כסף והויה - "שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם והיו לך" וגו' (במדבר ז).

1 **אכסדרה** תבנית אולם - אף על גב דאולם היה בו ארבע מחיצות, כדתנן במסכת מדות
2 (פרק ד משנה ו), ובריש גמרא דעירובין (ב, א) מייתי לה: פתחו של אולם
3 גובהו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמה, וחמש אמלתראות של מילא היו על גביו.
4 ואכסדרה אין לה אלא שלש דפנות, כדמוכח בסמוך: מפני מה נברא העולם בה' - מפני
5 שדומה לאכסדרה, ועוד אמרין בפרק "לא
6 חפור" (בבא בתרא כה, א): עולם לאכסדרה הוא
7 דומה ורוח צפנית אינה מסובבת, מכל מקום
8 מחמת שפתח אולם רחב וגובה מאד ולא היו לו
9 דלתות - דומה לאכסדרה, שנראה כפרוץ בצד
10 אחד. מפי רבי.
11 **שפודים** של ברזל - קרי להו שפודים מפני
12 שלא היו בה גביעים כפתורים
13 ופרחים, כדאמרין לעיל: באה זרב - באה
14 גביעים כפתורים ופרחים. מפי רבי. **גובהה** של
15 מנורה שמנה עשר טפחים - יש אומרים בשם
16 רבינו תם דנפקא ליה לסבא מסניפין שאצל
17 השולחן לצורך לחם הפנים, שהיו גובהן שמנה
18 עשר טפחים, והמנורה היתה להאיר על השולחן.
19 ונראה דלא אמר רבינו תם דבר זה מעולם, דהא
20 סניפים כנגד לחם הפנים, ולקמן בפרק "שתי
21 הלחם" (צו, א) אמרין דרבי מאיר מקדש
22 שולחן שנים עשר טפחים למעלה, ולרבי יהודה
23 חמשה עשר לבד (מרגלי) השולחן אמה חצוי.
24 מפי רבי.
25 **וטפח** שבו היה גביע כפתור ופרח - יש
26 תימיה: למה היה משונה משאר גביעים כפתורים
27 ופרחים שהיה לכל אחד טפח, ולשלושה אלו לא
28 היה כי אם טפח? מפי רבי.

1 **אלא** - אתי האי "לך", אי למאן דאמר בשמעתא קמייא דמסכת יומא וג, ב: לך -
2 משלך, אי למאן דאמר: כביכול אם היה אפשר להיפטר צבור בשל יחיד, בשלך הייתי
3 רוצה יותר משלחם. **שאני התם** - גבי חצוצרות, דאמר קרא "לך" תרי זימני.
4 **בעץ** = בדיל, דמתרגמינן "אבצא". **נסטרון** = *ליטרון. לישנא אחרינא: **מיט"ל. **מאי**
5 **דעתך** - דקאמר דרבי יוסי ברבי יהודה
6 מכשיר בשל בעץ ופסל בשל עץ. **אמר** ליה
7 - רב פפא לרב יוסי: בין למר ובין למר, רבי
8 ורבי יוסי ברבי יהודה, כללי ופרטי דרשו,
9 כדאמרין לקמן: "ועשית מנורת" - כלל, "זהב
10 טהור" - פרט, "מקשה תיעשה" מכל מקום -
11 חזר וכלל. **מה הפרט מפורש** - זהב ושהוא
12 חשובו - אף כל דבר חשוב כגון כסף, אבל
13 אבר ובעץ לא. **אמר** ליה - רב יוסף לרב
14 פפא: סמי דידך, הסר משנתך שאתה שונה
15 דרבי יוסי פוסל בשל עץ, ורבי נמי מכשיר
16 בשל אבר ובעץ. **ועשית מנורת כלל** -
17 דמשמע מכל דבר. של חרס - שהוא פחות
18 מכל הכלים, ואינו ראוי אפילו למלך בשר
19 ודם. **לא סלקא דעתך** - דהו יודך מתרצא,
20 דאמר רבי יוסי פוסל בשל עץ. **אין לו זהב** -
21 למנורה. **תבנית היכל** - למדת אורך ורחב
22 וקומה, שתהא דומה לו בשלשון. **אכסדרה**
23 - אין לה מחיצה רביעית, וכן אולם. **כנגד**
24 **אולם** - שהיה רוחבו ועשרים וגובהו
25 ארבעים, כדאמרין בשמעתא קמייא
26 דעירובין (ב, א). **אבל עושה** - המנורה של
27 חמשה או של ששה קנים או של שמנה,
28 דאינו דומה למנורת מקדש ששם היה שבעה
29 קנים. **ושל שבעה קנים לא יעשה ואפילו**
30 **של שאר מיני מתכות** - שאינו זהב, משום
31 הדומה לשל מקדש, שאף הוא כשר בשאר
32 מיני מתכות. **אף של עץ לא יעשה** - שהרי
33 הוא כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי. **כבעץ**
34 = בדיל, *אשטיין. **משמיה דסבא** - משום
35 זקן אחד. **היגלים והפרה** - מתחת שלשה
36 טפחים. **פרח** = ציורין שחוקקים הצופרים זהב
37 בעומק במנורות ובכלים. **וטפחים חלק** -
38 בלא שום צורה, הרי חמשה. **וטפח שבו** -
39 מצד אחד של מנורה גביע. **ומצד שני כפתור**
40 = **פמ"ל, ומצד (שני) ושלשין פרח. וזהו
41 אחד מן הגביע וכפתורים ופרחים שבגוף
42 אמצע של מנורה, דכתיב: "ובמנורה ארבעה
43 גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה", ודרשינן
44 לקמן: "כפתוריה" - תרי, ו"פרחיה" - תרי,
45 לבר אותן (ר) שבכל קנה וקנה. **וטפחים חלק**
46 - הרי שמונה, וטפח כפתור - הרי תשעה.
47 **ושני קנים יוצאים** - מן הכפתור, אחד אילך
48 כו'. **שבהן שלש גביעים כפתור ופרח** -
49 שלא היו בגוף המנורה אלא תרי כפתורים
50 ותרי פרחים, כדכתיב: "כפתוריה ופרחיה",
51 וזהו (זה) פרח אוקימנא בעטף הסמוך
52 לטפחים חלק הראשונים. **אלכסנדרים** -
53 שנעשה באלכסנדריא של מצרים. וארוכין
54 וצרים הן, וקרויים **מדרני"ש. **תפוח**
55 הכרתיים - מקום. **פרחי העמודים** - ציורין
56 שמציירין בעמודים. **ונמצאו גביעים כו'** -
57 מפרש לקמן.

1 **שעשה משה** - **כשרים** לו **וכשרים לדורות**, **הצוצרות** -
2 **כשרות** לו **ופסולות לדורות**. **הצוצרות מאי טעמא?**
3 **אלימא דאמר קרא: "עשה לך"** - **לך ולא לדורות, אלא**
4 **מעשה, "ועשית לך ארון עץ"**, **הכי נמי דלך** - **ולא**
5 **לדורות?! אלא, אי למאן דאמר: "לך"** - **משלך, אי למאן**
6 **דאמר: כביכול, בשלך אני רוצה יותר משלחם; האי נמי**
7 **מיבעי ליה להכי' - שאני התם, דאמר קרא "לך" "לך"**
8 **תרי זימני: "עשה לך" "והיו לך"**. **תני רב פפא בריה דרב**
9 **הנין קמיה דרב יוסף: מנורה היתה באה מן העשת מן**
10 **הזהב, עשאה של כסף - כשרה; של בעץ ושל אבר ושל**
11 **גיסטרון - רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר; של**
12 **עץ ושל עצם ושל זכוכית - דברי הכל פסולה, אמר ליה:**
13 **מאי דעתך? אמר ליה: בין מר ובין מר כללי ופרטי דרשו,**
14 **מיהו מר סבר: מה הפרט מפורש - של מתכת, אף כל -**
15 **של מתכת, ומר סבר: מה הפרט מפורש - דבר חשוב, אף**
16 **כל - דבר חשוב. אמר ליה: סמי דידך מקמי ידי, דתניא:**
17 **כלי שרת שעשאו של עץ - רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי**
18 **יהודה מכשיר. כמאי קא מיפלגי? רבי דריש כללי ופרטי,**
19 **ורבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוט; רבי דריש**
20 **כללי ופרטי: "ועשית מנרת" - כלל, "זהב טהור" - פרט, "מקשה תיעשה המנורה" - חזר וכלל;**
21 **כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא ענין הפרט, מה הפרט מפורש - של מתכת, אף כל - של**
22 **מתכת. רבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוט: "ועשית מנורת" - ריבה, "זהב טהור" - מיעט,**
23 **"מקשה תיעשה המנורה" - חזר וריבה; ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל, ומאי רבי? רבי כל מילי,**
24 **ומאי מיעט? מיעט של חרס. אדרבה, סמי דידך מקמי ידי! - לא סלקא דעתך, דתניא: אין לו**
25 **זהב - מכיבא אף של כסף, של נחשת, של ברזל, ושל בדיל, ושל עופרת; רבי יוסי ברבי יהודה**
26 **מכשיר אף בשל עץ. ותניא אידך: לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרה כנגד אולם, חצר**
27 **כנגד עזרה, שלחן כנגד שלחן, מנורה כנגד מנורה, אבל עושה הוא של המשא ושל ששה ושל**
28 **שמנה; ושל שבעה לא יעשה ואפילו משאר מיני מתכות. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף של**
29 **עץ לא יעשה, כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי. אמרו לו: משם ראיה? שפודים של ברזל היו**
30 **והיפום כבעץ, העשירו - עשאו של כסף, חזרו והעשירו - עשאו של זהב. אמר שמואל משמיה**
31 **דסבא: גובהה של מנורה עשר טפחים; הרגלים והפרח שלשה טפחים, ומפחים חלק,**
32 **וטפח שבו גביע וכפתור ופרח, ומפחים חלק, וטפח כפתור, ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך**
33 **ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה, וטפח חלק, וטפח כפתור, ושני קנים יוצאין**
34 **ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה, וטפח חלק, וטפח כפתור,**
35 **ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך ונמשכין ועולין כנגד גובהה של מנורה, ומפחים**
36 **חלק, גשתירו שם שלשה טפחים שבהן שלשה גביעין וכפתור ופרח. וגיביעין למה הן דומין? כמין**
37 **בוסות אלכסנדריים, כפתורים למה הן דומין? כמין תפוחי הכרתיים, פרחים למה הן דומין? כמין**
38 **פרחי העמודים. ונמצאו גביעין - עשורים ושנים, כפתורים - אחד עשר, פרחים - תשעה. גביעים**
39 **מעכבין זה את זה, כפתורים מעכבין זה את זה, פרחים מעכבין זה את זה, גביעים כפתורים**
40 **ופרחים - מעכבין זה את זה. בשלמא גביעים עשורים ושנים - דכתיב: "ובמנורה ארבעה גביעים"**
41 **וגו', וכתיב: "שלשה גביעים משוקדים פקנה האחד כפתור ופרח" וגו', ארבעה דידה**

בדרך של 'כלל ופרט' ורבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוטי
 – דרש את הפסוק בדרך של 'ריבוי ומיעוטי'. רבי דריש כללי ופרטי,
 שנאמר (שמות כא לא) 'ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה/
 'ועשית מנורת' הרי כלל, 'זהב טהור' הרי פרט, 'מקשה תיעשה
 המנורה' חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט,
 מה הפרט מפורש של מתכת, אף כל של מתכת, אבל מנורה
 העשויה מעץ, פסולה. רבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוטי,
 'ועשית מנורת' ריבה, 'זהב טהור' מיעט, 'מקשה תיעשה המנורה'
 חזר וריבה, ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל, ומאי רבי – ומה ריבה,
 רבי כל מיני – ריבה את כל הדברים, והיינו מנורה העשויה מכל
 דבר ואפילו אם אינה ממתכת, כשרה, ומאי מיעט, מיעט של חרס,
 שהוא הפחות שבכל הכלים, שהיא פסולה.
 אמר רב פפא לרב יוסף: אדרבה, סמי דידך מקמי דידי – הסר אתה
 את משנתך מפני משנתי. השיב לו רב יוסף, לא סלקא דעתך – אל
 תעלה בדתך לומר שרבי יוסי סובר שמנורה של עץ פסולה, דתניא
 בברייתא, אין לו זהב למנורה, מביא אף של כסף, ואפילו של
 נחשת, ואפילו של ברזל, ואפילו של ברזל, ואפילו של עופרת, שכל
 אלו הם סוגי מתכות. רבי יוסי ברבי יהודה מכשיר אף בשל עין.
 הרי שרבי יוסי ברבי יהודה סובר שמנורה העשויה מעץ כשרה.
 ותניא אידך – ברייתא אחרת, לא יעשה אדם בית מתכנית – בצורת
 ההיכל של בית המקדש, כלומר שלא יהא שוה להיכל באורכו
 וברוחבו ובגובהו, ולא אכסדרה – בית שיש בו שלש מחיצות כנגד –
 בצורת האולם של בית המקדש, ולא חצר כנגד – בצורת העזרה,
 ולא שלחן כנגד – בצורת השלחן שבבית המקדש, ולא מנורה כנגד
 – בצורת המנורה שבבית המקדש. אכל עושה הוא מנורה של
 חמשה ושל ששה ושל שמונה קנים, שאינה דומה למנורה שבבית
 המקדש שהיתה של שבעה קנים. ושל שבעה קנים לא יעשה,
 ואפילו משאר מיני מתכות, משום שהמנורה שבבית המקדש
 כשרה גם אם היא משאר מיני מתכות. אבל של עץ שאינה כשרה
 בבית המקדש מותר לעשות. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר, אף של
 עץ לא יעשה, מפני שהיא כשרה לבית המקדש, בדרך ששעשו מלכי
 בית חשמונאי כשגברה ידם וניצחו את היוונים והוציאו מירושלים,
 וטיהרו את המקדש, והיו עניים ולא יכלו לעשות מנורה של זהב,
 ועשו מנורה של עץ. אמרו לו – לרבי יוסי ברבי יהודה, וכי משם –
 מבית חשמונאי אפשר להביא ראיה שמנורה של עץ כשרה, הלא
 המנורה שהם עשו לא היתה מעץ, אלא שפודים של ברזל היו,
 וחיפום – וכיסו אותם כבעץ – בבדיל, וכשתעשירו, עשאו את קני
 המנורה של כסף, קוורו והעשירו יותר, עשאו של זהב.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את צורת המנורה: אמר שמואל
 משמיה דרבא – בשם זקן אחד, גובהה של מנורה שמונה עשר
 טפחים, וכך הוא החשבון, הרגלים והפרח שמעליהן שלשה
 טפחים, ומעליהם טפחים – שני טפחים קנה חלק וללא גביע, כפתור
 או פרח, הרי חמשה טפחים, ומעליהם טפח שבו גביע וכפתור
 ופרח, ומעליו טפחים חלק, הרי שמונה טפחים, ומעליהם טפח שבו
 כפתור ושני קנים יוצאין ממנו – מן הכפתור, אחד אילך – לצד זה
 ואחד אילך – לצד שני, ונמשכין ועולין עד כנגד גובהה של מנורה
 – גובה הקנה האמצעי, ומעל הכפתור טפח חלק, ומעליו טפח שבו
 כפתור נוסף ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך ואחד אילך,
 ונמשכין ועולין עד כנגד גובהה של מנורה, ומעל הכפתור טפח
 חלק, ומעליו טפח שבו כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד אילך
 ואחד אילך, ונמשכין ועולין עד כנגד גובהה של מנורה, ומעל
 הכפתור טפחים חלק, הרי חמשה עשר טפחים, נשתירו שם מעל
 טפחים אלו שלשה טפחים שבהן עשירי גביעין וכפתור ופרח,
 הרי לנו גובה שמונה עשר טפחים למנורה.
 הברייתא מבארת את צורת הגביעים, הכפתורים והפרחים שבמנורה:
 ונביעין למה הן דומין, כמין פוסות אלכסנדריים – הנעשים
 באלכסנדריא של מצרים, שהם ארוכים וצרים. כפתורים למה הן
 דומין, כמין תפוחי הכרתיים – תפוחים עגולים הבאים ממקום

1 'שעשה משה רבינו עבור המשכן, פשרים לו – למשכן שבימי משה)
 2 וכשרים לדורות, מלבד התצוצרות שעשה משה, שהיו פשרות לו
 3 ופסולות לדורות.
 4 מבררת הגמרא: התצוצרות מאי טעמא פסולות לדורות. אילומא –
 5 אם נאמר שהטעם הוא משום דאמר קרא (במדבר י ב) 'עשה לך שתי
 6 תצוצרות כסף, ודורשים מכך שהתצוצרות כשרות רק 'קף', והיינו
 7 למשה, ולא לדורות, אם כן יקשה, אלא מעתה ש'לך' ממעט שרק
 8 לך כשר ולא לדורות, מה שנאמר (דברים י א) 'ועשית לך ארון עץ,
 9 ה'י נמי – האם גם לגבי הארון יש לדרוש כך, ד'לך' ממעט שרק לך
 10 כשר ולא לדורות, הלא נתבאר בברייתא שכל הכלים שעשה משה
 11 כשרים גם לדורות. אלא צריך לומר שיש שני אופנים לדרוש את
 12 תיבת 'לך' הכתובה בארון, אי – אם למאן דאמר – לרבי יאשיה
 13 הסובר (יומא א) שתיבת 'לך' מלמדת שעשויה זו תהא משלך – מממונה,
 14 אי למאן דאמר – לרבי יונתן הסובר שתיבת 'לך' מרמזת שהקדוש
 15 ברוך הוא אמר למשה, כביכול, בשלך אני רוצה יותר משלכם,
 16 והיינו אילו היה אפשר לעשות עשה זו משל יחיד, הייתי רוצה
 17 שיעשה מממונה ולא מממונו של עם ישראל, אמנם כיון שהיא
 18 צריכה להיעשות משל ציבור, מפני שאין ציבור מתכפר בשל יחיד,
 19 עשה אותה מממונה, ואם כן קשה, שבין לדרשה זו ובין לדרשה זו,
 20 האי נמי – גם ה'לך' שנאמר בתצוצרות מ'פע' ליה להכי – נצרך
 21 לאחת מדרשות אלו, ואם כן מהיכן לומדים שחצוצרות שעשה משה
 22 פסולות לדורות.
 23 מתרצת הגמרא: שאני התם – שונה הדבר בתצוצרות, דאמר קרא
 24 'לך' 'לך' תרי זמני – שני פעמים, פעם אחת 'עשה לך שתי תצוצרות
 25 כסף' (במדבר י ב), ופעם נוספת בהמשך הפסוק 'והיו לך למקרא העדה'
 26 וגו', ומייתור תיבת 'לך' דורשים שהתצוצרות שעשה משה כשרות לו
 27 אבל פסולות לדורות.
 28 הגמרא ממשיכה לדון מאיזה דבר צריכה המנורה להיעשות: תני רב
 29 פפא בריה דרב הנין קמיה דרב יוסף, מנורה היתה באה מן העשת
 30 – מחתיכה אחת שלמה שמכה עליה בקורנס עד שנעשית בצורת
 31 המנורה, ומן הזהב עשאה של כסף, כשרה. עשאה של בעץ –
 32 בדיל, ושל אבר – עופרת, ושל גיסקרון – מיני מתכות מערבבים,
 33 רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. עשאה של עין ושל עצם
 34 ושל זכוכית, דברי הכל פסולה.
 35 אמר ליה רב יוסף לרב פפא, מאי דעתך, כלומר כיצד אתה מבאר
 36 את דעת רבי יוסי ברבי יהודה שמכשיר מנורה העשויה מכל סוג של
 37 מתכת ופוסל מנורה שאינה עשויה ממתכת. אמר ליה רב פפא, בין
 38 מר ובין מר – בין רבי ובין רבי יוסי ברבי יהודה כללי ופרטי דריש
 39 – דרשו את הפסוק 'ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה'
 40 (שמות כה לא) בדרך של 'כלל ופרט', מיהו מר – אמנם רבי יוסי ברבי
 41 יהודה סבר שדורשים כך, 'ועשית מנרת' הרי כלל, 'שעשית' משמע
 42 מכל דבר, 'זהב טהור' הרי פרט, זהב בלבד, 'מקשה תיעשה המנורה'
 43 חזר וכלל, מכל דבר, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט
 44 ודהיינו אין צורך שיהיה כמו הפרט ממש, אלא די שיהיה כעין
 45 הפרט, מה הפרט מפורש של מתכת, שהרי נאמר 'זהב', אף כל
 46 של מתכת, ולכן מנורה העשויה מכל סוג של מתכת, כשרה, אבל
 47 מנורה שאינה עשויה ממתכת, פסולה. ומר – ורבי סבר שדורשים
 48 כך, 'ועשית מנרת' הרי כלל, 'זהב טהור' הרי פרט, 'מקשה תיעשה
 49 המנורה' חזר וכלל, כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט, מה
 50 הפרט מפורש זהב שהוא דבר חשוב, אף כל דבר חשוב, ולכן
 51 מנורה העשויה מכסף כשרה, ומנורה העשויה מסוג אחר של מתכת
 52 שאינו חשוב, פסולה, וכל שכן מנורה העשויה עשויה ממתכת.
 53 אמר ליה רבי יוסף, סמי דידך מקמי דידי – הסר משנתך מפני
 54 משנתי, כלומר, יש לי גירסא שונה במחלוקת רבי ורבי יוסי ברבי
 55 יהודה, שלא נחלקו במנורה העשויה מכל סוג של מתכת, אלא רק
 56 במנורה העשויה מעץ, דתניא בברייתא, בלי שרת שעשאו של עין,
 57 רבי פוסל, ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. מבארת הגמרא: במאי
 58 קא מיפלגי – במה נחלקו, רבי דריש כללי ופרטי – דרש את הפסוק

מְכַלְל - משמע שְׁהוּא סָמָא - מקבל טומאה, הֵבֵא נָמִי - אם כן גם
 כאן במנורה, ממה שנאמר בה 'סְהוּרָה', מְכַלְל - משמע שְׁהוּא
 סָמָא - מקבלת טומאה, ומנין לרבי יונתן שירדו מעשיה ממקום
 טהרה. מתרצת הגמרא: בְּשִׁלְמָא הָתָם - בשולחן, התורה נצרכת
 לכתוב שהוא מקבל טומאה, בְּדָרִישׁ לְקוּשׁ, דְּאָמַר רִישׁ לְקוּשׁ, מֵאִי
 דְבִתְיָב (שם) 'עַל הַשְּׁלֹחַן הַסְּהוּר', מְכַלְל - משמע מזה שְׁהוּא סָמָא -
 מקבל טומאה, ולכאורה קשה מדוע הוא מקבל טומאה, הלא בְּלֵי עֵץ
 הָעֵשׂוֹי לְנֶחֱת - עשוי להיות מונח במקום אחד ואינו מיטלטל מלא
 וריקם הוא, וְכַל בְּלֵי עֵץ הָעֵשׂוֹי לְנֶחֱת אֵינוּ מְקַבֵּל טוּמְאָה, אֲלֵא
 מְלַמֵּד שְׁמֻנְבֵיהִן אוֹתוֹ - את השולחן לעולי רְגֵלִים וּמְרִאִים לָהֶם
 אֵת לָהֶם הַפְּנִיָּם, וְאוֹמְרִים לָהֶם רְאוּ חֵיבְתְכֶם לִפְנֵי הַמְּקוֹם (כפי
 שיתבאר בסמוך), הרי שהשולחן מיטלטל מלא וריקם, ולכן הוא
 מקבל טומאה. מבארת הגמרא: מֵאִי 'חֵיבְתְכֶם' שהקדוש ברוך הוא
 מראה לעם ישראל בשולחן. בְּדָרִישׁ הַיּוֹשֵׁעַ בֶּן לֹוִי, דְּאָמַר רַבִּי
 הַיּוֹשֵׁעַ בֶּן לֹוִי, נָם גְּדוּל נַעֲשָׂה לָהֶם הַפְּנִיָּם, שְׁסִילוּקוֹ בְּסִידוּרוֹ -
 שכאשר מסלקים אותו מן השולחן הוא עדיין חם כמו שהיה ביום
 סדרו אותו על השולחן, אף על פי שעברו שמונה ימים, שְׁנָאֵמַר
 (שמואל א' כ"ז) 'לְשׁוֹם לָהֶם חֵם בְּיוֹם הַלְּקָחוֹ', דהיינו שהלחם היה חם
 ביום הלקחו מעל השולחן כמו ביום שהניחוהו על השולחן. על כל
 פנים מבואר שכשכתבה התורה 'על השולחן הטהור' באה לומר בזה
 שהשולחן הוא כלי עץ המיטלטל מלא וריקם ומקבל טומאה. אֲלֵא
 הֵבֵא - במנורה, וכי אפשר לומר שנאמר בה 'סְהוּרָה' כדי להורות
 שֶׁמְכַלְל שְׁהוּא סָמָא - מקבלת טומאה, פְּשִׁטָא, הרי בְּלֵי מְתָבוֹת
 נִינְהוּ - המנורה עשויה ממתכת, וְכַלִּי מְתָבוֹת מְקַבְּלִין טוּמְאָה,
 אֲלֵא ודאי נאמר בה 'טהורה' מפני שִׁידוֹ מַעֲשֵׂיהָ מְמַקְּסִים מְהֵרָה.
 הגמרא מביאה ברייתא שגם את הארון והשולחן הראו למשה מן
 השמים: תֵּינֵיא בְּרִייתָא, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אָרוֹן שֶׁל אֵשׁ
 וְשֹׁלְחָן שֶׁל אֵשׁ וּמְנֹרֶה שֶׁל אֵשׁ יָרְדוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְרָאָה מֹשֶׁה וַעֲשָׂה
 כְּמוֹתָם, שְׁנָאֵמַר (שמות כ"ב ז') 'רְאָה וַעֲשֵׂה (ב) [ב]תְּכִינִיתִים אֲשֶׁר אֵתָה
 מְרֹאֶה בְּהָרַי, וּפִירוּשׁ יִתֵּב 'גְּמֵרָה' כְּשֶׁהֵמָּה מְנוּקֵי בַקְמִיץ הוּא
 שאחרים מראים לך. מְקִשָׁה הַגְּמֵרָה: אֲלֵא מַעֲתָה הִיא גַם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר
 בְּעֵשִׂית הַמִּשְׁכָּן (שם כ"ז ז') 'וְהִקְמַתְּ אֵת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר
 הָרִאִית בְּהָרַי, הֵבֵא נָמִי - וכי גם במשכן היה כך, שירד משכן של אש
 מן השמים. מתרצת הגמרא: הֵבֵא - במשכן בְּתֵיב 'כְּמִשְׁפָּטוֹ', דהיינו
 שהלכות המשכן נאמרו למשה בהר, ואילו הָתָם - בארון ושולחן
 ומנורה בְּתֵיב 'כְּתְּכִינִיתִם', שמשמע שהראו למשה תבניתם.
 אָמַר רַבִּי הֵינֵיא בְּרַבִּי אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַמְּלֶאךָ בְּבִרְאֵל גְּהוּר בְּמִין
 פְּסִיקָא - אזור הָיָה, כדרך האוגנים הרוצים לעשות מלאכה נאה,
 וְהָרָאָה לוֹ לְמֹשֶׁה אֵת מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרֶה, דהיינו את אופן עשייתה,
 דְבִתְיָב (במדבר ח"ד) 'וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרֶה', ומתיבת 'זוה' משמע שהראו
 למשה את מעשה המנורה.
 תֵּנֵיא דְבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, שֶׁלְשָׁת דְּבָרִים הָיוּ קָשִׁין לוֹ לְמֹשֶׁה, עַד
 שְׁהָרָאָה לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֶצְבָּעוֹ, וְאֵלוּ הָן, עֵשִׂית הַמְּנֹרֶה,
 וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ - קידוש החדש, שבשעת המולד, הלבנה אינה ניכרת,
 ונתקשה משה באיזה שיעור תיראה הלבנה ותהיה ראויה לקדש,
 והראוהו הקדוש ברוך הוא לבנה בחידושה, וּשְׂרָצִים, שלא הכיר
 משה איזה שרץ טהור ואיזה טמא. מְנֹרֶה, דְבִתְיָב (שם) 'וְזֶה מַעֲשֵׂה
 הַמְּנֹרֶה', רֹאשׁ חֹדֶשׁ, דְבִתְיָב (שמות י"ב ז') 'תְּחַדְּשֶׁה הָיָה לְכֶם רֹאשׁ
 חֹדֶשִׁים'. שְׂרָצִים, דְבִתְיָב (ויקרא י"א ט"ז) 'וְזֶה לְכֶם הַטְּמֵא בְּשִׂרְץ הַשָּׁרֵץ
 עַל הָאָרֶץ'. ותיבת 'זוה' מלמדת שהראוהו הקדוש ברוך הוא למשה
 כמי שמראה באצבעו על הדבר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אֵף הַלְּבוֹת שְׁחִיטָה
 היו קשים למשה מפני שלא היה יודע מהיכן הבהמה מוגרמת, דהיינו
 איזה מקום בצואר הבהמה כדי לשחוטנה ואיזה פסול, והראוהו
 הקדוש ברוך הוא באצבעו, שְׁנָאֵמַר (שמות כ"ח לח) 'וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל
 הַמִּזְבֵּחַ', ותחילת העשייה היא הוּבִיחָה, ותיבת 'זוה' מלמדת
 שהראוהו הקדוש ברוך הוא באצבעו.
 שָׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵה (לעיל כ"ח) שְׁתֵּי פְּרָשִׁוֹת שֶׁכְּמוֹזֶה מַעֲבֹבוֹת זֹו אֵת זֹו,
 וְאִפְּלוּ בְּתֵב אֲחֵד מַעֲבָבִין.

וְתִמְנֵי סְרִי דְקָנִים - ושמונה עשר גביעים בששת הקנים, בכל קנה
 שלשה, הֵא עֲשִׂרִין וְתִרְתִּין - הרי עשרים ושנים גביעים. בְּפִתְוִרִין נָמִי
 - גם הכפתורים מובן שהם אֲחֵד עֲשָׂר, בְּפִתְוִרִין תְּרֵי דִידָה - שני
 כפתורים של הקנה האמצעי, האחד בין הירך לקנים והשני למעלה
 מעל הקנים, וְשִׁשָּׁה דְקָנִים - של הקנים, וְכַפְתֹּר בְּקִנָּה הָאֲמֻצְעִי
 שממנו יוצאים שני הקנים התחתונים, וְכַפְתֹּר נוֹסֵף בְּקִנָּה הָאֲמֻצְעִי
 שממנו יוצאים שני הקנים האמצעיים, וְכַפְתֹּר נוֹסֵף שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצְאִים
 שני הקנים העליונים, הֵא חָד סָר - הרי אחד עשר כפתורים. אֲלֵא
 פְּרָחִים תַּשְׁעָה מְנָלִין - מנין לנו שהיו תשעה פרחים, הלא פְּרָחִים תְּרֵי
 דִידָה - שני פרחים של הקנה האמצעי, האחד בין הירך לקנים והשני
 למעלה מעל הקנים, וְשִׁשָּׁה דְקָנִים - של הקנים, שבכל קנה היה פרח,
 תִּמְנֵיא הוּו - היו שמונה פרחים, ומנין לנו שהיה פרח נוסף מעל הירך.
 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שְׁלֵמִי, בְּתֵיב (במדבר ח"ד) 'עַד יִרְכָּה עַד
 פְּרָחָה מְקִשָּׁה הֵיא', ריבה הכתוב בפסוק זה פרח נוסף בסמוך לירך
 מעל הרגלים, ויחד עם שמונת הפרחים שנתבאר, הרי תשעה פרחים.
 הגמרא דנה בגובה המנורה: אָמַר רַב, גּוֹבְהָה שֶׁל מְנֹרֶה תַּשְׁעָה
 סָפְחִים. אִיתִיבֵיה רַב שִׁמִּי בְרַי הֵיא רַבִּי, הלא שנינו במשנה (תמיד
 פ"ג מ"ט), אֲבָן הֵיתָה לִפְנֵי הַמְּנֹרֶה וְכֶה שְׁלֹשׁ מַעְלֹות, שְׁעָלִיָּה הַבְּהֵן
 עוֹמֵד וּמְטִיב אֵת הַנְּרוֹת, ואם גובה המנורה היה רק תשעה טפחים,
 מדוע נצרך הכהן לעלות על האבן. אָמַר רַב בְּתַמִּיָּהָ, וְכִי שִׁמִּי
 אֵת שְׁהוּבָה חֲכֵם גְּדוּל מְקִשָּׁה לִי קוּשִׁיא כּוּזָה, הרי כִּי קָאֲמִינָא - כאשר
 אמרתי שגובה המנורה היה תשעה טפחים כוונתי דיתהה רק מִשְׁפַּת
 קָנִים וְלִמְעָלָה, ואילו למטה מהקנים היה גובהה תשעה טפחים
 נוספים.
 הגמרא ממשיכה לדרון במעשה המנורה: בְּתֵיב (דברי הימים ב' ד' ט"א-כ"א)
 יַעֲשֶׂה שְׁלֹמֹה אֵת כָּל הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים וְגו' וְאֵת הַמְּנֹרֹת
 וְנִרְתִּיקֵם וְגו' וְהַפְּרָח וְהַנְּרוֹת וְהַמְּלַקְחִים וְהֵבֵא הוּא מִיִּבְלוֹת וְהֵב'.
 מבארת הגמרא: מֵאִי 'מִיִּבְלוֹת וְהֵב'. אָמַר רַב אֲמִי, שְׁבִילָתוֹ -
 שהמנורה כילתה לְכָל וְהֵב סְגוּר - משובח שֶׁל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, דְּאָמַר
 רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, עֲשֶׂר מְנֹרוֹת עֲשָׂה שְׁלֹמֹה, וְכַל אֲחֵת וְאֲחֵת
 מִדֵּן הֵבֵא לָהּ אֶלֶף כֶּבֶד וְהֵב, וְהַכְּנִיסוּהָ אֶלֶף פְּעֻמִּים לְבוֹר וְאֲחֵת
 שְׁשׁוּרְפִים בּו אֵת הַזֹּהֵב לֹוקָה, וְהַעֲמִידוּהָ עַל מִשְׁקַל שֶׁל כֶּבֶד,
 ומכבר זה עשו את המנורה. מְקִשָּׁה הַגְּמֵרָה: אֵינִי - האם כך הוא,
 שעשיית המנורה כילתה את זהבו של שלמה, וְהֵבֵא נָאֵמַר
 (שם ט"ז) 'וְכַל בְּלֵי מְשַׁקֵּה הַמְּלֶאךָ שְׁלֹמֹה וְהֵב וְכַל בְּלֵי בֵּית יַעֲד
 הַלְּגָנוֹן וְהֵב סְגוּר אֵינִי בְּסָף נְחֹשֶׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לְמֵאוֹמָה', כלומר
 שכּלֵי שְׁלֹמֹה הָיוּ עֲשׂוּיִים מִזֹּהֵב מִפְּנֵי שְׁכֹסֵף לֹא הָיָה נֹחֵשֵׁב בִּימֵי, הרי
 שהיה עשיר גדול, ואיך אפשר לומר שעשיית המנורה כילתה את
 זהבו. מתרצת הגמרא: וְהֵב סְגוּר קָא אֲמִרִינָן - עשיית המנורה
 כילתה רק את הזהב המשובח ביותר הנקרא 'זהב סגור', אבל ודאי
 שהוא נשאר עשיר גדול.
 מדברי רב מבואר שכל פעם שהכניסו את הזהב לכור נשרף כבר
 שלם. מְקִשָּׁה הַגְּמֵרָה: וְיָי חֶסֶר כּוּלֵי הֵיא - וכי כל פעם שמכניסים
 זהב לכור נשרף כבר שלם, וְתֵינֵיא בְּרִייתָא, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה
 אָמַר, מַעֲשֵׂה וְהֵיתָה [מְנֹרֶה] בֵּית הַמְּקֹדֶשׁ יִתִּירָה עַל הַמְּנֹרֶה שֶׁל
 מֹשֶׁה כְּמִשְׁקַל שֶׁל דִּינָר וְהֵב קוֹרְדִיקוּיָי, וְהַכְּנִיסוּהָ שְׁמוֹנִים פְּעֻמִּים
 לְבוֹר בְּכַדִּי לְשֵׁרוֹף אֵת הַזֹּהֵב הַמִּיּוֹתֵר, וְהַעֲמִידוּהָ עַל מִשְׁקַל שֶׁל כֶּבֶד.
 הרי שדינר אחד מתוך כבר זהב נשרף רק לאחר שמונים פעמים
 שהכניסוהו לכור. מתרצת הגמרא: במנורה של בית המקדש שזהבה
 כבר הוכנס לכור אלף פעמים בימי שלמה, בִּינֵן דְּקָנֵיא קָאֵי - הזהב
 עומד על משקל כיכר ואינו נשרף במהירות וצריך להכניסו שמונים
 פעמים לכור כדי לשרוף משקל של דינר זהב.
 הגמרא מבארת שהראו למשה מן השמים איך לעשות את המנורה:
 אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַחֲמֵי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מֵאִי דְבִתְיָב (ויקרא כ"ד
 ט) 'עַל הַמְּנֹרֶה הַסְּהוּרָה', ללמד שִׁידוֹ מַעֲשֵׂיהָ מְמַקְּסִים מְהֵרָה -
 מהשמים. מְקִשָּׁה הַגְּמֵרָה: אֲלֵא מַעֲתָה הֵיא גַם לְגַבֵּי הַשְּׁוֹלְחָן נֶאֱמַר
 (שם כ"ד ט) 'עַל הַשְּׁלֹחַן הַסְּהוּרָה', וכי גם בשולחן נדרוש שִׁידוֹ מַעֲשֵׂיו
 מְמַקְּסִים מְהֵרָה, הלא לא מצינו כן, אֲלֵא ודאי ממה שנאמר בו 'סְהוּרָה'

1 **אבן** היתה לפני המנורה - משנה היא במסכת תמיד (פרק ג משנה ט), מפי רבי. **סילוקו**
 2 כסידורו - ולמאן דאמר אין תנור מקדש (מנחות צה, ב) לא היה חם בשעת סידורו,
 3 אלא כלומר רך. מפי רבי. **הכא** כתיב כמשפטו והתם כתיב כתבניהם - ואם תאמר: בני
 4 משכן נמי כתיב 'ובכל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל בליו' ויש
 5 לומר: והכא לא כתיב 'בהר', והתם כתיב 'בהר', דמשמע שהן השמים ירדו למשה על
 6 ההר. מפי רבי.
 7 **שלושה** דברים היו קשין לו למשה כו' - ואם
 8 תאמר: וליחשוב נמי ההיא ד'אלו טרופות' (חולין מב, א) דאמר: 'זאת תחיה אשר
 9 תאכל' - מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא כל
 10 מין ומין הראה לו למשה, ואמר לה: זאת אכול
 11 חתה לא תאכלו ויש לומר: דלא חשיב אלא דך
 12 דכתיב 'זה'. ויש לתמוה דלא חשיב מחצית
 13 השקל, דכתיב 'זה יתנו', ואמרין (שקלים ג ופ"א
 14 ה"ב) ומודש רבה ובמודר רבה פרק ג (ג) כמין
 15 מטבע של אש הראוהו למשה ויש לומר: דלא
 16 שייך התם נתקשה, אלא משום דלא היה ידע
 17 בשום ענין אם לא היה מראהו. מפי רבי.
 18 **קוצו** של י"ד - פירש בקנטרס: רגל ימיני.
 19 וקשה, דהא פשיטא דאין זה אותו ומפרש
 20 רבינו תם: דהוא ראשו כפוף, כדאמרין בסמוך:
 21 מפני מה כפוף ראשו, ואם תאמר, דאמרין
 22 בהגדת 'חלק' (סנהדרין צה, ב): 'ונער יכתבם'
 23 דהיינו י"ד, שאם השליך נער אבן בקיר ועושה
 24 רושם עושה י"ד! ויש לומר: דבענין י"ד קאמר,
 25 ולא י"ד ממש.
 26 זיל

1 **תמני סרי דקנים** - דכתיב: "שלושה גביעים משוקדים בקנה האחד" - כפתוריה -
 2 דמנורה גופה תרי. ושיט דקנים - דיש בכל קנה וקנה כפתור, כדכתיב: "שלושה
 3 גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח" - הרי שמונה, וכפתור תחת שני קנים,
 4 וכן לשנים האחרונים כדאמרין לעיל, ושני קנים יוצאין ממנה - הא דר. סר. [וששה
 5 דקנים] - בכל קנה כפתור ופרח, כדכתיב:
 6 "בקנה האחד כפתור ופרח" עד פרח -
 7 ריבה לך הכתוב חד פרח. **אבן גדולה כו'** -
 8 ואם אינה גדולה אלא תשעה טפחים, למה לי
 9 אבן תחת הכהן? **שימי את** - אתה הוא
 10 המקשה לי? בתמידי. **משפת קנים ולמעלה** -
 11 היתה תשעה, ומן הארץ ועד לקנים תשעה,
 12 כדמפרש לעיל. הוא מיכילתו זהב - ופסוק
 13 הוא. **הב סגור** - שבשעה שמוכרין אותו
 14 נסגרות כל החנויות שמוכרין את הזהב (יומא
 15 מה, א). והכתיב **אין כסף נחשב** - אלמא
 16 עשיר הוה, ואת אמרת "כליתו". ומי חסר
 17 כולי האי - דקאמרת: אלף הכבר הכניסו
 18 אלף פעמים לכור עד שיעמוד על ככר,
 19 אלמא בכל פעם חסר ככר. קורדייבני - שם
 20 מטבע. כיון דקאי - שנשרף יפה בימי שלמה,
 21 קאי, לפיכך לא חסר עכשיו אלא דינר.
 22 מפקום טהרה - מן השמים הראו למשה
 23 לנגד המנורה. מכלל שהוא **טמא** - כלומר,
 24 מקבל טומאה. **בשלמא התם** - גבי שולחן,
 25 איצטריך לאשמועינן מן טמאה, משום
 26 פירכיה דרש לקשי. **לנחת** - שאינו מטלטל.
 27 כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה,
 28 דכתיב גבי שרצים: "מכל כלי עץ או עור או
 29 שק" (ויקרא יא), מה שק מיטלטל מלא וריקם.
 30 שמנביהו אותו - הלכך מיטלטל מלא וריקם
 31 הוא. חום ביום הלכותו - משמע: כשמתקלקל
 32 היה חום. כתבניהם - אחרון ושולחן ומנורה
 33 כתיב, וכתיב: "אשר אתה מראה בהר",
 34 אלמא הראוהו. הכי נמי - דמשכן של אש
 35 ירד מן השמים? בתמידי. **הכא כתיב**
 36 **כמשפטו** - משמע: הלכותיו נאמרו לו. התם
 37 כתיב כתבניהם - משמע דהראוהו כמותם.
 38 הגור כמין פסיקאי - אזור כרוך. אומנים
 39 שרצים לעשות מלאכה נאה חוגרין עצמן
 40 שלא יהו נגררין בבגדיהם. **ראש חדש** -
 41 בשעת מולד לבנה אינה נראית כי אם מעט
 42 ואינה ניכרת, כדאמרין בראש השנה (כ, א).
 43 "כזה ראייתם אם כזה ראייתם". שרצים - לא
 44 היה מכיר איזה טמא ויזהר טהור. הלכות
 45 שחיטה - לא היה מבין מהיכן היא מוגרמת.
 46 וזה אשר תעשה על המזבח - ועשייה תחילת
 47 זבחה והיא, וכתיב "זה", אלמא הראוהו
 48 באצבע. **פשיטא** - דאות אחת מעכבתן,
 49 דכתיב "וכתבתם" - כתיבה תמה (שבת קג,
 50 ב). **קוצו של יוד** - רגל ימיני של יוד. הא נמי
 51 **פשיטא** - הא לא נעשתה אותה. שאין גויל
 52 מוקף לה - שמודבקת באות אחרת. והיינו
 53 דקתני: כתב אחד מעכבן, כלומר הלכות
 54 משפט אות אחת מעכבו למוזהר ותפלין.
 55 תוכו של ה' - רגל שבפנים. יריבו - רגל
 56 הימנית. ליטא אחריו: תוכו - הגויל
 57 והחלק שבתוכו, ובתפלין קמירי.
 58 **איפסיקא**

43 **פסול. אמר רבי יורא:** לדידי מפרשה לי מיניה דרב הונא; ורבי יעקב אמר, לדידי מפרשה לי מיניה דרב יהודה; ניכב תוכו של
 44 ה"י - פשר, יריבו, אם נשתיר בו פשיעור אות קטנה - פשר, ואם לאו - פסול. אנרא קמיה דרבי אבא
 45 איפסיקא

1 **ותמני סרי דקנים** - הא עשרין ותרתי; **כפתורין נמי**
 2 **אחד עשר:** **כפתורין תרי דידה, וששה דקנים, וכפתור**
 3 **וכפתור וכפתור** - הא חד סרי; **אלא פרחים תשעה**
 4 **מנלן? פרחים תרי דידה וששה דקנים** - **תמניא הו!**
 5 **אמר רב שלמן, פתיב:** "עד ירכה עד פרחי מקשה
 6 היא". **אמר רב:** גובהה של מנורה תשעה טפחים.
 7 **איתיביה רב שמי בר חייא לרב:** **אבן היתה לפני**
 8 **מנורה ובה שלש מעלות, שעליה הכהן עומד ומטיב**
 9 **את הנרות!** **אמר ליה:** **שימי, את? כי קאמינא משפת**
 10 **קנים ולמעלה.** **פתיב:** "והפרח והנרות והמלקחים וזהב
 11 הוא מכלות זהב", מאי "מיכלות זהב"? **אמר רב אמי:**
 12 **שפילתו לכל זהב סגור של שלמה;** **דאמר רב יהודה**
 13 **אמר רב:** עשר מנורות עשה שלמה, וכל אחת ואחת
 14 הביא לה אלף אלף כפר זהב, והכניסוהו אלף פעמים לכור
 15 והעמידוהו על כפר. - איני? והכתיב: "וכל כלי משקה
 16 המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון זהב סגור
 17 אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה!" - זהב סגור
 18 קא אמרינן. - ומי חסר כולי האי? והתניא, רבי יוסי
 19 ברבי יהודה אומר: מעשה והיתה [מנורת] בית המקדש יתירה על של משה בדינר זהב
 20 קורדייבני, והכניסוהו שמונים פעמים לכור והעמידוהו על כפרו - כיון דקאי קאי. **אמר רבי**
 21 **שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב:** "על המנורה הטהרה?" **שירדו מעשיה ממקום**
 22 **טהרה.** - אלא מעתה, "על השלחן הטהור" - **שירדו מעשיו ממקום טהור? אלא, טהור**
 23 **מכלל שהוא טמא, הכא נמי** - טהורה מכלל שהיא טמאה! - **בשלמא התם כדריש לקיש,**
 24 **דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב:** "על השלחן הטהור", **מכלל שהוא טמא? כלי עץ העשוי**
 25 **לנחת הוא, וכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה! אלא, מלמד שמנביהו אותו**
 26 **לעולי רגלים ומראים להם לחם הפנים, ואומר להם:** ראו חיבתכם לפני המקום. מאי
 27 חיבתכם? **כדריש יחזקאל בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי:** גם גדול נעשה בלחם הפנים,
 28 סילוקו כסידורו, שנאמר: "לשום לחם חם ביום הלכותו". אלא הכא טהורה מכלל שהיא
 29 טמאה - פשיטא, כלי מתכות ניהו, וכלי מתכות מקבלין טומאה! אלא שירדו מעשיה
 30 ממקום טהרה. תניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: ארון של אש ושלחן של אש ומנורה
 31 של אש ירדו מן השמים, וראה משה ועשה כמותם, שנאמר: "וראה ועשה כתבניתם אשר
 32 אתה מראה בהר". - אלא מעתה, "והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר" הכי
 33 נמי? - הכא פתיב: "כמשפטו", התם פתיב: "כתבניתם". אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי
 34 יוחנן: **גבריאל הגור כמין פסיקאי היה, והראה לו למשה מעשה מנורה, דכתיב:** "זה מעשה
 35 המנורה". **תנא דבי רבי שמעאל:** שלושה דברים היו קשין לו למשה, עד שהראה לו הקדוש
 36 ברוך הוא **באצבעו, ואלו הן:** מנורה, וראש חדש, ושרצים; מנורה - דכתיב: "זה מעשה
 37 המנורה"; ראש חדש - דכתיב: "החדש הזה לכם ראש חדשים"; שרצים - דכתיב: "זה
 38 לכם הטהור"; ויש אומרים: אף הלכות שחיטה, שנאמר: "זה אשר תעשה על המזבח".
 39 **שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו, ואפילו כתב אחד מעכבין.** פשיטא! אמר רב
 40 יהודה אמר רב: לא נצרכה אלא לקוצה של יוד. - והא נמי פשיטא! - אלא לכאידך דרב
 41 יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: כל אות שאין גויל מוקף לה מארבע רוחותיה
 42 - פסולה. אמר אשיאן בר נדבך משמיה דרב יהודה: ניכב תוכו של ה"י - פשר, יריבו -

43 **פסול. אמר רבי יורא:** לדידי מפרשה לי מיניה דרב הונא; ורבי יעקב אמר, לדידי מפרשה לי מיניה דרב יהודה; ניכב תוכו של
 44 ה"י - פשר, יריבו, אם נשתיר בו פשיעור אות קטנה - פשר, ואם לאו - פסול. אנרא קמיה דרבי אבא
 45 איפסיקא

1 אִיפְסִיקָא לִיה בְּרַעָא דְהָ"י - בתפילין. וי"ו דויהרג - "כל בכור" אירע במקום נקב
2 ונראה כמין יר"ד. דלא חכים - דאי חכים, מבין שמחוק הוא לומר יְהַרְגוּ כְּלָפִי מַעֲלָה,
3 ואומר "ויהרג". לא מַפְשֵׁשׁ - שאם טפש, אינו יודע לקרות אלא את שלימה. כְּתָרִים
4 - כגון התגן דספר תורה. מִי מַעֲכָב עַל יָדָךְ - מה שכתבת, שאתה צריך להוסיף
5 עוד עליהם כְּתָרִים? שְׁעֻמְנוּ לְדָבָר - שצריך
6 טעם. נתיישרה דעתו - של משה, הואיל
7 ומשמנו אומר אף על פי שעדיין לא קיבלה.
8 בַּמְקוֹלָיו - מקום הקצבין. שולקין בשרו -
9 כדאמר בברכות (סא, ב) שסרקו בשרו
10 במסרקות ברזל. שלשה זוינים - שלשה תגן
11 קטנים בכל אחת. בשין רגל השמאלית, וכן
12 בעין בראש הרגל הפנימי, וכן כולם. ואותם
13 שלשה תגן אחד נוטה לימין ואחד נוטה
14 לשמאל ואחד למעלה. שְׁעֻמְנוּ גַם - והוא
15 הדין לצדיק כפופה ולגון פשוטה. דווקני =
16 שמדקדקים לעשות כתב מיושר. חמרי לגניה
17 דחית - לגנו של חית עושין למעלה כעין
18 חומר כזה: כלומר, הקדוש ברוך הוא
19 חי שוכן ברומנו של עולם, דחית
20 היינו חי. ותלו ברעיה דה"י - רגל הפנימי של
21 ה"י תלוי באויר ואינו דבוק לגנו. הוה לו
22 מחסה - דהיינו הכי משמע: על שבטחו ביי
23 עדי עד - הוה להם ביה יי מחסה, צור מעוז
24 לעולמים. אחת בה"י ואחת ביו"ד - חלק את
25 שמו והטיפו מכל אור שלשה טיפים, ומאותן
26 טיפין נעשו מים ואלו באויר וכל העולם כולו.
27 וכן כתוב בספר יצירה. שדומה לאכסדרה -
28 שפתוח מתחתיו. שכל הרוצה לצאת - ממנו
29 לתרבות רעה, יוצא. מעילי ליה - בפתח
30 העליון, בין רגל שבתוכו לגנו. ולעילוי בהך
31 - פתח התחתון דנפיק ביה לא מסתייעא
32 מילתא - הדבא ליתרה בעי סיוע מפני יצר
33 הרע, הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה. הוא
34 יליין - (אותו) כלומר, פותח לו להיות לץ.
35 מסיעין אותו - אלמא בעי סיוע. אית ליה
36 תנא - לה"י, כתר קטן בסוף גגו דה"י.
37 מעשיהם אין דומין בו - וכבודו של זה גדול
38 משל זה, משום הכי ראשיהם כפופים,
39 דמתביישו מתביוהו. תרתי מילי אמר בר
40 בספרים - בהלכות ספרי תורה. ולקמן
41 אמרינן אירך מילתא דרב. מצלת על כולו -
42 שאפילו טעיות בכל דף דף או מצלת עליהם
43 דך שלימה ומתקן. אי בההוא שלימה שלשה
44 מעיות מאי - מצלת או אק מצלת? מי
45 אמרינן שלימה בלי טעות, או דלמא שלימה
46 מארבע טעיות, אבל שלש לא איכפת לך?
47 הואיל ואתיבה רשות לתקוני - ספר תורה
48 שיש שלש טעיות בכל - מתקן להך בת שלש,
49 ומצלת על כולם אף על פי שיש ארבע בכל
50 שאר הדפין. והני מילי - דאמרינן ארבע יגנו
51 - כגון חסרות, שחסרו ממנו אותיות.
אבל

1 זיל אייתי ינוקא דלא חכים ולא טפש בו - מעשה היה בגט שהיה דלית של "כדת משה"
2 קטנה כמעט כמו יו"ד, הביא רבי אליהו ינוקא דלא חכים ולא טפש וקרא בו "כדת",
3 והבשרו מהך דשמעתין. מפי רבי. וא"י לא יהרג הוא ופסול - יש לדקדק מכאן דכתיב
4 "ויהרג" חסר בלא ר"ו. מפי רבי. שְׁעֻמְנוּ גַם - יש מפרשים: שלשה זוינים, השנים לצד
5 שמאל אחד מלמעלה ואחד מלמטה והאחד לצד
6 ימין, כזה: ושעמנו גמ
7 כתיבת יד ושעמנו גמ
8 מימין ואחד משמאל ואחד מלמעלה, כזה: ושעמנו גמ
9 עוד פירש, שיש שעושין שלשתן למעלה,
10 כזה: ושעמנו גמ
11 דמשמע ושעמנו גמ
12 שלשה זוינים, ורבינו תם כתב בתיוקן ספר תורה
13 שלו שהוא שיבוש מפי רבי.
14 דְחַמְרִיָּה לגגיה דחית - פירש בקונטרס:
15 שהגביה רגל שמאלו של ח' עד
16 למעלה, כזה: ורבינו תם פירש: באמצע ושעמנו גמ
17 גגו של חית גבה מעט, כמו חסרתא
18 דגמלא דבאמצע כזה: ולפירוש הקונטרס לא
19 יתיישב כל כך הא דאמרינן בסוף ושעמנו גמ
20 "דבנתה" (שבת קד, ב:) כגון שנשלו ושעמנו גמ
21 לגגו של חית ועשאו שני זוינים. ומאי טעמא
22 אית ליה תגא - פירש בקונטרס: בסוף ה"י
23 כזה: ושעמנו גמ
24 כמו ושעמנו גמ
25 (כ, א), וכפירוש הקונטרס נראה, שהכטר לצד
26 פתח התשובה. ותגא דקוף כיוצא בו, דאמר
27 בפרק "דבנתה" (שבת קד, א:) מאי טעמא מהדר
28 תגא דקוף לגבי רי"ש? אמר הקדוש ברוך הוא:
29 רשע, אם אתה חתר כך אני אעשה לך כתר
30 כמותי. מפי רבי. ותניא תיובתא - בחדא לאו
31 תיובתא גמורה היא, אלא בדדוחק מיתרצא. מפי
32 רבי. תגא אמר יש בו אחד בו - ודוקא מעיקרא,
33 דאי יכול לתקן במה שיחזור ויכתוב שלם אמאי
34 יגנו? מפי רבי.

אבל
25 שְׁעֻמְנוּ גַם. אמר רב אשי: הווינא להו לספרי דווקני דבי רב, דחטרי להו לגגיה דחית ותלו
26 ליה לכרעיה דה"י; חטרי להו לגגיה דחית - כלומר: חי הוא ברומנו של עולם; ותלו ליה לכרעיה
27 דה"י - פדבְּעָא מיניה רבי יהודה נשיאה מרבי אמר: מאי דכתיב "בכחו ביי" עדי עד פי ביה וי'
28 צור עולמים? אמר ליה: כל התולה בכחוננו בהקדוש ברוך הוא - הרי לו מחסה בעולם הזה
29 ולעולם הבא. אמר ליה: אָנָּה הכי קא קשיא לי, מאי שְׁנָא דכתיב "ביה" ולא כתיב "יה"? -
30 פדררש רבי יהודה בר רבי אילעאי: אלו שני עולמות שברא הקדוש ברוך הוא, אַחַד בְּה"י ואַחַד
31 בְּיּו"ד, ואינו יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה ביה"י, אם העולם הזה ביו"ד והעולם
32 הבא ביה"י; כשהוא אומר: "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" - אל תקרי "בהבראם"
33 אֵלָא: בְּה"י בְּרָאָם. ומפני מה נברא העולם הזה ביה"י? מפני שדומה לאכסדרה, שְׁפָל הַרוּצָה
34 לְצֵאת יֵצֵא. ומאי טעמא תליא כרעיה? - דאי הדר בתשובה מעיילי ליה. - ולעילי בהך! - לא
35 מסתייעא מילתא; כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב: "אם ללצים הוא וליין ולענוים
36 יתן חין? בָּא לִטְהַר - מְסִיעֵין אוֹתוֹ, בָּא לְטַמֵּא - פּוֹתְחִין לוֹ. ומאי טעמא אית ליה תאנא? -
37 אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אִם חוֹזֵר - אֵינִי קוֹשֵׁר לוֹ קֶשֶׁר. מִפְּנֵי מַה נִּבְרָא הָעוֹלָם הַבָּא בְּיּו"ד?
38 מִפְּנֵי שְׂצָדִיקִים שְׂבוּ מוֹעֲטִים. וּמִפְּנֵי מַה כְּפּוֹף רֵאשׁוֹ? מִפְּנֵי שְׂצָדִיקִים שְׂבוּ כְּפּוֹף רֵאשִׁיחַם, מִפְּנֵי מַעֲשֵׂיהֶן שְׂאִינָן דּוֹמִין זֶה לָזֶה. אָמַר רַב
39 יוֹסֵף: הֵינִי תְּרֵי מִיְלֵי אָמַר רַב בְּסַפְרִים, וְתִנְיָא תְּיּוֹבְתִיהּ; חֲדָא, הָא דְאָמַר רַב: סֶפֶר תּוֹרָה שֵׁישׁ בּוֹ שְׁתֵּי מַעֲוִיּוֹת בְּכָל דָּף וּדָף - יִתְקַן,
40 שְׁלֹשׁ - יִגְנוּ; וְתִנְיָא תְּיּוֹבְתִיהּ: שְׁלֹשׁ - יִתְקַן, אַרְבַּע - יִגְנוּ. תִּנְיָא: אִם יֵשׁ בּוֹ דָּף אֶחָד שְׁלִימָה - מַצְלָת עַל כּוּלּוֹ. אָמַר רַבִּי יֶצְחָק בַּר
41 שְׁמוּאֵל בַּר מִרְחָא מְשֻׁמֵּיהּ דְרַב: וְהוּא דְכִתְיִב רַבִּיהּ דְסַפְרָא שְׁפִיר. אָמַר לִיה אַבְיִי לְרַב יוֹסֵף: אִי אִית בְּהוּאִי דָּף שְׁלֹשׁ מַעֲוִיּוֹת, מַאי?
42 אָמַר לִיה: הוּאִיל וְאִתְיַהִיב לְאִיתְקוּנֵי, מִיתְקַן. וְהֵינִי מִיְלֵי חֲסִירוֹת, אֲבָל יְתִירוֹת לִית לָן בְּה. חֲסִירוֹת מַאי טַעְמָא לָא? אָמַר רַב פְּהִנְא:
43 מְשׁוּם דְמִחְוֵי כְּפֻנוּמָא. אֲנִירָא חֲמוּה דְרַבִּי אָבָא הוּא לִיה יְתִירוֹת בְּסִפְרֵיהּ, אֶתָּא לְקַמְיָה דְרַבִּי אָבָא, אָמַר לִיה: לָא אֲמַרְנָן אֵלָא בְּחֲסִירוֹת,
אבל

59 ואמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב, הלוקח ספר
 60 תורה מן השוק, בחומש מצוה מן השוק, ואם כתבו בעצמו קיים
 61 מצוה גדולה יותר, ומעלה עליו כתוב באילו קיבלו מהר סיני.
 62 אמר רב ששת, אם הגיה ספר תורה שלקח מן השוק אפילו אות
 63 אחת, מעלה עליו באילו כתבו בעצמו, ומצותו מרובה יותר
 64 מהלוקח ספר תורה מוגה מן השוק.
 65 הגמרא מבארת דיני כתיבת ספר תורה: (סימן) לדינים המבוארים
 66 להלן, (ס) [עגלם]. תנו רבנן, עושה אדם ויעה של קלף בספר
 67 תורה מפת שלש דפין - בשיעור שניתן לכתוב בה שלש עמודים,
 68 ועד בת שמונה דפין - שניתן לכתוב בה שמונה עמודים. פחות מכן
 69 יותר על כן, לא יעשה, מפני שבפחות משיעור שלשה עמודים,
 70 התפירות שבין היריעות סמוכות זו לזו והדבר אינו נאה, וביותר
 71 משיעור שמונה עמודים, התפירות שבין היריעות רחוקות זו מזו.
 72 ואם היריעה קצרה לא ירבה דפין - לא יכתוב בה שמונה עמודים
 73 צרים, מפני שגוראה כאגרת שאדם כותב לחברו, ואם היריעה רחבה
 74 יותר משיעור שלשה עמודים לא ימעט דפין - לא יכתוב בה
 75 שלשה עמודים רחבים, מפני שעיניו של הקורא משוטטות מתחילת
 76 השורה לסופה, ואם השורה תהיה ארוכה הוא עלול לטעות
 77 ולהחליף בין השורות בשעה שהוא מסים שורה אחת ומתחיל
 78 אחרת, אלא הרחוב יהיה כגון שהתיבה 'למשפחותיכם'
 79 (למשפחותיכם למשפחותיכם) תוכל להיכתב בכל שורה שלש
 80 פעמים.
 81 נודמנה לו ויעה בת תשע דפים - בשיעור שאפשר לכתוב בה
 82 תשעה עמודים, וצריך לחלוק אותה לשני חלקים שהרי אין לעשות
 83 יריעה אחת יותר משיעור שמונה עמודים, לא יחלוק אותה שלש
 84 לכאן - ביריעה אחת ושש לכאן - ביריעה השניה, אלא ארבע
 85 לכאן וקמש לכאן, כדי שיריעה אחת לא תהיה גדולה הרבה יותר
 86 מהיריעה השניה.
 87 כמה דברים אמורים שלא ימעט ולא ירבה בדפים, בתחלת הפסוק
 88 ובאמצעו, אבל בסוף הפסוק, אפילו לא נשאר לו אלא פסוק אחד,
 89 יכתבו בכל היריעה, ואפילו לא נשאר לו דף אחד יעשה אותו מכל
 90 היריעה. שואלת הגמרא: פסוק אחד פסוק אחר דעתך - וכי עולה
 91 בדעתך לומר שאפשר לכתוב פסוק אחד ביריעה האחרונה, הלא
 92 צריך לסיים את התורה בסוף הדף. משיבה הגמרא: אלא אימא
 93 פסוק אחד ברוך אחד - שיעשה ביריעה האחרונה עמוד אחד צר,
 94 ובעמוד זה יכתוב רק תיבה אחת בכל שורה, ויסיים את התורה בסוף
 95 הדף.
 96 הגמרא מבארת דינים נוספים בכתיבת ספר תורה: שיעור הגליון של
 97 ספר תורה צריך להיות כך, מוסף הקלף למטה עד האותיות
 98 שלמעלה ממנו קלף חלק בשיעור טפה, מתחילת הקלף למעלה עד
 99 האותיות שלמעלה ממנו קלף חלק בשיעור שלש אצבעות, ובין דף
 100 לדף - בין עמוד לעמוד כמלא ריוח רוחב שתי אצבעות. וכחומשין
 101 שכתובים על קלף כספר תורה אולם אין בהם קדושת ספר תורה,
 102 מלמטה שיעור שלש אצבעות, מלמעלה שיעור שתי אצבעות, ובין
 103 דף לדף כמלא ריוח רוחב גודל - אנדולו.
 104 הברייתא חוזרת לבאר שיעורים בכתיבת ספר תורה: ובין שיטה
 105 לשיטה צריך להיות ריוח כמלא שיטה - ברוחב שורה, ובין תיבה
 106 לתיבה כמלא אות קמנה - בגודל האות יחד, ובין אות לאות
 107 כמלא חוט השערה, כלומר דק ביותר.
 108 אף על פי שלכתחילה השיעורים צריכים להיות כמבואר לעיל, מכל
 109 מקום אל ימעט אדם את הכתב ויעשהו דק יותר משאר האותיות,
 110 לא מפני ריוח של מטה, ולא מפני ריוח של מעלה, ולא מפני ריוח
 111 שבין שיטה לשיטה, ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה - בספר
 112 תורה יש פרשיות פתוחות ויש סתומות, 'פרשה פתוחה' היינו
 113 שהפרשה שלפניה מסתיימת באמצע שיטה, ומותרים ריוח חלק
 114 בשיעור תשע אותיות, והפרשה הפתוחה מתחילה בתחילת השיטה
 115 הבאה, ו'פרשה סתומה' היינו שהפרשה שלפניה מסתיימת בתחילת
 116 שיטה, ומותרים ריוח חלק בשיעור תשע אותיות, והפרשה הסתומה
 117 המשך בעמוד קלב

1 אכל כאשר בכל דף יש ארבע אותיות ותרות, לית לן בה - אין
 2 לחוש בזה, אלא יש להסיר את האותיות היתירות.
 3 אידך - הדין האחר דאמר רב, הכותב ספר תורה וקא לגמור את
 4 הכתיבה, דהיינו שהוא עומד להגיע לסוף חמשה חומשי תורה, גומר
 5 ואפילו אם הכתיבה מסתיימת באמצע הדף ולא בסופו.
 6 מיתבי, שנינו בברייתא, הכותב ספר תורה וקא לו לגמור את
 7 הכתיבה, לא יגמור באמצע הדף בדרך שגומר בכתבת החומשין
 8 - כל אחד מחמשה חומשי תורה, אלא מקצר את השורות והולך
 9 עד שמגיע לסוף הדף, ושם כותב את התיבות האחרונות לעיני כל
 10 ישראל (דברים לו יג). מתרצת הגמרא: כי קא אמר רב שגומר אפילו
 11 באמצע הדף בחומשין - בסיום כתיבת כל חומש מחמשה חומשי
 12 תורה העשויים בגליון כספר תורה אולם אין בהם קדושת ספר תורה.
 13 מקשה הגמרא: והא 'ספר תורה' קאמר רב, ואיך אפשר להעמיד
 14 דבריו בחומשים. מתרצת הגמרא: כוונת רב בחומשין של ספר
 15 תורה, ורק את ארבעת החומשים הראשונים יכול לסיים באמצע
 16 הדף, אולם את חומש דברים שהוא סיום הספר תורה צריך לסיים
 17 בסוף הדף.
 18 מקשה הגמרא: איני - האם כך הוא ביאור דברי רב, והאמר רבי
 19 יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב, שהתיבות 'לעיני כל
 20 ישראל' (דברים לו יג) נכתבות באמצע הדף. מתרצת הגמרא: הריא -
 21 שמונה זו אינה אומרת שלעיני כל ישראל' יכול להיכתב באמצע
 22 הדף, אלא באמצע שיטה - שורה.
 23 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין זה: איתמר, רבנן אמרי,
 24 אפשר לכתוב את התיבות 'לעיני כל ישראל' שהן סיום התורה אף
 25 באמצע שיטה ואף באמצע הדף. רב אשי אמר, באמצע שיטה
 26 דווקא אבל לא באמצע הדף. והלכתא כרב אשי שבאמצע שיטה
 27 דווקא ולא באמצע הדף.
 28 הגמרא מבארת דינים נוספים בהלכות ספר תורה: אמר רבי יהושע
 29 בר אבא אמר רב גידל אמר רב, שמונה פסוקים אחרונים שבתורה
 30 אדם יחיד קורא אותן בבית הכנסת, ואין מפסיקים ביניהם כדי
 31 שאחר יעלה ויקרא את הפסוקים הנותרים. מבררת הגמרא: הלכה זו
 32 כמאן - כשיטת איזה תנא היא, דלא כרבי שמעון, דתניא בברייתא,
 33 נאמר (דברים לו ד) 'וימת שם משה עבד ה', וכי אפשר שמשך היה
 34 חי וכתב 'וימת שם משה', אלא עד כאן כתב משה, ומכאן ואילך
 35 כתב יהושע בן נון, דברי רבי יהודה, ואמרי לה - ויש אומרים
 36 שאלו דברי רבי תנמיה. אמר לו רבי שמעון, וכי אפשר שספר
 37 תורה יהיה חסר אות אחת, וכתב (דברים לא כז) שמושה אמר 'לקח
 38 את ספר התורה הזה ושמתם אותו' וגו', הרי שמושה קורא לו 'ספר
 39 תורה', ואיך אפשר לומר שאת שמונת הפסוקים האחרונים כתב
 40 יהושע לאחר פטירת משה. אלא עד כאן הקדוש ברוך הוא אמר
 41 למשה ומשה (כותב ו) אמר אחריו כדי שלא יטעה [וכותב], כמאן
 42 ואילך - מהפסוק וימת שם משה' עד סוף התורה הקדוש ברוך הוא
 43 אומר ומשה כותב בדמע, ולא היה אומר מרוב צער, ועוד מצינו
 44 שבדברי צער אין לקרוא בפיו כמה שנאמר להלן (ירמיה לו יח),
 45 כששאלו שרי המלך יהויקים את ברוך בן נריה לאחר שברוך קרא
 46 בפניהם את מגילת איכה שכתב מפי ירמיהו, האם ירמיהו אמר לו
 47 את כל הפרטים הכתובים בה או שאמר לו רק את כללות הענין והוא
 48 סידר מעצמו את הפרטים, ויאמר להם ברוך מפיו - של ירמיהו)
 49 וקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו',
 50 ומבואר שברוך לא היה אומר בפיו את דברי ירמיהו קודם שכתבם,
 51 מפני שהיו קינות. ואם כן, למה - האם יש לומר שהלכה זו ששמונה
 52 פסוקים אחרונים שבתורה יחיד קורא אותם כרבי שמעון,
 53 שהרי רבי שמעון גם אותם כתב משה, ואין סיבה שלא להפסיק
 54 ביניהם. משיבה הגמרא: אפילו תימא - אם תאמר שדברי רב הם
 55 כרבי שמעון, הואיל ואישתני אישתני - מכיון שנשתנו מכל
 56 הפסוקים שבתורה, שהרי נכתבו בדמע, או משום שמושה לא אמר
 57 אותם קודם שכתבם, נשתנו משאר הספר תורה ואין מפסיקים
 58 ביניהם.

1 אבל יתרות לית לן בה - אלא גוררין. מהו כמנומר - כשכותב ומגיה בו השיטין
2 את מה שחיסר. הוה ליה יתרות כספרייה - ארבע בכל דף. ועד כאן שיך לוף כט,
3 בו. מקצר - השיטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל בסוף הדף כו; כי קאמר
4 רב - יגמור באמצע הדף. בחומשין - קא סלקא דעתך: בשאר חומשין שאין עשויין
5 כקודשת ספר תורה, אבל עשויין הן בגלילין

6 כספר תורה. בחומשין של ספר תורה - כגון
7 (בראשית ו) "וישם בארון במצרים", ובגון
8 "בכל מסעיהם" (שמות ז) "ובהר סיני" (ויקרא
9 כו) ו"ירדן וירחי" (במדבר לו) - יכול לכתוב
10 באמצע הדף, כדרך שגמור בשאר חומשין
11 שאינן של ספר תורה. אבל "לעיני כל
12 ישראל" מדי דבסוף הדף. אף באמצע שיטה
13 - ובאמצע הדף. באמצע שיטה דוקא - ולא
14 באמצע הדף. שמנה פסוקים - מ"זימת
15 משה". יחיד קורא אותן - אדם אחד קוראן,
16 ואין מפסיק ביניהם כדי לעמוד אחר ולקרות.
17 אפשר ספר תורה חסר - ומשה קורא לו
18 ספר תורה "לקוח את ספר התורה הזה?
19 הקדוש ברוך הוא אומר" - ומשה אומר
20 אחריו כדי שלא יטעה בכתב, וכתב. מכאן
21 ואילך משה כותב בדמע - ולא היה אומר
22 אחריו מרוב צער. כמו שנאמר להלן מפיו
23 יקרא וגו' - שלא היה אומר אחריו. משום
24 דקנית הוה. לימא דלא כרבי שמעון- דכיון
25 דאמר רבי שמעון משה כתב - הוה ליה
26 כשאר פסוקים, ופסיק ביניהם ויקרא אומר.
27 דאישתני - דנכתב בדמע, אישתי משאר
28 ספר תורה. בחומף מצוה - ומצה עבר, אבל
29 אי כתב הוה מצוה יתירה טפי. פחות מכאן
30 או יתר על כן לא יעשה - שתפרים של
31 חברי היריעות יפין בה כשאין בהן יותר
32 מדאי. הלכך לא יעשה יריעות קצרות - שלא
33 יהו התפרים מקורבין יותר מדאי, ולא
34 ארוכות - שלא להרחיקן יותר מדאי. ולא
35 ירבה בדפים - לעשות שמנה בקלף, אם קלף
36 קטן הוא, מפני שהדפין קצרים ונראין
37 כגורות. ולא ימעט בדפין - לעשות שלשה
38 (ביריעה) וציל: ידע גדולות ורחבות) אם
39 יריעה גדולה היא. מפני שעניו משוטטות -
40 כשהדפין רחבים, וטועה בראשי השיטות.
41 נודמנה לו יריעה שיש בה תשע דפין -
42 למדת האחרים, וצריך לקצרה מפני שאמרו:
43 לא יתר על שמנה. אלא ארבע לכאן והמש
44 לכאן - כדי שלא תהא זו יתירה על זו יותר
45 מדאי. כמה בדפים אמורים - דלא ימעט ולא
46 ירבה בדפין. בתחלת הספר - אבל בסופו
47 אפילו אין לו לכתוב אלא פסוק אחד -
48 יכתבו בכל היריעה. ואפילו דף אחד -
49 יעשה בכל היריעה. אלא אימא פסוק אחד
50 דף אחד - אם רוצה לשיגור דף קצר מן תיבה
51 אחת בשטיה אחת, כדי שיגמור בסוף הדף.
52 שיעור גליון - דספר תורה. ובחומשין -
53 שאינן עשויין לספר תורה, אבל עשויין הן
54 בגלילין דספר תורה. לא ימעט - לעשות
55 אותיות קטנות בשיטה עליונה ותחתונה מפני
56 ריוח הגליון. מפני ריוח שבין שיטה לשיטה
57 - כגון אם שרטט באמצע הדף שני שיטין
58 שאין ריוח כדי שיעור ביניהם - לא ימעט
59 הכתב מפני אותו ריוח.

1 אבל יתרות לית לן בה - יש טועים, כשמתפסק בתיבה אם מלאה אם חסירה - עושין
2 אותה מלאה, משום דיתרות לית לן בה. ולא מילתא היא, דהכא מיירי ביתרות
3 שגרון, דלא אמרינן דמיחזי כמנומר. מפי רבי. שמנה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן -
4 הרב רבינו משולם היה מפרש: למעוטי שלא יקרא שליח ציבור עמו. וקשה לרבינו תם: דבימי
5 החכמים לא היה רגילות שיייע שליח ציבור
6 לקרא בתורה, כדמוכח בפרק שני מגולה (כא,
7 ב) דאמרינן: קראה שנים יצאו, מה שאין כן
8 בתורה! אלא כן עיקר כמו שפירש בקונטרס:
9 לאפוקי שלא יקרא זה אחר זה אותם שמנה
10 פסוקין, כגון זה ארבעה וזה ארבעה, או זה חמשה
11 זה שלשה. ומה שנהגין עכשיו שמייע שליח
12 ציבור לקרא בתורה - כדי שלא לבייש את מי
13 שאינו יודע לקרות, כענין שמצינו במסכת
14 ביכורים (פרק ג משנה ז) שהתקינו שמקריין את
15 הכל, וכי יהיה דבפרק בתרא דנדה (עא, א) ש
16 שהתקינו שמטבילין כלים על גבי כל הנשים. מפי
17 רבי. מכאן ואילך כתב יהושע - מה שנהגין
18 לומר צידוק הדין בשבת במנחה, פירש רב שר
19 שלום גאון: על שנפטר משה רבינו באותה שעה,
20 לפיכך נמנעו מלעסוק בתורה, משום דאמרינן:
21 חכם שמת - כל בתי מדרשות שבעיר בטילין.
22 וקשה: דהא כתיב "מן מאה ועשרים שנה אנכי
23 היום", ודרשין: היום מלא ימי ושמתי וראש
24 השנה יא, או, ואם בשבת מת אם כן כתב "היום"
25 מערב שבת, ויש לתמוה דכתב על העתיד ולרבי
26 שמעון לא בעי לנמיא דחפסוק נאמר על העתיד,
27 מודקשי ליה מזה דכתיב "לקוח את ספר התורה
28 הזה", שמא על שם שתתיד יהושע להשלימו.
29 ועוד קשה: דבסדר עולם משמע דבשבעה באר
30 שמת משה בו ערב שבת היה, דקתני: ואחר הפסח
31 בעשרים ושנים סבבו את העיר כל אנשי המלחמה
32 הקץ פעם אחת, ויהי ביום השביעי ויטובנו בבוקר
33 וגו'. רבי יוסי אומר: יום שבת היה. והשתא
34 משהתחילו ללכת לו בעשרים ושנים בניסן, אם כן
35 יום שביעי שהיה שבת - עשרים ושמונה בניסן
36 היה, ומדעשרים ושמונה בניסן שבת - שבעה
37 בארד ערב שבתו מפי רבי. ומשה כתב - יש
38 ספרים דגריס: "ומשה אומר וכתוב". חומרתי היא
39 לכתובי ספר תורה מוחזק ותפילין. אף על גב
40 דמייתי ראייה מברוך, שמא גם הוא היה עושה כן.
41 מפי רבי. ובקונטרס נמי גריס: "אומר וכתוב",
42 ופירש טעם (בברוך) וזה לשונו: הקדוש ברוך הוא
43 היה אומר ומשה אומר (והכתב) אחריו כדי שלא
44 יטעה בכתב וכתב, מכאן ואילך משה כותב בדמע
45 ולא היה אומר אחריו מרוב צער, כמה שנאמר
46 להלן "מפיו יקרא" וגו', שלא היה אומר אחריו
47 משום דקנית הוה. מפי רבי. אם הגיה בו אפילו
48 אות אחת - פירוש: בספר תורה שלקח מן השוק,
49 לא נחשב עוד כחומף מצוה. שהיה אצל חבריו
50 בעבירה, שהיה משהו ספר שאינו מוגה, ומעלין
51 על זה כאילו כתבו. מפי רבי. כגון למשפחותיכם
52 שלש פעמים - רבינו תם פירש בתיוקן ספר תורה
53 שלו בשם רבינו חננאל, שאמר בשם הגאון: דהיינו
54 כשהכתובה דקה, אבל כשהכתובה גסה - הכל
55 לפי הנוי, וכול לעשות דפין בשיטין ארוכין, דאין
56 עיניו מוטוטות כיון שהכתובה גסה. מפי רבי.
57 פסוק אחד דף אחד - ואף על גב דליכא
58 ששים שיטין או שיעריין אשביעי דמוסכת סוחרים
59 - ליכא למיחש בדף אחרון, אף על פי שאי אפשר
60 לו לסיים הדף בפסוק אחד, כיון שיש בדפין אחרים
61 ששים שיטין אלא אם כן יעשה בדף אחרון שיטין
62 ארוכות. מפי רבי.

אבל יתרות לית לן בה. אידך, דאמר רב: הכותב ספר
תורה וכתב למזור, גומר ואפילו באמצע הדף. מיתבי:
הכותב ספר תורה, בא לו למזור - לא יגמור באמצע הדף
כדרך שגומר בחומשין, אלא מקצר והולך עד סוף הדף!
- כי קא אמר רב - בחומשין. והא ספר תורה קאמר! -
בחומשין של ספר תורה. - איני? והאמר רבי יהושע בר
אבא אמר רב גידל אמר רב: "לעיני כל ישראל" באמצע
הדף! - ההיא באמצע שיטה איתמר. רבנן אמרי: אף
באמצע שיטה. רב אשי אמר: באמצע שיטה דווקא.
והלכתא: באמצע שיטה דווקא. אמר רבי יהושע בר אבא
אמר רב גידל אמר רב: שמנה פסוקים שבתורה, יחיד
קורא אותן בבית הכנסת. כמאן? דלא כרבי שמעון;
דתינא: "וימת שם משה עבד ה'". אפשר משה חי וכתב:
"וימת שם משה"? אלא עד כאן כתב משה, כמאן ואילך
כתב יהושע בן נון, דברי רבי יהודה, ואמרי לה רבי
נחמיה, אמר לו רבי שמעון: אפשר ספר תורה חסר את
אחת? וכתבי: "לקח את ספר התורה הזה ושמתם אתו"
וגו! אלא, עד כאן הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב
ואומר, כמאן ואילך הקדוש ברוך הוא אומר ומשה כותב
בדמע, כמה שגאמר להלן: "ויאמר להם ברוך מפיו יקרא
אלי את כל הדברים האלה ואני כתב על הספר בדין",
לימא, דלא כרבי שמעון? - אפילו תימא רבי שמעון,
הואיל ואישתני אישתי. ואמר רבי יהושע בר אבא אמר
רב גידל אמר רב: הלוקח ספר תורה מן השוק - בחומף
מצוה מן השוק; כתבו - מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו
מהר סיני. אמר רב ששת: אם הגיה אפילו אות אחת -
מעלה עליו כאילו כתבו. (סימן סגלם) תנו רבנן: עושה
אדם יריעה מבת שלש דפין ועד פת שמנה דפין, פחות
מפין ויתר על פן לא יעשה. ולא ירבה בדפין - מפני
שנראה אגרת, ולא ימעט בדפין - מפני שעיניו משוטטות,
אלא כגון: "למשפחותיכם למשפחותיכם למשפחותיכם"
שלש פעמים. נודמנה לו יריעה פת תשע דפים - לא
יחלוק שלש לכאן ושש לכאן, אלא ארבע לכאן והמש
לכאן. כמה דברים אמורים - בתחלת הספר, אבל בסוף
הספר - אפילו פסוק אחד ואפילו דף אחד. - פסוק אחד
סלקא דעתך? אלא אימא: פסוק אחד דף אחד. שיעור
גליון: מלמטה - טפה, מלמעלה - שלש אצבעות, ובין דף
לדף - כמלא ריוח רוחב שתי אצבעות; ובחומשין,
מלמטה - שלש אצבעות, מלמעלה - שתי אצבעות, ובין
דף לדף - כמלא ריוח רוחב גודל; ובין שיטה לשיטה -
כמלא שיטה, ובין תיבה לתיבה - כמלא אות קמטה, ובין
אות לאות - כמלא חוט השערה. אל ימעט אדם את
הכתב, לא מפני ריוח של מטה ולא מפני ריוח של מעלה,
ולא מפני ריוח שבין שיטה לשיטה, ולא מפני ריוח שבין
דף לדף, לא יכתוב שתיים בתוך הדף ושלש חוץ לדף,
אלא

1 שלשה בתוך הדף ושתיים חוץ לדף — אומר רבינו תם דשם צריך שהיא כולה בתוך הדף.
 2 מפי רבי. רבי יוסי אומר אף תולין את השם רבי יצחק אומר אף מוחק וכתב —
 3 גורר — היינו לאור שנתבישה הכתיבה, ומוחק — היינו בעוד לחה, ואינו הדור כל כך.
 4 ומדקתני: רבי יוסי אומר אף תולין. רבי יצחק אומר אף מוחק, משמע לבאורה גרור עדיף
 5 מכולהו, ותולה גורר מניה, ומוחק גרע מניה.
 6 אבל לא אי אפשר לומר כן, אלא רבי יצחק אורכי.
 7 יהודה קאי ולא אורכי יוסי, תולה גרע ממוחק.
 8 כדאמרין בירושלמי פרק קמא דמגילה דאמר
 9 רבי זעירא רבי חננאל בשם רב, הלכה כמו
 10 שהוא אמרו: מוחק את החול וכתב את השם
 11 ותולה את החול. ומיבעיא ליה התם בשלש
 12 חיבות שיש בהם שם אי שרי לתלות, דדלמא
 13 דוקא כשיש בהן חיבות של חול לא מיהוי כי
 14 טפל למה שבפנים, ואיבעיא ליה אפילו בשלש
 15 חיבות שכולם שם, כגון "אל אלקים יי" דכתבי
 16 בספר תהלים אי שרי לתלות או לא. ורבינו תם
 17 פירש התולין עדיף מכולהו לרבי יוסי, ולא גריס
 18 "אף תולין". ומאן דפסיק הלכה תולין קסבר דוקא
 19 תולין ולא מוחק וכתב, וכן פוסק רבינו תם. אבל
 20 אי אפשר לומר כן, כדמוכח בירושלמי תולין
 21 גרע. ומיהו קשה אי גריסין במילתיה דרבי יוסי
 22 "אף תולין", דהא רבי יצחק נמי מודה תולין
 23 כדאייתא במסכת סופרים פרק שני, דקתני: טעה
 24 את כל השם — יתלנו בין השיטי, דברי רבי
 25 יצחק, רבי מאיר אומר: מוחק משלפניו וכתב את
 26 השם על מה שמחוק, והיה פוסק לומר דבדוא
 27 פליגי, דמר סבר תולין עדיף ומר סבר מוחק עדיף.
 28 ומיהו אף לחוש אי פליגי ברייתא דמסכת
 29 סופרים אהא דשמעתין, דעל כרחק אליבא דרבי
 30 מאיר פליגי, דקתני הכא רבי שמעון בן אלעזר
 31 אומר משום רבי מאיר: אין כותבין את השם לא
 32 על מקום הגרר ולא על מקום המחק ואין תולין
 33 את השם, כיצד עושה? מסלק את הידיעה כולה
 34 וגונזה. מפי רבי.

35 **וליא** מר הלכה כמר — בפרק "כל הגט"
 36 (גיטין כח, א) ובסוף מגילה (לא, ב)
 37 בתרי דוכתי, ובגדושין פרק "האומר" (נט, ב)
 38 פריך כי האי וקתני, וצריך ליתן טעם בשאר
 39 דוכתי דלא פריך. מפי רבי. **תרומות** מעשר של
 40 דמאי שחורה למקומה כו' — משנה היא במסכת
 41 דמאי (פרק ד משנה א) וקתני רישא: הלוקח
 42 פירות ממני שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא
 43 עישרן (דמאי) שואלו בשבת ואוכלן על פיו,
 44 ולמראי שבת לא יאכל עד שיעשר. תרומת
 45 מעשר של דמאי שחורה למקומה כו'. ופירש
 46 בקונטרס: דמאי הקילו משום כבוד שבת, והואיל
 47 דמאי דרבנן הוא דרוב עמי הארץ מעשרין כן.
 48 וטעם זה הוא בירושלמי במסכת דמאי. ועוד
 49 מפרש שם טעם אחר: אימת שבת על עם הארץ.
 50 וזה לשון הירושלמי, חביראי משמיה דרבי חנינא:
 51 מפני כבוד השבת חזרי. ואם מפני כבוד השבת
 52 למה לי שואלו על ידי עילה? רב ביבי בשם רבי
 53 חנינא: אימת שבת על עם הארץ והוא אומר
 54 אמת. פירוש: משום דשבת קובעת למעשר אימת
 55 שבת עליה. ופריך, בדא תנינן: חשבכ מוצאי שבת
 56 לא יאכל עד שיעשר? מפני אחר שאין שבת עליו
 57 באימה. תני: שאלו בחול לא יאכל בשבת, מאן דאמר אימת שבת עליו — נחיא, מאן דאמר משום כבוד שבת — אפילו שאלו בחול יאכל בשבת ומשני: לא אמרו אלא בשוגג ולא במזיד.
 58 וטעמא דרבי שמעון שזורי מפרש התם: משום דאימת דימיע עליו והוא אומר אמת. פירוש: מארר שהופרשה. מפי רבי. **הא** איתמר עלה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון שזורי במסוכן
 59 ובתרומת מעשר של דמאי — ברוב ספרים גרס "רבי ינתן" ולא "רבי יוחנן", כאן ובפרק "בהמה המקשה" (חולין ע, ב) ובפרק "אף על פי" (כתובות נה, א), וכן מוכח שם בפרק "אף על
 60 פי", דמייתי לה אפלטותא דרב ורבי ינתן דאמרו. וקשה: דבסמך גבי ההיא דפול המצרי קא פסיק רבי שמואל בר נחמני אמר רבי ינתן הלכה כרבי שמעון שזורי, ובפרק "בהמה המקשה"
 61 (שם עמוד ב) מוכח דדוקא במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי הוא דקאמר דהלכה כמותו ולא באחרני. גבי ההיא בן פקועה, דרב אדא בר חנן דאמר ליה רב אשי זיל שחתייה ופריך,
 62 והאמר רבי חנינא: הלכה כרבי שמעון שזורי, ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי כו'! ומשני: אנא כי הא סבירא לי דאמר רבי ינתן. הלכה כרבי שמעון שזורי במסוכן ובתרומת
 63 מעשר של דמאי, אבל באחרני לא. ויש לדחות. ובספר רבינו גרשום כתיב בהדיא דפול המצרי: רבי יצחק בר נחמני אמר שמואל, וכן בספרים ישנים. מפי רבי.

1 לא יורקנה לבין הדפין — ולא יכתבנה חוץ לשרטוט הגליון של דף. אף על פי
 2 שהתרנו לכתוב שתי אותיות חוץ לדף מתיבה בת חמש, תיבה שלימה לא התרנו.
 3 תולה — מגיזה בין השיטי. מוחק — בעוד שהכתיבה לחה. וכותב — השם על המחק,
 4 אף על פי שאינו הדור כל כך כגורר. **כיצד הוא עושה** — אם טעה בשם. **וליא** —
 5 רב חננאל: הלכה כרבי יוסי. **וליא** — רב
 6 יצחק: הלכה כרבי יצחק. **משום דאיכא תנאי**
 7 **דאפכי** — דרבי יוסי רבי יצחק, ורבי יצחק
 8 כרבי יוסי. **אהיא** — איתמר הא דרבי חנינא.
 9 **ואם איתא** — דאהא אמר רבי חנינא, לימא
 10 הוא נמי למילתיה בהדי הנך אמוראי. **בן**
 11 **חמש שנים** — אבן פקועה קאי. הוא נמי נימא
 12 — הך מילתא התם בשחטת חולין בהדי
 13 זעירי. **בוקולד** — ליהרג. **יתבנו ויתנו** — אף
 14 על גב דהוא לא אמר "תנו". דמסתמא גלי
 15 דעתיה מדאמר "כתבו" — לשם תניה קאמר,
 16 משום דיצא ליהרג, דלא נחיא ליה דתיפול
 17 קמי יבם. **המפרש** — בים. (דמאי, היינו)
 18 תרומת מעשר — אחד ממאה, כדמפרש
 19 בפרק "עגלה ערופה" (סוטה מה, א). הכי
 20 גריסין: תרומת מעשר של דמאי שחורה
 21 למקומה רבי שמעון שזורי אומר אף בחול
 22 שואלו ואוכלו על פיו — רישא דהך מתנינא
 23 הכי איתא במסכת דמאי: הלוקח פירות ממני
 24 שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עישרן
 25 דמאי — שואלו בשבת ואוכלו על פיו,
 26 ולמראי שבת לא יאכל עד שיעשר. תרומת
 27 מעשר של דמאי שחורה כו'. והכי פירוש:
 28 בשבת — שאין לו מה יאכל, דאינו יכול
 29 לתרום בשבת, והקילו בחמייס אצלו משום
 30 עונג שבת. והואיל דמאי דרבנן, ורוב עמי
 31 הארץ מעשרין חן — שואלו לעם הארץ אם
 32 עישרן, ואוכלו על פיו. תרומת מעשר של
 33 דמאי שחורה למקומה, דעכשיו אין לה
 34 תקנה, דכיון דנקרא עליה שם תרומה —
 35 ממדעת ואיטר את החולין, בוז אמר רבי
 36 שמעון שזורי דאף בחול סומך על המוכר
 37 משום הפסד חולין, ושואלו עם הפרש
 38 מעשר קודם שמכור לו, ואוכל על פיו,
 39 דנמצאת ליה חלה על זה שם תרומת
 40 מעשר, דכבר נפטר. **פול המצרי** — מין קטנית
 41 ושמן *פאזולא. **א. שורעו לזרע** — דאם זרעו
 42 לירק הזה אויל מעשר ידידה בתר לקיטה.
 43 כדמפרש בראש השנה (יג, ב), אבל מיני
 44 קטנית בתר שרשה אזלי. **צובר גורנו לתוכו**
 45 — כלומר, מערבין יפה ויתרום. **ונמצא** — חדש
 46 שבתוך התרומה מתקן את החדש הנשאר,
 47 וישן שבתרומה מתקן את הישן הנשאר.
 נמדרת

אלא שלש בתוך הדף ושתיים חוץ לדף. נדרמנה לו תיבה
בת שתי אותיות - לא יורקנה לבין הדפין, אלא חזר
וכותב בתחילת השיטה. הפועה בשם - גזרר את מה
שכתב, ותולה את מה שגזר, וכותב את השם על מקום
הגרר, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אף תולין את
השם. רבי יצחק אומר: אף מוחק וכותב. רבי שמעון
שזורי אומר: כל השם כולו תולין, מקצתו אין תולין.
רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר: אין כותבין
את השם לא על מקום הגרר ולא על מקום המחק ואין
תולין אותו, כיצד עושה? מסלק את הידיעה כולה
וגונזה. איתמר: רב חננאל אמר רב, הלכה: תולין את
השם. רבה בר בר חנה אמר רבי יצחק בר שמואל,
הלכה: מוחק וכותב. ולימא מר הלכה כמר, ומר הלכה
כמר! - משום דאפכי להו. אמר רבין בר חיננא אמר
עולא אמר רבי חנינא: הלכה כרבי שמעון שזורי, ולא
עוד, אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי - הלכה
כמותו. אהיא? אילימא אהא, רבי שמעון שזורי אומר:
כל השם כולו תולין, מקצתו אין תולין, והא איתמר
עלה: אמר רב חננאל אמר רב, הלכה: תולין את השם,
ורבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל, הלכה:
מוחק וכותב; ואם איתא, הוא נמי לימא! אלא אהא,
רבי שמעון שזורי אומר: אפילו בן חמש שנים וחרש
בשדה - שחיטת אמו מטהרתו; הא איתמר עלה, זעירי
אמר רבי חנינא: הלכה כרבי שמעון שזורי, ואם איתא,
הוא נמי לימא! אלא אהא, בראשונה היו אומרים:
היוצא בקולד ואמר "כתבו גט לאשתו" - הרי אלו יכתבו
ויתנו, חזרו לומר: אף המפרש והיוצא בשיירא, רבי
שמעון שזורי אומר: אף המסוכן, אי נמי, אהא: תרומת
מעשר של דמאי שחורה למקומה - רבי שמעון שזורי
אומר: אף בחול שואלו ואוכלו על פיו; והא איתמר
עלה, אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי שמעון שזורי במסוכן
ובתרומת מעשר של דמאי, ואם איתא, הוא נמי לימא!
אלא אהא, רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי שמעון
שזורי: פול המצרי שורעו לזרע, מקצתו השריש לפני

ראש השנה ומקצתו אחר ראש השנה - אין תורמין מזה על זה, לפי שאין תורמין ומעשרין
לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש, כיצד יעשה? צובר גרנו לתוכו, ונמצא תורם
ומעשר מן החדש שבו על החדש שבו, ומן הישן שבו על הישן שבו; הא איתמר עלה, אמר
רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי שמעון שזורי, ואם איתא, הוא נמי לימא!
אלא אמר רב פפא: אשדה, רב נחמן בר יצחק אומר: איין, רב פפא אומר:
 אשירה

איתמר. תני: שאלו בחול לא יאכל בשבת, מאן דאמר אימת שבת עליו — נחיא, מאן דאמר משום כבוד שבת — אפילו שאלו בחול יאכל בשבת ומשני: לא אמרו אלא בשוגג ולא במזיד.
 וטעמא דרבי שמעון שזורי מפרש התם: משום דאימת דימיע עליו והוא אומר אמת. פירוש: מארר שהופרשה. מפי רבי. **הא** איתמר עלה אמר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון שזורי במסוכן
 ובתרומת מעשר של דמאי — ברוב ספרים גרס "רבי ינתן" ולא "רבי יוחנן", כאן ובפרק "בהמה המקשה" (חולין ע, ב) ובפרק "אף על פי" (כתובות נה, א), וכן מוכח שם בפרק "אף על
 פי", דמייתי לה אפלטותא דרב ורבי ינתן דאמרו. וקשה: דבסמך גבי ההיא דפול המצרי קא פסיק רבי שמואל בר נחמני אמר רבי ינתן הלכה כרבי שמעון שזורי, ובפרק "בהמה המקשה"
 (שם עמוד ב) מוכח דדוקא במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי הוא דקאמר דהלכה כמותו ולא באחרני. גבי ההיא בן פקועה, דרב אדא בר חנן דאמר ליה רב אשי זיל שחתייה ופריך,
 והאמר רבי חנינא: הלכה כרבי שמעון שזורי, ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי כו'! ומשני: אנא כי הא סבירא לי דאמר רבי ינתן. הלכה כרבי שמעון שזורי במסוכן ובתרומת
 מעשר של דמאי, אבל באחרני לא. ויש לדחות. ובספר רבינו גרשום כתיב בהדיא דפול המצרי: רבי יצחק בר נחמני אמר שמואל, וכן בספרים ישנים. מפי רבי.

רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי, ולא להביא דברי זעירי בלא רבין בר חנינא.
 הגמרא ממשיכה לברר על איזה ענין אמר רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי: **אֵלָא אֵהָא** – על דין זה ששנינו במשנה (גיטין סה), כאשר אדם בריא אומר לאנשים אחרים 'כתבו גט ותנו לאשתי', הרי זו שליחות גמורה של גירושין וכתבו ויתנו לה, אולם אם אמר רק 'כתבו גט לאשתי' ולא אמר 'תנו', אם לא היה שם דבר המורה על כוונתו, אנו אומרים שלא התכוין באמת שיתנו לה גט אלא רצה לשחק בה, ואין כותבים לה גט. המשנה המובאת כאן דנה באדם שנמצא במצב של סכנה וכדומה ואמר 'כתבו גט לאשתי' ולא אמר 'תנו', ועל כך שנינו, **בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים, הַיּוֹצֵא בְּקוֹלָר – מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מִיָּתֵהּ לְמַלְכוּת וַיּוֹצֵא כְּבוֹל בְּשִׁלְשֶׁלֶת בְּדַרְכּוֹ לִיְהוּדָה, וְאָמַר לְאֵלּוּ שֶׁהָיוּ שֵׁם 'בְּתַבּוֹ גִּט לְאִשְׁתּוֹ', הָרִי אֵלָיו וְיִתְּנוּ אֶת הַגִּט לְאִשְׁתּוֹ לְפָנֵי שִׁיְהַרְגוּהוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר בְּמַפְרָשׁ 'תְּנוּ גִט לְאִשְׁתּוֹ', מִפְּנֵי שֶׁגִּילָה דַעְתּוֹ שֶׁהוּא רֹצֵחַ בְּאִמַּת שִׁיתְנוּ גִט לְאִשְׁתּוֹ כִּי שֶׁלֹּא תִיָקַק לְהִתְיַבֵּם לְאַחֵיו לְאַחַר שִׁיְהַרְגוּהוּ, וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא בְּהוֹל וּמִפּוֹחַד לֹא הִסְפִּיק לֹאמַר 'תְּנוּ'. הַחֲרוֹז לֹמַר, אֵף הַמְּפָרֵשׁ – הַמְּפָלֵיג בְּסַפְיָהּ בֵּים הַגְּדוֹל, וְהַיּוֹצֵא לְמַדְבְּרוֹת בְּשִׁיָּרָא, אִם קוֹדֵם שִׁיצֵאוֹ אָמְרוּ 'כְּתוּב גִּט לְאִשְׁתּוֹ', כּוֹתֵבִים וְנוֹתְנִים גִּט לְנִשְׁוֹתֵיהֶם אֵף שֶׁלֹּא אָמְרוּ 'תְּנוּ', לְפִי שֶׁהַעֲנִין שֶׁבוֹ הֵם נִמְצָאִים מֵרֵאשִׁית שֶׁהִתְכוּוֹנוּ לְגַרֵּשׁ אֶת נִשְׁוֹתֵיהֶם, רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֵף הַמְּסוֹכֵן – חוֹלָה הַנוֹטֵה לְמוֹת, דִּינוֹ כֵּן. וְבֵא רַבִּי חֲנִינָא לֹמַר שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי לְעַנְיָן מְסוֹכֵן שֶׁאָמַר 'כְּתוּב גִּט לְאִשְׁתּוֹ' וְלֹא אָמַר 'תְּנוּ'.
אִי נָמִי, כּוֹוֹנֵת רַבִּי חֲנִינָא אֵהָא – על דין זה ששנינו במשנה (דמאי פ"ד מ"א) לגבי דמאי, דהיינו פירות של עם הארץ שאינו נאמן על המעשרות, ומספק חיבו חכמים את הלוקח מהם פירות לעשרם, ובתחילת המשנה שנינו שהלוקח פירות דמאי ושכח לעשר את הפירות קודם שבת ואין לו מה לאכול בשבת, הקילו חכמים משום עונג שבת שישאל את המוכר ואם המוכר אומר שעשירם מותר לאכלם בשבת, הואיל ודמאי הוא תקנה דרבנן שהרי רוב עמי הארץ מעשרים, אבל במוצאי שבת לא יאכל עד שעשירם. משאשכח המשנה, שלא רק בשבת יש דין נאמנות לעם הארץ, אלא גם תרומת מעשר – אחד ממאה מהפירות שניתן לכהן של דמאי – שהופרשה מפירות דמאי, שְׁחִירָה לְמִקְוָמָה – שחורה ונתערבה עם שאר הפירות שאין בהם מאה כנגדה לבטל איסורה, וכעת היא אוסרת את הפירות משום דימוע, כלומר תערובת תרומה וחולין, שהרי תרומה אינה עולה אלא באחד ומאה וכאן אין מאה כנגד התרומה, ויש הפסד גדול שכל הפירות נאסרים, רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֵף בַּחוּל שׁוֹאֲלוּ וְאִם הַמוֹכֵר אוֹמֵר שֶׁכֵּבֵר תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר מִזֵּה פִּירֹת, אוֹכְלוּ עַל פִּיּוֹ, וְנִאֲמַן הַמוֹכֵר עַל כֵּךְ, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא חָלָה עֲלֵיו שֵׁם תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר מֵעוֹלָם, וְהִקְלוּ מִשּׁוּם הַפֶּסֶד הַגָּדוֹל שִׁישׁ לְלוֹקַח. דוּחָה הַגְּמָרָא: וְהָא אִיתְמַר עֲלָה – הִרִי נִאֲמַר עַל הַלְבוֹת אֵלּוּ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲלֹכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי בְּמִסּוֹכֵן וּבְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאִי, וְאִם אִיתְּהָא – ואם אכן כוונת רבי חנינא למסוכן או לתרומת מעשר של דמאי, הוּא נָמִי לִימָא – היתה הגמרא צריכה לומר 'אמר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון שזורי, וכן אמר רבין בר חנינא אמר עולא אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי', ולא להביא דברי רבי יוחנן בלא דברי רבי חנינא.
 הגמרא ממשיכה לברר על איזה ענין אמר רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי: **אֵלָא אֵהָא** – על דין זה ששנינו בבביתא, רַבִּי יוֹסִי בֶן כִּיפָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי, פּוֹל הַמְּצָרִי – מן קטנית שניתן לזרועו לירק, דהיינו לאוכלו כירק, או לזרע, דהיינו כדי לאכול את זרעו, שְׁזָרְעוּ לְזֵרַע וְשֵׁנָה הַמַּעֲשֵׂר שֶׁלּוּ נִקְבַּעַת עַל פִּי זְמַן הַהֲשָׂרָשָׁה, מִקְצָתוֹ הַשְּׂרִישׁ לְפָנֵי רֹאשׁ הַשְּׂנָה וּמִקְצָתוֹ אַחַר רֹאשׁ הַשְּׂנָה, אִין תּוֹרְמִין מִזֵּה עַל זֵה, לְפִי שְׁאִין תּוֹרְמִין וּמַעֲשָׂרִין לֹא מִן הַתְּדִישׁ עַל הַתְּשֵׁן וְלֹא מִן הַתְּשֵׁן עַל הַתְּדִישׁ, אֵלּא רַק מֵאוֹתָהּ שֶׁנֵּה עַל אוֹתָהּ הַשְּׂנָה. בְּיַצֵּד יַעֲשֶׂה, צוֹכֵר גְּרָנוֹ לְתוֹכּוֹ, כְּלוֹמַר מַעֲרֵב הֵיטֵב אֶת הַפּוֹל**

אֵלָא יכתוב שלש אותיות בתוך תרף ושתיים הוין לרף – בין הדפים. ואף על פי שבתורה בת חמש אותיות מותר לכתוב שתי אותיות מחוץ לרף, מכל מקום אם בסיום השורה נזמנה לו תיבה בת שתי אותיות בלבד, לא יורקנה לבין הדפין, אלא חוזר וכותב את התיבה בתחילת השיטה הבאה.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את דיני מי שטעה ושכח לכתוב שם משמות הקב"ה, איך צריך לתקן את טעותו: הַפּוֹעֵה בְּשֵׁם – מי שכתב ספר תורה ונביאים וכתובים ושכח לכתוב שם משמות הקדוש ברוך הוא, גִּזְרָר אֶת מַה שְׁכָּתֵב – ממתין שהדיו יתייבש ומוחק את התיבה הקודמת לשם, וְתוֹלָה – וכותב בין השורות אֶת מַה שְׁזָרְרָה, וְכוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם עַל מְקוֹם הַגִּזְרָה, דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֵף תּוֹלִין אֶת הַשֵּׁם – יכול לכתוב את השם בין השורות. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר, אֵף מוֹחֵק אֶת הַתִּיבָה הַקּוֹדֶמֶת לְשֵׁם קוֹדֵם שֶׁהָדִיו הִתְיַבֵּשׁ, וְכוֹתֵב עַל מְקוֹם הַמַּחִיקָה אֶת הַשֵּׁם, אֵף עַל פִּי שֶׁמַּחִיקָה אֵינָה נִרְאִית יְפָה כְּגִרְרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֶת כָּל הַשֵּׁם כּוֹלֵל תּוֹלִין – מותר לכתוב בין השורות, אֲבָל אֶת מִקְצָתוֹ – חלק מאותיות השם אין תולין. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, אִין בּוֹתְבִין אֶת הַשֵּׁם לֹא עַל מְקוֹם הַגִּזְרָה וְלֹא עַל מְקוֹם הַמּוֹחֵק וְאִין תּוֹלִין אוֹתוֹ, אֵלּא בְּיַצֵּד עוֹשֶׂה, מְסַלֵּק אֶת הַרְיַעָה בְּלוֹלָה וְגוֹנְוָה, וְחוֹזֵר וְכוֹתֵב הַכֵּל בְּיַעֲוֵה חֲדוּשָׁה.
 אִיתְמַר, רַבִּי הַנְּנָאֵל אָמַר רַב, הֲלָכָה, תּוֹלִין אֶת הַשֵּׁם בֵּין הַשּׁוֹרוֹת. רַבִּי בַר רַב הֵנָּה אָמַר רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל, הֲלָכָה, מוֹחֵק אֶת הַתִּיבָה הַקּוֹדֶמֶת לְאוֹתוֹת הַשֵּׁם, אֲפִילוּ קוֹדֵם שֶׁהָדִיו הִתְיַבֵּשׁ וְכוֹתֵב עַל מְקוֹם הַמַּחִיקָה אֶת הַשֵּׁם. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְלִימָא מַר הֲלָכָה כְּמֹד וְמַר הֲלָכָה כְּמֹד – שיאמר רב הלכה כרבי יוסי, וכן רב יצחק בר שמואל, שיאמר הלכה כרבי יצחק, ומדוע פירטו את הדין שאמרו התנאים. משיבה הגמרא: לא הזכירו את שמות התנאים משום דְּאִתְּבִי לְהוֹ – שיש שהופכים את דבריהם ואומרים שרבי יוסי סובר שמוחק וכותב ורבי יצחק סובר שתולין את השם, ולכן האמוראים לא הזכירו את שמות התנאים אלא פירטו מה היא ההלכה.
 אָמַר רַבִּין בַּר הַנְּנָאֵל אָמַר עוֹלָא אוֹמֵר רַבִּי חֲנִינָא, הֲלָכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי, וְלֹא עוֹד אֵלָא כָּל מְקוֹם שְׁשָׁנָה רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי, הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ. מְבַרְרֵת הַגְּמָרָא: אֵהָיִי – על איזה ענין אמר רבין בר חנינא בשם רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי. אֵלִימָא אֵהָא – אם נאמר שכוונתו לדין זה ששנינו, רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, כָּל הַשֵּׁם כּוֹלֵל תּוֹלִין, מִקְצָתוֹ אִין תּוֹלִין, אִם כֵּן יִקְשֶׁה, וְהָא אִיתְמַר עֲלָה – והרי נאמר בגמרא לעיל על הלכה זו, אָמַר רַב הַנְּנָאֵל אָמַר רַבִּי, הֲלָכָה תּוֹלִין אֶת הַשֵּׁם, וְרַבִּי בַר רַב הֵנָּה אָמַר רַב יִצְחָק בַּר שְׁמוּאֵל, הֲלָכָה מוֹחֵק וְכוֹתֵב, וְאִם אִיתְּהָא – ואם אכן כוונת רבין בר חנינא בשם רבי חנינא לדין טועה בשם, אם כן, הוּא נָמִי לִימָא, כלומר, לא היה לגמרא לומר 'אמר רבין בר חנינא אמר עולא אמר רבי חנינא, הלכה כרבי שמעון שזורי', שנגאח כענין חרש, אלא 'רבין בר חנינא אמר עולא אמר רבי חנינא, הלכה כרבי שמעון שזורי', כהמשך לדברי האמוראים הקודמים.
 הגמרא ממשיכה לברר על איזה ענין אמר רבי חנינא שהלכה כרבי שמעון שזורי: **אֵלָא אֵהָא** – על דין זה ששנינו לגבי בן פקועה, דהיינו בהמה שנשחטה ונמצא עובר בתוכה, שעובר זה אינו טעון שחיטה, ונחלקו תנאים (חולין ע"ז ע"ה) במקרה שלאחר שחיטת הבהמה יצא העובר ועמד על רגליו, דעת חנא קמא שהעובר טעון שחיטה מדרבנן מפני שחוששים שיטעו ויתירו בלא שחיטה בהמה שאינה בן פקועה, ורַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אֲפִילוּ אִם הַעוֹבֵר גָּדוֹל וְהוּא בֶּן הַמַּשׁ שָׁנִים וְחוֹרֵשׁ בְּעִירָה, שְׁחִימַת אִמּוֹ מִמְּהַרְתּוֹ וְהוּא עֲצָמוֹ אֵינוֹ טֵעוֹן שְׁחִיטָה. דוּחָה הַגְּמָרָא: הָא אִיתְמַר עֲלָה – הרי נאמר על הלכה זו, זְעִירֵי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, הֲלָכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי, וְאִם אִיתְּהָא – ואם אכן כוונת רבין בר חנינא בשם רבי חנינא לדין בן פקועה, הוּא נָמִי לִימָא – היתה הגמרא צריכה לומר 'אמר זעירי אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי, וכן אמר רבין בר חנינא אמר עולא אמר

48 שמדאורייתא טבל ברוכא בטל – בטל ברוב וחייב מעשר של טבל
 49 שנתערב בחולין הוא רק מדרבנן, ורוב עמי הארץ מעשרים הן
 50 וממילא גם דמאי חייב במעשר רק מדרבנן, והנה ליה – והרי הוא
 51 ורבי שמעון שזורי המפריש מהדמאי על התערובת פתורם מן
 52 הפטור על הפטור, שהרי גם הטבל המעורב בחולין וגם הדמאי
 53 פטורים מדאורייתא מן המעשר. שואלת הגמרא: מדוע אמר רבי
 54 טרפון לרבי שמעון שזורי שיקח פירות דמאי ויעשר מהם על
 55 התערובת, ולימא ליה – שיאמר לו כך, לך קח פירות מן העובד
 56 בוכבים ועשר מהם על התערובת, שהרי גם פירות עובד כוכבים
 57 חייבים במעשר רק מדרבנן. משיבה הגמרא: קסבר רבי טרפון, אין
 58 קנין לעובד בוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, כלומר
 59 עובד כוכבים שקנה קרקע בארץ ישראל, אין קניינו מועיל להפקיע
 60 את הארץ מקדושתה שלא יתחייבו פירותיה במעשר, אלא ישראל
 61 שקנה ממנו את פירותיו חייב מן התורה לעשר אותם, ונמצא שפירות
 62 של עובד כוכבים חייבים במעשר מדאורייתא, והנה ליה – והרי הוא
 63 ורבי שמעון שזורי המפריש מהם על התערובת כחורם מן החיוב על
 64 הפטור – מפירות החייבים מדאורייתא במעשר על פירות הפטורים
 65 מדאורייתא מן המעשר.
 66 איכא דאמרי – יש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, אמר ליה רבי
 67 טרפון לרבי שמעון שזורי, לך קח פירות מן העובד בוכבים ועשר
 68 מהם על הטבל, וטעמו משום שקסבר שיש קנין לעובד בוכבים
 69 בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, כלומר עובד כוכבים שקנה
 70 קרקע בארץ ישראל, קניינו מועיל להפקיע את הארץ מקדושתה
 71 שלא יתחייבו פירותיה במעשר, וישראל שקנה ממנו את פירותיו אינו
 72 חייב לעשר אותם, נמצא שפירות עובד כוכבים חייבים במעשר רק
 73 מדרבנן, והנה ליה – והרי הוא כחורם מן הפטור על הטבל, שהרי
 74 גם טבל המעורב בחולין וגם פירות עובד כוכבים מדאורייתא
 75 מן המעשר. שואלת הגמרא: מדוע אמר רבי טרפון לרבי שמעון שזורי
 76 שיקח פירות עובד כוכבים ויעשר מהם על התערובת, ולימא ליה –
 77 שיאמר לו קח פירות דמאי מהשוק ועשר מהם על הטבל, שהרי גם
 78 דמאי פטור מדאורייתא מן המעשר. משיבה הגמרא: קסבר רבי
 79 טרפון, אין רוב עמי הארץ מעשרין, אלא יש מהם שמעשרים ויש
 80 שאינם מעשרים, ואם כן הספק שקול וכמחצה על מחצה, ויש
 81 לחשוש שמא העם הארץ שמכר לו את הפירות לא עישר אותם
 82 ופירותיו חייבים במעשר מדאורייתא, ואם יעשר מהם על הטבל
 83 המעורב בחולין נמצא שהוא תורם מן החיוב על הפטור, שהרי
 84 התערובת שנתבטלה ברוב פטורה מדאורייתא מן המעשר.
 85 שלח ליה רב יוסף בר שלמיא לרב פפא לשאול אותו, הא דאמר
 86 רבין בר חיננא אמר עולא אמר רבי חיננא, הלכה כרבי שמעון
 87 שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי שמעון שזורי הלכה
 88 כמותו, האם אף רבין של נתעורב ליה טבל בחולין הלכה כרבי
 89 שמעון שזורי, או שרק במה ששנינו במשנה הלכה כמותו ולא במה
 90 ששנינו בברייתא. אמר ליה רב פפא, אין – כן, רבי חיננא פסק הלכה
 91 כרבי שמעון שזורי גם בדבריו ששנינו בברייתא.
 92 אמר רב אשי, אמר לי מר זוטרא, קשי גה – פרך רבי חיננא
 93 מסורא את שאלת רב יימר בר שלמיא, פשימא שרבי חיננא פסק
 94 הלכה כרבי שמעון שזורי גם בדבריו ששנינו בברייתא,

1 שכוונת רבי חיננא היא אשידה – על דין שידה, דתנן במשנה (כלים
 2 פ"ח מ"א), [השידה] – תיבת עץ כמין ארון, שאם היא בגודל שיכולה
 3 להחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש, דהיינו שגודלה הוא
 4 אמה על אמה בגובה שלש אמות, יצאה מתורת כלי ואינה מקבלת
 5 טומאה, נחלקו תנאים איך מודדים את גודלה, בית שמיאי אומרים,
 6 נמדדת מבפנים ללא דפנותיה, אם חללה מקבל כוריים ביבש או
 7 שאינו מקבל כוריים ביבש, ובית הלל אומרים, נמדדת מבחוץ יחד
 8 עם דפנותיה, ורואים אילו היה מקום דפנותיה חלול אם היתה מחזקת
 9 כוריים ביבש או לא, ומודים אלו ואלו שאין עובי הרגלים שהן
 10 עבות יותר מדפנות השידה ועובי הרגלים – המסגרת שסביב לפי
 11 השידה, נמדד, ואינו מצטרף לשיעור השידה. רבי יוסי אומר, מודים
 12 בית שמיאי ובית הלל שעובי הרגלים ועובי הרגלים נמדד ומצטרף
 13 לשיעור השידה, והאיר שביניהן – שבין הרגלים אין נמדד, ולא
 14 רואים כאילו שולי השידה יורדים עד סוף הרגלים. רבי שמעון שזורי
 15 אומר, אם היו הרגלים גבוהות טפה שהוא מקום חשוב, אין האויר
 16 שביניהן נמדד, שכיון שהוא מקום חשוב אינו בטל לגבי השידה ואם
 17 לא, אינו מקום חשוב והאיר שביניהן נמדד ומצטרף לשיעור
 18 השידה. ובא רבי חיננא לומר שהלכה כרבי שמעון שזורי שאם
 19 הרגלים גבוהות טפה, האויר שביניהן אינו נמדד, ואם אינן גבוהות
 20 טפה, האויר שביניהן נמדד.
 21 רב נחמן בר יצחק אמר, כוונת רבי חיננא היא אין – על דין יין,
 22 דתנן במשנה (טהרות פ"ג מ"ב) לגבי משקין המקבלים טומאה, רבי מאיר
 23 אומר, שמן תחלה לעולם – שמן שנגע בדבר טמא דינו שהוא ראשון
 24 לטומאה, אף אם נגע רק בשני לטומאה שבאופן זה אם היה אוכל
 25 היה נעשה שלישי לטומאה, מכל מקום כיון שהוא משקה נעשה
 26 ראשון לטומאה, שגורו חכמים על משקין שיהיו לעולם ראשון
 27 לטומאה. ויחכמים אומרים, אף הרבש דבורים הוא משקה ודינו כן.
 28 רבי שמעון שזורי אומר, אף תנין הוא משקה ודינו כן. מקשה
 29 הגמרא: מפלל דתנא קמא – מדברי רבי שמעון שזורי משמע שתנא
 30 קמא סבר שיין לא נחשב משקה, וכי יש מי שסובר כך. מתרצת
 31 הגמרא: אימא – אמור כך, רבי שמעון שזורי אומר, יין הוא משקה,
 32 אבל שמן ודבש אינם משקין ואם נגעו בראשון לטומאה נעשו שני
 33 לטומאה. ובא רבי חיננא לומר שהלכה כרבי שמעון שזורי שיין נחשב
 34 משקה אבל שמן ודבש אינם נחשבים משקין.
 35 הגמרא מביאה ברייתא בשם רבי שמעון שזורי, ודנה האם גם בדין
 36 זה הלכה כמותו: תנא בברייתא, אמר רבי שמעון שזורי, פעם אחת
 37 נתערב לי טבל – פירות שאינם מעשרים בחולין – בפירות שכבר
 38 הפריש מהם מעשר, ומדאורייתא אין צריך להפריש מעשר
 39 מתערובת זו כיון שהולכים אחר רוב הפירות המעשרים, אולם
 40 מדרבנן טבל אינו בטל ברוב, אלא שכעת אי אפשר להפריש מעשר
 41 מתערובת זו כיון שיתכן שהמעשר שיפריש יהיה מהפירות שכבר
 42 נתעשרו ואין עליהם חיוב מעשר אפילו מדרבנן, ואין מפרישים
 43 מעשר מן הפטור על החיוב, ובאתי ושאליתי את רבי טרפון איך
 44 אפשר לתקן פירות אלו, ואמר לי, לך קח פירות מן השוק שהם
 45 דמאי, כלומר שהם של עם הארץ שפירותיו חייבים במעשר מדרבנן
 46 מפני שאינו נאמן על המעשרות, ועשר מפירות דמאי אלו עליו – על
 47 הטבל שנתערב בחולין. מבארת הגמרא: קסבר רבי טרפון,

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' א

6 דקות וחלק עבות, אין זה נוי לספר תורה.
 7 נודמנה לו בסוף שיטה תיבה בת חמש אותיות, ואין מקום בשיטה
 8 לכל התיבה, לא יכתוב שתים – שתי אותיות בתוך דף וישלש חוץ
 9 לדף – בין הדפים,

1 מתחילה בסוף אותה שיטה, ומבארת הברייתא, שיוזרו את עצמו
 2 שלא יצטרך לבוא לידי מצב שנשאר בשיטה ריח פחות משיעור
 3 תשע אותיות, ויצטרך לעשות את הכתב כך כדי שיוכל להתחיל
 4 לכתוב פרשה פתוחה בשיטה הבאה או פרשה סתומה באותה שיטה.
 5 והטעם שלא ימעט את הכתב הוא מפני שאם יעשה חלק מהשורות

1 שידה זתנן בית שמאי אומרים נמדדת בפנים כו' - בפרק "כירה" (שבת מד, ב). ושם
 2 פירש בקטטרט דשידה היא מרכבת נשים. וקשה: דאם כן למה לי מדידה?
 3 בדמיווחים למדרס לא בעינן מיטלטל מלא וריק. דאפילו פשוטי כלי עץ ומיזחורים למדרס
 4 מיטמא מדרס, כדמוכח בבכורות בפרק "על אלו מומין" (לח, א) דאמרינן: בהך דחור
 5 למדרסות דלא איתקוש לשקו ועד קשה: כיון
 6 דמיטמא מדרס - מיטמא טמא מת, כדנתיב

7 בפרק "בא סימן" (גדה מט, א): כל המיטמא מדרס
 8 מיטמא טמא מת, אלמה תנן במסכת כלים (פרק
 9 יח משנה ב) דשידה מצלת באהל המנה? ובפרק
 10 "כירה" (שבת מד, ב) מייחי לה בגמרא. ואין
 11 ניותין? וכן מוכח בגמרא בפרק "כהן גדול" (נה, א)
 12 דאינה עשייה למרכבת אדם, דאמרינן: הנכנס
 13 לארץ העמים בשידה חיבה ומגדל כו', וקאמר
 14 התם: כיון דלא שכחא לא גזרו ביה רבנן -
 15 משמע דלא שכחא ליבנס בה? ונראה לפרש:
 16 דעשייה להניח בה כלים. ומיזרו קשה מטפנה
 17 פרק "רבי עקיבא" במסכת שבת (פג, ב) דנתיב,
 18 רבי חנינא אומר: נלמדנה משק, מה שק מיטלטל
 19 מלא וריק כו', ואמאי? הא עשייה למדרס,
 20 שנוכנסים בה בני אדם? ויש לומר: דאיירי בספינת
 21 גדולות, שעיקר עשויות לתת לחוכן פרקמטיא,
 22 ולא דמיא למדרס. ועוד נראה, דאפילו עקרו
 23 אתי להעביר בני אדם מעיר לעיר, וכן שידה
 24 למרכבת נשים - לא חשיב מדרס, כיון דלא
 25 עבידא להיות נשען עליה, אלא ללכת ממקום
 26 למקום. מיזי דהוה אלקוטמן טהורין בפרק "במה
 27 אשה יוצאה" (שבת סו, ב), פירש: אשקניש
 28 בלעו, שהולכים עליהן בימות הגשמים, ולא דמי
 29 לעגלה של קטן ובסוף פרק שניו דביצה (בג, ב)
 30 דטמאה מדרס. ומיזו רבינו חננאל פירש:
 31 אלקוטמים - מקניש גדולות שהולכין עליהן
 32 הליצנים לחודש, ואין טמאין מדרס כיון דאין
 33 עשויות להנאת מדרס. מיזי דהוה אסולם,
 34 דמנעט בפרשת "יחי ביום השמיני" סולם וקולב
 35 וניחוחיה ומנחה, מדתכין (ויקרא יא): "מכל כלי
 36 עץ" ולא כתיב "כל כלי עץ", ומדיאנה מטמא
 37 במת - אינה מטמא מדרס, דכל המטמא במדרס
 38 מטמא טמא מת, כדתנן בפרק "בא סימן" (גדה
 39 מט, א). והיינו שטמא. משום דאינו עשוי להנאת

40 מדרס אלא לירד בו ולעלות. מפי רבי. **אימא** רבי שמעון שזורי אומר יין - פירוש: יין
 41 דהוקא, ולא שמן דבש. והקשה רבינו תם: דהבא פסקין כרבי שמעון שזורי, ובכל דוכתא
 42 משמע שטמא דהתלמוד דשמן חשיב משק, בפרק קמא דשבת (ז, א) גבי מפני מה בוצרין
 43 בטהרה ואין מוסקין בטהרה, ובמסכת מכשירין (פרק ו משנה ד) (רבי עקיבא) דחשיב
 44 בשבעה משקין יין ושמן, ובפרק "חבית" (שבת קמו, ב) גבי מודל השמן, ובפרק קמא
 45 דפסחים (יד, ב) גבי הוסיף רבי עקיבא: מימיון של בחנים לא נמנו מלהדליק שמן שנפסל
 46 בטבל יום בנר שנטמא בטמא מת, ומודק לה בנר של מתכת דהויא אב הטומאה, דחרב הרי
 47 הוא כחלל. ודייק: קסבר רבי עקיבא טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כו', מאי אידיא בטמא מת? אפילו בראשון ושני נמי תחילה הוי, דתנן: כל הפוסל את התרומה
 48 מטמא משקין להיות תחילה? והשתא מאי קשיא? לימא דרבי עקיבא סבר כרבי שמעון שזורי: דלא חשיב שמן משקא אלא אוכלו ומיזו, מרבי עקיבא אינה קשיא, דשמעון ליה דחשיב
 49 שמן משקא במסכת מכשירין, ומיית ליה במסכת שבת בריש פרק "חבית" (קמג, ב): חלב האשה מטמא לרצן ושלא לרצן כו', וקאמר: סלי זיתים ועיבים יוכיחו כו'. אבל מסתמא דהתלמוד
 50 קשה כמו שפירשת! ויתרין רבינו תם: דהבא מיירי בקרוש, כדתנן רישא: השמן החלב של גריסין, בומן שהם לחים - הרי הן ראשונים, פירוש: דהווי משקין, קרוש - הרי הן שניים. ויש
 51 ספרים שרישאו זו כתובה בהן, והדר קתני: רבי מאיר אומר שמן תחילה לעולם אפילו קרוש. והשתא נידא הא דנקט "לעולם", וכן רבש דחכמים, ויין דרבי שמעון שזורי - כולה בקרוש
 52 איירי. מפי רבי. **קסבר** אין קנן (מחיים) - ואם תאמר: והא מיפטר משעת מירוח הגוי ואין לו מירוח דקסבר אינו פטר. דלא אשכולן תנא דאית ליה תורת: מירוח הגוי אינו פטר, ואין קנן
 53 דאם כן "דעגן" במאי מוקים ליה? דרבי מאיר אשכולן דאית ליה מירוח הגוי דאינו פטר (וסבר יש קנן לגוי דאינו פטר) לקמן בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות סו, ב), אבל קסבר יש קנן בסוף
 54 פרק קמא דעבודה (זה וזה, א). ורבי יהודה אית ליה יש קנן בפרק "השואל" (בבא מציעא קא, א), אית ליה נמי מירוח הגוי ואינו פטר לקמן בפרק "רבי ישמעאל" ויש לומר: דמכל
 55 מקום דמי לחיוב, כי הדין דלא אמר ליה: קח מעצין שאינו נקוב או מתבואת חוצה לארץ, ועוד, כל לקוח דרבנן הוא, כדדרשנין: "תבואת ורע"ן" ולא לקוח, בפרק "השוכר את הפועלים"
 56 (בבא מציעא פז, א). ומיזו הרב רבינו יצחק בהרב רבינו מאיר מפרש: הני מיילי בשלקתו עד שלא נתמרה, ואפשר שלא היה מצוי. ומיזו רבינו תם מפרש דאדרבה, בממורח הוא דמיפטר
 57 לקוח. וצריך וצוין אי מירוח הגוי פטר אפילו מדרבנן בתבואה דגוי, דאמרינן בפרק קמא דבכורות (יא, א): הלווקה טבלים ממורחים מן הגוי כו', דמרחינהו נאן? אילימא דמרחינהו גוי כו',
 58 והא דגרינן משום בעלי כיסין - בגוי שלקח מישראל. מפי רבי.

1 נמדדת **מכפנים** - דאמרינן התם: כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה
 2 אלכסנדריה ושידה חיבה ומגדל, שמחוקים ארבעים טאה בלה, שהן כוריים ביבש
 3 - יצאו מתורת כלי ואין מקבלין טמאה. השריה נמדדת **מכפנים** - אם מחוק
 4 חללה כוריים - טהורה. **מכחיון** - עובי הנסרים נמדד עמה, דרואין אילו היה
 5 חלל מכפנים היה משלים לכוריים. **עובי**

6 **הרגלים** - הרגלים עבים יותר מן הנסרים.
 7 **לבונו** - מסגרת סביב לפיהם. **ובניהם** -
 8 אותו אירר שבין הרגלים מתחת אין נמדד,
 9 דלא אמרינן רואין כאילו שולים יורדין עד
 10 סוף הרגלים. **טפח** - מקום חשוב הוא.
 11 **שמן תחילה לעולם** - בין שנטמא באב
 12 הטומאה או בראשון או בשני - הוי איהו
 13 ראשון, דקיימא לן (פסחים יד, ב): כל
 14 הפוסל את התרומה - מטמא משקין להיות
 15 תחילה, ושמן משקה. **יין לא** - בתמיה, דיין
 16 מי איכא למאן דאמר לאו משקה הוא?
 17 **אלא אימא רבי שמעון שזורי אומר יין** -
 18 ולא שמן דבש, דלא הווי משקין, ואדך
 19 קאמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון,
 20 **נתערב לי מכל** - דמאי בחולין, ולא יכול
 21 להפריש ממנו מפני חולין המעורבין בו. ואף
 22 על גב דמאני לא מייחבי מדאורייתא
 23 בעמשה, אפילו הכי, הואיל ומייחבי מדרבנן
 24 - הוה ליה מן חולין הפטור על טבל החייב.
 25 קח מן השוק - דמאי מעם הארץ, דהוי נמי
 26 פטור מדאורייתא על הפטור דאורייתא.
 27 **ולימא קח מן הגוי** - דפטור מדאורייתא
 28 וחיוב מדרבנן. **אין רוב עמי הארץ מעשרין** -
 29 אלא מספקין בהו מחצה על מחצה, הילכך
 30 איכא למימר: המעורב נתעשר וזה לא
 31 נתעשר, ואי נמי איפכא. כך שמעת. וקשיא
 32 לי: אם כן כשלוקחה מן הגוי נמי, שמא עם
 33 הארץ זה שמכר פירות הללו לא עשרן, והוה
 34 ליה מן פטור על החיוב? ונראה בעיני שהטבל
 35 הזה טבל גמור היה, וכיון שנתערב בחולין -
 36 בטל, דמדאורייתא דוד בתרי בטיל, הוה ליה
 37 פטור מדאורייתא, ורבנן הוא דאחמור ביה
 38 ואמור: טבל אסור במשהו, והצריכו להפריש
 39 עליו תרומה. ומיזו, מנייה וביה - לא, דחולין

40 מתוקנין נפטרו לגמרי, ואפילו חיובא דרבנן ליכא. ואמר ליה: צא וקח מן השוק ועשר
 41 עליו לפי חשבון טבל שבו. קסבר: רוב עמי הארץ מעשרין הן, והוה ליה פטור
 42 מדאורייתא וחיוב מדרבנן כי האי. ונימא ליה קח מן הגוי, דפטור נמי מדאורייתא!
 43 דקא סלקא דעתין יש קנן ולגוי להפקיעו כו' דחיוב מדרבנן. קסבר אין קנן לגוי. איכא
 44 דאמרי כו' קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין, ושמא זה שמכרו לא עישר, והוה ליה
 45 חיוב מדאורייתא, וטבל המעורב בה פטור מדאורייתא. קשי - פריך.

מ
 46 **אשידה, דתנן: בית שמאי אומרים: נמדדת מכפנים, ובית**
 47 **הלל אומרים: מכחיון, ומודים אלו ואלו שאין עובי**
 48 **הרגלים ועובי הלבוזין נמדד; רבי יוסי אומר: מודים**
 49 **שעובי הרגלים ועובי הלבוזין נמדד, וביניהן אין נמדד;**
 50 **רבי שמעון שזורי אומר: אם היו רגלים גבוהות טפח -**
 51 **אין ביניהן נמדד, ואם לאו - ביניהן נמדד. רב נחמן בר**
 52 **יצחק אומר: אין, דתנן, רבי מאיר אומר: שמן תחלה**
 53 **לעולם, והכמים אומרים: אף הדבש, רבי שמעון שזורי**
 54 **אומר: אף היין, מקלל דתנא קמא סבר: וין לא? - אימא,**
 55 **רבי שמעון שזורי אומר: וין, תנאי, אומר רבי שמעון**
 56 **שזורי: פעם אחת נתערב לי מכל בחולין, ובאתי ושאלתי**
 57 **את רבי טרפון, ואמר לי: לך קח מן השוק ועשר**
 58 **עליו, קסבר: דאורייתא פרוקא בטל, ורוב עמי הארץ**
 59 **מעשרים הן, והוה ליה פתור מן הפטור על הפטור.**
 60 **ולימא ליה: לך קח מן הגוי! - קסבר: אין קנן לגוי**
 61 **בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר, והוה ליה מן**
 62 **החיוב על הפטור. איכא דאמרי, אומר ליה: לך קח**
 63 **מן הגוי, קסבר: יש קנן לגוי בארץ ישראל להפקיע**
 64 **מיד מעשר, והוה ליה מן הפטור על הפטור. ולימא**
 65 **ליה: קח מהשוק! - קסבר: אין רוב עמי הארץ**
 66 **מעשרין, שלח ליה רב יימר בר שלמיא לרב פפא,**
 67 **הא דאמר רבין בר חנינא אומר עולא אומר רבי חנינא:**
 68 **הלכה פרבי שמעון שזורי, ולא עוד, אלא כל מקום**
 69 **ששנה רבי שמעון שזורי הלכה כמותו, אף בנתערב**
 70 **ליה מכל בחולין? אומר ליה: אין. אומר רב אשי: אומר**
 71 **לי מר זוטרא, קשי גה רבי חנינא מפורא: פשיטא!**
 72 מ

1 מי קאמר במשנתנו כו' - כי האי גזנא דייק בפרק בתרא דכתובות (קט, א) גבי כל מקום
2 שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון. ותימה: דבפרק "כירה" (שבת לט, ב) גבי:
3 כל מקום שאנה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע - הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי
4 מטלנית, וקא פריך: אימא הני מילי במתניתין, אבל בברייתא לא! ויש לומר: כיון דאמר "חוץ
5 מקולי מטלנית" שהיא משנה, הוי כאילו פירש
6 "במשנתנו". ומיהו קשה: בוצי כללות דבפרק "מי
7 שהוציאנו" (עירובין מז, ב) דקאמר: רבי מאיר
8 ורבי יהודה - הלכה כרבי יהודה, רבי יהודה ורבי
9 יוסי - הלכה כרבי יוסי, אמרין: סלקא דעתך
10 אמנא הני מילי במתניתין אבל בברייתא לא, אף
11 על גב דלא קאמר "במשנתנו" ושמיא שאני התם
12 דלא קאמר "כל מקום". מפי רבי. ה"א דאפיצן הא
13 דלא אפיצן - משמע דספר תורה כשר בלא
14 אפיצן. והקשה רבינו תם מהא דאמרין פרק
15 "המוציא יין" (שבת עט, ב) גבי ספר תורה: על
16 הגייל ועל הדוכסוטוס כשירה. משמע: אבל
17 דיתפרא דמליח וקמיה ולא עפיץ - לא (מיקר
18 ספר). ובפרק שני דסוטה (ז, א) אמרין: אין כותבין
19 פרישת סוטה לא על הלוח ולא על הגייר ולא על
20 הדפתרא אלא על המגילה. שנאמר "בספר", וכל
21 שכן ספר תורה הנקרא ספר טפי, כדאמרין
22 במסכת סופרים: אין כותבין לא על הגייר ולא על
23 הדפתרא ומיהו "מתוך" לא גרס. דהא בפרק
24 "המוציא יין" (שבת עט, ב) קתני: על הגייר ועל
25 המטלית פסולה, ולא קתני מתוך. ועוד קשה:
26 היאך אנו כותבין ספר תורה על הקלפים שלנו
27 הא אינם מעופצין, וכן גיטין שאנו כותבין בקלפין
28 שלנו, ובפרק ושניו דגטין (ט, א) משמע דווקא
29 בדאפיצן כותבין אבל לא אפיצן - לא. דיכול
30 להודייא ומפרש רבינו תם: דתיקון שלנו חשיב
31 כאפיצן. תדע, דהא קמו דאין יכול להודייא, והא
32 דמשמע בגיטין כולא אפיצן יכול להודייא -
33 היינו בקלפים שלהם שהיו ערשם בהם תיקון של
34 עפיץ, דקודם עפיץ יכול להודייא ונקרא
35 "דיתפרא" ופסול. ותדע שגם בימיהם כותבין
36 שטרות בקלף שאינו מעופץ, כדאמרין בפרק שני
37 דגיטין (שם): כתבו במי טריא ועפצא - כו.
38 ומוקי לה בדלא אפיצן. ומיהו איכא לאוקומי
39 בניי של עשבים, דלא מיתקני ליה בעפצים, כמו שפירש שם בקנטרס גבי חיישין שמוא במי מילין כתבו. אי נמי, בעדי מסיירה ורבי אלעזר. מפי רבי. עשאה כשירה - ומכאן משמע, הא
40 דתניא בפרק "הבונה" (שבת קג, ב): כתבה כשירה, או שכתב השירה כיוצא בה, או שכתב שלא כדיו, או שכתב האוכרות בזהב הרי אלו יגזו - בספר תורה מיירי, דהא מוקמינא לה הכא בספר
41 תורה. ותימה, דבפרק "כל כתבי" (שבת קטו, ב) בתחילתו תניא: אין בין ספרים למגילה אלא שספרים נכתבין בכל לשון, ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו ותירץ הרב רבי יוסף
42 דההיא ד"כל כתבי" בשאר ספרים דלאו ספר תורה. ובתי קשה: דבפרק קמא דמגילה (ז, א) תניא: מקרא שכתבו תרגום, ותרגום שכתבו מקרא, וכתב עברי - אינו טעמא את הידיים עד שיכתבנו
43 בכתב אשורית על הספר ובדיו. ומוקי לה רב אשי בשאר ספרים ורבי יהודה היא, אלמא שאר ספרים בעי דיו. ולא אשכחן דפליגי עליה דרבי יהודה אלא לגבי הא דשרי בכל לשון, אבל בדיו
44 לא אשכחן דפליגי! ונראה לפרש: דההיא ד"כל כתבי" לענין להציל מפני חדליקה דווקא מיירי, ולא לענין לקרות בהם, ולפי שיש בהן אוכרות מצילין אותן אף על פי שלא נכתבו כהלכתן, אבל
45 מגילה - עד שתהא כתובה כהלכתה. תדע, דבעיא דריש גלותא התם לענין הצלה, אבל הא לא מיבעיא ליה אם ניתנו ליקרות בהם או לא. ואם תאמר: תיקשי הך ברייתא לרב הונא דאמר
46 בריש גמרא ד"כל כתבי" (שבת קטו, א): הוי כותבין תרגום ובכל לשון אין מצילין, למאן דאמר אין ניתנין לקרות בהן! ויש לומר, דהאמר התם: תניא היא. **שלא** יעשה כונג - כעין שפירש
47 בקנטרס כאן יש לפרש הא דאמר בבבא בתרא (ד, א) גבי כרם: שתיים כנגד שתיים ואחד יוצא זנב, שאחד בשורות שתיים, ולא כנגד איר שכן שתי השורות שתיים. מפי רבי. **ועושה**
48 פרישותיה סתומות - קצת קשה דנקט לשון רבים, ואין שם כי אם פרשה אחת. ושמיא משום "על הארץ" דבסוף שיטה אף על פי שאין כתוב כלום אחר כך. מפי רבי. **רבי** שמעון בן אלעזר
49 אומר רבי מאיר היה כותבה על הדוכסוטוס - משמע דתלמידו של רבי מאיר היה, שאמר דברים הרבה משמו בשאר מקומות, כדאשכחן נמי לעיל (ל, ב) דקאמר רבי שמעון בן אלעזר משום
50 רבי מאיר: אין כותבין את השם לא על הגייר ולא על המחוק. וכן בפרק קמא דקדושין (נכ, א) גמרא ובלבד שיהא היסק משל אחרים, דקאמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר: אשה פרדה
51 מעשר בלא חומש. ותימה, דבפרק "המוציא יין" (שבת עט, ב) כתוב בכל הספרים: אמר רבי שמעון. מאיר היה כותבה על הקלף מפני שהיתה משתמרת - משמע שהיה חבירו, דקאמר
52 "מאיר" ולא קאמר "רבי מאיר" ושמיא טעות סופר יש בכל הספרים. ואי ההא אמרין דתרי רבי שמעון בן אלעזר הוה - נחא. ומיתרצא בהכי פירכא אחריתי, דהבא קתני ארוכוסטוס והתם
53 תני אקלף. והיה נראה לומר דתרי תנאי אליבא דרבי מאיר, אבל אי אפשר לומר כן, דבפרק "מרוובה" (בבא קמא ע, ב) גבי מכרה חוץ מגזווחיה, משני: תרי תנאי אליבא רבי שמעון בן אלעזר,
54 ולא משני דתרי הוי. ומיהו יש לדחוק, משום דהנהו דאפילגי עליה בחדא אפילגי עליה באידך ברייתא. ויש לתרץ: דעל הדוכסוטוס דקתני הכא היינו: אף הדוכסוטוס, כדמפרשין נמי: אף
55 פתוחות, וכל שכן נמי אקלף דמשתמר. ולפי מה שרצה לומר בסמוך דוכסוטוס דווקא ולא קלף הוי תימה, דלמר דוכסוטוס עדיף למוזהא ולמר קלף עדיף. מפי רבי. ועושה

1 מי קאמר במשנתנו - דמשמע: משנה ולא ברייתא? קרע הכא בשני שיטין - אם
2 נתקרע גליון של ספר תורה, ונכנס הקרע בשני שיטין בתוך הכתב - יתפור. בשלש
3 אל יתפור - אלא יסלק את היריעה. עתיקא - קלף ישן, מיגניא קריעה. אפיצן -
4 הוי שחור כעתיקא. אפיצן = מתוקן הקלף בעפצין שקורין *גל"ש. והני מילי - דתופר.
5 בגידין - יתפור, אבל לא בגרדים = **פיניד"ש
6 בלעז. בין לרף - אם נקרע עד כנגד הכתב,
7 שאילו היה בכתב היה יותר משלש שיטין.
8 ובין שיטה לשיטה - אם נקרע, יתפור או לא
9 יתפור. שתיים שתיים - שיטות קצרות, שיטה
10 שיטה בת שתי תיבות. שתיים - בזו ושלש בזו
11 ואחת בזו, מאי? כל שכן - דכשרה, שעשאה
12 כשירה ד"או ישרי משה", ששיטה אחת
13 ארוכה ושיטה אחת קצרה, שאין ממלא כל
14 השיטה. או שירה כמותה - שכתב השירה
15 כשאר התיבות אריח על גבי אריח. שתיים
16 שלש ואחת - היינו כשירה. שלא יעשה
17 כקובה - כזה: באהל רחב מלמטה וקצר
18 מלמעלה, דהיינו אחת שתיים שלש. זנב -
19 שלש שמים ואחת כזה: על הארץ בשנייה
20 אחרונה כלומר, אין בשיטה אחרונה אלא
21 שתי תיבות הללו. בסוף שיטה - הוי
22 מתחילין לשיטה אחרונה, כזה:
23 בתחילת שיטה - הוי מתחילין לשיטה
24 אחרונה כזה: מאן דאמר בסוף שיטה - כדי
25 שיהו שמים על הארץ, דמשמע דכתבתי: כי
26 כנגדו שמים על הארץ - כן יאריך מיכם.
27 ומאן דאמר בתחילת שיטה - כלומר, בעי
28 ארחוקי ארץ משמים, דהכי משמע: כי היכי
29 דמרחוקא שמים מארץ - כן יאריכו מיכם.
30 דכריך לה מאחד כלפי שמע - לאחור
31 שנתבהא כופלה מצד שמאל לצד ימין
32 כשהניחה ברלת. והיינו מ"אחד" כלפי
33 "שמע", שראש השורה "שמע ישראל"
34 וסופה "י" אחד", והתחיל לכופלה מ"אחד"
35 וקיפל ובא עד "שמע". דוכסוטוס = קלף
36 שלא נקלף, כמין דף - כמין עמוד
37 שבספרים, ארוכה קצרה. ומרת

מי קאמר "במשנתנו"? "כל מקום ששנה" קאמר. אמר
רב זעירא אמר רב הננאל אמר רב: קרע הכא בשני שיטין
שיטין - יתפור, בשלש - אל יתפור. אמר ליה רבה זוטא
לרב אשי, הכי אמר רבי ירמיה מדיפתי משמיה דרבא:
הא דאמרין בשלש אל יתפור - לא אמרין אלא
בעתיקתא, אבל חדתתא לית לן בה; ולא עתיקתא -
עתיקתא ממש, ולא חדתתא - חדתתא ממש, אלא הא
דלא אפיצן, הא דאפיצן; והני מילי בגידין, אבל בגידין
לא. בעי רב יהודה בר אבא: בין דף לרף, בין שיטה
לשיטה, מאי? תיקו. אמר רבי זעירא אמר רב הננאל אמר
רב: מזוזה שכתבה שתיים שתיים - כשרה. איבעיא להו:
שתיים ושלש ואחת, מהו? אמר רב נחמן בר יצחק: כל
שפון, שעשאה כשירה. מיתבי: עשאה כשירה, או שירה
כמותה - פסולה! - כי תניא הויה בספר תורה, איתמר
נמי: אמר רבה בר בר הנה אמר רבי יוחנן, ואמרי לה
אמר רב אחא בר בר הנה אמר רבי יוחנן: מזוזה שעשאה
שתיים ושלש ואחת - כשרה, ובלבד שלא יעשה כקובה,
ובלבד שלא יעשה כזנב. אמר רב הסדא: "על הארץ"
- בשיטה אחרונה; איכא דאמר: בסוף שיטה, ואיכא
דאמר: בתחילת שיטה. מאן דאמר בסוף שיטה - כנגד
שמים על הארץ, ומאן דאמר בתחילת שיטה - כי היכי
דמרחקא שמים מארץ. אמר רבי הלבו: חוינא ליה לרב
הונא דכריך לה מ"אחד" כלפי "שמע", ועושה
פרשיותיה סתומות. מיתבי, אמר רבי שמעון בן אלעזר:
רבי מאיר היה כותבה על הדוכסוטוס כמין דף,
ועושה

הא דתניא בפרק "הבונה" (שבת קג, ב): כתבה כשירה, או שכתב השירה כיוצא בה, או שכתב שלא כדיו, או שכתב האוכרות בזהב הרי אלו יגזו - בספר תורה מיירי, דהא מוקמינא לה הכא בספר
תורה. ותימה, דבפרק "כל כתבי" (שבת קטו, ב) בתחילתו תניא: אין בין ספרים למגילה אלא שספרים נכתבין בכל לשון, ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו ותירץ הרב רבי יוסף
דההיא ד"כל כתבי" בשאר ספרים דלאו ספר תורה. ובתי קשה: דבפרק קמא דמגילה (ז, א) תניא: מקרא שכתבו תרגום, ותרגום שכתבו מקרא, וכתב עברי - אינו טעמא את הידיים עד שיכתבנו
בכתב אשורית על הספר ובדיו. ומוקי לה רב אשי בשאר ספרים ורבי יהודה היא, אלמא שאר ספרים בעי דיו. ולא אשכחן דפליגי עליה דרבי יהודה אלא לגבי הא דשרי בכל לשון, אבל בדיו
לא אשכחן דפליגי! ונראה לפרש: דההיא ד"כל כתבי" לענין להציל מפני חדליקה דווקא מיירי, ולא לענין לקרות בהם, ולפי שיש בהן אוכרות מצילין אותן אף על פי שלא נכתבו כהלכתן, אבל
מגילה - עד שתהא כתובה כהלכתה. תדע, דבעיא דריש גלותא התם לענין הצלה, אבל הא לא מיבעיא ליה אם ניתנו ליקרות בהם או לא. ואם תאמר: תיקשי הך ברייתא לרב הונא דאמר
בריש גמרא ד"כל כתבי" (שבת קטו, א): הוי כותבין תרגום ובכל לשון אין מצילין, למאן דאמר אין ניתנין לקרות בהן! ויש לומר, דהאמר התם: תניא היא. **שלא** יעשה כונג - כעין שפירש
בקנטרס כאן יש לפרש הא דאמר בבבא בתרא (ד, א) גבי כרם: שתיים כנגד שתיים ואחד יוצא זנב, שאחד בשורות שתיים, ולא כנגד איר שכן שתי השורות שתיים. מפי רבי. **ועושה**
פרישותיה סתומות - קצת קשה דנקט לשון רבים, ואין שם כי אם פרשה אחת. ושמיא משום "על הארץ" דבסוף שיטה אף על פי שאין כתוב כלום אחר כך. מפי רבי. **רבי** שמעון בן אלעזר
אומר רבי מאיר היה כותבה על הדוכסוטוס - משמע דתלמידו של רבי מאיר היה, שאמר דברים הרבה משמו בשאר מקומות, כדאשכחן נמי לעיל (ל, ב) דקאמר רבי שמעון בן אלעזר משום
רבי מאיר: אין כותבין את השם לא על הגייר ולא על המחוק. וכן בפרק קמא דקדושין (נכ, א) גמרא ובלבד שיהא היסק משל אחרים, דקאמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר: אשה פרדה
מעשר בלא חומש. ותימה, דבפרק "המוציא יין" (שבת עט, ב) כתוב בכל הספרים: אמר רבי שמעון. מאיר היה כותבה על הקלף מפני שהיתה משתמרת - משמע שהיה חבירו, דקאמר
"מאיר" ולא קאמר "רבי מאיר" ושמיא טעות סופר יש בכל הספרים. ואי ההא אמרין דתרי רבי שמעון בן אלעזר הוה - נחא. ומיתרצא בהכי פירכא אחריתי, דהבא קתני ארוכוסטוס והתם
תני אקלף. והיה נראה לומר דתרי תנאי אליבא דרבי מאיר, אבל אי אפשר לומר כן, דבפרק "מרוובה" (בבא קמא ע, ב) גבי מכרה חוץ מגזווחיה, משני: תרי תנאי אליבא רבי שמעון בן אלעזר,
ולא משני דתרי הוי. ומיהו יש לדחוק, משום דהנהו דאפילגי עליה בחדא אפילגי עליה באידך ברייתא. ויש לתרץ: דעל הדוכסוטוס דקתני הכא היינו: אף הדוכסוטוס, כדמפרשין נמי: אף
פתוחות, וכל שכן נמי אקלף דמשתמר. ולפי מה שרצה לומר בסמוך דוכסוטוס דווקא ולא קלף הוי תימה, דלמר דוכסוטוס עדיף למוזהא ולמר קלף עדיף. מפי רבי. ועושה

מנחות דף כה עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קלה

44 מרצה על עֲזוֹן של עבודה ביד שְׂמַאל, שאף שמעיקר הדין אין עבודות
 45 הקרבנות נעשות אלא ביד ימין, מכל מקום אם הקריבו בשמאל יהיה
 46 הקרבן כשר, שגם בעון זה מצינו צד קל, שְׁהוּתָר מִכְּלָלוֹ בְּיוֹם
 47 הַכַּפֻּרִים, וכפי ששינוי במסכת יומא (מז). שביום הכיפורים נוטל
 48 הכהן גדול, כשנכנס להקטיר קטורת בקדש הקדשים, את הכף שבה
 49 הקטורת, בשמאלו, ואת המחתה שבה הגחלים, בימינו.
 50 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיָּה אֲבִי לְרַבִּי אֵילֵעָא, אֵין לומר שהציץ
 51 מרצה על עון שמאל, לפי שאמר קָרָא – נאמר בפסוק זה המדבר
 52 בריצוי הציץ (שמות ט) וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת עֲזוֹן הַקֶּדְשִׁים, ומשמע
 53 שמרצה הוא על עֲזוֹן שְׁהִיָּה בּוֹ בכל מקום, וְדִיתִינּוּ – והיתירו תורה
 54 במקום אחר, לְאִשּׁוּקֵי יוֹם הַכַּפֻּרִים, דָּאֵין זה היתר על העון, אלא
 55 הַכְּשִׁירוּ בְּשַׂמְאֵל הוּא – כך הוא עיקר סדר עבודת הכהן גדול ביום
 56 הכיפורים שנוטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו, ואינו עון
 57 כלל.
 58 תירוץ נוסף: רַב אֲשֵׁי אָמַר, הטעם שאין לפרש שהציץ מרצה על עון
 59 שמאל, לפי שבפסוק זה נאמר וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת עֲזוֹן הַקֶּדְשִׁים, שהם
 60 ומשמע שהוא מרצה רק על עון ופסול שיש בקדשים עצמם, שהם
 61 הקרבנות, וְלֹא על עֲזוֹן הַקֶּדְשִׁין שהם הכהנים העובדים ועליהם
 62 לקדש הקומץ בימין, שאם עבדו בשמאל אין הציץ מרצה על עון זה.
 63 שואלת הגמרא: אָמַר לִיָּה רַב סִימָא פְּרִיָּה דְרַב אִיִּדִי לְרַב אֲשֵׁי,
 64 וְאָמַרִי לֵה רַב סִימָא פְּרִיָּה דְרַב אֲשֵׁי לְרַב אֲשֵׁי, ואימא – ומדוע
 65 לא נאמר שהציץ מרצה על עֲזוֹן בְּעַל מוֹם, שאם הקריב קרבן שיש
 66 בו מום, הציץ ירצה עליו להכשירו, שגם בעון זה מצינו צד קל,
 67 שְׁהוּתָר מִכְּלָלוֹ בְּעוֹפוֹת, שאף שבהמה בעלת מום פסולה לקרבן,
 68 מכל מקום קרבן העוף כשר אף בעוף בעל מום, דְאָמַר מַר בְּבֵרִיתָא
 69 (תמורה ד, ט) שְׂדֵי תַמּוֹת וְזִכְרוֹת צַרִּיךְ שֶׁהַקָּרְבָן יִהְיֶה תַמִּים, ושקרבן
 70 עולה יהיה זכר, הוא רק בְּתַמּוֹת. וְאֵין תַמּוֹת וְזִכְרוֹת נִהְיֶה בְּעוֹפוֹת.
 71 משיבה הגמרא: אָמַר לִיָּה, עֲלֵךְ – על טענתך זו, שהציץ ירצה על
 72 עון בעל מום, אָמַר קָרָא – נאמר בפסוק (ויקרא כב ט) וְיִשׂוּר וְשֵׂה שְׂרוּעַ
 73 וְקְלוּט נְרָבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וְלִנְדָר לֹא יִרְצֶה, ועוד נאמר (שם כב ט) כֹּל
 74 אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא תִקְרְבוּ בֵּי לֹא לְרִצּוֹן יִהְיֶה לָכֶם, הרי שאמרה
 75 תורה בפיורש שאין ריצוי לעון בעל מום.
 76 הגמרא דנה בדין נטמא הדם או הקומץ והקריבוהו, והאם יש חילוק
 77 בין שוגג למוזד: תִּנּוּ רַבִּנּוּן, דָּם קַרְבָּנוֹת שְׁנַטְמָא וְנֹאסֵר לְהַקְרִיבוֹ,
 78 ועבר ויִרְקַו על גבי המזבח בטומאתו, אם היה זה בְּשׁוּגָג, שלא ידע
 79 שיש איסור בזה, הוֹרְצָה – הקרבן כשר ועולה לו לרצון. אבל אם היה
 80 זה בְּמִזִּיד, קנסוהו חכמים ואמרו שלא הוֹרְצָה לו, והקרבן פסול.
 81 מוסיפה הברייתא: בְּמָה דְכָרִים אֲמִידִים – שדין זה שאמרו שבמזיד
 82 הקרבן פסול הוא דווקא בְּקַרְבָּנוֹת יָחִיד, אֲכָל בְּקַרְבָּנוֹת צִיבּוּר, בֵּין
 83 בְּשׁוּגָג, בֵּין בְּמִזִּיד, הוֹרְצָה לו, והקרבן כשר. מוסיפה הברייתא עוד:
 84 וּבְקַרְבָּנוֹת שִׁמְבִיא עוֹבֵד בּוֹכְבִים, אין חילוק בין שוגג למזיד, אלא
 85 בֵּין בְּשׁוּגָג וּבֵין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאִוְנֵם – בעל כרחו, וּבֵין בְּרִצּוֹן –
 86 מדעתו,

משנה

1 המשנה שלפנינו עוסקת בדין מנחה שנפסל קומצה קודם
 2 שהקטירוהו, והקטירוהו בפסול, אם כשירה היא. נִטְמָא הַקּוֹמֵץ
 3 וְהַקְרִיבוֹ, הַצִּיץ שעל מצחו של כהן גדול מְרַצָּה ומכפר על ההקרבה
 4 בטומאה, והמנחה כשירה, ויצאו הבעלים ידי חובתם, וישיריה
 5 נאכלים. ואם יִצָּא הקומץ חוץ לחומת העזרה, ונפסל מדין יוצא,
 6 ועבר וְהַקְרִיבוֹ, אֵין הַצִּיץ מְרַצָּה על הקרבה זו, והמנחה פסולה. לפי
 7 שְׁהִצִּיץ מְרַצָּה על הַטְּמָא, וְאֵינוֹ מְרַצָּה על הַיּוֹצֵא.

גמרא

10 הגמרא מבארת את מקור הדין והטעם שאין הציץ מרצה אלא על
 11 טומאה ולא על שאר הפסולים: תִּנּוּ רַבִּנּוּן, נאמר בתורה לענין הציץ
 12 (שמות כח לח), וְהִדִּיהָ על מִצַּח אֶהָרֶן וְנָשָׂא אֶהָרֶן אֶת עֲזוֹן הַקֶּדְשִׁים,
 13 כלומר, שאהרן נושא את המשא של העון והפסול מהקדשים,
 14 ונמצאו הקדשים מסולקים מן העון ומן הפסול, וכשרים. ולא נתפרש
 15 בתורה איזה עון הוא נושא. מבררת הברייתא: וְכִי אִיָּה עֲזוֹן הוּא
 16 נוֹשֵׂא, אִם הַטְּמָא שמרצה על עֲזוֹן פִּיגוּל, שאם עשו אחת מארבע
 17 העבודות המעכבות בקרבן על מנת לאכול כזית ממנו חוץ למקומו,
 18 שהציץ מרצה על קרבן זה ומכשירו אין לומר כן, שְׁהִרִי בְּכָר נֹאמַר
 19 על המקריב בפסול של חוץ למקומו (ויקרא יט טז) הַמְקַרֵּב אֹתוֹ לֹא יִחַשֵׁב
 20 לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה, ומבואר אם כן שאין הקרבן עולה לבעלים. ואם הַטְּמָא
 21 שהציץ מרצה על קרבן שיש בו עֲזוֹן נֹזֵתָר – שעבד על מנת להותירו
 22 ולאכול ממנו חוץ לזמנו. הִרִי בְּכָר נֹאמַר (שם יט ז) וְאִם הֶאֱכַל יֹאכַל
 23 בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצֶה, הֵא – הרי שבהכרח לומר שאֵינוֹ
 24 נוֹשֵׂא אֵלָא קַרְבָּן שִׁישׁ בּוֹ עֲזוֹן טוֹמְאָה – שנטמא הדם. ויש סברא לומר
 25 כך שאין הציץ מרצה אלא על פסול טומאה, לפי שיש באיסור
 26 הקרבה בטומאה צד קל, שְׁהוּתָרָה מִכְּלָלוֹ בְּקַרְבָּן צִיבּוּר, שאף שיש
 27 איסור להקריב בטומאה, מכל מקום אם אירע בקרבן ציבור שנטמא
 28 הקרבן או שהיו הכהנים טמאים, הקרבן קרב. ולכך גם בקרבן יחיד אף
 29 שאין בו היתר להקריב בטומאה, אם אירע שנטמא הדם או הקומץ
 30 והקריבוהו בטומאה, הציץ מרצה להכשיר הקרבן.
 31 מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי וִירָא, אִימָא – נאמר שהציץ מרצה
 32 על קרבן שיש בו עֲזוֹן יּוֹצֵא, שאם יצא הדם חוץ לחומת העזרה, אף
 33 שנפסל ביוצא, אם הקריבוהו הקרבן כשר. שגם בפסול זה מסתבר
 34 לומר שיועיל בו ריצוי, ומשום צד קל שיש בו, שכן מצינו שְׁהוּתָר
 35 פסול יוצא מִכְּלָלוֹ – מכלל הדין שיצא חוץ למחיצתו פסול
 36 הוא, בקרבנות שמקריבים בְּתַמּוֹת, שכאשר היה המשכן בנוב ובגבעון
 37 לא היה איסור ביוצא חוץ למחיצתו. ומדוע אמרו במשנתנו שאין
 38 הציץ מרצה על עון יוצא.
 39 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיָּה אֲבִי לְרַבִּי זִירָא, אין הציץ מרצה על עון
 40 יוצא, לפי שאמר קָרָא – נאמר בפסוק זה המדבר בענין ריצוי הציץ
 41 (שמות כח לח) לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה', ויש ללמוד מכך שְׁעוֹן דְלִפְנֵי ה'
 42 אֵין, אבל עֲזוֹן דְיוֹצֵא, שאינו לפני ה', לֹא.
 43 מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לָהּ רַבִּי אֵילֵעָא, אִימָא – נאמר שהציץ

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' ב

8 נְמִי לִימָא – היתה הגמרא צריכה לומר 'אמר רבי שמואל בר נחמני
 9 אמר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון שזורי, וכן אמר רבין בר חיננא
 10 אמר עולא אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי, ולא להביא
 11 דברי רבי יוחנן בלא דברי רבי חנינא.
 12 אֵלָא אָמַר רַב פִּפְא, כוונת רבי חנינא היא אֲשִׁירָה – על דין שידה,
 13 כמבואר בסמוך. רַב נַחֲמָן פֵּר יִצְחָק אָמַר, כוונת רבי חנינא היא אֵינוֹן
 14 – על דין יין, כמבואר בסמוך. מבארת הגמרא: רַב פִּפְא אָמַר,

1 שהשריש לפני ראש השנה עם הפול שהשריש לאחר ראש השנה,
 2 וְנִמְצָא תוֹרֵם וּמַעֲשָׂר מִן הַחֹדֶשׁ שָׂבוּ עַל הַחֹדֶשׁ שָׂבוּ וּמִן הַיּוֹשֵׁן שָׂבוּ
 3 עַל הַיּוֹשֵׁן שָׂבוּ, שסבר רבי שמעון שזורי 'יש בילה', דהיינו שאם עירב
 4 את החדש ודישן סומכים שיש משניהם בתוך התרומה והמעשר לפי
 5 החשבון. דוחה הגמרא: הֵא אֵיתְמַר עֲלָהּ – הרי נאמר על הלכה זו,
 6 אָמַר רַבִּי שְׂמוּאֵל פֵּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן
 7 שְׁזוּרִי, וְאִם אֵיתָא – ואם אכן כוונת רבי חנינא לפול המצרי, הוא

גמרא

הגמרא מביאה כמה דעות בשיטת רבי שמעון, הדעה הראשונה:
אמר רבי יהודה בריה דרבי חייא, מאי טעמא דרבי שמעון שסובר
 שאם לא נתן את הקומץ בכלי שרת המנחה כשירה, **אמר קרא** (שם)
 (ו) **לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים היא**
בחסאת וכאשם, הקיש הכתוב את המנחה לחסאת ולאשם, ולמדנו
 מזה, שאם **בא לעובדה** – אם בא לעשות את עבודת הקומץ **ביד**
 ולא בכלי שרת, (בחסאת), **עובדה בימין**, בקרבן חסאת שדמו נוזק
 באצבע ימין ולא בכלי שרת.

ומזה שהפסוק הקיש מנחה גם לאשם, למדנו שאם ירצה להניח את
 המנחה **בכלי** יוכל **לעובדה** – לעשות עבודתה כאשר מחזיק את
 הכלי **בשמאל כפאשם**, כלומר, כמו אשם, שלדעת רבי שמעון זריקת
 דמו בכלי, האוחז ביד שמאלו של הכהן, כך גם המנחה שהוקשה
 לאשם יכול להניח הקומץ בכלי ולזרוק על גבי המזבח בשמאלו.

מביאה הגמרא דעה שניה בשיטת רבי שמעון: **ורבי נאי אמר**
 שטעמו של רבי שמעון שאין צריך כלי הוא **מפיון שקמצו מתוך כלי**
שרת מעלהו על גבי המזבח ומקטירו אפילו בהמינו (באבנטו),
ואפילו במקודה של חרש – כד של חרס.

מביאה הגמרא דעה שלישית בשיטת רבי שמעון: **רב נחמן בר יצחק**
אמר, הכל מודים (גם רבי שמעון) **בקומץ שמעון קדוש בכלי**
 שרת לאחר שנקמץ, אלא שסובר רבי שמעון, שלאחר שקידשו כלי
 שרת יכול לקחתו בידו ולהקטירו על גבי המזבח.

הגמרא מקשה על רבי יהודה בריה דרבי חייא: **מיתבי, שנינו**
 בברייתא (תוספתא דבוכים פ"א ה"ח), **הקטר חלבים ואברים ועצים של**
מערכה שהעלו למזבח בין ביד בין בכלי בין בימין ובין בשמאל
בשרין, הקומץ והקטורת והלבונה שהעלו למזבח בין ביד בין
בכלי בין בימין בין בשמאל בשרין, הרי מבואר שרשאי הכהן
 להקטיר הקומץ ביד בין בימין ובין בשמאל, והתיבא – פירכא
 לדברי רבי יהודה בריה דרבי חייא שסובר שכשמקטיר ביד מקטיר
 רק בימין, וברייתא זו המכשירה הקטרת קומץ ביד, בהכרח לדעת רבי
 שמעון שנשתי, שסובר קומץ כשר ללא כלי שרת.

מתרצת הגמרא: **אמר לך רבי יהודה בריה דרבי חייא, לצדדין**
קתני, כלומר מזה שנשנה בברייתא 'בין בימין בין בשמאל', אין
 פירושו שרשאי לאחוז את הקומץ בין בימין ובין בשמאל, אלא שאם
 בא לאחוז את הקומץ **ביד**, יש לו ליתלו **בימין** דווקא, ואם בא לאחוז

בכלי, רשאי ליתלו **בין בימין ובין בשמאל**, וזה הוא כרבי יהודה
 שסובר, שאם בא לעובדה ביד יטלו בימין, ואם בא לעובדה בכלי,
 יטלו בין בימין ובין בשמאל.

הגמרא מקשה על רב נחמן שסובר שאף לרבי שמעון צריך לקדש את
 הקומץ בכלי שרת: **תא שמע** שלא כדברי רב נחמן. שנינו בברייתא,
קמצו שלא מתוך כלי שרת, וקידשו – לאחר שקמצו נתנו **שלא**
בכלי שרת, וכך העלו על גבי המזבח, **והקטירו שלא בכלי שרת**,
פסול הקומץ, מפני שלא נתקדש הקומץ, וקומץ שלא נתקדש פסול.
רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין את הקומץ במתן לתוך הכלי
 ואפילו שאינו כלי שרת, וקשה על רב נחמן שאמר שגם לרבי שמעון
 צריך קידוש קומץ בתוך כלי שרת דווקא.

מתרצת הגמרא: אל תפרש בדברי הברייתא 'במתן כלי' שאין צריך
 כלי שרת, אלא כך **אימא** – תגרסו בדברי הברייתא, מאימתי אין
 צורך בכלי שרת, **ממתן כלי ואילך** – לאחר שניתן הקומץ בכלי
 שרת ונתקדש, שוב אינו טעון כלי שרת, אלא יכול להוליכו
 ולהקטירו שלא בכלי שרת. ולעולם גם רבי שמעון מצריך כלי שרת
 לקדש את הקומץ.

הגמרא מקשה עוד קושיא על רב נחמן: **תא שמע** ראייה שלא כרב
 נחמן שאמר שגם רבי שמעון מצריך לקדש את הקומץ בכלי שרת.
 שנינו בברייתא, **והכמים אומרים**, הרמת הקומץ מן המנחה **מעון**
כלי שרת. ביצר, קומצו מתוך כלי שרת, ומקדשו בכלי שרת,
ומעלו ומקטירו בכלי שרת. ורבי שמעון אומר **בין שקמצו מתוך**
כלי שרת, מעלו למזבח ומקטירו שלא בכלי שרת ודין – הקומץ
 שהוקטר על גבי המזבח כשר. ומבואר בברייתא שלדעת רבי שמעון
 אין צורך לקדש את הקומץ בכלי שרת, וקשה על רב נחמן שאמר
 שצריך לקדשו.

מתרצת הגמרא: אל תפרש את דברי הברייתא בדעת רבי שמעון,
 שאין צריך ליתן את הקומץ בכלי שרת לקדשו, אלא כך **אימא**
 (תגרסו), **בין שקמצו וקדשו על ידי שנתנו בתוך כלי שרת** אינו
 טעון עוד כלי שרת, אלא **מעלו ומקטירו** ללא כלי שרת ודין.

הגמרא מביאה עוד קושיא על רב נחמן: **תא שמע** ראייה שלא כרב
 נחמן. שנינו בברייתא, **קמין בימינו** ולא נתן בכלי שרת, **ונתנו**
בשמאל, יחוויר לימינו, שהיות שקמץ בימין גם שאר העבודות
 צריכות להיעשות בימין. אבל אם לאחר שנתן **בשמאלו**

המשך ביאור למס' מנחות ליום רביעי עמ' א

בכר, אולם אם **אינה באה והב, אינה באה בכר**. עוד נאמר במעשה
 המנורה (שם כה לא) **ועשית מנרת זהב טהור מקשה תעשה המנורה**
ירכה וקנה נביעה כפתורה ופרחיה ממנה ידיו, ודורשת הברייתא,
 שאם **באה והב, באה נביעים כפתורים ופרחים**, אולם אם **אינה**
באה והב, אינה באה נביעים כפתורים ופרחים. ומוכח מהברייתא,
 שמנורה משאר מיני מתכות כשירה.

שואלת הגמרא: **ואימא נמי** – אמור ולמד מפסוק זה גם שאם **באה**
והב, באה קנים, אולם אם **אינה באה והב, אינה באה קנים**, שהרי
 בפסוק זה נאמר גם הציווי לעשותה עם קנים. משיבה הגמרא: **ההוא**
 – מנורה שאין ביציה קנים, אינה נקראת 'מנורה' אלא 'פמונו' –
 מנורה קטנה **מיקרי** – היא נקראת.

הגמרא מביאה ברייתות נוספות לענין דרשת 'מקשה' 'מקשה' הנוכר
 לעיל: נאמר בתורה (במדבר ח ד) **וזה מעשה המנרה מקשה זהב,**
 ודורשת הברייתא, שאם **באה והב, באה מקשה**, כלומר מחתיכה
 אחת, אולם אם **אינה באה והב, אינה באה מקשה**.

בהמשך פסוק זה נאמר שוב 'מקשה' ו'זה מעשה המנורה מקשה זהב
 עד ירכה עד פרחה מקשה היא' (שם). שואלת הגמרא: 'מקשה'

דסיפא למאי אתא – למה הוא בא, שהרי הוא מיותר. משיבה
 הגמרא: **למעוטי חצוצרות**, שאם נעשו מכמה חתיכות, כשירות,
דתניא, חצוצרות שהיו תוקעים בהן בבית המקדש בשעת הקרבת
 הקרבנות, **היו באים מן העשת** – מחתיכה אחת שלימה שמכה עליה
 בקורנס עד שהיא נהיית בצורת חצוצרה, ומן הכסף. **עשאם מן**
הגרוטאות – מחתיכות כסף שבור, **בשרים, משאר מיני מתכות,**
פסולים. הרי שעשייתן ממקשה אינה מעכבת.

מקשה הגמרא: **ומאי שנא** – מה שונה **משאר מיני מתכות**
שפסולים, משום **דכתוב** (במדבר א) **עשה לך שתי חצוצרות כסף,**
ולשון 'הויה' ו'דהיו לך למקרא העדה' (שם), ולומדים מכך שעשיית
 החצוצרות מכסף מעכבת, ואם כן, אם עשאן **מן הגרוטאות נמי** –
 גם יהיו פסולות, שהרי נאמר בהן (שם) **מקשה תעשה אתם** ולשון
'הויה', מתרצת הגמרא: **מיעט דחמנא** – מיעטה התורה לנפי מנורה
 וכתבה **מקשה היא**, ודורשים שדווקא **'היא'** – המנורה שנעשתה
 מן הגרוטאות, פסולה, **ולא החצוצרות**.

הגמרא מביאה ברייתא בענין החצוצרות: **תנו רבנן בברייתא, כל**
הכלים

מצרוע (שם יד א) 'ואת תהיה תורת המצורע', ולשון 'היה' משמעותה לעכב.

וארבעה מינים שבלולב מעכבים זה את זה נלמד מהפסוק האמור במצות נטילת לולב (שם כג ז) 'ולקחתם לכם', ודרשו חכמים שתיבת 'ולקחתם' מורכבת משתי מלים שמשמעותם 'לקיחה תמה', והיינו שכל ארבעת המינים הם מצוה אחת, ואינו יוצא ידי חובה עד שיקח ארבעתם.

אמר רב חנן בר רבא, לא שנו במשנה שארבעת מינים שבלולב מעכבים זה את זה, אלא דווקא במי שאין לו את ארבעת המינים, אבל אם יש לו את ארבעת המינים, אין מעכבין, כלומר, שאם נטלם בידו אף שלא אגדם יצא ידי חובה.

הגמרא מקשה על רב חנן מברייתא: מיתיבי, ארבעה מינין שבלולב, ושנים מהן עושין פירות, הלולב גדל על עץ הדקל שפירותיו תמרים, והאתרוג הוא עצמו פרי, ושנים מהם ההדס והערבה אין עושין פירות. המינים העושין פירות יהיו וקוקין ושאין עושין [פירות], ושאין עושין פירות יהיו וקוקין לעושין פירות, כלומר, שיהיו כולם כדבר אחד, ואין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת. וכן ישראל בהרצאה - בשעת התענית, אינם נענים מן השמים עד שיהיו כולן באגודה אחת, שנאמר בנביא (עמוט טו ז) 'הבונה בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסרה', כלומר, כאשר עם ישראל מאוגדים יחד, יסודם חזק ולא ימוט. אם כן מפורש בברייתא שצריך לאגוד את המינים, וקשה על רב חנן בר רבא.

מתרצת הגמרא: תנאי היא - מחלוקת תנאים אם יש חובה לאגוד את הלולב, ודברי רב חנן הם כתנא הסובר שאין צורך בכך. דתנאי, לולב בין אגוד בין שאינו אגוד בשר, אלו דברי חכמים, ורבי יהודה אומר לולב אגוד בשר ושאינו אגוד פסול.

הגמרא מבארת את טעמם של התנאים החולקים. שואלת הגמרא: מאי מעמא דרבי יהודה שפוסל לולב שאינו אגוד. משיבה הגמרא: גמא - למד גזירה שוה 'קיתה' 'קיתה' מאגודת אוזב, כלומר, בלולב

נאמרה לשון קיחה, ולקחתם לכם' (ויקרא כג ט), וכן בפסח מצרים נאמר (שמות יב כב) 'ולקחתם אגדת אוזב', מה להלן - כשם שהאוזב צריך שיהיה באגודה, שהרי נאמר 'אגודת אוזב', אף כאן בלולב צריך שיהיה באגודה. ורפנן שלא מצריכים שהלולב יהא אגוד, לא גמרי - הם לא למדו גזירה שוה 'קיתה' 'קיתה'.

שואלת הגמרא: במאן אולא - כשיטת מי נשנתה הא דתנאי, לולב מצוה לאגוד, ואם לא אגודו בשר. במאן - כשיטת מי היא, אי ברבי יהודה, הסובר שאגד הלולב מעכב, אם לא אגודו אמאי בשר, אי - ואם כשיטת רפנן, מאי מצוה - מדוע מצוה לאגוד, הלא חכמים סוברים שלולב אינו צריך אגד. משיבה הגמרא: לעולם - באמת הברייתא היא בשיטת רפנן הסוברים שאין חובה לאגוד את הלולב, ומא שהברייתא אמרה מצוה לאגודו, הוא משום 'זה אלי ואנוהו' (שמות טו ב), כלומר, הפסוק מלמד שעל האדם להתנאות לפניו במצוה, ונוי המצוה הוא כשהלולב אגוד.

שנינו במשנה: שבע האות שפפרה האדומה מעכבות זו את זו. דין זה נלמד מלשון 'הוקה' שבפרשת פרה אדומה כמוכא לעיל. שבע האות שעל בין הפדים ושעל מוכח הוקה ושעל הפרוכת שמה הכון ביום הכפורים, ובפר כהן משיח ובפר העלם דבר של ציבור, ובשעירי עבודה זרה, מעכבות זו את זו.

מבארת הגמרא את המקורות לדין זה: שבע ההזאות דיום הכפורים מעכבות זו את זו, שהרי בתיב בעבודות יום הכפורים 'הוקה' כפי שהובא לעיל. ושבע ההזאות דפר בהן משוה ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודת לוכבים מעכבות זו את זו, כדתנאי, נאמר בפרשת פר העלם דבר של ציבור, (ויקרא ד ט) 'עשה לפר ו-העלם דבר של ציבור' באשר עשה לפר החטאת, ולכאורה פסוק זה מיותר, לפי שהתורה כתבה בפר העלם דבר את כל פרטי עשייתו, ומה תלמוד לומר - ומה בא ללמדנו. אלא שהפסוק בא לכוון בהזאות - לחזור ולשנות פרטי ההזאות וללמד

המשך ביאור למס' מנחות ליום רביעי עמ' ב

ששמו כרתי. פרחים למה הן דומין, במין פרחי העמודין - ציורים שמציירים בעמודים. ונמצאו גביעין עשירים ושנים, בפתורים אחד עשר, פרחים תשעה. גביעים מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד הרי זה כאילו אין גביעים כלל. בפתורים מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד הרי זה כאילו אין פרחים כלל. פרחים מעכבין זה את זה, שאם חסר אחד הרי זה כאילו אין פרחים כלל. וכן גביעים בפתורים ופרחים מעכבין זה את זה, שאם חסר גביע אחד או פרח אחד או פרח אחד, הרי זה כאילו אין במנוחה גביעים בפתורים ופרחים כלל.

הגמרא דנה במנין הגביעים, הכפתורים והפרחים. מקשה הגמרא: בשלמא - מובן מנין הגביעים שהם עשירים ושנים, דתיב (שמות כה לד) 'ובמנוחה ארבעה גביעים' וגו', דהיינו בקנה האמצעי, ובתיב (שם כה לו) 'שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד בפתור ופרח וגו' ושלשה גביעים משוקדים בקנה האחד בפתור ופרח פן לששת הקנים דציאים מן המנוחה. נמצא מנין הגביעים כך, ארבעה גביעים דידה - של הקנה האמצעי, האחד למטה מעל הירך, ושלושה למעלה בסוף הקנה,

המשך ביאור למס' מנחות ליום חמישי עמ' א

מקשה הגמרא: פשיטא שאם חסרה אות אחת המזוזה פסולה, שהרי נאמר (דברים ו ט) 'וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך', ודרשו חז"ל (שם אב) מתיבת 'וכתבתם' שתהא כתיבה תמה, דהיינו שלימה כהלכתה. מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה אמר רב, לא נצרכה אלא לקוצה לרגל הימנית של האות יו", שאם היא חסרה היינו אומרים שהמזוזה כשירה, מפני שרוב צורת האות ניכרת וזה נחשב 'כתיבה תמה', ובאה המשנה להורות שהמזוזה פסולה. מקשה הגמרא: והא נמי - הלא גם זה פשיטא, שהרי אם האות נפסלת חסרה במזוזה האות יו"ד. מתרצת הגמרא: אלא לבאידך דרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב, כל אות שאין גויל - קלף מוקף לה מארבע רוחותיה, דהיינו שאין קלף חלק בין האותיות אלא אות דבוקה לאות אחרת, פסולה, וכוונת המשנה 'כתב אחד מעכבין' היא

שההלכה שנאמרה באות אחת' שלא תהא דבוקה לאות אחרת, מעכבת.

הגמרא דנה בנקב שניקב בגויל על האות: אמר אשיאן בר נחבך משמיה דרב יהודה, ניקב תוכו - הרגל הפנימית בצד שמאל של האות ה", בשר, אם נשאר בו מעט דיו. ניקב יריבו - הרגל החיצונית בצד ימין של האות ה", פסול. אמר רבי יורא, לדידי מפרשה לי מיניה דרב הונא - שמעתי פירושו של דין זה מרב הונא, ורבי יעקב אמר, לדידי מפרשה לי מיניה דרב יהודה - שמעתי פירושו של דין זה מרב יהודה, ניקב תוכו של ה", בשר, אם נשאר בו דיו כל שהוא. ניקב יריבו, אם נשתיר בו פשיעור אות קמנה - האות יו"ד, בשר, ואם לאו, פסול.

הגמרא ממשיכה לדון באותיות שנפסקו: אגרא חמות - חמו דרבי אבא,

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ב... וגם צריך לזהר לקרות קריאת שמע¹ כמו שנתבאר בסמ"ח רל"ה³⁵ ויכול הוא גם פן לקרותה בלילה עם
2 ברכותיה ומבעוד יום יתפלל התפלה של שבת בלבד בלא קריאת שמע וברכותיה ואף שאינו סומך גאולה
3 לתפלה אין בכך פלוגתא בין שמתכוין למצוה להוסיף מחול על הקדש.
4 ומפל מקום אם רוצה להתפלל גם התפלה של שבת בלילה הרשות בידו¹ ויוסיף מחול על הקדש בלא תפלה⁴¹
5 ואף המתפלל ערבית מבעוד יום יכול לקבל תוספת שבת קודם תפלה:

חלק ב סימן רסז, דין התפילה בערב שבת, סוף סעיף ב

הלכתא רבתא

יב] לקרות קריאת שמע - היינו שיקרא קריאת שמע עם
הציבור בברכותיה³³, ולאחר צאת הכוכבים יקרא פעם
נוספת ללא ברכות³⁴.
יג] הרשות בידו - וכן נהגין למעשה, ואין מקדימין תפלת
ערבית קודם צאת הכוכבים אפילו בערב שבת³⁶.
ונהגו בקהילות אנ"ש שאפילו לתפלת 'קבלת שבת'

ציונים והוספות

שכן איתא במד"ר ב' תצא וצו ועוד בעובדא דר"מ הוה דורש
בליל שבת וכשחזרה אשה א' לביתה כבר נכבו הנרות),
ופשוט דמי שבא לבית הכנסת כשהציבור התחילו מעריב,
שצריך לדלג לכו נרננה ולכה דודי כדי להתפלל מעריב בצבור,
אלא שצ"ע אם צריך לומר המזמורים אחר מעריב.
ולהעיר שכך נהגו הקהל אבל כ"ק אדמו"ר נ"ע היה מקבל שבת
באמירת 'לכו נרננה' עד אחרי 'לכה דודי' תיכף אחר הדלקת
נרות, ומ'מזמור שיר ליום השבת' היה אומר בשעה שהתפלל
המנין (רשימת היומן ע' תיז).
וכן היה כבר בדורות קודמים של החסידות כפי שמשמע מס'
השיחות ה'תש"ד ע' 135: תיכף לאחר התגלות מורנו הבעש"ט
שהתנהגות היתה בזריזות ועפ"י שו"ע, קבלת שבת בזמנה
וכו'.
ובספר השיחות ה'ת"ש ע' 50 משמע שגם אדמו"ר הזקן היה
אומר חסידות לאחר מנחה קודם קבלת שבת, ובס' התולדות
כ"ק אדמו"ר מוהר"ש (נערך ע"י כ"ק אדמו"ר) ע' 20 משמע
שכן נהג המוהר"ש בחודשי החורף.
39) הרה"ח ר' שלמה אהרן קורנובסקי ז"ל סיפר שהרבנית
הצדקנית חי' מושקא נ"ע (רעייתו של כ"ק אדמו"ר ובתו של
כ"ק אדמו"ר מוהר"ייץ) אמרה לו ששתי זמנים 'וועט מיין מאן
ניט אוועקגעבן פאר קיין זאך ניט" לא יותר בעלי בעד שום
דבר] והם: קודם קבלת שבת ואחר הברלה שאז 'איז ער דא
ניט פאראן, ער איז ביים טאטען' [אינו כאן, הוא נמצא אצל
אבין] (ס' ימי בראשית ע' 203).
40) בלקוטי דיבורים ח"ב ע' 556 משמע שכן היה מנהג
תלמידי הרב המגיד (והיו מנגנים ניגונים בזמן זה, וראה גם ס'
'זכרונות' להרנ"ש ששונקין ע' 46 שבליובאוויטש היו מנגנים
קודם המאמר), וראה לעיל מנהג כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ב.
ובאגרות קודש חט"ז ע' שטו משמע שכן נהגו לפעמים
בליובאוויטש: ובמענה על שאלתו בשם הגבאי דביהכ"נ אודות

33) זמן ברכות קריאת שמע הוא בזמן תפלת ערבית, ועוד
שבכך סומך גאולה לתפלה (ס' רצג קו"א ס"ק א).
34) ס' רצג ס"ב: וכן קריאת שמע צריך לחזור ולקרות בצאת
הכוכבים כשהולך בדרך ואינו יוצא במה שקרא מבעוד יום
אע"פ שבהבדלה יוצא ידי חובתו ואינו צריך לחזור ולהבדיל
אף אם יזמן לו כוס בדרך.
ואם הוא רוצה יכול להתפלל תפלת י"ח בלבדה מבעוד יום בלא
קריאת שמע וברכותיה וכשתחשך לו בדרך יקרא קריאת שמע
בברכותיה ואף שאינו סומך גאולה לתפלה אין לחוש הואיל
ומתכוין לדבר מצוה.
35) סימן זה בשו"ע ר' לא הגיע לידנו, ובשו"ע שם סעיף א:
זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת שלשה כוכבים קטנים,
ואם הוא יום מעונן ימתין עד שיצא הספק מלבו; ואם קראה
קודם לכן, חוזר וקורא אותה בלא ברכות; ואם הצבור מקדימים
לקרות ק"ש מבעוד יום, יקרא עמהם קריאת שמע וברכותיה
ויתפלל עמהם, וכשיגיע זמן, קורא קריאת שמע בלא ברכות.
36) ואף שמתפללים לאחר צאת הכוכבים אומרים כל תפלת
קבלת שבת.
37) לקט הליכות ומנהגי שבת קודש ע' 13: רבינו הי' נהג -
בתקופת רוב השנים - להכנס לקבלת שבת שעה שלימה אחרי
הדלקת נרות [כן קבע רבינו בשעתו והודיע למזכירו הראשי
הרה"ח רחמ"א חדקוב ז"ל].
38) בבדי השלחן סי' עז ס"ק טו העיד: ומעשה רב ידענא שכן
היה המנהג בלובאוויץ בהיותי שמה בשנת תער"ב שאדמו"ר
מהר"ש נ"ע הי' אומר דא"ח לפני קבלת שבת לערך שתי שעות
בלילה, ואח"כ היו אומרים קבלת שבת ומעריב (ומצאתי לזה
סמך בירושלמי ברכות ד"ב ומשעה שב"א נכנסין לאכול פתן
בע"ש שעה או תרתי בלילה הוא ופי' המפרש וה"ד בס' חידושי
רו"ה דל"ה רגילין לדרוש בליל ע"ש ולא היו נכנסין לבתיהן
אלא שעה אחת או ב' בלילה, (ובהוספות בסוף הספר הוסיף:)

ציונים והוספות

ובאגרת התשובה כותב כ"ק אדמו"ר: מ"ש אודות שינוי הסדר בשיעור לימוד דא"ח בעש"ק לאחר אמירת לכו נרגנה וקודם כגוונא.
 הנה גם כפי שמתאר במכתבו ישנם בזה צדדים חיובים וצדדים שלילים, וצד אחד שלא הזכירו הוא ע"ד מרז"ל מפני הנכנסים שיאמרו שמתחילים בכגוונא, ולכן דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד, וילכו אחר רצון הרוב הלומד זה.
 (41) ועליו להוסיף מחול על קודש באחד האופנים שנתבאר על ס"י רסג סעיף ד.

זמן לימוד המאמר בין כגוונא לערבית וכו', הנה אם כוונת שאלתו היא בירור הדין, ידוע כי בליובאוויטש כשהיו מפסיקים בקבלת שבת לאמירת מאמר, היו עושים זה בין מזמור שיר ליום השבת וכגוונא (ולא אחר כגוונא).
 וכן נהגו גם בביהכנ"ס חב"ד בירושלים ת"ו, ובאגרות קודש חט"ו ע' שצ כתב השואל: טוב לפי קוטן דעתי להנהיג שיקבלו כל הציבור את השבת בהמזמורים של לכו נרגנה . . . ואחר הלימוד יתחילו הציבור תפלת ערבית מן כגוונא כו', כמו שעושים כן בביהכנ"ס חב"ד שבירושלים ת"ו.

והוא שאינו רעב ואינו תאב כלל לאכילת הפת ולא היה אוכלו כלל עכשיו אם לא המליח אבל אם הוא תאב גם לאכילת פת אע"פ שאוכלו עם המליח אינה טפילה אליו אפילו אם תאב לו יותר וצריך לברך עליה המוציא ופטר את המליח הואיל והוא מדברים שדרכן לבוא תוך הסעודה שהם נפטרים לעולם בברכת הפת אף שאינם באים מחמתה כמ"ש בס"י קע"ז:
ב וכן מי שאוכל לפני סעודה פת שרויה ביי"ש אע"פ שעיקר כוונתו בזה על היי"ש אלא מפני שהוא חזק וקשה לו לשתותו ולברו שורה בו פת ואוכלו מכל מקום כיון שהוא לפני הסעודה ודאי כוונתו גם כן לסעוד הלב ולפיכך אין הפת טפילה להיי"ש וצריך לברך עליה המוציא ופטר את היי"ש אפילו אין כוונתו בו כדי לעורר תאות המאכל שלא היה נפטר בברכת הפת אם היה שותהו בפני עצמו כמ"ש בס"י קע"ד.
 וכן אפילו אם שורה פת ביין שצריך לברך עליו בורא פרי הגפן אף בתוך הסעודה א"צ לברך על הבלוע בפת השרויה בו שכיון שכוונתו ג"כ לסעוד הלב הפת עיקר והיין טפל שכל תערובת מין דגן עם מין אחר הדגן עיקר לעולם כל שמתכווין גם כן לאכילתו אע"פ שעיקר הכוונה הוא בשביל מין האחר כמ"ש בס"י ר"ח:
ג ולפיכך אפילו פת הבאה בכסנין שמברך עליה בורא מיני מזונות אם שורה אותה ביין או יי"ש ושאר משקין א"צ לברך על משקה הבלוע בה ולא על משקה שע"ג כגון שמטבל בדבש ואוכל ואפילו אם עיקר כוונתו על המשקה (שכיון שהיא מה' מינים היא עיקר).
 אלא א"כ אינו מתכוין לאכילתם כלל אלא כדי שלא יטנפו את הידים מהדבש כמ"ש בסמ"ק קס"ח או שורה ביי"ש וכוונתו על היי"ש בלבד אלא שמפני שהוא חזק וקשה לו לשתותו ולברו הוא שורה בו פת ואוכלה אע"פ שאינו מתאוה לה כלל כגון מי ששורה אחר הסעודה מעט פת ביי"ש ואוכלה לעכל המאכל שאז נעשית הפת טפילה ליי"ש וצריך לברך עליה שהכל כד"ן יי"ש הבא לעכל המאכל כמ"ש בס"י קע"ד.
 (ואם שורה בו מאכל שמתאוה לו ואינו מחמשת המינים באנו למחלוקת שנתבאר בס"י ר"ב שי"א שכל תערובת ב' מינים שאחד מהם היה אוכלו גם אלו היה לבדו והשני לא היה אוכלו לבדו נעשה זה טפל לזה הואיל ואינו אוכלו אלא ע"י שמעורב [ב]זה ואע"פ שכוונתו על שניהם בשוה ויש חולקים בזה וספק ברכות להקל כמו שנתבאר שם):

שולחן ערוך - הלכות ברכת הפירות

א על פירות האילן חוץ מה' מינים שיתבאר בסימן ר"ח ועל כל פירות אדמה וירקות וכל דבר שאין גידולו מן הארץ מברך לאחריהם בורא נפשות רבות ואם אכל כשיעור מכל מין ומין ממינים אלו מברך לאחריהם ברכת אחת כיון שברכתם שוה וה"ה אם אכל ושתה.
 וברכה זו חותם בה בלא שם שאומר ברוך חי העולמים לפי שי"א שתקנו בה חתימה ויש אומרים שלא תקנו אלא הוא מטבע קצר:
ב וחסרונן הוא מלשון כל מחסורין עלי כלומר צרכי סיפוקן שהם חסרים וצריכים להם לצורך קיום חיותם שאי אפשר להם להתקיים זולתם כגון לחם ומים ועל כל מה שבראת להחיות בהם הם שאר הדברים שבראתם להתענג בהם כגון מיני פירות ויש אומרים שחסרונן הוא דבוק לעל כל מה שבראת כלומר שהם חסירים וצריכים לכל מה שבראת להחיות כו'.
 צריך לומר חי בצר"י:
 הסימנים החסרים לא נדפסו בתוך הש"ע מעולם וכל מבקשם ימצאם [לקמן] בתוך סדר ברכת הנהנין מהרב המחבר זצלה"ה חלק א' סימן רז דין ברכה אחרונה על פירות וכו' טעמים
א כל שהוא עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופטר את הטפילה בין מברכה ראשונה בין מברכה אחרונה.
 אין צריך לומר אם הטפילה מעורבת עם העיקר כגון כל תערובת ב' מינים שהאחד הוא עיקר והב' אינו אלא לתקנו ולהכשירו או אפילו שניהם עיקר אלא שהאחד מרובה והאחד מועט שהרוב נחשב עיקר והמועט טפל או בתערובת ממשות דגן שאפילו הוא מועט נחשב עיקר.
 ואפילו אינו מעורב ממש עם הטפל אלא שנעשה על דעת לאכול שניהם יחד כגון עיסה ממולאת בפירות ואז אפילו אוכל הטפל לבדו אחר שברך על העיקר א"צ לחזור ולברך.
 אלא אפילו אינן מעורבין כלל זה עם זה אלא שעיקר האכילה הוא ממין אחד והשני אינו בא אלא מחמת הראשון שאם לא היה אוכל הראשון לא היה אוכלו כלל עתה הרי הוא טפל אליו ונפטר בברכתו אפילו הוא לחם שהוא חשוב מכל המינים כגון מי שחפץ לאכול דג מלוח וכדי שלא יזיקנו בגרונו אוכל עמו פת הרי הוא טפילה לדג ונפטרת בברכתו.

1 ד' ואפילו אם מתכוין ומתאוה לטעם הפת השרויה במשקה
2 אלא שאינו עושה לאכילה אלא לשתייה כגון שמפרר להם
3 דק דק ונותן לתוך שכר חם כדי שיתן בו טעם כיון שאין בלחם
4 ממשות ודבר חשוב השכר עיקר (שלא אמרו שכל תערובת שיש
5 בו דגן הדגן עיקר אלא כשיש בו ממשות הדגן ולא ריבה בו
6 משקה הרבה עד שנעשה רך וראוי לשתייה אלא הוא עב וראוי
7 לאכילה כמ"ש בסימן ר"ח):

8 ה' וכל זה בפת או מאכל אחר שאוכל עם המליח או עם היי"ש
9 ביחד אבל מה שאוכל אח"כ לבדו צריך לברך עליו תחלה
10 וסוף כיון שבאכילה זו איננו טפל כלל וגם מתחלה לא נעשה

11 טפל אלא בשעת אכילתו אותם יחד ולא מתחלת עשייתם יחד
12 באפייה או בישול שעי"ז נעשו כדבר אחד ממש לברכה לענין
13 שהעיקר פוטר את הטפל אף אם אוכלו אח"כ לבד (אבל לא
14 לענין שיברך על הטפל ברכת העיקר אם בא לאכול לבדו
15 מתחלה מטעם שיתבאר).

16 ואם גם באכילה זו הוא טפל א"צ לברך עליו אע"פ שאוכלו
17 לבדו כגון מי שאוכל פת למתק השתייה ששתה כבר א"צ לברך
18 עליה שהיא טפילה למשקה ונפטרת בברכתו:

חלק א סימן ריב שהעיקר פוטר את הטפל טעמים א"ה

תורה אור

1 תוכן הפרק: הטעם שכוחותיו ית' שבהם נברא העולם
2 נק' בשם דיבור

3 זכור את יום השבת לקדשו.

4 משמעות הלשון "זכור גו' לקדשו" היא, "שזהו
5 ענין ציווי ואזהרה לישראל, שהם דווקא יקדשו את
6 יום השבת".

7 להבין ענין הצווי לקדש השבת, והלא שבת
8 מיקדשא וקיימא.

9 דבשלמא קדושת יום מוב תלוי בישראל, שלבך
10 אומרים מקדש ישראל והזמנים, מתחלה ישראל
11 ואח"כ הזמנים, משום דישראל אינהו דקדשינהו
12 לזמנים [ע"י קידוש החדוש]. אבל בשבת אנו
13 מברכים מקדש השבת, ואין אומרים מקדש ישראל
14 והשבת, וכמארו"ל אטו שבת ישראל מקדשי ליה
15 והלא שבת מיקדשא וקיימא מששת ימי בראשית.

16 ונק' כל שבת "שבת בראשית", שלמעלה מבחינת
17 ישראל.

18 - הטעם הפנימי לכך שקדושת שבת אינה תלוי
19 בכנ"י הוא לפי שקדושת שבת היא למעלה ממדריגת
20 ישראל, דזהו מה שיום השבת נק' "שבת בראשית",
21 שהיא "ראשית", היינו "לפני" ולמעלה מכל הנבראים
22 (כולל ישראל).

23 על כן אינו מובן, מהו "זכור את יום השבת
24 לקדשו".

25 והנה להבין כל זה צריך להבין תחלה כללות ענין
26 השבת מהו.

27 להבין ענין "לקדשו" צריך להבין מהו כללות ענין
28 השבת.

29 [בכדי לבאר "ענין השבת מהו" - יקדים ביאור ענין
30 הבריאה בששת ימי בראשית, שעל פי זה יובן ענין
31 ה"שבת", שאז שובת הקב"ה כביכול ממעשה מלאכת
32 שמים וארץ:]

33 דהנה כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה
34 מוב מאד, שבששת ימי בראשית הוא בחינת "את
35 כל אשר עשה".

36 הטעם שהכתוב נקט "כל אשר עשה" (ולא - אשר
37 "ברא"), הוא לפי ש"עשי" היא סוף כל המדריגות
38 (כמו בנפש האדם, שכח המעשה שלה הוא הכח
39 האחרון דהיינו התחתון ביותר, שברצותו לעשות איזה
40 דבר, מקודם הוא חושב או מדבר, והמעשה הוא כבר
41 השלב האחרון), והתהוות העולמות היתה על ידי
42 שהקב"ה צמצם והוריד את החיות הנמשכת מאתו ית'
43 למטה מטה עד לבחינה התחתונה, בחינת עשי', וזהו
44 "אשר עשה".

45 [אלא שאצל הקב"ה, הבריאה ד"ששת ימים עשה"
46 היא על ידי בחינת דיבור, וכמו שמבאר:]

47 והיינו על ידי צירופי אותיות דעשרה מאמרות, כמו
48 מאמר יהי אור יהי רקיע יקוו המים כו' תדשא כו'.
49 כלומר: אצל בשר ודם הדיבור והמעשה הם שני
50 כוחות נפרדים (כי "דבור האדם שהוא בעל גבול אינו
51 פועל כלום"), משא"כ למעלה כביכול אין הם שני
52 כוחות, אלא על ידי דיבורו של הקב"ה מתהווה מעשה
53 ממש, כי "בדבר ה' הרי זה דבר מלך שגוזר ואומר,
54 ויהי כן בפועל ממש", שהדיבור עצמו יורד ומתצמצם
55 לבחינת עשי' לברוא נבראים גשמיים.

56 וזהו ענין עשרה מאמרות; דהנה ידוע שכל אות
57 ואות מכ"ב האותיות שבהן נבראו שמים וארץ

42 שאינה נראית ומורגשת כלל (כמשל מחשבת האדם
43 להבדיל, שהוא ענין הטמון בקרבו ומכוסה).

44 [וזהו שממשיך:]

45 דהיינו שבחינת מחשבה נק' עלמין סתימין (ר"ל
46 האור והחיות המחיה את עלמין סתימין נק'
47 מחשבה עליונה). ובחינת דבור נק' עלמא
48 דאתגלייא.

49 גם מבחינת המחשבה נתהוו עולמות - אלא
50 שהעולמות שנתהוו מן המחשבה הם מסוג אחר.

51 דהנה איתא בתקוני זהר שיש ב' סוגי עולמות,
52 "עלמין סתימין" ו"עלמין דאתגליין", פירוש, "עלמין
53 סתימין" הם עולמות שמציאותם "מכוסה" באלקות
54 (כמו דגים המובלעים בים וכמחשבה הטמונה במוח),
55 ועלמין דאתגליין הם עולמות שמציאותם וישותם היא
56 בהתגלות, ומרגישים עצמם נפרדים מאלקות.

57 וסיבת ההבדל בין שני סוגי עולמות אלה היא מצד
58 ההבדל במדריגת הכח האלקי המח' אותם :

59 הכח האלקי המח' "עלמין סתימין" הוא מבחינת
60 מחשבתו ית', דכמו שמחשבת האדם להבדיל גנוזה
61 ונעלמת בתוך עצמו (ואינה מתגלית לזולת) כך
62 מחשבתו ית' מח' עלמין סתימין שהם מובלעים
63 באלקות כביכול ;

64 ואילו "עלמין דאתגליין" מקבלים חיותם וקיומם
65 מדיבורו ית', שזהו הכח האלקי ש"יוצא" ממנו ית' כדי
66 להחיות נבראים שבהרגשתם הם נפרדים מאלקות, כמו
67 דיבור האדם להבדיל, שנשמע לזולתו.

68 [ועתה חוזר לענין ראשון -ירידת כוחותיו ית' לבחינת
69 דיבור, "אותיות דעשרה מאמרות", בשביל בריאת
70 העולמות:]

71 ונק' אותיות, לשון התגלות, מלשון תרגום ואתא.
72 זהו גם אחד מהפירושים של התיבה "אותיות" -
73 מלשון התגלות, כמו מלת "ואתא" בלשון תרגום,
74 שפירושה שהדבר בא ונתגלה (כמו בפסוק "ואתה
75 מרכבות קודש").

76 והענין הוא, כי עיקר ענין האותיות הוא מה
77 שמגלה מחשבתו בדיבור, ועל כן מהן נברא עלמא
78 דאתגלייא.

79 [והולך ומבאר הטעם ש"אותיות" הוא לשון התגלות
80 בלשון תרגום דוקא:]

1 ממשכה חיות מיוחדת שעל ידה מתהווה הנברא
2 הפרטי, דתמונת כל אות מורה על "ציור" ההמשכה
3 והתגלות האור השייך לאותה האות. וכן צירופי
4 האותיות של כל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות מורים
5 על חיות מיוחדת, שה"ציור" הרוחני שלה מתאים
6 לתכונות הנברא שאותו היא מהווה ומח'.

7 נמצא, ש"עשיית" כל מעשה בראשית היתה על
8 ידי הצירופים השונים של האותיות בתיבות ש"אמר"
9 הקב"ה, וזהו "בעשרה מאמרות נברא העולם".

10 הוא בבחינת ירידה, כמו באדם גילוי השכל בדבור
11 שהוא בחינת ירידה.

12 - הנה הקב"ה אין לו דמות הגוף ח"ו ואין שייך
13 אצלו אמירה ו"דיבור" כלל, ומה שנקראו כוחותיו ית'
14 שעל ידם ברא את העולם בשם "דיבור" (ויאמר ה',
15 עשרה מאמרות) הוא משל בעלמא לשבר את האוזן.
16 ומה שנמשלו ל"דיבור" דוקא בא להורות על הצמצום
17 והירידה, שהכוחות ירדו ונתצמצמו ממדריגתם
18 הרוחנית העליונה, כדי שיוכלו לברוא את העולם
19 הגשמי; וירידה זו היא ענין של "דיבור". דכמו למשל
20 באדם להבדיל, כאשר הוא "מלביש" סברא שכלית
21 באותיות הדיבור יש כאן "ירידה" בשכל, שהרי העומק
22 והדקות של השכל המושגים במחשבתו של האדם אי
23 אפשר לבטאם בדיבור, וכאשר מדבר יש כאן רק חלק
24 מצומצם של השכל, כך נמשל, החיות האלקית שבה
25 נברא העולם אינה אלא חיות מצומצמת מאד משורש
26 החיות, ועל כן נמשלה לדיבור.

27 [בתור מאמר המוסגר מוסיף:]

28 והנה כתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו', שיש
29 למעלה כביכול בחינת מחשבה ובחינת דבור.

30 כשם שבאדם להבדיל, נוסף על כח הדיבור יש בו
31 גם כח המחשבה (ושניהם ענין של גילוי, דעל ידי
32 הדיבור מגלה כוחותיו ומחשבתו אל הזולת, ואילו על
33 ידי המחשבה מגלה שכלו ומדותיו לעצמו, כגון כאשר
34 מרגיש בנפשו איזה אהבה או יראה, אזי הנפש מגלה
35 לאדם עצמו ע"י המחשבה מה הוא אוהב או ירא) -
36 כך למעלה כביכול, שנוסף על בחינת הדיבור ("ויאמר
37 אלקים" וכיו"ב) מצינו גם בחינת מחשבה למעלה,
38 כמ"ש "כי לא מחשבותי מחשבותיכם".

39 והיינו, דבחינת דיבור שלמעלה היא גילוי כוחותיו
40 ית' באופן שנראה גם לזולת, כגון בריות גשמיות
41 וכוחות מורגשים, ובחינת מחשבה היא בריאה מכוסה,

מצד עצמן), כי אין להקב"ה "תכונות" ח"ו [וכפי שהולך ומבאר:]

שבאדם בחינת חסד ורחמים מעורר התפעלות בנפשו להשפיע, משא"כ מדותיו ית', המיוחדות בו ית', שהוא אחדות פשוט בלי שום שינוי התפעלות ח"ו כמ"ש אני הוי"ה לא שנית, וזהו לאו דאית לך צדק ידיעא בו'.

מדת החסד שבנפש האדם אינה (רק) מעשה החסד שעושה (שהוא ענין חיצוני, מחוץ לנפש עצמה), אלא רגש החסד שבלב, היינו הנטי' ("התפעלות") בנפש לעשות חסד. כמו אדם שרואה עני, שתתפעל הנפש על ידי מדת החסד שבה להשפיע לו חסד. אשר מזה מובן, שענין המדות לא שייך אלא באדם נברא, שהוא בעל שינוי, שהרי התפעלות הנפש משמעה שינוי בנפש.

ולפיכך לא שייך לומר שיש גדר מדות - במובן של התפעלות ונטיות - בו ית', כי מאחר שמדותיו של הקב"ה הן מאוחדות עם מהותו ועצמותו ית' באחדות פשוטה, הרי כשם שהקב"ה אינו בגדר שינוי, כך מדותיו (המאוחדות עמו) אינן בגדר שינוי, ובלשון הרמב"ם "הרי הוא אומר אני ה' לא שנית, ואילו ה' פעמים כועס ופעמים שמח ה' משתנה". וזהו שנאמר בו ית' "כי לא אדם הוא להנחם", "פירוש להנחם, לבא בהשתנות ממדה למדה".

וזהו "לאו דאית לך צדק ידיעא בו'", דאין מדת הצדקה והחסד אצלו ית' כענין מדות אלו הידועות לנו, כי אם הן מיוחדות ומאוחדות בו ית' באחדות פשוטה.

ובהיות כן, שהששה מדות עליונות הם למעלה מבחינת התפעלות ושינוי, על כן, כדי שיהיה נמשך מבחינת המדות לבחינת הדבור, להיות עלמא דאתגלייא, הוא רק בבחינת אחוריים.

ועפ"ז יובן גודל הירידה בהמשכת האור והחיות ממדותיו ית' לבחינת הדיבור (שעי"ז היא הבריאה בפועל כנ"ל) - שכן, אין שום ערך ודמיון בין בחינת המדות שלמעלה לבחינת דיבורו ית'.

דאצל בשר ודם להבדיל, הרי המדה שבלב היא כבר התייחסות בפועל אל הזולת, כמו במדת החסד, שמרגיש נטי' בלב לעשות חסד עם הזולת, וא"כ המדה שבלב היא מקור השפעת ועשיית החסד בפועל, עד שניתן לומר שגוף המדה "מלוכש" ומתבטא במעשה החסד.

כי הנה הרבור מקבל מבחינת המדות עליונות.

כמו שדיבור האדם להבדיל "מקבל" מהמדות שבלב (לדוגמא - במדת החסד והאהבה, האדם מגלה את אהבתו לאחרים על ידי דיבורי אהבה, שהדיבורים מכילים בתוכם את האהבה שבלב), כך דיבורו ית' מכיל את האור והחיות מהמדות העליונות. וזהו גם עומק הענין שהבריאה היא על ידי דיבורו ית' (בעשרה מאמרות נברא העולם), שאין הפירוש בזה שהוא רק דיבור בלבד, אלא שבתוך דבר ה' ישנם האור והחיות ממדותיו ית' (כמו דיבור האדם, שבו מלוכשות מדותיו, כנ"ל).

שבחינת שיתא יומין דבראשית הם ששה מדות עליונות.

ענין זה, שהכח האלקי שעל ידו בורא הקב"ה את העולמות הוא ממדותיו ית', מקורו בזהר הקדוש בפירוש הכתוב "ששת ימים עשה הוי' את השמים ואת הארץ" (ולא נאמר "בששת ימים"), ד"ששת ימים" אינן ששה "יומין עילאין", היינו שש המדות העליונות, שעל ידן עשה ה' את השמים ואת הארץ (אלא שגילוי המדות העליונות והמשכתן תוך העולמות, הוא על ידי ההתלבשות בבחינת הדיבור).

[ועתה יבאר גודל הירידה שבהמשכה זו - מהמדות העליונות לבחינת הדיבור:]

והנה ידוע המאמר לאו דאית לך צדק ידיעא בו', כולא לאחזאה בו'.

איתא בתיקונים: "כולא נכל הספירות ומדות העליונות שהובאו שם לפני זה] לאחזאה איך מתנהג עלמא, אבל לאו דאית לך צדק ידיעא בו'".

פירוש: כל ענין המדות שמצינו אצלו ית' הוא רק "בשביל הנהגת העולמות", שלכן "נאצלו [היינו נתפשטו ונתגלו מאתו ית'] המדות להיות בחינות מקוריות המשפיעים לעולמות, כמו כדי שיהא מציאות נברא . . בבחינת חסד כמו מחנה מיכאל או נשמת אברהם אבינו איש החסד, לכך נאצל אור חסד עליון להיות מקור למקור למציאותם". וכן על דרך זה כל המדות, שנאצלו ונתגלו כדי שיהיו מקור לנבראים שייבראו במדות אלו, על ידי צמצום והשתלשלות מהם.

ונמצא, שאין מדותיו ית' כענין המדות הידועות לנו, כמו מדות האדם שהן תכונות נפשו (הנמצאות בה

1 מהמדות עצמן, שהיא רק בחינת "אחוריים" של
2 המדות העליונות (המאחדות בו ית'), ומדות אלו
3 נאצלו מאתו ית' רק בכדי שיהיו מקורות לכל
4 ההשפעות שבעולמות, אבל אינן נמצאות בו ית' בעצם
5 (כמדות בנפש האדם להבדיל), וכנ"ל].

לשון תרגום כו':

24 וזהו גם הטעם שאותיות הוא לשון התגלות בלשון
25 תרגום דוקא (כנ"ל), כי "תרגום" מורה על בחינת
26 "אחוריים" (חיצוניות) דקדושה, כמו ענין התרגום
27 כפשוטו, שזהו כפי שלשון הקודש תורגמה לשפות
28 אחרות שהן חול, היינו שאין זה אור הקדושה כפי
29 שהוא בעצמותו אלא כפי שמתגלה על ידי לבוש
30 המעלים על מהות האור.

32 וכן בעניננו, דזה שאותיות הדיבור שלמעלה
33 מגלות את אור וחיות המדות, ה"ז רק בחינת אחוריים
34 דהמדות (ולא עצם המדות, שהן למעלה מגדר שינוי),
35 כנ"ל.

ד"ה זכור את יום השבת לקדשו פרק א

1 משא"כ למעלה, שמדותיו ית' מאוחדות עמו
2 באחדות פשוטה ואינן בגדר התפעלות ושינוי ח"ו, אם
3 כן המדות עצמן הן למעלה לגמרי מגדר הנבראים;
4 ורק בחינת "אחוריים" של המדות - דהיינו החיצוניות
5 של המדות - היא הנמשכת והנשפעת בבחינת הדיבור
6 (שממנה היא השפעת החיות בפועל אל עולמות
7 ונבראים).

[כלומר:

9 במדותיו ית' יש שתי בחינות (שאחת מהן רחוקה
10 שלא בערך מחברתה):

11 (א) המדות עצמן כפי שהן מאוחדות עמו ית',
12 שמדות אלו אינן "התייחסות" אל עולמות ונבראים
13 (כמדות בני אדם להבדיל), אלא הן מאוחדות "עם
14 מהותו ועצמותו המרומם לבדו".

15 (ב) ההשפעה מהן בשביל הנהגת העולמות (אם
16 בהנהגה של חסד ורחמים, או בגבורה ועונשים וכו'),
17 ועל זה איתא בתיקונים "כולא לאחזאה איך מתנהג
18 עלמא". והשפעה זו היא רק "הארה חיצונית" בלבד

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

17 שפי' ישועה זו לשון הפנה לעזר שכל עצמותו ופנימיותו
18 כבי' הוא פונה להיות גלוי פנימית אורו בפנים שזהו גלוי
19 תוס' אור בחכמה שבראש שנק' הארת פנים כנ"ל ונמצא
20 שהישועה הוא מקור להארת הפנים והן שע"ה נהורין
21 שמתחלקין להיות בבחי' הארת פנים כו' וזהו שאמר
22 ישועה ביו"ד בראשו ובה"א בסוף דיו"ד להבא ממש
23 שתמיד יושיע והיינו שתמיד הוא מאיר פנימית עצמותו
24 להאיר הפני' וכמ"ש יאר ה' פניו תמיד יאר ה' מבחי' מקור
25 ההארת פנים שנקרא ישועות והה"א בסוף הוא גלוי אור
26 הפנים וישועות עליונים וזהו וכובע ישועה בראשו עד"מ
27 הכובע הטובה הנתונה ע"ג הראש שעושה הידור והארת
28 הפנים לעזר ולישועה לפי שהיא ע"ג הראש שלמעלה
29 הרבה מן המוח דחכמה שמאיר בפנים ע"כ נקרא כובע
30 ישועה להמשיך משם שע"ה נהורין להיות מקור ההארת
31 פנים כו' וז"ש וכובע ישועה כו' בראשו דוקא שהוא בחי'
32 כתר שבכתר וד"ל:

1 (לג) וזהו וילבש צדקה כו' וכובע ישועה בראשו
2 ולכאורה מה ענין צדקה לכובע כו' אך הנה
3 אנו או' זורע צדקות מצמיח ישועות הרי הצדקה נק' זריעה
4 והישועות הוא הצמיחה כו' כי הנה פי' ישועה ענין עזר
5 כפשוטו כמו עוזר ומושיע כו' וגם פירושו לשון הפנה
6 שפונה א"ע כמו וישע ה' אל הבל כו' וכך אנו או'
7 ולתפלתם שעה כו' שפונה אל תפלתנו בקראינו אליו
8 וממילא נכלל בזה העזר והישועה נגד הקמים כו' וכמו
9 ממקומו יפן ברחמיו כו' וכאשר האדם פונה לעזור מחזיר
10 פניו בהארה יתירה ולזה א' בזהוה כפי' ישועות שהן
11 שע"ה נהורין שמאירין בפנים העליונים דהיינו שבחי'
12 שע"ה נהורין מאירים להיות בבחי' מקור להארת פנים
13 העליונים להיות מתחלק בתרין תפוחין כו' וזהו לתפלתם
14 שעה כו' שיאיר ה' פניו אלינו לקבל תפלתנו וכמו וישע
15 ה' כו' (משא"כ כשאינו פונה א"ע אינו מאיר פניו כמו
16 ואל קין כו' לא שעה כו') וכך הוא ענין וכובע ישועה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

28 רגליה יורדות (משלי ה' ה') שנה"י נמשכים בבי"ע ששם
29 מעמד הקליפות אבל בה"א יש בין רגל השמאלי שלו לגגו
30 פתח וע"ז נאמר פיה פתחה בחכמה (משלי ל"א כ"ו) שהוא
31 בחי' הארת החכמה המאיר במל' וכמשנת"ל באריכות
32 במצות אכילת מצה ענין הארה זו מה היא והנה בחכמה
33 כתיב ימותו ולא בחכמה (איוב ד' כ"א) שהחיצונים הנק'
34 מתים אין להם יניקה מהחכמה שהיא בחי' ביטול כח מה
35 שז"ס המצה כנ"ל ולזאת מחמת גילוי זה דחכמה שבפתח
36 הסמוך לגג דוחה את החיצונים מלהיות יונקים גם מפתח
37 הגדול שלמטה משא"כ בחמץ שחסר פתח הנ"ל רומז על
38 העלם אור החכמה במל' לכן יכולים החיצונים לינק מן
39 הפתח שלמטה כי רגליה יורדות וז"ס התנשאות החמץ
40 ובחי' יש לחסרון הביטול דאור החכמה כו' אך אמנם כ"ז
41 שהחמץ מונע ומסתיר הוא בפסח בלבד שאז הוא ראשית
42 קבלת האמונה והיציאה ממצרים שהוא בחי' קטנות אבא
43 אבל כאשר יאיר ויזרה בנפשות ישראל בחי' מוחי' דגדלות
44 בראי' מהות אלקות כנ"ל שז"ס מ"ת וזש"פ אז יוכלו
45 לברר ולהעלות גם את החמץ שהוא ג"כ מורה על בחי'
46 גדלות ההשגה אלא שלמטה הוא בחי' יש אבל בגילוי
47 מוחי' דגדלות דקדושה יתברר ויתהפך גם היש דחמץ
48 להיות נכלל במוחי' דגדלות דקדושה שמשם שרשו ולכן
49 שתי הלחם דשבעות באים מהחמץ דוקא שאז הוא מוחי'
50 דגדלות האמית' וכן חלות התודה באות עשרה לחמי חמץ
51 אבל בכל הקרבנות ובפסח הוזהרנו מהחמץ מטעם הנ"ל
52 שאז אינו יכול לעלות וכמבואר באריכות ע"פ מזמור
53 לתודה כו' (תלים ק' א') והאוכלו בפסח חייב כרת כי נכרת
54 נפשו ואינו יכול לקבל בחי' האמונה שהוא יסוד העבודה:

איסור אכילת חמץ

1 (י"ט) שלא לאכול חמץ: אחרי התבאר מצות אכילת מצה
2 הנק' מיכלא דמהימנותא מוכן ג"כ אזהרת
3 החמץ כי הגם שהוא מין דגן והתינוק יודע לקרות ממנו
4 או"א היינו קריאת או"א גשמי' אבל שתגיע עי"ז קריאת*
5 אבא לאביו שבשמים בא המצוה ע"י המצה דוקא שהיא
6 לחם עוני בלי התנשאות והגבהה להורות על בחי' אמונה
7 הנ"ל שהיא בחי' הקטנות שהוא למטה מהשגה כי אינו
8 משיג המהות והי"ז בחי' ביטול ושרשו מהחכמה כח מ"ה
9 אבל עיסת החמץ מורה על הגבהה והתנשאות שתפח
10 ועולה למעלה והוא רמז על גדלות ההשגה בבחי' יש ודבר
11 מה ובפסח שאז הוא ראשית קבלת נקודת האמונה צ"ל
12 העבודה בביטול וקטנות בלבד ואפילו כולנו חכמים
13 ונכונים ויודעים את התור' מצוה עלינו לספר ביצ"מ כי
14 עבדים היינו ויוציאנו ה' כו' וצריכים להזהר בתכלית
15 מהחמץ שהוא בחי' יש ודבר מה שאין אור א"ס שורה
16 ונמשך במי שהוא יש ודבר ואינו שורה אלא במי שבטל
17 אליו וז"ס הוי' בחכמה (משלי ג' מ"ט) כי חכמה כח מ"ה:
18 ובפע"ח מבואר שסוד החמץ והשאור הם מחו"ג שבדעת
19 דקטנות שמסתעף מהם יניקה לחיצונים. וביאור זה הנה
20 יובן בהבנת תיבת חמץ ותיבת מצה שההפרש ביניהם
21 באות חית לבד שהוא בחמץ ובמקומו בא במצה אות ה"א
22 וכמ"ש בר"מ פ' פנחס והענין כי החי"ת והה"א יש בהם
23 ג' קוין והם רומזים לחב"ד חג"ת נה"י שבמל' הגג
24 שעליהם רומז לחב"ד וקו הימני לחג"ת והשמאלי לנה"י
25 והנה בחי"ת קו השמאלי אין בינו לגגו פתח רק הפתח הוא
26 למטה ושם בסופו יונקים החיצוני' כי מדת מלכותו ית'
27 בכל משלה וז"ס גלות השכינה וכמ"ש בזהר וע"ח ע"פ

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

8 לזמן א', הלא הנולד ביום ועש"ק הי' יכול להיות זמן
9 מילתו ביום א', ליום השלישי ללידתו, והי' עובר עליו ג"כ
10 שבת א', ועכצ"ל שיש כוונה בפ"ע מה שניתן לשמונה
11 דוקא, מלבד טעם ההשוואה. והענין דהנה הנימול ראשון
12 לשמונה הוא יצחק, ויצחק עולה ח"פ הוי', משא"כ יעקב
13 רק ז"פ הוי', ולכן א' יעקב ושכתי בשלום אל בית אבי,
14 היינו בחי' שם הוי' השמיני, מדריגת יצחק אביו, ואז והי'

1 ומעתה יובן שייכות ענין זכות אהרן שיכנס לקה"ק ע"י
2 זכות המילה דוקא. דהנה כתי' מי יעלה לנו
3 השמימה, ר"ת מילה וס"ת הוי'. ולכאז' יפלא מהו מעלת
4 מצות מילה כ"כ עד שהוי' בס"ת ומילה בר"ת. אך הענין
5 הוא דהנה אמרו"ל על מילה שהיא בשמיני כדי שיעבור
6 עליו שבת א', ולכאז' אם הטעם הוא רק כדי שיעבור עליו
7 שבת א' לבד מפני מה בשמיני דוקא, שלמה להשוות כולם

25 עליו שבת א' ע"ד ממחרת השבת בחי' שם הוי' דלעילא
 26 בחי' הוי' השמיני דיצחק. ולכן בחי' מי יעלה לנו השמימה
 27 מילה בר"ת וש' הוי' שבסדר השתלשלות הוי' ל' מהוה
 28 הוא בס"ת, להיות כי מילה בשמיני הוא כענין ח' הוי'
 29 דיצחק שזהו מעין הגילוי דלע"ל. וזהו שלימות המשיח
 30 יהי' הכינור של ח' נימין, כי כינור של בהמק"ד הי' של ז'
 31 נימין ושל ימוהמ"ש יהי' של שמונה נימין. כי ענין הכינור
 32 הוא בחי' ק"ו נר כמ"ש מזה במ"א, ק"ו הוא מספר ש' הוי'
 33 ונר הוא בחי' נר ה' נשמת אדם הנ"ל, והכינור דבהמק"ד
 34 שהי' של ז' נימין זהו כענין יעקב ז"פ הוי', ושל ח' נימין
 35 זהו כמו יצחק ח"פ הוי'. וזהו ג"כ כענין שמונה בגדים
 36 דכה"ג שהם ג"כ בזכות מילה שלשמונה ימים, שהבגדי'
 37 הם הלבושי' לאור אה"ר שנמשכה ע"י הכה"ג מבחי' אור
 38 א"ס שלמעלה מהשתלשלות. ויש בבחי' לבושי' אלו כמה
 39 מדריגות כמ"ש במ"א מענין בגדי כהונה שעשה משה,
 40 וחכמי לב, וכל ישראל, כמו"כ יש בחי' ח' רברבי וחי' בינוני
 41 וחי' זעירא. ולכן על חכלילי שהוא ח' רבתי מתרגם הת"י
 42 מה יאין עיינין דמלכא משיחא, הוא בחי' שמונה בגדים
 43 שעשה משה לאהרן כה"ג. ועפ"ז יובן ג"כ מה שזכות
 44 המילה היתה נכנסת עמו, כי ע"י העברת הערלה היא המסך
 45 המבדיל, ע"ז נמשך להיות העברת הפרוכת המבדיל בין
 46 קדש לקדקד"ד כי פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח
 47 לך כפתחו של אולם, וכמשל המבואר בהרמב"ן בהקדמת
 48 איוב מהעתקת הצל למטה טפח, הובא בסש"ב.

ד"ה בזאת יבוא אהרן

1 הוי' דסדר ההשתלשלות לי לאלקי', כי יצחק הוא ל' עתיד
 2 והיינו ע"ש הצחוק שיהי' לע"ל מבחי' אלקי' הוא בחי'
 3 הצמצום וההסתר שעכשיו, והתהפכות החושך לאור,
 4 וכמ"ש אז ימלא שחוק פינו, ע' בד"ה אז ישיר ובד"ה
 5 וישרנה מענין אז כשמאיר האל"ף על הזי"ן. ולכן אמרו"ל
 6 שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו
 7 וישראל לא יכירונו כו', והו"ע התגלות הוי' השמיני בחי'
 8 ש' הוי' דלעילא שלמעלה מהשתלשלות.
 9 וזהו ג"כ ענין מילה בשמיני כדי שיעבור עליו שבת א',
 10 היינו ע"ד וספרתם לכם ממחרת השבת, דעכצ"ל
 11 ממחרת הפסח, ונא' בל' שבת כי שבת היא בחי' שבת
 12 להוי', והוא כענין ז"פ הוי' שית יומין ושביעאה עליהו
 13 ונק' קדש כמ"ש ושמרתם את השבת כי קדש היא, וממחרת
 14 השבת היא בחי' הוי' השמיני ש' הוי' דלעילא שלמעלה
 15 מהשתלשלות. והיינו שכדי שיוכל להיות בירור הנה"ב
 16 בספה"צ צ"ל ראשית הכח והעוז ע"ז מבחי' שם הוי'
 17 שלמעלה מהשתלשלות. ולכן חגה"פ בכלל נק' ע"ש ופסח
 18 ה' על הפתח, הוא בחי' הדילוג שקול דודי הנה זה בא
 19 מדלג בבחי' דילוג שלמעלה מהשתלשלות, הוא בחי' גילוי
 20 מלך מלכי המלכים כמ"ש בד"ה מצה זו שגם מה
 21 שפנימיות אבא פנימיות עתיק מלובש בקטנות אבא דמצה
 22 כמשנ"ת שם באריכות, ולכן נק' שבת הוא בחי' מוחין
 23 דאבא, וממחרת שבת זה צריכים לספור ספה"ע הוא בירור
 24 נה"ב. ועד"ז יובן ענין מילה בשמיני הוא ג"כ כדי שיעבור

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס עץ החיים

15 בנבראים והו"ע כח הפועל שכנפעל והיינו הארת אלקי
 16 שמהווה את הנבראים בפועל כו' וכמ"ש במ"א, מ"מ זה
 17 שהדבור פועל פעולת ההתהוות זהו מצד הרוממות
 18 וההתנשאות שבמל' וכמו בדבר מלך הרי מה שהדבור
 19 והציווי שלו פועל במדינה זהו מצד ההגבהה וההתנשאות
 20 שלו שמושל ושולט עליהם כו'. ובדוגמא כזאת הוא
 21 למעלה שזה שנעשה ההתהוות בפועל ע"י הדבור זהו מצד
 22 הרוממות דמל'. ונמצא דעיקר כח ההתהוות הוא מבחי'
 23 הרוממות דמל' ובכח זה נעשה ההתהוות מבחי' דבר ה'
 24 כו'. וענין השם נ"ל שהן אותיות דבור העליון דשם הוא
 25 אותיות, ויותר נראה דהשם הוא בחי' האור מקיף שמאיר
 26 מבחי' הרוממות שזה עיקר כח ההתהוות, ובחי' דבר ה'
 27 זהו הארה מבחי' שמו שמהווה כנ"ל כו' וזהו כי נשגב
 28 שמו שגם השם הוא נשגב ורק הודו כו'). וזה פי' יש מאין

1 והנה מה שנברא החומר במאמר ודבור ולא נברא הכל
 2 בחפץ ה' ורצונו בלבד, הוא מפני שאז לא הי' גילוי
 3 מאין ליש רק שהי' העולם בטל במציאות ממש (כמו עולם
 4 האצילות וכמו עלמין דאתכסיא בכלל שבטלים במציאות
 5 ולא הי' בבחי' נבראים דעדאת"ג כו') לפי שהי' מקבל
 6 מבחי' חכ' שהוא ביטול איהו וחיוהי חד, רק עיקר גילוי
 7 היש הוא על ידי דבר ה' כי הוא צוה ונבראו פי' צוה
 8 מלשון מצות המלך (י"ל דענין הצווי שייך במי שמתנשא
 9 ויש לו ממשלה ושליטה וכמו"כ הו"ע באשר דבר מלך
 10 שלטון שמצוה וגזור אומר, והדוגמא למע' הוא בחי'
 11 הדבור עליון דבחי' מל') כי מלכותך מלכות כל עולמים
 12 אין מלך בלא עם שבחי' מל' הוא בחי' התנשאות
 13 והסתלקות כו' והיינו שלא יאיר ויתגלה אלא בחי' שם
 14 בלבד כו' (והגם דבחי' דבר ה' הוא שבא בבחי' פנימיות

1 יש להם ציור ותמונה מבחי' חפץ ורצון הוי' ובכח זה יוכל
 2 להיות ביטול היש הנמשך מן הדבור כו', וזה שבישראל
 3 נאמר ל' יצירה כמ"ש ויוצרך ישראל שמוזה נמשך להיות
 4 כי שרית עם אלקים כו' וז"ש וייצר ה' אלקי' את האדם
 5 בשם מלא לפי שהצורה נמשך מבחי' חפץ ה' ובחי' ח"ע
 6 כו' ועי"ז יכול להיות בחי' ביטול היש כו' (ועמ"ש מכללות
 7 הענין הזה בד"ה בשעה שהקדימו רס"ג, בענין החיות
 8 שמבחי' חכ' שם בד"ה והחכמה תעזו לחכם כו') ומ"ש
 9 באדם וייצר בשני יודין היינו לפי שהצורה שבאדם נמשך
 10 מלמעלה מעלה וכמ"ש באד"ר דקמ"א ע"ב וייצר בתרין
 11 יודין רוא דע"ק ורוא דו"א (ובס' פ"מ בשם הרח"ו ז"ל
 12 דהיינו דע"ק צייר ז"א כמוהו) ולפיכך עיקר ביטול היש
 13 בהאדם, שכדי להיות הביטול נמשך גם בהיש צ"ל מקור
 14 ההמשכה מלמע' מעלה ועמ"ש בלקו"ת ד"ה שובה ישראל
 15 עד כו' פ"ג:
 16 קיצור. נמשלו המצות לנר והתורה לאור. יקדים אשר
 17 בריאת החומר הוא ע"י מאמר ודבור, בריאת
 18 הצורה ע"י חפץ ורצון בהתלבשותם בחכמה. גילוי היש
 19 ע"י הדבור (שם, דבור) והתכלית שיהי' בטל לאין. היכולת
 20 בזה ע"י שצורתו היא מבחי' חפץ ורצון.

1 דהיינו שהמשכת החיות אשר בהעולמות הוא מבחי' אין
 2 והארה בעלמא שהא בחי' שם בלבד ומזה נעשה גילוי היש
 3 כו'.
 4 אך תכלית בריאת יש מאין הוא כדי להיות היש בטל
 5 לאין. דזהו תכלית הכוונה בבריאת העולמות משום
 6 שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דהיינו שהנבר'
 7 התחתונים יהי' בבחי' כלי ומכון לשבתו ית' ובבחי' דירה
 8 אליו ית' והיינו שיהיו בבחי' ביטול עד שיהי' כלי ודירה
 9 אליו ית' ויאיר ויתגלה אור ה' למטה כו' וכתפארת אדם
 10 לשבת בית כמו"כ כביכול יהי' לו ית' דירה בתחתונים
 11 שיהי' גילוי אלקות למטה ונגלה כבוד ה' למטה כמו
 12 למעלה. וכמו שיהיה לעתיד לבוא כי עין בעין יראו כו'
 13 (דעיקר הגילוי יהי' לעתיד ומעין זה מאיר גם עתה לכאו"א
 14 בנפשו ובחלקו בעולם כו' וכמ"ש במ"א). וזה תלוי
 15 בעבודתינו כל ימינו שעל ידי העבודה דעכשיו עי"ז יהי'
 16 הגילוי לעתיד לבוא היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם
 17 ומי שטרח בע"ש דוקא יאכל בשבת כו' וכל ישראל יש
 18 להם חלק לעוה"ב וצריך כאו"א לפעול בעצמו בחי' ביטול
 19 היש ולהמשיך בחלקו בחי' גילוי אור ה' כו', והיינו על ידי
 20 שכל אשר חפץ ה' נמשך ועשה גם בשמים ובארץ שכולם

.1

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים הית"ש

1 אור א"ס הוא גם למעלה עד אין קץ, בהעדר האור והגילוי, ע"י צמצום והתכללות האור
 2 בעצמותו. לפני הצמצום נרגש אוא"ס הבלי-גבול, וכח הגבול שבא"ס היה בהעלם. אחרי הצמצום
 3 נתעלם אור הבל"ג ונרגש כח הגבול שבא"ס

4 (טו) וְהִנֵּה כְּשֵׁם שְׂאוֹר אֵין סוּף הוּא לְמִטָּה מְטָה
 5 בְּהַתְּפָשֻׁטוֹת וְגִלּוֹי עַד אֵין שְׁעוֹר וּמְסָפֵר כְּלָל,
 6 הִנֵּה כְּמוֹ כֵן הוּא אֹר אֵין סוּף לְמַעְלָה מְעַלָּה עַד אֵין קֶץ
 7 בְּבַחֲיִנַת הָעֵלֶם הָאוֹר שֶׁהוּא בְּהָעֵלֶם אַחַר הָעֵלֶם וּבְעִלּוֹי אַחַר
 8 עִלּוֹי, בְּבַחֲיִנַת הָעֵדֶר הָאוֹר וְהָעֵדֶר הַגִּלּוֹי, וּבְכִלּוֹת הוּא עֲנֵן
 9 הַצְּמִצּוּם שֶׁהִיָּה בְּאוֹר אֵין סוּף בְּרוּף הוּא, שֶׁהוּא הַתְּעַלְמוֹת
 10 הָאוֹר וְהַתְּכַלּוֹת בְּעִצְמוֹתוֹ יְתַבְּרֵן, דְּהִנֵּה לְפָנֵי הַצְּמִצּוּם הִיָּה
 11 הָאוֹר אֵין סוּף בְּגִלּוֹי, וּכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ חַיִּים: "טָרָם
 12 שְׁנֵאֲצִלּוֹ הַנְּאֲצִלִּים, הִיָּה אֹר עֲלִיּוֹן פְּשוּט מְמַלָּא כֹּל

18 חלק א ריש פרק ח. - וראה בכל זה המשך ראש השנה השי"ת פרק כז ואילך. [מאמר] דיבור המתחיל מרגלא בפומיה תש"ט (קונטרס
 טה). ועוד.

5 בְּחֵינֵת הַמְצִיאוֹת וְהַיְשׁוֹת לֹא הָיָה נִרְגָּשׁ כְּלָל, וְעַל יְדֵי
6 הַצְּמִצּוֹם הִגָּה נִתְעַלֵּם הָאֹר אֵין סוֹף, וּמָה שֶׁנִּרְגָּשׁ בְּפִשְׁיטוֹת
7 הוּא בְּחֵינֵת הַיְשׁוֹת וְהַמְצִיאוֹת, וְאֹר אֵין סוֹף הָרִי אֵינוֹ
8 נִרְגָּשׁ.

פודים השי"ת

1 גְּלוּי הָאֹר אֵין סוֹף הַבְּלִי גְבוּל, וְכֵחַ הַגְּבוּל שֶׁבְּאֵין סוֹף הָיָה
2 בְּהַעֲלֵם, וְזֶהוּ אָמְרוּ "הָיָה אֹר עֲלִיּוֹן פְּשׁוּט", שֶׁהוּא אֹר אֵין
3 סוֹף הַבְּלִי גְבוּל מִמְּלֵא כָּל מְקוֹם הַמְצִיאוֹת, שֶׁהָיָה נִרְגָּשׁ רַק
4 בְּחֵינֵת הָאֵין סוֹף הַבְּלִי גְבוּל, וְכֵחַ הַגְּבוּל שֶׁבְּאֵין סוֹף שֶׁהוּא

לקוטי דיבורים

38 כך אנו רואים את הרבי בזמנים שונים ובענינים
39 שונים. בזמן גידולו כתלמיד קטן אצל הרבי ר' ישכר דוב
40 נ"ע מקאבילניק, המגיד מליובאוויטש, בהיותו בן י"ב
41 שנים, וכן אנו רואים אותו בעמדו על פרשת דרכים
42 בהיותו בן עשרים, ובמהלך נפשו הקדושה והטהורה
43 במזריטש ובימי נשיאותו ובהנהגותיו עד יומו האחרון
44 בעלמא דין. ציור כללי מה הוא הרבי, הרי בהתחשב בכל
45 הנהגותיו והדרכותיו של הרבי, יכולים לומר במלים
46 קצרות: הרבי היה והנו לב בוער ומוח שליט על הלב.
47 בכל דבר שיצא מהרבי רואים אנו איך שני עולמות
48 גדולים, מוח ולב, נפגשים יחד, ובאמצעות שניהם נוצרת
49 דרך רחבה לכלל ישראל, דרך שהיא סלולה באופן ישר,
50 וטובה ללמדן ולמשכיל הגדולים ביותר כמו ליהודי
51 הפשוט ביותר.
52 הרבי פתח לנו את העינים והראה לנו את הגדלות
53 שבכל דבר הקטן ביותר ואת הקטנות שבכל דבר הגדול
54 ביותר.
55 חסידות מלמדת אותנו להבין ולהרגיש את האמת של
56 אמת, לראות בכל דבר את הגשמי והרוחני, את הגוף ואת
57 הנשמה, לעדן את הגשמי ולהימשך לרוחני.
58 הרבי אומר שכל דבר על האדם להתחיל מעצמו,
59 להטיב את עצמו. כל דבר קטן של לא-טוב שבאדם
60 במדות או בהנהגת בני אדם יהיו בעיניו בצורה מוגדלת
61 ביותר ולתפוס בו מקום גדול יותר מאשר הדבר הגדול
62 ביותר של טוב שיש בו, שכן, מעט הלא-טוב יכול לקלקל
63 את הטוב, והוא אומר שמעט טוב על ידי תשובה ועבודת
64 הלב יכול להביא בעזרת השם יתברך רפואה שלמה לכל
65 סוגי המחלות ר"ל של מדות רעות.
66 זהו יסוד העבודה של תורת החסידות שהרבי תובע
67 מאתנו, וזהו יסוד החסידות שהנחילו והדריכו אותנו
68 אבותינו רבותינו הקדושים.
69 הרבי חינוך אברכים. ודאי שחיפש גם בעלי כשרון
70 ובעלי חוש, אך עיקר החינוך היה לראות את הגדלות
71 האמיתית הגדולה בתפלה התמימותית, באמן יהא שמי'
72 רבא ובמדות הטובות שבטבע ורגילות היהודי הפשוט
73 ביותר.
74 יסורים גדולים עברו על הרבי בגלל חסידים, כלומר

1 לרבי - רבנו הזקן - היתה מסירות נפש על כלל
2 ישראל, שישגשג ויתעלה, הוא היה דורש טוב לכל אחד
3 מישראל, הביט על כל אחד בעין טובה, וחיפש את לימוד
4 הזכות הגדולה ביותר על כל אחד.
5 מסירות נפשו של הרבי היתה לא רק בכוח, כי אם
6 מסירות נפש בפועל. מסירות נפש בכוח, משמעה
7 שהאדם נמצא במקומו ועוסק בתורה ועבודה ובתפלה
8 לד' שיאיר ויפקח עיני האנשים לראות ולהכיר את
9 האמת ואשר ישלח רוח ממרום לעורר לבבות בני אדם
10 להתקרב לדרכי העבודה. ואכן, כך היה בזמנים שונים,
11 שבעזה"י לבבות בני ישראל היו חמימים יותר ומליאי
12 חיות בדרך התעוררות מלמעלה, דבר שניתן להם
13 בהתעוררות רחמים של הצדיקים ותפלתם במסירות
14 נפש בתעצומות עוז קדש הקדשים.
15 ואילו מסירות נפש בפועל משמעה שהצדיק מניח את
16 עצמו לגמרי מכל וכל, וכל התעסקותו הוא להאיר אור
17 בדרך משפיע ומקבל, כלומר להכניס את עצמו בכל פרטי
18 המקבל לפי ערכו ומצבו של התלמיד, ולא דוקא כשהוא
19 מקבל, היינו בעל כשרון, אלא שכל ההתעסקות שלו היא
20 לעשותו למקבל, דבר שנעשה רק על ידי מסירות נפשו
21 של המשפיע. זה נקרא שמסירות נפשו של משפיע עושה
22 מקבל.
23 זהו אחד מהטעמים שאצל חסידים לא חיפשו בעלי
24 כשרונות, כלומר, לא היו מעמידים תנאים מוגבלים של
25 חושים טובים דוקא ובעלי ראש טוב. העיקר היה להיות
26 בעל עבודה, כל אחד לפי כוחו. זו היתה שיטתו של הרבי,
27 לעשות "מקבלים" בלי הבדל אם הוא בעל חושים
28 וכשרונות מופלאים או בינונים או בעל חושים פשוטים.
29 יודעים אנו שהרבי היה מסודר, הוא היה מופלא גם
30 בענין הסדר, הכל היה אצלו מסודר, סדר של תורה
31 ועבודה, סדר בתלמידים בעלי מוחין, בעלי מדות, רבנים,
32 שוחטים, מלמדים, בעלי עסקים ואברכים הסמוכים על
33 שולחן אבותיהם או חותניהם.
34 ולכל אחד מסוגי בני אדם האמורים יש לרבי סדר
35 כללי וסדר פרטי, כפי שיכולים לראות מהתקנות השונות
36 שנרשמו בליאזנא בשנת תקנ"ה (אין אני יודע כרגע מתי
37 נרשמו התקנות הראשונות).

1 בגלל עשיית חסידים. בכלל לא באה לרבי דרך זו בצורה
2 קלה, כל דבר פנימי בא בקשיים, ובמיוחד דבר פנימי
3 הקשור בפנימיות המוח ופנימיות הלב בודאי שבא
4 בקשיים.

5 זקני החסידים שהיה להם הרגש עמוק אחר לגמרי
6 בכל ענין, מנו עשרה יסורים באופנים שונים.

7 ההליכה למזריטש; שתי קפידות מהצדיק הקדוש ר'
8 פנחס (בעל ה"הפלאה"); התנגדות ידידיו הטובים, גאוני
9 שקלוב, מוהליב וכו' על הליכתו למזריטש, הקשיים
10 בהכרעת הדינים בשולחן ערוך; תלונת התלמידים
11 הוותיקים ובראשם הצדיק הקדוש ר' ברוך זצ"ל על דרכי
12 ושיטת חסידות חב"ד; היוכוחים עם המנגדים; תלונת
13 חבריו צדיקי וואהלין על אשר לא רצה להשתתף עמהם
14 בהטלת חרם ר"ל על המנגדים; העבודה בהחזקת יושבי
15 ארץ הקודש ת"ו, ותלונת הצדיק הקדוש ר' שלמה נ"ע
16 מקארלין*) על אשר היה נגד נפוליון.

17 שאל אחד מהיושבים, מדוע לא מונים את הישיבה
18 במאסר הפטרופובלבסקי קערפאסט, שהיא הרי החג של
19 גאולה.

20 והשיב כ"ק אדמו"ר שליט"א: אכן, י"ט כסלו הוא חג,
21 היום הרת עולם, היום נולדו חסידים, ובכל שנה ושנה
22 הוא ראש השנה של חסידות, לרבי היתה מסירות נפש
23 על חסידים, לא על חסידות, חסידות היא ההבנה
24 וחסידים הם העבודה, לרבי היתה מסירות נפש על
25 עבודה שהאדם לא יטעה את עצמו, שידעו תמיד ובכל
26 הזמנים היכן עומדים בעולם.

27 אלא, את הישיבה במאסר הפטרופובלבסקי
28 קרעפאסט מנו זקני החסידים כאחד מעשרת הזכויות
29 שהרבי זכה להן.

30 כל דבר ב"פנימי", גם דבר טוב וגם חלילה להיפך,
31 הוא חוויה עמוקה, כפי שאנו רואים במוחש בטבעי בני
32 אדם, שישנם כאלה שגם את הטוב וכו' הם חיים בקלות
33 ובמהירות, זה נקרא "חיצון", אדם לא יסודי, זהו קל
34 הדעת. דעת היא הרי התקשרות והתחברות במה שהוא
35 קשור, וקל הדעת היינו קשר חלש וקל. ואילו כל דבר
36 ב"פנימי" הוא עמוק, הכל בא מפנימיות המוח ומגיע
37 לפנימיות הלב, ומכל שכן "עצמי" - זה כבר דבר אחר
38 לגמרי.

39 הרבי היה "עצמי", לבד זאת שהנשמות הגבוהות הן
40 בכלל במדרגה של "עצמי", לא התפשטות (כידוע בענין

41 שתי המדרגות שבאור, אור המתפשט ואור העצמי)
42 ומכל שכן נשמה דאצילות, היה הרבי "עצמי" מצד
43 העבודה, כלומר, עבודתו היתה במדרגה כזו, כמו משפיע
44 שמקבלים יכול להיות להם בזה קצת תפיסה והשגה.

45 בעצם המוחין והמדות של הרבי אי אפשר להיות לנו
46 שום השגה ותפיסה כלל, לגבינו הרי זה "במופלא ממך
47 אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור¹. מה שכן אפשר
48 להיות לנו אפס קצהו של השגה ותפיסה הרי זה במעשה,
49 כמו שנראה הנהגת רבנו עם תלמידיו, עם חסידים, עם
50 יהודים סתם. בכל הנהגה, בכל מלה שב"אגרת הקדש"
51 שהרבי זן בעניני התפלה, הן בהעבודה הפנימית
52 שבתפלה והן בהאזרה הגדולה שלא לדבר בשעת
53 התפלה, וכן בעניני ההדרכה במדות טובות - גלום בכל
54 מלה חתיכת "עצמי", חתיכת חיים, הכל הוא רציני, מתוך
55 בכי עמוק, מורגש שהמלים נובעות ממעין רחוק עמוק
56 וחזק. כיום הרי מלותיו של הרבי הן מלים כתובות, מלים
57 מודפסות על נייר, אך מלים כתובות ומודפסות אלו חיות
58 בחיות פנימית, המלים עצמן צועקות מעצמן, הדברים
59 הקדושים שיצאו מלב בווער, בווערים עדיין ברוך השם גם
60 כיום בלבת אש קודש כבשעה שיצאו ממקורם ושרשם,
61 הם צועקים, הם מבקשים, הם מצוים. כשומדים כמה
62 שורות באגרת של הרבי (הן מהנדפסים והן מאשר
63 בכתובים) כשקולטים את המלים בראש, הרי המלים
64 כשלעצמן מעוררות ומשפיעות בראש ובלב.

65 אגרותיו של הרבי בנוגע לקופת רבי מאיר בעל הנס
66 הן מלים בווערות, אזהרה ופקודה לדורות, והבטחה
67 בברכת בני חיי ומזוני לדורי דורות. כמה חיים הקדיש
68 הרבי על עניני ארץ הקודש ת"ו. כפי הידוע היה גם הבעל
69 שם טוב נשיא עבור ארץ הקודש ת"ו כפי שהוא כותב
70 באחד ממכתביו "אשר מעתה מן השמים קא זכו לי
71 להיות הראש והגבאי גם על פרנסת הנסתרים דארעא
72 דישראל". כן מורנו הרב המגיד ממזריטש נ"ע עשה ופעל
73 לטובת קופת רמבעה"נ, ורבנו הגדול נ"ע הוסיף אומץ
74 בעבודת הקודש, וכידוע שהבטיח לכל החבורה הקדושה
75 מהתלמידים שנסעו עם הרב הצדיק הקדוש רבי מנחם
76 מענדל זצ"ל כי בעזה"י פרנסתם תהיה בטוחה, ובגלל זה
77 זכינו לאגרות הקודש.

78 אבותינו וסבינו קבלו על עצמם לדורותיהם להחזיק
79 בלומדי תורה בארץ ישראל. יש לדעת שהם קבלו זאת
80 על עצמם לדורותיהם באלה ובשבעה על דעת המקום

כמדומה ראיתי מכבר באיזה ס' שהעיר ע"ז. וי"א שהבר פלוגת' ה"י המגיד
מקוהניץ".

(1) חגיגה יג, א. ב"ר ח, ב. זח"ב רע, ב.

(* במכתבו (מימי הסליחות ה'תשי"ז, אל הגרש"י זוין ז"ל) כתב כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "רווח הנוסח דבר פלוגת' דאדה"ז בהנוגע למלחמת
נפאליאן ה' הרה"צ וכו' מהר"ש מקרלין, ואינו, ע"פ המובא בסדה"י שהנ"ל
נהרג על קדה"ש הרבה שנים לפני מלחמה זו.

19 שוחטים ידעו שהם עמודי בית ישראל, הם נשאו על
 20 עצמם את עול התורה, למדו הרבה זמן בעצמם (נוסף על
 21 ההלכות והדינים שהם מחוייבים להיות בקיאים בהם
 22 ולחזור עליהם תמיד) וכן גם למדו בחבורה לפני בעלי
 23 בתים. במיוחד שוחטים חסידיים היו עסוקים בלימוד
 24 חסידות בכתב ובעל פה, והיו שקועים בתפלה, התפלה
 25 תפסה מקום גדול בעבודת היום, ה"לפני התפלה"
 26 וה"אחרי התפלה" היו עבודה, התפלה עצמה היתה אצל
 27 חסידים שכר טוב, וכשלא "התפלל" היו פורצים בבכי,
 28 הלב בכה מדוע לא "מתפלל" לו, אך ה"לפני התפלה"
 29 וה"אחרי התפלה" היו בבחינת עבודה, לא מיהרו, ידעו
 30 שהתפלה היא מקור חיים, היו שקועים בירור וזיכוך
 31 מדה, כל אחד החזיק את עצמו בידים, הסתכלו על עצמם
 32 בתוקף, בלי הטעיה, הרגישו את הזולת, גשמיותו של
 33 הזולת ומי מדבר רוחניותו של הזולת נגעו ביותר, כל אחד
 34 רצה לחיות בעצמו חיים של תורה ועבודה וכן רצו
 35 שהזולת יחיה.

1 שאין לו הפרה לעולם. בודאי שגם ההבטחות והברכות
 2 של הרבי הן לדורות. אשר על כן, על כל יהודי, איש
 3 ואשה, שמגזע החסידים, לדעת, שבכל מדינה שהם
 4 נמצאים עליהם להחזיק בקופה של כולל חב"ד, בכך הם
 5 מקיימים התחייבותם של הוריהם ז"ל, בכך הם מזכים
 6 את נשמות הוריהם ז"ל וגורמים להם קורח רוח בגן עדן,
 7 ובכך יזכו להבטחות ולברכות שהרבי בירך לדורי דורות
 8 את כל אלה שיקיימו את פקודתו, לתת את כספי ארץ
 9 ישראל לכולל חב"ד, ודברי צדיקים וברכותיהם חיים
 10 וקיימים לעד.

11 כל התירוצים למה שכיום ישנם כאלה שאינם
 12 עוסקים בתורה ועבודה שבלב כפי שחסידות דורשת, הרי
 13 לאמיתו של דבר היה כך בכל הזמנים וגם בדורות
 14 הקודמים, גם הם סבלו מעניות ודחקות ר"ל, ומכל מקום
 15 פעלו, היה קיים המושג של "עבודה", רבנים ידעו
 16 שעליהם מוטל העול הקדוש של הדרכה, בעלי בתים
 17 ידעו שעליהם לשמוע למה שהרבנים אומרים, היה קיים
 18 כבוד התורה ועול העבודה.

שמחת תורה, תרצ"א

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

האוצר פרק קל"ד

1 משך למעלה מארבעים שנה החזיקו טעוול ורעייתו חוה דבורה את הישיבה בפינסק במתן בסתר
 2 מבלי שאיש ידע מזה. רק לאחר שבראש הישיבה החדש הועמד רבי נפתלי הירץ מפוזנא, ונודע לו על
 3 היקף הצדקה של טעוול ורעייתו עמד על כך שיש לגלות ברבים את מעשיהם הגדולים.

4 רבי נפתלי גם החל לחקור את מוצאם המשפחתי של טעוול וחוה דבורה, והתברר לו כי אביה
 5 של חוה דבורה שנפטר עליה בקטנותה היה צדיק נסתר, וכן אביו של טעוול.

6 "אתם גם בעלי צדקה וגם יחסנים גדולים, ועל הצבור לדעת מכם ולקחת מוסר השכל" - טען
 7 הרב כלפיהם.

8 בני הזוג, שהיו אז כבר באים בימים, הסכימו לכך בתנאי שיעזבו מיד לאחר מכן את הסביבה.

9 הם מכרו, איפוא, את אחוזתם והחליטו לעבור לקראקא. לפני כן כינס רבי נפתלי אסיפה בבנין
 10 הישיבה והודיע בה כי הישיבה, שזכתה בינתיים לשם עולמי, הוחזקה כל השנים על-ידי טעוול ורעייתו.
 11 באסיפה זו נתקבלה ההחלטה כי הישיבה תיקרא מאז על שם של טעוול וחוה דבורה. כך החלה
 12 להתקיים בפינסק ישיבה הנושאת שם נדיר זה.

13 ישיבה אחרת בפינסק נקראה על שם ר' שמעון בעל האוצר.

14 ר' שמעון היה אחיינו של מהרש"ל (רבי שלמה לוריא). אביו ר' ישראל, היה עשיר גדול, למדן

- 1 ובעל צדקה, ששלח את בנו, כמוכן, לישיבת מהרש"ל, עם זאת לא הצטיין ר' שמעון בכשרונותיו. כך
2 שמבחינת הלימוד לא הועילה לו קירבתו המשפחתית לדודו הגדול.
- 3 מאידך הצטיין ביראת שמים ומדות טובות. מצעירותו היתה לו נטיה מיוחדת לתמיכת תורה. עוד
4 בהיותו ילד היה חוסך כל פרוטה שהרוויח ונותן למוסדות תורה.
- 5 כשהגיע לפרקו שודך עם משפחה עשירה ומיוחסת בפינסק. שם חותנו היה ר' זלמן ברוך. הוא
6 היה חוכר המס על מלח ונרות.
- 7 בחתונתו של ר' שמעון בלטה העובדה שאחד המחותנים הראשיים בה היה מהרש"ל.
- 8 למרות שהובטחו לו מזונות על שולחן חותנו העדיף ר' שמעון לעסוק במסחר. הוא סחר בתכשיטי
9 כסף וזהב וביהלומים ואבני חן, מסחר שלמד אצל אביו. הוא היה מגיע עם סחורתו לאחוזות האצילים
10 ומרוויח סכומים גדולים.
- 11 שמו נודע לתהלה כאדם מהימן ובעל מדות טובות, והוא התחבב על כולם.
- 12 ר' שמעון החליט לנצל את היותו סמוך על שולחן חותנו בצורה מקורית. כיוון שעקב עובדה זו
13 לא היו לו בעיות כלכליות, החליט להקדיש את כל רווחיו מן המסחר - לצדקה. הצדקה חולקה כך:
14 שלושים אחוז להחזקת ישיבות קיימות, ששים אחוז לייסוד ישיבות חדשות, ועשרה אחוזים לעניני
15 צדקה נוספים שאינם קשורים בהרצת תורה.
- 16 למהרש"ל היה תלמיד מובהק ששמו היה רבי אליעזר שמעון, ואף הוא היה קרוב משפחה. ר'
17 שמעון הציע לו לעבור לפינסק ולייסד בה ישיבה שתוחזק על-ידי ר' שמעון. מובן שהוא הבטיח לספק
18 גם את כל צרכיו של רבי אליעזר שמואל עצמו.
- 19 רבי אליעזר שמואל הסכים לכך. הוא עבר לפינסק והקים שם ישיבה חדשה, שאליה נמשכו מיד
20 אברכים מצויינים. ישיבה זו נקראה על שמו של ר' שמעון. אותה עת החלו לקרוא לישיבת ר' טעוול
21 וחיה דבורה בשם "הישיבה הישנה", כדי להבדילה מן הישיבה החדשה שהוקמה על-ידי ר' שמעון.
- 22 שתי ישיבות אלה נוהלו ברוח אלה שהיו רחוקים מדרך הקבלה, דרכם של הנסתרים. כיוון שלשתי
23 הישיבות היתה השפעה גדולה על קהלת פינסק הביא הדבר לידי כך שהעיר תהיה לעיר של מתנגדים
24 לאלה שסללו את הדרך לחסידות שהיתה צריכה לבוא בשנים הבאות.
- 25 מצב שונה היה בקרלין, שבעבר השני של נהר דווינא, מול פינסק. יהודי קרלין היו נתונים להשפעת
26 המקובלים והנסתרים. הדבר נבע בעיקר מן העובדה שבשעתם התיישבו שם מספר משפחות יהודיות
27 שגורשו מספרד ופורטוגל. גולים אלה הלכו בדרך הקבלה.
- 28 ר' שמעון המשיך לעסוק בביסוס הישיבה שהיתה קרויה על שמו ותוך כדי כך התרחבו עסקיו,
29 ועושרו גדל מיום ליום.
- 30 נוסף על העיסוק בהרצת תורה התמסרו ר' שמעון ואשתו למצוות הכנסת אורחים. ביתם היה
31 פתוח לרווחה לאורחים תלמידי-חכמים ואורחים סתם. כל מי שנכנס לביתו התקבל בסבר פנים יפות.
32 ברם, את עיקר יעודם בחיים ראו בסיוע לישיבות, הן בתמיכה למוסדות תורה קיימים והן בייסוד
33 ישיבות חדשות בערים וארצות שונות.
- 34 כאשר הסתיימו שנות ה"מזונות" של ר' שמעון בבית חותנו כבר היה עשיר עצום בזכות עצמו.

- 1 הוא הביא ממרחקים אמן גדול שעבד עבורו תכשיטים שונים, כך שמסחרו ורווחיו של ר' שמעון
2 התפשטו מאד, ושמעו יצא במדינות רבות.
- 3 לרגל צרכי המסחר שלו היה ר' שמעון עורך נסיעות לארצות רבות. בכל מקום שאליו הגיע ביקר
4 את הישיבות שם והשאיר שם סכומים גדולים.
- 5 פעם ערך ר' שמעון מסע ממושך ברחבי קהילות פולין וליטא. הוא נוכח לראות את העוני ששרר
6 בערים ועיירות רבות, וכשחזר הביתה דיווח על כך לרעייתו. הוא סיפר לה שיהודי פולין וליטא צמאים
7 מאד לתורה, אך אין להם כסף להקמת ישיבות והחזקתן.
- 8 "יודע אתה בעלי מה שעלה בדעתי?" - הגיבה אשתו - "הרי אנו עשירים ב"ה ועסקינו מצליחים,
9 הבה ונתרום את כל הכסף שצברנו עד עתה לייסוד ישיבות במקומות אלה". ר' שמעון הסכים לכך,
10 ומיד החלו להיפתח ישיבות בפולין וליטא, אלא שככל שהרבו ר' שמעון ורעייתו לתת את כספם לתורה
11 כך גדלו רווחיהם, וככל שהרבו לתרום גדלה שאיפתם לתרום עוד יותר.
- 12 כאשר הגיעו לשנות זקנה רכשו לעצמם ר' שמעון ורעייתו חלקות קבר בבית הקברות, וקבעו
13 לעצמם מנהג שמדי שנה, ביום הולדתו של ר' שמעון, שחל בקיץ, יבקרו את החלקות הללו. יום זה
14 היה עבורם יום של חשבון הנפש. בכואם למקום התכוונו בעובדה שבחלקת אדמה זו ייקברו בהגיע
15 יומם, והדבר השרה עליהם רוח רצינית שהחדירה בהם רעיונות והרהורי תשובה.
- 16 בית העלמין של פינסק היה במרחק של מיל בערך מן העיר. הדרך לשם עברה בתוך יער קטן.
17 פעם, ביום הולדתו של ר' שמעון, עברו בני הזוג ביער בדרכם חזרה מבית הקברות, לפתע הבחינו
18 בבעל-חי המתחפר באדמה. כשהסתכלו היטב לכיוון החפירה שנוצרה ראו שם כלי המזדקר מן האדמה.
19 הם התקרבו למקום ומתוך סקרנות החלו לחפור סביב הכלי, ואז התגלה לעיניהם כד חרס גדוש
20 מטבעות זהב. הם המשיכו לחפור ולנגד עיניהם התגלתה שורה של כלי חרס רבים מלאי מטבעות זהב.
21 התברר להם שהם מצאו אוצר עשיר.
- 22 "רואה את?" - פנה ר' שמעון לאשתו המשתוממת - "הקב"ה שלח לנו אוצר. האין את חושבת
23 שהוא נתן לנו אותו למטרה מסויימת? הרי אין כוונתו להעשיר אותנו יותר מאשר הננו, שהרי בעושר
24 כבר התברכנו מלפני כן!"
- 25 "הצדק אתך, בעלי" - ענתה האשה - "עלינו להקדיש את האוצר כולו לתורה". ר' שמעון הסכים
26 לכך. הם הביאו את האוצר לביתם, ומיד הלכו אל רב העיר וחתמו לו על שטר הקדשה של כל האוצר
27 להרבעת התורה.
- 28 מאז נקרא ר' שמעון בפי כל בשם "בעל האוצר". מאות ישיבות נהנו מן האוצר הזה, כתוצאה
29 מכך מצא לימוד התורה אחיזה נרחבת בקהילות רבות בארצות רבות.

אגרות קודש

40 וכאשר נותנים איזה עזרה גם קלה, מתעוררים אנשי העיר
41 ונותנים כפי הדרוש.

42 לדוגמא בשדה לבן עיר ואם בישראל זה כשלושה שנים
43 אשר אין שם מקוה, ועתה לא מכבר התעוררו בזה ונדרש להם
44 בערך עשרים וחמשה מיליארד (זה הי' תיכף אחר הפסח,
45 איזה סכום הוא עתה לא אדע), ואתן להם שני מיליארד, ופעל
46 זה כי התחילו לעשות הנדרש והמקוה ת"ל כבר נפתחה וישנם
47 ת"ל הרבה מאד ההולכים כו'. וכפי החשבון היומי הנה דרוש
48 לי עתה לכה"פ חמשה אלפים שקלים, אשר הנני בזה להודיע
49 לכבו' ולבקשו אשר יואיל נא להשיג עזרה זו בהקדם האפשרי.

50 ובפרטיות הענין ידרוש מאת מכיריו ר' ישראל שי מייזיל,
51 ור' אברהם שי הכהן, ור' יצחק שמואל שי לורי' מהאמ"י,
52 היודעים במעט בהנוגע למקומם וסביבתם, משפחות הסובלים
53 רעב ועוני רבות הנה במאד, וחלק גדול מאלו שהיו תחלה
54 מורים שבעת האחרונה הושבתו ממלאכתם, וסובלים חרפת
55 רעב וחולי ר"ל ועזרה דרושה להם, וכמה [נ]כמה מקומות
56 דרושים מורי הוראה וצריכים לעזור להם בפעם א' (לא בכל
57 חדש כ"א בפעם הא'), ומשפחת תאשאבער הם דחוקים
58 ולחוצים במאד מאד גועים ברעב קרועים וטלואים בטלים
59 ממלאכתם, ואם היו עוזרים להם במעט מעט הי' כאו"א יכול
60 להרויח פרנסתו ומזונו כמאז ומקדם ולא היו במצב נורא כזה,
61 אשר מיום אל יום יגועו חלילה. אשר בכל אלה ביכולת נדיבי
62 עם לעזור בעזרתו ית', והעזרה דרושה בהקדם האפשרי,
63 וברית כרותה לעבודה ותעמולה שאינה חוזרת ריקם ח"ו.

64 וקבלתי מענה מרפ"כ הנ"ל כי אגיי יעזרו בזה, אבל לעי"ע
65 כמדומה לי שלא התקבל מאומה. גם אופן השילוח לא אדע
66 איך הוא. ואשר ע"כ אבקש את כבודו אשר בקבלת מכתב זה
67 יואיל להודיע בטע"ג (לר' שמואל מיכל שי טראיינין, אשר
68 איליו שלח אתרוגים בשנה העברה) כמה יכולים עתה ליתן,
69 ואנה לפנות לקבל. בהכרח הוא עשרה אלפים שקלים, ואפשר
70 כי רשמ"ט שי ימצא כאלו אשר יחפצו ליתן על חשבון זה,
71 בתנאי כי יקבלו בשם תחלה לרגלי עסקיהם, כי אני אינני יודע
72 כלל בטיב ענין זה ואופניו, רק ידעתי כי ישנם אנשים בעלי
73 עסקים גדולים הסוחרים ברשות הממשלה מפה לשם ומשם
74 לפה והכל אצלם ברשיון הממשלה, וקבלה על מכתב זה יואיל
75 נא כבודו לכתוב למאסקוא על אדרעס זה:

76 [א. ז. פרסיץ, רח' איפאטיוו. 14/77, אילינקא]

77 והי' ברכה ושלו' כאו"נ והדו"ש, מוקירו ומכבדו כרום
78 ערכו מצפה ומייחל לראות בטוב אחב"י והרמת קרן התורה
79 בגו"ר בברכה כפולה.

1 ב"ה ב' י"ג ניסן תרפ"ג

2 ראסטוב דאן

3 כבוד ידידי הרב הנעלה וו"ח אי"א

4 מוהרש"א שי הכהן

5 שלום וברכה,

6 נודעתי מכמה מקומות אשר רבות יפעל כבו' לטובת
7 אחב"י שי' הסובלים רעב ר"ל והדרושים עזרה נכונה,
8 ובמפעלם זה החיו נפשות רבות מאוד, וכן כתבתי לידידי הרב
9 המכונה דאק' ר' פנחס שי' כהן לוי"ע העוסק באג"י, אם כי
10 מנגד גמור הנני להאגודה בהנוגע להנהגה הרוחנית,
11 החומריות אשר מתעסקים בזה הוא דבר נעלה במאד,
12 וראויים לתודה וברכה בעבור זה.

13 והנה בחורף העבר נתקבלו כמה וכמה ידיעות ממקומות
14 שונות בדבר ההירוס בהענייני הציבורים, ובעניני מקואות
15 אשר המצב נורא ואיום, ואערכה מכתב גלוי לאחב"י - כ"ב
16 טבת פ"ג - ותוכנו כי כשם שאחב"י התעוררו ועשו תעמולה
17 גדולה לעזור לאחיהם באוכל והדומה, יתעוררו עתה להקים
18 הריסות אהלי יעקב, ואשלאחו לחו"ל לכמה מקומות. ובפה
19 התחלתי לקבץ החומר הדרוש, כלומר לדעת מהנעשה בכל
20 אתר ואתר ואפשרות התיקון וכמה יעלה, ובמלאכתי זאת
21 פגשתי בכל מקום התעוררות גדולה עד להפליא, אנשים שהיו
22 רחוקים מזה בתכלית התעוררו ועבדו בגופם וביותר מיכולתם
23 ולא הביטו על שום דבר.

24 ובראותי התעוררות הלזו, ושום מקור לא הי' לי על
25 הוצאות הדרושה גם בשילוח מכתבים, ומכש"כ ליתן עזר על
26 הקמת מקוה והדומה, וראיתי את הלחץ והדחוק, ודברי
27 תמרורים המתקבלים מכמה מקומות, ובעת ההיא הזדמן כי
28 קבלתי כעשרים חבילות מזון ובר שנשלחו לי ביחוד מאת
29 אנשים פרטים, אשר חפצו לשלוח לי עזרה הנהוגה, ולקחתי
30 כסף הפדיון] מאת אלה, ונוסף לזה לוויית סכום נכון, ונעשה
31 פה ועד מיוחד מג' אנשים והתחלתי לעסוק בזה. ות"ל אשר
32 בכמה וכמה מקומות הועמדו בתי טבילה ועזרה בענין זה,
33 ומיום ליום מתקבלים ידיעות שונות ודברי בקשה מעוררים
34 הלב, אחינו מבקשים על נפשם כי יצילום מאיסור כרת,
35 ובכמה מקומות זה שנה ושנתים אשר אין בית טבילה.
36 הצעקות והזעקות שוברים את הלב ומובן הדבר אשר אין
37 ביכולתי לענות להם, כי ההוצאה שעלה לי עד כה אין לי מאין
38 לשלם, והנני מוכרח לשלם עיסקא, כלומר להבטיח כי אשלם,
39 והמצב מבהיל הנהו, ובכל יום ויום באים דרישות עזרה,

פרשת מצורע

יד * וידבר יהוה אל-משה לאמר: ב זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל-הכהן: ג ויצא הכהן אל-מחויץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע-הצרעת מן-הצורע: ד וצוה הכהן ולקח למטהר שתי-צפרים חיות טהרות ועץ ארו ושני תולעת ואזב: ה וצוה הכהן ושחט את-הצפור האחת אל-בלי-חרש על-מים חיים: (טו) ואת-הצפר החיה יקח אתה ואת-עץ הארו ואת-שני התולעת ואת-האזב וטבל אותם ואת | הצפר החיה בדם הצפר השחטה על המים החיים: ו והזה על המטהר מן-הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את-הצפר החיה על-פני השדה: ז וכבס המטהר את-בגדיו ונלח את-כל-שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל-המחנה וישב מחויץ לאהל שבעת ימים: ח והיה ביום השביעי ונלח את-כל-שערו ואת-ראשו ואת-זקנו ואת גבת עינו ואת-כל-שערו ונלח וכבס את-בגדיו ורחץ את-בשרו במים וטהר: (יטא) וביום השמיני יקח שני-כבשים תמימים וכבשה אחת בת-שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן: * והעמיד הכהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני יהוה פתח אהל מועד: י ולקח הכהן את-הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת-לג השמן והניף אתם תנופה לפני יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 100)

והובא אל הכהן (יד, ב)

וקשה, הרי המצורע אינו בא אל הכהן, אלא הכהן יוצא אליו מחויץ למחנה. ועוד, מדוע נאמר "והובא", ולא "ובא". ויש לומר, דהנה כל יהודי, אף מי שנמצא מחויץ לשלש מחנות, סופו שיחזור בתשובה ויבא אל הכהן, וכמו שנאמר "כי לא ידח ממנו נדח". ואם לא יבא מרצונו, יובא בעל כרחו, ככתוב "ביד חזקה... אמלך עליכם".

שני י ושחט את-הכבש במקום אשר ישחט את-החטאת ואת-העלה במקום הקדש פי פחטאת

האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: י ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על-תנוך און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית: יא ולקח הכהן מלג השמן ויצק על-כף הכהן השמאלית: יב וטבל הכהן את-אצבעו הימנית מן-השמן אשר על-כפו השמאלית והזה מן-השמן באצבעו שבע פעמים לפני יהוה: יג ומיתר השמן אשר על-כפו יתן הכהן על-תנוך און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית על דם האשם: יד והנותר בשמן אשר על-כף הכהן יתן על-ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה: ט ועשה הכהן את-החטאת וכפר על-המטהר מטמאתו ואחר ישחט את-העלה: ז והעלה הכהן את-העלה ואת-המנחה המזבחה וכפר עליו הכהן וטהר: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י עמ' 25)

כל הנגעים אדם וראה, חוץ מנגעי עצמו (נגעים ב, ה)

כלומר: כל הנגעים (ש) אדם וראה (ב) חוץ - (הרי זה) מנגעי עצמו. וכתורת הפעל שם טוב, שפאשר אדם וראה רע בזולתו, הרי זו הוכחה שאותו רע נמצא בו בעצמו, כי הזולת הוא כמו ראי (וזהו "כל הפוסל במומו פוסל"). וטעם הדבר הוא, כי מפיץ שכל מארע הוא בהשגחה פרטית, מוכן שהזמינו לו מלמעלה לראות את הרע בזולתו כדי שידע שרע זה נמצא בו ועליו לתקנו.

שלישי כא ואם-דל הוא ואין ידו משנת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשורן סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן: ב ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד עלה: ב והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל-כהן אל-פתח אהל-מועד לפני יהוה: ב ולקח הכהן את-כבש האשם ואת-לג השמן והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה: ב ושחט את-כבש האשם ולקח הכהן מדם האשם ונתן על-תנוך און המטהר הימנית ועל-כהן ידו הימנית ועל-כהן רגלו הימנית: ב ומן-השמן יצק הכהן על-כף הכהן השמאלית: ב והזה הכהן באצבעו הימנית מן-

הַשִּׁמּוֹן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ הַשְּׂמַאלִית שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: כח וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן־הַשִּׁמּוֹן אֲשֶׁר עַל־כַּפּוֹ עַל־תְּנוּף אֶזְנוֹ הַמַּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּהֵן רִגְלוֹ הַיְמָנִית עַל־מְקוֹם דָּם הָאָשָׁם: כט וְהִנּוֹתָר מִן־הַשִּׁמּוֹן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן יָתֵן עַל־רֹאשׁ הַמַּטְהָר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה: לו וְעָשָׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתְּרִים אוּ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ: לא אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁיֵג יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד הַטָּהוֹר וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכַפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַמַּטְהָר לִפְנֵי יְהוָה: לב וְאֵת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בוֹ נִגְעָ צָרַעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁיֵג יָדוֹ בַּטְּהַרְתּוֹ: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר . . . מביא . . . קרבנות עשיר (רמב"ם)

כ"ק מ"ח אדמו"ר הצייע פעם ליהודי אחד לנדב את הוצאות המדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח, אף שלפי מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקיים הבטחתו. אמר הרבי, שהחלטה זו פתחה לו למעלה 'צנורות חדשים' של פרנסה. ואף כאן: כֹּאֲשֶׁר עָנִי יוֹצֵא מִגְדָּרוֹ וּמִשְׁתַּדֵּל עֲבוּר חֲבֵרוֹ הַעֲשִׂיר - עוֹנֵרִים לוֹ מִלְּמַעְלָה לְקַיֵּם אֶת הַבְּטָחָתוֹ בַּעֲשִׂירוֹת.

רביעי: לו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: לד כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחְזָה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבַיִת אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: לה וְכֹא אֲשֶׁר־לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר כִּנָּגַע נִרְאָה לִי בְּבַיִת: לו וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפְנֹו אֶת־הַבַּיִת בַּטָּרָם יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת־הַנֶּגַע וְלֹא יִטְמָא כָּל־אֲשֶׁר בְּבַיִת וְאַחַר כֵּן יָבֹא הַכֹּהֵן לִרְאוֹת אֶת־הַבַּיִת: לו וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת שְׁקַעְרוּרַת יִדְקַרְקַת אוּ אֲדָמָדָמַת וּמְרֵאִיתָן שְׁפָל מִן־הַקִּיר: לה וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן־הַבַּיִת אֶל־פֶּתַח הַבַּיִת וְהִסְגִּיר אֶת־הַבַּיִת שִׁבְעַת יָמִים: מט וְשֵׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פֶּשֶׁה הַנֶּגַע בְּקִירַת הַבַּיִת: מ וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְחִלְצוּ אֶת־הָאֲבָנִים אֲשֶׁר בָּהֵן הַנֶּגַע וְהִשְׁלִיכוּ אֹתָהֶן אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: מט וְאֶת־הַבַּיִת יִקְצַע מִבַּיִת סָבִיב וּשְׁכָבוּ אֶת־הָעֵפֶר אֲשֶׁר הִקְצוּ אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: מט וְלָקְחוּ אֲבָנִים

אֲחֵרוֹת וְהִבִּיאוּ אֶל־פֶּתַח הָאֲבָנִים וְעָפַר אַחַר יָקַח וְטַח אֶת־הַבַּיִת: מ וְאִם־יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפְרַח בְּבַיִת אַחַר חִלְצוֹ אֶת־הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְּצוֹת אֶת־הַבַּיִת וְאַחֲרֵי הַטּוּחַ: מד וְכֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶּשֶׁה הַנֶּגַע בְּבַיִת צָרַעַת מִמְּאֵרַת הוּא בְּבַיִת טָמֵא הוּא: מה וְנָתַן אֶת־הַבַּיִת אֶת־אֲבָנָיו וְאֶת־עֲצָיו וְאֵת כָּל־עֵפֶר הַבַּיִת וְהוֹצִיֵא אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־מְקוֹם טָמֵא: מו וְהִבִּיא אֶל־הַבַּיִת כָּל־יְמֵי הַסִּגִּיר אֹתוֹ וַיִּטְמָא עַד־הָעֶרֶב: מז וְהִשְׁכַּב בְּבַיִת יָכֶם אֶת־בְּגָדָיו וְהֵאֱכַל בְּבַיִת יָכֶם אֶת־בְּגָדָיו: מח וְאִם־בָּא יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא־פֶשֶׁה הַנֶּגַע בְּבַיִת אַחֲרֵי הַטּוּחַ אֶת־הַבַּיִת וְטַהַר הַכֹּהֵן אֶת־הַבַּיִת כִּי נִרְפָּא הַנֶּגַע: מט וְלָקַח לַחֲטָא אֶת־הַבַּיִת שְׁתֵּי צִפְּרִים וְעֵץ אֲרָז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאִזּוֹב: נ וְשָׁחַט אֶת־הַצֹּפֵר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חֶרֶשׁ עַל־מַיִם חַיִּים: נא וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרָז וְאֶת־הָאִזּוֹב וְאֵת אֶשְׁנֵי הַתוֹלַעַת וְאֵת הַצֹּפֵר הַחַיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצֹּפֵר הַשְּׁחוּטָה וּבְמַיִם חַיִּים וְהִיָּה אֶל־הַבַּיִת שֶׁבַע פְּעָמִים: נב וְחֲטָא אֶת־הַבַּיִת בְּדָם הַצֹּפֵר וּבְמַיִם חַיִּים וּבַצֹּפֵר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֲרָז וּבְאִזּוֹב וּבְשְׁנֵי הַתוֹלַעַת: נג וְשָׁלַח אֶת־הַצֹּפֵר הַחַיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר

אֶל־פְּנֵי הַשְּׂדֵה וְכַפֵּר עַל־הַבַּיִת וְטַהַר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

ונתתי נגע צרעת (יד, לד)

שהטמינו אמורים מטמוניות (רש"י)

הנגעים הופיעו בבתיהם של האמורים בוקא, שרומז על דבור רע, שכן הנגעים באים על לשון הרע. אף בוקא בבתיים אלו ישנם 'מטמוניות', שהרי נתן להשתמש בכלם הדבור גם בקדשה. וכמו שכתוב אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי: לש לקחת מאמורי את כח הדבור ולהשתמש בו בתורה ובתפלה - בצלותי ובקבועותי.

חמישי: נד וְאֵת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע הַצָּרַעַת וְלִנְתַק: נה וְלִצְרַעַת הַבַּגָּד וְלַבַּיִת: נו וְלִשְׂאֵת וְלִסְפַחַת וְלַבְּהֵרַת: נז לְהוֹרֹת בַּיּוֹם הַטָּמֵא וּבַיּוֹם הַטָּהוֹר וְאֵת תּוֹרַת הַצָּרַעַת: פ מו « וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: נ דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֱלֹהִים אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זָוָב טָמֵא

שבעת ימים תהיה בנדתה וכל־הנגע בה יטמא
 עֲדֵה־עָרֵב: ^ב וְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָהּ יִטְמָא
 וְכֹל אֲשֶׁר־תִּשְׁבַּע עָלָיו יִטְמָא: ^{כא} וְכֹל־הַנִּגְעַע
 בְּמִשְׁכַּבָּה יִכַּסּוּ בְגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־
 הָעָרֵב: ^{כב} וְכֹל־הַנִּגְעַע בְּכָל־כְּלִי אֲשֶׁר־תִּשְׁבַּע עָלָיו
 יִכַּסּוּ בְגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^{כג} וְאִם
 עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹו עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁבַּת־
 עָלָיו בְּנִגְעוֹ־כּוֹ וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^{כד} וְאִם שָׂכַב יִשְׁכַּב
 אִישׁ אִתּוֹ וְתָהִי נִדְתָהּ עָלָיו וְיִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים
 וְכֹל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ^{כה} וְאִשָּׁה
 כִּי־יִזְוַב זֹכֵב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָהּ אֹו
 כִּי־תִזְוַב עַל־נִדְתָהּ כָּל־יָמֵי זֹכֵב טְמֵאתָהּ בַּיּוֹם נִדְתָהּ
 תְּהִיָּה טְמֵאתָהּ הוּא: ^{כו} כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב
 עָלָיו כָּל־יָמֵי זֹכָה כְּמִשְׁכַּב נִדְתָהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכֹל־
 הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁבַּע עָלָיו טְמֵא יִהְיֶה כְּטְמֵאתָ נִדְתָהּ:
^{כז} וְכֹל־הַנִּגְעַע בָּם יִטְמָא וְכַסּוּ בְגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם
 וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^{כח} וְאִם־טָהַרְתָּ מִזֹּכָה וְסִפְּרָה לָּהּ
 שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהַר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (מדאי מקומות והגהות לתניא עמ' 10)

ואשה כי זוכ זוכ דמה ימים רבים (טו, כה)

אחד עשר יום שבין סוף גדה לתחלת גדה (רש"י)

שמעתי מאאמור"ר הרה"ג והרה"ח שליט"א: תניא - ראשי
 תבות: תודה נזיר יא.

(הפונג למאמר ר"ל (נדה עב, ב): "חצי לג שמן לתודה,
 ורביעית זין לזיר, ואחד עשר יום שבין גדה לגדה - הלכה
 למשה מסיני").

שביעי ^{כא} וביום השמיני תקח־לה שתי תרים או שני
 בני יונה והביאה אותם אל־הכהן אל־פתח אהל
 מועד: ^{כב} ועשה הכהן את־האחד חפאת ואת־האחד
 עלה וכפר עליה הכהן לפני יהוה מזוב טמאתה:
 מפסיד לא והזרתם את־בני־ישראל מטמאתם ולא
 ימתו בטמאתם בטמאם את־משפני אשר בתוכם:
^{כג} זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת־זרע
 לטמאה־בה: ^{כד} ותדוה בנדתה והזב את־זוֹבו לזכר
 ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם־טמאה: פפפ

הוא: ^א וזאת תהיה טמאתו בזובו רר בשרו את־זוֹבו
 או־החתים בשרו מזובו טמאתו הוא: ^ב כָּל־הַמִּשְׁכָּב
 אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הַזֵּב יִטְמָא וְכֹל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־יִשְׁבַּע
 עָלָיו יִטְמָא: ^ג וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכָּבו יִכַּסּוּ בְגָדָיו
 וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^ד וְהַיִּשֵּׁב עַל־הַכְּלִי
 אֲשֶׁר־יִשְׁבַּע עָלָיו הַזֵּב יִכַּסּוּ בְגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא
 עַד־הָעָרֵב: ^ה וְהַנִּגְעַע בְּבִשָׂר הַזֵּב יִכַּסּוּ בְגָדָיו וְרִחֵץ
 בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^ו וְכִי־יִרַק הַזֵּב בַּטְּהוֹר וְכַסּוּ
 בְגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^ז וְכֹל־הַמִּרְכָּב
 אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזֵּב יִטְמָא: ^ח וְכֹל־הַנִּגְעַע בְּכָל־אֲשֶׁר
 יִהְיֶה תַחְתָּיו יִטְמָא עַד־הָעָרֵב וְהַנוֹשֵׂא אוֹתָם יִכַּסּוּ
 בְגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^ט וְכֹל אֲשֶׁר
 יִגַּע־בּוֹ הַזֵּב וְיָדָיו לֹא־שָׁטַף בַּמַּיִם וְכַסּוּ בְגָדָיו וְרִחֵץ
 בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^י וְכִלְי־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יִגַּע־בּוֹ
 הַזֵּב יִשְׁבַּר וְכֹל־כְּלִי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: ^{יא} וְכִי־יִטְהַר
 הַזֵּב מִזֹּבוֹ וְסִפְּרָ לּוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהַרְתּוֹ וְכַסּוּ
 בְגָדָיו וְרִחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר: ^{יב} וּבַיּוֹם
 הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תַרִּים אֹו שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְכָא |
 לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְנָתַנָּם אֶל־הַכֹּהֵן:
^{יג} וְעָשָׂה אוֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲפָאת וְאֶחָד עֹלָה וְכִפֹּר

עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּבוֹ: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטוסי שיחות כב עמ' 68)

ולצרעת הבגד ולבית (יד, נה)

כתב הספורנו: "אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי
 בתים, עד שאמרו קצתם ז"ל שלא היו לעולם". ויש לבאר, דהנה
 מבאר בלקוטי תורה שנגע רומז לאדם שפנימיותו טובה
 בתכלית, והרע הוא רק בחיצוניותו (בעור בשרו), ולכן פיוס,
 שאין אנשים כאלה, אין הנגע מצוי. לפי זה מוכן, שנגע בבית
 מסמל רע חיצוני בתכלית; ולכן היה נדיר גם בימים ההם, שכן
 איש לא הגיע לדרגה זו.

שישי ^א ואיש כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁבְכַת־זָרַע וְרִחֵץ בַּמַּיִם
 אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^ב וְכֹל־בְּגָד וְכֹל־
 עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שִׁבְכַת־זָרַע וְכַסּוּ בַּמַּיִם
 וְיִטְמָא עַד־הָעָרֵב: ^ג וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ
 שִׁבְכַת־זָרַע וְרִחֲצוּ בַּמַּיִם וְיִטְמָאוּ עַד־הָעָרֵב: ^ד פ
 וְאִשָּׁה כִּי־תִהְיֶה זֹכָה דָּם יִהְיֶה זֹכָה בְּבִשְׂרָהּ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד עמ' 26)

וְהָיָה כְּנִדְתָּהּ (טו, לג)

רנ"ל אמרו, שְׂדֵם נָדָה היא מן הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה חַיָּה אַחֲרֵי חָטָא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינּוּ שֶׁהַחָטָא יֵצֵר בָּהּ מִצִּיאוֹת שֶׁל רַע,

הַמִּתְבַּטָּא בְּדָם נָדָה, דָּם טָמֵא. וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְבָאָר טַעַם הַדַּעוֹת שֶׁאֲסוּר לְאִשָּׁה לַעֲמֹד בְּטַמְאָתָהּ אֲפִלּוּ אֵין בְּעִלָּה בְּעִיר (אף לְפִי מֵאֵי דְקִיָּמָא לָן שֶׁטְבִילָה בְּזַמְנָה לְאוּ מִצְוָה) – כִּי זֶה מוֹרָה עַל הַטְּהָרָה מִהָרַע וְהַזְהָמָא שֶׁל חָטָא עֵץ הַדַּעַת.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולא אחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים היא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶיָה מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יְיָ חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצְדָק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת מצורע במלכים ב פרק ז

ז ג וְאַרְבַּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מִצְרָעִים פָּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים פֹּה עַד־מָתְנוּ: ה אִם־אֲמַרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בְּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּנוּ פֹה וּמָתְנוּ וְעָתָה לָכֹּו וּנְפֹלָה אֶל־מַחְנֶה אֲרָם אִם־יַחֲיֵנוּ נַחֲיָה וְאִם־יָמִיתְנוּ וּמָתְנוּ: ה וַיִּקְמוּ בְנִשְׁפָּה לָבֹא אֶל־מַחְנֶה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קִצֵּה מַחְנֶה אֲרָם וְהָנָה אֵין־שֵׁם אִישׁ: ו וַאֲדֹנָי הַשָּׁמַיִם אֶת־מַחְנֶה אֲרָם קוּל רָכַב קוּל סוּם קוּל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה שָׁכַר־עֲלֵינוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחַתִּים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבֹא עֲלֵינוּ: ז וַיִּקְוּמוּ וַיִּנָּסוּ בְנִשְׁפָּה וַיַּעֲזְבוּ אֶת־אֱהֱלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחְנֶה כַּאֲשֶׁר הָיָה וַיִּנָּסוּ אֶל־נַפְשָׁם: ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קִצֵּה הַמַּחְנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֱהֵל אַחַד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׂם כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ וַיִּשְׁכְּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֱהֵל אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׂם וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בְּשָׂרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ מַחֲשִׂים וְחַפְּיָנוּ עַד־אֹזֶר הַכֶּפֶר וּמִצָּאָנוּ עֹוֹן וְעָתָה לָכֹּו וְנִבְאָה וְנִגְיָדָה

קבו

בית המלך: ויבאו ויקראו אל־שער העיר ויגידו להם לאמר באנו אל־מחנה ארם והנה אין־שם איש וקול אדם כי אס־הסוס אסור והחמור אסור ואהלים באשר המה: ויקרא השערים ויגידו בית המלך פנימה: יד ויקם המלך לילה ויאמר אל־עבדיו אנידה־נא לכם את אשר־עשו לנו ארם ידעו פירעבים אנחנו ויצאו מן־המחנה להחבה בשדה לאמר פיריצאו מן־העיר ונתפשם חיים ואל־העיר נבא: וינען אחד מעבדיו ויאמר ויקחו־נא המשה מן־הסוסים הנשארים אשר נשארו־בה הנם בכל־המון ישראל אשר נשארו בָּה הנם בכל־המון ישראל אשר־תמו ונשלחה ונראה: יד ויקחו שני רכב סוסים וישלח המלך אחרי מחנה־ארם לאמר לכו וראו: טו וילכו אחריהם עד־הירדן והנה כל־הדרך מלאה בגדים וכלים אשר־השליכו ארם בחפזם וישבו המלאכים ויגדו למלך: טז ויצא העם ויבזו את מחנה ארם ויהי סאה־סלת בשקל וסאתים שערים בשקל בדבר יהוה: יז והמלך הפקיד את־השליש אשר נשען על־ידו על־השער וירמסוהו העם בשער וימת באשר דבר איש האלהים אשר דבר ברדת המלך אליו: יח ויהי דבר איש האלהים אל־המלך לאמר סאתים שערים בשקל וסאה־סלת בשקל יהיה בעת מחר בשער שמרון: יט ויען השליש את־איש האלהים ויאמר והנה יהוה עשה ארבות בשמים היהיה בדבר הוה ויאמר הנד ראה בעיניך ומשם לא תאכל: כ ויהי־לו בן וירמסו אתו העם בשער וימת:

לאחר שמסיים ההפטרס יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברך, ודבר אחד מדברך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

לוח זמנים לשבוע פרשת מצורע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:42	18:47	19:32	19:28	19:08	19:04	10:33	10:36	9:28	9:33	8:56	9:00	6:17	6:25	באר שבע (ק)
19:43	18:38	19:33	19:29	19:09	19:04	10:32	10:35	9:26	9:31	8:54	8:59	6:15	6:23	חיפה (ק)
19:41	18:28	19:33	19:29	19:08	19:04	10:30	10:34	9:25	9:30	8:54	8:58	6:13	6:21	ירושלים (ק)
19:43	18:47	19:32	19:28	19:08	19:04	10:33	10:37	9:28	9:33	8:56	9:00	6:18	6:25	תל אביב (ק)
20:24	19:20	20:10	20:01	19:40	19:31	10:41	10:46	9:33	9:40	9:01	9:08	6:14	6:26	אוסטריה וינה (ק)
18:42	17:48	18:31	18:40	18:06	18:15	10:25	10:25	9:27	9:26	8:55	8:53	6:37	6:32	אוסטרליה מלבורן (ח)
20:12	19:19	20:08	19:59	19:38	19:30	10:45	10:50	9:37	9:44	9:05	9:12	6:20	6:31	אוקראינה אודסה (ק)
19:59	19:05	19:55	19:45	19:24	19:15	10:27	10:32	9:19	9:26	8:47	8:54	6:00	6:12	אוק. דנייפרופטרובסק (ק)
20:27	19:32	20:23	20:13	19:51	19:42	10:51	10:57	9:43	9:51	9:11	9:18	6:24	6:36	אוק. ז'יטומיר (ק)
20:21	19:26	20:17	20:07	19:45	19:36	10:44	10:49	9:35	9:43	9:03	9:11	6:15	6:28	אוקראינה קייב (ק)
19:47	18:54	19:43	19:34	19:13	19:04	10:15	10:21	9:08	9:15	8:36	8:43	5:49	6:01	אוקראינה דונייצק (ק)
20:47	19:45	20:33	20:25	20:04	19:56	11:11	11:16	10:04	10:10	9:32	9:38	6:47	6:58	איטליה מילאנו (ק)
18:51	18:08	18:47	18:49	18:26	18:28	10:11	10:12	9:08	9:10	8:38	8:40	6:05	6:07	אקוואדור קיטו (ח)
19:15	18:23	19:04	19:12	18:40	18:48	10:58	10:58	10:00	9:59	9:28	9:26	7:10	7:05	ארגנטינה ב. איירס (ח)
20:00	19:13	19:56	20:06	19:29	19:39	11:50	11:50	10:53	10:50	10:22	10:19	8:03	7:57	ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)
20:11	19:21	20:07	20:00	19:40	19:34	10:56	11:01	9:50	9:56	9:18	9:23	6:37	6:46	ארה"ב בולטימור (ק)
20:11	19:13	19:59	19:53	19:32	19:26	10:45	10:49	9:39	9:44	9:07	9:12	6:23	6:33	ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)
20:11	19:13	19:59	19:52	19:32	19:25	10:45	10:50	9:39	9:45	9:07	9:13	6:24	6:34	ארה"ב ג'רסי (ק)
20:50	19:51	20:38	20:31	20:11	20:04	11:21	11:25	10:14	10:20	9:42	9:48	6:58	7:08	ארה"ב דטרויט (ק)
20:21	19:29	20:11	20:08	19:47	19:44	11:14	11:17	10:09	10:13	9:37	9:41	6:59	7:06	ארה"ב היוסטון (ק)
19:58	19:05	19:48	19:44	19:23	19:19	10:44	10:48	9:38	9:43	9:07	9:11	6:26	6:34	ארה"ב לוס אנג'לס (ק)
20:16	19:25	20:07	20:04	19:43	19:41	11:14	11:17	10:10	10:14	9:38	9:41	7:02	7:08	ארה"ב מיאמי (ק)
20:07	19:08	19:54	19:48	19:27	19:21	10:41	10:46	9:35	9:41	9:02	9:08	6:20	6:30	ארה"ב ניו הייבן (ק)
20:07	19:10	19:57	19:50	19:29	19:23	10:39	10:43	9:32	9:38	9:01	9:06	6:16	6:26	ארה"ב שיקאגו (ק)
19:03	18:20	18:59	19:04	18:38	18:42	10:32	10:32	9:30	9:31	9:01	9:01	6:30	6:30	בוליביה לה פאס (ח)
21:20	20:10	21:02	20:52	20:30	20:20	11:28	11:33	10:20	10:27	9:47	9:55	6:59	7:12	בלגיה אנטוורפן (ק)
21:19	20:11	21:03	20:53	20:31	20:21	11:28	11:33	10:20	10:27	9:48	9:55	6:59	7:12	בלגיה בריסל (ק)
20:30	19:31	20:26	20:13	19:51	19:39	10:39	10:45	9:30	9:38	8:58	9:06	6:06	6:21	בלרוס ליובאוויטש (ק)
18:32	17:46	18:25	18:31	18:03	18:08	10:08	10:09	9:08	9:08	8:37	8:37	6:13	6:11	ברזיל ס.פאולו (ח)
18:18	17:33	18:12	18:18	17:50	17:55	9:54	9:55	8:54	8:54	8:23	8:23	5:59	5:57	ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)
20:39	19:30	20:23	20:12	19:50	19:40	10:45	10:51	9:37	9:44	9:05	9:12	6:15	6:28	בריטניה לונדון (ק)
20:53	19:42	20:35	20:24	20:01	19:50	10:53	10:59	9:44	9:52	9:12	9:20	6:21	6:35	בריטניה מנצ'סטר (ק)
20:34	19:37	20:30	20:19	19:57	19:46	10:51	10:57	9:42	9:50	9:10	9:18	6:20	6:34	גרמניה ברלין (ק)
20:49	19:54	20:45	20:35	20:13	20:04	11:11	11:16	10:02	10:10	9:31	9:38	6:41	6:54	גרמניה פרנקפורט (ק)
18:32	17:48	18:28	18:34	18:05	18:11	10:09	10:10	9:09	9:09	8:39	8:39	6:14	6:11	דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)
19:22	18:38	19:18	19:17	18:56	18:55	10:34	10:37	9:31	9:34	8:58	9:01	6:25	6:30	הודו בומביי (ח)
19:20	18:35	19:16	19:14	18:54	18:52	10:29	10:32	9:26	9:29	8:54	8:57	6:19	6:24	הודו פונה (ח)
20:01	19:07	19:57	19:48	19:27	19:18	10:31	10:36	9:23	9:30	8:51	8:58	6:05	6:17	הונגריה בודפשט (ק)
20:11	19:20	20:07	20:00	19:39	19:33	10:54	10:58	9:47	9:53	9:15	9:21	6:33	6:43	טורקיה איסטנבול (ק)
20:28	19:39	20:24	20:18	19:58	19:52	11:15	11:20	10:10	10:15	9:37	9:43	6:56	7:05	יוון אתונה (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת מצורע בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מולדובה קישינב (ק)	6:27	6:39	9:12	9:19	9:45	9:52	10:52	10:57	19:46	19:38	20:07	20:16	19:27	20:20
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:16	7:21	9:55	9:59	10:25	10:29	11:30	11:32	20:00	19:58	20:21	20:22	19:42	20:26
ניו זילנד קרייסטצ'רצ' (ח)	6:54	6:47	9:07	9:05	9:40	9:38	10:37	10:36	18:07	18:17	18:45	18:35	17:51	18:39
נפאל קטמנדו (ח)	5:40	5:47	8:20	8:24	8:51	8:55	9:56	9:59	18:31	18:28	18:51	18:54	18:12	18:58
סינגפור סינגפור (ח)	7:00	7:02	9:29	9:30	10:01	10:03	11:03	11:05	19:13	19:14	19:35	19:34	18:55	19:38
פולין ורשא (ק)	5:49	6:03	8:40	8:48	9:12	9:19	10:20	10:26	19:27	19:17	19:49	20:00	19:07	20:04
פרו לימה (ח)	6:11	6:11	8:35	8:36	9:08	9:09	10:09	10:10	18:08	18:12	18:34	18:30	17:51	18:34
צרפת לאון (ק)	7:03	7:14	9:49	9:55	10:21	10:27	11:28	11:33	20:22	20:15	20:43	20:52	20:03	21:05
צרפת פריז (ק)	7:09	7:21	9:57	10:04	10:29	10:36	11:37	11:42	20:36	20:27	20:58	21:07	20:17	21:22
קולומביה בוגוטה (ח)	5:45	5:47	8:19	8:21	8:49	8:51	9:52	9:54	18:11	18:12	18:33	18:32	17:53	18:36
קנדה טורונטו (ק)	6:42	6:52	9:27	9:33	9:59	10:05	11:06	11:10	19:57	19:50	20:18	20:25	19:38	20:38
קנדה מונטריאול (ק)	6:17	6:28	9:02	9:09	9:34	9:41	10:42	10:47	19:36	19:28	19:57	20:05	19:16	20:18
קפריסין לרנקה (ק)	6:21	6:29	8:59	9:04	9:32	9:37	10:37	10:41	19:14	19:09	19:34	19:39	18:55	19:43
רוסיה מוסקבה (ק)	6:36	6:52	9:31	9:39	10:02	10:10	11:12	11:18	20:27	20:15	20:51	21:03	20:07	21:21
רוסיה רוסטוב נא דונו (ק)	6:43	6:55	9:29	9:35	10:01	10:08	11:09	11:14	20:03	19:55	20:24	20:33	19:44	20:37
שוויץ ציריך (ק)	6:45	6:57	9:40	9:40	10:05	10:11	11:12	11:17	20:11	20:02	20:32	20:41	19:51	20:53
תאילנד בנגקוק (ח)	6:07	6:11	8:41	8:39	9:14	9:11	10:14	10:16	18:33	18:32	18:54	18:55	18:15	18:59

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֵא חֶסֶר בְּעוֹלָמוֹ פְּלוּם וּבְרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה. (סדר ברכת הנהנין פרק יג הלכה יד).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאיב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אל

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il